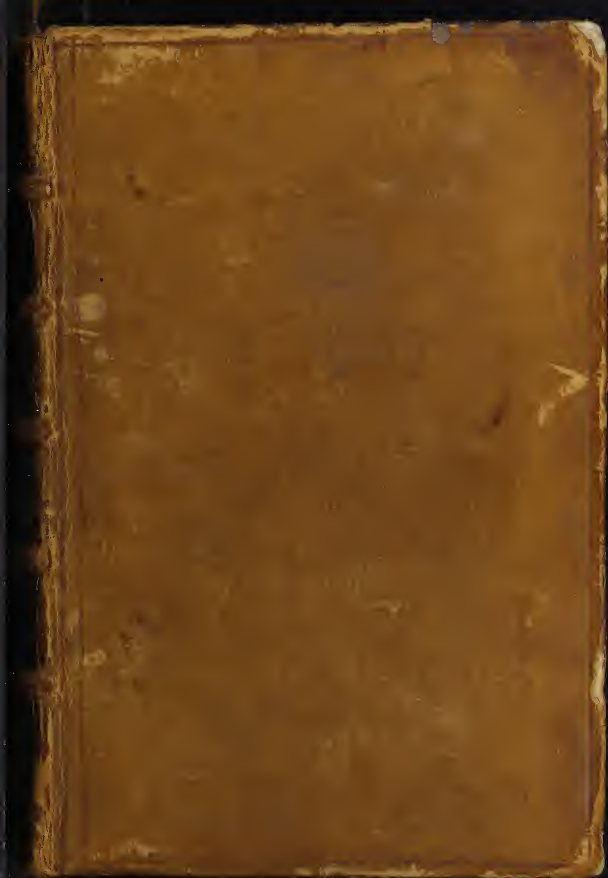
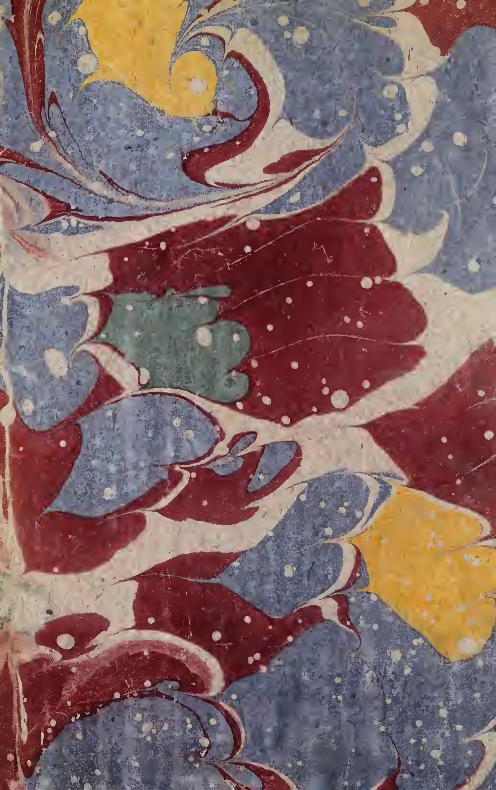
HOLLER
DE MORB
INTERN

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

IACOBI HOLLERII STEMPANI, MEDICI PARISIENSIS CELEberrimi, De morbis internis, Lib. II.

Illustrati doctissimis eiusdem authoris scholiis & obseruationibus non antea excussis: deinde LVDOVICI DVRETI *professoris Regij in eundem aduersariis: & Anthonij Valetij doctoris medici exercitationibus luculentis.*

EIVSDEM HOLLERII

DE { Febribus. / Peste. } DE { Rhemediis κατὰ τόπους in Galeni libros. / Materia Chirurgica. }

Quæ omnia Ant. Valet. Medici opera auctiora & castigatiora in lucem prodeunt.

PARISIIS,

Apud Carolum Macæum, sub signo Pyramidis.

1577.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

Typographus candido Lectori.

CVM multi medicinæ studiosi pene quotidianis precibus à me contenderent, Lector optime: vt libros Hollerij medici doctißimi, quos frater meus annis superioribus in lucem emiserat, rursus typis elegantioribus excudendos curarem: id non antè mihi faciendum esse duxi, quam experitißimis medicis quid de his sentirent, intelligerem. Nam etsi me non latebat Hollerium semper apud doctos viros maximè in honore extitisse: multos de eius singulari eruditione tam honorifice iudicasse, vt nihil ab eo proficisci posse ducerent, quod non esset diligenter elaboratum: tamen cum antè è vita discesserit, quàm his postremam manum imponere potuerit, existimabam mihi & reipublicæ melius consultum iri, si priuſ-

quam hos libros rursum in lucem ederem, clarißimorum medicorum incorruptum de his iudicium perspectum haberem. Itaque aliquot summos medicos qui doctrina & vsu valerent, obnixe rogaui: vt si quid temporis à quotidiana vitæ occupatione liberi haberent, id in his libris legendis & studiose examinandis collocarent, ac quid de his sentirent ingenue mihi aperirent. Qui his accurate perlectis & examinatis, sanctißime affirmarunt: nihil ab Hollerio in his libris scriptum esse, quod veterum medicorum præceptionibus non sit consentaneum, & ad morbos depellendos accommodatißimum. Continent enim vtiles, veras, & sibi mutuo consentientes, de morborum internorum & externorum depulsione, præceptiones: quas summus medendi artifex, quotidiana experientia qua cæteros medicos superabat, verißimas esse comprobauit. Neque enim rudis ac tyro ad scribendum se contulit (quod plerique temere facere con-

ſueuerunt) ſed cum multos annos in vniuerſa medicina cum magna nominis commendatione docenda, & fœliciter ſummo ægrorum commodo exercenda, conſumpſiſſet: longo rerum vſu edoctus, animum adſcribendum appulit. Intelligebat enim vir ſapientiſſimus, his ſolis de arte medica ſine reprehenſione ſcribere licere, qui in ea & docenda, & factitanda, diu multúmque elaboraſſent: qualem optimi quique medici Hollerium fuiſſe agnoſcunt, qui generalem medendi prudentiam, cum ſingulari, quoad vixit, diligenter maxima ægrorum leuatione coniunxit, eóque nomine inter cæteros, medendi laude claruit, & gloriam immortalem ſibi comparauit. Ex quo facilè intelligitur quanta vtilitas ex his libris ad ſtudioſos medicinæ ſit peruentura, qua profectо caruiſſent, niſi vir clariſſimus Andreas Paſtoreus eius gener & ſenator ſapientiſſimus, hos libros propter immaturam authoris mortem in tenebris iacentes, in lucem

protulisset : vnde merito maxima gratia clarissimo viro habenda est, & cæteris doctis viris, qui hoc opus quod nondum postremam manum acceperat, emendarunt, & suo splendori restituerunt. In quorum numero primas partes obtinet Iacotius medicus, cuius labore & studio prior editio à fratre meo suscepta, auctior & castigatior in lucem prodiit. Neque vero minor laus debetur Ioanni Valetio doctori medico peritissimo, qui hos libros non solum à mendis quibus adhuc scatebant vindicauit, verumetiam doctissimis scholiis illustrauit, & locupletauit : cui ego me hoc nomine plurimum debere profiteor. Quidquid enim bene & fæliciter in hac tertia editione à me gestum est, id eius industriæ & diligentiæ tribui debet. Cuius propensam in te voluntatem si aliqua grati animi significatione recognoueris, eum tui studiosissimum ad reliqua eiusdem authoris opera pari studio illustranda inflam-

mabis, Est enim mihi in animo doctißimas eiusdem Hollerij commentationes, quas in aphorismos Hipocratis & cocas prædictiones scripsit, propediem in lucem emittere, in quibus emendandis suam operam est mihi pollicitus si suos labores tibi non ingratos extitisse intellexerit.

VALE.

ANTONIOΣ O BAΛHTIOΣ
εἰς φρονιμώτατον Ὅλληρον.

Ἱπποκράτους μὲν ἄκρου συντάγματα κρυπτὰ κατεῖπε
Γαληνὸς, βίβλοις αὐτὰρ ἀπειρεσίαις.
Λαμπρότερον δὲ κλέος κατέχεις Ὁλλῆρ' ἐπιίδμων,
Αὐτὸς ἐπαγγέλλεις, ὅσσα γράφ' ἀμφότερος.

Idem ab eodem latinitate donatum.

Mirandi Hippocratis decuit reseraſſe Galenum
Arcana, innumeris penè voluminibus.
Spectate Holleri, maius decus arte capeßis
Qui preſſe quicquid ſcripſit vterque refers.

EIΣ ΔOΛ. ΔOYPETON TΩN
ἰατρῶν λαμπρότατον.

Πάνθ' ἔθεν Ἱπποκράτης ἀρρήτως δόγματ' ἔδωκε.
Κ' οὐδεὶς ἐνδήλως μήνυκεν ὀψιγόνοις.
Τόσσα δὴ (ὡς ἀσαφῆ) τὸ πάρος μυστήρια κεῖτο
Οἵ τε μεταξὺ βροτοῖ σώματα ἀσθενέες.
ΔΟΥΡΕΤΟΣ ὀψὶ ἔτυχ' οὐσωέτος καὶ δῖος ἰητὴρ,
Δόγματα Ἱπποκράτους δῆλά τ' ἄδηλα πόρων.
Οὕνεκεν ἀΐδιον παρὰ πᾶσι πορίζετο δόξαν.
Οὐ πέλετ' Ἱπποκράτης, νοῦς πέλετ' Ἱπποκράτους.
Iacob. Baſilius Labrouſquius.

ODE DE LOYS DE HVGVES,

SEIGNEVR DV MONESTIER de Gap.en Daulphiné, à Ant. Válet, Docteur en Medecine.

SI Phebus Roy de la lyre
M'echauffoit de sa fureur,
En daignant faire reluire.
Son feu diuin sur mon cœur:
Et si ses sœurs immortelles
De leurs petites mammelles
Tirans les bouts precieux,
Auoyent ma leure ensucreé
De ceste liqueur sacrée
Qui met l'homme au rang des dieux:
Iusques au Ciel plain de gloire
Valet t'enuoyroy ton nom,
Et semeroy ta memoire
Depuis le dernier sablon
Du riuage de l'Espaigne,
Où le soleil au soir baigne
Ses moreaux, las du chemin,
Iusques à la mer perleuse
De l'Indie plantureuse
D'où il se leue au matin.
Apres ie viendroy à bruire
Sur les filetz abbatus
Dessus le fust de ma lyre,
Tes plus louables vertus:
Comme le ciel t'a faict naistre
Icy bas pour vn iour estre

Des Medecins vne fleur.
Et le ſolas de tant d'hommes
Qui en ce ſiecle, où nous ſommes,
Viuent preſſez de douleur.
Comme Apollon t'empoinçonne
De ſon eguillon iumeau,
Et d'vne double coronne
Ceint le tour de ton cerueau:
Pour la recompenſe digne
D'accoupler la Medecine
Au nombre inegal des vers,
Qui en mille & mille ſortes
Portent ſur leurs ailes fortes
Ton renom par l'vniuers.
Ie diroy encores comme
Meſpriſant les courtiſans,
Tu as choiſy vn pauure homme
De l'orde des Mandians,
Pour le ſecours de ta peine,
Ton ſolas, & ton Mecene,
Eſperant plus mille fois
De ſa petite largeſſe,
Que de toute la richeſſe
De tous noz Princes François.
Et que de ceſte eſperance
Tu ne t'es trouué deceu,
Puis qu'ainſi comme ie penſe,
Tu t'es ia bien aperceu.
Comme ſa main ſecourable,
Sa main douce & charitable,
Sçait aider aux bons eſpris,
Qui peuuent maugré l'enuie,

Aux mors redonner la vie
A l'aide de leurs escris.
Et comme en vn champ fertile
Le laboureur haletant,
D'vne main prompte & subtile
Va deçà delà iettant
La graine de sa semence,
Qui venant en accroissance
Grossit en espais tuyaux:
Puis vsurant à sa peine,
Voit apres sa grange pleine
De gerbes de bleds noueux:
Ainsi ce Pere honorable,
Mon oncle & ton Mecenas,
T'eslargissant secourable
Ses faueurs, dont tu fais cas,
A semé en terre bonne,
Qui vsurant or luy donne
De ses fruicts trop plus qu'assez:
Desquels luy, & moy encores,
Nous nous en resentons ores
Plus que bien recompensez.
Mais, Valet, puisque la Muse,
Qui n'eut onc de moy soucy,
Ceste faueur me refuse,
Il faut demeurer icy,
Et tout prendre en patience:
Car si ma foible puissance
Ne peut attaindre si haut,
Ma volonté tant honeste,
Et mon audace modeste
Supleront a ce defaut.

EIVSDEM IN IACOBI HOLLERII MEdici Clarissimi interitum

Αὐτοσχέδιος Ὑποτύπωσις

Faucibus ex Erebi dum languida corpora summus
Hollerius reuocat, moribundis tradere vitam
Instituit reducem, fatorum lege soluta
Mortis de imperio genij candore triumphat:
Ecce repentè struit querimonia perfida diras
Insidias, Stygiis quas liuor ducit ab antris.
Pristina fatales vbi nánque labascere iura
Senserunt Parcæ, querula pia numina voce
(Plantibus vt fictis fuit vltio tetra gerenda)
Conuenere simul, verbis propè talibus orsæ.
Dij maris & terræ, cæli mundíque Toparchæ,
Qui secli rerúmque vices statuistis ab omni
Tempore perpetuo firmatas ordine, nulla
Ætate occiduas, nostris aßistite votis:
Nec sinite vt iuris sit quæ pars irrita nostri.
Nos hominum vitæ sortíque præesse caducæ
Quis vetet? Hollerium mandatum frangere vestrum
An deceat? licet hic pertractet grauiter artes,
Quas sibi adoptiuo legauit munere Apollo?
Vos meminisse iuuet (Superi) quæ fœdere fixo
Sanxistis: quæ non tempestas turbida quæuis,
Quæ non heroës, quæ non valuêre Gigantes
Rumpere terrificis conatibus, impete vasto.
Tum Iouelis agitur sub iudice: Iuppiter alta
Quas Parcæ lachrymas fuderunt, mente recondit.
Ast tribus è Parcis Lachesis crudelior vna

Acriùs instabat, donec moderator olympi
Imperat Hollerium accersi, æthereámque, vocatæ
Consulat vt causæ, confestim accedere ad aulam,
Hinc pius Hollerius sacrosancta capessere diûum
Iussa sibi fas esse putat, nec cedere terris
Huic graue, sed nobis funestum (proh dolor) istud,
In cælum rapitur, stat supplex ante tribunal
Ille Panumphæi Iouis: & plaudentibus astris
Excipitur. Mox censor adest æquissimus vltò
Iupiter: ancipitem qui sic componere litem
Aggreditur. Quid [ait] moliris liuida Parca?
Iuris habere putes si quicquam in mente decorum
Hollerium nostrum, demens te cura remordet.
Mortali est fato maior, qui rite merendo
Deuinxit cunctos: quem clara trophæa sequuntur,
Præmia quandoquidem virtutis nescia lethi.
Tu procul hinc abeas scelerata, adsitq́ue superstes
Hollerius, volo quem vita meliore potiri.
Tandem syderei videt vt splendoris honore
Se fulgere, putat satius spectare superna,
Humanis iterùm quàm se submittere rebus.

AD IACOBVM HOLLERIVM MEDICVM CLARISSIMVM HENRICI MOnantholij Rhemi Camen.

Vpiter æternum terris infensus habebat,
(Nescio quid, si quid mouerit ante Iouem)
Δεῖνα φέρον, vasto quod nos tremefecit hiatu,
Nostra tot impendens vas super ora dies.
Hinc febres, hinc pestifero condîta veneno,
Hinc Acherontigenis mens agitata deis:
Hinc ἡμιτριταῖιο hinc nigro carbunculus igne,
Hinc veneris cultæ plena madore lues:
Hinc polypi, hinc Elephas, atque hinc Apoplexia, longis
Hinc crescens pedibus rumina Cancer edit:
Hinc vertigo, Caros, Catoche, Paralypsis, & omne,
Quod tam homines torsit tempora longa, malum.
Quis tantum in superos potuit committere crimen?
In miseros homines sic stimulare Iouem?
Hic, quisquis fuit, ignotus sine nomine pendit,
Quas meritò pœnas Rex Acherontis habet.
Sed torquendo homini totus non sufficit orcus,
Tormina tam dirum nulla piare scelus:
Ille licet pœnas referat quas Tantalus, aut quas
Sisiphus, aut Tityi tempus in omne iecur
Propter quem meruere homines totadire ruinas,
Tortáque tot iactis membra videre malis,

paterentur adhuc, passuri plura, nisi quis
Doctus Apollonia sorte tulisset opem.
ic miseros tandem (seu quis sis ipse deorum,
Siue Holleri hominum nunc miseratus ades)
loribus electis, cocta radice, suaui
Exhibito potu subtrahis omne malum.
as Iouis exhauris totum: vel si qua profundo
Im mittantur adhuc, irrita tela facis.
rgo tuum vt nomen iam sæcula nulla latebit
(Si Deus æqualis fásque nefásque videt)
ic tibi non quicquid cœlos extra eminet omnes,
Sufficiet meritis reddere iusta tuis.

AD ILLVSTRISSIMVM NOBILISSIMVMQVE VIRVM D.Ioannem Faietanum, D. d'Autefeuille, Christophorus Burgensis.

Te tua nobilitas generis, patrúmque tuorum
Iamiam nobilitant stemmata clara satis.
Ad summos effert præstantia mentis honores,
Et tua te virtus inclyta, ad astra vehit.
Hinc tibi me dedam quæ sit mihi causa requiris?
Si virtus animos imperiosa rapit?

AD DESIDERIVM IACOTIVM MEDICVM clarissimum, Gabriel Deuagneus Medicus.

Quem duo suscipiunt concordi marte laborem
Mutua seruata perficit arte manus.
Burgensi tua dum coniungis scripta, Iacoti,
Clarior à docto prodit vtroque labor.
Sic fera quod nunquam valeat delere vetustas
Vnica seruabit nomen vtrunque dies.
Quòd quoque tam iunctis, Iacoti proficis orbi
Scriptis, se iactet nunc Arelata tuis.

ANTO. VALETIVS LECTORI.

VM ea munera, quibus Deus Optimus Maximus humanum genus ampliſſimè auctum, & cohoneſtatum liberaliſſimè voluit, mecum ipſe conſidero; Candide Lector, eam in ſententiam facilè adducor, vt maius nullum, nullúmue honorificentius reperiri poſſe exiſtimem, quàm præclariſſimam artiũ omnium Medicinam, quæ publicæ ſalutis temonem dirigit, & communi mortalium vitæ ad ſummum ſplendorem conſectandum viam munit. Quod prudens imprimis antiquitas optimè edocta, meliora ſemper ingenia ad eam artem ab exiguis & rudibus profectam initiis, mirificis doctrinæ atque experientiæ incrementis locu-

pletandam tam auſpicatè tranſtulit ac excitauit, vt admirationis materiã magis, quam imitationis ſpem, poſteris viſa ſit reliquiſſe. Primis nanque temporibus cùm abdita illa Deorum doctrina (ſiue ex adſcriptis templo Æſculapij monumentis petita eſſet, ſeu ab hominum ægrotantes vicatim exportatos inuiſentium congreſſibus accepta atque tradita) ſola obſeruatione conſtaret, & collectis tantùm affectuum ſimilitudine remediis inniteretur, proximum ſanè fuerat, vt nocte denſiſſima ingruente, in qua iam adúſque Peloponeſiacum Græciæ bellum trecenteſimo Romanæ Vrbis anno geſtum, miſerè ac infeliciter delituerat, penitus interempta iaceret, ni diuiniſſimus ex Æſculapidum familia Hippocrates eam è tenebris in lucem reuocaſſet, & veluti nouo quodam partu genuiſſet, per omnia membra aluiſſet, eduxiſſet, omni denique ornatu inſignem & plauſibilem reddidiſſet. Ab Hippocrate quanquam fama & ætate ſecundi fuerunt quamplurimi, Diocles Caryſtius, Praxagoras Cous, Chryſippus, Herophilus, Eraſiſtratus Chius, Serapion Alexandrinus, Apollonius, Glaucias, Heraclides, Acron, Aſclepiades, Themiſon, Dioſcorides, Antonius Muſa, Artorius, Euphorbius, Valgius, Caſſius

Felix, Cornelius Celſus, qui pari ſtudio inflammati Medicas artes propagare, exornaréque enixiſſimè contenderint, tandem tamen vnus emerſit ac emicuit Galenus, qui ſuperiores Medicos vt & ingenij magnitudine, & doctrina, & diligentia infinitis propemodum paraſangis ſuperauit, ita ſalutaris illius boni inſtaurator ac illuſtrator peculiari nomine meruerit appellari. Ea fermè tempeſtate, aut certè continuò pòſt, alios atque alios extulit Græcia, qui grata mente & Viri tanti opera vterentur, & lætos vberéſque fructus ad publicos vſus redundaturos multa ſcriptorum editione premerent: quam de præſtanti conſilio ſuo ſpem & expectationem fauſto & proſpero ſucceſſu confirmarunt. Græcos æmulaturi mox prodierunt Arabes, qui Graiam concinnitatem & elegantiam quo ſtylo potuerunt, horrido nimirùm & inculto, in ſuam linguam transfuderunt: indéque factum, vt Barbaris illis ſexagenariis, qui primitùs in quibúſque diſciplinis, tanquam in latifundiis prædiíſque ſuis, regnabant non impudenter minùs, quàm ſuperciliosè, Medicinæ ſermone ſuo, rudi quamuis & incompto, euulgandæ cupiditas inceſſerit admiranda. Verumenimuerò inſtaurata plurima

post secula Latina linguâ, & visi sunt olim è nostris non pauci ingenium suum ad priscæ normam vetustatis rectè, præclaréque exigere, & eandem etiam perbellè interpolare: & hoc nostro tempore cultiorum disciplinarum feraci non desunt, qui cum antiquis certent: vt effœta non vsqueadeò natura hac conspicitur ætate, quin paria illis ingenia proferat, quæ æquè fortasse sint de posteris promeritura. Quod vt verum & expressum, non item adumbratum, quiuis intelligat, spectet, quæso, quot quantáque Medicinæ numina hac vna è nostra Parisiensi Academia omnium longè florentissima, celebratissimáque, exierint, quæ suo iampridem fulgore Orbi innotuerunt vniuerso: protinus mehercule viderit secundos nobis illuxisse Hippocrates, Dioscorides, Galenos, summos medendi magistros. Etenim vt Rüellium, Syluium, Fernelium, omnium suæ tempestatis Medicorum Principes, omittam, vnus mihi Hollerius, velut Οὔλιος alter, id est salutifer & pæanicus Apollo, omnium instar fuerit, qui nota de meliore toti veniat posteritati commendandus. Hunc siquidem, si quem vnquam alium, nodosum illum baculum, quem Æsculapij simulachro ad artis si-

gnandam difficultatem Veteres appoſuerunt, explicitum habuiſſe, & ſubiectum Draconem peruigilis ac oculatæ mentis aciei in Medico maximè deſiderandæ hieroglyphicum, cùm multiiuga illa ſuperiorum rerum ac inferiorũ cognitio, quâ ſeſe cunctis ad miraculum ſuſpiciendum exhibuit, tum verò expedita in Medicina factitanda dexteritas, quæ de vulgari, ſupináque oſcitãtia ſatis ſupérque triumphauit, eſt cumulatiſſimè teſtata. Nam cùm Medicam facultatem doctrinarum omnium conſortio ac circulo perfectã eſſe didiciſſet, quantum licuit per admirabiles ingenij ſui dotes, orbem illum multiplicem, quem ἐγκυκλοπαιδείαν vocant, adæquauit: nec deſtitit priùs, quam ſummum in Virum euaſerit, & (quod eſt in Medicina laudatiſſimum) omnia nôrit quæ in Proteo, & quidem magna illa & honorifica, Poëta laudauit,

Quæ ſint, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur.

Vt autem ad primorum Medicorum conſuetudinem laudabilem ſe totum primarius ille Medicus componeret ac compararet, quicquid à praxi ſupererat ocij, id ſtudio captus indefatigabili modò ſcriptionibus, modò prę-lectionibus committebat: vnde ſibi laudis tãtum quæreret, vt quo donatus quondam fuit

Hippocrates elogio, eo meritò debuerit vbiuis gentium celebrari.

Ὁ λλέριος φάος τῶν μερόπων, καὶ σώετο λαῶν
Ἔθνεα, καὶ νεκύων ἦν σπάνις ἐν ἀΐδῃ.

Id est, vt ego verto,

Lex hominum Hollerius populos tutatus, in Orco
Fecit vt vmbrarum copia rara foret.

Huic rei fidem faciunt locupletissimam tum hæ de medendis morbis eruditissimæ elucubrationes, tum quæ nondum in publicum venerunt paraphrastica in Aphorismos Hippocratis, Prognostica, Epidemia & Coacas prænotiones Commentaria, quibus nihil quicquam esse in eo genere perfectius deierare ausim: imò non dubitem quin quod de Pericle scriptum est, aculeos in doctissimorum hominum animis, vel leuiter gustata relictura sint. Atque vtinam Hollerij exemplo moniti primi ordinis Doctores iisdem vestigiis insisterent, & quantum ab ea arte, quam ad fastum & gloriam profitentur multi, luminis & decôris mutuantur, tantum in eandem conferre ornamenti studerent, vel saltem studiosorum conatus, ex quorum insectatione peruersè nomen aucupantur, æquiùs consulerent, ac interpretarentur. Meliùs meo iudicio, optimi quique Medici audirent, nec ita passim

apud multos contemptui haberentur : nec stulta quadam animorum cæcitate boni & mali, docti & indocti, eadem sorte censerentur. Verùm, proh Deûm atque hominum fidem, iniquos videas hoc tempore permultos, quorum impiis technis ars pulcherrima, saluberrima, & sacratissima mirum in modum proscinditur & conculcatur. Alij probis viris insultant, quò suas nugas liberiùs insinuent & iactent: alij iuniores medicos, tanquam inexpertos, crassæ imperitiæ apud vulgus criminantur, quòd absolutos (vti aiunt) consummatósque ac perfectos Medicos non nisi ætate confectos esse oporteat. Quinetiam quod ægriùs ferendum, & mihi, meísque coætaneis magis ominosum videtur, insuper dictitant boni illi Patres sese in resarciendis pragmateiæ nostræ vitiis frequentiùs occupari, si fortè ad consilium adhibiti, in ægri, aut assidentium aures quicquam potuerint insusurrare, quod palam dicere salua pace nequeant. At certè quotidie videre est Medicos, quibus & intonsa sit velut Æsculapio barba, quibúsque retorto.

Pœonium in morem senior sit forma capillo, communes istos in errores prolabi, & iuuenum plerunque solertia dexteriore leuari.

Hinc intereà accidit, vt & imperitam plebeculam iamiam nocentissima inuaserit opinio & occasio suspicandi nullam artem esse Medicinam, quæ tam dissidentes, & velut in trãsuersum actos, sui ferat professores. Hac quoque data porta in tanta rei medicæ luce irruũt in communem mortalium omnium perniciem, internecionémque impostores Empirici, & artem optimam malè ementiti, posthabitis Academicis legibus, abrogatis Facultatum priuilegiis, neglectis optimorum Principum decretis, de humano corio miserabiliter ludunt. Sícque magno applausu ac concursu suas quisque ineptias promouet: alius editis vernacula lingua centonibus & experimentis quibúsuis etiam aniculis demẽtatis & idiotis probatis: alius antimonio præparato: alius nescio qua theriaca noua ex intimis magni cuiusdam Medici secretis eruta: alius denique Alchymisticis fumis, quos magno studio venditat. Hinc fallaces mille vagatores experimenta, tanquam certa auxilia, sub pignore capitis proclamant, vel pro rostris etiam in vulgum edicunt: vitam pollicentes, mortem vendentes: ídque, quod apud Christianos maximè dolendum, inultè. Nostrorum sanè permagni, interesset Medicorum istas circunfora-

neorum pestes artem nobilissimam turpiter prophanantium longissimè arcere, non mutuas altercationes & odia, quæ viros ἀμύμονας & irreprehensibiles (quales vbique Medicos Homerus appellauit) exercere. Sed de hisce viderit Magistratus, ne longiùs ista peruagetur calamitas nimiùm ac nimiùm in viros doctos iniuriosa. Quod ad meum attinet institutum, Candidissime Lector, tanti apud me est rem Medicam iuuandi studium, vt censoriam quamuis subeam animaduersionem, si modò quippiam tibi vsui & commodo futurum moliri valeam ac meditari. Et quanquam in me nullam agnosco industriam, quæ immensam iudiciorum varietatem atque intemperantiam expleat, tamen & vtile aliquid aggredi præclarum semper, & honestum esse iudico, nihil hominum maleuolentia suffusorum iniquissimum iudicium, occæcatam opinionem, elatam ac superbam despicientiam moratus. Itaque cùm quatuor abhinc annis Hollerij Medici clarissimi praxim secundò in lucem dedissem, eámque plagiariis & furtiuis è manibus Caspari Vvolphij Germani tempestiuè satis extorsissem, de tertia editione cogitare cœpi, & quod antè non licuerat mihi, ex fine manuscripti exemplaris cuius copiam

ANDRAEAS PASTOREVS Hollerij dignissimus gener, & Regius in curia Parisiensi Senator, pro ea, qua literatos viros vir ipse omnium literatissimus & doctissimus complectitur, humanitate, mihi fecerat, omnia emendare. Et vt meæ tandem apud omnes constaret diligētiæ fides, quæ excusationis errorum viam faciliùs inueniret & exoraret, in Chironiis aliquot & Telephiis vlceribus detergendis, quæ pro deploratis habueram, nisi Autor ipse, medicus arte summus, præsentissima præsidia suggessisset, aliquātum operæ posui. Næuos verò omnes si minùs, vti debui, castigaui, optima spes est fore, vt boni omnes excusent, nec tamen ob id impensum laborem sibi sinant ingratum esse. Neque enim occupatissimo homini, & asperiore cum fato perpetuam luctam agenti vacat aliquid omnibus numeris ac partibus absolutum excogitare. Accuratissima autem, elaboratissima, & Hippocratis supellectile refertissima priorem in librum Scholia, quæ Desiderij Iacotij Vandoperani Medici Arelatensis nomine hactenus sunt circunlata, quia αὐτογραφικῶς in Hollerij codicibus enotata reperi, nefas putaui non ea legitimo Autori suo restituere. Nihil tamen Iacotij sedulitati detractum velim, qui aliena qui-

dem, ſed non ſua, communi bono gratulaturus publicârit. Ludouici Dureti Regij Medici & Profeſſoris celeberrimi Aduerſaria, è penitiſsimis Iatricæ artis myſteriis, quæ de communi Medicorum Deo Apolline plus quàm alius hauſit, deprompta, denuò adiicere libuit, quæ Zoilis etiam extremis vnguiculis perprurientibus plauſibiliter accepta, illum impellere debent ad proferēdas in publicum, quas domi tam longum tempus continet, in Hippocratem Commentationes antiquis & poſteris palmam facilè prærepturas. Ego verò qui in alieno elaboro, nec vllius laudis particeps fio, nec fieri quidem cupio: nam hæc ferè talis eſt apud plurimos opera, vt omnem quem pro laboribus meretur, laudis fructum intercipiat: quaſi ei, qui derelictum cuiuſpiam ac ſentibus occupatum agrum ſuo labore expurgârit, colueritque, enatarum inde frugum pars nulla debeatur. Quò propterea libentiùs hac ſum deinceps opera & curioſitate ſuperſeſſurus. Interim verò tantulas noſtras Exercitationes raptim ſcriptas & exaratas damus: non quæ ſint eiuſmodi, vt Hollerij ſcripta venuſtiora, vel locupletiora faciant, ſed quæ tamen ad accommodatam profligandis morbis reme-

diorum ſyluam comparandam quippiam adiumenti ſint allaturæ. Obtendat quaſcúnque voluerit voculas maleuolus: nihil eſſe nouum dicat : nihil allatum quod non ſit ſcriptum prius: denique & mediocris eſſe hominis hinc illinc excerptis cõmunibus locis libros quantumuis exiguos ampliare: huic etſi quid reſpondeam in promptu ſit, tamen cùm planè ridiculum ducam ocioſo cum homine verba commutare, hoc eum rogarim vnum, me ſcilicet exiſtimet non ſibi placere ſtuduiſſe, ſed vnius aut alterius Roſcij (id eſt Medicinæ ſtudioſi, qui conatus meos ſit æquanimiter accepturus) quàm theatri totius, plauſum referre maluiſſe. Vale.

AD CLARISSIMVM VIRVM,

ANDRAEAM PASTOVREAV

Regium in Curia Parisiensi Senatorem,

IO. AVRATI POETÆ REGII

EPIGRAMMA.

QVI solitus medius animas de faucibus Orci
Eripere, & triplicem detinuisse colum,
Ille idem Hollerius medio reuocatur ab Orco:
Et sua produci stamina secta videt.
Si non arte sua, qua non habet ille secundum,
Pastorei certè sedulitate sui.
Qui gener vt soceri genus haud sinit esse caducum,
Hollerij genitos stirpe per Holleridas,
Sic quoque ne soceri pereat cum nomine fama,
Scripta palam vulgans Holleriana, vetat.
Quæ ferus intercepta Lupus cum nuper abactam
Ceu stabulis teneram dilaniaret ouem,
Sedulus vt Pastor prædam de dente Lupino
Excutit, & nomen re probat ipse suum.
Felix Hollerius, viuo cui fauit Apollo,
Esset Apollinea ne quis in arte prior.
Felix Hollerius, cui Pastoralis Apollo
Pastoreum, sibi qui seruet ouile, dedit.
Quilibet vt veniat notus feritate Lycaon,
Hollerij frustra dente lacesset oues.
Quilibet vt veniat fallax Germanus Iason,
Aurata vacuus pelle redibit iners.

EIVSDEM AVRATI

In Vvolphij furtum à Valerio deprehensum.

Vvolphius, ánne lupus patriæ qui nomine linguæ
Dicitur, & nomen moribus ipse probat,
Viribus, insidiísque valens in furta lupinis,
Hollerij libros finxerat esse suos?
Hollerij, Medica cui cedat in arte Machaon
Viuo, nunc vulgus scripta superstes habet.
Illos qui potuit manifesto lædere furto
Phœbigenæ manes, Phœbigenæque rogum,
Non hunc posse putes turbare Nouendia sacra,
Libáque semicremo deripuisse rogo?
Non impunè sed ille nefas immane patrauit
Deprensa furti calliditate lupus.
Nam lupicida vetus Phœbus, Liciúsque Lycoreúsque
Hinc dictus, rabidum perdidit ipse lupum.
Et quia Diis hominum mos est sibi sumere vultus,
Sic & ab iniustis sumere supplicium
In tua transformans se Cynthius ora, Valeti,
Furta ministeriis arguit arcta tuis.
Sícque dedit meritas pœnas Phœbóque, suóque
Phœbigenæ Hollerio, Vvolphius ille rapax.

NICOLAI ELLAIN, DOCTORIS MEdici Parisiensis, ad Casparum Vuolphium Phisicum & Medicū Tigurinum, Hendecasyllabi.

DIC Vvolphi precor, ore cur lupino,
Quod Germania sonare lingua fertur,
Et clamore lacessis an, ſerino,
Dictisque insequeris calumniosis,
Vrgesque immeritum meum sodalem,
Politum nitidum, Virum probatum,
Doctum candidum & integrum Valetum,
Clarum multiplici eruditione,
Cui cinctum tempora Phœbi vtraque lauru,
Insignem Medicum optimum Poetam,
Æquè Diis superis amatum & imis,
Æque principibus Viris amatum, &
Plebi, nec minùs exteris amatum,
Quàm suis, patriæ decûsque gentis?
An nescis homines vt eruditos
Nemini esse decere contumaces,
Molestos neque contumeliosos,
Sed comes potiùs venustulósque,
Benignos, faciles, modestiáque
Insignes, lepidos & elegantes.
Sic vestras quoque disputationes
Non debere grauem hanc & insolentem
Rixam admittere, sed modestiorem?
Ergo, si sapis impotentis æstus
Mentis comprimito, & graues furores.
Iam iam mitte meo molestus esse
Sodali, moneo, precórque amicè.
Iam-iam mitte meum insequi sodalem.
Politum nitidum Virum probatum
Doctum candidum & integrum Valetum,
Clarum multiplici eruditione,
Cinctum tempora Phœbi vtraque lauru,
Insignem Medicum optimum Poetam.
Æque Diis superis amatum & imis,
Æque Principibus Viris amatum, &

Plebi, nec minùs, exteris amatum,
Quàm suis patriæ decúsque gentis.
Quod si consilium & preces amicas
Negligis, neque contumeliosæ
Modum ponis adhuc loquacitati,
Pergísque immeritum meum sodalem,
Politum nitidum, virum probatum,
Doctum candidum & integrum Valetum,
Clarum multiplici eruditione,
Cinctum tempora Phœbi vtráque lauru,
Insignem Medicum, optimum Poetam,
Æquè diis superis amatum & imis,
Æque Principibus Viris amatum, &
Plebi, nec minùs exteris amatum,
Quàm suis, patriæ decúsque gentis,
Exercere ferus, iocante Musa
Iam non Hendecasyllabos venustos,
Sed multo potiùs furente Musa
Versus Archilochi seueriores
Expectato Lycambico furore
Famosos, laqueóque Bupalino.

ADRIANVS TARTERIVS MEdicus Trecensis, ad Candidatum Medicinæ.

Iam dudum manibus tuis teruntur
Perdocti Hollerij graues labores,
Lector, nec recipis manu sat ampla
Fructus Hollerij labore dignos.
Nil miror deerat suo Valetus
Doctori Hollerio: sed ambo iuncti
Iam-iam perficiunt viam medendi.

IACOBI HOLLERII STEMPANI, MEDICI PARISIENSIS CELEBERRIMI, DE MORB. internis Liber 1.

Antonij Valetij opera iam nunc multò quàm antehàc auctior & emaculatior factus, necnon luculentis exercitationibus illustratus.

De dolore capitis CAP. I.

DOLET CAPVT, 1 intemperie, aut solutione continui. Intemperies simplex, composita: sine materia, cum materia: illáque vel in toto cerebro, vel in venis, arteriis, membranis, neruosísque corporibus. 2 Solutio continui fit acri humore erodente, putri, bilioso, salso, vulnere, càsu concussione, punctura, maligna qualitate, vt in lue venerea, carie, distentione. Distentio ferè à copia 3 humorum, vel flatuum: humorum, quidem, vel omnium, vel aliquorum, vel alicuius. Fit quoque ob-

1 Quæ est tẽperamẽti nimietas, aut paucitas.

2 Hæc est altera doloris causa, cum in parte similari, tum in organica. Soluunt solutionẽq; continuitatis similarium, quę rodũt, incidũt, distendũt, vehemẽter calfaciunt, aut refrigerant.

3 Hi vel aliũde affluunt vel in capite nascuntur.

ſtructione,quũ videlicet anguſtias meatuum capitis intercipit humor craſſus & viſcidus,aut ſpiritus vehemẽter vaporoſus,in ſuturis,oſſibus palati colatoriis,& quę ad nares,aures,oculos & ſpinã pertinent.

Dignoſcitur ex varietate cauſarum efficientium, ex partium laborantium natura, ex loco, ex qualitate propria. Cauſæ efficientes, externæ, internæ. Externæ,æſtus,perfrictio, ebrietas(à vini enim potu multo caput quaſi ſpiritu diſtẽditur)caſus, ictus, victus,vapor aliquis,vt fumus,grauis odor, aut naturæ ægri repugnãs. Quinetiam adſtrictis arctiore veſte & iugularibus, & inferioribus venis, ſurſum ſanguis regurgitat,venas capitis diſtendens. Internæ, intemperies naturalis, aut contracta morbo, quantitas,qualitas materiæ humorum, vel vaporum,mala conformatio,obſtructio. A partium natura,neruoſorum corporum, magis punctorius:arteriarum, pulſatorius: ſtupidior in venis,& cerebri ſubſtantia.In perioſtio ſuperficialis:altus in meningibus. Intra caluariam ad radices oculorum extenſus.In plenitudine,grauis: in acri humore & vapore, rodens: ſed vapor diſtendit magis,humor magis mordicat.Vbi diſtentio citrà roſionem, ſpiritus flatuoſi vel humoris non rodentis copiam indicat. Diſtentio cum pulſu, membranarũ inflammationem ſequitur: cum grauitate, copiam membranis conceptam & inhærentem: ſine grauitate & pulſatione,copiã crudi flatus. A ſanguine ferè in frontem: à pituita in occiput: à bile, in dextrum latus: à melancholia,in ſiniſtrum decumbit. Sunt quibus arteriarum intẽperies ſanguinem ſpirituoſum multum colligit, vnde dolor pulſatorius & vehemens

excitatur. Quibusdã vermes generantur in cerebro. Id rarum esse scripsit Auicennas, quod tamen memoria nostra visum est. Et cuidã Italo ex frequenti odoratu basilicæ herbæ natus scorpio in cerebro, vehementes dolores & lõgos, mortem denique attulit. Humor autem & vapor vel in cerebro gignitur, vel aliundè ascendit, ab extremo police, & plãta pedis à venenato vulnere clauso, vtero, hepate, liene, ventriculo, pulmone & aliis. Cæterum de causis dolorum capitis mulierum ab vtero abundè Galenus disserit cõmentario in illã sententiam lib. 6. Epidem. Quibuscúnque ex fœtu abortiuo, atque vteri tumoribus, ad capitis grauitatẽ cõuersio fit &c. Sed iis adiunges pericranij & capillorum sordes, capitis vincula, & similia à recentioribus obseruata.

Curatio.

Curatio in his est: in phlebotomia, arteriotomia sanguisugis, cucurbitulis, purgatione, potionibus & medicamentis materiam præparantibus, topicis repellentibus, concoquentibus, mitigantibus, alterantibus, digerentibus, roborantibus, phœnigmis, sinapismis, cauteriis, paracentesi. Hæc omnia remedia sunt dolorum capitis.

Phlebotomia 4 imperatur, si 5 plenitudo & sanguinis copia, si vehemens 6 obstructio est, si vulnus, casus, concussio, febris, inflãmatio atque adeò, vbi intolerabilis 7 dolor est.

Si à reliquo 8 corpore vitiũ est, 9 primùm axillarem, deinde 10 cephalicã, aut semel mediã diuidito.

Si à suppressis mẽsibus, aut hæmorrhoidibus, ve-

4 Ad reuulsionẽ materia antecedentis.

5 Vniuersalis & singularis.

6 Contumax illa obstructio grauitate doloris percipitur.

7 Cuius leniẽdi causa ad lipothymiam mittitur sanguis.

8 Vt à plethora vniuersali, aut trãslatione symptomatica.

9 Axillaris seu interna vena, basilica vulgò dicta, primum pertunditur, si doloris causa & fons perẽnis sit in hepate, liene, & toto genere venoso: idque fit ad declinationem causæ antecedentis, & ad generationem

10 Ad auersionem materiæ propinquæ, & amotionem causæ coniunctæ.

nas malleoli incidito: 11 perſeuerante malo, 12 venam frontis, temporum, quæque poſt aures ſita eſt, aperito. Eam tamen eligito, in cuius regione dolor incumbit magis.

Arteriotomia probatur in iis, qui ob intemperiem arteriarum capite dolent, ac vertigine: atque vbi ſanguis calidus & vaporoſus dolorem facit. Eligéda in fronte, temporibus, aut poſt aures, quæ micat, magis calet & rubet, & vbi dolor acerbior eſt. Ex libr.6.de ſanitat.tuend.lib.13.Metho.libro de ſang. miſſione.

Vacuato iam corpore & contumaci 13 malo, 14 ſanguiſugæ extremo naſo affiguntur, poſt aures, & venis, quæ in caluaria eminent. Aliquando iis, qui ita 15 aſſueti ſunt, & multi ſunt ſanguinis, poſt maiora remedia ſanguinem è naribus 16 irritamus.

Cucurbitulæ primùm leues occipitio, vel ceruicis initio, deinde cum ſcarificatione affiguntur.

Poſt phlebotomiam & ante phlebotomiam imperatur 17 purgatio, aliquando etiam ſine phlebotomia purgamus.

Ante phlebotomiam leui pharmaco, cuius vis hepar non ſuperet, ſed tantùm venter, meſenterium, ſima hepatis, & inteſtina repurgẽtur: quale hoc erit.

♃. caſſiæ, aut cathol. ℥.1. aut caſſiæ ℥.ß. quadrante 18 horæ ante paſtum.

Purgationis vices clyſter perſæpè ſupplet: qui in doloribus capitis tãti eſt momenti, vt deorſum materiam reuellendo plerunque repetitiones ipſas fieri prohibeat. Vnde periodicis in doloribus, inſtante etiam acceſſione, commodè iniicitur, totáque

11 Ab obſtructione contumaci, cauſæ coniunctæ magnitudine.

12 In dolore enim fixo partis propinquioris vena ſecanda, per apho.68.li.5

13 Diffuſo humore inter pericranium, & os.

14 Præparantur hyrudines ex præſcripto Galeni lib. de cucurbitulis, hirud. ſcarif.

15 Quib9 humores ſunt ἀνάῤῥοποι.

16 Vt mille folio naribus impoſito.

17 Quæ leui pharmaco perficietur, ad primæ regionis cruditatẽ excludendam ne in venas cũ ſanguine raptatur.

18 Ne in cibum & alimentum naturæ vertatur.

morbi historia repetitur. Clysteris communis hæc erit formula

℞.decoct. comm.clysteris ℔.1. dissolue cassiæ & cathol.ana ℥.ß. mell.rof.facch. rub.ana ℥.1.vel ʒ.x. olei violacei quart.1.f.clyster.

Dein post phlebotomiam, si quis humor vitiosus relictus est, & si quidem recens dolor est, materia sequax, & subtilis, & tenuis, nulla quoque obstructio est, leui pharmaco vteris, vt Cassia, Rhabarb. 19 Manna, mollioribus atque diuitibus: electario de succo rosarum, diapruno, hieræ puluere, Catholico in aliis. Quales sunt hæc formulæ.

19 Manna picrocholis nō exhibeatur, vt nec cæteræ, quorum est facilis in bilem commutatio.

℞.decoct.prunorum,tamarindorum,passularum,trium florum,cardiacorum, quantum sufficit ad dissolutionem ℥.1.mannæ.

℞. Cassiæ fistulæ ℥.ß.mannæ ℥.1.dissolue in suprà dicta decoctione,vel sero lactis,vel aqua hordei,ptisana.

Pauperibus,loco mannæ, penidia imperabis,vel cathol. drach. 6. cassiæ fistulæ vnc. ß. aut cathol. vel cassiæ drach.6. diapruni ʒ. 2. Ex his omnibus cum saccharo fiat bolus: aut, vt suprà dictum est, dissoluantur. Rhabarbarum aliquando per se, aliquando cum cassia imperabitur. Pueris ℈. 2. rhab. infundūtur in aqua endiuiæ, cum modico cinamomi: mulieribus, à ʒ.1. ad ʒ. 1. & semissem: viris, ad drach.3. Mollioribus, & quibus aluus facilè commouetur, ʒ.3.cassiæ, & ℈.2. rhab.satis esse possunt. 20 Ex his fit bolus cum saccharo. Aliis cassiæ fistulæ ʒ.6.addimus ℈. 4. aut circiter rhab. Puluere hieræ picræ sic vtendum erit.

20 Simplicis Galeni, sine agarico & croco.

℞. pul. hieræ 20 picræ recentis drach. 2. excipiantur modica conserua violarum, *ad tollendum amarorem.* Aut hæ pilulæ fortiores erunt.

℞. pul. aloës ʒ. 1. mastic. cinamo. ana ℈. ß. dacridij gr. 4. (*ad eradicationem*) cum succo citri fiant pilulæ. In crassis & viscidis humoribus, magnis quoque obstructionibus, grauior ferè atque contumacior morbus est. In quibus & 21 phlebotomia, si cætera consentiunt, necessaria est, & potiones, quæ materiam incidant & attenuent, à quibus purgationes per 22 interualla, validíque clysteres. Topica ex iis, quæ incidunt & attenuant. Errhina, Apophlegmatismi, Suffumigia, Gargarismata, Frictiones, Vincula, Cucurbitulæ, Sinapismi, Setones, Ferrum, Ignis.

21 Doloris enim pertinacia phlebotome indiget.

22 Quia vt sunt varij coctionis gradus, ita & purgationis, ac exclusionis

Phlebotomia, vt priùs, instituenda satis 23 amplo vulnere. 24 oxymelite, aut aliis descriptis, materia præparabitur, aut hac potione.

23 Ad crassæ materiæ euacuationem.

24 Nisi vlla leienteriæ, histericæ affectionis, aut melancholiæ hypochôdriacæ adferri possit excusatio.

℞. stœchad. citrin. vnc. 2 fiat decoctio in aqua purissima ad quart. 3. In expressione colata dissolue mellis communis, aut mellis albi, vel sacchari albissima ℔. ß. plus minúsve. Fiat syrupus, vtatur ieiunus, duabus horis ante cœnam, dosi trium vnciarum. Hæc potio putredinem arcet, extenuat, deterget, roborat non solùm cerebrum, sed viscera omnia, & corpus, laudata Græcis & Arabibus. A qua, vsus esse potest syrupi de stœchade incompleti, id est, sine aromatibus, *detracto croco.* Atque hinc syrupi completi, id est, cum speciebus. Eodem modo ex acoro, (*omnibus morbis à defluxione confert, quia adstringit*) & fœniculi radice, oxymel parari potest, atque hinc hydromel.

Calidiores ſyrupi ſuſpecti ſunt, vbi plethora, febris, cruditas in primis venis. Hinc enim augentur febres, liquefacta cruditas trahitur in corpus, fuſa plenitudo apoplexias, febres, tabes, & alia mala inuehit. *Hic quoque conſiderandum anni tempus, regio, agri temperatura & ætas.* Purgationes 25 fiunt ex hiera diacolocynthidos, agarico, & aliis, qualis hæc eſt.

℞. 26 pul. hieræ diacolo. ℥. ß. agarici tro. ℈. 2. maſtich. bdellij ana ℈. ß. nucis moſchatæ Gr. viij. cum 27 ſucco abſynthij formentur pilulæ. Delicatioribus naturis poterunt excipi pulueres in modico cõſeruæ anthos. Solent autem parare ſyrupos, quibus interuallis vtendum ſit, quos ita conficies, vt in decocto deſcribantur quæ attenuent, concoquant, aperiant, roborent, 28 & conuenienter purgent, qualis hic eſt.

℞. rad. 29 graminis, petroſelini, aſparagi, ana ℥. ß. ſe. 30 aniſi, & fœniculi ana ℨ. I. 31 betonicæ, ſtœchados an. P. 2. florum 32 cardiacorum ana P. I. paſſul. mundatarum (*earum caro relaxat*) ℥. ß. liquiritiæ ℨ. 2. polypodij querni ℥. ß. aga. trochiſc. ℥. I. ß. foliorum ſennæ (*orientalis noſtra nullius fere eſt momenti.*) mundatorum, & in fine decoctionis poſitorum ℥. 2. fiat decoctio in aqua puriſſima ad ℔. I. In col. diſſol. ſacch. albiſſimi q. ſ. Fiat ſyrupus mediocriter coctus, vtatur ſingulis hebdomadibus ℥. I. ß. cum ℥. 2. hydromelitis, aut ptiſanæ. Erit autem calidior cum hydromelite, frigidior verò cum ptiſana. Fortior.

℞. polypodij querni, rad. acori, ireos, ſem. carthami ana ℥. I. ß. ſem. aniſi, fœniculi, cuſcutæ ana drach. 2. ſebeſten N. I2. Cetherac, ſcolopendrij, betonicæ, ſummitatum lupuli, agrimoniæ ana P. I. ſtœchad.

25 Quæ humores ex toto corpore ducunt.

26 Dantur hæ pilulæ horis 6. ante cibum: aut hor. totidem poſt cibum.

Pilulæ.

27 Ne ventriculi vim labefactent.

28 Ventriculũ & caput.

29 Ad liberãda obſtructa.

30 Ad diſcutiẽdos flatus.

31 Hæ herbæ ſunt cephalicæ, & cerebro gratæ.

32 Violarũ borrag. & bugloſſ.

arabic.& citrin.ana P.ß. foliorum sennæ mundatorum,& in fine decoctionis positorum ℥.4. agar. recenter troc.℥.1.ß.tupethi gummosi ℥.1.33 fiat decoctio ad ℔.1.In col.dissol.facch. albiss. & mellis albi bene despumati ana ℔.ß.Fiat syrupus coctus secundum artem. Accipiat ℥. 1. cum hydromelit. 34 aut ptisanæ ℥.2.semel in 12.diebus.

33 Addes stœcad adyãth. an.℥ 2.ʒ lycirrhizæ, ʒ. 2. vt attrahatur humor viscidus & lentus ab omnib⁹ partib⁹.

34 Adhibito delectu peculiaris ægri natura, aut temporis.

Pilulæ.

35 ♃.agar.recens troc.ʒ.2.turpeth.ʒ.1.ß.salis gemmæ, & zinziberis (*ad correctionem. Secus enim materiam subtilem vacuaret, relicta crassa*) ana ℈.1.Infunde omnia in vino albo, fiat leuis feruor super calidos cineres, deinde fortis expressio.Expressæ materiæ adde pul. hieræ diacol.drach.3.pul.hieræ picræ ℈.4. malaxentur cum vino 36 expressionis,fiat massa,capiat drach.1.in singulas doseis.

35 Hæ pilulæ sunt cephalicæ, quibus præparata materia radicitùs extirpanda.

36 In quo priùs infusa sint suprà dicta.

Post purgationes imperari solent, quæ confirmant ventriculum & viscera,quale hoc est.

♃. mythridatij veteris, conseruæ buglossi & acori ana drach.1.Capiat manè diei sequentis.

♃. specierum electarij diambræ ʒ. 1. pleres archonticæ,& aromatici rosati ana ʒ.ß.excipiantur in modico conseruę anthos, vel cum syrupo de corticibus citri,aut de stœchade,fiat trochiscus.

37 Remedia partibus propria, quæ sumuntur ex indicatione partis.

37 *Topica.*

Repellentibus 38 statim initio vtendum est. Sed in dolore calido,magis refrigerantibus,vt & in corporibus durioribus,æstate,regione calidiore,iuuentute. Contrà verò temperanda res est in contraria conditione, quale hoc est, quod vehementer repellit & refrigerat.

38 Topica nõ semper adhibentur præmissa totius corporis vacuatione, vt in abscessibus criticis.

℞. 39 olei rosati recentis ℥.2.aceti albi ʒ.3.aquæ rosarũ(*in potu nocet ob odorẽ, nisi sumatur aqua peculi ros.*) drach.2.agitantur diu,& refrigerentur in aqua frigidissima putei,aut niue,pro frontali.Aliud. 39 *Loti sæpè in aqua rosarum.*

℞.olei viol.& ros.ana ℥.1. aceti albi, succi agrestæ ana drach.2.Diuitibus adde caphurę gra.4.Linteolum insuccatur postea frigidâ, vel in succis semperuiui,centinodiæ,plantag. polygon. granatorum acidiorum,vmbilici vener.portulacę,lactucæ,psilij, rosarum,malorum granatorum,capreolorum vitis, omphacis,mespili, cucurbitulæ, cucumeris. Ex his simplicibus nonnulla interdum tandiu teruntur affusa rosacea, donec fiat crassitudo aliqua: & populeo,oleísque & succis cõuenientibus additis, fronti & temporibus adhibentur. Flores ros.violar.nymphеæ,papaueris,per se,vel cum aliis tutò quoq; applicantur: conseruæ recentes rosarum & violarum: nodulus è rosis aceto madefactus, & naribus inditus instar caputpurgij. Si nimiùm dolor & vigiliæ vrgeant,lac muliebre cum tantillo caphuræ & opij proderit. Fasciæ & anacollemata è gossipio carpto circumligantur capiti,à fronte ad occipitis verticem ductis capitibus, & his imbuuntur medicamentis. Videndum tamen ne quid in os & oculos defluat. Parabilia remedia sunt:oportet autem hæc subinde renouari,quia statim incalescunt.

Secundus ordo.

℞.Cerati 40 Gal. diu subacti cum succo portulacæ,aut simili ℥.2.illinatur fronti, & superponantur folia salicis. 40 *Quo vtebatur Gal. ad fracturas.*

℞.mucag.sem.psilij, 41 mucag.sem.althææ, & cydoniorũ ana drach.6.agitẽtur cum modico aceti. 41 *Extracta in aqua plãtaginis, aut simili.*

℞.olei roſati & cham.ana ℥.1,aceti drach.3. hyeme pueris,eunuchis,& mulieribus conuenit:in quibus nimia refrigeratio periculoſa eſt. Iam progreſſo morbo,olei cham. anethini, liliacei aliquid adiiciendum.

Ad frigidam cephalalgiam.

℞. dialthææ ℥. 1. agitetur in mortario, primùm quidem cum oleo roſaceo,deinde,vt procedit morbus cum ol. de maſtiche, de cydoniis, de ſpica. Et diuitibus addi poſſunt 42 Gr.2.moſchi.Olea conueniunt cham.aneth.(*in declinatione,quia odoratum*) de lilio,laurinum, maſtichinum, de ſpica, de coſto : in quibus ſerpillum,mentha, thymum, orig. roſmarinus,maiorana,calendula, pulegium, ben, nux moſchata,caryophyllum,cinamomum coxerint.

42 *Niſi cerebro ſint ingrata.*

℞.ſerpilli M.1.coquatur in qr.3.olei cham.& ℔. ß.vini rubri. Fiat decoctio ad conſumptionem vini in vaſe duplici:deinde fortis expreſſio : ſeruetur 43 oleum ad vſum.

43 *Hoc oleo inungatur totum caput deraſum, ad naturæ vim excitandam.*

℞. caryophyl. nucis moſchatæ ana ℥. ß.fiat decoctio in qr. 3. olei cham. & vini rubri drach. 4. ad conſumptionem vini in vaſe duplici, vt priùs, lento igne,ac ſine fumo.

℞. terebinth. ℔. 1. maſtich. cin. nucis moſchatæ ana ʒ.1.caryophyl.galangæ,zedoariæ,ladani an.℥.1. ß.ſucci ebuli, ſucci cucumeris aſinini ana ℥. 1. Pulueriſatis pulueriſandis, in alembico diſtilletur oleum ſecundum artem.

Laudant & oleum ſambucinum,iaſminum.Nec omittendum eſt remedium mulieris apud 44 Paulum,quo in hemicranicis vſa, mirandum in modum inclaruit.

44 *Paulus Æg. lib.3. cap.5.*

Radices itaque cucumeris aſinini concides in taleolas, & cum abſynthij coma hydrelæo incoques. Fouebis partem hydrelæo, materiam verò modo emplaſtri impones.

Adhæc raró fit frigidæ materiæ ad caput raptus, ſed illîc paulatim colligi conſueuit.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Medico ad ægrum accedenti primùm pars affecta inueſtiganda, deinde affectus: poſtremò ex vtriſque ineunda curatio. Partes affectæ in capitis doloribus ita diſtinguuntur. Si digito preſſa cute doloris ſenſus acerbior, pili erecti, & oculorum radices, vel partes internæ moleſtiam non ſentiunt, cutis, vel pericranium laborat: ſed pericranium à frigore frequentiùs ob ſimilitudinem cutis, ab æſtu, ſordibus, multis capitis integumentis, vt in mulieribus & ſimilibus: dolórque in pericranio ad oculi palpebras vſque tantùm peruenit. Intra cranium dolor obtuſus, arteriarum, venarum & ſubſtantiæ cerebri affectionem indicat, quòd ſenſu ſint imbecilliore: punctorius meningum & neruorum. Sed in neruis communicatur parti, cui inſeruntur: in arteriis pulſus percipitur contundens, & profundus in membranis oſſium hæret. Sic deprehenſa parte affecta ad affectus diſtinctionem & curationem primò videndum, an cum febre, an ſine febre. Si cum febre inceperit & permaneat, internam partem affici ſignificat, & futurum delirium portendit. In acutis poſt tertium aut quartum diem ſuperueniens, ſanguinis fluxus indicium eſt, modò cætera conſentiant, atque hic nullo modo curandus, ne criſis impediatur. In ea tamen, quæ per vomitum futura eſt, admoueri medicamenta poſſunt ad dolorem leniendũ, nullo naturæ impedimẽto. Quòd ſi ſine febre ſequiat, vel in parte eſt, dextra, ſiniſtra, ſuperiore, inferiore: vel in toto. Dolor ſæpiùs recurrens, ſtatíſq; temporibus & alterutram partem occupans ad ſuturã vſq;, hemicrania eſt: in anteriore parte cephalalgia: poſt multũ tempus, cephalæa. Siccitas vehementem dolorem

Partium capitis affectarum diſtinctio.

non infert, quia non fit confertim: nec proinde melancholia, nisi à bile flaua adusta, vel bile mixta, vel spiritu distendente. Neque humiditas, nisi ob copiam, vt pituitæ frigidæ, quæ noctu potissimùm infestat, facilèque propriis signis pituitam significantibus discernitur. Distentio cum grauitate & pulsu, sanguinis copiam: sine grauitate, bilem demonstrat, cæteris tamen perpensis, vt victu præcedente, temperamento, regione, ætate, anni constitutione. A calore vehementissimi sunt dolores, sed breuiores: à frigore minus subiti & diuturniores: ab ossis carie, vermibus, scorpione, subiecto pure, angusto loco comprehenduntur. Postrema consideratio, an per consensum fiat. Cuius hæc sunt signa vniuersa. Si nulla euidens causa antegressa fuerit: si frequenter repetat: si cum alterius partis affectu inualescat & eo sublato leuetur: denique si vel totius corporis plenitudo & cacochymia sit, vel partis alicuius vitium præcesserit. Modus autem huius communicationis, siue consensus duplex. Nam partes inferiores vel ad caput aliquid transmittunt, vt vaporem aut humorem: vel sola connexione, & quasi contagione quadam cerebrum afficiunt. Ex ventriculi tunicis externis ac sinu, fumi efferuntur ad caput per neruorum rectitudinem, & per œsophagum. Huius signa sunt, cruditas antecedens, ebrietas, cibi corruptela, dolor, nausea, oris amaritudo. Ab vtero fit post mensium retentionem, aut seminis putrescentis, aut si qua sit illic humorum perturbatio. Tunc dolor in occipite percipitur, vel illic incipit, præsertim nulla materiæ translatione facta, propter consensum vteri cum cerebro per spinalem medullam, cui robustis vinculis connectitur. A iecore magis per venam cauam: à liene per arteriam magnam fit materiæ ad caput translatio. Sed an à bile in dextrum latus, à melancholia in sinistrum dolor decumbat, controuersum est: cùm & vena caua & arteria magna à iugulo in vtrumque latus traducant ramos, vt nulla ratio adferri queat, præter rectitudinem, cur in hanc potiùs, quàm in alteram partem dolor inuadat, cùm tamen rectitudo parum momenti habeat in iis, quæ per vias communes transferũtur. Sed dolor frequentiùs syncipur prehendit multis de causis. Nam illic panniculorum partes suturis interseruntur, & vasa, arteria præsertim, ac materia omnis seu vapor

Gal. libr 2. de cõpos. medicam. κατὰ τόπους.

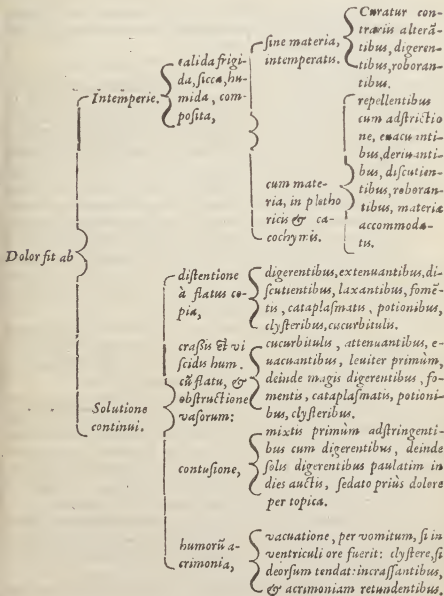
Capitis dolores à calore vehementissimi: à frigore diuturniores.

Doloris capitis per cõsensum signa vniuersa.

Doloris capitis per consensum modus duplex.

Dolor capitis cur frequentius synciput occupet.

cò peruenit, futuræ raræ, cranium tenuissimum, & fistulosum, tenuium vasorum copia. Vnde fit, vt semper ferè illic incipiat sudor. Atque hæc in vniuersum dicta sint de causis & signis doloris capitis.

Vt bene procedat curatio, imprimis vitandus animi motus & corporis, à polychymis alimentis abstinendum, declinandus quoque mandibularum & capitis motus, necnon clamor strepitus, tum à se magis, tum ab aliis. Non dura madenda.

In omnibus capitis doloribus commune est, vt in principio parti repellentia admoueantur: in decremento, digerentia: in fine declinationis, roborantia.

Corn. Celsus c.2. lib.3. de Medic.

Vbi intolerabilis dolor est] Cornelius Celsus tantum in dolore intolerabili venam aperit. Sed citra hunc, in propositis conditionibus etiam secanda est. A quacunque autem causa dolor excitetur, si vehementia vrgeat, duabus de causis vena tunditur: vna, quod vix dolor tantus esse queat sine materia calida: altera, quia metus est inflammationis & resolutionis spirituum. In dolore quoque à bile mittitur sanguis, non ad vacuationem, sed ventilationem. In quo si phrenitidis metus sit, venæ sub lingua aperiantur: vel cucurbitulæ ad humeros, aut collum applicentur cum scarificatione: vel fiant ligaturæ & frictiones in extremis partibus, potissimùm carpo & pedio. In vaporibus denique discutiendis ligatio colli, & ducta manus sursum, vt vis spiritus, caloris & sanguinis cogatur in caput, & ita vapor tenuetur, & discutiatur. Vbi cum febre dolor inuadit, liberior phlebotomia.

Ex apho. 68 lib. 5.

Ea tamen eligatio, &c.] In diuersione non est eligenda vena partis dolentis, sed vena frontis secanda, potissimùm si posterior pars capitis doleat. Sin anterior, & exigua sit quantitas materiæ, secatur, quæ est inter spatulas.

Arteria quî secetur in dolore capitis pulsante.

Arteriotomia.] Arteriæ sectio remedium est singulare in omni dolore pulsatili, vt Rhazes docet: sed periculosum, quia Chirurgis minus vsitatum. Debet autem arteria scindi è directo partis affectæ, & in principio ad maximam sanguinis copiam. In quo videndum, num per maiores & internas arterias vapor efferatur. Sic enim nihil conferet, vt ex capit. 8. libro 3. de locis affectis perspicuum est. Huius loco applicatur cauterium actuale in media parte capitis propè suturas. Si ignem refugiant, applicetur potentiale, Sinapismi, Dropaces, Capitella ex aluta, inducta emplastris conuenientibus.

Sanguinis è naribus irritandi ratio.

Sanguinem è naribus irritamus.] Hoc fit nares frequenter

ſcalpendo, ſetis quoque, & folio arundinis, aut feſtuca, aut herbis quibuſdam aculeatis, aut aſperis, venas narium irritando ad hæmorrhagiam, aut ſanguiſugæ pinnis narium affiguntur. Sin neque his prodeat, cucurbitulæ cum ſcarificatione admoueantur, vt præcepimus.

Cucurbitulæ.] Cauendum, ne æger facilè paralyſi capiatur iis partibus, quæ neruos accipiunt à loco, vbi debent cucurbitulæ applicari. *Cucurbitulæ vt rectè applicentur, quid vitandum.*

Ante Phlebotomiam leui phar.] Hoc fit, ne eductione ſanguinis excremẽta ventriculi & inteſtinorum in venas rapiãtur. Sed horum loco, clyſteribus (& tutiùs, propter caſſiam quę cerebrum fumis replet) ante ſanguinis miſſionem vti poſſumus emollientibus & detergentibus, ſi ſine febre: infrigidantibus, ſi cum febre dolor ſit, præſertim cùm reſiſtit aluus. Sæpè enim vaporibus ſurſum latis ſuppreſſa aluo, dolor commouetur: clyſtere iniecto, ſedatur. Sin perſeueret, venam ſecato. Cæterùm, hæc minoratiua dantur per quadrantem horæ, aut etiam per horam ante prandium: tum vt cibi grauitate mittantur deorſum: tum vt fumos arceant, qui è cibo feruntur ad caput. Contrà fit, quum caput purgandum nobis proponimus, vt pilulis. Exhibentur enim quatuor horis poſt cœnam, vt medicamentorum vis ſimul cum alimenti vapore ducatur ad caput. Ad diminutionem verò materiæ, pilulæ leues dantur tribus horis ante cœnam. *Phlebotomiæ cur leue pharmacum præſumendum.* *Caſsia fumis opplet cerebrum.* *Pilulæ quando antecœnam, quando poſt exhibendæ.*

Rhabarbarum, Manna, &c.] Rhab. fumoſum eſt admodũ: ob id minùs conuenit, niſi infundatur in aqua endiuiæ, vel violarum. Ab hiera auferenda ſunt aromata, vt crocus, quia caput tentando, augent dolorem, vt Galen. docet de compoſitione hieræ agens. Idem fiat in ſyrupo de ſtœchade. Manna facilè bileſcit in valde bilioſis. Minùs nocent odorata, cum valde laxantibus miſcentur, quia non diu retinentur in corpore. Aromata adduntur, quia roborant, & tenuitate partium iuuant medicamentorum penetrationem. *Rheũ fumoſum.* *Aromata & crocum caput ferire ſcribit Gal. libr. 2. de cõp. medic. κατὰ τόπους.*

Pilulæ.] In affectibus ſiccis meliùs purgabitur materia bolo, vel potiùs medicamentis humidis & liquidis, quia pilulæ omnes calidæ ſunt & ſiccæ, ſaltem ob aloëm, proindéque maiorem inducunt alterationem. *Pilulæ ſiccis affectibus minùs commodæ.*

Phlebotomia, vt priùs.] In craſſis & viſcidis humoribus ac materia frigida, metuenda eſt venæ ſectio. Si tamen venæ tu-

ment,& ſanguis abundat,cæteráque concurrunt,poterit fieri, dato antè clyſtere ad diuerſionem. Sin minùs,à clyſtere incipiendum,qui materiam diſcutiat, incìdat, alteret, & euacuet: deinde leui medicamento vtendum, ne cruda materia agitetur,vt pilulis leuioribus, de hiera ſimplici, agaric. troch. cum oxymelite ſimplici, paulatim progrediendo ad fortiora, niſi grauiora ſymptomata ſtatim extremis remediis cogant vti.

℞. *Stœchados*] Flores anthos, ſtœchados, chamæmeli in omnibus capitis doloribus valent, etiam in materia calida. Nam mirificè roborant cerebrum.In declinatione tamen ponuntur potiùs,& repreſſa fluxione.

Calidiores ſyrupi.] Leuioribus ergo antè eſt vtendum, vt mell. roſ. ſyrup. capill. ven. de bizantiis, acetoſ. ſimplic. & compoſito. Deinde de hyſſopo, de praſſio,de acoro, de ſtœchade,&c.

℞.*Graminis,petro.*] In affectu melancholico parum conueniunt hæc diuretica, quòd humor melancholicus per vrinas vacuari nequeat, cùm ſplen nullum habeat conſenſum cum renibus per viam communem, niſi addantur ad inciſionem & attenuationem.Sed tunc ſufficient ſemina, aniſi fœniculi,apij ad ℥.ß.

Corn. Celſus cap.4.libr.1. de Medic. *In aqua frigidiſſima.*] Celſus ſcribit nihil æquè prodeſſe capiti,atque aquam frigidam:adeò,vt eum, cui caput infirmum eſt,iubeat per æſtatem id bene largo canali quotidie aliquandiu ſubiicere. Obſeruaui quoque quendam,cùm 40. annos laboraſſet hæmicrania,fruſtrà aliis auxiliis adhibitis, conſilio Medici frigidâ ſæpiùs lauiſſe frōtem, atque inde perſanatum, niſi quòd materia deriuata in œſophagum, & illic concreſcens,prohibebat degluitionem. Quia tamen cerebrum frigidum eſt, & membrum princeps, à frigidiſſimis metuendum, aut cum ſummo iudicio vtendum. Cæterùm topica, quæ repellunt,tepida admouentur,vbi materia frigidior, & crudior: frigida,vbi materia calida & bilioſa.

ANTO. VALETII EXERCIT. I.

Gal. lib 1.& 12.Meth. QVanquam ſymptomata curationem non indicant, eam tamen nonnunquam ſuam ob vehemen-

vehementiam ad ſeſe trahunt,aut,quæ viribus proſpiciat, mitigationem efflagitant. Sed morbos imprimis,quorum ſoboles exiſtunt,atq; cauſas eorundem pręcognoſcere oportet,à quibus curandi conſilia(σκοπὺς ἐνδεικτικὺς, hoc eſt, rectas collationes nocentis morbi & iuuantis auxilij appellant) veniunt petēda.Itaque cùm de capitis dolore,quod eſt ſymptoma in ſenſu,inquiramus,cuius cauſas ſingulas,in numerato habere ſit neceſſe,ab omniū primis, que Græcis προκαταρκτικαὶ καὶ προκατάρχουσαι,Latinis externæ & euidētes nominātur, initium ducemus,deinceps ad reliquas progreſſuri.

Gal.libell.de optim.ſecta.

Procdtarcticæ cephalalgiæ cauſa

Externæ capitis doloris cauſæ ſunt, Solis ardor qui calfaciendo,animalem ſpiritum agitando, turbando & confundendo capiti negotium faceſſit; frigus ambiens, condenſante & adſtringente vi fuliginoſa recrementa (præſertim ſi oppleta per Auſtrinos imbres capita exceperit)arctiſſimè retinens, necnon calorē naturalem intrò penitiſſimè cogēdo calfactionem,incenſionémqueſpirituum inducens, ebrietas ex vino natura calido,vaporoſo,mero,largo,vitioſus victus,ictus, caſus, atque alia vnitatem ſoluere natā:de quibus fuſiùs Hollerius ex Galeno cap.9.lib.3.de Loc.malè affect.& capitibus 1.2.& 3. libr.2.de compoſ.medicam. κτ͂ τόπυς.

Hippocra. aph.5.lib.3.

Calidæ intēperiei ſimplicis ſæpiùs ex Solis æſtu contractæ(quam ex capite & fronte ad tactum calidioribus,oculorum ariditate, ſqualore & rubore, promptóq; ex frigidis iuuamine dignoſces) refrigerantia & humectantia, cùm aſſumenda,tum admouenda, inſtitui debent.Aſſumenda ſunt,alimēta & medicamenta. Alimenta,cremor priſanæ, aquæ

Cephalalgia ab intēperie calida ſimplici curatio.

potus, iuſcula conuenientibus oleribus temperata, elixæ pullorum carnes aranciorũ aut limonũ ſucco cõdîtæ. Reliquæ etiã res nõ naturales vulgò dictæ, quas liceat cum Galeno ad victus rationẽ referre, ad refrigerationẽ & humectationẽ ſint comparatæ. Medicamenta, ſyrup. acetoſ. ſimplex, violac. oxyſacchar, & ſimiles quibus cum tripla aqua cocta diſſolutis ad caloris remiſſionem vti conueniet. Ex his zulapia concinnantur hac forma.

Gal. in ſent. 9 ſect. 3. li. 3. Epidem.

℞. ſyrup. acetoſ. ſimpl. & violac. ana ℥. 1. ß. diſſol. in aqua hordei. quart. 3. f. zulapium in treis doſeis: condiatur pauc. cinam. aut ſantal. citrino.

Id in ſe ipſo expertũ Gal. profitetur ca. 21. libri 13. Meth.

Sunt & admouenda refrigerantia, fronti, tẽporibus, ſincipiti anteriori capitis parti, quà medicamẽtorũ vires à pilorum radicibus ad cõmiſſurã coronalẽ pertingentes facilè caput internum ſubeũt. Vt.

℞. olei roſ. vel omphacini ℥. 2. aq. roſ. nympheæ (adduntur aquæ maioris metu calfactionis ab oleis, quæ celeriter incaleſcunt) aceti albi ana ℥. ß. Ex his miſtis oxyrhodinum paratur ad litum frontis, temporum, ſincipitis.

Vulgò linteola in oxyrhodino ex ol. roſac. ℥. 3. & aceti ℥. 1. cõpoſito immerſa iiſdẽ partibus adhibentur: quæ ſubinde imbuta ſæpe & ſæpe renouantur. His oleis ſi ceræ parũ in aceto lotæ, aut cerati refrigerãtis Galeni immiſcueris, in vſum eundẽ vnguẽtum habebis. Cui rurſus ſi roſas, papaueris albi capita, aut ſimilia puluerata adiunxeris, maiore appoſita quantitate ceræ, ceratum compinges: quod, ſi videbitur, duas inter ſyndones, teláſve raras poſitum fronti applicabis.

Talia refrigerantia poſtico capiti, à quo ſpinalis medullæ principiũ, vnde numeroſæ prodeunt neruorum in reliquum corpus diſſeminatorũ propagi-

Cautiones obſeruandæ.

[...]es, ne vnquam admoueris: nam sunt inimicissima. [H]æc dum fiunt, expedita sit aluus, ne si adstrictior, [c]aput (cuius calor instar cucurbitulæ trahit) elatis [h]inc fumis perennis doloris necessariam consecu[t]ionem allaturis repleatur. Si corpus plethoricum [&] cacochymum cephalalgia istiusmodi nacta fue[r]it, proderit vacuare, ne huic diaria, synochus impu[t]ris, aut putris, vel alia è febribus succedat.

His præsidiis si non cesserit dolor, metúsque sit [o]b fluxum humorum in oculos (nam nec diu hæc [p]ersistit intemperies non accessito materiæ affluxu) [æ]gri visum læsum iri, arteriæ, quæ per tempora re[p]unt, opportunè, suasore Galeno, à perito Chirur[g]o pertundentur, vt ex his sanguinis quantum satis [s]it, fundatur. At vt rarò venæ in capite eligi solent, [s]ic rariùs multò arteriæ, quòd hæ diuisæ ægriùs con[g]lutinentur. De dolore capitis à reliquis causis pro [p]atarcticis dicetur exercitat. 3. & 4. *Gal. sub fin. l. 13. Meth.*

Sequitur vt cephalalgias à causis internis cum [a]diuncta materia, sanguine, bile, pituita, melancho[l]ico humore, excutiamus: & primùm eam, quæ est [à] sanguine quatuor humores cõplexo, aut sanguine [s]yncero plethoram capitis solius, aut etiam corpo[r]is totius faciente. *Sanguineæ cephalalgiæ causæ & signa.*

Sanguineæ cephalalgiæ causæ sunt, omnia san[g]uinem cumulantia. Signa, grauitas & tensio capi[t]is, faciei rubor, calor, ægri natura, ætas, anteactæ vi[t]æ ratio, anni tempus, regio, locus, pulsus magnitu[d]o, vrina rubicundior, crassior, longior somnus.

Eadem ferè victus ratione, qua nuda intemperies calida, oppugnatur, vitatis maximè polychymis cibis: quia, vt cætera conferant remedia, subtra- *Sang. cephal. Curatio.*

hendæ morbifici humoris generationi incumbendum. Vino igitur omnino interdicendum. Nam præterquam quod vaporosum est & καρηβαρικὸν, citissimè distribuitur, in affectam partem succos transuehens. Si tamen eius vsum consuetudo, virium imbecillitas, aut morbi paruitas admiserit, oligophorum, assentiente etiam Galeno, imperabitur, à cuius potu frigida hauriatur, quæ vini vaporibus reprimendis sit satis. Mox de vacuatione & alteratione cogitandum. Vacuatio, præmisso clystêre blando, aut cathartico, perficitur sanguinis missione ex cephalica è directo, nisi vel plethora consilium immutet, & axillarem secandam indicet: vel solennis alicuius vacuationis, vt mensium & hæmorrhoïdum, suppressio venam ad malleolum positam pertundere iubeat: vel præpingui in corpore humeralis non apparentis loco mediana secetur: vel denique aluus satis sit fluida. Si vires, ætas, tempus, phlebotomen dehortentur, cucurbitulæ cum scarificatu scapulis & ceruici affigendæ: quæ etiam aliis post vniuersalem vacuationem, malo præsertim anteriora capitis infestante, vsui esse poterunt.

Gal. sub fin. libell. de euchym. & cacochym.

Eadem hîc alterantia, quæ in calida intemperie simplici, sunt vsurpanda: hac tamen cautione adhibita, vt si febris affuerit, iis abstineamus in statu & declinatione, quæ impensiùs refrigerando intercipiant perspirationem illis temporibus apprimè necessariam.

Biliosæ cephalalg. causæ & signa.

Biliosæ cephalalgiæ interna causa est bilis, quam inedia, ira, labor, vigiliæ, alimenta calida & sicca congesserint. Signa, dolor acer, pungens & ero-

dens,grauitate paruus,ingẽs capitis ardor, os amaricãs,flauitie pallẽs facies,& velox pulsus,insomnia.

Victus non ita tenuis,vt in sanguinea,præscribendus,maximè si æger sit natura biliosus. Naturis enim biliosis inimicissima inedia. Qualitate sit frigidus & humidus,vt in superioribus. *Curatio cephal.bilios.*

Mox antedens causa reuellatur clystere refrigerante,in quo cholagoga sint dissoluta. Vt.

℞. malu. violariæ,lactuc. end.ana M.1. semin.cucurb. melon. portul.ana ʒ.2.flor. nympheæ M.ß. hord. p.2.fiat decoct.ad ℔.1.In colatura dissol cass.℥.1.vel cass.& cathol. ana ℥.ß. sacchar.& mell. viol.an.℥.1.ol.violacei ℥.2.ol. nenuphar. ℥.1.f.clyster.

Vel potionem lenem,aut etiam paulò valentiorem imperasse proderit, præsertim si bilis turgens, & velut furiosa vrgeat.Qualis hæc.

℞.rad. oxalid. gran polypod.quern.ana ʒ.3.lactuc.nouell. cichor.totius, summitat.lupuli, endiu. ana M.ß. tamarind. prun.damasc.ana ℥.1. semin. melon. anisi.ana ʒ.2.flor.violar. recent p.2.f.decoct.ad dosim.In qua infunde rhei elect. ʒ. 2. cinam.ʒ.ß. In express.dissol. syrup. laxatiui ros. pallid.℥.1. vel diaprun.solut.vel electar.de succo ros.ʒ.2.& syrup.de cichor. simpl.℥.1.f.dosis.

Pauperibus solum diaprunum solutiuum ad ℥.ß. vel ʒ.3.datur in aqua cichorij, vel endiuiæ dissolutum.Biliosus succus si multus sit in vasis,nec dolor à purgatione mitescat, sanguis adimendus, qui refrigerationẽ inducendo doloris sedationem ferat. Parcè tamen detrahitur, quòd eo vacuato laxatis veluti habenis bilis incandescat ac efferueat. Itaquè ad difflationem potiùs & refrigerationẽ, quàm ad euacuationẽ,biliosis in affectibus mittitur sanguis. Plus enim cõmodi ex refrigerato corpore percipi-

tur,quàm incommodi ex ſanguinis vacuatione.

Interim topica etiam ab initio non ſunt omittenda, quæ & valenter & affectus magnitudini conuenienter, reprimant, facto tamen à mitioribus ad vehementiora progreſſu. Vt.

♃. olei roſ. vel nenuph. ℥.2. aqu. plantag. viol. acer. alb. ana ℥.ß. miſce pro litu frontis & temporum. Vel ♃. ol. roſ. & nenuph. an. ℥.ß. aqu. ſolã. ℥.1. populei, vel cerat. refrig. Galen. ℥.ß. vel vtriúſque ʒ.2. aceti tantillum, f. vt ſuprà.

Iſthæc remedia ſi intolerabilis eludat dolor, ad narcotica veniendum, ſed quę neque ita ſint valentia, nec diu hærere permittenda ſint.

Quòd ſi iteranda purgatio videatur, edomanda imprimis bilis, vt trahẽti faciliùs cedat, medicamẽto. Id præſtabunt zulapia è ſyrupis & aquis conuenientibus inſtituta: vel apozemata ex decocto ſuperioris doſis: in quo ſyru. viol. de cicho. ſimpl. vel ſimiles ſint diſſoluti. Doſis eadem purgando erit.

Ferè fit vt vigiliæ torqueant. Tum conferet frigida odorari. Vt.

♃. ol. viol. & nenuph. ana ℥.ß. aqu. roſ. ſucc. portul. depurati ana ʒ 3. miſce. Pars trahatur per nares. Vel. ♃. caphuræ. grang. 8. aut ℈.ß. diſſol. in aqua. roſ. quam æger odoretur ſæpe. Vel ♃. flor. viol. roſ. rub. nenuph. ana ʒ.2. caphur. ℈. 1. cum gummi tragacanth. in aqu. roſ. diſſoluto f. pom. odoriferũ. Vel hæc potio hypnotica exhibeatur ♃. ſyrup. nenuph. & papauerini ana ʒ.6. cum aq. decoct. lact. & portul. f. potio danda dormituro.

Materia biliosa quia facilè ob leuitatem, raritatem & tenuitatem exhalat, vix vllas ſui reliquias in capite ſuperſtites facit, quæ diaphoreticis egeant.

Pituitosæ cephalalg.interna causa est pituita: externa, victus frigidus & humidus, deses vita, somnus multus, curarum vacuitas, satietas assidua. Signa, grauans & tensiuus dolor cum totius corporis grauitate coniunctus, magna in somnũ propensio, pigritia, albicans facies & œdematosa, frigentia tempora, oculi, nares, os humẽtia, nulla sitis, pulsus paruus, pituitosum temperamẽtum, ætas, anni tempus, cæli constitutio, &c.

Pituitos. cephal. caus. & sign.

Victus sit calefaciens, tenuans & siccans, quo leuantur omnia corpora, quæ frigidis scatent, lentis & crassis humoribus. Potus sit vinũ, non generosum quidem (nam vaporosum) sed medium. Secundum guaiaci decoctũ, aliquot aromatibus cõdîtũ nonnulli vino putãt præferendum: alij hydromeli simplex vel ĩ quo thymũ, pulegiũ, saluia incocta sit.

Curatio cephal pituito. *Gal. cap. 1. lib. de atten. vict. ratione.*

Purgatio à catapotiis lenioribus incipiat, quæ & repurgent ventriculum, & aliqua materiæ parte caput exonerent.

℞. massæ interioris pil. ex hiera simplici & pil assaieret an. ℈. 2. excipiantur syr. è stœchad. fingantur pilulæ molles. Vel ℞. cathol. & diaphœn. an. ℥. ß. oxymelit. simp. ℥. ß. cum aq. absynth. & beton. vel salu. f. potus.

Hîc rarò sanguis mittitur. Si quid tamen phlebotomem suadeat, ea temperanda erit, parciore ducto sanguine, ne frigidus affectus ingrauescat. Dein pituita, quia tenax & cõtumax, vti ferè crassa, lenta, & expulsioni minimè est apparata, incîdi, tenuari & tergeri vult. Id consequeris zulapiorum, aut apozematum vsu.

Gal. partic. 10. ca. 1 lib. 2. de compos. pharm. κατὰ τόπους.

℞. syr. è stœchade, oxymelitis simpl. vel syr. capill. vener. an. ℥. 1. aquar. salu. & beton. an. ℥. 2. vel ʒ. f. zulap. pro dosib. 2. manè & vesperi sumendis.

Vel apozema tale paretur. ℞.radic.quinq.aperit.ana ℥.1. radic.ireos acor.an.ʒ.2.cartha. ʒ.6.fol.hiſſop.maiora. beton. calamenth.origan.capill.ven. borrag. & bugloſ.an. M. ß. ſemin.aniſ.fœnic. card.glycyrrh.raſ.an. ʒ.2.flor.anth.ſtœchad. viol.ſalu.an.p.1.fiat decoctio ad ℔.1. In colatura diſſol.ſyru. de bizātiis & de quinq.radic.an.℥.2.vel ſyr. de hyſſop.& oxymelit.ſimpl.tantundem, f.apozem.clar.conditum cinam. aut nuc.moſch.ʒ.1.pro doſib.4.

Si febris fuerit,radice fœnic.gram.& oxalid.contentus eris, omiſſis calidioribus, & calidas herbas cum contrariis bene temperatis vſurpabis. Si purgans eſſe volueris ſuperius apozema, addes in fine decoctionis agaricum, ſennam, & id genus purgation. Vel poſt præparatos tantùm ab apozemate humores hæc potio imperatur.

℞. agar. recēns troch.℈.4.vel ʒ.1.fol.ſennæ mundat.ʒ.2. infundantur in hydromelite, vel in doſi prædicti apoz.addit. zinziber.gr.3.In expreſſ.diſſol.diacart. ʒ.2. ſyr.laxat.roſ.pall. ℥.ß.f.potio.

Robuſtioribus ægris pilulæ valentiores cum ſyru. aut aquis,in quibus nonnihil turpethi ſit maceratū emollitæ, præſcribuntur. Poſt vniuerſalem purgationē ſequitur particularis,quæ errhinis,apophlegmatis,litubus,ſacculis,embrochis, cucuphis, affixis cucurbitulis perficitur, quæ omnia ſunt fuſiſſimè ab Hollerio tradita.

Melanchol. cephal.ſign. & curatio.

Melācholica cephalalgia his proditur ſignis,plūbeo liuore,frigore modico, graui,obtuſo, perſeuerante dolore,ſomno leui, depreſſo pulſu ægri temperamento melancholico. Vitæ modus idem ferè, qui in pituitoſa.Purgantia accōmodata melancholico ſucco hūc referēda, catholic. confect. hamech, pil.de fumaria. Eodem pertinebunt apozemata bilem atrā præparantia,& alia eiuſmodi,ex aliorū af-

fectuum melancholicorum curatione petenda. Si consortij seu sympatheiæ lege caput afficiatur, vt cùm à toto corpore, aut aliqua parte vitium manat, quod ipsi capiti fit commune, primario affectui primùm, dein capiti consuletur.

De 1 diuturnis capitis doloribus. Cap. 2.

IN diuturnis capitis doloribus intemperies causa est, vel solutio continui. Intemperies, vt dictum est, sine materia, quæ vbi firmata est, ægerrimè curatur: vel cum materia. Atque hæc ferè frigidus 2 vapor & flatus, vel materia crassa est & frigida. Flatus aliquando ex inopia caloris & materia alimenti: aliquando alimenti vitio: nonnunquam vitio pituitæ crassæ & viscidæ, quæ membranis inhærescit, vnde vehemens 3 distentio membranarum, vt inde futuræ relaxentur. Atque hic sensus primùm frigoris, quanquam aliquando agitatione materiæ & putredine calor succendatur, vbi iam febris, & aliquando inflammatio succedit. Sed sine his, quasi maleolis obtusis, acutis, feriantur, dolent. 4 Rariùs arteriarum vitio & bilis permixtæ flatibus, aut aliis de causis. Ex signis iam dictis, antecedente vitâ, temperamento cùm totius corporis, tum præcipuè capitis: deinde etiam viscerum & aliis de causis requirendum.

1 De cephalæa vulgò dicta, quæ est cephalalgia cõtumax, & diuturna, cũ maximis coniuncta paroxismis, leui de causa obortis.

2 Crassus, qui exitum non habet.

3 Quod est symptoma flatus.

4 Quod deprehenditur ex colore, charactere, habitu & actionibus princip. natural. & vital.

Iam diuturno & contumaci morbo, postquam solennia remedia fuerint celebrata, caput tondatur, aut radatur ad cutem: tùm fortioribus vtemur remediis, quale est oleum de castoreo, & euphorbio, quod confici oportet ex ℔. 1. olei de keiri, & ℥. ß. euphorbij, vel castorei, quale hoc est.

℞.olei de keiri ℔.ß.ceræ ℥.1.ß.liquefiant in vase duplici, deinde insperge euphorbij drach. 2. plus minúsue.

Oppugnandus quoque morbus est 5 masticatoriis, apophlegmatismis, caputpurgiis, errhinis, pomis odoratis, sacculis, vel cucuphis.

5 Humor è capite masticatoriis nō est euocādus iis, qui sunt angusto pectore & tabi obnoxij.

Masticatoria.

℞.mastichis ʒ.2. piperis ʒ.1.radicis capparis ʒ.ß. cum aceto scyllitico formētur tres pilulæ, teneat in ore & mandat. Idem facit illud.

℞. staphysagriæ puluerisatæ, condisi ana drach. 2.excipiantur melle, fiant trochisci, teneantur in ore. Aliud.

℞. pyrethri, staphysagriæ ana ℈.2.liquiritiæ ℈.1. mastichis ʒ.1. fiant pilulæ.

Apophlegmatismi.

℞. sinapi ℥. ß. hyssopi P.2.fiat decoctio in vino rubro cum modico melle, fiat gargarismus.

Errhina.

Errhinum caputpurgium fit ex succo, vel aqua maioranæ, betæ, anagallidis, cucumeris agrestis, adiecto pipere, castoreo, euphorbio, elaterio, 6 helleboro, condiso, gallia 7 moschata, pyrethro, pane porcino, sinapi, moscho. Succi itaque tepidi & excepti volâ manus naribus attrahantur: pulueres insufflentur in nares, aut alicui oleo commixti illinuntur, vt oleo de costo, de spica, irino, & simili. Delicatis additur modicum moschi, aut ambræ, quale hoc est.

6 Albo.

7 Fiunt hi trochisci ex ligno aloes, ambra & moscho.

℞. olei de spica vnc. 1. elaterij drach.1.in diuitibus adde mosch. gr. 2. illinantur nares interiores.

Aliud.

℞. ſucci maioranæ vnc. 2. ſucci betæ ℥. 1. aceti ſcyllitici vnc. ß. miſce, fiat erihinum, attrahat tepidum naribus. Vel.

℞. piperis, caſtorei ana ℈. 1. hellebori, galliæ moſchatæ ana ℈. ß. fiat puluis. Modicum inſuffletur in nares.

Pomum odoratum.

℞. Cinamomi, caryophyllorum, nucis moſchatæ, ligni aloës, pulu. maioranæ, ana ʒ. 2. galliæ moſchatæ ʒ. 1. moſchi, ambræ ana gr. 2. fiat puluis omnium: deinde cum ladano & maſtiche agitatis in mortario cum modico oleo de ſpica, de coſto, de ben, fiat pomum.

Cucupha.

℞. ſem. cumini, & fœn. baccarum lauri ana ʒ. 2. nucis moſchatæ, cinamomi, caryoph. ana ʒ. 1. galliæ moſchatæ, maſtichis, ſandarachæ ana ℈. 2. Fiat puluis omnium pro 8 Cucupha facta cum raſura ſcarlatæ. Extrema remedia ſunt raſo capillo Sinapiſmi, Dropaces, Phœnigmi, Cauteria, & Paracenteſis, Seton, vitatis neruis. Sed de his alio loco.

Curatio 9 ſodæ per 10 communitatem.

℞. aloës optimæ ʒ. 1. cina. xylobalſami, aſari, ſpicæ nardi, maſtichis ana gr. 6. croci gr. 4. fiat puluis, detur cum ℥. 3. aut 4. aquæ, aut ſeri lactis.

Proportio aloës eſt centum ad ſex. In delicatioribus verò loco aloës, debemus imperare ℈. 4. Rhabarbari.

Si ſit à reliquiis luis venereæ decoctum guaiaci, & accommodata topica vſurpabuntur ſecundum rationem. Materia vbi pertinax, emplaſtris mercu

8 Præſtat ſine cucupha puluerē capiti inſpergere.

9 diuturni capitis doloris.

10 per vteri, ventriculi, hepatis ſympathiam: vel etiam à toto corpore reliquo, ſuppreſſis aliquando hæmorrhoidibus menſib. in mulieribus, aut alia vacuatione, vt ſtercoris, ſanguinis è naribus, &c.

rialibus & vnguentis locus erit.

A carie ſubiecti oſſis, vel abſceſſu dolor certo loco deſignatur, cutis ab oſſe tandem diſcedit. Cutem in crucem incidito: materiam vacuato: os radito: inurito. Maior eſt læſio, cum ſecunda in lamina vitium delireſcit, vel oſſe interiore: vbi tantùm exciſione oſſis eſt opus.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Maſticatoria] Pituitam purgant ex attrahentibus parata, vt pyrethro, ſtaphyſagria, cubebis, &c. Digerunt ex reſiccantibus magis, quàm calfacientibus, vt maſtiche, nuce moſchata, &c. Modus vtendi eſt, vt ſacculis reponantur, aut excipiantur ficubus, cera alba, aut vino incocta contineantur ore, aut per ſe ſumantur. Nocent, ſi fuerint vlcera in ore, vel faucibus, vel pulmones oportuni vlceri, phlegmoni, fluxioni. Tunc errhina commodiora, quæ materiam deducant ad nares. Nam etiamſi humor illectus è capite, vel mungendo, vel expuendo repurgetur, fit tamen humori conſuetum iter, & noctu inter dormiendum ad partes infirmas delabitur. Tempus vtendi matutinum, & ante cibum.

Maſticatoriis vtendi modus. *Maſticatoria quibus infeſta ſint.* *Maſticatoriis vtendi tempus.* *Errhina ex quibus comparentur.*

Errhina] Sicca ex acri materia fiunt, elaterio, pipere, ſinapi, helleboro, melanthio, cyclamino, maiorana ſicca pyrethro, hyſſopo, thymo, ſatureïa, anagallide, & ſimilibus. Liquida ex iiſdem exſiccatis, vel liquore mixtis, ſucco betæ, foliorum hederæ, quibus & arida permiſcentur. Sicca inſufflantur corniculo, vel fiſtula, vel inſpirando trahuntur, vel excepta oleo illinuntur, vel ex aceto, aqua maioranæ, hyſſopi, aquâ vitæ inuoluta linteolo raro in formã noduli admouẽtur naribus. Liquida attrahuntur tepidè. Efficaciſſima ſunt, addito ſcãmonio, & farina excepta, vt adhæreant. Poſt horum vſum, ſi mordicatio percipiatur, lac muliebre in nares iniiciẽdum, vel oleum violatum. Tempus vtendi matutinum, longè à cibo: à balneo, vel aliter laxata cute. Ab imbecillioribus paulatim tranſeundum ad fortiora, vt euphorbium, elaterium, lacte, mucaginibus, butyro priùs temperata. Nocent oculis imbecillioribus, & iam

laborantibus, atque vbi nasus oportunus est vlceribus, vt aliquando in lue venerea. Tum satius gargarismatis vti, quæ ab oculis diuertunt. Sternutatoria nocent in defluxione ad pulmones: iuuant, quibus caput vaporibus repletum est, & quib. iam tenuata, incisa, & incocta est materia. Adhæc caput anterius per nares, medium per choanam & palatum, posterius per nucham, neruos, & venas magis purgatur.

Cucupha] Puluis capiti insperſus commodior. Excutitur, & nouus manè reponitur. Cucuphæ semper eædem adhibitæ, & sudore ac pinguedine imbutæ, sæpiùs nocent. Sunt tamen loco pilei. In dolore pertinaci fotus, emplastra, sinapismus, saliuatio cũ mercurio, venæ particulares sectæ, cauteria, vel emplastra, quæ metallica recipiant acria, & exulcerent, mixtis tamen detersoriis, ne nimiùm poros obstruãt, cõuenient. Et hęc quidem magis, vbi proprium est capitis vitium, & primarium.

ANTO. VALETII EXERCIT. II.

CEphalæa, seu contumax & perseuerans capitis dolor, causis & signis à cephalalgia non differt, sed sola magnitudine causæ. Si tamen spiritum φυσώδη (flatuosum vulgò vocant) causam habeat, splendente faciei tumore, turgido dolore, aurium tinnitu, vertigine, volatu in somnio, magis internoscitur.

Idem remediis profligatur, quibus cephalalgia pituitosa, nisi quod valentiora requirit, vt est ferè crassa magis ac viscida materia. Prima purgatio erit huiusmodi. *Cephalææ curatio.*

℞. mass. inter. pil. de agar. ℥. ß. massæ pil. aurear. & cocciar. ana ℈. I. emolliantur simul cum syr. de stœchad. f. pilul. molles. cap. noctu à primo somno.

Mox conuenienti apozemate præparanda materia, quale paulò antè descriptum est. Nonnulli apozematum loco decoctum guaiaci, aut salsæ parillæ vsurpant ad sudorum prouocationem. Vt.

♃.salſ. parill. ℥.2.ß. macerentur in aqu. fontan. ℔. 8. per 12. horas ſuper cineres calid. Bulliant poſtmodum vſque ad tertiæ partis conſumptionem in vaſe terreo, plumbato, & benè cooperculato. Fiat colatura, qua vtatur ſingulis matutinis hora quinta. Doſis ſit ℥.6. Alij in ℔.12. aqu. macerant ſalſ. parill. ℥.4. vel. 6.

Efficacius decoctū habebis ex interioris guaiaci ℔. ß. & corticis eiuſdem ℥. 2. ex arte maceratis & coctis. Vſus erit per dies 8. 9. 15. pro conſulti medici arbitrio. Magma ſuperioris decocti, cui addita ſit ſalſæ parill. ℥.1. coquitur in ℔.12. aquæ, vt potui detur, vini loco. Et quia ſubinde purgandum, poterit hæc pilularum maſſa concinnari, de qua alternis dieb. ʒ.1. aut ℈.4. capiat.

♃.maſſæ inter. pilul. ſine quib. & cocciar. ana ℈.4. agaric. recens trochiſc. rhei elect. pul. an. ℈.2. aquæ infuſionis ℈.1. turpethi in aqua beton. vel ſalu. infuſi cum gr. 6. zinziber. f. maſſa pil. cap. vt dictum eſt.

Erit quoque locus clyſteribus acrioribus, pituitam deorſum auertentibus. Qualis hic erit.

♃.malu. biſmal. parietar. mercur. an. M.1. fol. centaur. paru. ſalu. hyſſop. maioran. origan. ana M.ß. ſem. aniſ. fœnic. ana ʒ. 2. florum anth. aneth. chamæm. melil. ana p.1. f. decoct. in hydromelit. ad ℔.1. In colatur. diſſol. hieræ picr. benedict. laxat. ana ℥.ß. vel ana ʒ.5. mellis anthoſ. ſacchar. rubr. ana ʒ.10. olei chamæm. & aneth. ana ℥.1.ß. f. clyſter.

Interim toto curationis tempore nō negligenda particularia, vt errhina, apophlegmata, &c.

♃.puluer. nigell. Rom. maceratæ in aceto fortiſſ. per 24. hor. ac exſiccatæ ʒ.3. ſucci maioran. cum pauc. vino alb. extract. ℥.1. Pone in phial. pro caputpurgio indendo in nares quotidie manè.

Eôdem pertinebunt gargariſmata, ſternutamenta, ſuffitus, frictiones capitis cum linteo aſpero. Quod ſi neque his, neque illis præſidiis ceſſerit do-

lor, postremum erit remedium, cauterum ceruici, 1 vel brachio ad musculum deltoïda vocatum, quà vena perreptat humeralis, affigere, quò commodè deriuari, ac retrahi materia possit.

1 *Aristotel. sectio.3. problematum.*
2 *Hippocr. aphor.5.li.5.*

De dolore capitis ab ebrietate. CAP. 3.

EBrietas 1 grauissima adfert symptomata, eáque partim subitanea, partim longo tempore contracta, quale istud est annotatum 2 ab Hippocrate, Si quis ebrius repentè obmutuerit, &c. & quæ à Galeno annotata sunt cap. 5. lib.5. de locis affectis, epilepsiæ, dementiæ, conuulsiones. Si dolor capitis solius à crapula hesterna, motus, & crudum vinum in stomacho restiterit, vomitus, aut malè vomentibus ieiunium, 3 ventriculi fotus, & illitus, qui concoquunt, remedio sunt. Vbi vacuus 4 venter est, & tamen 3 vaporibus dolor commouetur, non sine ratione vulgò persuasum, vini noxam vini potu elui, quia inde vapores crassi disperguntur eo modo, quo dolores oculorum inde ortos scripsit Hippocrates 6 meraca potione discuti. Somnus, inedia, quies optima: cibi enchymi, qui facilè coquantur, 5 gallorum testes in aqua hordei cocti, pulli columbarum, pisces saxatiles & molli carne. Si aquæ potus noxius, vtatur hydrorhosato cum vino granatorum, zulapio Alexandrino: malis & pyris adstringentibus in vapore coctis. In doloris incremento & vigore, quiescat: in declinatione vmbroso loco, si caleat, obambulet: aut calido, si frigeat. Ante cibum diutiùs & paulò celeriùs obambulandum: à cibo lentiùs & breuiùs, ídque duabus pòst, aut tribus horis. Ebrietati naturali quadam pro-

3 *Vt ex radice cyperi, acoro vero, caryophyl. absynth. mentha origan. fit fac ulus ventriculo admouendus.*
4 *Vomitione & fotu.*
5 *Hi cùm exitum non habeant, dilentione dolorem pariunt.*
6 *Sect.6.li.2. Epidem.*
5 *Gallorum testes nō sint veterū: sunt enim virosi & effœti.*

prietate repugnant amygdalæ amaræ, brassica, cuius meminit Theophrastus quarto de historia stirpium. In principio siquidem crudum vinum concoctum, vel reiectum fuerit, vtere iis quæ æstum sedant: in declinatione balneum, itémque litus ex oleis sine calore multo digerentibus proderunt.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Galen. cōmē. in Aphor. 5. lib. 5. Aph.

κραιπάλη, Hippocrati dicitur hæc affectio, nostris crapula, omnis nimirum noxa è vino contracta præsertim in cerebro, ἀπὸ τοῦ καρήνου πάλλεσθαι. Nec mirùm grauissima symptomata vini immoderata potione induci. Cùm enim sit temperaturâ calidum, substantiâ tenue, vel non admodum crassa, vtroque sursum repit: tenuitate promptè omnia penetrat, & in substantiam neruorum ingreditur, ac vaporibus caput & cruditatibus replet: vnde vniuersum corpus necesse est variè affici. Sed quomodo vini noxam eiusdem potio persanat? Nimirum quæ mala suæ substantiæ tenuis copia inuexit, eadem sua qualitate tollit calefaciendo & exsiccando. Sin minus, periculosa omnia subsequuntur.

Vini potio immoderata qui grauissima symptomata inducat.

ANTO. VALETII EXERCIT. III.

Excitatur à temulentia cephalalgia, vini generosi & largiùs epoti vaporibus calidis caput opplentibus. Restinguitur inedia, somno multo, adstringente, frigidóque cibo, qui vaporum ascensum coërceat. Initio confert aquæ tepentis haustu vomitum ciere, si vinum incoctum adhuc in stomacho fluctuet. Quod si etiam post concoctionem caput indolescat, refrigerantibus & repellentibus, vt oxyrhodino, vtendū. Non semper tutum ad discutiendam ebrietatem vinum exhibere. Cerebrum enim si incaluerit, dolorem auget. Cornu ceruini rasura cum aqua pota naturali quadam & inexplicabili proprietate ebrietatem sedat. Creditur & hic

Cephalal. ab ebriet. curat. Paul. Ægin. sub finem cap. 4. lib. 3.

pului-

puluiſculus ad eandem prohibendam, & ad ſiſtendam plurimùm facere.

℞. coriand. præpar. gran. oxyacãth. ſem. braſſic. cidon plantag. ſpodij ana ʒ. 2. Ex hoc pulu. dentur ʒ. 2. cum ſucco adſtringente, vt limon. granat. aranc.

Fabuloſum eſt, quod medici veteres de polygono coronæ inſtar capiti imponendo protulerunt.

De dolore capitis à perfrictione. CAP. 4.

NOn concidit facies, ſed eſt 1 decolor, tardior mens & animæ 2 functiones, frigidis non iuuantur, ſed calidis. Calefaciunt oleum rutaceum, irinum, de ſpica, de terebinthina, coſtinum, quibus hyeme rigida, & vbi calore maiore opus eſt, ſtyracem calamitam, benzoinum, euphorbium aquam vitæ, mythridatium, 3 theriacam, & ſimilia permiſcemus. Affectu perſeuerante, raditur caput, aut detunditur, paulo craſſiora medicamenta, quàm in æſtu, adhibentur: ſed tonſis, & capillo pauco, aliquo tamen tectis, liquidiora. Ceratum de euphorbio, ex olei anethi ℥. 10. tribus ceræ, vna euphorbij. 4 Sinapiſmus capitella, diachylum ireatũ, & ſimilia conueniunt. Non eſt vtendum phlebotomia, cucurbitulis, remediis luis venereæ, vbi ſola intemperies eſt. Alimenta, vinum tenue, cibus calidus. 5 balneum, motus, loci calidi habitatio, odor ſuauis, calidus, 6 illitus narium, auris frictio.

1 Namque ſunt propriæ, quæ & vicinitatemque communicant, ea primùm & maximè affici ſolent. Hip. li. de humor.

2 Naturales, animales.

3 Datur theriaca ad magnitudinem auellanæ, hora ſomni.

4 De his cap. 5. lib. 3. Inſtitut. chir.

5 Cùm vniuerſale, tum particulare, idque ex cephalicis.

6 Hic oleo irino perfici poterit.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

De hoc dolore à frigore, lege Aurelianum primo Chron. Rarò huiuſmodi dolores ex ſola intemperie fiunt: & ſi fiant, breui materiam accumulant, præſertim in plenitudine laborantibus, & cacochymis.

ANTO. VALETII EXERCIT. IIII.

Cephal'a'g. à frigore curatio.

CApitis dolor à frigore suis causis & signis satis innotescit. Vini subtilis & oligophori potu, moderata corporis motione,& aliis calfacientibus, ac frictionibus ex linteis calentibus,iuuatur. Caput imprimis sacculis foueatur.

℞.furfur. macr.℔.ß.milij quart 1.salis friat.℥.1.torrefiant omnia simul in sartagine:fiant sacculi duo interpuncti, vt decet,qui alternatim manè & serò capiti admoueantur. Efficaciores erunt additis cephalic. herbar. pulucrib. seminibus calid.vt.℞.furf.macr.mil com.sal.vt suprà:salu. maioran. sicc. contus.ana M.ß.sem.anis.fœnic.contus.aua ℥.1.baccar. laur. iuniper.ana ß. omnia simul in sartag. torrefiant : dein ex his duo,vt antè,sacculi parentur Vel.℞. beton salu. rosmar. ana M.1.flor. anth.stœchad.chamæ meliloti,summittat.anet.ana P.1.f.sacculus,qui bulliat in æquis aquæ & vini partibus.Expressus capiti admoueatur, ieiuno ventriculo.

Ab his ad litus pergendum.Parabuntur liniméta ex oleis ab Authore præscriptis, paucula cera addita. In quibus cauendum, ne sit præceps ad vehementiora trãsitus. His omnibus tentatis si superstes fuerit dolor, certissimum dabit residis materiæ purgatione excludendæ argumentum

A siccitate sola infrequens est capitis dolor:qui si accidat,vehemens animi contentio, insignis aliqua vacuatio,immodica Venus,& similia incusanda sunt.Ex depresso faciei charactere propalam explicatur.Humido victu,pleniore, qui deperditam substantiam instauret, somno liberiore, vita curis soluta percuratur.Si litu visum fuerit opus, ex olei amygdal.dulc.axung.butyr.rec.æqu.partibus compingetur,quo frons & tempora illinentur.

Cæterùm si capitis dolor ab ictu ad cranium &

membranas pertigerit, curatio à chirurgia petetur.

De vertigine. CAP. 5.

Δῖνος Græcis, vertigo nobis, quum caput 1 circumagi videtur. Σκοτόδινος, cum etiam tenebræ 2 oculis offunduntur, aut spectra 3 rubentia, quæ denuntiant 4 Maniam: aut rubore saturata, quæ Epilepsiam, ex inordinato motu spirituum & flatuū. Hæc omnia aliquādo gignuntur in capite: aliquando ex 5 inferioribus partibus corporis huiusmodi spiritus efferuntur. Quod iis ferè contingit, qui cruditates colligunt: quibus sæpiùs hepar calidius est: quibus ex hepate in ventrem regurgitat 6 bilis: quibus præsertim arteriosum genus intemperatum est, plenū feruido & spirituoso 7 sanguine. Itaq; Theophrastus libello de vertigine spiritum & humorem capitis ouo comparat: quod cùm fusum habeat humorem, non continuum, dum crudum est, non circumagitur: dum coctum, vertitur, vnito iam & continuo humore, & æqualiter fuso. Vide Aristotelem probl. 4. sect. 6. Si in capite primùm generatur malum, iisdem remediis vtitor pro varietate materiæ, quæ in dolore capitis descripta sunt. Si ab arteriis, arteriæ post aures incidantur. Sed cùm sit duplex venarum genus & arteriarum, quæ caput ascendunt, interiores maiores, exteriores minores, siquidem per has fit fluxio, externa remedia, arteriotomia, venarum incisio &c. cōferunt: si per illas, non conferunt, vt ex cap. 8. libr. 3. locor. mal. affect. dictum est. Nam venæ exteriores, nisi rami sint interiorum, non vacuant interiora. Si à cruditate, ea concoquatur, & temperantior vita instituatur. Si à

1 Sin per idiopathiam cerebri, siue per sympatheiam.

2 Quod fit translata ad neruū opticū materia.

3 Inflammatis spiritib⁹, ab æstu, & incandescente sanguine.

4 Modò nulla perturbationis criticæ excusatio possit adferri. Tunc enim ad salutē hæmorrhagiam portendunt.

5 Vt à pulmonibus & ventriculo: quæ tamen cardiogmo distinguuntur.

6 Quæ cardiogmum cōmittit, ex aph. 17. li. 4.

7 Cuius inordinatū motum marmaryge sequatur.

regurgitante bile, (*sæpè enim tenebricosa quædam bilis ex hepate & intestino in ventriculum regurgitat*) pilulæ hæ

8 Ad exhauriendum bilem ex vẽtriculo. singulis hebdomadibus 8 deuorentur.

9 Simplicis. ♃. hieræ 9 picræ, rhab. elect. agar. trochiscati ana ʒ.ß. mastichis, spicæ, santali citrini, ros. rub. an. gr. 7. cum syrupo ros. fiant nouem pilulæ pro tribus do-

10 Hyeme ad cruditatẽ. sibus, sumendis horâ ante cibum. Aliis verò diebus.

11 Vt æstate. ♃. specierum 10 aromatici rosati, 11 specierum

12 Vel sacchar. in aqua rosacea dissoluti: triasantali ana ʒ.ß. 12 sacchari rosati quantum sufficit, cum syrup. rosato fiat electarium. Reliqua facienda sunt, vt diximus in dolore capitis, secundum materiæ diuersitatem.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

δῖνος turbulenta est commotio spirituum crassorum, aut flatuosorum, aut soliùs spiritus cum multo vapore, in anterioribus cerebri ventriculis. σκοτόδινος duobus constat symptomatis, δίνῳ seu vertigine, & tenebrosa oculorum offusione. Inde nomen Græcis compositum tenebricosæ vertiginis à vapore caliginoso. σκότωμα pro vtróque sumitur, sæpiùs pro vertigine. Ab vtróque differt Epilepsia, tùm materia, quæ est humor vel vapor: tùm symptomate, quia conuulsionem affert. Hypochyma longè alius affectus ab omnibus. Habet enim causam coniunctam in oculo, non in cerebro, nimirùm aquam vel fumum. Quicquid ergo turbulentos illos spiritus procreare, vel procreatos commouere potest, siue internum sit, siue externum, vertiginis causa est. In capite primario affe-

Vertiginis primariæ causæ quæ sint. cto causæ sunt humores repentè ac vehementer agitati, animi affectiones: omnis intemperies siue arteriarum, siue cerebri coctionem impediens, aut corrumpens: præsertim calida, humores extenuans, & in feruorem agens, aut multos vapores generãs: frigida, cruditatis parens, indéque multorum & cras-

Gale. comm. in aph. 31. li. 3 sorum vaporum, vnde senum diuturnæ vertigines apud Hippocratem: meatuum quoque densitas & obstructio, vnde va-

pores intercluduntur, & vt in fornace, per ventriculos circumaguntur: naturæ conatus in ſecernendis humoribus per criſim: tranſlata ad cerebrum materia poſt criſes imperfectas mittuntur autem ad cerebrum vaporesè ventriculo per inediã, calore (alimenti inopiâ) humores noxios exagitante, acres incidente, calfaciente, & ventriculum prauis ſuccis replente: per cruditates, caloris natiui imbecillitate, qui vapores ſecernit, ſecretos diſſoluere nequit. Aliquando humor illic prauus aceruatur, vel genitus, vel aliunde accitus, vel cibus corruptus cõtinetur. Idem fit ab aliis viſceribus, hepate, liene, vtero, toto corpore, excſementis retentis, hæmorrhoidibus ſuppreſſis. Primario caput affici coniicimus, ſi ſenſus externi ſenſim læduntur, ſi in nulla parte inferiore vitium præceſſit. Ab impuro corpore, cerebro infirmo, ſi coctionis tempore, & cum à ſomno ſurgunt, vehementius vertuntur, ſi tenuis ſit vrina pauca, aluus dura, color cutis ſimilis humori. A ventriculo, ſi nauſ a, deiecta appetentia, ſtomachi dolor, & ſimilia præceſſerint. Curatio perficitur ſublatis cauſis per contraria ſanguinis miſſione (ſi conueniat) è cephalica, vel mediana vel baſilica, ex arteriis poſt aures, cauterio. In vaporibus à materia calida primùm digerendo, deinde vacuando, poſtea adſtringendo, vapores prohibendo pulueribus, opiatis, ſimilibus: per topica diſcutiendo, roborando: ieiunos reficiendo optimis alimentis, & citò nutrientibus. Nocet capitis frictio niſi poſt purgationem, vel aliarum partium frictionem. In capite fiat panno ſicco: partibus inferioribus, calido.

Vertiginis per protopatheiã cerebri factæ ſigna.

Vertiginis ex partium inferiorũ ſympatheia ſigna.

Spectra rubentia.] Hippocrati & Aureliano μαρμαρυγαὶ dicuntur λαμπηδόνες πυκναὶ πυρώδεις ſpectra rubra oculis obuerſantia, è quibus de humore peccante coniecturam facimus. Aliis ἀμαρυγαὶ ἢ μαρμαρῖναι. Eſt autem facilis tranſitus vertiginis ad Epilepſiam, vnde & veteres paruam Epilepſiam vocauerunt.

Hipoc. ſent. 33 li. 3. Prog. Cæl Aureli. cap. 2. & 1. Chronicon.

ANTO. VALETII EXERCIT. V.

VErtigo duplex: ſimplex, & tenebricoſa: vtraq; maioris & minoris ratione diſtincta. Illa enim

leuior: hæc grauior, quòd à causa sit potentiore. Vtriúsque causæ & signa quibus inter se seiūgantur, fusè repetita sunt ab Hollerio ex Gal. cap. 38. libr. tert. de loc. mal. aff. comment ad Aphor. 17. libro tert. & ad sent. 42. lib. quart. de vict. rat. in morbo acut.

Si primaria affectio, an ab intemperie cerebri calida, arterioso genere intemperato, venis feruido & spumoso sanguine plenis, an sit à frigida, considerandum. Si ab illa, reprimētium vsus, vt oxyrhodini, reuellentium, vt phlebotomiæ, & cucurbitularū longinquis primùm partibus, maioris ergò reuulsionis, vt tibiis, dein interscapulio affigendarum, indicatur. Veteres etiam arterias secuerunt, cum videlicet vapor exteriores per arterias ascenderet. Ante admotas ceruici cucurbitulas aluus blando cathartico, aut enemate subducitur, ne vapor in caput ab his affixis concedat.

Interim sumenda sunt, quæ turbulentos sistant spirituum motus, vt zulap. rosac. syr. granatorū, de acetosit. citri, cum aquis plantag. rosar. lactuc. & simil. In causa frigida purgatio ex catapotiis erit ex vsu, vt ex coccis & pilull. de agaric. æquis partibus mistis, & cū syrupo de stœchad. malaxatis. Hûc pertinebūt apophlegmatismata, & alia id genus particularia in cephalalgia pituitosa commemorata.

Commendatur maximè hic puluis. ℞. salu. ℥. 2. flor. lauendul. hyssop. menth. ana ℥. 1. cariophyll. nuc. moschat. cinam. elect. zinziber. albi, granor. paradisi, zedoariæ, galangæ ana ℥. 1. calam. arom. ʒ. 2. granor. iuniper. ʒ. 3. granor. pœon. ℥. 1. fiat puluis, de quo detur. ʒ. 1. manè, & circa

ſomnum. Sunt qui vermem ſericum facientem exſiccant, in puluerem redigunt, vertici capitis vertigini & conuulſioni obnoxiis inſpergunt, cuius mirabiles effectus eſſe volunt. Hoc puluere Carol. Quint. Imperator frequentiſſimè vtebatur.

Si fiat per ventriculi conſenſum, purgabitur humor, qui os ventriculi lancinat, pilul. de hiera, aggregatiuis, & ſimilibus ſyrupo de abſynthio exceptis. Prohibebitur aditu ad cerebrum vapor aniſo condîto, ex cochleari à paſtu dato, puluiſculis reprimentibus è coriandr. roſ. cinamomo.

Interea roborabitur ventriculus ſumptis tabellis diarhod. Abbat. aromatic. roſati.

Quod ſi bilis ab hepate in ventriculum confluat, medendum hepati diluto rhei in decocto hepatico vel aquis hepaticis, ſyrup. de cichor. de endiuia, tabellis diatraſantal. cerato ſantalino.

De Phrenitide. CAP. 6.

PHreniticos ita 1 curabis. Viribus integris 2 ſanguinem detrahes è 3 cephalica (niſi plenitudo 4 adſit, alioqui enim oporteret 5 priùs ſecare iecorariam) anguſto 6 foramine, vt vulnus celeriùs coaleſcat. Quod etiam fideliter ligabis, aut 7 pice obduces, ne temeritate phrenitici diſſoluatur, & ita prorumpat ſanguis. Obſeruandum tempus, quo minùs furere videatur. Miniſtris quoq; opus eſt, qui phreniticum contineant: alioqui periculum, ne agitatione corporis vena phlebotomum eludat, aut amplior adigatur plaga, vel lo-

1 Si modò phrenitis curatione poſſit reſpicere, vt nec repetè phrenitidis paroxyſmus ex diuturna generatione oboriatur: nec phreniticus ſit tremulus, aut etiam fanaticus, cùm alui excrementis biliosæ tincturæ expertibus, & impedimento partium, quarum officio vita carere nequit.

2 Sine vllo infirmitatis metu.

3 Ad cauſæ coniunctæ remotionem, et antecedentis auerſionem.

4 Vniuerſi ſcilicet corporis, ad vaſa.

5 Niſi etiam ſymptoma prohiberet.

6 Ne ampla fiat ſpirituum diſsipatio. 7 Vel linamento ex aloë, albumine oui & pilis leporum confecto.

cus turpiter laceretur. Detrahatur pro viribus, vitato animi deliquio. Paulus in iis, qui nimiùm corpus agitant, venam in fronte, alij venam nasi, Diocles venam sub lingua diuidit. Nonnulli sanguisugas fronti, temporibus, naso, caluariæ infigunt. Sunt, qui auriculas scarificent. Sed hæc omnia non nisi progresso morbo & vacuato corpore tempestiua sunt.

De aëre, vbi collocentur, iam olim disputatum est. Antiqui ferè tales ægrotos in tenebris continebant, tum quia in luce spiritus agitati furorem exasperarent: tenebras quoque ad somnum & quietem conducere existimabant. Asclepiades phreniticos in lumine esse habendos dixit, quia tenebræ terreant, quia lucido loco sensus occupantur, atque interim mens quiescat. In tenebris verò quietis sensibus, mẽs altis cogitationibus & visis sese exagitat.

Et proptereà idem dicebat nulla re magis phreniticos reuocari, quàm harmonia & Musica, vt constat ex Athenæo. Sed hoc ferè Græcis & Latinis placuit, vt qui luce 8 offenditur, habeatur in tenebris, aut mediocri luce collocetur: quem tenebræ lædunt, in luce collocato: qui vtroque pariter offenditur, mediocri luci habeatur. Et si vires valent, lucido magis: si infirmæ, magis tenebroso iuuatur. Hæc & alia plura apud Celsum & Aurelianum de morbis acutis.

8 Spirituum dissipatione, & humoris biliosi orgasmo.

Fuit & alia controuersia de tondendis, 9 aut radendis phreniticis. Asclepiades radi noluit, nec etiã tondi, quia videlicet raso capillo aut detõso copiosior materia in caput attollitur, vnde capilli fruticãt magis, & seges detonsa vberiùs prouenit. Itaque

9 Ad arcendam materiã infringẽdam & digerendã

cùm oporteat materiam è capite reuelli, non in caput attrahi, non erunt tondendi. Hoc verò reliquis omnibus Medicis placuit. Tondendi phrenitici (*ab initio*) radendi etiam, nisi prohibeat frigus, remissionis tempore, longiùs à cibo. Sic enim remedia commodiùs adhibentur, caput leuatur onere, & fumi faciliùs digeruntur. Misso sanguine moliusculis 10 clysteribus (*Cauendo à calidis, vt hiera, benedicta*) vtemur: interim etiam acriusculis, & maximè, si phlebotomia omissa est, qualis hic est.

℞. decoctionis furfurum ℔.3. In qua dissolue cathol. ʒ.6. facch. rub. mellis ros. colati ana ℥.1. ol. violati ℥.3. salis cōmunis ʒ.2. Imperandæ etiam 11 purgationes leues (*& in pauca quantitate, ne calfaciant & agitent humores*) quales descriptæ sunt in dolore capitis ab humore bilioso, aut hæ.

℞. succi granatorum acidorū & dulcium ana ℥.1. ß. facchari in aqua endiuiæ dissol. ʒ.6. fiat potus. vel

℞. succi ros. ℥.2. facchari similiter dissol. ʒ.6. leuiter ferueant in calidis cineribus. Opulentos adhibitis ministris continebis, aut etiam vinculis colligabis, vt pauperes. Vincula enim motum retinent, & materiam è capite reuellunt.

Topica.

Vitandus assiduus refrigerantium vsus, ne in Lethargum commutetur morbus: deinde quia constringunt poros, vnde fumi in capite retinentur. Licebit vti iis, quæ in capitis dolore calido descripta sunt. Primùm quidem repellentibus: deinde iis erit admiscendum aliquid chamæmelini olei.

In expres. dissol. cathol. vel cass. ℥. ß. syru. ros. pall. lax. ℥. ß. fiat potio.

10 Ad reuulsionem bilis. Talis autem clyster imperari poterit ℞. deco lact. plantag. nenuph. parietariæ, althææ ℔.1. In qua dissolue. catholici ʒ.6. mell. ros. colati, sacch. alb. ana ℥.1. olei viol. ℥.3. sal. cōm. ʒ.2. fiat clyster.

11 Hæc purgatio aptè præscribetur ℞. fol. endiuiæ. scario. scab. acetos. flor. trium cardia ana p.1. tamarind. pass. mund. polyp. querni an. ʒ.3 sem. acetos. melon. cucur. an. ʒ.1. f. decoct. in qua infunde rhei elect. ʒ.1. santal. citr. ℈.1.

Apij ſuccus, aut alius fortioris, vt calament. & origani, ad reſoluendum addi poterit, ſed non niſi declinante morbo. Licebit etiam vti in declinatio-

12 *Ad digerendum.* ne 12 oleo, in quo ſerpillum, & alia eiuſmodi coxerint, vt concilietur ſomnus. Hordeata parentur ex aqua decocti quatuor ſeminum frigidorum. Perfundatur caput & facies, abluantur pedes & manus, excipiatur quoque vapor hoc modo.

℞. violarum, hordei excorticati, capitum papa-

13 *Maſculæ.* ueris albi, rad. 13 mandragoræ ana M. 1. fiat decoctio in aqua puriſſima. Vbi refrixerit facies ægri, inde abluantur pedes quoque & manus. Deinde ſpõgia immerſa in his, id eſt, in decocto, ſubinde naribus admoueatur.

Iuſcula cum capite vno papaueris albi coquantur, multa lactuca alterentur, vel hoc nodulo.

℞. quatuor ſem. frigidorum maiorum, papauer. albi ana ʒ.ß. fiat nodulus, qui imponatur in iuſculis. Vtatur cichorio & lactuca elixis, & modico ſaccharo violato conſperſis.

Frontalia.

℞. ol. roſ. ℥.1. aceti ʒ.2. populeonis (*ad ſomnum: ſed recens eſſe debet, quia antiquum calfacit*) ʒ.2. miſce pro frontali. Oleum, in quo viua torpedo extincta ſit, ac deinde coxerit, in quo lactuca coxerit, folia aut capita papaueris recentis, oleum violatum, de nenuphare, de papauere, de mãdragora, de cucurbita.

Vel ℞. olei roſarum, nympheæ & papaueris alb. aceti, aq. ſtillatitiæ ſolan. & betonicæ ana ℥.ß. miſta agitētur pro embrocha frontis & syncipit. Item ℞. vnguenti populei & roſacei aceto lotorũ ana 6.ʒ.ß

ſeminis papaueris alb. & pſylij contuſorũ, ceræ ana ℥.ß.malaxentur, & cõcorporentur in cerati formã, quod inductum linteo fronti circundetur. Aut.

℞.olei de mandrag. vel de aliquo alio ex ſuprà dictis ℥. 2. populeonis ℥.ß. aceti ʒ. 2. Agitentur & miſceantur pro frontali. Aliud fortius.

℞. 14 opij, croci ana ℈.1. diſtemperentur in vini albi, & aquæ roſ. ana ʒ. 1. cum linteolo in eo madefacto fiat frontale.

14 Succi papaueris nigri. Cæterùm hæc adhibentur, quũ ſymptomatum ſumma ſunt omnia.

Chelidonij terreſtris manipuli 2. vel 3. coquuntur, lana vel ſtuppis excipiuntur, & raſo capiti, emplaſtri modo, vtiliter imponuntur. Ad id quoque facient odoratus rerum frigidarum. Nec deſunt, qui caphuram è collo ad cor ſuſpenſam commendent.

Conciliato ſomno, & experrecto ægro, facies abluatur decocto cham. aut anethi. Non vtendum ſomniferis, quæ intrò ſumuntur, niſi vires valeant: alioqui horum vſu languidus calor extinguitur.

Potio ad ſomnum.

℞.ſyrup. de nenuph. ſyrup. de papau. ana ʒ.6. decocti lactuc. ß.2. fiat potus, detur horâ ſomni. Alia.

℞.lactucarum P.1. 15 dactylos N.3. caput vnum papaueris albi: fiat decoctio ad ℥.4. In quibus diſſo. ſyrup. 16 roſ. ℥.1.ß. miſce, detur horâ ſomni.

Vel. ℞.lactuc. nouell. M.1. florum violar. nenuph. ana p.1. ſeminis papau. alb. ſem. melonum ana ʒ.2. fiat decoct. pro vna doſi: in colat. diſſol. ſyrupi de papau. ℥. 1. vel eiuſdem ſyrupi, & diacodij ſine ſpeciebus ana ʒ. 6. vel ſyrup. roſ. ſicc. & de nenuphare ana tantundem, fiat zulapium clarum: condiatur pauculo ſantalo citrino, vel cinamom. craſſiùs conquaſſato.

15 Dactyli phreneticis non exhibendi, quòd vaporibus caput oppleãt.

16 De ſiccis vulgò dicti.

℞.rof.violarum,abfynthij an. ℥.ß.opij gr.1.fimul mixta leuiter bulliant,colentur cum ℥ 4.iufculi pulli,forbeantur. Quinetiam quoniam phreniticis ab immodica illa vigilia certa impendet virium proftratio,commodum erit, aliis remediis non refpondentibus,tandem hoc vnguentum præcipere, quod ad omnem ἀγρυπνίαν, feu ex febribus, melancholia, aut dolore obortam mirificè confert. ℞. fucci mandragor. violar. feminis hyofcyam. capitum virid.papau.ana ℥.12.cicutæ,folani,radic.lactuc. ceræ ana ℥.6.maftich.℥.1.opij ʒ.2.omnes herbæ, femina, & radices oleo viol.vel communi diebus 12. infunde deinde ad prunas coque, donec herbæ coquantur. Poftea cola. Colatis tritum opium immifce. Poftremò ceram & maftichem adiunge. Ad idem olea crocinum, hederaceum, mandragorinum, populneum plurimùm facient. Sic autem populneum parabitur.In vini ℔.4. olei,fi vis.rof.℔.3.oculorum populi verè collectorum libræ tres diebus 7. macerentur : quotidie agitentur : leuibus prunis poftea coquantur ad vini confumptionem. Capitis dolores abigit efficaciter. Nimiùm fopitos his remediis ita excitabis.

℞. fucci rad. fœnug.℥.2.ß.aceti albi, in quo nux mofchata coxerit,℥.1.ß.cum fpongia ex aqua hyffopi expreffa, & rurfus madefacta in fuprà dicto fucco, fiat errhinum, attrahatur naribus. In eundem vfum pulegium, aut hyffopus teritur, & ex aceto naribus admouetur. Porrò quæ adhuc in meningibus fupereft craffior, aut impactior materia, ea digerentibus eft vacuanda. Vacuabitur partim [illegible] pus,vt rheo,myrobalan. & catapotiis conuenienti-

bus: partim admotis capiti temperatè calidis, vt oleo rosaceo cum chamæmelino: fotu ex decocto maluæ betonicæ, fœnicul. alth. lini, fœnug floribus chamæm. aneth. anthos, sambuc. cum spongia, vel cum linteo: vel eidem capiti applicitis, columbis, catulis, lapis, aut similibus animalculis viuis per spinam sectis, & exenteratis. Sed hæc nunquam nisi in fine vigoris & declinatione morbi tentanda sunt, alioquin plus attraherent, quàm digererent.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Mania & melancholia, deliria sunt sine febre: phrenitis & παραφροσύνη cum febre. Hæ duæ species distinguuntur continuitatè. Nam παραφροσύνη symptoma est in statu febrium ardentium, cum quibus incandescit, & remittitur. Phrenitis verò morbus est continuus, febrim & mentis perturbationem inducens. Hippocrati tamen interdum phrenitici dicuntur, quibuscunque mens oblæsa est. Caussa duplex: vna à bile naturali, id est, tenuiore sanguine ad cerebri meningas affluente, & in illis inflammationem, vel etiam in cerebro, ob exitum è vasis, angusto loco coarctationem, & prohibitam transpirationem procreante, vel feruente duntaxat, vnde Hippocrati deliria securiora cum risu. Altera à bile non naturali, id est, acri & adusta, quæ quò acrior est, & adusta magis, eò sæuiora & periculosiora accidentia inuehit. Signa pathognomonica sunt; febris, delirium, continuitas. Curatur primùm clysmate molliente & alterante, si & per morbi sæuitiam, & ægri morositatem liceat: sectione cephalicæ, aut eius loco, cucurbitulis humeris & natibus cum scarificatione admotis, aut sectione venæ sub lingua, materia fluente: in statu, venæ frontis: Topicis initio repellentibus, deinde admixtis paulatim resoluentibus, purgatione bilis, potionibus cordi accommodatis in virium imbecillitate, sed in bile adusta humectantibus & melancholico humori propriis, aluo perpetuò humectata, vrinæ prouocatione (si retenta sit) per admota non calfacientia.

Phrenitidis caussa duplex.

Hipp. apho. 53. li. 6. Aph.

Phrenitidis signa pathognomonica.

Cæterùm de venæ ſectione in phrenitide non leuis eſt dubitatio. Etenim Aſclepiades medicos eos trucidare affirmabat, qui phreniticis ſanguinem detrahi imperarent, quòd phrenitis non niſi intenta & vigente febre prehendat: ſanguis autem remiſſa febre mitti debeat. Et quidem rarò ſanguinem mittimus, quia ferè priùs miſſus fuit, & iam viribus deiectis incidit phrenitis. Quòd ſi quando ſanguis ducatur, animi deliquium vitandum.

Narcoticis cautè vtendũ. *Oleum de papauere, de mandragora.*] His cum iudicio vtendum, ne cerebro naturâ frigido noxa inferatur, idque in minima doſi, & in principio, aut vigiliis. Temperari poſſunt mulieris lacte puellam lactantis, quod frigidiuſculum eſt. Poſſumus quoque pannos ſuccis intingere, vel aquis in hyeme, & admouere fronti: qui remouendi ſunt, vbi incaluerint, & ſæpiùs repetendi. Poteſt etiam è tritici farina ſola cum ſucco & oleo violarum fieri cataplaſma, & fronti non dormientium applicari.

Syrupi de papa.] His quoque non vtemur niſi coacti, & firmis viribus. Cùm enim frigidiſſimi ſint, de caloris natiui extinctione periculum imminet. Ad virium robur & conſeruationem addantur ſyrupus violatus, pulueres cordiales, vt de gemmis, diamargariton frigidum, aquæ bugloſſi, borraginis, & in bile aduſta, puluerum loco, confectio alkermes in minima doſi pro imbecillitate virium, & extrà ventris fluxum.

Opii vſus quibus in naturis ſuſpectus. *Opij.*] Vſus opij in pueris, mulieribus, mollioribus, periculoſus eſt: in robuſtioribus minùs: aſſuetis, vt quarundam regionum incolis, nullo modo, etiamſi per os ſumatur. Gulielmus Rondeletius primariæ notæ medicus, & in Monpeſſulenſi Schola Regius Profeſſor retulit mihi vidiſſe ſe ab Hiſpano in ſummo æſtu opij ſemunciam ſine noxa deuoratam. In dolore capitis opium, non croco, qui moleſtiam & grauitatem inducit, ſed nuce moſchata, corrigi debet.

ANTO. VALETII EXERCIT. VI.

PHrenitis membranarum cerebrum obuelantiũ, atque adeò cerebri ipſius, inflammatio, vel ex-

quiſita eſt, & cerebri, meningúmque eius propria, vel ſpuria, cerebro ſepto tranſuerſo inflammato conſentiente,& ex neruis, qui in ipſum ſparguntur, vitium concipiente. In illa magna & rara eſt reſpiratio:in hac inæqualis,à contractione præcordiorũ & incendio magno. Vtriuſque diſtinctiones,cauſæ & ſigna habentur cap.3. libr.5. de loc. malè affect. libro 2.de cauſ. ſympt. comment. ad ſent. 1. ſect. 1. Prorrhet.1. *Paul. Æg. cap.6.libr.3.*

Morbus hic,quia acutiſſimus,celerem petit curationem.Iniicitur clyſter è decoct.remollient. additis ſeminib. frigidis: in quo ſint diſſolut. cathol.& diapr.an.℥.3.mel.roſ.& ſaccha.alb.an.℥.1.butyri recentis(non enim tam citò,atque olea,inflammatur) ℥.3.vel ole.violac.& buty.rec.an.℥.1.ß. *Phrenitidis curatio.*

Clyſtere reiecto,materiæ affluxus, qui tumori & inflammationi incrementum ſuggerit,reuellendus, aperta cephalica, vel,ſuadente Aetio, media, vt celeriùs ſubueniatur, anguſto tamen facto foramine, metu nimiæ ſpirituum exolutionis,qui in hoc affectu præ ſanguinis tenuitate facilè diſſipantur.

Conuenient deinde repellentia,quæ ſuo occurſu humorem propulſent,eiúſque feruorem cõtemperent: quanquam in ſtatu, vbi meatuum reſeratione,& humoris diſcuſſione maximè eſt opus, eorum vſus ſit penitus abrogandus.

Purgationum etſi Græci authores non meminerint, fortaſſe quòd exiſtimarint humores motos inflammationem augere:tamen cùm bilis ad furorem in phrenitide multũ faciat, & in magnis morbis nõ ſolùm ſanguinis miſſione, verùm purgatione vti ſit rectiſſimum, hîc purgante medicamento, *Gal. libr.4. Meth.*

minùs tamẽ calido, medicari licebit, priuſquam ad h[illegible] ea quæ alterant, diſcutiunt, & vapores tranſpirare [illegible] faciũt, veniatur. Sic itaque purgabis. ℞. expreſſion. ʒ.2. rhei elect. in decoct. ℥.ß.1. tamarindor. & cicho. infuſ. cũ ℈.1. cinam. in qua diſſol. cathol. & ſyr. viol. an. ℥.1. f. potio. Pauperibus ſemunciam diapr. ſolut. aut eiuſd. diap. & electarij de ſucco roſ. an. ʒ.2. in aqua hordei diſſolues, niſi calidiora hæc exhibere febris vehementia vetet.

Longiùs progreſſo affectu, & commoda erit deriuatio, & à parte laborante vacuatio. Alterum affixis cum ſcarificatu interſcapulio cucurbitulis: alterum ſectione rectæ in fronte venæ, ſtricto priùs, vt appareat, collo, conſequimur. Quod ſi conſiſtente morbo ſpes ſit alicuius criſim conſequuturæ vacuationis, nihil moliendum, ne naturæ motum interturbemus. Contrà verò ſi natura nihil tentando fatiſcat, aliqua oneris parte leuanda, clyſtere, vel cathartico exhibito.

Mox ad diſcutientia linimenta & fomenta progrediendum: quæ quamuis calida, materiam foras euocando refrigerant. Parabitur ex moderatè calidis, vt chamæm. melil. aneth. beton. ſtech. maioran. ſeminib. aniſ. fœn. & ſimilibus, decoctum, in quo immerſa ſpongia capiti applicanda. Litus ex ol. chamæm. liliac. aneth. Hûc referuntur exenterata, vt loquuntur, viua animalcula.

Prætereà quia in phrenitide ſuperat calidus humor, & proinde in ea affectione eſt ἀεικινησία eſt quoque & ἀναισθησία ob vitiatam cerebri temperaturam, occurrunt duo grauiſſima ſymptomata, ſomnus difficilis & vrinæ retentio, quæ opem medici

dici requirunt. Somnus conciliabitur hypnoticis potionib. ab Autore imperatis, vel hordeato cui semina refrigerant.pap.alb.lact. vel portulacæ sint addita. Subducetur vrina pubis & perinæi fotu, ex malua,bism. pariet. cham. & mel. in aqua & vino albo coctis.

De 1 *Apoplexia.* CAP. 7.

APoplecticum 2 ita curato. Hominem agitato,concutito, 3 fricato. Sæpe enim similes apoplecticis concidunt ex leui obstructione, quæ agitatione corporis discutitur. Ea obstructio à crassis vaporibus esse potest, vel quia pauca materia est,quæ obstruit. Similes quoque apoplecticis 4 sunt,qui apoplectici & cataleptici veriùs dicētur, ex plenitudine totius corporis, vel capitis, vnde viæ spiritales intercipiuntur. Quibus vena brachij interna quidem, si totius corporis plenitudo est, cephalica, si tantùm capitis, statim 5 aperienda est. Hoc enim remedium sæpè satis est. Eiusmodi historia est apud Aëtium, capite de catalepsi. Iuuenis quidam multi sanguinis derepētè mutus factus est. Tres dies integros ita iacuit: quarto die multo profluuio sanguinis è narib⁹ liberatus est. Ἀφωνίαν Græci affectum eum vocant. In apoplexia, quam frigidus & crassus humor excitat, priuatione motus & sensus,ac propè extincta rectrice anima, hominem 6 loco lucido & tepido collocato, ac corpus vehementius concutito. Tum 7 multa frictio conuenit,vnctio ex oleo calente,& maximè earum

1 Demotus & sensus vniuersi corporis priuatione: quæ fit quum spiritus animalis è cerebro exitu prohibetur, & vitalis aditu è corde ad cerebrum.

2 Si modo apoplexia fortis non sit, sed debilis. Est enim insanabilis valida apoplexia.

3 Dura frictione, vinculis quoq. dolorificis, vt concreti humores fundãtur, ac spiritus animalis exitum habeat, vitalis aditum.

4 Ac præsertim ii, quibus breuiore & crassiore sunt collo, quib. vitalis spiritus aditus ad cerebrũ prohibetur.

5 Nam aphoniam sine febre venæ sectio soluit. sect. 5 lib. 2. Epid.
6 Vt splendore lucis materia foras euocetur. 7. Ad excitandam naturæ vim, liberanda obstructa, & præparandam materiam.

partium, quæ magis refrixerint. Plantarum pedis pruritus, aquæ vitæ cū nuce moschata in nares iniectio, sinapi vulgare illitum, vellicatio barbæ & pubis, sal ori iniectus. In phlebotomia, quæ vel hominē liberat, vel occidit, ita te gerito. Si nihil 8 repugnat, præparato priùs 9 corpore, & 10 in tempore venam cephalicam incidito: parùm detrahito. Post aliquot horas, si perseueret malum, alteram cephalicam vulnerato, nec ita multum sanguinis detrahito. Hæc verò repugnant, quòd aliquando immodica venere, aut alia quauis spirituū inanitione virt⁹ corporis exhausta est. Hîc 11 scarificatione, cucurbitulis, sanguisugis toto corpore fixis contentus esto, quemadmodū in obesis corporibus, mollioribus, & debilioribus, in quibus venæ 12 vel non apparēt, vel non ferūt phlebotomū. Pręparatur corpus, subducto prius ventre, totius corporis fotu ex ol. calido, chamæmelino, anethino, aut simili, aspera 13 frictione, cōcussione corporis & ambulatu, vt sanguis crassior & frigore cōgelatus recalescat, attenuetur, & meliùs effluat, oportétq; iustū vulnus infligere: alioqui subsistet sanguis quanquā nō vniuersim sed interuallis detrahēdus sanguis est. Occasio est in remissione, aut quo tēpore nō ingrauescit malū. Remissio intelligitur liberiore, quā antea, respiratione, pulsu meliore, & vbi partis alicui⁹ torpor cœpit egelari. Alioqui si, quod sæpe fit, aliter venam aperias, aut ægrum præcipitabis, aut nihil iuuabis, exitu materiæ negato. A phlebotomia spes salutis, si pulsus, respiratio, faciei color, partium frigus, mens, motus, sensus, omnia, aut ex his aliqua, in melius conuertantur. Alioqui, si non accreuit ma-

8 *Vt effœtæ vires nō sint, vt à venere.*
9 *Vt clystere acri, cuius descriptionem paulò pòst es habiturus.*
10 *Si solius sit cerebri symptoma.*
11 *Effœtis à venere viribus, phlebotomiæ loco admonēdo sunt cū scarificatu cucurbitulæ, natibus parsertim, ceruici et scapulis.*
32 *Propter earum angustiam.*
13 *Quæ naturam excitet, & humor s fundat.*

lum, ex altera cephalica iteranda sectio est. Quòd si ne tum quidem proficiatur, desperatur æger. Secta venâ, quiescat æger, atque interim stomacho & visceribus consulamus hoc modo.

℞. ol. 14 de spica ℥.3. mastich. ℥.1. liquefiant in 15 vase duplici: & cum cyperi, macis, cina. an. ℈.2. coralli rub ℈.1 misceantur, cum rasura scarlatæ, aut gossipio applicentur calida. Poterit etiam aliquid syrup. 16 rosati deuorari. Visceribus sic.

℞. summitatum absynthij M.1. sem. carui, cumini ana ℥.ß. fiat decoctio in olei & 17 vini an. quantum sufficit. Inde foueatur regio 18 hepatis & lienis. Post hæc clyster acris iniiciendus est, ex decoctionis 19 capitalis ℔.1. adiecta sem. carui, cumini, baccarum lauri ℥.ß. Deinde in decoctione dissolue pul. hieræ picræ, & diacolocynth. an ʒ.3. mellis 20 anthosati, sacchari rub. ana ℥.1. salis ʒ. 2. 21 olei anethini ℥.3. Sæpè fit, 22 vt resistat clyster, aut per os reuomatur: tum fiat tale suppositorium.

℞. pul. hieræ diacolocynt. ʒ.2. castorei, sem. carui & rutæ ana ℈.2. sal. gemmæ ℈.1. cum melle, q.s. fiat suppositorium bene longum. Quòd si nec hoc modo aluus quicquam reddit, cucurbitulis vtendum est, ex libello de cucurbitula. Reddito clystere aliquantisper quiescat æger. Postero die.

℞. pul. hieræ 23 diacolocynt. ʒ.2. theriacæ 24 veteris ʒ.1. dissol. in aquæ vitæ & calendulæ an. ℥.1. cum cochleari, aut siphone infundatur in gulam. Antidotus hiera Pachij Antiochi à Scribonio Largo descripta multos olim apoplecticos Romæ liberauit. Hiera Logadij conuenientior fuerit, si à melancholico succo & crassa materia sit affectus.

14 *Vel oleô de absynth. & menthæ ana ℥.iii.*

15 *Balneo mariæ vulgò nuncupato.*

16 *Ad arcēdos fumos, & inhibendū catarrhum.*

17 *Vt in ℔. ß. ol. & quartar. j. vini.*

18 *Ad excitandam naturæ vim.*

19 *Qualis esse poterit ex origani, calamenth. stœch. beto. chamæ. foliorū lauri an. M. ß.*

20 *Ex floribus rorismarini confecti.*

21 *Vel rutacei, dū effœtā intestinorum vis languet.*

22 *Motu peristaltico & subsultim facto.*

23 *Vel simplicis.*

24 *Vt septēnis, exoluta opis vi.*

Interim quoque vtendum est remediis, quæ Apoplecticum excitant. Oleum vitrioli plurimùm commendatur. Quòd si deest, dissoluantur ʒ.2. vitrioli in ℥.1. olei de spica, de costo, de castoreo, de scylla, aut simili, hoc modo.

℞. scyll. concisæ in taleolas ℥.2. castorei ℥ ß. vitrioli ʒ.3. fiat decoctio in olei anethini & vini ana ℔.ß. ad cõsumptionem vini. Nares & palatum hoc oleo illinantur. Sunt & alia, quæ apud Græcos & Arabas inuenias. Potio.

℞. cast. ℈.4. mastich. sem. rutę, santali citrini, nucis moschatæ an. ℈.ß. ponantur in manica Hipp. & colentur quater. Cum aquæ vitæ & calendulæ ana ℥.1.ß. f. potio, infundatur in gulã. Aqua destillata è nucibus moschatis auribus, palato, naribus ebibita, omnium est remediorum accommodatissimum. Quòd si fiat, cum aqua vitæ destillatio, multò erit efficacior. Hoc præsidium Senectẽsem Episcopum horas iam 20. iacentem excitauit.

℞. conf. iris, 25 acori ana ℥.ß. conf. salu. ℥.2. diu agitentur in mortario, ex 26 aquæ saluiæ ℥.2. Fiat fortis expressio cum supradicta aqua vitæ. Traiiciatur per manicam Hippocratis, fiat potus.

25 Calami aromatici.
26 Aut aquæ vitæ, aut meliss. phylli.

℞. capillorum hominis minutim concisorum ℥.ß. cast. ℈.2. helleb. ℈.1. incorporentur in opopanace, fiat suffumig. Vel parabitur puluis in nares immittendus. ℞. hellebo. condisi, albi piperis an. ʒ.1. f. puluis. Caputpurgiis fortioribus, illitionibus palati ex pulueribus, masticatoriis, 27 apophlegmatismis vtendum. Sed priùs suffumigiis & vaporibus materia incidenda. Radẽdum quoque caput est, fouendúmque ex oleo calente, in quo pulegium, serpillũ,

27 Horum materia descripta est in cephalalgia frigida.

alia quoque eiusmodi coxerint. Deinde dropacibus, sinapismis, 28 sartagine Rhazæ vtendum est. Cucurbitulę quoque & sanguisugæ, iam bene purgato corpore, conueniunt.

28 *Vt cadēti sartagine excitetur sopita cerebri vis.*

℞. olei rutacei ℥.3. picis nigræ ℔.1. liquefiant in vase duplici: deinde adde pyrethri, sinapi, piperis albi ana ʒ.3. Misce, extende in aluta, calidum appone, renoua priusquam refrigescat.

℞. ficus pingues q. s. leuiter incoque: deinde cũ duplo sem. sinapi contunde ad formam emplastri. Appone capiti post fotum conuenientem. Aliud.

℞. 29 oxycracei vel emplastri de Vigo ℥.3. fortiter agitetur in mortario cum oleo laurino. Deinde addantur gra. sinapi, pyrethri, staphysagriæ, piperis albi, euphorbij ana ʒ.2. misce.

29 *Id emplastrum ab aceto & croco nomen habet. Hîc verò ad incidendum & foras euocandum præscribitur.*

Rhazes sartaginem calefieri, dum candeat, interdum laudat, & de proximo admoueri capiti. His remediis per longiora interualla vtendum est, aut breuiora, vt res patitur.

Apoplexia secundo aut tertio die iugulat, aliquãdo 30 primo. Vt ergò celerior est, aut minus celer, ita erunt interualla remediorum aut longiora, aut breuiora.

30 *Vt quæ fortis existit.*

℞. succi rosarum, mellis albi ana ℥.3. fiat syrupus secundum artem: loco mellis potest substitui saccharum.

Syrupus melinus.

Quædam apoplexia fit à multitudine humorum, quam plethoram vocant, & ea dicitur, ἀπόληψις, i. interceptio arteriarum & venarum. Eam sanat subita & diligens sanguinis detractio. Potest autem esse repletio humorum, & tamen erit inanitio spiritum, vt in iis, qui venere immodica statim à

cibo vtuntur. Nam in coitu multus ſpiritus vitalis effunditur.

EIVSDEM HOLLERII SCOLIA.

In apoplexia homo repentè concidit ſine motu & ſenſu. Sic à nobis obſeruatum, in frigida & Auſtrina aëris conſtitutione Medicum quendam doctiſſimum ſexagenarium, vltimo Ianuarij die, Lutetiæ à cœna concidiſſe mortuum, Ruellium Septembri periiſſe quartó die, ſicut & Bibliopolam quendum eodem die, via Iacobæa Pictorem quoque menſe Aprili, anno 1545. interiiſſe ſtertenti apoplexia: eodem menſe figulum in ſuburbio Iacobæo leui apoplexia Paralyticum altera parte euaſiſſe, vtrúnque vinoſum & macilentũ, vt inde intelligas vim ambientis in ſuſcipiente præparato. Eadem ferè conſtitutione temporis videre licuit Medicum apoplexia paulò ante cœnam correptum interiiſſe repentè. Mulieribus quibuſdam quo tempore fœtus in vtero animatur atque mouetur, vt 40. die, & in fœminis 3. aut 4. menſe fiunt apoplexiæ leues, vt in Domina Ezelim à nobis eſt obſeruatum. Acutiſſima apoplexia mox iugulat, & ſpiritum adimit: fortis violentum trahit: tertio loco eſt, quæ non violentum quidem & intentum, ſed inæqualem, inordinatum & intermittentem, definítque in paralyſim. Vnde animaduerſione dignum illud videtur, quod ſcribit Galenus comm. in aphor. 51. lib. 6. Quicúnque ſani capitis dolore derepente capiũtur, & ſtatim muti fiunt, & ſtertunt, in ſeptem diebus pereunt, niſi febris apprehendat. Quæ ſententia etiam ſcripta eſt 2. de morb. Interpretatur enim de apoplectis, qui apoplexia forti laborent. Sed hi ferè primo, ſecundo, aut tertio die pereunt. Hinc quoque perſpicuum eſt, ex difficultate reſpirationis de magnitudine morbi coniiciendum eſſe. Qua nota etiam diſtinguitur à caro & catalepſi, in quibus libera manet reſpiratio. Apoplexiæ nomine non ſemper in hac ſignificatione Hippocrates eſt vſus. Fiunt apoplexiæ, vel quia ſpiritus animalis, qui per neruos deſcendit, non conficitur à cerebro, ob intemperiem totius ſubſtantiæ ipſius: vel quia intercipitur, ídque vel à pituitoſo humore craſſo & viſcido, confertim cerebrum irrigante quales ſunt ſenibus familiares & hyeme, vt ſcribitur li. 3.

Apoplexia muti repentè ſuffocati.

Apoplexia qua nota à caro & catalepſi diſtinguitur.

Apho. mulieribus minùs molestæ ob menstruam purgationem: vel ab humore melancholico, periculosæ, & quæ hominem occupant à quadragesimo anno vsque ad sexagesimum, sicuti docetur Apho. 57. libr. 6. vel à sanguinis eruptione & plenitudine, aut crassis vaporibus cum humore vias spirituum intercludentibus, vt in ebriis quibusdam. Omnium facilis dignotio ex propriis cuiúsque humoris signis. Si qua à sola intemperie, non nisi longa temporis progressione induci potest. Nullæ vnquam, vel difficulter curantur. Si qua tamen curationis spes, ea fiet primùm clysteribus acribus, ab imbecillioribus initio sumpto, id est, qui fortiter trahentia non recipiunt, vt colocynthidem, quia priùs inaniendum, quàm à partibus remotis trahendum: suppositoriis, dum clysteres parantur, sanguinis missione, præsertim cùm venæ tument, & distenduntur, ligaturis fortissimis & dolorificis, frictionibus asperis extremarum partium, hæmorrhoidum inflatarum apertione, potionibus excalfacientibus & extenuantibus, pilulis dissolutis in aquis sæpiùs repetitis, sinapi ori imposito, & dissoluto in oxymelite, vel benedictâ, vel diaphœnico, vel sinapi dissoluto aquâ vitæ, & naribus illito, sale in os iniecto, frictione palati: sternutatoriis post vniuersalia remedia appositis naribus, vt rutâ, castoreo, galbano, euphorbio: sinapismis, dropace, cauterio, &, si paroxysmo liberentur, cocta materia, & educta.

Apoplexiæ curatio quibus perficitur.

Hominem concutito, fricato.] Collum commouendum, fricandum, & contrectandum duriùs, qua parte venæ sunt & arteriæ. His enim prohibetur congelatio, sanguis incalescit ac tenuatur, meliùs fluit, & præparatur ad venæ sectionem.

Vena brachij interna.] Magna inter omnes dissensio de venæ sectione in apoplexia. Arabes initio eligunt saphenam, vel malleoli. Sed cùm exigua sit, & valde remota, nec sanguinis satis, nec sat citò inde reuelli potest, poplitis vena commodior, quia amplior, & tutior. Deinde cephalica vtriúsque brachij, ad vtrámque partem exonerandam: posteà ad deriuationem, venæ iugulares, quæ valde tument. Angusto tamen foramine, metu hæmorrhagiæ, sectio facienda, & cohibendus sanguis medicamento Galeni ex pilis leporis, aloë, thure, & albumine oui, conuenienti ligaturâ asseribus

De vena in apoplexia secanda magna dissensio.

vtrínque ad collum applicatis ſupra iugulares, à clauiculis ad aures, & à ſterno ad mentum, ne prohibeatur libera reſpiratio. Quod in cane ſumus experti exectis etiam pilis. Venas linguæ aperire non licet, contracto ore. Ex venulis naſi nihil iuuatur æger ob paucitatem ſanguinis. Venæ frontis à iugularibus oriuntur, nec tam conſpicuæ ſunt. Haly Abbas cap. 22. libr. 5. ſuæ Praxeos non omnino phlebotomen reiicit, niſi hac forſan conditione, vt apoplectici facies non rubeat, non liueſcat, aut viridis & repleta non appareat. Eadem occaſione Rhazes ſanguinem detrahit è iugularibus, vel cephalicis illico, deinde è pedibus, & extremo naſo. Sternutatoria quoque reiicienda, cùm ſit humor in corpore cerebri, non in ventriculis.

Cucurbitulis] Vbi ſectio venæ non conuenit, illius loco cucurbitulis vtendum. Quæ ſi adhærere poſſint prope iugulares, & quaſi ſub mento, melius erit, quàm in humeris aut dorſo. In hypochondriis nocent, impediendo motum muſculorum abdominis in reſpirando, niſi extra paroxyſmũ. Loco cucurbitularum multę ſanguiſugæ, cornicula applicabuntur cum ſcarif. Cucurbitulæ hypochondriis non affigendæ in acceſſionibus apoplecticis.

Theriacæ veteris] Minùs conuenit tum propter adſtringentia, quæ multa recipit, tum ob vim opij non omnino conſumptam vetuſtate. Hæc omnia humorum cerebri corpus irrigantem altiùs impingunt. Horum loco detur ʒ.1. cocciarum diſſolutarum in aqua vitæ: vel caſtorei ℈.1. aut ij. tum piperis, zinziberis & euphorbij momentum. Expurgato tamen cerebro conuenire poſſunt. Cæterùm apoplexiæ & omnium affectionum frigidarum febris remedium eſt, vt conſtat ex aphor. 51. libr. 6. & ſent. 5. 2. Prorrhetic. de Numeni filio. Sed oportet febrem neque leuiorem eſſe, quàm quæ poſſit morbum tollere, neque grauiorem, vt quæ ægrum interimat.

ANTO. VALETII EXERCIT. VI.

Apoplexiæ magnitudo vnde.

APoplexiæ magnitudinem reſpirationis noxą indicat, quæ quò maior eſt, eò morbum

grauiorem, magísque periculosum esse ostendit. Hinc est, quòd Galen. quatuor fecerit epilepsiæ gradus cap. 10. libr. 3. de loc. mal. affect. comment. ad aphor. 42. libr. 2. Quibus ex locis omnia. quæ ad huius dignotionem affectus attinent, elici possunt.

Curabilis apoplexia est, in qua non omnino intercipitur respiratio. Fit verò, qualiscunque sit, vel à sanguine in cerebrum repentè influente, vnde viæ cordis & cerebri communes occluduntur: aut ab affectione calida, quæ Galeno φλεγμονώδης διάθεσις appellatur: aut à pituitoso humore, vel melancholico, cerebri ventriculos obstruente. *Galen. cap. 4. lib. de currat. per sang. miss.*

Sanguineæ apoplexiæ præsentissimum remedium est cephalica secta, nisi periculum minùs vrgens clysterem ex decoct. cephalico priùs iniicere permittat. Optimum totum corpus concutere & agitare, ne sanguis sensim congeletur & concrescat. Mittendi sanguinis is sit modus. Non multus semel & vniuersim, vt plethora exigit, sed paucior & sensim trahatur. A quo si nec sensus redit, nec motus, spes in angusto. Frictiones cum panno asperiore, adhibito etiam sale in aceto dissoluto, & ligaturæ fortes partium extremarum ante sectionem, & post vtiles. *Sanguineæ apoplexiæ curatio.*

His artibus postquam sanguinis auersio & vacuatio est procurata, intemperies à calido sanguine in capite relicta sumptis refrigerantibus, vt diamargar. frigid. confer. rosf. viol. nenupharis, & syrup. accommodatis, emendatur.

Pituitosa si sit apoplexia, meritò phlebotomia su-

ſpecta eſt: præſertim verò, ſi magna præceſſit inanitio, propter quam excreméta frigida in cerebro collecta ſint, vt in ſanguinis profuſionibus, immodico venereorum vſu, &c.

Tum acrior imperabitur clyſter: qualis hic eſt. ♃. hyſſop. origan. calamenth. cẽtaur. minor. ſalu. an. M. 1 bacc. laur. ſemin. aniſ. rut. ſeſel. an. p. 1. agaric. pãno lineo inuoluti ʒ.3 ſ. decoct. in aq. ad ℔.1. vel ad ℔.1. ß. (maior enim eſſe debet quantitas clyſteris in hoc affectu, & ſimilibus, in quib. ſenſus torpet, aut aboletur.) In colatura diſſol. benedictę laxat. hier. diacolocy. th. vel hierę Logad. an. ℥.ß. ſacch. rub. mell. anthoſ. an. ℥.1. ſucc. mercur. ℥.2. olei aneth. ℥.3. ſ. clyſt.

Conferet nares oleo ſaluiæ arte chymica facto, aut nardino, irino, coſtino, addito, ſi velis, aqua vitæ, itémque caput, & corpus vniuerſum, cùm ad apoplecticum excitandum, tum ad humorum congelationem prohibendam, inungere. Sunt qui cauterium ad ſuturas affigunt.

Liberato acceſſione apoplectica ægro, præparabitur materia zulapiis, apozematis, itémque purgabitur, vt in pituitoſa cephalalgia.

1 Lethargus affectio eſt ce ebriàce leri & repẽtina obliuione nomen habens: aut, eſt delirium intermiſſionis expers, cum febre, ſopore, & celeri obliuione coniunctũ, & phrenitidi ſæpè ſuccedit, ſed ad maiũ. Omnis enĩ frigida intemperies calidæ ſuccedẽs malo eſſe ſolet. Cuius morbi cauſa eſt intemperies cerebri frigida, humida, pituitoſa, quæ memoriam magis, quàm facultates reliquas lædit. Huius ſigna ſunt in-

De 1 Lethargo CAP. 8.

LEthargi 2 ſigna colliges ex Aëtio, Prædictionibus coacis Hipp. lib. 4. Galeni de cauſis pulſuũ, ſed pleniſſimè ex Aureliano, lib. 2. acutorum, cap. 1.

expugnabilis dormiendi neceſſitas. frequens oſcitatio, operta mãdibulae, magna, raraſpiratio, pulſus lent, rari, languidi, manuũ tremor, faciei decoloratio, pendulae genae, excrementorum alui liquidorum aut ſi.corum, non aegri ſponte excretio, vrinae iumentorum ſimilis, quae magnã in venis ſpirituum perturbationem ſignificãt.

2 Quibus diſtinguitur ab apoplexia, epilepſia, caro, catalepſi, & comate.

Lethargum cognitum ita 3 curabis. Initio 4 materiam repelles: deinde ægrum 5 excitabis: tum materiam vacuabis: postremò confirmabis caput: accidētia corriges: & in primis rationē 6 vitę instituės.

Loco itaque lucido & tepido collocabis: materiam repelles oxyrhodino. Hoc autem minùs aceti recipiat, quàm in phreneticis. Deinde oxyrhodinū parandum erit ex oleo rosaceo, chamæmelino, adiecta minori parte aceti. Exempli gratiâ.

℞. ol. ros. & chamæm. ana ℥.1.ß. aceti ʒ.ij. oportétque affundi in eam partem capitis, vbi iunctura est coronalis. Tum clysteribus acribus, & suppositoriis vtendū est, qualia in apoplexia descripta sunt. Postea verò frictionibus, vinculis, vellicationibus: partim, vt his materia reuellatur: partim, vt inde æger excitetur. Excitatur quoque hac potione.

℞. mythridatij ʒ.1. dissol. in aquæ vitæ & calendulæ an. ℥.ß. Similiter theriaca vti licet. Sed tutiùs post clysteres & vacuationes, & hoc quoq; excitat.

℞. 7 castorei, lapidis gagatis, cornu cerui, abrotoni, capillorum hominis ana ℈.1. Excipiantur pice humida: fiat fumus, qui adhibeatur naribus. Interim proderit scyllam conquassatam cum oleo irino, aut simili occipiti admouere. Statim initio, si corpus sanguineum est, & tolerant vires, è cephalica sanguis detrahendus est. In lethargo, clysteribus & glandulis acribus potiùs, quàm pharmacis purgantibus vtendum est. Vbi tamen diuturna passio est, & vires tolerant, vtimur primùm syrupis incidentibus, quales anteà descripti sunt.

3 Si non sit insanabilis, vt qui superuenit phreniticis, & in quo excrementa non sponte ægri feruntur, vt à delirio tum etiā à resolutione in sculis sphyncteris.

4 Quæ affluit a cruditate humorū.

5 Ne mutrix cerebri facultas opprimatur. Erit autē lethargicus excitādus eo studio, cui sese addixerit, clangore tubarum, similes: tinnitu auri & argenti, si auarus, &c.

6 Quæ æquè pugnet cum morbo, & naturæ studeat. Sed hîc vino abstinendum, vtendúmque hydromelite simplici, vel origanato, cibo mediæ materiæ, qualitate humido, consistentia sicco.

7 Hoc suffumigium iis minùs conueniat, qui epilepsia corripi solent.

Horum loco oxymel concinnari poterit ex iis, quibus neruosum genus iuuetur. Decoctũ apij, fœnic. capill. vener. Aëtio probatur. Deinde ex hieris, picra, diacolocy.& Agarico purgamus. Posteà cucurbitulas ceruicis initio, vt ad primam, vel secundam vertebram, ac deinde scapulis, metaphreno, lumbis, & cruribus cum multo igne affigimus, ex quibus ad purgationem localem veniendum est, per errhina, diamassemata, illitiones palati & capitis, dropaces, sinapismos, phœnigmos.

Pulegium itaque, thymum, origanum, aliáque id 8 genus cocta aceto, naribus ita admouebis, vt calidus vapor ad cerebrum perueniat, ex quo nares inunges hoc modo.

℞.ol.irini ℥ 1.aceti scyllit.℥.ß.castorei ʒ.2. 9 misce. Vel.℞.olei irin.nardini, de costo an.℥.ß.medullę scyllæ tritæ cum acet. scyllit. ʒ.3. castor. euphorb. ana ℈. 2. f. linimentum. Posteà etiam errhin. suprà descriptis vti licebit. Palatum illines sinapi trito ex aceto & melle commixto: dúmque hæc fiunt, per interualla clysteres iniicies. Caput æstate rades: hyeme 10 detondes: fouebísque primùm 11 decocto serpil.satureïæ.puleg.orig. coctorum in oleo & aceto. Deinde inunges & fouebis ol. de scyll. 12 priùs descripto, oleo philosophor.de gagate, serapino, de piperib.de euphorb.quæ à Mes.describuntur. Alioqui irino, sampsuc.id est, de maiorana, aut ex rosmarino comparato, vel hoc cerato.

℞.ol. laurini ℥. 4. ceræ tantundem. Liquefiant in vase duplici, fortitérque agitẽtur cum succo apij & rutæ, quibus adde castorei puluerati ℥.1. Hinc ad dropacem priùs 13 descriptum transeundum est,

8 *Vt hysso. calaminth. stœch. calam. aromaticus.*

9 *Vel, succi radicũ fœnic. ℥ 3. in aceti scyllit in quo nuces moschata ʒ.ß. infusa fuerit. ℥.ß.*

10 *Ne frigoris vi humor & vapor exitu prohibeatur.*

11 *Huius hæc erit formul. ℞. serpill. M.1, coquatur in ℔. 1. olei chamæ. & ℔.ß. vini, ad eius dimidiatẽ cõsumptionẽ. Nec negligẽdum mulieris illius remedium, cuius descripta est à Paul. Aegi. historia, cap. de lethargo.*

12 *Cap. de apoplexia.*

13 *Ibidem.*

ex quo ad ſinapiſmum. Sinapiſmo autem ſic vtendum eſt, vt ſimul atque pars rubuerit, reuellatur, párſque oleo calido foueatur. Quòd ſi dolor vehemens inde excitatus eſt, leniendus erit roſaceo, meliloti, chamæm. aut maluæ decocto, aut oleo violaceo.

Oportet autem ſinapiſmum ſubigi ex aqua, vt vult Oribaſius, non ex aceto, vt recentiores ferè Medici, & olim Archigenes. Aëtius ex aqua, vbi præmaduerint ficus ſiccæ Credidit enim Oribaſius vim ſinapiſmi aceto diſſolui. Id quod experientiâ didicit. Huic rei vtile eſt diacopregias Aureliani: aliorum diaſcyllatum, ex caprino ſtercore, aceto, vel poſca ſubacto.

Sunt & 14 Phœnigmi, qui rubrificant, ex naſturtij ſemine, ſinapi, helenij radice, columbarum agreſtium ſtercore, ſcylla in mortario trita & illita, aliorum tunica, lacte tithymali, cantharidum puluere, vrtica, atramento ſutorio, euphorbio. Hæc autem tandiu inhæreant, dum pars rubeſcat. Si quæ ampullæ excitatæ ſunt, compungantur. Ampullas attollet, quod ſequitur.

14 Phœnigmis & ſinapiſmis minimè vtendum in lethargo, quòd coniunctus cum febre ſit, quæ hæc calida reſpuit.

℞. ſinapi, piperis, euphorbij ana ℥.i. Incorporentur melle anacardino, & in parte ſinantur, dum ampullæ tumeant. Mel anacardinum ita fieri oportet. Anacardos ſemptem diebus in aceto macerabis priùs contritos: tum in eodem coques, dum tertia pars aceti conſumpta ſit. Refrigerari ſines. Quod ſupernatabit oleoſum, mel eſt anacardinum Albucaſis in aqua macerat & coquit. Alij mel anacardinum appellant, in quo anacardi fuerint conditi. Oportet autem, quemadmodum in apoplexia

Mel Anacardinum.

Fotu, litu, conditu, & pulueribus cardiacis.

dixi, dum hæc fiunt, stomacho & visceribus consulere.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Lethargus, Caros, Arabibus Subeth, Catoche, Cataphora, Coma, affectiones sunt somniculosæ, in quibus somnus arctiùs, quàm pro naturæ lege, hominem complectitur, ob idque inter morbos, aut morborũ symptomata numerãtur. Sed neque de nominum distinctione, neque de causis satis cõstat inter Medicos. In Lethargo æger perpetuò in somnum labitur, obliuiosus, stupidus, crebrò oscitans. Sæpè ore hiante persistit, velut os claudere oblitus. Vrinam reddit iumentorum lotio similem: sumptam matulam quandoque se tenere non meminit, argumentum læsæ potissimùm memoriæ, & posterioris ventriculi, aut potius substantiæ cerebri. Lethargi causa ex comm. I. in Prorrhet sent. I. causa est intemperies frigida & humida cum pituita cerebrum madefaciente, & tumorem frigidum efficiente, quæ incalescens & semper putrescẽs febrem lentam inducit. Aliquando succedit phrenitidi, febri continenti, & similibus, ob cerebrum impensiùs refrigeratum, vel immodicam vacuationem, & natiui caloris imbecillitatem. In Κάρῳ. siue sopore profundo, somnus altior, quàm in superiore, oculi perpetuò clausi, omnis sensus atque motionis priuatio, excepta respiratione, quæ illæsa manet. Vnde perspicuum, cum lethargo conuenire materiâ, crassóque & viscido humore procreari, licet etiam & à crassiore vapore per cõsensum, vel à toto corpore, vt in vigore & accessionibus febrium à pituita, vel ventriculo, hypochõdriis, intestinis, medicamẽtis calidis, aut laxantibus, putredine à vermibus, vt in pueris. Differre aut primùm loco, quia fit in anteriore cerebri parte, non vẽtriculo. Sic enim epilepsiã potius inferret. Deinde, materiæ putredine. Neq; enim humorem habet putrescentẽ, neque cum febre. Postremò, quia sequitur aliquem morbũ, sæpiùs febrẽ pituitosam & spuriam, vehementiorẽ tamen febre lethargica, cuius velut symptoma est. Succedit quoq; comitiali morbo, cerebri cõpressioni, fracto cranio, oblęsis meningibus, vehementiori in tẽporibus ictui. In Catalepsi æger exiguum quid aliquando loquitur, aliquando penitus motus &

λήθαργος.

Lethargi signa.

Cari signa.

Lethargus & carus in quibus conueniunt, & dissident.

sensus sopiuntur. Ab vtróque differt siccitate. Fit enim (si Galeno credimus) à vehementi refrigeratione, cum quadam siccitate. Deinde loco à Caro, quia fit in occipite. Sed certior distinctio, & patognomonicum signum est, quòd ægri oculos apertos habeant, atque in eo permaneant habitu, quo correpti sunt, tensione nimirùm inducta à siccitate, præcipuè in musculis oculorum, qui in superioribus affectibus humore dissoluti concidunt, & eosdem claudunt. Catoche idem significat. Scribit enim Paulus, affectum, qui veteribus κάτοχος dicebatur, recentioribus Catalepsim, siue κατοχὴν, veluti detentionem & deprehensionem, & κατόχους ἢ κατεχομένους, quasi dicas occupatos, detentósque nominari. Alij distinguunt, Catochem esse ἄγρυπνον κῶμα, soporem vigilantem, cùm æger somno premi videtur, & tamen vigilat, sed nec loqui, nec membrum vllum mouere potest, vt scribit Galenus Commentariorum 2. in libr. Prorrh. Cuius affectus contrariæ sunt caussæ, biliosus humor, & pituitosus.

Gal. coment. in aph. 3. lib. 2. Apho.

Paul. Æginet. cap. 10. lib. 3.

Cataphoram Galenus 13. Methodi sumpsisse videtur, tanquam genus omnium soporum sine febre. Rursus Coma omnem Cataphoram significat, diuiditúrque in inuigilans, & non vigilans, passim apud Galenum. Sed remota omni nominum ambiguitate, de qua toties ille ipse celeriter ad actionem veniendum esse iubet, ne rerum cognitionem, de quibus perpetuò agendum, præripiat, Medico ægrum sopore correptum cernenti primò considerandum, an respiratio læsa sit. Sic enim, erit apoplexia. Sin libera appareat, proximum, an oculos clausos habeat, an apertos. Clausi lethargum, vel caron indicant. Quod vt distinguatur, videndum deinde, an sit febris, nec superuenerit alteri morbo. Sic enim erit lethargus: in quo etiam tremorem manuum, vultum discolorem, turgidum, pulsus tardos, debiles, & cætera, quæ notat Hippocrates. At si sine febre, & post alium morbum aut accessionem febris spuriæ, caroticus æger est. Sin oculos apertos habeat, & rigidum sit corpus, catalepsim iudicamus. Cuius causa (vt dicetur) vel sanguis est, vel melancholia. Si partim vigilet, partim dormiat, ἄγρυπνον κῶμα. De humore exuperante deinde iudicandum ex propriis cuiúsque signis. Curatio perficitur, primùm sanguinis missione (si venæ tumeant) è cephalica: deinde vena frontis.

Alioqui periculosa sanguinis missio in tanta frigiditate. Clysteribus primùm tenuantibus & alterantibus pituitam, posteà trahentibus, & acutis glandibus, frictione vehementi, ligaturis extremorum, auulsione barbæ, capillorum capitis, pudendorum, suffitu ex fœtidis, vnctione sinapi facta in palato, aut benedicta, aut hiera picra. Post hæc omnia, sternutamentis. In principio repellentia admouenda sunt sincipiti, licet magis in occipite sit affectus. Est enim rarius, & multis suturis peruium.

Excitatur quoque.] Longè lepidiùs, non sine tamen medica ratione, Opimium illum auarum apud Horatium Medicus fidelis è somno profundo reuocauit: qui

Horatius satyr. 3. li. 2.

Quondam lethargo grandi est oppressus: vt hæres
Iam circùm loculos & claues lætus, ouánsque
Curreret. Hunc Medicus multùm celer, atque fidelis
Excitat hoc pacto: mensam poni iubet, atque
Effundi saccos nummorum, accedere plures
Ad numerandum. Hominem sic erigit, addit & illud:
Ni tua custodis, auidus iam hoc auferet hæres.
Mén' viuo? Vt viuas igitur, vigila.

Non dissimili techna alter vinosus excitatus fuit, cùm audiisset vasa sua vinaria vehementiùs commoueri, atque inde vinum ebibi. Non inutile etiam sonitu tubarum & musica noctu aut interdiu ægrum aliquo, aut per cubiculum ambulantem circumducere. Cæterùm notandum, quod admonet Hippocrates 3. de morbis. cum multum liquidúmque per aluum deiicit lethargicus, pusillam vitæ spem esse.

Lethargicis pusilla vitæ spes à liquidiore, aluo.

Castorei] Mirificè prodest neruosis affectibus, etiam in potu sumptum. Mesue à granis tribus ad quatuor dabat ex oxymelite, ídque post vacuationes.

Posteà cucurbitulu] In statu cum multo igne & scarificatione affigendæ sunt occipiti, non solùm ad sanguinem, sed vt inde etiam calor natiuus excitetur, & materia reuellatur. In principio humeris, ad diuersionem & euacuationem.

ANTO.

ANTO. VALETII EXERCIT. VIII.

Ethargus continuus est præter naturam sopor, cum febre lenta & obliuione, vitio cerebri genitus: principe scilicet animæ parte à pituita labefactata, & sensu, motúque oppresso. Pituitosus ille humor, Galeno teste, in cerebro putret, cum febre, & citra febrem, quamuis plerúnque lenta febris adsit. Arabes œdematodem esse inflammationem arbitrãtur. Nonnunquam hoc malum oritur à vaporibus crassis & frigidis è visceribus & præcordiis sublatis, interdum à sola intemperie cerebri frigida & humida, quam medicamentorum impensè refrigerantium vsus, vti accidit in phrenitide, inuexerit. Lethargi signa satis sese produnt. Cognito affectu eiúsque causis, indicantia (seruato semper contrarietatis scopo generalissimo) perfacile est reperire, etiamsi medicinam huic morbo facere nõ æquè sit facile, cùm propter affecti loci præstantiam inter lethales morbos ab antiquis Medicis numeretur. Recta victus ratione, quæ pituitæ generationi aduersetur, præscripta, ex cibis tenuant. incidentib. cõctu facilibus, hydromelitis, vel vini alb. oligophori potu, & rebus non naturalibus debito modo adhibitis, de auxiliis etiam atque etiam cogitandum est. Primùm omni ratione à somno excitatus æger, vt antè in apoplexia, vacuabitur venæ sectione, nisi adsint quæ mimonem sanguinis impediant, crudús videlicet humor, pueris ætas, anni tempus, in quo sit vel extremus calor, vel frigus, vbi ad acriora enemata veniendùm præcipit Paulus. Vel hac acriuscula purgabitur potione.

Galen. commēt. ad sent. 1 Prorrh. 1. lib. 3. de loc. aff. et lib. de differ. sympt.

Lethargi curatio.

Hippoc. lib. de vict. rat. in acut. & Gale. comm. ad sente. 1. 1. sect. 3 libr. 1. Epidem.

Hippoc. lib. 2 de Morb.

Gal. cap. 21. lib. 3. Meth.

Paul. Ægin. cap. 5. lib. 3.

℞.hieræ diacolocynth.ʒ. 2.dissol.in aqu. beton. & calendul.addit.syrup.de stœchad.℥.ß. f. potio. Vel ℞. expressionem ʒ.3. myrobal. cepul.in aqu.salu.infusar. rhei elect. in ead.aqu.infus.ʒ.1.ß.in qua dissol.cathol.& syrup. de bizantiis ana ℥.ß.f. potus.Vel. ℞. folic. senn. mund.ʒ. 2. agar. recens troch.℈.4. infundantur in hydrom.cum gr.3. zinziber.In expressione dissol.electar.diacath. ʒ. 2.hieræ simpl. ʒ. 1. syrup. capill. ven.℥. ß.f. potio.

Conferent reliqua quæ reuellunt,tum etiam cucurbitulæ occipitio admotę, & initio litus frontis & temporum ex oxyrhodino, in quo duæ tantùm aceti partes, pro 7.olei, adiiciantur. Oleum chamæm.admiscebitur,vel aqua beton.

Postremò digerendus humor sumptis & admotis.Sũptis,vt electa.lętificante Gal.diambr.aromat. rosther.mythrid. cõseru.anth calendul. ex quibus opiat.vel condîta parabuntur. ℞. conseru. anth. & calendul.ana ʒ.2.conser.ros.ʒ.1 puluer.electar. arõ. ros.ʒ.1.acor.condit.℈.4.cum syru.de stœch.f.opiat. vel cũ sacch. conditũ. Admota erũt,litus,vnguent. fotus ex oleis digerent.& discutientib.vitatis tamẽ, propter febrem,calidiorib.Galenus tamen sinapismo materiam in alto conditã trahere non reformidat.Iisdẽ fermè remediis (excepta phlebotome) omnes soporosæ affectiones percurantur.

1 Caros à nomine κάρος, hoc est caput, nomẽ habẽs, affect⁹ est capitis, in quo egri nec sentiũt, nec mouẽtse, seruata tamẽ respiratione libera. Gal.li.4.de loc.maleaffe. & Comm.in 21 sent.s.cũ. di de articul. vnà cũ sensu & motu rationẽ etiã & memoriã lædi scribit. Hic anteriores cerebri partes magis afficiũtur. Huius mali causa materia est frigida corruptionis expers. Fit etiã à causis externis, vt immodico refrigerãtiũ vsu, ebrietate, ictu, casu, contusione, arteriarum carotidum & musculorum temporalium vel à depresso cranio, dum quis inter serrandum grauius opprimit.

De 1 Caro. CAP. 9.

CAros cum lethargo 2 conuenit, 3 sed maior ac profundior sopor est. Stimulati non excitantur: interrogati non respondent.

2 Materia, in generatione, non in corruptione: quod caros febrem minimè habeat symptomaticam. 3 Tunc enim motrix cerebri facultas materiæ frigidæ & humidæ copia oppressa iacet, fitque imaginandi facultatis paralysis.

Eadem curatio, quæ lethargi, niſi quòd magis incidentibus & attenuantibus vtendum eſt.

Eſt & quoddam genus delirij inter phrenitidem & lethargum ex bile & pituita. Veteres 4 typhomaniam aut typhoniam appellârunt. In qua affectione ſi ſuperat bilis, coma peculiariter appellatur: ſi pituita, catochos.

4 De hac vide Galen. comment. in ſent. 1. ſect. 1. Prioru Prorrhetic.

Fit & Coma 5 vbi à calidioribus & humidioribus vaporibus ex reliquo corpore ſublatis caput repletur.

5 Coma Hippoc. in Coac. animaduer. fit à reſolutione, perfrigeratione & oppreßione cerebri.

Catalepſis nomen ambiguum eſt. Nam aliquando ſubita vocis amputatio, ſenſus & motus priuatio intelligitur, quam 6 aphoniam Hippoc. vocauit, Græci etiam 7 ἀπόληψιν.

Ea interim fit plenitudine ſanguinis, quæ vias ſpiritus animalis intercipit. Sed quæ peculiariter catalepſis dicitur, à melancholico ſucco aut vapore poſterius cerebrum obturante & ſiccante fit. Derepentè muti fiunt: neque concidunt: ſed in eodem habitu permanent: apertis oculis, ſi priùs aperti eſſent: ſtantes, ſi ſtarent: ſedentes, ſi ſederent: ex quo vulgus credit non dolere, aut ita mortuos viuere: ſed (vt loquuntur) raptos.

6 Aphoniæ nomen apoplexiam, carum, cæteraſque cum ſopore coniunctas complectitur affectiones.

7 Hæc ſecunda apoplexiæ ſpecies exiſtit.

Conſentientibus conditionibus, cephalicam ſecato, ſi facies rubet, repleta appareat, liueſcat, &c. Clyſteres molliores primùm, dein acriores iniiciendi. Vbi calor eſt in capite, refrigerantibus: vbi frigus, calefacientibus oleis & litubus vtitor.

A purgatione totius corporis commodum erit caput, & totum denique corpus oleo anethino, iaſmino, ſeſamino, aut ſimilibus inungere vel calentes pelles recens detractas inducere.

Vrinæ quia crassescunt vt plurimùm, imperanda quæ tenuent,& vrinas moueant. In tremore castoreum ad ℨ.1. è mulsa exhibendum.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ea interim.] An ab intemperie sola fiat Catalepsis, an cum humore:& si cum humore, quísnam ille sit, non facile est diiudicare. Galenus enim videtur ab intemperie frigida sicca fieri censuisse. Sed cùm repentè inuadat & desinat, intemperies autem sicca repentè induci nequeat, aut tolli, necessariò confiteri cogimur aliquem subesse humorem. Aëtius præter sanguinem, atram bilem ponit. At si ita res habent, cur non omnes melancholici incidunt in catalepsim, præsertim si fiat in ventriculis? Nisi dicamus in catalepsi non ventres, vt in melãcholia, sed venas & arterias, quæ in cerebri meningibus dissseminatæ sunt, eo humore repentè & affatim impleri, inflatas distendi: inde sequi rigorem totius corporis instar corporum frigore concrescentium. Fit etiam à sanguine multo & copioso venas inflante, & tensas retinente, sicuti quum humores in conuulsione neruos contrahunt. Eodem ergo modo fit catalepsis, quo apoplexia, nimirùm substantiâ cerebri irrigata per defluxionem, vel sanguine, vel melancholico humore.

Aëtius ca. 4. Tetrabibl. 2. Serm. 2.

Catalepsis quî fiat.

Secretarius Vasco in febris declinatione, & alui profluuio, vrinis bene coctis, certam valetudinis spem præbentibus, catalepsi deprehensus vno die obiit Anno 1 5 5 2. Augusto mense. Aperto cadauere pulmones & hepat corrupta inuenta sunt, serum quasi rufum cerebro posteriore contentum, & sanguis concretus in maiore vena, quæ medium caput perreptat.

ANTO. VALETII EXERCIT. IX.

CAros capitis est grauitas, quam inexpugnabilis dormiendi necessitas consequitur. Distinguitur hoc nomine à lethargo, quòd lethargus posteriorem cerebri vẽtriculum, caros anteriores eius-

dem cerebri ventriculos obſideat. Differt etiam ab apoplexia: nam hęc (ſi neruorum ſit obſtructio, & affectus cerebri proprius) cerebrum omne occupans, in paralyſim, quum ſoluitur, degenerat: at illum finitum bona valetudo magna ex parte excipit. Somniculoſis eius generis affectibus catoche & catalepſis adſcribuntur, quas Gal. appellatione cataphoræ complexus eſt cap. 12. lib. 13. Meth. Eaſdem diſtinxit Paul. Ægineta cap. 10. lib. 3.

Caros vel eſt primarius cerebri affectus, & cauſam habet frigidam humidam intemperiem, ſolam, vel cum materia, qualis infantibus in frigido præſertim & humido aëre diu educatis, necnon iis, qui ædificia recèns gypſo inducta inhabitant, ſæpe accidit, & hic lethargi remediis curatur: alius ex conſenſu ſubiectæ partis alicuius, vt ventriculi, materiam aut multitudine vires opprimentem, aut frigiditate humida ſtupefacientem tranſmittētis: qui purgantibus cedit, vel etiam alexipharmacis, in illa expellenda materia, ſi deleteria fuerit, agentibus, profligatur.

1 Paralyſis ſynptoma eſt facultatis animalis, motricis & ſenſifica, in qua affecta pars ſenſu & motu priuatur. Quum enim corporis totius motus & ſenſus deperditur, dicitur apoplexia. Pars primariò affecta eſt cererbum ipſum, aut ſpinalis medullæ principium, vel dimidia tantùm c.9 pars. Cauſa paralyſeos triplex: obſtructio, compreſſio, & diuiſio. Fit autem, quando animalis ſpiritus tota ſua ſubſtātia ad p riem eam, Ei enim ſuccedit paralyſis.

Paralytica remedia. CAP. 10.

1 Paralyſis de qua hîc agimus, familiaris 2 apoplexiæ, reſolutio eſt dimidij corporis, non totiùs, quarundam partium, non omnium, à craſſo & frigido humore, à quo neruoſum 3 genus remolitur, atque reſoluitur.

In his clyſtere primùm vtendum eſt, molli quidem, ſi diutiùs fæces alui ſubſtiterint: deinde etiam acriori.

à qua ſuſcipitur actio, perreptare nequit. 2 *Ei enim ſuccedit paralyſis.*

3 *Ac præſertim ſpinalis medullæ nerui.*

Partes 4 resolutæ oleo 5 moderato, sed calente, fouendæ sunt.

4 Nec solum partes quæ mouendi vim amiserũt, sed radix neruorum, quæ partibus illis vim sentiẽdi impertit.

5 Vt chamæ. anethino.

De phlebotomia non conuenit inter Græcos & Arabes.

Detrahendus quidem sanguis est mediocriter ex cephalica partis integræ, authoribus Græcis. Frigidum enim eorum corpus, frigidus quoque morbus. Itaque larga sanguinis missione languidum calorem extingui metuunt.

Rhazes, & qui hunc sequuntur, ex vtráque cephalica ad tres aut quatuor libras: postridie etiam ex venis 6 linguæ sanguinem detrahunt. Græcis tutiùs adhærebis.

6 Ad amotionem causæ coniunctæ.

Instituendus 7 victus. Primùm quidem leuiter incîdat, attenuet, & detergeat. Potus sit hydromel ex sexcupla aqua, in qua modicum stœchados, aut acori (*vulgaris: adstringit & neruis robur addit*) aut ireos Florentiæ coxerit: gratiâ exempli, horum & similium ℥.1. in ℔.2. aquæ, quale est.

7 De ducẽda enim cibi assueti pars altera.

♃. rad. ireos Florentinæ ℥.1. coquatur in ℔.2. aquæ, dum dimidium libræ consumptum sit. In col. dissolu. mellis communis quartarium vnum: despumetur, fiat hydromel despumatum. Vel etiam parabitur hydromel ex radicis acori & saluiæ decocto. Poterit & cinamomum & mastix & cariophyllum in aqua concoqui, atque inde hydromel parari. Loco etiam mellis saccharo (*Candum magis exsiccat*) vtemur, si febris 8 suspicio est, modicóque cinamomi, aut rerum eiusmodi vti oportebit. Quale est.

8 Aut si æger sitibũdus sit.

9 Leuiter scilicet contusi: alioqui enim catarrhum mouet.

♃. aquæ coctæ ℔.1. coletur per manicam Hippocratis cum sacchari ℥.3. & ʒ.2.9 cinamomi.

Vtatur aſſis carnibus, quæ caryoph. cinam. & lardo configantur: vel lardum, quo figuntur, aſpergemus, pul. cinamomi, nucis moſchatæ, & caryophyllorum.

Vtatur granis 10 pini conditis, & canella tritis. Abſtineant aqua, & vino, & longiore 11 ſomno.

Materia potionibus 12 incidenda, vt hydromelite (*oxymel noxium, ob acetum* :) aceto tamen cum caryophyllis & rebus capitalibus cõcto vti nihil prohibet, maximè verò in viſcida materia : quæ nonnunquam oxymel cum decocto guaiaci parare ſuadet) in quo ſtœchas, cæteráque eiuſmodi coxerint, vt eſt ſerpillum, pulegium, & ſimilia. Deinde purgandum hac potione.

℞. pul. hieræ diacolocynt. ʒ.2. maſtichis, bdellij ana ℈.1. nucis moſchatæ, ſpicæ, roſarum ana ℈.1. omnia incorporentur modico conſeruæ borraginis. Vel hac veterum potione.

℞. polyp. quern. ℥.ß. ſem. aniſi & apij ana ʒ.ß. fiat decoctio ad ʒ.3. quæ coletur per manicam Hippocra. cum ℥.1. mellis albi, cinamomi, ʒ.ß. In col. diſſol. pul. hieræ diacolo. ℈.4. pul. hieræ picræ 13 ℈. 2. fiat potus.

Poſſumus vti & pilulis alephanginis, imperialibus, aſſaieret, de agarico, fœtidis, cocciis. Aliis 14 quoque ſuprà deſcriptis. cap. de ſoda phlegmatica: vbi etiam ſyrupi deſcripti ſunt, qui plurimùm conferent, ſi per interualla paralyticis imperentur.

Dum hæc fiunt, oleo calente, ſed temperie non ita calida reſolutæ partes fouendæ ſunt. Stomacho etiam & viſceribus, vt priùs, conſulendum eſt.

Conſeruæ quoque inſtituẽdæ ſunt, iuæ, anthos,

10 *His abſtinẽdũ eſt, quòd oleoſa ſint, & pĩguia, ob idq; καρηβαρηκὰ, id eſt, caput grauãtia*

11 *Qui materiã intrò cogit, cerebrũmque opplet humoribus.*

12 *Vt hydro. conditis Cephalicis, aq. meliſſæ.*

13 *Aut ʒ.2. hieræ picræ in hydromelite origanato diſſoluantur.*

14 *Vt his quarũ hæc ſit deſcriptio ℞. agar. troc. ʒ. 2. turpethi gũmoſi ʒ. 1. ß. ſal. gemm. zinziberis an. ℈ 1. Infundãtur in vino albo. In expreßione diſſolue puluer. hieræ. picr. ʒ.1. diacolocynth. ʒ.2. f. maſſa, ad ʒ.1. vñcula in sĩgulas doſes.*

ſaluiæ, ſtœchados (*quæ duæ principatum obtinent*) enulæ, gentianæ, acori, ireos, zinziber conditum, condita nux moſchata, theriaca, mythridatium. Doſis conſeruarum ad ℥.1. aut 2. quas vtiliter commiſcebis cerebro leporis aſſo, quod peculiari natura conuenire ſcribunt paralyticis.

℞. conſ. iuæ, conſ. anth. & ſalu. an. ℥.1. cerebri leporis recenter aſſi. ℥.ß. cinamomi, nucis moſchatæ. an. ʒ.1. cũ ſaccharo in aqua iuæ diſſoluto fiat elect. ſecundum artem, vel conditum. Huius 15 detur ℥.1. veſperi duabus horis antè cibũ, & in ingreſſu lecti.

Theriaca & mythridatium, vt & alia omnia remedia fortiora, 16 magis conuenient poſt purgationes. Doſis ℈.2. vel ʒ.1. quæ interim commiſcebis conſeruis, aliquando diſſolutis in hydromelite, in aqua vel decocto iuæ, calendulæ, roſmarini, ſalu. ſtœcha. aqua vitæ, aut vitis.

Poſt hæc cucurbitulæ locis affectis ſine ſcarificatione aptandæ 17 ſunt, ac deinde collocandæ, ſed maximè radicibus 18 neruorum.

Probant quoque vomitiones ſemel in hebdomada (*quæ tamen à cibo in paralyſi linguæ noxiæ*) ſtuphas ſiccas, & balnea. Stuphæ parari debent ex decocto herbarum conuenientium, maioranæ, ſaluiæ, origani, calamenthi, calendulæ, ſarmentorum vitis, pulegij, ſerpilli, ſtœchados, & 19 rerum eiuſmodi.

Collocabitur reſolutũ corpus loco bene cõcluſo, ne fumus decocti euaneſcat. In decoctum ſilices candentes iniiciemus, vt fumus fiat. Ex iiſdẽ rebus balnea cõparentur. Probant quoq; balneum ex decoctione vulpis integræ cũ herbis ſuprà memoratis, inũctiones, primùm molles ſeu leues, deinde acres.

15 Vt eius antidoti anathymiaſis craſſos vapores emendet, & ad cerebrũ tranſlata, ipſum recreet, materiamq; ad excluſionẽ præparet.

16 Quæ ſint analoga cerebro & morbo.

17 Vt ſopitam naturã excitent.

18 Quæ ſentiendi facultatẽ paralyticis membris impertiunt.

19 Vt radicũ ireos, betoni. ebul. foliorũ lauri, baccarum laur. & iuniperi.

Partes itaque primùm fouendæ oleo cham. de meliloto, anethino, amygdalarum dulcium, de lilio, hyperico, iasmino, de 20 keyri, de nucibus, de sem.lini, de maiorana, de galbano, nardino, cannabino, raphanino, ricinino, de costo, de spica, laurino, de cucumere asinino, sinapino, de pipere, de euphorbio, de pyrethro. Oportétque à leuioribus ad fortiora progredi. Flocci lanæ in his oleis inungendi sunt, & ex his fouentur 21 partes affectæ, posteà etiam conteguntur.

20 De violis luteis.

21 Vt excitetur naturæ vis & materia vincatur.

Olea componuntur ex olei quatuor, aut quinque partibus, aquæ iuæ, aut succi conuenientis parte vna, & aliorum quorundam medicamentorum decima, vel duodecima, quale hoc est.

♃. ol. de Iasmino ℔.1. aquæ saluiæ, aut succi iuæ, vel vini, in quo iua coxerit, ℥.3. castorei, pyrethri, euphorbij, piperis, benzoini, assæ fœtidæ, opopanacis, galbani, gagatis lapidis, horum vnius ℥.1. fiat decoctio ad aquæ, succi, aut vini consumptionem. Olea composita. Oleum de scylla (*vel oleum antiquissimum, in quo sit decocta scylla: valde enim incîdit*) priùs descriptum. Aliud.

♃. terebinthinæ 22 ℔.2. laterum antiquorum, aut (*vt vult. Albucasis*) recentium in oleo iasmino extinctorum, macis, styracis ana ℥.1. benzoini ℥.ß. fiat distillatio in alembico vitreo. Tres humores fluent, quorum tertius erit optimus. Oleum de lateribus lege apud Mesuem.

22 Venetæ.

Balsamum & oleum 23 balsaminum mirè commendantur, sed rariora sunt, & tantùm Principum. Sed his respondere volunt, quod sequitur.

23 Cuiusmodi est capite de paralysi apud Guid. Caul.

♃. 24 thuris albiss. mast. ana ℥.2. ligni aloës ℥.1.

24 Vel istud. ♃. terebint.

Venetæ & abietinæ an. ℥. 1. thur. alb. ladan. an ℥. 3. nard. indicæ ʒ.2. radic. valerian. angeli, ireos, acor. azari, cyperi, calaaro. an. ʒ.1. mastich. ℥.2. galang. caryophyl. cassiæ ana ʒ.3. nuc. myristic. ℥.4. macis ℥. 1.ß. agallochi ℥. 2. gummi elen. ℥. 6. aloës hepatic. myrrhæ ana ℥. ß. castorei ʒ.10. styrac. calam. laseris an. ℥.1. sang. dracon. ℥. ß. flor. lauendulæ ℥. 4. ole. nucis vnguẽ. ℔. ß. reponantur in alembico. 25 Vt ad ℔. 1.ß.

caryoph. galangæ, cinamomi, zedoariæ, nucis moschatæ, cubebarum ana ʒ.6. myrrhæ, aloës, ladani, sarcocollę, castorei ana ℥.ß. baccarum lauri, nucleorum pini an. ʒ.6. ireos, aristolochiæ rotundæ, dictãni, consolidæ maioris ana ℥.1. gummi elenij opopanacis, benzoini ana ℥.2. succi iuæ, succi herbæ paralysis an. ℥.3. terebinthinæ 25 ad põdus omniũ. Omnia concorporabis, distillabis in alembico vitreo.

Extillabit aqua primum: deinde veluti oleosum quid: postremò quasi mel.

Probatur & oleum vulpinum descriptum à Mesuæo, & hoc quoque.

♃. vnguenti de bdellio ℥.3. liquefiat in vase duplici cum olei de terebinthina, de scylla, aut similis ℥.3. Ex assata vulpe, vel alioqui cum oleo cocta, infarcta priùs betonica, saluia, calendula, iua arthritica, primula veris, moschata, pinguedo elicitur, è qua cum emplastris mollitoriis vnguenta conficiuntur. Poterunt & eadem emplastra conuenientia aqua vitæ, & saluiæ succo subigi.

Optimum erit corpora paralytica inungi ad 26 ignem sarmentorum vitium.

Aluus mollis perpetuò seruari debet clysteribus, aut pharmacis lenibus, aut suppositoriis.

Modus operationis medicamentorum, & eorum, quæ partibus affectis apponuntur.

Vnctionum, dropacum, phœnigmorum, sinapismorum, vt pars in ruborem attollatur, non exulceretur. Et cucurbitularum breuis mora esse debet, ne quod attractum est, dissoluatur.

Sunt, qui certum experimentum dicant, si pars affecta decocto maioris tithymali foueatur: dein-

de folia eius integra parti superponantur.

Errhinis & Apophlegmatismis, vt priùs, vtẽdum est. Apophlegmatismis 27 cum nodulo, aut bacculo ori apposito, vt diximus. Paralyticis, & neruorũ doloribus laborantibus vinum prorsus fugiendum est. Potus sit illis mulsa, aqua mellita, quæ fit ex partibus octo aquæ, duabus vel tribus melis albi, vel sacchari. Coquantur omnia simul. Colentur per manicam Hippocratis cum ℥. 2. cinamomi, vel decoctum acori conditi.

27 *Vt ex mastiche, pipere, pyrethr. staphysagria.*

Pilulæ Cocciæ Rhazæ, & Mesuæi.

℞. pul. hieræ picræ ℥. 2. interioris colocynthidos ℈. 1. dacridij, ℈. ß. vel gr. 6. turpethi gummosi, stœchad. ana ℥. ß. cum succo fœniculi fiant pilulæ pro duabus dosibus.

Cocciæ Nicolai, ex Galeno.

℞. aloës, absynthij, pulpæ colocynth. squammonij an. ℈. 1. mastichis ℈. ß. cum succo fœniculi fiant pilulæ.

℞. aloës, scammonij, colocynthidos, agarici, bdellij, gummi arabici, ana ℈. ß. & gr. 5. cum succo absynthij fiant pilulæ cocciæ. Eiusmodi pilulæ & caput purgant, & varios humores detrahunt, nec stomachum lædunt.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

In stupore, seruato motu, aut leuiter læso, sensus amittitur, aut debilior redditur. In paralysi vtróque priuatur pars ægra, illęsis tamen sensibus interioribus. Non enim, vt in apoplexia, vitium est in cerebri substantia. Si id accidat omnibus

partibus infra ceruicem, meninges, aut ſpinalis medulla in exortu affecta eſt. Altera corporis parte reſoluta, dimidia tantùm pars ſpinalis medullæ afficitur, aut meningum. Si qua verò pars ſola (nam partes omnes motu voluntario præditæ, præcipuè quæ proprium neruum & peculiarem habent, huic malo obnoxiæ ſunt) ſiue in capite, ſiue infra ceruicem laboret, in illius particulæ neruo, vel eius exortu morboſa eſt affectio. In ἀφωνίᾳ, vocales nerui, per quartam vertebram exorti: in ἀπνοίᾳ, reſpiratorij patiuntur. Sic oculorum reſolutio, ad neruos, qui à ſecunda coniugatione è caluaria emerſi, in oculi muſculos diſperguntur, referenda eſt: palpebrarum, ad neruum tertiæ coniugationis per foramen oſſis orbitæ tranſeuntis: labiorum, ad latum muſculum, neruos è primis vertebris, & ramos è tertia coniugatione: linguæ denique (quod fit præcipuè in balbis poſt apoplexiam) ad neruum è tertia, aut ſeptima coniugatione in linguam perreptantem. Eodem modo reſoluta manu, in principio ceruicis, vel quinta vertebra affectio ſubſiſtit. Senſus tamen aliquis quandóque relinquitur, primæque brachij partes illæſæ ſeruantur. Minore noxa laborant ob læſionem in ſeptimam, aut octauam, ſed maximum inde thoraci infertur nocumentum. In reſolutione parui digiti, & media parte annularis, afficitur neruus in cauitate olicranij, ſiue cubiti, in aliis verò tribus (cæteris illæſis) vulnerata eſt, aut affecta ſpinalis medulla, circà principium neruorum brachij. Per defluxionem omnes digiti patiuntur, aut per concuſſionem. In ſectione non eſt neceſſarium, quòd nerui brachij in principio iungantur, & ſupra cubitum ſeparentur. Cruribus reſolutis, aut pedibus (in quibus faciliùs curatur hic morbus, quàm in manibus, ob ſicciorem & robuſtiorem neruorum, quos habent, naturam) in vertebris lumborum, aut inguinibus conſiſtit affectio. Sua etiam eſt ano, veſicæ, pudendo reſolutio. Si deſcendat inteſtinum rectum, muſculi ſuſpendentes malè habent, qui ſunt in ipſius lateribus. Si excrementa retineri non poſſunt per aliquod tempus, ſphyncter reſolutus. In reſolutione muſculi veſicæ, & quum pudendum erigi non poteſt, exiſtente ſeminis flatulenti multitudine (quod ſæpè contingit ob violentiorem contrectationem, natationem in aqua frigida, refrigerationem circa perinæum, compreſſionem, equitationem longam, & corporis extenuationẽ) nerui

Paralyſis vitio neruorum quî fiat.

ab osse sacro, vesicæ incerti ac pudendo sunt in vitio.

Parte affecta hoc modo diligenter obseruata, ad causas veniendum. Continens siue coniuncta necessariò in neruo est, per quem spiritus, tanquam radius, in partes inferiores diffunditur: eáque vel intemperies sola, vel cum humore. Trallianus aliquando fieri scribit ab intemperie sicca & calida sine materia. Vix tamen credendum. A calore quidem fieri posse perspicuum est, emolliendo neruos, humores pituitosos liquando, & aditum humorum defluxioni patefaciendo. Quod vinum sua tenuitate facit calori iuncta, vt Galenus docet. Sed quum subitò & confertim Paralysis hominem corripit, dubitandum non est substantiam neruorum humore per defluxionem imbui, vnde molliores redditi extenduntur, & relaxantur, sicuti & tendones. Quo fit, vt ob plenitudinem & obstructionem spiritu non transeunte, vel quia leuissima contractione est opus neruo ad mouendam partem, membrum concidat, & immobile permaneat.

Alexand. Trall. cap. 16 lib. 1.

Gal. com. in aphor. 5. li. 5.

Sed à quo humore id fiat, non minùs difficile est iudicare. Doctissimis tamen viris non sine ratione videtur, neque à melancholia, neque à bile extra venas excitari paralysim. Non à melancholia, quia neruos siccat potius & cogit, quàm emolliat, vt in elephanticis, quorum membra aridiora facta non resoluuntur, sed imbecilliùs sentiunt: neque à bile. Cùm enim siccandi vim habeat, & acrimoniam adiunctam, conuulsionem potius inducit, neruos contrahendo & conuellendo. Ergo vel à sanguine solùm (nisi per accidens) vel pituita fieri potest, eáque vel crassa, vel tenui. A sanguine rariùs. Inde tamen oritur, cùm tenuior est sanguis, & multitudine sua viam spirituum intercipit, aut humiditate eosdem extinguit, aut neruos molliendo dissoluit. Idem fit à pituita tenuiore, sed multa, à cerebro defluente, & in neruorum substantiam penetrante. Frequentiùs autem à crassa, neruo tenaciter inhærente. Quæ omnia ex humorum in corpore exuberantium propriis notis, ac victu antecedente facilè discernuntur.

Paralysis qua fiat ex materia controuersum.

Paralysis fit frequentius à crassa materia.

Causæ antecedentes sunt, quæcúnque neruos contundere, comprimere, emollire possunt, casus, ictus, contusio, somnus in spelunca, domus recens polita, lunæ radius, exercitium à cibo, vel somnus. Sed frequentissimè Lutetiæ noua è

Paralyseos causæ antecedentes.

paralysis & alii morbi frigidi Lutetiæ frequentes. gypso politura & hunc morbum, & alios frigidos inducit. Arelatæ grauissima visa est ex leui vulnere, illæso cranio, sed sanie per meatus suturæ sagittalis ingressa sensim ad tenuem meningem, quæ cerebri substantiam obuoluit, neruos, venas & arterias sustentat. Vnde primùm eiusdem partis resolutio, ex qua mors consequuta est: secto cranio pus inuentum. Quod F. Valeriola, vir Philosophiæ & Medicinæ peritus annotauit: cuius obseruationes propediem in lucem exituras audio.

Curatio perficitur primùm purgato ventriculo, & intestinis, vel pilulis leuioribus, vel clysteribus: syrupis attenuantibus, aperientibus, digerentibus; deinde pilulis paulò fortioribus. Post purgationem, vsu theriacæ per aliquod tempus, inunctione leuiori ad valentiorem progrediendo: repetita purgatione (morbus enim contumax est, & diuturnus) opiatis, gargarismatis, masticatoriis, pulueribus, diæta in corpore humidiore, vnguentis, emplastris, linimentis, balneis, cucurbitulis frequenter adhibitis, exulceratione facta, aquis distillatis, victu tenui. In particulari paralysi topica adhibenda sunt eo tantum loco, vbi affecti nerui, vel musculi est origo.

Phlebotomia.] In plethora, & sanguinea resolutione, contusione, ictu, aut casu, de sectione venæ nulla dubitatio, defluxionis præsertim imminente periculo: liberior quoque, si febris iuncta sit, sed in omnibus ad exiguam quantitatem. Venæ linguæ, si ipsa resoluatur, aperiri debent, præcedente tamen purgatione, & deriuatione.

Acori.] Vulgarem intellige, cuius radix leuiter adstringendo, & resiccando, neruis relaxatis addit robur. Iris quoque recens pituitam purgat, & serosos humores: sicca, pituitam attenuat, & incîdit.

Partes primùm oleo, &c.] Olea calida, parùm exsiccantia non conueniunt, vt de lilio. Cùm enim nerui constitutio frigida sit & sicca, ab ea indicatione sumpta, emollientibus non est vtendum. Admiscenda etiam tandem erunt, quæ leui adstrictione & temperato calore partem affectam roborent. Foueantur partes oleo: deinde pellibus agnorum pinguium, aut vulpis, odore conuenienti imbutis ad ignem inuoluantur. Sequentibus sæpè vsus sum prosperrimo cum successu.

℞. vini rub. ℔.1. olei lumbricorum ℔.2. aquæ vitæ ℥.2. corniculorum cerui magis ſpongioſorum ℥.3. pulueris chamęmeli ℥.1. ſalis ℥.ß. maſtiches ʒ.6. bulliant omnia duplici vaſe ad vini conſumptionem. Probè miſceantur. *Hollerij experimenta ad paralyſin.*

Ciconia implumis, ſed viua, tandiu coquatur, dum carnes ab oſſibus recedant, in mortario teratur: rurſus in oleo coquito: coctam ſacculo fortiter colato, & abiectis reliquiis, Ceræ, colophonię, ſeui, olei laurini ℔.2. olei maſtichini, medullæ cerui, adipis vrſi ana ℔.1. galbani, terebinthinæ ana ℥.4. coniungantur. Emplaſtra molliora, diachylon, reſumptiuum, &c. ſoluta in oleo cham. vel nardino: poſteà quæ diſcutiunt, vt acopa: poſtremò attrahentia, & roborantia, vt metaſyncritica.

ANTO. VALETII EXERCIT. X.

ANimalis facultatis ſymptoma eſt paralyſis, in qua motrix & ſenſitica facultates ſunt læſæ. Læſionis cauſæ intemperies, morbus in cõpoſitione, vnitas ſoluta. Vel enim nerui immodice refrigerantur & humectantur: vel reſoluto humore craſſo in eorum principium incumbente replentur, vt poſt apoplexiam: vel fit obſtructio circa colli vertebras, aut partes inferiores: vel denique ab externa aliqua cauſa, vt duri corporis compreſſione, laqueo, percuſſione, luxatione, fractura, vulnere, afficiuntur. *Gal. cap. 6. lib. 1. de loc. mal. aff. & cap. 10. li. 3. itémque cap. 5. libr. 1. de cauſ. ſympt.*

Paralyſis alia particularis, quæ partem tantùm aliquam, vt brachium, linguam, prehendit: alia abſolutè dicta paralyſis, quæ dimidiati eſt corporis, dextri, vel ſiniſtri, ex obſtructione in ſpinalis medullæ proceſſu facta. *Paralyſis duplex.*

Paralyſ. curatio. Curatio vt optimè progrediatur, victus calfaciens, ſiccans, & pituitæ generationem prohibens deligendus. Vinum perinitia noxium, quia tenuitate ſua partes neruoſas facilè permeat & implet: quanquam declinante morbo diſcutiendo & deſiccando mirificè prodeſt.

Si plenitudo adeſt, ſanguis ducitur, ſed mediocri quantitate, ne corpus nimiùm perfrigeretur. Si cacochymia prægrauat, purgatio præfertur.

♃.aquar.maioran.& betonic.ana ℥.1.ſ.infunde agar.rec· troch.ʒ.2. In colatur. diſſol. diaph.ʒ.2. ſyrup.laxat. roſ.pall· ʒ.6.f.doſ. Vel his pilulis vtitor. ♃. ſpecier. hieræ picræ dupl. aloë ʒ.ß.maſſæ interioris pil. de agar. & ſine quibus ana ℈.1. Excipiantur melle roſato, vel aqua ſalu. f.pil. moll.à primo ſomno exhibendæ.

Pars primariò affecta, vt ſumma ceruix, totáque ſpinalis medulla, oleis calentibus & calefacientibus, vt aneth. chamæm. & ſimil.quibus lanæ floccus madefiat, fouenda. Interim pituitoſus humor quia denuò purgandus, præparatione eget. vt ♃. radic. pæon. mar. ruſc. aſparag. ana ʒ.6. paſſul. munda. ℥.1.ſummitat. hyſſop. betonic.iuæ arthrit. primul. ver.ana M.1. ſemin.quat. calid. maior. ana ʒ.2 flor.ſtœchad. anth.& cardiac. ana p.1.f.decoct. ad ℔.1.In colatur.diſſol.ſyrup.de duab. radicib. de bizantiis & de ſtœch. ana ℥.2.F. apozema in quat. doſeis, quod condiatur ʒ.1. cinam. vel electar.aromati.roſ.Sumat æger quatuor ſequentibus matutinis: poſtea purgetur, vt antè. Nec omittenda ſunt toto morbi tempore enemata, ſi aluum contigerit adſtrictiorem eſſe.

His artibus perpurgato diligenter toto corpore, affecta pars ſubinde fouebitur hoc decocto.

♃.maioran.

♃.maioran.beton .salu.mentastr. primul.ver. iuæ arthrit. ana.M.1. thym.epith.flor.stœchad. & anth.ana p.1. f.decoct. in aqua, addita sub fin.tertia vini albi parte, pro fotu ceruic. cum spongia. A fomento sequatur litus.

♃.olei costini, vulpin. & chamæm. an.℥.1. cum vnguento Martiato; vel Aregon. f.linimētum. Fortius hoc erit vnguentum. ♃. olei costini & rutacei an. quart.1.suc.rut. salu.ana.℥. 2. Bulliant ad succorum consumptionem: adde adip. anser. & œsyp. ana ℥.1. ammoniaci in aq. vitæ dissoluti ʒ.1.castorei, euphorb. ana ℈.1. cum cera f.vnguent.

Oleis,linimentis,vnguentis cōmodè superimponitur vulpina pellis suffumigata, vel(vt loquuntur) sinapizata ex thur.mastich. myrrh.caryoph.cinam. nuc.mosch.lign.aloës, cyper.saluiæ,æquis singulorum partibus.

Roborabuntur vires conseruis,iuæ arthrit.salu. enul.camp.anth.stœch.mythridatio : vt si mythrid. & duarum ex illis ana semidrachmam sumpseris,& bolū confeceris,quem post primùm des somnum.

Si contumacior est paralysis,& longior, proderit guaiaci decoctum vel per se, vel cum radice Cynaræ,aut Salsę Parillæ propinare. Si paralysis acciderit ex lapsu,arcenda, vel etiam, si iam adsit, curanda,phlegmone. Si particularis sit, non alia sunt remedia, præter forsan errhina & apophlegmatismata,instituenda.

De conuulsione canina. CAP. II.

Spasmus 1 caninus subita est contractio, vel tempore facta 2 resolutio musculorum masticatoriorum,& eorum, qui peculiariter lati appellantur.

Animaduertendum itaque,vtrum resolutio 3 sit, an 4 conuulsio.

1 Quo instar risus canini facies conuellitur.

2 Nam vbicunque musculi congeneres in oppositis partibus numero sunt pares, magnitudine & robore, alterius partis resolutio conuulsionem facit alterius.

3 Vt resolutæ parti remedia adhibeātur.

4 Et vtrùm conuulsa pars sua cōuulsionis causam contineat in se, repletionē, aut inanitionem.

In reſolutione pars affecta, laxa, mollis, à ſana trahitur. In conuulſione, dura & contenta trahit ſanam. In paralyſi ſiue reſolutione ſaliuatio multa: in conuulſione, non ita. In materia frigida, efficiente cauſa huius paſſionis, ſi nihil repugnat, ſanguis mittitur, ſed moderatè. Primùm quidem è 5 cephalica: deinde è venis ſub 6 lingua. A ſanguinis miſſione, incidendum, 7 & attenuandum hoc modo.

5 E directo partis cõuulſæ.
6 Si tamen lingua intumuerit.
7 Quòd craſſa ſit materia.
8 Ex decocto capitali, hiera picra, & diacolocynthide.
9 Hoc remedium præparatur conuenienter viríque cõuulſioni.
10 Quòd folium deſideretur, ſubſtitui poteſt cinamomum.
11 Præſtiterit tamẽ diſſolui in ſyrupo de ſtœch.
12 Vt diacarthamo, diaphœnico.

♃.acori, & ſtœchados ana. M.ß. fiat decoct. in qr. 5. aquæ puriſſimæ. Colaturę addatur mellis communis ℔.ß. plus, minúſve, fiat melicratum deſpumatum, aromatizatum cum ʒ. 1. nucis moſchatæ. Quòd ſi res vrgeat (acuta enim hæc, & tarda aliquando paſſio eſt) clyſteres acres 8 iniicies.

Purgabis ex hiera Pachij, ex deſcriptione Scribonij, cuius hæc eſt deſcriptio.

9 ♃.pulpæ colocynt. ℥. 4. opopanacis & ſagapeni ana ℥.1. & gra. 7. marrubij. ſtœc. agaric. chamædryos ana ℈.4. petroſelini, ariſtolochiæ rotundæ, piperis albi an. ℈. 2. cinamomi, ſpicæ nardi, myrrhæ electæ, 10 folij, croci ana ʒ.ß. & gra. 4. Opopanax, & ſagapenum in mortario tundantur, cum affuſione modici mellis liquidi, aut ſyrup. de ſtœchade Reliqua pulue rata miſceantur, cum mell. q.ſ. fiat electarium.

♃.ſuprà dicti elect. ʒ.2.ß. caſtorei ʒ.ß. diſſoluantur omnia in ſuprà dict. 11 melicrato, q.ſ. fiat potus. Vide Scribonium largum. Alioqui alia conuenienti potione 12 purgabimus. Partes affectæ, & tota ceruix oleo aut vnguento inducenda ſunt, quale hoc eſt.

℞. 13 rad. althææ ℥.1. sem. fœnugræci conquassati ℥.ß. fiat decoctio, in olei cōuenientis qr.3. aquæ saluiæ quart.1. Fiat fortis expressio. Inungatur locus, & tota ceruix. Deinde cum lana insuccata in hoc oleo, partes affectæ & ceruix muniantur.

Postea verò licebit vti oleo de cucumere asinino, de scylla: & in his liquefacere duodecimam partem ammoniaci, bdellij, opopanacis, galbani. Post hæc apophlegmatismis, caputpurgiis, 14 & aliis, quæ caput partim euacuant, partim corroborant, vtendum erit.

Nodulo itaque foliis lauri pleno, & in decocto conuenienti madefacto, palatum illinendum erit, quale hoc est.

℞. nucis moschatæ, pyrethri ana ʒ.2. sinapi, piperis ana ʒ.1. decoquantur omnia in mulsæ ℥.4. Ex eadem mulsa poterunt fieri caputpurgia. Probatur hoc caputpurgium.

℞. 15 anagall. panis porcini, nucis Indicæ, nucis moschatæ, cucumeris asinini, piperis, acori, pyrethri ana 16 ℥.ß. Conquassata omnia bulliant in olei de keiry ℔.2. aquæ maioranæ qr.3. vel in sola aqua maioranæ.

Vsus tempore resupinetur æger, & stomacho vacuo, quinque aut sex guttæ naribus instillentur: aut sæpiùs nares interiores inungantur. Oleum verò vnctioni occipitij, colli, regionis sub mento, & affectæ partis conuenit.

Teneat in ore acorum 17 conditum, zinziber conditum, nucem moschatam. Frictiones quoque auertendæ materiæ conueniunt. Sic etiam cucurbitulæ, quæ primæ, & secundæ vertebræ cerui-

13 Hoc linimentum conuulsioni tantùm, quæ per se fit, conuenit, non item ei quæ ex euētu. Fit autem per se cōuulsio, quum pars cōuulsa suæ conuulsionis causam in se continet.

14 Si modo peculiaris ægri natura et affectio non te auocet.

15 Et eius quidem, quæ cærulei est floris.

16 Duplo minori dosi sunt hi pulueres præscribendi.

17 Vt materia euocetur, & suaui anathymiasi rerū aromaticarū caput recreetur.

cis 18 admouendæ sunt.

Inueterato atque contumaci morbo Rhazes probat 19 cauteria post aures,& in ceruice.

Dropaces quoque simplici 20 vtendum erit ex picis ℥.4. olei liliorum ℥.1. liquefactis & extensis in aluta.

Castoreum quoque teneatur sub lingua. Hinc ad sinapismos,& phœnigmos deueniendum est.

Victus instituatur incidens,& attenuans, qui in media materia temperetur. Cibus sit liquidus.

Quæ topica admouebuntur, 21 conseruentur calida. Nam refrigerata vehementer nocent.

Loco tepido,lucido,stragulis quoque mollibus decumbat. Madefactionibus capitis abstinendum est, quia caput replent.

18 Modo à resolutione partis oppositæ per accidēs non fiat conuulsio. 19 Pyrotica potentialia, præsertim quæ fiunt ex capitello. 20 Ad conuulsionem ex euētu, vt materia euocetur, pors conseruetur, calor excitetur. 21 Vt lana succida carpta,

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Quæ ad huius morbi exactam cognitionem pertinent, sequentis capitis scholiis explicabuntur.

ANTO. VALETII EXERCIT. XI.

ORis distortione seu conuulsione affligitur,cui os ad alterum latus contorquetur,& oculum, ad quem illud conuellitur, occludere nequit. Expirante ægro flatus ab altera tantùm parte prorumpit & efflatur. Fit, vt plurimùm, ex nerui musculum mouentis repletione,à qua nerui eiusdem breuitas, & eius, quam mouet, partis contractio. Curatio ex cap. de paralysi repetenda. Priuatim tamen hîc ægri ceruicis vertebrarum, necnon faciei & frontis inunctione frequentiori ex costino oleo vtimur. Porrò de oris conuulsione, quæ paulatim,

non ſubitò inuadit, qualis eſt, quæ phrenitidi pernicioſæ, aliiſq; acutis morbis, morte iam imminente, ſuperuenit, hîc non agitur: talis enim inſanabilis.

De 1 conuulſione. CAP. 12.

Conuulſis eadem ferè ratio vitæ 2 inſtituenda eſt, vt etiam phlebotomiæ: ſiquidẽ à plenitudine crudorum humorum contracta eſt.

Initiò ceruicem, & vicinos muſculos laxante 3 & emolliente oleo, eóque tepido fouebis, lanáque in eo immerſa conteges. Atque, vt calor conſeruetur in parte, veſicam ex dimidio plenam oleo tepente ſuperpones, aut eiuſmodi ſacculos.

℞. ſem. lini leuiter 4 conquaſſati M. ß. furfuris 5 frixi, florum cham. & anthos ana P. 1. ſalis communis torrefacti, & puluerati 6 ℥. ß. fiat ſacculus, aut plures eiuſmodi ſacculi, qui ſubinde recalfacti calorem in parte retineant. Leues 7 ſint ſacculi, & ea omnia, quæ læſis partibus, atque dolentibus ſuperponũtur. Clyſterum quoque mollium vſus eſt, vt huius antiquorum.

℞. rad. altheæ ℥. 2. ſem. leni. & fœnugr. an. ℥. ß. fiat decoctio in aqua ad ℔. ß. cui adde olei communis ℔. ß. fiat clyſter, tepidus iniiciatur.

Articuli corporis linteis calentibus fouendi ſunt.

Materia hyſſopi decocto in mulſa, & 8 rebus eiuſmodi incidenda eſt.

Deinde 9 purganda vt priùs, in ſpaſmo canino, & ſoda phlegmatica, aut agarici, aut diaphœnici

Gal. cap. vlt. li. 12 Meth.

1 Quæ eſt à repletione muſculoſi generis, quæ ſola curationem recipit. Quæ enim cõuulſio facta ob immodicam euacuationem, eſt exitialis. Gal. cõm. in aph. 1. li. 5. & in aph. 25 lib. 7.

2 Modo nulla fracturæ & luxationis excuſatio poßit afferri.

3 Vt mucaginibus altheæ extractis in aqua chamæmeli & ſaluiæ, oleo liliaceo, adipe anſerino.

4 Vt vires ſuas exerat.

5 Ad exhauriendã materiam & ſiccandam partem. 6 Vel ℥. 1. 7 Ne ſuo pondere naturam opprimant. 8 Vt hydromelite origanato, decoct. ſtœchados, betonicæ. 9 Vt electario, bolo, pilul. ſyrupo ſolenni, cephalico phlegmagogo, accommodatis materiæ morbificæ, partibus affectis, & viribus ægri.

ʒ.3.in conueniente mulſa diſſolutis.

Molliter fricetur ceruix, ſpina, ſpatulæ cum vnctionibus conuenientibus, quales ſunt.

℞.olei terebinthinæ, olei lumbricorum an.℥.2.axungiæ humanæ ℥.1.ſimul miſce, liquefiant ſimul.

℞.olei de coſto, cum quarta parte pinguedinis caſtoris, lutræ, melis, 10 quem Taxonem, aut Blerellum vulgò vocant.

℞.vulpem bene pinguem, corio detracto, & exẽteratam, confixam caryophyllis, infarctam 11 hoc modo, & aſſatam.

℞.rad.altheæ & liliorum an ℥. ß.rad.acori, ireos ana.ʒ.2.chamæpyth.herbæ coſti, maioranæ, calendulæ an.P.2.florum anthos, meliloti & chamæ.an. P.1 ſtyracis, ladani pinguis. maſtichis, caſtorei an.ʒ. 3. Omnia in mortario contundantur cum oleo de vermibus.

Malaxentur, farciatur vulpes, & 12 benè conſuatur, aſſetur cum aſperſione aquę vitę. Quod diſtillatur pingue, excipiatur ſubiecto vaſe, in quod infuſum ſit 13 acetum.

Deinde vulpes in aqua coquatur: quod ſupernatabit pingue, tum in aqua, tum in aceto, vſui reſeruetur.

Vtiliſſimum eſt poſt vnctionem pellibus hædorũ, agnorum, luporum, vulpium, arietum, recens extractis, atque etiamdum calidis 14 partes inunctas contegere. Quòd ſi pelles iam refrixerint, immergendæ ſunt 15 oleo calido, vt recaleſcant. Aliud.

℞.vini rubri ℔.ß.ol.liliorũ ℔.2.raſurę mollioris partis, & magis ſpongioſæ cornu cerui ℥.1.ſalis.℥.1. florum cham.ʒ. 6. maſtichis. ʒ. ß. bulliant omnia

10 Vel ſolum taxoninum adipem miſce cum oleo roſaceo, & bapſus eo imbuatur, vt hic
℞.olei de coſto ℔.ß.adipis Taxonis ℥.1.ß. Miſce, illinatur affectæ partes.

11 Vt lauro, angelica, baccis lauri.

12 Ne exitũ habeat farcimen.

13 Ad incidendum magis.

14 Vt ſimili calore recreẽtur. Noſter enim natiuus calor ſimili gaudet calore.

15 Vt anetino ſimplici, Iiliac. aut chamæmelino.

in vase duplici ad vini consumptionem. Hinc ad 16 vnctiones calidiores transeundum est, de quibus suprà.

Balneum quoque commendatur ab antiquis, ad vmbilicum ex hydrelæo, cuius modus est ex æquis partibus aquæ & olei. Perseuerante malo, olei balneum conuenit calidum, & domicilio calido, quod ita præparabis. Quintam partem olei calfacies, & quatuor 17 partibus non calfactis commiscebis. Alioqui ex decocti fœnugræci in aquæ tribus partibus, & olei tertia parte balneum præparabis, quo totum corpus immergatur.

Sed balnei modum esse oportet, ne 18 vires resoluantur. Itaque solis 19 irrigationibus vtendum erit, vbi vires non 20 sinunt.

A balneo tempestiua est 21 vnctio ex suprà dictis oleis, aut in quo ruta, conisa, rosmarinus, artemisia, seseli cum modico cinamomi coxerint, quibus aliquando decima, aut duodecima pars castorei adiicienda est.

Veteres omnes & recentiores Medici castoreum propinant è mulsa. Dosis castorei à ℈.2. ad ʒ.2.

Cucurbitulæ partibus affectis, sed cum 22 scarificatione, admouendæ: sed iam progresso morbo, & benè purgato corpore.

Aurelianus in accessione, leuibus: in dimissione, cum scarificatione vtitur, occipitio & collo defixis.

Remedium Hippocratis 23 est aqua frigida, in iuuene bene carnoso, & æstate media.

Paulus, Celsus, Aurelianus, tota denique posteritas 24 reprobauit. De excitanda febre non con-

16 Cuiusmodi balsamum factitium, ab Authore propositum cap. de paralysi.

17 Simplex enim oleum omnis est caloris impatiens.

18 Corporis nimirũ raritate.

19 Particularibus.

20 Multis enim effœtæ languent peculiari natura, corporis raritate, spirituũ oppressione.

21 Vt ex oleo irino cum castoreo.

22 Sublato tamen omni fluxionis metu.

23 Aphor. 21. lib. 5.

24 Sed falso.

uenit. Qui prouocant, vtuntur authoritate Hippocratis, Aphor. 70. lib. 5.

Herophilus quoque febriculam laudauit: Asclepiades simpliciter febrem. Auicennas & Arabes febrem prouocari nolunt, nisi diariam.

Cum melle castoreum, aut sagapenum, aut opopanax auellanæ magnitudine febrem excitare scripsit Celsus: sed hoc non caret periculo.

Cæterùm ex Gal. sic habeto. In morbis frigidis, quos humor crassus, contumax & multus generauit, febris satis vehemens excitari potest. Leuis enim nocet, nec prodest, exemplo filij Numeni: cui, cùm apoplexia correptus esset, febris accessit mediocris: quæ cùm noceret, & per infirmitatem caloris non prodesset, mors sequuta est. Oportet enim febrem fuisse magnam, quæ talem humorem calfaceret, incideret, concoqueret, & discuteret. Itaque vt est materia, ita febris consilium temperandum est, sitque non minor, quàm quæ prosit, neque maior, quam quæ lædat.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

In paralysi resoluuntur nerui, & languidiores humore flaccescunt, ita vt concidant in partem sanam: in conuulsione, contorquentur musculi simul cum neruis & tendonibus, contrahuntúrque præter voluntatem ad suum principium, & partem sanam secum in angustum adducunt. Exempli gratiâ, Conuulsis temporalibus musculis, contrahuntur dentes, ac strident resolutis, hiatus fit oris. Proinde si σπασμὸν neruorum distentionem, vt Celsus, interpretari velis, ambigua vox erit cum paralysi, cùm distẽtio & contractionem, & extensionem significet. Hinc quoque perspicuum, paralysim à siccitate vix, aut nunquam fieri. Siccitatis enim ea est natura, vt absumpta

Cornel. Celsus capit. 8. lib. 2.

pororum humiditate corpus contrahat, nunquam relaxet, nisi fortasse per accidens, vt si ob siccitatem nerui spiritu priuati non turgeant, neque dilatentur, sed flaccescãt. At si paulò diuturnior sit, & intemperantior siccitas, haud dubiè, vt æstus chordas citharæ impensiùs resiccatas tendit ac rumpit, sic neruos eadem, aut similis in corpore siccitas, præsertim calori iuncta, flectet, contrahet, & tandem etiam disrumpet, non autem relaxabit. Humiditas tamen vtrúnque efficit. Nam & tendit solidam substantiam penetrando ac dilatando, vt pluuioso tempore eædem chordæ inflantur: & relaxat leniendo, vt si quis corium resiccatum pinguedine oblinat, vel humore imbuat. Quare tam conuulsionis, quàm paralyseos humiditas causa esse potest. Sed in illa neruos contrahit ob plenitudinem: in hac relaxat ob madorem. Siccitas autem nunquam efficiet paralysim, nisi κατὰ συμβεβηκός. Inde etiam efficitur, humorem in paralysi tenuiorem esse debere, quia in solidã substantiam neruorum penetrat: in conuulsione verò crassiorem, quia tantùm replet.

Duplex alia difficultas. Vna, quòd cùm in conuulsione affectio sit sæpiùs in neruis, quàm in musculi corpore, nihilominus musculi, non nerui, morbus esse dicatur. Altera, quia definitur per motum, cùm tamen pars læsa ita immobilis rigeat, vt in contrarium nullo modo flecti possit. Hoc fit, vt dicam verbo (non enim argumenta soluere, nostri est instituti) tonico motu, de quo Galenus libr. 1. de Musculorum motu. Illud verò, quia musculus proprium est motionis instrumentum. Quomodo autem ad proprium cuiúsque particulæ organum morbus referri debeat, Galenus copiosè docet de morborum & symptomatum causis. Nobis satis fuerit morbi huius notionem primùm animo complecti; deinde partem affectam nosse: tertiò affectionis causam: postremò curationis summam. Quæ omnia breuiter sic habeto.

Cùm vel corpus, vel illius membrum aliquod repentè contortum & inflexum apparuerit, perinde ac si in naturali situ esset, rigidum tamen est, nec ab eo situ potest dimoueri, etiamsi eò vi inflectere conêris, quò, cùm secundum naturam habebat, pro arbitrio dirigebatur, conuulsionem esse, suspicandum est musculorum, vel plurium, vel alicuius, qui ad sua ipsorum

principia contracti, partem ſimul, cui inſeruntur, adducũt, immobilémque reddunt, ita, vt vel recta, vel inflexa, vel contorta videatur. Hoc tamen obſeruato, ne id articulorum oſſium vitio fiat. In his enim ſæpè vel callus gignitur, vel delapſus humor intra cauitatem prohibet liberam in iuncturis motionẽ. Quod intelligetur, ſi nec repentè, nec affatim, nec poſt febrẽ ardentem affectio inciderit: ſi luxatio fuerit in particula læſa, non rectè curata: ſi contuſio, aut aliquid ſimile anteceſſerit. Tunc enim muſculi primariò non afficiuntur, ſed flecti oſſa in iuncturis nequeunt, licet ipſi quoque tandem trahantur in cõſenſum. Cùm enim diu manent immoti, otio propriam mouendi vim tandem amittunt.

Partis affectæ dignotio eſt huiuſmodi. Si totum corpus ſubitò conuellitur, vt in epilepſia, neruorum principium patitur. Si caput antrorſum curuatur, & mentum annectitur pectori, duo muſculi anteriores caput flectentes laborãt, éſtque ἐμπροσθότονος. Si in dorſum & ſcapulas contorquetur, ex duodecim muſculis caput extendentibus in poſteriore parte colli, vel aliqui, vel omnes afficiuntur, dicitúrque affectio hæc ὀπισθότονος. Quãdo ceruix recta & immobilis manet, in neutram partem curuata, vtríque muſculi & anteriores & poſteriores τέτανον efficiunt. Si oculus contorquetur, στραβισμὸς erit, muſculis, qui ipſum mouent, conuulſis: ſi mandibula, τρισμὸς temporalibus contractis, vel neruis è ſecunda & tertia coniugatione. Si labra & nares, & pars contracta ſanam ad ſe adducit, in vitio eſt latus muſculus, ex quo muſculi narium, ſuperciliorum, & labiorum fiunt, vel nerui à primis vertebris & ramis tertiæ coniugationis, Græcis κυνικὸς σπασμὸς nominatur. Si vtráque pars, dextra ſcilicet, & ſiniſtra lædatur, muſculi vtrínque contracti, Sardonium riſum faciunt, maxillares nimirùm in latera, os & labra deducentes, ita vt ægri perpetuò ridere videantur. Idem iudicium de cæteris partibus. Semper enim affectio ad muſculum authorem illius motus, qui læſus eſt, referri debet.

Sardonius riſus.

Conuulſio à ſiccitate & inanitione lethalis.

Fit autem hic affectus neruis, vel muſculis aut exſiccatis, vel calefactis, vt à vulnere, & poſt largam ſanguinis miſſionem, febres ardentes, meningum inflammationes, vel cerebri. Atque ſic lethalis eſt. Aut congelatis: vt ob refrigerationem humorum, vel ſudorem refrigeratum,

vel ventum frigidiorem : aut inflatis : vt à pituita viscida (nam rarò fit à sanguine) vel post morbum non satis exsiccatum, vel sanie collecta in aliqua parte capitis, vt meningibus, ob vulnus : vel à flatibus medicamenti, vel agitatione materiæ, vt post hellebori potionem. Ab ebrietate, crapula, suppressa vacuatione consueta, exercitatione intermissa, phlegmone, dolore, consensu vteri, morsu, puncto neruo, aut tendone, affecto ore ventriculi ab æruginosa & biliosa materia, vermibus, fungis, ab ictu feræ venenatæ, & similibus.

Hippocrates hæc omnia ad duas caussas reduxit, inanitionem & repletionem. Tertiam recentiores addiderunt per condolentiam, affectúmque vocant non proportionatum ad materiam, cum mouetur cerebrum in sese, vt expellat, quod noxium sentit, vt dolente neruo ob puncturam, aut alicuius animalis venenosi morsum. Sed hanc Galenus ad inanitionem : alij, quia materia venenosa est, licet pauca, ad plenitudinem referunt. Hellebori quoque potio ad vtrámque causam reduci potest. Ex antecedente vita, vel morbo, vel habitu corporis omnia facilè discernuntur.

Hippo aph. 39.lib. 4. & Gal.Comen. 1.in Prorrh. sent.27.

Attamen Galenus comment. in aph.2.lib.5. dicit conuulsiones fieri ex vulneribus, ratione inflammationis ipsa sequentis, & ad neruosas partes pertingentis.

In curatione torturæ oris superiore capite descripto vtēdum clystere, deinde coquentibus pituitam : in plenitudine sine cruditate, sectione venarum linguæ, gargarismatis digerentibus, formulis in ore retentis aqua vitæ formatis, quibus nihil præstantius, inunctionibus, sacculis, suffumigiis, emplastro ex gummis calfacientibus.

Ab inanitione non curatur : sed prohibendum ne fiat, sublata causa, vt in febre ardentissima & phrenitide, si à nimia siccitate periculum immineat conuulsionis, spinam inungendo, ne nerui exsiccentur, vel irrigatione ex refrigerantibus ob febrem, & humectantibus, ob neruorum siccitatem.

A vomitu, aut immodica vacuatione curari potest, humiditatem reparando per humectantia, & quæ hecticis prosunt.

Si à punctura fiat, vulneri latiori reddito & aperto oleum

de terebinthina imponendum, vel de euphorbio, cum emplastro de Galbano, sedandus dolor, vulnus ad cicatricem non ducendum, nisi post multum tempus. Extremum remedium est, tendonem vel neruum ictum abscindere in parte supra puncturam.

A venenosi animalis morsu, cucurbitula cum multo igne suprà partem affigenda, vel cauterium, vel antipharmacum. Intrò sumenda theriaca cum herbæ decoctione, quæ sit veneno accommodata, theriaca etiam vulneri imposita prodest.

A sanguine, sæpiùs repetenda est venæ sectio, & oleis mediis vtendum. A pituita, curatur coctione materiæ & eductione, vt de Paralysi dictum est, additis malacticis ad inunctiones, balneis, & similibus.

In conuulsionibus capitis & humorum refrigeratione, calidioribus vtendum, partes lana succida inuoluendo, cucurbitulis, sectione quãdoque illius venæ, quæ supra primam dorsi vertebram apparet.

A meningum punctura, aperiendum cranium trepano, aut alio instrumento, vt materia transpiret, aut epipasticis trahenda, nisi subsit plenitudo.

A ventriculo, tutiùs clysteribus acribus, aut pilulis vtimur, quàm vomitu, ne os ventriculi contactu veneni lædatur. Cõueniunt etiam spinæ inunctiones.

Vnctione conuenienti] Sequens medicamen excellentissimum est in resolutione linguæ, oculi, labiorum, risu Sardonio, tremore capitis & totius corporis, ac omni capitis percussione inflatis præcordiis, & similibus.

♃.cinamomi, croci nardi, costi, styracis rub. opopanacis, myrrhæ, melanopiperis, seminis rutæ, succi abrotoni ana ʒ.ɔ. dauci ʒ.4.ß.moschi, benzoini ana ʒ.1.mellis q.s.

Pinguedini anserum syluestrium quos vocant Otidas, & Phalacrocoracum (vulgò Cormoranos nominant) plurimùm tribuunt leniendis doloribus Sortilegi. Paranda autem est eo modo, quo Gattinaria ex Nicolao Forentino decet de ansere vulgari, capite de Spasmo. Sumatur anser pinguis, & euisceretur: dein ælûrus (catrum vocant) minutim incisus in anseris ventrem cum lardo, thure & myrrha recondatur, suatur anseris venter, veru ad coquendum configatur. Interim

vero vas aceto albo semiplenum supponatur, cum pinguedo vera ab ansere liquescens decidere cœperit, quæ aceto supernatans reseruabitur. Alius subinde anser in eodem aceto incoquatur, indéque pinguedo plurima enatabit: ex qua cum priore mixta parabitur litus. Idem artificium in Otide, phalacrocorace, & alijs. Oleum de enula, irinum, de ligno sancto, crocinum Mesuæi, lumbricorum, axungia humana, de styrace, de euphorbio, de castoreo, piperibus, philosophorum, de costo, cum parte illius pinguedinis, aut mellis, & modico castorei, piperis, euphorbij conueniunt.

Cucurbitulæ.] Cauendum, ne tendonibus affigantur, sed musculi principio, aut medio, ad iuuandum eiusdem actionem. Quibusdam locis commodè adhiberi non possunt, vt labris, supercilijs, digitis, vbi sanguisugæ: aut earum loco, vt in palpebris, & lingua, scarificatus erit ex vsu.

Aquæ perfusio, febris.] Hæc duo remedia à veteribus multùm commendantur. Periculosa tamen sunt, vt ratio & experientia demonstrant. Timendum enim in perfusione frigidæ, ne materia magis inde refrigerata, altiùs impingatur. Si tamen spes certa subsit calorem à frigore, quasi antiperistasi quadam, intrò posse cogi, vt in principio, æstate media, iuuene bene carnoso, non omninò negligendum. Febrem quidem Hippocrates dixit morbis à crassa pituita mederi, rigore & calore: quia rigor materiam commouet, exagitat & purgat: calor coquit, tenuat, incidit, resoluit. Sed cùm, si vehementior sit, tollat ægrum, minor verò coquendo morbo non sit satis, longè tutius est eam vitare, nisi sponte superueniat. Difficile enim fuerit in medio consistere. *Hipp. apho. 26. lib. 2.*

ANTO. VALETII EXERCIT. XII.

Conuulsio deprauatus est motus, quo fit partis vnius instrumētariæ, aut plurium, suam versus originem præter voluntatem contractio. Atque ea quidem vel per se, vel per consensum. Per se, ex repletione aut inanitione nerui, vt est comment. I. in *Gal. cōm. in sent. 4. sect. 1. lib. 3. Epid.*

ſent.27.prioris Prorrhet.Per conſenſum,vel ab humore tenui, acri & æruginoſo, ventriculum lancinante,vt cap.vlt.lib.12. Meth.vel à potu frigidæ, vt cap.5.lib.9.Meth.vel à crapula,vt lib.3.de Temper. & aph.5.lib.5.vel à diaphragmatis,aut vteri inflammatione, vt comm. in ſect.2.lib.3. Epid. vel ex maligna aſſumpti medicamenti qualitate, vt apho.25. lib.7. & aph.1. lib.5. aut à forti frigore, & humoris craſſi ſanguinem congelantis copia, vt commen. in ſent.27.lib.3.Prognoſticon : vel à vulnere, ratione conſequentis inflammationis,quæ in neruoſas partes irrepſerit, vt comm.in aph.2. lib.5. vel denique ab ictu,morſu,&c.De his fuſiùs Hollerius.Conuulſiones, quæ ab initio inuadunt, ferè omnes à repletione originem ducunt,& communem habent, vti antè dictum eſt, cum paralyſi curationem. Aduertendum tamen linimenta iis, quæ fieri debent in paralyſi,hac in re contraria eſſe,quòd propter contractionem vehementiorem emollientia eſſe oporteat,& fomenta minimè adſtringentia.

Gal.comm. ad apho.57. lib.4.

Adhæc cõuulſionibus opportuniſſimi ſunt pueri, præcipuè dentitionis tempore,ob neruoſi generis imbecillitatem,& voracitatem.Sed hæ immiſſis clyſmatis, fotu ceruic.ex oleo iaſmino,aut lumbricorum, calente, non omiſſo interim ventriculi litu ex oleo ſtomachico,facilè ſaneſcunt.

Gal.cõm.in ſent.24. & 57. ſect. 2. lib.1.Epid.

De angygloßis, ſeu mogilalis. CAP. 13.

ANgygloſſi difficulter pronunciant.L,R,K, atque in loquendo reſtitantes loquelam præcipitant.Gal.comment.2.lib.1.Epidem. τραυλοὺς appellat,qui ex muſculorum linguæ vitio balbutiunt.

Nascitur enim id vitij, aut quia breuior lingua, vel quòd imbecillior ab intemperie humida, vnde & mollior, vt in quadam paralysi: nonnunquam ex intemperie sicca, frigore, ira concitatiore, calore. At sæpiùs hic nascitur morbus ab adstrictione membranæ linguæ subiacentis.

Purgandum corpus: parciùs viuendum, vt minor sit copia sanguinis: refrænantibus sanguinem alimentis, frictionibus reuellendum.

Albucasis parte 2. incisionem secundum latum instituit, & ab arteriæ, quæ illic est, sectione cauet, hæmorrhagiæ metu. Colluit statim aqua rosaceo, aq. frigid. vitata posca. Sed in mediam incisionem inducit linamentum, ne rursus pars ligamenti reliquo ligamento consuescat. In hæmorrhagia lenticulari cauterio inurit.

Quòd si breuioribus neruis, qui ad motum in palatum & dentes feruntur, id acciderit, res incurabilis, vt quum breuior lingua. Aliquando siccioribus iisdem, nec ita sese extendentibus accidere potest.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Eo morbo laborans Episcopus Senensis, frater domini de Beaujour, cum medicos impostores ad curationem adhibuisset, consumpta grandi pecunia nihil profecisset, ac tandem me vocâsset, aperto malo, & variis cõmemoratis causis, quas medici suspicarêtur: cúmque vnicam causam esse adstrictionem membranæ, quæ sub lingua est, vnde prohiberetur motus linguæ, qui ad primores dentes extẽditur, indicâssem, necnõ vnicũ esse remediũ scriptũ à Celso, Paulo Æg. Aëtio, & recentioribus medicis, cognitum etiam vulgo, vt membrana illa succideretur, miratus quod affirmarem eam causam vnicam & curationẽ ab omnibus scriptã medicis, ignoratam ab iis, qui- *Episcopus Senensis mogilalus.*

bus sese commiserat, omnino sese consiliis nostris submisit. Monui, nam peregrè proficiscebatur, vt experto chirurgo vteretur: qui volsella prehensas membranas (filum vulgus appellat) succideret, ne altiore plaga hæmorrhagia moueretur. Quanquam scribit Celsus nouisse quendam, qui succisa ea membranâ nihilo meliùs sit loquutus. Adeò (inquit) in medicina etiam, vbi perpetuum est, quod fieri debet, non tamen perpetuum est, id quod sequi conuenit. Sed & priusquàm ad incisionem veniretur, suasi totius corporis & linguæ reficcationi incumbere. Ille autem interceptus negotiis de morte fratris cæsi, & inde contra homicidam commota causa, abiit. Adhæc quibusdam incisum est filum, sed mansit intermedius callus, non caro mollis: vnde nihil effectum fuit. Quod chirurgis diligenter considerandum.

Corn. Cels. cap. 12. li. 7.

ANTO. VALETII EXERCIT. XIII.

De angiglossis seu mogilalis tractatio quanquã chirurgica est tota, committere tamen non potui, vt hoc loco supprimeretur, cùm & manuscripto exemplari appicta sit, & historia non vulgari locupletata.

De incubo. CAP. 14.

Incubus, qui ἐφιάλτης, ἐπιβολὴ, 1 à Themisone πνιγαλίον dicitur, neque deus, neque semideus, neque Cupido, quod veteres crediderunt, neque dæmon, quod Theologi existimant, neque incubans vetula, sed vapor quidam crassus, qui partim vias spiritus animalis intercipit, vnde & loquendi, & respirandi difficultas: partim animæ offunditur, vnde phantasia, & spectrum quoddam, quale 2 frequens est in somniis.

1 Ex Paulo Ægin. cap. 15. lib. 3.

2 Præsertim melancholicis & pueris.

Sed ideò incursare, atque etiam opprimere thoracem,

racem, constringere collum, præcidere vocem, apparet, quia his maximè partibus labor est. Pueros & 3 obesa corpora aliquando suffocat: alioqui epilepsiam denuntiat.

3 *Vbi materia exitum non habet.*

Incubus enim epilepsia quædam nocturna est. Multos olim Romæ, quod scriptum reliquit Sysimachus, vno anno confecit. Itaque qui incubo opprimitur, statim excitandus est. Posteà videndum, ne affectio eiusmodi redeat.

Imperanda est sobria vita, cœna frugalis, vitæ ratio è media 4 materia, frequens ablutio extremorum. Sæpe etiam pectendum caput est ex ebore, in 5 posteriorem partem ducto pectine.

4 *Neque humida, neque sicca, sed temperata: vt carne vitulina, pane medio, eóque bene fermẽtato.*

5 *Occiput versus.*

Melicratum plus minúsve dilutum pro 6 ratione, in quo radix fœniculi, asparagi, petroselini, graminis, acetosæ, cichorij, endiuiæ, radicis capparis, hyssopus, buglossum borrago, endiuia, summitates lupuli, fumaria, 7 cetherac, 8 scolopendrium, capillus veneris, cuscuta, passulæ mundatæ ab arillis, pruna, sebesten, flores anthos, violarum, borraginis, decoxerint. Quale hoc erit.

6 *Temperamẽti & cœli.*

7 *Verum scolopendrium.*

8 *Phyllitis Matthioli.*

℞. rad. fœniculi, radicis graminis ana ℥. ß. summitatum lupuli P. 2. hyssopi, trium florum cardiacorum, passularum, glycyrrhizæ ana P. 1. fiat decoctio ad lib. 1. ß. in col. dissol. 9 mellis albi, sacchari albissimi ana ℥. 2. fiat melicratum.

9 *Vel potiùs syrup. violacei & capill.*

Deinde purgandum corpus hoc modo.

℞. cassiæ, vel cathol. ʒ. 10. dissolue in sero lactis caprini, vel alteriùs, cũ ℥. 1. syrupi. violati fiat potus.

Pro rationæ materiæ licebit vti fortioribus, quæ partim in capite de epilepsia, partim in capite de melancholia dicentur.

Nec omittenda phlebotomia, ſi res 10 exigat.

Clyſteres quoque & frictiones ex vſu ſunt, quia fumos reuellunt. Errhina quoque & apophlegmatiſmi ex leuiori 11 materia. Cucurbitulæ in cruribus & omoplatis, pulueres quoque, maximè à cibo, qui fumos prohibeant 12 & morbo conueniant. Qualis hic eſt.

℞. 13 coriandri præparati ʒ.2. ſpecierum diamarg. frigidi, & diarodon Abbatis an. ʒ.1. ſem. nigri pœoniæ ℈.2. coralli rub. ʒ.ß. macis, cinamomi an. ℈.1. cũ modico ſacchari roſati, fiat mixtura, vtatur poſt paſtum cochlearis dimidio.

Bibere quoque medio 14 paſtu, non in fine, hoc adiuuat.

Cucuphæ quoque parãdę ſunt ex floribus anthos, ſtœchados, & cæteris rebus capitalibus, vt priùs.

Dropax quoque 15 ſimplex tum hypochondriis tum etiam capiti commodè aptari poteſt. Calidus applicatur, & ne pertinaciùs inhæreat, linteolum rarius, & vehementer attritum 16 interponendum eſt. Componatur dropax ex quinque partibus picis, & vna olei de ſpica, vel maſtiche.

10 Vt ſi venæ ſint ſanguine diſtentæ. 11 Vt maſtiche, ſaluia, maiorana.
12 Vt puluis ex corallo, ſaccharo roſ. & margaritis confectus.
13 Vel hunc præſcribes. ℞ coriand. præpar. ʒ.2. corall. rubr. margar. electarum an. ʒ.ß. raſuræ eboris. oſſ. de corde cerui ana ℈ 1. cinamomi gra. 6 ſacch. roſ. ℥.4. f. puluis ſubtiliſſ. vtatur à paſtu cochlearis dimidio.
14 Vt iactis cibi fundamentis.
15 Ex pice.
16 Inter picẽ & cutem.
Aureliã initio cap. 3. lib. 1. Chronion.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Εφιάλτης ἀπὸ τοῦ ἐφάλλεσθαι, quòd qui eo affectu laborant, noctu quiddã ſibi incumbere exiſtiment, à quo inuadantur & opprimantur cum difficili reſpiratione, immobilitate, ac voce præpedita, vt propè ſuffocari videãtur. Vnde & à Themiſone, epiſtolarũ li. 11. (teſte Aureliano) πνιγαλίων ἀπὸ τοῦ πνίγεσθαι. Ex veteribus etiã nonnulli ἐπιβολὴν nominarũt, quod Aurelian⁹ quoque refert. De parte primariò affecta non omnium idem iudicium. Interpretes Arabũ priorem cerebri ventriculum, vel ſpinalis medullæ exortum vapore craſſo, aut etiam humore,

qui tamen facilè dissoluatur, oppleri aiunt. Posidonius non humore, sed crasso & frigido vapore spiritus animales per neruos ferri prohibente. Vtrúnque minùs probabile. Alioqui enim inde necesse esset vel epilepsiam, vel apoplexiam, vel carum generari, aut saltem respirationi tantam noxam non inferri, aut thoraci: à quo cùm totius mali origo ducatur, grauiúsque cæteris laboret, in eius venis summam plenitudinem esse consentaneum est. Quod & symptomata indicant, pondus nimirùm thoracem opprimens,& difficilis motus eiusdem inter dormiendum,vel inchoata coctione, ex fumis nimirùm & flatibus, qui tum excitantur, pulmones & septum transuersum prementibus,præsertim cùm non tam libera sit respiratio per somnum, quàm inter vigilandum. Quòd autem in eo læditur imaginatio, quæ est in prioribus ventriculis, id fit per consensum, vt in melancholia hypochondriaca. Fumi enim ex crassiore sanguine sursum lati timorem animo incutiunt, variéque imaginationem afficiunt, vt docet Galenus de locis affectis: atque hinc fit, vt quidam Dæmonem esse putent. Si diu tamen perseueret, frequentiúsque repetat, cerebro fit essentialis, degenerátque in apoplexiam,vel epilepsiam, vel melancholiam.

Ephialtis quæ sequātur symptomata.

Galen. cap. 4 lib. 3. de loc. mal. aff.

Causæ antecedentes sunt, crapulæ & cruditates, pessima victus ratio, multitudo crassi sanguinis, suppressi menses, aut hæmorrhoides, & similia. Summa curationis (mutandæ tamen pro causarum varietate) est huiusmodi.

Ephialtis causæ.

Clyster discutiens flatus & euacuans in paroxysmo, sanguinis missio in plenitudine è basilica, vel mediana, præsertim si sanguis crassior appareat, & sine pituita, pituitæ coctio, euacuatio, opiatæ quibus flatus discutientia misceantur, pulueres flatus discutientes, vnctiones pectoris, sacculi cordi applicati, parcior cœna, vel nulla, cibi minimè flatuosi, decubitus in latus.

Quod Theologi existimant.] Non omninò certè contemnenda est veterum Theologorum authoritas, omniúmque gentium communis ille consensus de incubo & succubo, cui etiam attestatur experientia. Memini enim me in primitiuæ Ecclesiæ historiis legisse Cathecumenos huiusmodi dæmonum ludibriis vexari solitos, qui deinde cœnæ sumptione liberabantur. Multa quoque sunt apud D. Augustinum

Theologi veteres quid de incubis & succubis sentiant.

de incubis & ſuccubis lib. 15. de Ciuitate Dei, vt hinc ferè cogamur fateri incubum alium dęmonis arte induci, alium corporis morbum eſſe. Niſi quòd ſumma Chriſti luce nobis affulgente, ab his tenebris nunc non eſt metuendum. In Gentilitiis illis ceremoniis multa huiuſmodi deliramenta reperiuntur de Sympythis, & Pythone, ſpiritu diuinatore occupatis, ſed multò lepidiora in Hebræorum Rabbinis. Scribunt enim huiuſmodi phātaſmata ex ſemine Adam procreata fuiſſe centum illis & triginta annis, quibus ab vxore abſtinuit, poſtquam Caïn fratrem interfecit. Pro ſingulari remedio iubent circulos ſeptem circùm ſepulchrum fieri, ne cadauer intromittendum ſubeant, eóque ad nocendum vtantur. Alcinous in dogmate Platonis retulit ad vaticinia, oracula, ſomnia, &c. Sed & in veterum Medicorum libris multa remedia reperiuntur ad Sympythos, & dæmone occupatos, & incubos, vt apud Actuarium & Alexandrum. Qualis eſt illa Hippocrat. antidotus territis lemuribus & dęmonio occupatis, lunaticis cum ſpuma tauri, quæ in codice manuſcripto ſic legitur.

℞. nuces cupreſſi 50. Caricarum pinguium ſine nucleis, paſſ. mund. ab arillis an. ʒ.12. (fortaſſe ℥.12.) ladani, ſtyracis opt. myrrh. aſphalti, bdelij, radicis aſphodeli, enulæ an. ℥.7. cardamoni ℥.5. ſabinæ ℥.4 folij, coſti, ſpicæ, roſ. baccarum iuniperi ana ℥.3. ſchœn. caſ. lentiſci an. ℥.2. croci, cyperi, lybiſtic. ana ℥.1. vini optimi & mellis q.ſ. Nuces cupreſſi fractæ triduo macerentur in vino optimo: coque lento igne ad vini conſumptionem aliquā, & cola. Tum in vini ℔. 2. carnes ficuum tritas diu contere vino, & additis mellis ℔.12. iterum coque ad mellis craſſitudinem, & ſacculo excola: tum adde paſſulas, & dactylorum carnem, & in mortario diu contere. Hinc ſtyracem, ladanum, terebinthinam cum modico melle diu terendo in mortario miſce, ex quo pulueres coniunge ſedulò, & vitro repone. Da ʒ.2.

vel ʒ.3. in catarrhis, fluxionibus, mulierum morbis à frigore & flatu.

Non iniucundum eſt, quod medicus quidam ſcribit contigiſſe nuper apud Aruernos in Cœnobio quodam. Cùm enim Pharmacopola, quem ſecum habebat, inter dormiendum incubo laboraſſet, qui in eodem cubiculo erant, accuſauit. Se enim ab illis noctu propè iugulatum fuiſſe, conſtricto collo. Quod cum ſocij audacter negarẽt, totámque in eum culpam reiicerent, qui noctem inſomnem furore quodam percitus duxiſſet, iuſſus deinde eſt ſolus, lautè cœna ſumpta, exhibitis etiam flatuoſis alimentis, dormire cubiculo vndique optimè clauſo. Rediit paroxyſmus, dæmonem eſſe iurauit, cuius etiam faciem & geſtus mirificè depingebat. Neque vnquam illi aliter perſuaderi potuit, niſi vbi curationem initio conſilio adeptus eſt. *Pharmacopola incubo corrept.*

ANTO. VALETII EXERCIT. XIIII.

INcubus, ſymptoma facultatis animalis obſtructionem cerebri meatuum conſequens, ab elato vapore craſſo ſpiritui viam præcludente ortum habet. Hinc muſculis edendæ reſpirationi & voci dicatis illata noxa vocis interceptionem, aut eius incertæ, indiſcretéque efformationem, difficilem cum tremore motum, ſuffocationem imaginabundam, clamandíque deſiderium inducit.

Putatur nonnullis proprius ventriculi & diaphragmatis affectus, quòd ſupinis dormientibus craſſiores per ſæpè cibi os ventriculi & diaphragma premant, vnde efflatio & reſpiratio præpediantur.

Magna huius affectus habẽda ratio, quia grauiores morbos, epilepſiam (vnde epilepſia nocturna appellatur) apoplexiam, maniam denique prænuntiat. Craſſioribus naturis, vt etiam pueris, familiaris *Incubus quibus maximè familiaris.*

est, ob meatuum angustiam: itémque literarum studiosis, quibus minuitur concoctio, & quorum cerebrum studiorum assiduitate debilitatur.

Incubi curatio.

Iuuatur victu tenui, non flatulento, eupepto, non vaporoso. Potus sit vinum album, tenue, subadstringens & dilutum, vel hydromeli. Vapores vt inhibeãtur, vacuandi sunt humores, è quibus suscitantur, catapotiis, aut potionibus hieram recipientibus: qui si lenti sint, sic præparabuntur.

℞. hyssop. passul. mund. ana M. I. f. decoct. ad quart. 3. In colatura dissol. oxymel. simpl. vel composit. vel scyllit. ℥. 4. f. zulap. clar. pro dosib. 3.

Mox purgetur. Post purgationẽ, atq; etiam venæ sectionem (si plenitudinis notæ eam præceperint celebrandam) ventriculo sumptis & admotis prospiciendum: caput quoque roborandum, priùs tamen vaporibus, si qui in cerebro constiterint, discussis.

De epilepsia. CAP. 15.

Epilepsia conuulsio est 1 corporis. Nascitur, vbi humor crassus & frigidus offarcit anteriores ventriculos cerebri, ex quo vniuersus motus, & veluti raptus totius corporis. Contorta 2 facies, inuoluntaria 3 seminis effusio, & interim affectio, quæ apoplexiæ proxima est.

Pueros ferè vexat, quo tempore dentire 4 incipiunt, vnde puerilis 5 morbus ab antiquis appellatus. Vt etiam lunaticus, quia interlunio nati obnoxij huic morbo existimantur, vt & qui concepti sunt fluentibus 6 mensibus.

1 Vniuersi, eaque typica, cum mentis et sensuum oblæsione.
2 Nam quæ vicina sunt, quæque communia (vt supra cõmemoratum est) ea primùm maximéque affici solent.
3 Doloris vi, & labefacta tu, seu resoluta instrumẽtorũ spermaticorum retentricis facultate.
4 Cum septimestres sunt.
5 Galen. cõmẽ. ad aph. 5 sect. 1. lib. 6. τῶν ἐπιδημ.
6 Ob impuritatem ex synathrismo.

7 Perseuerat hic morbus ad 8 annos pubertatis, soluíque consueuit in masculis, cum semen emittere incipiunt. In mulieribus, quum primùm effluunt menses: quos annos si superat, desperata 9 res est.

Nascitur aliquando consensu 10 stomachi, aut aliarum partium corporis. Aliquando spiritu quodam 11 virulento ex partibus inferioribus sublato in caput. Sæpè etiam primarius 12 cerebri affectus est.

Quos vexat paroxysmus, sic habeto. Corpus, quod rapitur, loco lucido & 13 mediocriter calido collocato. 14 Sublimiori capite, ex quo membra 15 supernè deorsum confricari debent.

Dentes, quos sæpè 16 constringunt, vnde etiam imminet 17 suffocatio, vel manibus, vel quauis alia ratione 18 diducendi sunt.

Ex quo hac formula, & lingua, & palatum illinenda 19 sunt.

℞. theriacæ vel mythridatij ℈. 4. dissolu. in ℥.1. succi rutæ, cum penna, vel linteolo extremitati baculi alligato, palatum & lingua affricentur. Tum.

℞. benzoini, mumiæ, picis nigræ ana ℈.1. vniantur cum succo rutæ, fiat suffumigium pro naribus: aut eadem simul liquefacta naso interiori inungantur. Vomitus, si fieri potest, excitetur oleo ex penna illito interiori parti oris. Alioqui perseuerante paroxysmo.

7 Aph.45. li.2. & 7. li.5

8 Si achorum capitis copia morbi occasionē non tollat.

9 Quòd impressa maneat maligna in cerebro qualitas, quæ naturæ beneficio non potuerit emendari.

10 vt in picrocholis ἄνω.

11 Vt à corruptione seminis in mulieribus histericis.

12 A pituita, & melancholico humore.

13 vt foras euocetur humor.

14 vt reuocetur humor.

15 vt natiuus excitetur calor.

16 Ex conuulsione temporalis musculi, qui primum affici solet ob cerebri affinitatem. 17 A suppreßione excrementi fuliginosi: vnde saliua à spiritus prohibitione crassescit. 18 vt exitum habeat fuligo, & cerebrum aëris inspiratione recreetur. 19 Ad correctionem præsentis symptomatis.

℞.caſt.℈.2.benzoini ℈. 1. diſſ. in oxymelitis ſcyllitici ℥.1.ß. cum cochleari diſtractis dentibus ingeratur in gulam.

Dydimus Medicus extracto ſanguine è pedis pollice labra epileptici inungebat. Orpheus & Archelaus contaminabant faciem ex quacúnque parte corporis ducto ſanguine. Atque ita ſtatim exurgere epilepticos teſtati ſunt. Pueris autem, ſublato paroxyſmo, remediis iam præſcriptis prohibenda eſt mali generatio ac labes, abſtinentiã vini, vſu frequenti pulueris confecti ex pœoniæ radice & ſemine. viſco quern. puluer. contrà vermes, & ſaccharo cando: quibus etiam ſoluentia miſceri poſſunt. vt. ℞.rad. & ſem.pœoniæ an.ʒ.2.ſem.contrà verm.ʒ.2. rhei elect.℈.2.ſacchar.℥.2.f.puluis ſubtiliſſ. Detur ex cochleari ſemel aut bis in hebdomade, ſereno cœlo, declinante luna, cum iuſculo. Poſt paroxyſmum clyſter iniiciendus, qualis hic veterum.

℞.decocti ariſtolochiæ, centaurij minoris, vel calamenthi ℔.1.in quo diſſol.pul. hieræ picræ, pul. hieræ diacoloc. ana ʒ.3.olei cham. ℥.3. ſacch. rubri, mellis communis ana ℥. 2. ſalis ʒ. 3. Poſt clyſterem refouendi ſunt cibis boni ſucci. Ex quo melicratum imperandum eſt ex hyſſopi decocto, ſtœchados, calamenthi, aut ſyrupus acetoſus, oxymel ſimplex, oxymel ſcylliticum.

20 *Si magnitudo cauſæ hoc poſtulet, materiæ orgaſmus, cerebri oppreſſio, hypochōdriorum obſtructio.*

Deinde purgandum erit cum hiera picra, & hiera diacol. Hæc enim purgatio maximè probatur antiquis.

Nec omittenda phlebotomia, 20 ſi omnia conſentiunt.

Iis verò, quibus inueteratur Epilepſia, ad cau-

tionem, venam 21 è malleolo diuides veris initio. Iam progresso vere, melicrato hyssopi, aut simili præparabis, & vt priùs, purgabis. Aut, vt veteres voluerunt, amplissimam colocynthida cauabis, reiectis seminibus, & interiore materia: tum vndiquaque 22 induces pasta. Deinde cauatam colocynthida, passo, aut alioqui vino dulci implebis, adiectis quatuor foliis rutæ, & 23 obolo cinamomi, efferuebit vinum in calidis cineribus: deinde per noctem sinetur in colocynthide. Postridie per linteum bene mundum percolabitur, & bibetur.

Post purgationem reficiendum corpus est. Post tres dies, inde cucurbitulæ in hypochondriis affigendæ: deinde scapulis cum scarificatione. Aliquot diebus interiectis, iterum purgandi sunt, ex eóque cucurbitulæ occipitio affigendæ: caput radendum est, aut certè detundendum.

Comparanda 24 cucupha, & per interualla 25 purgandum, vt etiam Autumno ad helleborum veniendum sit. Hoc modo veteres helleborum propinabant.

℞. fibrarum radicis hellebori ℈. 2. distemperentur in ℥. 1. melicrati: deinde siccentur in vmbra, & puluerisentur: tum adiecto eodem pondere piperis, modico melli misceantur, vel è mulsa propinentur. Galenus libro primo de compositione medicam. κατὰ τόπους plurimùm commendat hieram

21 Ad maiorem reuulsionem, vt fiat humor κατάῤῥοπος, qui erat ἀνάῤῥοπος.

22 Ne exhalet humor.

23 vt granis. 10. vel ʒ ß.

24 Ex cephalicis.

25 vt pil. ex hier. picra. Quinetiam in epilepsia à pituita inueterata hæc præsertim veteribus solennia fuere remedia. vt. ℞. ther. veter. mythridatij, an parteis æqual. rad. enulæcampan. ℔. ß. saluiæ, stœchados, beton. ana ℥. ß. Temperentur per noctem vino maluatico: deinde fiat aqua stillatitia, manè vtatur. Aliud ex Aëtio. cap. 16. Tetrabibl. 2. Sermon. 2. ℞. veratr. nigr. castorei, scamm. an. ʒ. 2. opopanac. cumini thebaici siue regij, centaur. nitr. sulph. viui, abroton. ammoniaci thymiamatis, sem. rutæ syluestr. ana ʒ. 1. contusa & cribrata excipiantur mulsa origanata. f. pil. ad magnitud. fabæ Ægyptiæ.

diacolocynthidos, quæ helleborum recipit. Tentatis itaque lenioribus remediis, non est metuendus 26 vsus hellebori. Post hæc sternutatoriis, quæ puluerem 27 rad. pœoniæ recipiant, & masticatoriis vtendum erit.

26 Cum delectu præscripti.

27 vt venenata aura exhauriatur.

Sanguisugæ etiam fronti, & per ambitum capitis, affigendæ sunt. Fuerunt in veteri Medicina, qui eunuchismum, id est, castrationem 28 maximè probauerint.

28 Ratione vsus veneris, nō spermatis.

Formula sternutatorij.

℞. pyrethri, pul. radicis pœoniæ ana ℈. 2. nucis moschatæ ℈. 1. hellebori nigri puluerisati ℈. ß. fiat puluis, qui insuffletur in nares. Eadem quoq;, præter helleborum, mastiche incorporata masticatorium efficiunt. Vsus conseruæ acori, aut stœchad. theriacæ, mythridatij, maximè conuenit, ídque 29 iam purgato corpore. Electarium quoque Rhazæ, cuius 30 hæc est descriptio.

29 Cum tantùm agitur de vi cerebri restituenda.

30 vide Rhazem lib. 9. ad Almanf. cap. de Epilepsia.

℞. pyrethri, seseleos, stœchados ana ʒ. 10. agarici ʒ. 5. cordumeni recentis & acuti, assæ optimæ, aristolochiæ rotundæ ana ʒ. 1. ß. excipiantur omnia melle scyllitico. Detur auellanæ magnitudine ieiunis.

Galenus in libello de consilio in comitialibus cōquassatam scyllam in vase melliteo, id est, in quo antea mel repositum fuerit, aut alioqui coctum, recondit: vas pelle inducit, & fideliter occludit: tum meridiano soli obuertit, prohibétque Aquilonibus: subinde aliter atque aliter obuertit, vt omni ex parte radij solis vas calfaciāt. Scyllam colligit sub cane, quo tempore mel scylliticum præparatur, finítque quadraginta 31 diebus. Postremo aperto vase, liquor, qui è scylla desudauit, excipitur, & melle ad-

31 Toto tempore caniculæ.

dito dulcatur. Dosis paruulis ℨ.ß. aliis, ℨ.2. Materia reliqua scyllæ cum melle subigitur, atque eodem modo, sed non tam vtiliter epilepticis imperatur. Alij succum scyllæ pari mellis ponderi commiscēt, vt fiat mel scylliticum. Efficacissimum istud erit electarium.

℞. ossis caluariæ humanę ℥.1. seminis pœoniæ mascul. radic. eiusdem pœon. an. ℨ.2 saluiæ. hyssop. rut. sicc. ana ℨ.1. florum rub. anagall. & borrag. ana p. 1. seminis atriplic. ℨ.1. vngul. asini tusæ, talisuilli an. ℨ. 2. rasuræ eboris, cornu. ceru. corall. rubr. an. ß. 2. diamargarit. frigid. & calid. an. ℈.1. f. puluis ex omnib⁹. Deinde incorporentur in conseruæ anth. &c. borraginis an. ℥.1. f. melliscum aceto scyllitico ad crassitudinem cocti ℥. 2. theriacæ & mythridatij ana ℨ. 2. Pueros verò clementiùs habere oportet.

In primis vitæ ratio nutrici 32 instituēda est, quæ generet lac vtile, ac paulò calidius, & siccius, quàm temperatum sit. Pueri corpus molliter 33 fricandum est, & inungendum, tum etiam caput detonsum ex oleo anethino, rutaceo, de maiorana, irino, adiecto pulueris momento, cyperi, aut ireos. Cucupha quoque comparanda.

32 Condiantur tusculana hyssopo, saluia, & similibus.

33 Vt sit corpus ἀδιάφορον.

℞. cyperi, ireos florentiæ ana ℈.2. sem. seseleos, & pœoniæ ana ℈.1. capill. ven. florum anthos, & chamæm. ana ℈.1. macis, cinamomi ana gra. 8. Fiat puluis pro cucupha. Sedes pueri 34 inungatur melle, & succo rutæ, vel salis granum immittatur podici.

Paretur electarium ex butyro, & saccharo, quo etiam nutrix papillas mammarum illinat.

Comparetur mel passulatum hoc modo.

℞. aga. trochiscat. ℥.ß. infundatur in aquæ ℔.ß.

34 Vt ei feratur aluus. Qui enim crassiores sunt, aluo quoque adstrictiore, ij, vt plurimùm fiunt epileptici.

agaricum detrahatur in eadem infuſione : detracto agarico, paſſulę bene pingues diſtemperentur, dum turgeant : turgidæ in noua aqua coquantur: ad extremum coctæ exprimantur in aqua, in qua coxerint. Expreſſio cum aqua rurſus coquatur ad mellis craſſitudinem. Paulò adultiores, vt qui ſecundum, aut tertium annum ſuperant, paſſulis, prunis, ficubus eo modo maceratis vti poſſunt.

Iíſque electariis, & paſſulato melli puluis pœoniæ & hyſſopi adiici poteſt. Purgentur ex ʒ. 3. caſſiæ, 35 ex manna, & penidiis præparatis, vt antè dictum eſt.

35 Caßianō admodū probatur ad curationē epilepſiæ, quod reſoluat.

Radix pœoniæ in taleolas diſciſa, & ita transfixa, filo ſuſpendatur è collo.

Syrupus acetoſus, melicratum, abſynthij decoctum, cicerum rubrorū, vomitus iiſdem cōueniunt.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Caducum, à cadendo, Comitialem, à Romanorum Comitiis, Lunaticum, quod motu lunæ commoueatur, vel interlunio natos corripiat, vulgò hunc affectum vocant, Auicenna puerorum matrem, nominibus impoſitis, habita ratione, vel ſymptomatum, vel loci, vel cauſæ efficientis, vel eorum, qui eo frequentiùs ſolent corripi, vt pueri. Apud Græcos tamen ferè ſemper à magnitudine nomen accepit. ἐπιληψία enim dicitur, quòd ſenſum atque mentem pariter apprehendat, Antiquioribus ἱερὰ νόσος, id eſt, ſacer morbus, quò eius magnitudinem, vt ait Galenus, deſignarent: ἱερὸν enim magnitudinem ſignificat. Quanquam ſignificationem etiam aliam alij afferunt, vel quod diuinus ſit morbus, & à diis immiſſus in vindictam: vel quòd ſacram occupet animam, vel in capite fiat, tanquam animæ loco ſacrato. Ob eandem cauſam Hippocrati Ἡρακλεία νόσος, nominatur: non quòd Hercules, vt ait Galenus, eo morbo laborârit, ſed vt eo nomine τὸ δυσκα-

Gal. cōment. 9. in lib. 6. Epid. ſent. 7.

τεμάχιτον designaret: licet, authore Aristotele, reuera Hercules epilepticus fuerit, veteribus Elephantiasim quandoque dici, quòd nullo remedio superari queat. Ab omnibus morbis frigidis capitis distinguitur potissimùm vehementi & inæquali corporis concussione, & spumâ in ore collecta. Quæ tamen nota in leuiori morbo non apparet, vt eo, qui excitatur ob tenuiorem materiam, & fumũ acrem. Facilè enim & citò soluitur. Est autem conuulsio omnium partium corporis non perpetua, sed per interualla, cum mentis & sensus oblæsione. De cuius causis, generationis modo, ac loco non eadem est omnium sententia. Veterum enim propè omnium communis consensus est, ab humore crasso, viscoso, & ferè semper frigido procreari, obstruente (vt quibusdam placet) medium ventriculum cerebri, vel (vt aliis) posteriorem, vel vtrumque, vel modò vnum, modò alterum, vel etiam primum: atque ita fieri, vt interceptis viis, spiritui ad neruos non pateat aditus. Addunt nonnulli, non sine probabili ratione, quandoque id contingere ob angustiam meatus à posteriore cerebro ad spinam, vel imperforatam, aut strictiorem lacunam ad palatum, aut ad nares. Et certè Galenus de vsu partium scribit optimè comparatũ esse à natura, vt per decliues cerebri meatus: tum per palatum in os, tum per corpus narium, orificiis perspicuis ac magnis, pituita, aut alia cerebri excrementa excernantur, ne animal frequenter corripiatur epilepsia: vidémúsque per illam viam expurgari materiam, quæ epilepsiam excitauit, ac spumam ex ore educi. In cõtrarium tamen multa à doctis afferuntur.

Aretæus addit.

Aristot. initio sect. 30. Problem.

Epilepsia causa.

Primùm ab intemperie fieri non posse videtur, sine vapore aut humore. Citiùs enim interiturum est animal, quàm ad tantam perueniat intemperiem. Hoc enim modo corpus non conuelleretur: sed ab omni prorsus actione desisteret. Licet Hippocrati duæ conuulsionis causæ sint, plenitudo & inanitio. Quod de particulari intelligendum videtur. Hæc autem & vniuersa est, & mentem sensúsque omnes oblædit. Nam sine mentis læsione conuulsio, etiamsi totius sit corporis, epilepsia non est. Neque ab humore crasso. Cita enim solutio, materiæ & paucitatem & tenuitatem indicat, quòd crassa difficilè moueantur. Idem demonstrant oscitatio, ster-

Epilepsiam à sola nõ fieri intemperie.

nutatio, ſpumæ per os exitus, tenuioris materiæ indicia. Fit enim ſpuma, cùm frequenti inſpiratione & expiratione, violentóque motu aqua tenuis agitatur, & ſpiritu, aut ſubſtantia quadam vaporoſa comprehenditur. Accidit quoque frequentiùs ingenioſis hominibus, ob tenuem cerebri ſubſtantiam valde ſenſilem, victus rationem vaporoſam, flatus, vinum fumoſum, & ſimilia. Adde omnem epilepſiam per conſenſum à tenui ſubſtantia oriri, vt vaporibus bilis flauæ & porraceæ, eorundem agitatione & acrimonia, fumis, odoratis, aëre, vel vento per nares concepto. Videtur ergò cauſa eſſe pituita tenuis, ſpumoſa, bilis flaua, atra tenuior, aut eius ichor, vapor acris, odor ob cerebri exactiorem ſenſum. Neque etiam fit obſtructione ſpirituum tranſitum impediente. Oporteret enim vel motum in vniuerſum prohiberi, vel minui, quantitate ſpirituum, qui tranſeunt, non ſufficiente ad partes inferiores mouendas. Sed vehementior, quàm antè, apparet concuſſio, & motus inæqualitas. Probabilius multò, cerebrum in ſeipſum contrahi, vt expellat, quod noxium eſt, ſicuti in ſternutatione, quæ veluti parua quædam epilepſia eſt, vt rectè dixit Auicenna. Sed in hac excutitur, quod eſt in anteriore parte cerebri iuxta narium foramina. In illa, quia in poſteriore parte materia ſubſiſtit, difficilior materiæ diſſipatio, vnde pars affecta, & generationis locus intelligi poſſunt.

Auicenna ſen. 1. libr. 3. Tract. 5. cap. 8.

Cognoſcimus à pituita fieri, ſi æger frequenter expuere ſolet, ſi ſomnus longior, & profundior, ſi ingeniũ ſtupidius, ex victus ratione, excrementis, actionibus, colore, & ſimilibus. Contraria fiunt in billioſis. De ea, quæ per conſenſum fit, dicetur ſequenti capite.

A dextra parte incipiens cum tinnitu aurium, clamore, ſtridore dentium, eiectione ſeminis, vehementi concuſſione: & quæ ab ineunte ætate conſenuit, aut hæreditaria eſt, grauiſſima, & quæ vix curari vnquam poſſit.

Contrà, breuitas paroxyſmi, accidentium paucitas, recordatio, verecundia, & ſi ſine ſpuma fiat, faciléque rutæ, vel hyſſopi, aut ſimilium odoratu recedat, hæc omnia morbi faciliatem indicant. Soluitur aliquando, mutata ætate, victus

ratione, & superueniente quartana:in grauidis, edito fœtu, mensium profluuio.

In pueris, quos hic morbus frequentiùs corripit, nutrici imprimis prospiciendũ. Vtatur nutrix incidente & attenuante victu, vt lac subtilius, & calidius efficiatur, vt nuper diximus. Fiant sacculi apponendi capiti è cypero, iride Florentina, capill. ven. Ex iisdem cum oleo anethino, rutaceo, irino, aut amaracino calidis inungatur caput, non abluatur. Sed priùs detergentibus melle & aphronito cum tepida leniter eluatur, siccetur.

Quæcunque potu iuuant epilepticos, facultatis sunt incidentis. Interim tamen quæ vires roborent non omittenda. Cruditas vitetur. *Gal. lib. 10. de simpl. medicam. fac.*

Conueniunt in maioribus natu, & à sanguine, clysma, sanguinis missio è cephalica, prouocatio hæmorrhoidum, mensium:in pituitosis, oxymel scyll. syrup. de pomis comp. pil. ante cibum, syrupi concoquentes, purgato à pituita & cruditate ventriculo, prouocatio vomitus (licet Galenus contra Erasist. vomitionibus, interdicat, quia manifestè caput replent) repetita purgatio, pilulæ addito castoreo, theriaca, mythri. (nisi metus sit à calidis) opiatæ, diæta, caputpurgia cum succo sampsuchi, pyrethro, zinzibere, radice pœoniæ, suffumigia, cauteria. Nocent Cassia, Catholicon, radix, vel succus apij, quo tamen Galenus vtitur in consilio epileptico.

A tota proprietate valent, & huic affectui maximè accommodata sunt, scylla, enula campana, syrupus de pomis, pilulæ de euphorbio, pœoniæ radix & semen luna decrescente collectum, viscus quern. maximè verò eius radix, seseli, coagulum leporis, cinis cuculi, cranium hominis, ossa humana nescientibus data potui (valent etiam in arthritide) cornu alces, aqua gallitrici, theriacalis, agar. trochisc. semen palmæ Christi, vngula asini, vesica apri, talus suillus, cor talpe, flos anagallidis rub. corallus, smaragdus, hyssopus, inquinatio oris è sanguine ægri, splen equi, cerebrum cameli, & mustellæ, lapis pulli hyrundinis, oleum phil. de gagate. Non video tamen cur Gagatinum oleum epilepsiam tollat, cùm scripserit Aretæus in principio capitis imperfecti de comitiali morbo rerũ graueolentium, vt Gagatis lapidis odoratum, homines nõnullos

prosternere, & epilepsiæ præcipites dare: nisi fœtore suo iam accessione conflictatum ægrum excitet: vel (quod scribunt, rei Chymisticæ professores) quia epilepticam materiam oleum istiusmodi attenuat, digerit, siccat. Ex Euonymo cap. de oleis è metall. laterib. succino & gagate. Balsamum, ol. de piperibus de cucumere asinino naribus inditum, vtil.

Cæterum lapidem pulli hyrundinis sic comparabis. Dissectis ex prima fœtura hyrundinum pullis ante plenilunium, in ventriculis eorum lapillos duos inuenies, alterum versicolorem, alterum vnicolorem. Hos, priusquàm terram contigant, in cerui aluta colligato. Brachio & collo gestati epilepticis medentur, attestante Dioscoride.

Dioscor. cap. 49. l. b. 2.

Pueros sæpe v. xat] Pueris familiaris duabus de causis: vna, ob multitudinem humoris & vaporum, vnde etiam in illis somnus multus, & profundus, vt scribit Aristot. de somno & vigilia: alterâ, ob vermium putrescentium tetrum vaporem ad cerebrum ascendentem, aut eorundem viuorum, sed materiam commouentium. Auicenna scribit, ab epilepsia ferè tutos esse, quibus in capite fiunt vlcera, apostemata, fluxus narium. Nutrici imperandus aquæ potus, vt etiam Aristot. præcepit, vel hydromel, victus attenuans, abstinentia à coïtu, ne lac corrumpatur, aut eius materia alteretur, purgatio humoris peccantis, exercitium, electaria, lac asininum, in quo cocta sint, vel infusa, quæ affectui conueniunt. Pueris verò puluis cum melle aut lacte, cauterium in posteriore parte capitis, præsertim si sint obesiores, puluis inspersus capiti. Grandioribus, clysteres leuiter purgantes & attenuantes, syrupi, potio purgans, bolus. In vermibus, quæ necant vermes, vnguenta ex amaris admota non ori ventriculi, sed vmbilico. Mythridatium & theriacam, tanquam fortiora, Galenus vituperat loco superiùs citato.

Aristot. sub finem libelli de somno & vigilia.

Scapulis cum scarifica.] Petrus Merenda scribit in comitiali morbo admodum vehementi, exiguo interuallo sæpiùs repetente, nec aliis remediis cedente, se quàmplurimos per admota collo propè scapulas rubrificantia medicamenta, donec vesicæ excitarentur, breui temporis spatio ad pristinum rationis vsum frequenter perduxisse, & ab accessionibus liberâsse, qui deinde decenti curatione,

tione,

tione, ad integram ſanitatem perducti fuerunt. Sed hoc faciendum eſſe poſt purgationem, niſi morbus vrgeat. Sed neque hæc, neque ſetones, neque cauteria conueniunt circà caput, niſi morbus cerebro ſit eſſentialis, vt fiat diuerſio à cerebro.

ANTO. VALETII EXERCIT. XV.

EPilepſia morbus eſt quodammodo apoplexiæ proximus, cùm idem locus in vtróq; patiatur, & idem humor in cauſa ſit. Verùm apoplexia ob omnimodam carentiam illius, quæ ad neruos defluit, potentiæ, epilepſia propter motum vitioſum generatur. In hac enim cerebrum (ſi primarius ſit, & per cerebri eſſentiam affectus) materiam ſua vel craſſitie medium & poſtremum cerebri ventriculos obſtruentem, vel maligna qualitate oblædentē, excutere nititur: vnde omnium ſenſuum & facultatū animaliū offenſio, ſaltuoſorum motuū, atque conuulſionis corporis totius conſequutio affertur. *Gal. cōment. ad aphor. 45. lib. 2.* *Galen cap. 5 lib. 3. de loc. affect.*

Epilepſia aliàs grauior, interdum mitior. In qua ſtertor, dentium ſtridor, partium faciei peruerſio, corporis totius iactatio vehemens, ſpuma multa, ſeminis effuſio, & in ipſo caſu acclamatio, ea grauis admodum cenſetur, & ferè incurabilis. Statim enim iugulat & acceſſionum continuatione, & ſymptomatum vehementia. Vbi verò vel multa, vel plurima ex ſignis commemoratis abſunt, leuior exiſtimanda. *Paul Æg. cap. 13. lib. 3.*

In curatione duo tempora maximè obſeruanda, paroxyſmi vnum, intermiſſionis alterum. In priori videndum, vt quàm citiſſimè paroxyſmus ſoluatur: quod fiet, ſi corpus primùm colligatur, membra extendantur, iniiciantur primùm vincula doloriſica *Epilepſiæ curatio.*

in articulis brachij, & crurum: theriaca, mythrid. confectio hieræ simplic. sinap. in os indantur: in aures & nares oleum rosmarin.aut anisi, aut saluiæ arte chymica factum immittatur: eodem suturæ coronalis & lambdoides inungātur. Hūc pertinebūt & artuum frictiones, vt in apoplexia, & clysteres, cùm in ipsa accessione, tum extra accessionem iniiciendi. Qualis hic est.

♃. radic. fœnic. ireos, pœon. ana ℥. 2. rutæ, absynth. salu. beton. hyssop. maioran. ana M. ß. flor. stœchad. vtriúsque & beton. ana p. 1. f. decoct. & col. ad ℔. 1. In qua dissolue confect. hier. & diaphœnic. ana ℥. ß. sacchar. rubr. ℥. 1. vel ʒ. 10. ol. chamæ. & rut. ana ℥. 1. ß. sal. gemm. ʒ. 2. f. clyster.

In intermissionis tempore prouidendum ne repetat paroxysmus. Id cōmodissimè fiet victu calfaciente & exsiccante, purgantibus medicamentis, sed apparata priùs cum syrup. accōmodatis & cephalicis aquis materia, vel hoc apozemate.

♃. radic. scyll. præparat. angelicæ, enul. camp. pœon. mar. acor. radic. ireos. Florent. ana ℥. 1. polypod. quern. semin. cartham. passul. mund. glycyrrhiz. ras. ana ʒ. 6. beton. hyssop. thym. chamædr. chamæpyth. visci querni, melissophyll. ana M. 1. seminis seseleos, pœon. mar. ana ℥. ß. semin. anis. fœnic. ana ʒ. 2. flor. anth. genist. cardiacor. ana p. 1. ß. salu. maiora. ana M. ß. f. decoc. ad ℔. 1. In colatura diss. syr. de hyssop. de bizantiis, & oxymelitis simpl. ana ℥. 1. F. apoz. clar. condîtum cinam. vt dec. pro dosib. 3.

Ex huiusmodi decocto licebit syrupū solutiuum, magistralem vulgò dictū, cōficere. Vt si in quartar. 3. colaturæ superioris infundantur turpethi bene gummo. ℥. ß. cum tantillo zinzib. folicul. senn. mundator. ℥. 2. agar. ℥. 1. cinam. parū: & expressione post leuiusculā ebullitionem facta, addātur syr. laxa. ros. pall. ℥. 2. sacch. q. s. Huius syrupi ℥. 1. ß. vel ℥. 2. dabūtur bis in mēse cū aq. bugloss. vel betō. Quę dosis

aluũ ſi ſegniùs moueret,diaphœn.ʒ.2.addi poſſent. Sed & poſt inſtituti apozematis vſũ ſic purgabitur.

℞.rad.& ſemin.pœon.mar.ſem.fœn.an.ʒ.2.fol.hyſſo.beton.capill.ven.an.M.1.flor.cardia.p.1.f.decoc.ad doſ.In colatura infund.agar.troch.℈.4.fol.ſenn.mund.ʒ. 2. cinam. parũ. In expreſſione diſſ. hier ſimpl.ʒ.2.ſyr.capill.ven.℥.ß.f. potio.

A purgatione ſi miſſione ſanguinis opus videatur,ſecabitur malleoli vena,vt ex lib.Gal.de cur.rat. per ſang.miſſion. præcepit Autor. Mox verò robur capiti conciliandũ eſt ſumptis & admotis. Sumuntur electar.conſeru. opiat.condîta, quæ non modò vires reficiant, ſedetiã morbi cauſam oppugnẽt.Vt.

℞. conſeru. bugloſſ. borrag. anthos ana ℥.1 .ß. confect. alkerm.ʒ.2.electar.læt. Gale.& de gemm.ana ʒ.ß.pulu.radic. pœon. ariſtoloch. ana ℈.1. raſur. ebor. corn. ceru. corall. ana ℈.2.cum ſyrup.de hyſſop.f.opiata.

Hanc dicebat Syluius ſibi omnium ad epilepticos confectionum inſtar eſſe. Dabat ad nucis auellanæ magnitudinem manè,aut veſperi dormituro. Huius loco hæ tabellæ vſui erunt. ℞. myrrh. elect. corall.rub.raſur.corn.ceru. & ebor.ana ʒ.ß. ſemin. pœon. mar. viſc. quern.& cran hum. interioris ana ℈.1. cum ſacchar. in aq. bugloſſ. diſſolut. f. tabell. pond.ʒ.2.Æger cap. vnam manè,aut ſerò.

Interim errhina & apophlegmatiſmata ad pituitæ deriuationẽ:ſacculi,ſuffitus,lixiuia, litus ex oleis conuenientib. ad confirmationẽ capitis conferent.

His omnibus ex arte adminiſtratis ſi perſtiterit affectus,oportunum erit guaiaci decoctũ,vel radic. Cynaræ,vel Salſ.Parillæ (addit.radic. pœon. angelicæ,& al.cephalicis) bis in die,mane & veſperi,dare:quod præterquam quod incîdit,tenuat,exſiccat, malignam quoq; qualitatẽ, quæ hîc ſuſpicione nõ

caret, abigit. Dein iterāda purgatio. Poſtremò his ſi remediis æger non leuetur, ad cauteria cōfugiendū carneæ brachij parti, vel extremo occipiti, vel poſt aures, admouēda, aperto diu vlcere, recidiuæ metu.

Cæterùm, ſi infans fuerit qui ægrotat, quāquam nihil moliendum videatur, quòd ætate ad biliοſiorem ſicciorémq; ſtatum tranſeunte, & victu moderatiore adhibito, ſua plerunque ſpōte morbus euaneſcat, proderit tamen puero certā vitæ legem nutrici præſcripſiſſe, vini & veneris vſurā ſubduxiſſe, imò & catharticum exhibere. Quinetiam puero aliquid ſyr. laxat. roſ. pallid. cum pulte poterit exhiberi. Mox infantuli caput hoc inungetur linimento.

Paul. Æg. cap. 13. lib. 3.

℞. ol. irini & aneth. ana ℥. ß. radic. acor. fol. abſynth. & rut. puluerat. ana ʒ. ß. cum cera pauca f. linim.

Nec omittenda ſunt τὰ φυσικὰ βοηθήματα, quæ appellant amuleta, diligenter ab Autore è veterum monumentis petita. Hunc nodulum Syluius præſcribebat, cuius vaporem demiſſis in ſinum naribus epilepſiæ obnoxius inſpiraret.

℞. ſemin. pœon. & radic. viſc. quern. corall. rub. ana ʒ. 2. f. nodul. aut ſaccul. collo geſtandus, &c.

1 Ad reuocandum curſum, & prohibendā generationem.

De epilepſia per conſenſum à ſtomacho. CAP. 16.

SAnguis è 1 poplite, vel malleolo trahatur, aut eodem 2 loco fiat ſcarificatio: ſæpè repetita purgatio ex his 3 pilulis.

2 Si non detur ſecādi venam occaſio.

3 Cùm cephalicis, tum ſtomachicis.

℞. pul. hieræ picræ ℈. 2. agar. trochiſ. rhe. electi ana ℈. 1. maſtichis, ſantal. citrini, macis, roſ. ana. Gra. 6. cum ſucco citri fiant pilulæ: 4 aut idem puluis incorporetur in ℥. ß. catholici, vt fiat bolus.

4 Hūc quoque ſpectant catapotia ex rheo & aloë confecta.

Aut omnia diſſoluantur in ſero caprino, vel decocto cicerum rubrorum. Inungatur ſtomachus

cum olei mastich.℥.1.coralli rubri,& pul.rad. pœoniæ ana ℈.2 Corallus,radix pœoniæ, Iaspis viridis, è collo suspendantur,vt contingant stomachum.

Cæterùm materiæ morbi habenda 5 ratio est. Quibusdam enim 6 gracilibus & iracundis in ieiunio influit in stomachum admodum sensilem sanies biliosa. Quibus panis per se, si non sitiunt, alioqui ex vino albo tenui,diluto,austeriusculo,aut vino granatorum remedio est.

Aliquando crapula in causa est.Nonnunquam humor crassus, & frigidus. His supradicti syrupi 7 incidentes conueniunt, eadem quoque 8 purgatio,& vomitus.Quòd si ex spiritu venenoso, qui ex parte aliqua in caput attollitur, præliganda 9 pars est,Cucurbitula affigenda loco.

Locus 10 theriaca, mythridatio,contrita anagallide ruffa inducendus est: vicinia in vesicam attollenda ex sinapi,pipere euphorbio, incorporatis theriacâ,vel melle anacardino.

Quòd si locus præligari non potest,vt matrix, renes,cucurbitulis vtẽdum erit cum scarificatione. Posteà purgandum 11 est, si fuerit opus: & emplastra,vt priùs,ad regionem partis 12 apponenda.

5 Vt materiæ morbificæ generatio prohibeatur,tollatúrque collectio.
6 Quibus latæ sunt venæ.
7 Vt oxymel. simplex & scyliticum.
8 Ex hiera vtráque.
9 Vt aditu ad cerebrum prohibeatur spiritus ille venenosus.
10 Vnde tollitur aura venenata.
11 Pilulis iã prescriptis.
12 Et,si histerica sit mulier,histerica erunt prescribenda remedia.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Epilepsia aliquando fit in cerebro tantùm, sine vlla partium subiectarum concussione, sed soliùs capitis. Quod rarum est, à me tamen annotatum & obseruatum in sacerdote quodam annos 30. nato. Illud Medicis visum est contingere maligna aliqua materiâ in dextro ventriculo contenta, præsertim cùm in dextram partem caderet. Sæpissimè fit per consensum, tum ob causas superiùs dictas,

Epilepsia sine partiũ inferiorum cõcussiõe in Sacerdote,obseruata.

Scoti epilepti ci historia. tum propter auram ex aliqua parte ad cerebrum ſublatam. Florentis ætatis nobili Scoto, Iacobo de Flamin, pilo rufo, è ſura dextra, veluti gutta crampa (vt vulgò appellant) incipiebat: inde totius corporis concuſſio cum ſpuma. Soluebatur vomitionibus biliosis, eóque affectu corripiebatur declinante luna ad interlunium. *Monacho Parisienſis epilepticus.* Monachus De Chantecler Pariſienſi, annorum 30. corpore nigro & piloſo, è malè curato liene in febre continua vapor quidam menſtruis interuallis cum tumultu exiliebat. Qui vbi ad ſiniſtram mammam peruenerat, modò pronus, modò ſupinus concidebat ſine ſenſu & motu. Poſteà confricatis aceto temporibus, oculos aperiebat, manu locum dolentem oſtendens, ἄφωνος, non loquens. Liberatus paroxyſmo noctem conſequentem inſomnem ducebat. *Carnotenſis adoleſcens, epilepticus.* Carnotenſi adoleſcenti è minimo digito ſiniſtro ad regionem cordis perueniebat: vnde palpitatio. Hinc ad caput, vnde caſus. Aurâ aſcendẽte manus conuellebatur. *Scotus alter epileptic.* Alteri Scoto annorum 20. incipiebat à tremore dextri brachij, ad mammam progrediendo: vnde conuulſio ſine ſenſu, memoria, & voce. Reuocabatur cibo & potu, quæ non ſentiens quoque deglutiebat. Multis fit primùm tremor & conuulſio brachij, deinde capitis concuſſio. *Picardus adoleſcens epileptic.* Anno 1555. Martij 8. die, in adoleſcente Picardo annos nato 15. à torpore manus dextræ initio accepto, contrahebantur tres primi digiti: index vi extendebatur. Ita cadebat obtorto obliquè brachio, & corpore inflexo. In alia, ab articulo humeri mali initium: deinde tremor totius brachij: ex quo adſtrictio dentium & caſus. Multis à crapula, aliis à venere, aliquando à tumoribus commouentur conuulſiones epilepticæ. Sæpiſſimè ab vtero, vel ob imprægnationem, vel retentionem aut corruptionem ſpermatis, vel ſecundinæ. *Gal. cap. 5. lib. 1. de loc. aff. & cap. 7. lib. 3.* Ab inedia etiam huic morbo inimiciſſima, vt quæ inter ea, quæ caput replent excellat: vt inde quoque brachia, manúſque vehementem tenſionem ſentiant, & imbecillior ſtomachus grauiter offendatur, vt ſcribit Galenus.

Varia eſt horum omnium curatio. Ligatio ſuprà locum, ſanguinis miſſio è vena proxima, cauterium, vel veſicatorium in parte affecta, ita vt vulnus diu relinquatur apertum, oxyrhodinum capiti affuſum, frictiones in paroxyſmo, fumigia, ſuccus rutæ vel trifolij naribus impoſitus, vel, vt

vult Apuleius, ſuccus anagallidis rubr.cum melle, vel ireos, vomitiones ventriculo pleno (alioqui noxiæ, vt Gal. docet) ſternutatoria poſt purgationem: in ieiunis, vel ira melicratum,vel mica panis vino intincta:in ventriculo affecto, leuia medicamenta(nam à fortioribus ſemper læditur)pilulæ,opiatæ, pulueres à paſtu, emplaſtra, ſacculi, tryphera perſica in vteri affectibus,peſſaria, eductio eius, quod retinetur, corroboratio vteri:in grauidis,emplaſtrum pro matrice,vnctio,ſacculus,&c.

Agarici] Non ita magna vis purgandi ineſt agarico,niſi in magna doſi. Huic affectui mirum in modum conuenit.Ventriculo tamen infirmo,colicis doloribus opportunis, nauſeabundis initio morborum phlegmaticorum non exhibendus. Propterea Auicenna in quartanæ phlegmaticæ curatione gradatim peruenit ad agaricum, cui ſuffragatur experientia.

ANTO. VALETII EXERCIT. XVI.

Epilepſiam eſſe per cõſenſum à ventriculo, mordicatio,nauſea,cibi inordinati appetẽtia,oſtendunt.Eius curatio traditur à Gal. cap.5.lib.5. de loc. mal. affect. cum hiſtoriam de Grammatico recitat. Humor vitioſus,qui ventriculo continetur,hac potione excluditur. *Epileſia ex conſenſ. ventr. curatio.*

♃.hieræ ſimpl.& diaphœn.an.ʒ. 2. ſyrup. de abſynth. vel ment.℥.1.vel ʒ.6.aquar.beto.& hyſſ.an.℥.1.ß.f.potio.

Vel ſi vomitus ſatis eſſe videatur, cõcitabitur ex pẽna oleo illita, & in œſophagum immiſſa, vel vomitorio.Subinde etiam idem ventriculus repurgãdus. Roborabitur aſſumptis, electar.aromatic.roſ. diarhod.triaſantalo:admotis,vt litu ex oleo nucis moſchatæ,maſtich. cydon. &c. Quòd ſi ſit epilepſia à venenata aura ad cerebrũ conſcendẽte, fortis ſupra tranſmittẽtem partem ligatura, eáque altior paulo, ad vaporis aſcenſum inhibendum,conueniet,& lepidium emplaſtri modo parti adhibitum,quò virus *Epilepſ. à venenoſi vaporis ad cerebr. aſcenſu curatio.*

exhalare commodè queat. At si caput iam obsessum sit, emplastra ex alto trahentia, aut ruptoria, ad coronalem suturam admouenda. Interim cardiaca, cùm sumpta, tum applicita iuuabunt.

De 1 Melancholia. CAP. 17.

Melancholia nonnunquam vitio cerebri 2 & capitis, quod cùm calidius fit, sanguinem 3 adurit, atque eo adusto fumi melancholici animum exagitant. Eiusmodi enim facie ferè sunt admodum rubente, rubore quidem saturato, & tandem liuescente. Quibus etiam aliquando adnascuntur 4 pustulæ. Deinde etiam, qui flauo sunt 5 colore, quibus caput calidius, bilem adurit.

Alij verò 6 vitio lienis, aut 7 hepatis, melancholicum sanguinem toto corpore 8 colligunt.

Tertium genus melancholiæ est, quæ hypochondriaca dicitur. Horum omnium signa & phantasmata ex libello de 10 melancholia Aëtius trãstulit; quædam etiam Aurelianus annotauit in Chronicis.

Itaque initio mali repellẽtibus vtendum est, oxyrhodino, aut mixta materia media, vt chamæmelino, & quæ de Soda dicta sunt: multò magis, si non intemperies sola adsit, sed & aliqua obstructionis suspitio comitetur. 11 Phlebotomiam omnes ferè imperant, atque in primo genere 12 cephalicam: in 13 secundo ac 14 tertio, mediam præferunt.

1 Quæ delirium est febris expers cum tristitia & metu sine causa manifesta coniunctum. 2 Suo têperamẽto immutati 3 Non pituitam. Sanguis enim materia est humoris melãcholici, tũc venenata qualitate affecti. 4 Humoris sanguinei soboles per adustionẽ 5 Quorũ suffusio stabilis est ex naturalis vitio œconomiæ. 6 Per synathrismum seu collectionem. 7 Per generationem. 8 Et ii distẽtas habẽt sanguine venas, cum habitu corporis extenuato, squalido & sicco. 9 Ex melancholici humoris in hypochondriis synathrismo. Hæc verò melancholia ructus & flatus cùm dissiesia habet coniunctos. 10 Quilibet Galeno tribuitur. 11 Ad declinationem causæ antecedentis, amotionem coniunctæ, temperamenti restitutionem, & superstitis materiæ præparationem. 12 Melancholia scilicet, quæ localem habet in cerebro generationem. 13 Melancholia totius corporis, & hypochondriaca. 14 Medianam vulgò dictam, quæ æquè vacuatur à capite, ac è toto corpore, ad

Hippocrates in libello de virginibus ſcripſit virgines interim fieri melancholicas, reſiſtente menſtrua purgatione: ídque multo magis, ſi vruntur amoribus. Idem quoque viduis accidere conſueuit, dum curis & mœrore animum conficiunt. In his enim ex vehementi animi motu cerebrum laborat, atque ideò infirmatur. Refluit ab vtero ad cor ſanguis vitioſus, atque ita animã corrumpit. His vena malleoli 15 aperienda eſt, aut idem locus per interualla, repetita ſcarificatione vulnerandus. Probatur etiam vena 16 quæ inter annularem & minimum, vel medium & annularem digitum excurrit. Perſeuerante malo vena in fronte diuiditur. Oportet autem latum 17 vulnus inferre venæ, &, ſi quidẽ ſanguis craſſus eſt, ſemel ac plurimum detrahere: ſi minùs craſſus fluat, depletis vnciis duabus, abſtinendũ.

18 Alimenta è media 19 materia inſtituẽda ſunt. Panis triticeus bene coctus: vinum album, tenue, odoriferum. Omnino cruditas 20 vitanda eſt, & potus ſine 21 cibo, vel in fine paſtus.

Clyſteribus per interualla vtendum eſt: primùm quidem leuioribus, qualis hic eſt.

℞. furfurum hordei M. 1. ſummitatum anethi, chamæmel. meliloti. an. M. ß. ſemin. rutæ, & fœnic. ana ʒ. 2. Fiat decoctio ad ℔. 1. In colatura diſſolue mellis anthoſati, ſacchari rubri an. ℥. ß. ol. 22 ℥. 3. Poſtea verò decoctioni adiiciemus polypodij ℥. 1. atq; aliquãdo diſſoluemus caſſiæ, 23 aut cathol. ʒ. 6. aut hieræ 24 picræ vnc. ß. vel diaphœnici, vel diapruni

generationẽ prohibendam & corrigẽdũ ſymptωma.

15 Vt fiant menſtruales, & fiat humor καλάρροπος. quis erat ἀνάρροπος.

16 Præſtiterit medianã, aut baſilicã pertundere.

17 Vt exitũ habeat craſſior ſanguis.

18 Hæc ad generationẽ melancholici humoris prohibendã pertinẽt. Cũ hac verò victus ratiõe, lactis aſinini vſus (ſi minùs obmurmurẽt hypochondria) mirificè confert. Itẽ balneum aquæ dulcis egelidæ, diuturnꝰ ſyrupi violacei vſus vere nouo.

19 Neque imbecilli, neque forti. Dicuntur autem media, quæ ſunt ſucci ſatis alibilis: vt pipiones, perdices, vitulina caro. 20 Quòd obſtructiones pariat. 21 Id in omni melancholiæ genere. 22 Vt olei violacei. 23 Vel vtriúſque ℥ ß. 24 In opiata, non in puluere.

tantundem. Ex quo materia 25 purganda est. Sed præparanda priùs leuioribus 26 quidem remediis, quæ in epilepsia diximus,& capite de Incubo : cum his etiam.

℞.ſucci borrag.ſucci bugloſſi, depuratorum ana lib.2. ſucci pomorum odoriferorum (curtipendula vocant) lib.3. foliculorum ſennæ ℥.4. ſem. aniſi & fœniculi an.ʒ.2. Senna diſtemperetur diem integrũ in ſuccis: deinde leuiter bulliat, & cum ſacchari lib. 1.ß.fiat ſyrupus clarificatus,& aromatizatus. Doſis ℥.2. 27 cum aqua bugloſſi,borraginis,lupulorum, fumariæ,cuſcutæ,aut ſero lactis. Melancholia leuiter,& per interualla purgari debet.Itaque foliculorum ſennæ 28 ℥.ß.ʒ.6.℥.1.in iuſculo galli decrepiti,gallinæ,pulli, aut alterius carnis, vel piſcium, decoquimus. Deinde ſorbetur iuſculum. Alioqui foliorum ſennæ ℥.ß.ſem. 29 aniſi, cinamom.an. ʒ.ß. florum anthos & borraginis, florum violarum an. P.1.fiat infuſio,vel decoctio in ſero caprino.Aliquãdo ſemunciam 30 caſſiæ , aut catholici adiicimus. Galenus & reliqui Medici probant purgationem ex pul.hieræ picr.ʒ.1.pul.epithymi ʒ.2.Sed hęc purgatio æſtate non conuenit, potiúſque vtẽdum erit caſſa,aut cath. diſſol. in ſero lactis. Vbi cholera & pituita ſalſa exuperârit,confectio hamech ad ℥.1. vtiliter præſcribetur. Decoctum,in quo medicamenta diſſoluuntur,hoc modo melius fit.

℞. ſummitatum abſynthij & fumariæ an. P.1. trium florum cordialium an.P.ß. Fiat decoctio,aut infuſio ſuprà calidos cineres.In col. expreſſa diſſolue 31 medicamenta.

25 Vſu clyſterum melãcholica collectio vacuanda.

26 Vt decocto polypodij,lupul.ſcolop. borrag radicularum aperientiũ, cum ſyrupo capill. ven. de biſantiis,oxymel. ſcyllitico, modo in hypochondriis nõ ſit ſinathriſmus.

27 Vel ℥.3.

28 In ſingulas doſes.

29 Vt diſcutiãtur flatus, quos ſenna excitat.

30 Vt. ℞. caſſ. recens extractæ ℥.ß f.bolus. Detur, & ſuperbibet dilutũ ʒ.3.foliorum ſennæ in decocto prunorũ damaſcenorũ infuſorũ, & ebulitorum.

31 Vt tryphe rã perſicã,ſi ſit contumacior humor. Vel infunde in decocto conuenienti, aut caprino ſero, folic. ſennæ ʒ.1.ß.diſſolue catholicum cum dupla ſenna & rheo.

Vbi vigiliæ vrgent, potius hoc imperare licet.

℞.tripheræ Persicę vnc.ß.specierum hieræ picr. Galen.ʒ.6.epith.pul. foliorum sennæ ana ℈.4.cum modico sacchari violati fiat mixtura. Dosis ad ℥.ß. dissolutam in sero caprino. Ad somnum verò conciliandum sequentia imperabis.

℞. chamæmel. anethi, violar.ana. M.1.flor.alb. nympheæ, calic. papau.ana M.1.folior. salicis vitis, malu.ana p.1.f. decoctio, qua abluantur manus, pedes, &c.

Ex philonio ad lenticulæ magnitudinem, caphuræ pauculo & albumine oui fit elychnium in nares immittendum ad somnum. Pulueres quoque subinde imperandi sunt, & condíta.vt.

℞.pul. elect. lætificantis ʒ. 3. sacchari rosati, & violati ana ℥.ß. dentur ʒ.4. in cochleari cum modico vino albo odorifero. Aliud.

℞.elect.lætificantis 32 & diamargarit.ana ʒ.2. se.citri, melonum, cucumeris, citrulorum ana ℈.ß. sacch.rosati, quod sufficit, fiat mixtura: aut, si vis, incorporentur in conf.borraginis, buglossi, ros.an. ℥.ß.Fiat conditum. Pleresarchontica serò & mane cum vino, confectio akermes, díamargarit. calid. Theriaca, aromaticum Galeni, è citro, diagalanga, diacuminum (pręsertim in hypochondriaca) dianthos, electarium de gemmis, è moscho, cum aqua bugloss.& vino odoro proderunt.

33 Balnea temperata per interualla conueniunt.

Cucurbitulæ leues in hypochondriis, quæ discutiāt flatus: atq; vbi dolor est, cum 34 scarificatione. Vbi verò pertinax morb⁹ est, secādæ 35 venæ capitis

32 Rhazes lib.5. Continentis, & lib. 9. ad Almāsorem.

33 Confectio alkermes cū quadrupla borraginis cō serua sit tibi omnis instar conditi. Vt ℞.cōfect.alkermes ℥.1. ß.cōser. borrag.℥.3 f.mistura. Detur ad magnitudinem nucis auellanæ.

34 Hæc scarificatio inutilis.

35 Recta frontis, aut vena puppis, quæ in occipitio est.

36 & ſanguiſugæ affigendæ. Aperiendæ infernæ 37 purgationes, vis pharmacorum augenda 38 eſt, imperandáque hiera diacol. quæ epithymum, aut ſennæ puluerem, deinde etiam quæ helleborum recipiat.

Helleboriſmis 39 quoque vtēdum eſt. Nec enim fruſtra dictum eſt ab antiquis indigere helleboro, qui mente non ita conſtarent. Itaque ſic imperabis.

♃. pul. hieræ diacol. ℈. 4 pul. epithymi, & foliorum ſennæ an. ʒ. 2. Excipiantur modico melle. Deinde in ſero caprino diſſoluantur. Fiat potus.

♃. ramentorum 40 helleb. ℥. 1. Fiat infuſio per tres dies in aquæ pluuialis ℥. 4. deinde lento igne decoque ad tertias. Col. addantur mellis optimi deſpumati ℥. 2. Huius mellis cochleari puluerem hieræ diacoloc. miſcebimus. Reliquum mel ſeruabimus, & per interualla cochleare dabimus, diſſolutum in pingui iuſculo, vt incitetur 41 vomitus. Alius helleboriſmus.

Raphanus acerrimus in taleolas diuidatur. Ramentorum hellebori ʒ. 3. Taleolæ configuntur: transfixas ſub dio per noctem collocabis. Poſtridie ramenta detrahes, & ita diligenter, vt nihil remaneat hellebori. Ex quo taleolas in oxymelite tribus horis macerabis: maceratas comedes, & oxymel ſuperbibes.

Poſt horas aliquot vomitum ciebis. Quòd ſi venter flatuoſus eſt, fouebis 42 oleo, in quo rutæ, anethi, dauci, cumini, & ſimilium ſemina coxerint. Eadem ſemina in puluerem redacta, adiecto piperis & cina. momento, melle anthoſato exci-

36 Hæc potiſsimùm locum habent in melancholia, quæ localem habet in cerebro generationem.

37 Vt hæmorrhoidū, menſtruorum, ſi ſuppreſſi ſint.

37 Vt æquali medicaminū exceſſu contrarius naturæ exceſſus abigatur.

38 Purgationibus ex helleboro albo, aut nigro.

40 Albi quidem, ſi pugnandum ſit cum ſymptomate: nigri ſi cū ſynatroiſmo.

41 Ex helleboro albo. Cæterùm non datur hellebori ſubſtātia, ſed tantū dilutum, idque ad ℈. 2. Neque hic quidem omnibus: vt nec pueris, nec ſenibus.

42 Aut decocto ſtomachico.

pies,& ita exhibebis.

Dropax 43 calidus proximè deſcriptus breuibus interuallis ventriculo affigetur, & toti metaphreno.

43 Ex pic. naual. ℥. 4. olei rutace ℥. 1.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Melăcholia à phrenitide & mania distincta.

Melancholia differt à phrenitide, quia ſine febre eſt, & furore à mania, quia cum metu & triſtitia. Fítque vel ab intemperie frigida & ſicca, & humore melancholico eiuſdem temperiei, ſiue cerebro primariò affecto, ſiue à toto corpore, ſiue ab hypochondriis. Quæ poſtrema flatuoſa magis eſt. Atque hæc eſt vulgaris omnium ferè ſententia. Quæ tamen ita accipienda nobis haud quaquam videtur, quaſi nulla melancholia cum febre ſit, aut ab intemperie frigida ſemper oriatur. Experientia enim conſtat in febre hominem melancholicum ſæpè reddi, aut poſt febrem, vel alium morbum. Dico timidum, triſtem, ſine furore, multa falſa, ridicula, & ab omni ratione aliena animo mouentem, læſa imaginatrice, & ratiocinatrice facultate. Quæ propria ſunt melancholiæ ſymptωmata, neque phrenitidi veræ, neque maniæ, neque παραφρόσυνῃ communia. In febre ardente Burgundus quidam Lutetiæ ad ædem S.Iuliani multis clariſſimis Medicis aſtantibus mortuum ſe affirmabat ſimul cum fratre ibi decumbente. Poſtea phantaſia mutata declamabat: præcabatúrque Medicos, ne ampliùs animæ impedimento eſſent, quò minùs è purgatorio euolaret ad Deum. Aliquando imitabatur moribundum, quaſi efflaret animam: monebat, vt ſpectarent expiratum: poſtea ſummo timore, & omnium deſperatione corripiebatur. Tandem opportunis remediis adhibitis, & hæmorrhoidum profluuio liberatus eſt. Alius itidem ſe mortuum, & ſine animo putabat, ob ídque cibum omnem reformidabat, quòd mortuos edere negaret. Tandem optimo conſilio effictum cadauer, menſæ accumbens, cuius exemplo cibum ſumpſit. Quidam, ex Aëtio, neque omninò caput ſe habere putauit, ad quem excogitaſſe dicitur Philotimus ſupra reliquam curationem plumbeum pileum, à quo grauatus habere ſe caput intelli-

Melăcholia omnis non febris expers.

Burgundus ex ardĕte febre melăcholicus.

Aëtius serm. 2. Tetrab. 2. cap. 9.

Artemidorus Grammat. melācholicus geret. Artemidorus Grammaticus cùm in littore viso Crocodilo expauisset, quod facilè fit & maximè melancholicis, omnium literarum oblitus, putauit tota vita alterum crus & manum sibi exempta. Multa similia quotidie experimur ex quibus intelligi potest melancholiam sæpè fieri, vel calore resoluto, vel calidiore cerebro, aut corpore colligente melancholiam, non adurente tamen: alioqui in Maniam degeneraret. *Humoris melācholiam committentis vnde sit generatio.* Humor enim hic, vel à partis intemperie generatur, vel relinquitur post inflammationes, vel crassior in obliquitate venarum inclusus, ac torpidus malignam aliquam qualitatem contrahit, & vapore atro (est enim maximè vaporosus) spiritus vitales, & animales inficit, vnde metus, tristitia, palpitatio cordis, inflatio carotidum, pulsatio in multis corporis partibus, aluus dura, macies corpore refrigerato, & cogitationes somniantibus similes consequuntur. Qui si in cerebro obstructionem fecerit, epilepsiam: si in mentem repat, vt ait Hippocr. id est, cerebri & spirituum temperamentum mutet, melancholiam procreabit. *Hippoc. sub finem sect. 7. & post. libr. 6. Epid.* Ob idque ab vno horum duorum morborum in alterum facilis est mutatio. Sunt tamen duo perpetua, & pathognomonica signa, metus & tristitia sine causa. *Melācholiæ duo perpetua, & pathognomonica signa* Quæ à solo humore melancholico pendent, siue per se, siue aliis mixto, superante tamen, vt neque de materia, neque de parte affecta dubitare possimus. Sanguis enim, cùm mobilis sit, suauis, & lucidus, hominem potius in spem erigit, ac lætitiam & comitatem inducit bilis: acrimonia, calore & mobilitate, præcipitem hominem efficit, & ad sæuitiam, non metum prouocat. Adusta, σφοδρὰ καὶ θηριώδης Melancholia, colore atro timorem ac tristitiam: firmitate & crassitie, in opinione suscepta, quantumuis ridicula, constantiā affert.

A toto corpore fieri intelligimus ex causis præcedentibus, signis melancholici sanguinis in toto corpore apparentibus, victus ratione, missione sanguinis crassi, tempore anni, regione, ætate declinante, temperamento, mensibus aut hæmorrhoydibus suppressis, varicibus curatis, corpore gracili, nigro, hirsuto, venarum latitudine, distentione ob flatus, sanguinis copia, curis, laboribus, victus ratione tenui, sordida. A cerebro verò, si mœror & tristitia perseuerarint, sine tali corporis constitutione.

Conueniunt clyſter(nam in omnibus aluus adſtricta eſt & flatibus diſtenta) ſanguinis miſſio, ſyrupi, purgatio, cremor hordei,veratrum,opiatæ, epithemata,inunctiones, fotus, topica,balneum,lotiones capitis & pedum,cauteria, trepanum, maſticatoria, ſternutatoria, errhina embrochæ. Humida lætificandi vim habentia, & ſpleni propria. Valet ad melancholicos cum metu, & anxietate electarium ſequens mihi vſitatum.

℞.emblic.ʒ.10.roſ.ʒ.6.caryophyll. nardi, cyperi, aſari,maſtichis,myrobalanorum an.ʒ.3.cinamomi, zedoariæ,an.ʒ.2.nucis moſc.macis,cardamomi,caphuræ,moſchi ana ʒ.1.ſyrupi roſa. vel mellis roſ.q. ſ.fiat elect. Doſis ʒ.3.cum liquore conuenienti.

Electarium ad melancholicos Authori vſitatum.

Tertium genus]Hipochondriaca melancholia non fit à ſucco frigido,ſed fumis malignis & acrioribus ad cerebrum elatis, quando ſcilicet venæ meſaraicæ inter ventriculum & hepar ardore quodam efferueſcunt, & obſtructione aliqua laborant, vnde humores crudi & melancholici illic concluſi flatus multos procreant, & ad caput elati melancholica ſymptωmata ac difficultatem anhelitus inducunt. Percipitur rugitus, & veluti murmur quoddam (eſt enim hoc ſignum maximè proprium) circa hypochondria, modóque incipit ab hepate, modò à liene, cum humor ille inter lienem & ventriculum ſubſiſtit in venis. His enim duobus locis fieri poteſt, vel ab intemperie, vel ab obſtructione, vel ab vtróque. Contingit frigido ventriculo exiſtente, & calido hepate. Inde ſequuntur cruditates, refrigeratio corporis & ſanguinis, macies, ſudor, plurimum ſputum, ſed imprimis, vt dixi, perpetui rugitus circa hypochondria, & ſomnia turbulenta cum metu, & triſtitia. Quibus duobus ſignis collegimus morbi eſſentiam in nobiliſſima muliere,quam Medici alij fruſtra curauerant, vt imbecillitate ſtomachi laborantem. Summa erat macies, vehemens extremarum partium frigus, ſibilus auris ſiniſtræ, ſomnia turbulenta. Curatio abſoluta fuit minoratiuo ex Catol. & diaphœn. ſyrupis & apozematibus melancholiam ad expulſionem præparantibus, fotibus hypochondriorum, vnctio-

Melancholia hypoc.

Mulier melancholica ex frigidiore ventriculo, & hepate calidiore.

nibus, pharmaco ex hiera diacoloc. Poteſt etiam fieri hypochondriaca melancholia à partibus inferioribus ventris, quæ calida intemperie laborant, vel effuſa bile atra per meſenterium,& partes ventris, magno inteſtinorum calore adurente chylum. In cruditate optimum,arctiùs ventriculum ligari,vt flatus impediantur,& melior fiat coctio.

Hellebori.] In hoc duo cauenda. Primùm, ne detur in ſubſtantia, ſed vel in decoctione, vel infuſione,ídque poſt vniuerſalem purgationem. Alioqui conuulſionem affert, vel iugulat. Deinde, ne miſceatur myrobalanis, aut adſtringentibus,ne diutiùs retineatur in corpore. Ex hieris accommodatæ ſunt tantùm huic affectui, quæ veratrum,aut colocynthidem recipiunt:ſed in conſtitutione humida tantùm, & pituitoſa,quia nimis exſiccant. Hiera Logadij,qua vtebatur Ptolomæus Rex ad omnia vitia melancholica, probatur Alexandro.

Datur ad ʒ.3. vel 4.cum calida. Melancholicis, elephanticis,morpheæ,impetigini, venenis, nephriticis, lethargicis, iſchiadicis & epilepticis auxiliatur.Huius deſcriptionem hunc in modum Nicol.Myrepſus concinnauit.

Nicolaus Myrepſus Section 23.

℞. agaric.elater.ſal ammoniac. abſynth. ammoniaci, folior.indicorum.hellebor. nigr. ſcyllæ toſtæ,dacridij, myrrhæ, zinziberis ana ʒ. 6. aloës flauæ, euphorb. ana ʒ. 8.polij herb. caſiæ,chamædr.centaur. hyperic. bdell. marrub.ana ʒ.5.piperis alb. cinam. opopanac. ſagapen. piperis long. croc. petroſ. Macedonic. ana ʒ. 4.caſtor. pip. nig. ariſtoloch. rotundæ ʒ.3. ſeminis colocynth.polypod.ana ʒ. 8.ſpicæ nardi & grani cnidij ana ʒ. 6. Hæc trita in pollinem madefacito cum melle Attico deſpumato ſufficienti. Opopanacem, ſagapenum ſolue in mortario cum melle,& probè confectam reconde in vaſe, & vtere.

ANTO. VALETII EXERCIT. XVII.

Melancholia morbus deprauata eſt imaginatio, quæ cerebri intemperiem humori melancholico congenerem ſequitur. Hic enim humor ater animæ domicilium obtenebrans, terrorem incutit,

cutit, alienásque cogitationes absque euidenti causa menti iniicit: vbi inter cætera animi pathemata, metus, mœstitia, odiúmque hominum præualent. Triplicis melancholiæ, primariæ scilicet, seu cerebri propriæ, hypochondriacæ, & totius vitio corporis factæ, causæ signáque quibus inter se distinguantur, desumpta sunt ex Galeno li.3. de loc. mal. affect. *Hippo, aph. 23. lib. 6.*

Curatio perficitur enematis, zulapiis, aut apozematis, contumaceum humorem apparantibus, purgationibus, blandis primùm, dein valentioribus, sanguinis missione, balneo, spirituum recreatione. *Melancholiæ curatio.*

Enemata ex decocto remollientium, & discutientium flatus, qui hîc sæpè colliguntur, cum lactis sero, dissolutis melanagogis, comparantur. Zulapia ex syr. de lupul. fumaria de bizant. cum stillatitiis liquoribus bugloss. cichor. &c. Vel hoc apozema præscribitur.

℞. radic. aper. & polypod. quern. ana ℥. 6. cortic. radic. cappar. thamarisc. fraxin. ana ℥. ß. asari, acor. ana ʒ. 2. cichor. tot. quinque capill. borrhag. summit. lupul. fumar. thym. epithym. melissophyll. ana M. 1. semin. anis. fœnic. melon. cucum. acetos. citr. glycyrrhiz. ras. ana ʒ. 2. flor. cardiac. genist. & epithym. ana p. 1. f. decoct. ad ℔. 1. In colatur. dissolu. syr. de lupul. de fumar. & de bizant. ana ℥. 1. f. apozem. clar. & cond. vt decet, pro dosib. 3.

Mox purgatio subsequetur, ex catholico, diaphœnico, confect. hamech, & aliis id genus melancholicum succum trahentibus, instituenda, vel.

℞. polyp. quer. passul. műd. glycyrrhiz. ras. ana ʒ. 2. summitat. lupul. adhianth. agrin. scolop. ana M. 1. folicul. semæ mund. ʒ. 2. semin. anis. & fœn. ana ʒ. 1. flor. borrag. & bugloss. ana p. 1. f. decoct. in sero lactis ad dos. 1. colatura dissolue expressionem ʒ. 1. ß. rhei elect. infusi, vt decet, cathol. & syr. viol. ana ℥. ß. f. potio.

Pauperibus folia sennæ ad ʒ. 2. vel 3. infunduntur in hydromelite, aut conuenienti decocto: quibus expressis adduntur ʒ. 2. ß. confection. hamech. oxymelit. simpl. ℥. 1. syr. laxat ros. pall. drach. 6. Vel catapotia de fumaria, Inda, exhibentur: quamquam liquida medicamenta in hoc affectu præferenda. Subinde repetentur, hæc purgantia, ob humoris pertinaciam, qui non nisi sensim educi potest.

Gal. cap. 4. lib. 3. de loc. mal. aff.

Quod ad phlebotomiam attinet, eam Galen. non desiderat in melancholia, quæ primaria cerebri est affectio: quamuis ad præcautionem, & propter plenitudinem mitti sanguis non incommodè potest. In aliis melancholiæ generibus magis conferet venæ sectio, præsertim si melancholicum sit corpus totum, sed iis cautionibus adhibitis, quas ibidem Gal. præcipit obseruandas. Citandæ hæmorrhoides, si eò natura vergat. Hinc illud Hippocratis. Maniacis, siue melancholicis, si varices superueniant, fit maniæ solutio. In mulieribus restitantes menses si mali huius occasioni sint, malleoli vena pertundenda. Ex melancholia verò hypochondriaca quia lieni labes & ventriculo sæpiùs inuritur, consulendum est his potissimum partibus fomentis litubus, scutis vulgò appellatis, ex lienis & ventriculi affectuum curatione repetendis. Recreabuntur vires electariis, conseruis conditis, ab Authore imperatis.

Hipp. aph. 21. lib. 6.

Balnea aquæ dulcis, in quibus refrigerantia & humectantia incocta sint, mirificè prosunt, moliendo perspirationem: quæ prohibita biliosos facit melancholicos, per adustorum fuliginosorum

excrementorum retentionem. Itaque his frequentibus, victúque humido & euchymo se multos persanasse melancholicos professus est Galenus.

Maniaci melancholicis similiter curantur, nisi fortè maniæ causa à melancholia euariet, vt ferè fit ab acribus & mordacibus succis, feruidiore sanguine & bile: & tum vt phrenitici curantur.

De 1 *Catarrho.* CAP. 18.

Catarrhus nomen generale 2 defluxus, aut destillatio est. Nam κατaῤῥέω verbum id sonat. Peculiariter fluxio est à capite in fauces. Catarrhus verò alius pituitosus, túmque distentio est, faciei pallor, frigiditas capitis, ad somnum inclinatio, piger motus, 3 hebes anima, & sensus. Vóxque 4 per nares obmurmurat, intercepta via. Adde 5 temperamentum, locum, anni 6 constitutionem, rationem vitæ. Vrinæ quoque crudiores sunt.

Alius calidus est, ferè à pituita salsa, aut alioqui acri humore. Hic totius capitis 7 dolor est. Rubent 8 oculi, interiores partes oris 9 exulcerantur. Adde & cætera externa, & vrinas magis coloratas. Catarrhus aliquando per venas & arterias diffluit in corpus. Hîc ferè ceruicis, scapularum, membrorum & luborum 10 dolor est.

Catarrhus, 11 vbi leuis est & frigidus, fotu 12 capitis, sed sine frictione ex linteis calentibus, vt

1 Propriè & catachristicωs vsurpato.
2 Fluxus humoris à capite in totum corpus aut aliquam corporis partem.
3 Ingenij tarditas.
4 Quod vocalis materia non habeat liberum exitum faucibus interceptis.
5 Frigidum & humidum
6 Frigidã, humidam, aquiloniam.
7 Ab humorum acrimonia & meatuũ obstructione.
8 Suffusione subtiliss.mi humoris & caloris secundum meninges.
9 Serosi humoris acrimonia.

10 *Et paraplegiam inducit.* 11 *Generatione causæ, & symptomate.* 12 *Vt sacculis ex milio, furfure & sale.*

calor in profundum 13 subeat, leui gargarismo, caputpurgiis curari potest. Ita tamen fouebis caput, vt nullo modo frices. Nam in catarrhis frictione capitis non est vtendum. Leuis medicina.

14 ℞. rosarum M. 1. fiat decoctio in aqua & modico aceti, vnde leuiter colluat os, vel vtatur modico conseruæ rosarum, vel syrupi de rosis siccis. Caputpurgium.

℞. seminis nigellæ romanæ ʒ. 2. seminis anisi ʒ. 1. conquassata frigantur in sartagine, cum leui aspersione aquæ maioranæ. Fiat nodulus: 15 applicetur naribus. Quòd si resistat venter, 16 semunciam cassiæ quarta parte 17 horæ ante cibum imperabis.

Intereà proderit sacculos capiti instituere, qui ad exhauriendam materiam vitium facientem sint accommodati. Qualis hic est.

℞. milij, aut auenæ conquassat. & torrefact. M. 1. furfuris macri frixi p. 1. salis torrefacti & puluerati ℥. 1. f. sacculus capitis commissuræ admouendus.

Vbi verò 18 calidus est, sed leuis, balneum aquę dulcis sat esse potest, vbi corpus non fuerit neque plethoricum, neque cacochymum, aut inunctio capitis, aut frontis, è rosaceo, è caseo molli & recenti, è cauliculis lactucarum subactis, è posca, Sacculus è rosis. Quòd si purgatio imperanda est, quia resistit aluus cassiam, 19 mannam imperato.

Vbi verò 20 vehementior catarrhus est, 21 maiora remedia ex vsu sunt. Quòd si ex vehementia catarrhi, quod sæpè fit, 22 præsens suffocatio immi-

13 Atque humorem concoquit.
14 Gargarismus ad fluxum in asperam arteriã, aut nares prohibendum.
15 Vel maioranæ succus per nares è vola manus educatur.
16 Ne suppressa aluo, augeãtur capitis symptomata.
17 Ne in alimentũ vertatur.
18 Vt si quis in sole iter fecerit.
19 Modò non sit æger πικρόχολος ἄνω.
20 Generatione, causa & symptomate.
21 Qualitate contraria & vtendi aßiduitate.
22 Materia in pulmones prolapsu.

net, clyſteribus 23 acriuſculis ſtatim vtendum. In quibus hieræ picræ ſemuncia diſſoluta ſit.

24 Quod ſi corpus 25 ſanguineum & bene carnoſum eſt, vena in brachio anguſto 26 foramine aperienda eſt.

Cucurbitulæ magnæ ſcapulis & brachiis affigendę. Totus thorax ex oleo de liliis, de lino, amyg. dulcium. Chamæ. butyro recenti, 27 cocta radice althęæ cum axungia gallinæ, vel ſimili, vel butyro malaxata 28 inungendus eſt. Gagariſmata 29 quæ reprimant fluxioné, caputpurgia, frictiones & vincula, quæ eandem diuertant, imperanda ſunt. Vbi verò 30 nullum tale accidens interturbat curationem, catharri, frugalis 31 vita imprimis imperanda, cœna nulla, aut pauca, declinatio 32 à ventis, ſolis & lunæ 33 radiis, abſtinentia à 34 vino & rebus vaporoſis, à 35 ſomno diurno, qui etiam noctu breuior eſſe debet. Vtantur hordeato, auenato, vbi reſiccandum eſt. Conuenit 36 orizogala, amygdalogala cũ ſacch. roſ. vbi retinéda defluxio, incraſſanda, & coquenda. Aqua frigida ore colluta in calidis: ſubtepida in frigidis fluxionibus, conuenit.

Secunda menſa carne cydoniorum piris auſteriuſculis & coctis, poſt etiam coriandro vti oportet, vt confirmetur venter, & fumi prohibeantur. In frigido, vino quidem vti licet, verum modico. In paſtu medio non frigido, ſed refracto, aqua ſub-

23 In quibus vis ſit ex alto reuocandi ac reuellendi

24 Ipſiuſque catharri qualitas ægri naturæ ſit conſentanea.

25 Ad prohibendam generationem, materiæ reuulſionem, & funeſti ſymptomatis correctionem.

26 Ne ſpiritus, natiuuſque calor diſſipentur, qui cum catarrhi materia pugnant.

27 Hæc ſub cineribus ſtupa inuoluta coquitur.

28 Ad eius coctionem, quam excepit materia, & eiuſdem excluſionem.

29 Cuiuſmodi ex ſyrupo myrtilorum cum decocto plantag. hordei. 30 *Vt cum ſuffocatio non eſt imminens, ſed ſolius catarrhi curationis eſt habenda ratio.*

31 *Vt aſſueta vitæ portio ducatur.* 32 *Quia humores fundunt.*

33 *Quia reprimunt.* 34 *Ratione fluxionis, non materiæ.* 35 *Qui corrumpit, non concoquit.* 36 *Si non adſit capitis dolor.*

37 Ne incitetur catarrhus.

38 Quatuor hæc sunt corporis plethora, generatio ab hepate calidiore & sanguine subtiliß.mo, prolapsus in partem cuius officio vita carere nequit, febris cõiunctio.

tepida, aut pane tosto. Clysterum vsus, sed 37 mollium probandus est. Phlebotomia à Græcis ferè omissa est & Arabibus, nisi vbi ea ádsunt, 38 quæ Mesuæus annotauit in capite de catarrho.

Purgationes initio leuiores, qualis est cassia ad ℥.1. aut ʒ.x. imperata, ac per interualla vsurpata, cui aliquando in fluxione calida addere licet elect. de succo ros℈.2. Iam progresso morbo, vbi signa coctionis apparent, poterit catholicum imperari ad ʒ. 6. adiecta infusione ℈.2. agarici, & ʒ.ß. rhab. Nonnunquam etiam in his catarrhis imperamus rhab. infusi ℈.4. puluerisati verò ℈.2. qui dissol. in hac decoctione.

℞. passul. hordei ana P.1. trium florum cordialiũ, liquiritiæ rasæ ana ʒ.2. fiat decoct. pro vna dosi, in qua dissol. rhab. &c. vt dictum est. Post hæc etiam

39 Vt diacarthamo.

40 Ad infringendum.

41 Ad leniendum.

42 Ad deriuandum & cerebrum recreandum.

iam benè maturato morbo, 39 fortioribus vti licebit, qualia in Gatinaria. Peculiaria verò remedia alia 40 continentur ore, alia 41 deuorantur: nõnulla 42 naribus applicantur: eáque aut retinẽt, aut leniunt & concoquunt, aut repurgant. Retinent, vt.

℞. rosf. hordei, agrimoniæ ana P.1. sem. plantag. pap. albi, portul. ana ʒ.1. fiat decoctio ad ℥.4. In col. disso. diamori ℥.1. vini granatorum ℥.ß. Aliud.

℞. aquæ. hordei non excorticati ℥.3. dianuci ℥.1. Aliud.

℞. zulapij rosarum. ℥.3. syrupi myrtillorum ℥. 1. Aliud.

℞. aquæ rosarum ℥.3. caphuræ ℈. 1. Aliud,

℞. corticum papaueris albi. rosarũ siccarum an. P.2. boli armenæ ʒ.2. fiat decoctio. Hæc ore continemus, & inde os leuiter colluimus. Alioqui fiunt

pilulæ, quæ in ore continentur.

℞.boli armenæ lotæ cum aqua rof.terræ figillatæ lotæ cum decocto papaueris ana ʒ. 1. elect. diatragacanthi frigidi cum oui albumine dissolu. ℥.ß. cum modico syrup.rof.de ficcis fiant pilulæ ad magnitudinem lupini.

Vel.℞.fucci rofarum ʒ. ß. bol. armenæ tantundem, fiant pilulæ tres horâ decubitus capiendæ. Mirificæ funt facultatis ad acriores fluxiones retinendas. Conferua rofacea cum mastiche, bolo Armena, terra figillata ad id instituti apprimè conferet. Vel etiam trochifci eiufmodi.

℞.aniforum, coriandri præparati ana ʒ.ß.macis, cinamomi, fpicæ, ireos, coralli rubri ana ℈. 1. femin. papau.albi, in vino cocto macerati ana ℈.1. gummi tragacanthi, mastichis ana ʒ.1.omnia incorporentur in fucci liquiritię ℥.1.cum leui affufione fyrupi myrtillorum. Fiant trochifci pondere ʒ.ß.

Poffumus vti folo tragacantho, terra figillata, & in frigido catarrho fpica. Vbi leniendum eft, glycyrrhizæ fuccus maximè conuenit, aut decoctio pectoralis, vt decoctio pectoralis Rhazæ.

℞.iuiubas N.xx.febeften xxx.paffful.enucleat. ℥. 1. viol. ficcarum ℥. ß. liquiritiæ rafæ. ʒ. 5.caricas 10. Fiat decoctio in tribus libris aquæ, dum redeat ad vnam. Adde, fi vis, femen bombacis, capillorũ ven. & alia, quæ incîdunt, aut repurgant. *Decoctio pectoralis ex Rhazæ.*

Poft initia, vtendum eft elect.diaireos, commifcendúmque eft diatragacanthum ad ℥. 1. Quale hoc eft.

℞.diatragac.frigidi ℥.1.diaireos fimplic.℥.ß.fiat pul. Teneat in ore. Verùm, vt minuitur catarrhus

& maturatur, plus diaireos miſcendum erit. Retinendum eſt, cum fluxio vehementior & periculoſior. Aut etiam vbi leuis eſt. Sed hîc ferè ſine purgatione corporis, illîc poſt purgationem. Vtuntur ſuffumigiis, quale hoc eſt.

℞. olib. ſandaracæ ana ʒ. 2. fiat decoctio in vino adſtringente excipiatur fumus. In frigida.

℞. ligni aloës, coſti ana ℈. 2. galliæ moſchatæ ʒ. ß. olibani, ſandaracæ ana ℈. 1. cum ſtyrace liquida fiant pilulæ, & ſuper prunas ſuffumigium. In calida, ſuffumigia fiunt hoc modo.

℞. ſantali citrini ℥. ß. roſ. violarum ana P. 2. fiat decoctio in aqua, & inde ſuffumigium. Vtendũ quoque pomis odoratis eſt, vt priùs Cucuphis & aliis rebus roborantibus cerebrum. Ligatione in duobus digitis manus dextræ, ſtuphis ſiccis, poſtremò etiam cauterio hoc modo. Radatur caput in ſyncipite medio, qua parte ſutura coronalis eſt, fricetur locus calente linteo. Sinapiſmus, aut phenigmus applicetur: veſicæ excitentur & diu contineantur, vt fluant. Caules itaque ad ignem tabefactos axungiâ porcina inunges, & ſuperpones loco. Quibus ſi nihil proficitur, cauterio vtendum erit.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Nulla ferè corporis humani ægritudo eſt, quæ non defluxione humoris alicuius è capite aut excitari, aut incrementum accipere poſſit. Atque id generaliùs ſumpto nomine: κατάρρος Græcis appellatur. Propriè tamen cùm in nares defluxio fit, κόρυζα, in fauces, βράγχος: in gurgulionem, σταφυλὴ & κίων, dicitur. Cauſas omnium, ſigna, & remedia perſequi, longiùs eſſet, quàm pro inſtituto. Hoc admonuiſſe ſatis fuerit, diſtillatio-

nem eiusmodi,non solùm,vt multi scribunt, à cerebri intemperie frigida & humida,aut ab omnibus,quæ replent caput originem habere. Nam sæpè calidius cerebrum plus vaporis attrahit, qui deinde, vt in aëre pluuia, superueniente frigore concrescit, atque exprimitur: calore & siccitate, veluti quodam naturæ circuitu tandem absumitur. In omnibus tamen catarrhis capitis repletionem esse certum est, quæ hanc defluxionem parit, ídque à vaporibus alimenti, humorum, viscerum vitio,caloris capitis imbecillitate, quia non conficit alimentum, aut vapores non dissoluit, defectis alimenti proprij,atque inopia,vt in ventriculo.Sed duo perpetua ferè sunt huius mali seminaria, calidius hepar, ventriculus frigidior, adiuncto partium mittentium robore, cum imbecillitate recipientis:quibus additur,pulmo,vterus,lien, &c. Aër deinde externus, frigidus quidem, aut exprimendo, aut calorem intrò cogendo: calidus verò & austrinus, caput replendo, & humores liquando, ac dissoluendo. Frequentiùs tamen materia cerebro conclusa per æstus in superficiem per frigora, in medium corpus, & partem imbecilliorem delabitur. Cutis quoque densitas & alui astrictio plurimùm accelerant catarrhum.

Catarrhos à sola intemperie frigida cerebri nō fieri.

Catarrhi duo perpetua seminaria.

In calido, venæ sectio aliquando conuenit, diuersio per clysteres, leuis purgatio, gargarismata ad astringendum, Errhina ad diuertendum, suffumigia ex ligno aloës, benzoino, styrace, olibano, gallia moschata, sandaraca, carioph. lauro, baccis iuniperi: in calido, vapor humidus ex aqua ros. viol. santal.caphura,sacellationes, formulæ in ore, incrassantia, alterantia: in frigido, magis constringentia, & calida, pilulæ, theriaca, cucuphæ, sacculus siccans, inspirationes incidentes, poma odorata, exulceratio in interiore brachio, seton syncipite medio, qua parte coronalis pilus raditur frictio, sinapismus,phænigmus, vesicatorium, cauterium, frictiones vicinarum partium & capiti consentientium, meliores, quàm capitis, nisi bene puro corpore:ordo à cruribus ad spinā, brachia, ceruicem,iugulares, post aures,occiput,syncipur, frictio capitis cum spongia.

Vapor non modò prohibendus in fine pastus, sed dum fit concoctio.Tum enim eleuatur plurimus,vt ex ructibus apparet.Quo tempore fluxio excitatur,magis stipticis vtendnm,vt

veſperi: manè verò lenientibus, coquentibus, expurgantibus thoracem. Galenus ſub finem 6. Epid. ſcribit catarrhum, aſthma, conuulſionem ſanari febre, vt inde intelligamus calidis & ſiccis potius in hoc affectu eſſe vtendum. Aſſueſcendum emungendis naribus potius, quàm expuitioni: quia per nares craſſa & tenuia expurgantur ſine damno reliquarum partium: per os tenuia tantùm, & cum periculo pulmonum, ac ventriculi. Adde quòd conſuetudine facta expuitioni, per ſomnum, & occupato animo, materia in inferiores partes ab ore delabitur.

Cibi parcitas pręſertim veſperi, panis ſicci eſus, declinatio nocturni aëris & radiorum lunæ, potus paucus, pręſertim materia exiſtente cruda, quo tempore ſitis quoque minor eſt. Supinus decubitus oculis confert, ſed catarrho noxius. Pilulæ Meſuæi de cynogloſſa valde nobis probatæ, ſed quarum non vna eſt apud omnes deſcriptio: conſerua quoque roſarum cum maſtiche, bolo Armena, ſyrupo myrtillorum, terra ſigillata, & quod ſequitur.

℞. aniſi, coriandri ana ℥. ß. macis, cinamomi, ireos Florent. coralli rubri, ſpice nardi, roſ. rub. ana ℈. 1. maſtiches ℈. 2. gummi drag. malaxati cum aqua roſ. ℥. 1. omnia incorporentur cum ſucco glycyrrhizæ. Fiat trochiſci ponderis ℥. 1. teneat ſub lingua.

Ad deſtillationem vuæ & faucium, ſuffumigium.

℞. ſtyracis. liquid. ficuum pinguium, florum amygd. ſemin. hyoſcyami ana ℥. 4. cum ficu & ſtyrace diu terendo incorporentur. Fiant trochiſci. Ter in die, manè, in meridie, & veſperi fiat ſuffumigium. Deinde interpoſitis tribus diebus idem fiat.

ANTO. VALETII EXERCIT. XVIII.

Gal. lib. 3. de cauſ. ſympt.

Catarrhus propriè dictus defluxio à capite ad partes ſubiectas perhibetur, éſtque ſymptoma de genere immodicè excretorum. Vt enim ſe habet in leienteria ventriculus, ita & cerebrum in diſtillationibus. Catarrhi cauſæ efficientes vel ſunt à cerebro ipſo, vel ab inferioribus partibus. A cerebro

quidem, ob eius intéperiem calidam, aut frigidam. Calida ex euentu catarrhum ciet, plus ſcilicet attrahendo, quàm concoquere, & in halitum digerere poſſit. Frigida per ſe catarrhi cauſa eſt, quia alimentum ad cerebrum delatum, non conficitur, nec per halitum difflatur. Huic quoque cauſæ famulantur partis raritas, quæ promptè pituitam ſuſcipit, magnitudo viarum in cerebro, cerebri ſitus, ad quem vapores facilè conſcendunt. Itaque ſcriptum reliquit Hippocrates, cerebrum tanquam magnam glandulã eſſe, & caput, ὥσπερ σικύαν τῷ σώματι incũbere: ideóq; ῥίζαν τῶν ἀνθρωπίνων νοσημάτων eſſe. Cũ autẽ à partibus inferioribus oritur, & efficientis intrinſeci rationem habet, vel vẽtriculus intemperatus, vel calidum iecur reperitur. Extrinſecæ cauſæ ſunt, aëris calidi intemperies, ſalſorum, & (vt loquuntur) excoriantium catarrhorum parens: vel frigida, craſſorum ſoboles: affectiones animi ſpiritus refrigerantes, aut etiã reſoluentes: ocium, à quo excrementorum congeries, & ſpirituum torpor: vigiliæ, quæ eoſdẽ ſpiritus abſorbẽt: ſomnus nimius, qui refrigerat, maximéque pomeridianus à paſtu, quia tunc violento motu calor ad interiora retrahitur, ac ſpiritus craſſiores & frigidiores fiunt: immodica venus: denique inanitio & repletio.

Catarrhi cauſæ efficientes.

Catarrhi externæ cauſa.

Signa calidi catarrhi ſumenda ſunt ex faciei & oculorum calore, rubore, tenui materiæ conſiſtentia. Item ex odore, quum in nares fertur, putido: ex ſapore, cum in fauces, acri, ſalſo, erodente, ſiti: ex ſubita generatione, viſus, atque auditus minore læſione, cum in ventriculum. Frigidi contraria ſunt ſigna.

Signa calidi & frigidi catarrhi diſtincta.

Catharri curatio. In curatione res imprimis non naturales optimè ſint compoſitæ. Eſus largior, potus parcior imperetur, quòd ex humidis vapores faciliùs ſuccreſcant. Somnus breuior, iis præſertim, quibus hepar eſt præcalidum: talibus enim per ſomnum repletur caput. Iiſdem inedia lōgior malo eſt: quia cibo & potu non refrigeratum hepar vehementiùs incaleſcit, vnde omnia vrit. Obeſos abſtemios eſſe oportet. Fugienda quę caput calfaciunt, opplent, balnea, lotiones capitis, integumenta nimia, &c.

Gal. lib. 5. & 13. Method. Conſiderata fluxionis natura, quæ eſt à parte vna ad aliam expulſio, indicatio prima ſiſtendam fluxionem ſuadebit. Atque interim ad duos terminos reſpiciendum, vnde ſcilicet fluxio oritur, & in quem deſinit. Prior, qui membrum mandans appellatur, duas exhibet indicationes, vt excrementum auferamus, quod expellitur, & vitium, ex quo excrementa progignuntur emendemus. Recipiens quoque pars geminam præbet indicationem, vt eam roboremus, ne recipiat, & id quod fluit aliò trahamus.

Vacuabitur materia, eadémque opera ſiſtetur fluxio, ſanguinis miſſione, niſi humores planè ſint craſſi, & à ſanguinis natura plurimùm diſtantes: vbi reuulſione per ligaturas, frictiones & clyſteres, materiæ præparatione, & per conuenientia medicamenta expurgatione contenti ſumus.

Si tenuis & calida ſit, ſyrupis adſtringentibus & incraſſantibus apparatur: vt iuiub. nenuphariño, de portul. papauer. qui in tuſſiendi labore grauiore dantur è cochleari. Sedata fluxione purgatio præſcribatur.

℞. fol. oxalid. scariol. portul. ana M.ß. polypod. quern. contuſ. glycyrrhiz.raſ.paſſul.mund.ana ʒ.3.ſalu.beton.ſaluię vitæ,flor.viol.ana M.ß.f.decoct.vt eſt artis ad ℥.5 In col. fiat leuis ebullitio ʒ.2. folic. ſennæ orient. & ℈.ß. ſemin. aniſi.in qua colata infunde rhei elect.ʒ.1.cinam.gra.4.In expreſſione diſſol.ſyrup.de cichor.compoſ.cum rhab.℥.1.f.potus.

Si craſſior ſit materia,præparabitur & purgabitur vt in pituitoſa cephalalgia.

Non omittenda intereà, quæ vaporum aſcenſum ad cerebrum inhibent, vt pulueres, opiatæ, conſeruæ,electaria. vt.

℞. conſeruæ roſar. ſiccæ ℥.ß. coriand. præparati ℥.1.aniſ. cond.℥.ß.puluer.roſ.ſicc.ʒ.1.bol.armen.purgatæ ℈.4.puluer. electa. diaireos ſimplic.ʒ.1. diatragacanth. frigid. ʒ.1. ſacch. roſ.q.ſ.vt ℥.5.f.puluis. Poſt paſtus ſingulos detur è cochleari.

Ex iiſdem & conſerua roſar.antiqua in eundem vſum opiata concinnari poteſt.

Remedia particularia vt errhina, apoph. & ſimilia, non niſi conſideratè vſurpanda, quod ſæpiùs humores liquando & diſſoluendo catarrhos commoueant.

De 1 *ophthalmia.* CAP. 19.

1 *Humida, nõ autem ſicca.*

OPhthalmia, inflãmatio eſt eius tunicæ, quæ corneæ adnaſcitur.Coniunctiuam 2 vocant. Hæc producitur à pericranio,à quo vaſa deducuntur in oculum, per frontem mediam & tempora. Itaque ferè ſuperficialis inflammatio eſt cum rubore, dolore, tenſione, quæ vt augentur, ita affectus magnus eſt.Exiguus, vt minuuntur. In exigua 3 inflammatione, maioribus 4 remediis non eſt opus. Sed roſarum ſucco, oui liquore tenui, aqua roſ.aut plantaginis, lacte mulieris, vel aſinæ curari

2 *Quòd cõneƈtat oculũ cũ ſua orbita.*

3 *Cuius generatio & affluxus materiæ non eſt perennis.*

4 *Vt phlebotomia, purgatione.*

poteſt. Oportet hos ſuccos inſtillare oculis, eoſdem contegere panniculo lineo, iiſdem liquoribus inſuccato. Poſtea verò iam declinante malo, ſantalos citrinos, modicum maceris, aut ſpicæ in aqua roſacea feruefacta 5 adhibebimus.

Vbi verò 6 grauius malum eſt. 7 phlebotomia, arteriotomia, cucurbitula, ſanguiſuſæ, ſcarificatio, purgatio, cauterium, paracentheſis, fortiora collyria, & localia 8 remedia inſtituenda ſunt.

Phlebotomia, vbi 9 cætera cõſentiunt, vt ætas, vires, tempus, regio, & ſi dolor vrget vehementius, ac rubor & tenſio maior eſt, ſubducta ſponte ſua, vel molliori clyſtere aluo, Cephalicã aperito eiuſdem lateris 10 amplo vulnere, & quantum tolerant vires, 11 ſanguinem educito: tum ſi fuerit opus, paululum recreatis viribus, & leui pharmaco purgato corpore. Hippoc. de locis in homine metuit, ne fortiori pharmaco humores corporis agitati confluant in oculos. Quod conſilium multis è recentioribus Medicis probatum eſt.

Itaque ſi bilioſus ſanguis eſt, quem ferè dolor acerbior ſequitur, rhab. caſſia, manna, catholico, electario de ſucco roſarum, hiera picra ventrem ſubduces. Diſſolue æſtate in ſero lactis, decocto violarum & hordei. Reliquis temporibus, in decocto pectorali. Fortiores ſunt pilulæ aureæ, pilulæ lucis, hiera diacolocynthidos. Si pituita, ex hiera picra, pilulis elephang. agarico mixtis formentur pilulæ. Diaphœnicon quoque ex vſu eſt, pilulæ fœtidæ, & cocciæ.

In melãcholicis, hiera Ruffi, hiera diaco. addito epithymo, aut foliis ſennæ. Per interualla, clyſteres

5 Ad humoris cõcocti digeſtionem.

6 Perẽni generatione affluxus cauſa, & ſymptomatum vehementia.

7 Ad generationem prohibendã, materiæ curſum reuocandum, cauſámq; cõiunctã amouendam.

8 Cuiuſmodi ſunt frõtalia vulgò dicta.

9 Vt ſi morbi ſpecies, magnitudo, cauſa & ſymptoma deſiderẽt, & ex affluxu materiæ ab orgaſmo magna ſit ophthalmia.

10 Vt calor contra naturã euaneſcat

11 Sæpè ad lipothymiam vſque.

& suppositoria loco purgationum esse possunt. Alioqui reuocandæ sunt purgationes. Iam bene purgato corpore, 12 cucurbitulæ scapulis, & initio 13 ceruicis figendæ sunt, vbi & 14 scarificatio conuenit, si quidem locus admixta cucurbitula vehementer intumescit, atque vbi grauitas est capitis. Perseuerante malo, vena frontis, vel quę in syncipite apparet, quæ post aures, quæ in temporibus, in quibus ea eligéda est, quæ tumet, rubet, pulsat magis cęteris. Reliquias inflammationis vacuat ea, quę ad maiorem angulum est. Loco phlebotomiæ nonnunquam hirudines inducuntur. Cartilago quoque auriculæ scarificatur. Quæ vena ad pollicem vergit, mediæ ramus est, quæ initio secta plurimùm diuertit, & viribus 15 minùs detrahit, quàm secta cephalica. Arteriotomia locum habet, vbi calidus & spirituosus sanguis est. Huius rationem describit Galenus ad finem lib. 14. Methodi medendi, & Mesuæus cap. de ophthalmia. Cauteria tamen ad coronalem suturam, vt priùs post aures in occipitio, è regione oculi laborantis in ceruicis initio imprimi possunt. Vt in syncipite medio, qua parte coronalis, raditur capillus, & cauterium applicatur. Eidem frictiones, sinapismi, phœnigmi, vesicationes institui poterunt.

12 Ad reuocãdum fluxum.

13 Quinetiã occipiti & toto capiti sunt cornicula afigenda.

14 Vt fiat reuulsio & euacuatio manifesta materiæ in oculũ fluẽtis.

15 Quod minùs dißipentur spiritus.

16 Idẽ Gal. cap. vltimo lib. de cur. ratio. per sang. miß.

Paracenthesis fit hoc modo. Prehendes digitis cutem cum carne, quæ initio ceruicis est ad cauum occipitij: tum acum traductam filo serico satis crasso transfiges. Et ita locum peruium ad triginta aut quadraginta dies permittes, per interualla sublato, ac deinde reposito filo. Topicis vero hoc modo vtendum est 17 Initio quidem reprimendum: 18

17 Cum materiæ fluit, & tantùm pars calet, & rubet.

18 Cum materiæ pars aliqua fluxit.

augmento, aliquid coquentium & reprimentium miſcendum eſt. Vt verò procedit morbus, hæc augenda ſunt, & minuenda, quæ reprimunt. Poſtremò roboranda pars eſt. Fouentur itaque 19 oculi ex decocto violarum, roſarum, ſem. pſilij, papa, albi, corticis radicis mãdragoræ, foliis: populi, ſalicis, rubi, myrti & ſimilium, diſtincta ratione ex natura humoris, qui fluit.

19 Id fluxionis initio.

In augmento, decocto maluarum, althææ, cydoniorum, adiecta modica quantitate eorum, quæ reprimunt.

Procedente morbo, flores chamæmeli, anethi, meliloti miſcendi ſunt. Poſtremò etiam fœnugræci decocto vtendum. Vbi reprimendum, ex aqua communi, aqua roſarum, aut plantaginis, decoctio fit.

In augmento, lacte, poſteà etiam vino diluto.

Itaque vbi topicis vtendum eſt, fouendus locus decoctione frigida, aut tepida, ſi leucæ adſunt, & pertinaciùs inhæret pituita, tum 20 medicamentum oculis inſtillandum. Poſtea goſſipium madefactum in liquore conuenienti linteolo lineo inuoluitur: linteolum ſimiliter inſuccatur, & ita oculo inſternuntur: tum ita alligantur faſciâ, vt ne oculus grauetur, aut doleat. Oportet enim quæ oculis adhibentur, læuia eſſe, mollia, præterea ſine morſu, ſine emplaſtica & viſcida natura, quæ pertinaciùs inhæreat, & celeriùs indureſcat.

20 Si calida ſit materia.

Quater in 21 die remedia innouantur, aut etiam ſæpiùs, ſi vrget dolor. Quòd ſi per 22 exteriores partes, quod ſæpè fit, fluxio eſt, frons & tempora reprimente emplaſtro inducenda ſunt.

21 Imò decies

22 Vt ſecundum pericraniũ tunicam.

Conue-

Conueniunt itaque initio 23 aqua rosarum, oui liquor tenuis, lac muliebre, aut asinæ. Succus rosarum, conserua rosarum, cum oui albumine, mucago sem. psilii, & similia. Vel hæc composita. *23 Ad reprimendum.*

℞. succi mororum agrestium resiccati ℥.4. (plus, minúsue) quas cum oui albumine commiscebis, & siccabis rursus. Vsus tempore, ʒ.2. pulueris in lacte muliebri & aqua rosacea dissolues. Vteris autem, vt suprà dictum est, scilicet, instillãdo cum gossipio insuccato. Oui albumen agitatum, & despumatum cum decocto papaueris albi, aut aqua rosarum, vtile est. Aliud.

℞. mucaginis sem. psilij, seminis cydoniorum, extractæ in aqua papaueris ana ℥. 1. liquoris tenuis oui ʒ.6. caphuræ Gr. 8. croci Gr. 4. Vbi dolor vrget vehemẽtius, vtendum est opio. Sed ab eius vsu, oculus decocto meliloti tepido, aut simili 24 fouẽdus est. *24 Vt corrigatur intẽperies, q ã induxerit opiũ.*

Collyrium album Rhazæ.

℞. gummi arabici, tragacanthi, amydi an. ʒ.1. cerusæ lotæ ʒ.1. ß. opij Gr.7. Cum oui albumine fiat collyrium. Vsus tempore ʒ.2. in lacte muliebri dissolue. Crescente morbo.

℞. cerusæ plumbi lotæ cum aqua rosarum, & persiccatæ ʒ.2. caphuræ ℈.ß. cum oui albumine fiat collyrium. Vsus tempore dissolue in lacte.

Toto reliquo tempore morbi licebit vti sief, id est, collyrio albo cum opio, si vehemens dolor est: imminuta dosi opij, si non tam vehemens: omninò sublato opio, si leuis est. *25 In quo par cura digerendi ac repellendi esse debet.*

Sed addere oportet in 25 augmento sarcocollæ nutritæ in lacte mulieris ʒ. 1. Et vt procedit mor-

bus, in declinatione augenda sarcocollæ dosis est, ac tandem sola sarcocolla nutrita in lacte, & vino, vel aqua fœniculi dissoluta vtendum est.

26 Vbi tantũ repellendum. *27 Vbi modicè digerendũ.* *28 Ex lacte muliebri, vel asinæ.*

Mucago psilij 26 initio: 27 cydoniorum, in augmento: lini aut althææ, in statu: fœnugræci, in declinatione conuenit. Sed ab vna ad alteram paulatim transeundum est. In declinatione.

℞. sarcocollæ 28 nutritæ ℥.3.ß. croci, spicæ, ana ℈. ʒ. aloës ʒ.ß. Aloë lauetur in aqua fœniculi. Huius pulueris ʒ.2. in aqua fœniculi dissolue, aut aqua rosarum, si quid ruboris & caloris superest. Aliud.

Ouum crudum coctum, & ita induratum, calidum per se, vel è lacte muliebri subactum applicabis.

Puluis citrinus, quo vtendum est in augmento & statu.

℞. sarcocollæ ʒ. 5. aloës lotæ in aqua rosarum drach.1. tragacanthi ʒ. ß. opij. ℈. ß. vel Gr.6. Quo tempore ouum crudum integrum sine testa per se, vel cum lacte muliebri, exceptum gossipio apponi potest. Roborando oculo vinum 29 adstringens dilutum aqua fœniculi, in qua spica, aut stœchas coxerit, competit.

29 Aut collyriũ ex quarta aquæ rosarũ parte, vna vini & pauco mastiche confectum.

Anacollemata, siue Frontalia.

℞. mannæ thuris, mastichis ana ʒ.2. agitentur ex oui albumine. Aliud.

℞. farinæ fabaceæ M.1. cum oui albumine fiat emplastrum. Aliud.

℞. emplastr. contra rupturam ℥.2. subigantur cum oleo rosaceo, & fiat anacollema. Aliud.

℞. myrrhæ, thuris ana ʒ.2. farinæ volatilis. M.ß.

cum oui albumine fiat frontale. Aliud.

℞. boli armenæ ℥. 1. aquæ rof. ℥. 3. aceti ℥. cum duobus albuminibus ouorum, fiat frontale.

Sic etiam ex farina fabacea aut filiginea cum oui albumine & modico croco frontale compingi poterit lana vel linteo excipiendum.

Balneum in decliuatione imperari poteft. 30 Errhina quoque, gargarifmi & mafticatoria. Neque omittendæ funt frictiones initio ductę fupernè deorfum ad diuertendum. Vide Aëtium.

30 Propter oculorum & narium fympatheiam in ophthalmia nunquã tutò errhina præfcribuntur.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Morborum oculi vt infinita propè multitudo eft, ita in illis diftinguendis maxima confufio, præfertim iis, qui ad ophthalmiam fimilitudine quadam accedunt, & inflammationem annexam habent, quales funt, τάραξις, φήμωσις, χήμωσις, & ὀφθαλμία propriè dicta. Montanus vir alioqui doctiffimus quanquam cæteris accuratiùs hæc diftinxiffe epiftola quadam videtur, à veterum tamen fententia, vt Galeni & Pauli Æginetæ, longè difcedit. Scribit enim χήμωσιν palpebrarum inflammationem effe, licet aliquando partes cæteras in confenfum trahat. At Paulus Æginetà χήμωσιν appellari ait, ὅταν ὑπὸ φλεγμονῆς ἰσχυρᾶς ἀμφότερα τὰ βλέφαρα ἐκστραφῇ, ὡς μόλις ὑπ' αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς καλύπτεσθαι. καὶ τὸ λευκὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ μετεωρότερον τοῦ μέλανος γένηται, καὶ ἐρυθρὸν, καὶ πολυμερῶς ὑπερλαμβάνει τοῦ μέλανος. Id eft, cum vtræque palpebræ ex vehementi inflammatione inuerfæ fuerint, vt vix oculi ab ipfis contegantur, & album oculi nigro fublimius euaferit, rubrumque etiam magna ex parte nigrum occupâri.

Montani opinio à Græcis aliena.

Paul. Æg. cap. 22. lib. 3.

Vidius quoque (vt doctiffimè Ioannes Gorræus annotauit) negligentiùs εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον legit χήμωσιν ἀντὶ τῆς φιμώσεως. Sed his prętermiffis omnia facillimè fic diftinguuntur. Si leuis quædam inflammatio, & veluti phlegmones principium fiie

diſcrimine partes oculi inuadens primo intuitu appareat, cum rubore quidem, ſed exiguo, quem dolor mitis conſequatur, ταράξις erit duntaxat, id eſt, oculi perturbatio. Hæc enim certiſſima ſigna ſunt, quòd hic affectus, neque phlegmone ſit confirmata, neque vnius magis, quàm alterius partis proprius, neque vehementem dolorem habeat, aut tumorem.

Quibus ſi adiicias à cauſſa externa excitatum fuiſſe, vt ſole, fumo, puluere, oleo, radiis lunæ, vino, eſu, cæparum, erucæ, alliorum, ſinapi, ictu, quæ omnia ab ægro diligenter exquirenda, tum nulla in iudicando dubitatio eſſe poterit. Paulus à manifeſta tantùm cauſſa fieri vult. Experientia tamen conſtat non raro ab interna excitari, præcipuè vitio ventriculi, & poſt egregiam potationem, neque tamen propriè eſſe ophthalmiam, licet aliquando in corpore cacochymo, & ſi negligatur, in eam facilè degeneret. Si verò palpebræ tantùm inflammationem patiantur, atque in ſeſe concidant, vt oculus aperiri nequeat, φίμωσις erit, id eſt, præcluſio quædam, & quaſi ligatio eorum, quæ ſecundum naturam aperta & recluſa eſſe debent, ſiue cicatrice, aut carnis incremento partes coaleſcant vt labra vteri: ſiue inflammatione, vt palpebræ oculorum. Contrà, ſi oculus apertus maneat, nec claudi poſſit, albo nimirum oculi in tumorem ſublato, atque eminente, nigro verò ſubſidente, & veluti hiatum quendam efficiente, χήμωσις eſt. In qua præter ruborem & inflammationem, pathognomonicum ſignum eſt, palpebrarum, vt ait Paulus, ἐκτροπή, id eſt, conuerſio, quia adduci non poſſunt. At ſi coniunctiua tunica, ſiue adnata phlegmone laboret, cum tumore, tenſione, dolore, calore & rubore, ophthalmiam eſſe non dubitandum. Ergo τάραξις (quam ophthalmiam non veram vulgò appellant) affectio eſt omnium oculi partium externarum communis: φίμωσις, palpebrarum: χήμωσις, albi oculorum: ophthalmia, adnatæ membranæ propria.

Sæpè omnes inter ſe vel plures commiſcentur.

Ophthalmiæ ſanguineæ ſigna. Fiunt ophthalmiæ, vt cæteræ inflammationes, à ſanguine, bile, pituita, melancholia, flatu. Sed frequentiùs à ſanguine, aut bile.

Sanguineæ ſigna ſunt, tumor maximus in loco rubor, tẽſio, lachrymæ craſſiuſculæ, quæ facilè exſiccantur, ſordes molles

in oculorum angulis. Quibus adde redundantis sanguinis in corpore indicia.

Biliosæ, tumor moderatus, in superficie, color subpalpidus. dolor acris & mordax, lachrimæ vel nullæ, vel paruæ, salsæ. amaræ, statim concrescentes, sordes in angulis siccæ & asperæ vigiliæ, excrementa biliosa, corpus gracile, quandoque febris tertiana, si materia fuerit in ventriculo. *Ophth. biliosæ signa.*

A pituita, tumor maior, sed laxus, color albus, lachrymæ plurimæ, tenues, incipidæ: sordes vel nullæ, vel molliusculæ, corpus pituitosum, &c. A flatu rara est, tensionémque habet sine grauitate. *Ophthal. pituitosæ signa.*

Per defluxionem fieri intelligimus, cum repentè inuadit, nec præcesserunt lachrymæ, sordes, erosiones à quolibet aëris excessu. Per essentiam verò ex contrariis signis, & si dolor ad interiores capitis partes non perueniat, à quibus adnata membrana nascitur. Humidior autem efficitur ob materiæ multitudinem, tenuitatem, loci affecti raritatem, caliditatem aëris, virtutis expultricis robur, & retentricis imbecillitatem. Sicca quam Græci ξηροφθαλμίαν vocant, contrariis caussis constat, periculosiórque est ob materiæ acrimoniam, qua sæpe vlcus inducit. *Ophthalmia per essentiam facta, ab ea, quæ per defluxionem, sit distincta.*

Sedato capitis dolore, si adsit, conueniunt sanguinis missio sæpiùs repetita, cucurbitulæ cum scarificatione, clyster, topica repellentia, colliria anodyna, purgatio, balnea, meri potio, emplastra. In taraxi, subducto ægro à causa externa abluatur oculus tepidâ primùm, deinde frigidâ abstinentia à cibo, somnus. Perpetuò & subinde imponenda medicamenta, quia eluuntur nouo humore, & lachrymis affluentibus. Nonnulli è recentioribus Hippocratis authoritate moti fortiores purgationes nõ probãt, quòd sic cõmotus humor defluat in oculũ: alij contra. Vidi contumaces ophthalmias non potuisse curari sine fortium catapotiorum vsu, hyera diacolocynth. & similibus id genus vehementioribus medicamentis. Sed omnia pro humoris quantitate & qualitate temperanda. *Hipp. lib. de locis in homine.* *Aetius serm. 3. Tetrab. 2.*

Amplo foramine.] Tum vt crassior sanguis exeat, tum vt maturiùs animi deliquium sequatur. Quod plurimum conferre ostenditur historia adolescentis, de sanguinis missione, 6. Epidimion, 13. Methodi, 2. ad Glauc. Aëtius è fronte, & angulo maiore. Sed hoc post sectionem cephalicæ, perseuerante

dolore. Tunc enim primùm vena frontis, ac tandem, quæ est in maiore angulo ad nares, secari potest. Cæterum ramus mediæ initio diuertit, & minus detrahit viribus, quàm cephalica.

Oportet hos succos instillare oculis.] Satius erit plurimùm diluere oui liquore optimè confracto, vt nihil habeat viscidi, & lacte mulieris iuuenculæ, deinde etiam fœnugræci decocto. Aut rosas, myrtos, rubos, & similia cum fœnugræco, chamæmelo, seminibus lini, & similibus in aqua simplici aut plantaginis incoquere. Deinde pannis mollibus ad oculi magnitudinem complicatis, insuccatis & admotis partes vicinas fouere, Æstate quidem frigidis, Hyeme verò calidis, sæpiùs innouatis. Lenta Galenus laudat, quia aspera oculum offendunt. Periculosa tamen sunt, si nimis corpulenta & viscida: quia frequener loco adherent, aut exsiccantur, aut putrescunt sed tum maximè si pustula aliqua subsit. Narcotica, si acrior dolor sit & humor, effluxum prohibent, acrimoniam retundunt, & oculi sensum hebetiorem reddunt. Sed his neque in principio, neque ante purgationem est vtendum, idque necessitate cogente, vt docet Gal. commen. in Aph. 31. libr. 6. vbi addit etiam tunicas indurari, & adstringi. Vitriolum humidioribus oculis nonnulli inspergunt, alij tritum oui albumine inspergunt; idque aqua calida coquunt dum concrescat: tum exprimunt, & liquorem oculis infundunt. Ab acrimonia tamen cauendum. Cerusa Veneta (Galenus Rhodiacam vsurpabat) optima est dissoluta in lacte decoctionis foliorum capitum seminis papaueris: pulticula è semine papaueris albi, & hyoscyami, decoctum foliorum papaueris, capitum seminis, & inde fotus. In fœnugræco bene loto & macerato magna vis inest. Bene purgatur, multùm abluitur, maceratur per diem in aqua purissima, in fictili bene coquitur abiecta aqua, alia infunditur, coquitur puro igne, idque ter faciendum affusa semper aqua noua, vt omnis amaritudo eluatur. Coquitur verò ad liquidi mellis spissitudinem operto vase. Sine expressione colatur linteo. Colatura seruatur vsui ad tertium diem ad summum.

Narcoticis qnado sit vtendum ex Galen.

ANTO. VALETII EXERCIT. XIX.

CVm adnata oculi membrana, quæ natura alba eſt, ob ſanguinis affluxum cruenta apparet, ex oculis lachrymæ reſudant, & in canthis maioribus ſordes quædam colliguntur, ægrum ophthalmia infeſtari certum eſt. Hujus cauſæ externæ, internæ. Externæ, fumus, Sol, corporis motus, caſus, percuſſio, &c. Internæ, plenitudo, humorum acrimonia, diſtentio à craſſis & viſcidis ſuccis, aut à ſpiritu flatulento. Eò confluit humor aut à pericranio, vel à cerebro: & tum dolor capitis interior eſt, ſternutatio frequens, curandi maior difficultas. Expeditam opem requirit hic affectus, quòd, negligenter ſi curetur, facilè in ſuffuſionem, pupillæ dilatationem, nonnunquã in tabem, ſeu corrugationem deſinat. Itaque antequam vllus topicis oculorum remediis ſit locus, toti corpori atque capiti ſectione vene humeralis patienti oculo è directo oppoſitæ, aut eius, quæ in extrema manu pollici eſt vicina, proſpicitur: deinde purgatione. Educendus humor ſi bilioſus, vt ſæpiùs eſſe conſueuit, ita vacuetur.

Ophthalmiæ cauſa ex Galen. cap. 12. lib. 3. Meth.

Ophthalmiæ curatio.

Rhaz. cap. 15. libr. 9. ad Almanſore.

℞. expreſſ. ℥. 3. myrobal. citr. in aq. cich. bugloſſ. vel borrag. infuſar. rhei elect. ſeorſim ſimiliter infuſ. ℥. 2. cinam. ℈. 1. In qu. diſſol. cathol. & ſyr. acetoſ. ſimpl. ana ℥. ß. f. potio.

Pauperibus electar. de ſucco roſ. ſyr. laxat. roſ. pallid. diluuntur aquis ſuprà dictis. Si permiſta ſit pituita multa, pilulæ è hiera ſimplic. cocciæ, de agar. lucis, vtiliter præſcribuntur.

Mox topica veniunt vſurpanda. Ac quidem initiis phlegmones collyria ex repellentibus & anodynis oculo imponenda: cataplaſmata ex adſtrin-

gentibus, quæ vias contrahant, per quas fluit materia fronti & temporibus aptanda. Vt.

℞. mucag. sem. psilij in aqu. plantag. aut rosar. extractæ ℥.1. ß. cum albumine oui in lacte muliebr. agitato, vel cum aqu. ros. q. s. f. collyr. vel. ℞. trochisc. albor. Rhazæ ℥.1. ß. pompholyg. lotæ, sacchar. cand. ana ʒ ß. aquar. plantag. & rosar. ana ℥. 1. mucag. superioris ℥. 2. f. collyr. addita pauca caphura, si vrgeat dolor.

Fronti imponitur cataplasma ex bol. arm. terr. sigill. mastich. ana q. s. except. albumine oui. In incremento quia non modò repellendi, sed etiam digerendi, cura incumbit, superioribus mucaginibus & aquis adiicientur aquæ fœnic. euphras. verben. chelidon. maioris: mucagines lini, althææ, fœnugr. Et, si simul detergendum sit, proderit nonnihil syrupi ros. siccarum immiscere. In statu præualebunt digerentia. Vt

℞. aqu. euphras. fœnic. & chelidoniæ ana ℥.1. aloës lotæ in vino albo ʒ.1. ß. tuth. præparat. ʒ. ß. sacchar. cand. ℈. 2. syrup. ros. siccar. ℥. ß. f. collyrium.

In declinatione vacuabitur materia reliqua ex oculo fomento & decocto seminis fœnugr. meliloti, aquæ calendulæ cum spongia, aut linteolo molli.

1 Quæ sit febris expers, cuius causa vel in cerebri vitio consistat, vel spiritus animalis, vel tunicarum & humorum oculi.

2 Propter spiritus visorij paucitatem, tenuitatem, & tunicæ raritatem.

3 Præsertim corneæ, & venæ.

De 1 debilitate visus. CAP. 20.

MYωpas Græci vocant, qui à primo naturæ ortu non nisi admota oculis cernunt: eáque 2 exertis propè oculis, palpebris constrictis, atque conniuentibus. Id quod efficit 3 tunicarum oculi raritas, tenuitas humoris, subtilitas spiritus visorij, qui priusquam angulum faciat, dissoluitur atque euanescit.

Sunt,qui eo nomine veſpertinam etiam 4 aciem appellant, cùm interdiu obſcurè: noctu & ſine lucerna,acutiùs videant. Rara affectio hominibus ab eadem cauſa, niſi quòd illîc infirmitas maior eſt: hîc luce quidem diffluit ſpiritus, nocte cogitur, atque temperatur. Contrà verò Nyctalωpes interdiu vident, 5 caligant ad lucernam: quanquam & hoc nomen nocturnæ cæcitatis ad Myωpas etiam transferant,vt Octauius.

4 Quòd ambiente aere craßiore animàlis ſpiritus cogatur.

5 Quia ſpiritus eorum viſorius craſſior eſt,non aereus.

Amaurωſim verò & Amblyωpiam , hebetudinem,atque obſcuritatem viſus ita diſtinguũt:quòd illius multæ cauſæ notæ ſunt: huius nulla 6 cauſa manifeſta.Quia cùm pupilla pura ſit, neque vitium vllum appareat in oculis,videndi tamen libertas intercepta eſt. Huius tamen 7 coniectura quadã curationem admolimur,medicamentis, quæ ὀξυδορκῆ, ἢ ὀξυδορκικὰ φάρμακα appellantur, quia videlicet, cùm nullum accidens manifeſtum inſit oculis,acuunt tamen viſum,atque inſtaurant.

6 Vnde hæc à recentioribus gutta ſerena dicta, quod nullo, quod in oculo cerni poßit, vitio, vidẽdi facultas amittitur.

Cauſæ tamen vtriuſque mali, vel in humoribus oculi,vel in natura viſorij ſpiritus,vel in tunicarum habitu recondita eſt:vel quia interceptus eſt,aut reſolutus neruus opticus. Summatim in iis, quæ natura ad legitimam videndi facultatem inſtituit,ſpiritus neque 8 craſſior, neque tenuior eſſe debet, ſed aëria tum naturâ,tum ſubſtantiâ,tum qualitate moderatus, iuſta etiam quantitate, quæ omnia pẽdent à natura ſanguinis & pituitæ , in quibus ſubſtantia eſt ſpiritus. Temperatus enim ſanguis eundem ſpiritũ gignit:intẽperatus verò vitioſum reddit. Subtilior ſpiritus obſcuro loco meliùs habet , vt in veſpertina acie.Tenebris enim colligitur,craſſeſcit,&

7 Vt cum clauſo altero oculo,pupilla nõ dilatatur: vnde nerui optici obſtructionis fit ſignificatio.

8 Aut impurior, vt ſcilicet contiguũ aerẽ illuſtrare non poßit.

9 *Galen. ca. 1. libr. 1. de symptom. de caus.*

frigidior redditur. Idem efficit, vt minima 9 cernamus, & pingamus calamo: sed tantùm ea, quæ in proximo sunt. Contrà verò crassior spiritus, vt in senibus, remotiùs posita intueri potest, tantùm cernit maiuscula, eadémque calamo pingit. Ex quo inuenta est ratio Opticorum in specularibus, vt conuexa, minores: concaua, maiores: plana, æquales formas & literas repræsentent. Vt enim oculares radij maiorem minorémve angulum describant, ita formæ oculis proponuntur.

10 *Id est, cæcitatis nocturnæ, desiderata ratione τῆς συναυγίας in spiritu animali.*

11 *Quæ signũ est partis ab humorũ copia oppressæ.*

12 *Et si humor crassus à concoctione segregatus videatur.*

13 *Si pilulis stomachicis vti non licet: vt in hæmorrhoidas habentibus.*

14 *Errhinis minimè vtendum, nisi sublato omni inflammationis metu.*

Curatio 10 Nyctalωpis & debilitatis visus.

Hæc vitia magna ex parte ab humorum vel vaporum crassitie excitantur: multò maximè, si derepentè orta sunt, & 11 grauitas sentitur in radice oculorum.

Aperiatur itaque primùm cephalica, si res postulat. Alioqui, si 12 cacochymum corpus est, purgetur hoc modo.

℞. pul. hieræ picræ Gal. ℈.2. pul. diacol. ʒ.ß. castо. ℈.ß. sem. fœniculi, nucis moschat. an. Gr. 6. cum succo rutæ formentur pilulę. Possunt & pil. cocciis, pilul. lucis, elephanginis, mixto agaric. purgari. In glaucis oculis, quíque venas plenas & amplas habent, mitioribus pharmacis vti oportet. Mollis teneatur aluus pilulis factis ex aloës ʒ.1. terebinth. ʒ.2 vel ex cassia. Alioqui 13 polypodio, cnico, mercuriali, multa borragine, iusculo concoctis. Tum 14 errhinis, apophlegmatismis, sternutatoriis vtendum erit.

Cucurbitula occipitio fixa cum scarificatione ea vi obstructiones liberat, vt ea ipsa etiamdum hęrente aliquando visus restitutus sit.

Constructio colli ita spiritum impellit in oculos, vt inde ampliatis viis & spiritu liberiore, visus redddatur, aut certè acuatur. Post hæc extrahendus sanguis ex angulis oculorum: Rhazes etiam è fronte, Mesuæus è naribus sanguinem educit.

Topica.

Infinita propè describuntur, quæ ex variis authoribus colligi possunt. Tradunt capras nō minùs noctu cernere, quàm interdiu. Et ideo caprinum iecur, si vescatur, restituere vespertinam aciem iis, quos Nyctalopas vocant. Idem iecur assum & cum sale comestum iuuat, aut sanie, quę inde effluit, dum assatur, oculos illinunt. Alij vaporem elixati iecoris oculis excipi iubent.

Sunt qui hirci potiùs, quàm capræ, & hirci montani iecur imperant. Nonnulli configunt caryophyllis: alij irrorant aqua fœniculi: hócque remedium commune faciunt Myopibus, qui tantùm noctu vident, Octauius & Herophilus, quod 15 non probat Aëtius. In senectutis magis, quàm oculorum vitio succum mali granati optimo melli æqualiter commiscebis: aliquot dies insolabis, aut calidis cineribus coques. Conuenit pictoribus, lectoribus, & scriptoribus.

15 Nec est probandum. Non enim myopibus collyria ὀξυδορκῆ sunt præscribenda, sed incrassantia.

Alij granatum acidum, deposita duriore testa, cōtundunt: melli miscent: concoquūt, ac tandem vehementer exprimūt, eidem remedio, fœtori oris, firmandis dentibus, gingiuis, ozænis, quando carnes quædam adnascuntur dentibus. Herbæ cōueniunt, fœniculus, ruta, chelidonia, euphrasia, verbena, asparagus, betonica, chamædrys, raphan', balsamita, pimpin. caryophyllata, apiū, maiorana, marrubium,

parietaria, hyperici flores, meliloti, rosmarini. Aromata, macis, cinamomum, nux moschata, lignum aloës, spica, santali. Conseruæ, enulæ, acori. Horum omnium vsus est, vel quia eduntur, vel quia musto feruent, aut in puluerem redacta sicca collyria faciunt. Aut cum melle commiscentur, & eorundem succus: aut in alembico distillantur. Redditur aqua efficacior, si quid 16 mellis liquidioris commisceas, dum distillantur. Atque hac etiam fortior, cùm mel scylliticum in alembicum coniicitur. Laudata est olim lactuca syluestris. Cuius rei argumentũ, quod Ælianus scribit, Accipitrem tinnunculum (*Quercelam vocant*) acerrimo lactucæ syluaticæ succo oculos illinire, atque ita laborantem aciem instaurare. Quod deinde Medici secuti sunt. Atque hinc oculorum medicina Hieracia, quasi Accipitraria, vocata est.

16 Præsertim Narbonẽsis, quod thymũ redolet.

Aqua, quam scribunt restituisse visum cæco nouem annorum.

℞. succi apij, fœniculi, verbenæ, chamædryos, pimpinellæ, caryophyllatæ, saluiæ, chelidoniæ, rutę, centinodiæ, morsus gallinæ, caryophyllorum, farinæ volatilis, ana ℥. 1. piperis crassiusculè triti, nucis moschatæ, ligni aloës ana ʒ. 3. Omnia immergantur in vrina pueri incorrupti, & sexta parte vini maluatici. Bulliant breui tempore: tum exprime, & percola. Repone vase vitreo bene obturato. Horâ somni singulas guttas singulis oculis instilla.

Dum efferuescit mustum, euphrasia iniicitur. Vinum repurgatum asseruatur singulari remedio.

Eiusdem herbæ puluis sorbili ouo inspergitur, aut inde sal oxydorcicum paratur.

℞. salis communis ℥.1. euphrasiæ siccæ ʒ.2. macis, cinamomi ana ℈.1. misce.

Flores rosmarini amphorâ vitrea concluduntur: quæ duplicato linteo cerato obtegitur in arena, vt mos Chymicis. Liquor redditur efficacissimus oculorum claritati. Accipiter (*Emerillon vulgò*) vnguento susino decoquitur: vinum absynthites, aut rhodinum, antimonium, tuthia in aqua fœniculi extincta. Pica auis in testaceo vase cremata, & in cinerem redacta, vehementer laudatum remedium à Practicis.

℞. Sileris montani, maioranæ, euphrasiæ, rutæ, chelidoniæ, summitatum fœnic. ana ℥.3. zinzib. spicæ nardi, piperis longi, caryoph. tuthiæ extinctæ & nutritæ, sarco. nutritæ in lacte asinę, ligni aloës ana ℥.1. fellis aquilæ aut accipitris, balsami ana ℥.ß. mellis ros. ℥. 1. conquassanda conquassentur, liquabilia liquefiant, misceantur: & Æstate quidem, quadraginta diebus insolentur, semper agitando & obuertendo vas. Hyeme in cineribus moderatè calidis, simpliciter macerentur. Reponantur vase vitreo ad vsum. De esu viperarum alio loco. Vt vis medicamenti penetret, aqua tepida è gossipio, vel molli linteolo fouebis oculos. Frequens vsus trypheræ minoris, chebuli condîti, mythridatij & theriacæ: sed magis Hyeme commendatur. His autem vti oportet iam bene purgato corpore, vt etiam sinapismis & cauteriis. Rationem vitæ, & reliqua remedia localia ex aliis colligito.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ἀμβλυωπία, & Ἀμαύρωσις morboſæ ſunt oculorum affectiones, cum viſus vel hebetior eſt, vel omnino ſublatus, ſine tamen vllo oculi manifeſto affectu, aut vitio, in partibus oculi, quæ ſub aſpectum cadunt, nobis apparente, ſoláque cauſarum intenſione & remiſſione differunt: quòd illa imbecilliores: hæc vehementiores, & iam confirmatas cauſas habeat. Μυωπία, vel Μυωπίασις eſt, cum viſus non omnino quidem ſublatus, aut hebes & obtuſus, vt in ſuperioribus, ſed diminutus, ita vt propiùs admota, etiam minima, æger cernat, & exactè diſtinguat: ad remota tamen, & paulò longiùs diſſita penitus illi caligent oculi. Malum à natura ſæpè contractum, quo laborantes Budæus Luſcioſos, & Luſcitioſos, & Nuſcitioſos vocat, quales ferè, cùm paulò diutiùs legerint, aut oculos aliquò coniectos habuerint, exhauſto ſpiritu tenuiore cœcutiunt, aut limis, ſemicluſiſque oculis volitantia quædam in aëre corpuſcula ſeſe intueri putant. In Nyctalope viſus itidem diminutus eſt, ſed ſymptomata diuerſa, quòd interdiu videant, Sole occidente obſcuriùs, noctu nihil, quaſi ὁ τῆς νυκτὸς ἀλαὸς, id eſt, noctu nihil videns. Atque hæ ſunt affectiones, quæ viſum ſolent intercipere, nullo manifeſto affectu in oculo apparente, ſed pupillâ planè pura, atque incolumi, ſi adiicias quoſdam, qui noctu meliùs vident, quàm interdiu, quod rariſſimè contingit. Duæ priores affectiones ferè ſunt in neruis opticis, aut cerebro: poſteriores in humoribus, tunicis, ſed frequentiùs in ſpiritibus. Verùm & locum affectum, & cauſas affectus remota penitus nominum ambiguitate & confuſione, quòd non omnes (vt in cæteris ferè paulò difficilioribus) in eadem ſignificatione vſurpent, ita diſtinguere licebit, & quaſi typo, vt Ariſtoteles loquitur, depingere. Si æger vel nihil omnino videt, vel diminutè, ſed ſemper æqualiter, & vno oculo clauſo, alterius pupilla non dilatatur, nullo, ſcilicet, irruente in eam ſpiritu, ſignum eſt ſpiritum tranſire non poſſe ad oculum per neruos opticos, aut ſi tranſeat aliquis, non ſufficere tamen ad oculum illuſtrandum. Idque fiet vel vitio cerebri, vel meningum, vel nerui optici.

Spiritui viſorio ad oculos deducendo quæ neceſſaria inſtrumenta.

Hæc enim ſunt ad ſpiritum vel generandum, vel de-

ducendum necessaria. Si vitio cerebri spiritum non suppeditātis, aut corrūpentis, vt post insignem euacuationem, longum morbum, mœrorem in senectute, in cęteris etiam sensibus lęsio aliqua percipietur. Nam cùm omnes sensus inde prodeant, tanquam riuuli, quomodo vni morbum, quo afficitur, communicare poterit, cæteris integris manentibus? Ergo si simul cum visu cæteri quoque sensus afficiantur, & grauitas capitis percipiatur (additis semper causis antecedentibus & externis, obseruatísque diligenter partium, quæ cum cerebro consentiunt, affectibus) de cerebro læso coniecturam certissimā habemus: siquidem quæ generali illo axiomate, tanquam fundamento firmissimo, nititur, membrum esse sanum, cuius actio sana est: læsum, cuius actio læsa. Si in meningibus, ad oculorum radices percipietur dolor, aut grauitas: sin minùs, in neruo erit, vel resolutio, vel obstructio, vel contortio. In contortione vident obliquè: in obstructione, si perfecta sit, nihil: sin minùs, parum, sed eodem semper modo sæpiúsque repentè, & vno impetu incidit ab humore, aut spiritu, vt post excrementa alui retenta, cruditates, insolationem, capitis ardorem (quod in pistore vidimus iuxta furnum ignitum repentè cęco facto) ictum, casum, concubitum, & similia, quæ caput replere aut humores commouere possunt. Resolutio fit in neruis per inanitionē, aut repletionem, de qua satis in superioribus. Hæc omnia in vniuersum causæ sunt & signa ἀμβλυωπίας, καὶ τῆς ἀμαυρώσεως. In spiritibus affectiones ex eorūdem naturali cōstitutione deprehenduntur. Debet enim moderati esse in subtilitate, crassitie, fulgore, obscuritate. Paucitatē & multitudinem adderem, nisi quia vix vnquā sat multi esse possunt. Qui multos subtiles & lucidos habent, atque in vnum coactos, nullo aliunde impedimento accedente, hi omnium vident acutissimè. Cæteri sunt præter naturam. Quorum variæ differentiæ constitui possunt. Sed præcipuè, quæque occurrūt frequētiùs, sunt huiusmodi. Subtilis, paucus, lucidus: crassus paucus: crassus multus. Quia enim subtilis, paucus & lucidus, subtilitate facilè diffluit, paucitate resoluitur, ac luce maiore offenditur, inde hæc symptomata consequi necesse est, vt ita affecti remota intueri nequeant, propinqua exactè discernant, obscuriore paulò aëre oblectētur, nec diutiùs legere, aut oculos in rem aliquam intentiùs defixos habere possint. Quibus

Spiritus visorij propr. differentiæ.

si accedat pupillæ amplitudo paulò maior, parùm aberunt à cæcitate. Vt enim visio absoluta fiat, in firmum & densum conum spiritus coire necesse est, qui pupillæ amplitudine diffunduntur ferè in meatu. Quo fit, vt ita laborantibus nullum (si ab ortu contractum sit malum) præstantius remedium afferri possit, ocularibus ad oculi formam cauis, & circunferentiâ densioribus, quò spiritus in centrum, tanquam pupillam, cogantur, & confertim prodeant. Quod in multis feliciter sumus experti. Atque hæc est causa propria μυωπίας. Si verò pauci sint spiritus & crassi, paucitate hebetior visus est, crassitie obscurior, ob ídque egent lumine externo, vt illustrentur. Hinc fit, vt interdiu satis acutè cernant, occidente sole obscuriùs, noctu nihil, aut parum. Quod de Nyctalωpe diximus. In quibus verò multi sunt spiritus & crassi, ij longiùs posita meliùs circunspiciunt, quia opus est multa luce, proindéque interuallo longiore ad illustrationem. Crassities autem omnis aliquando à crassiore sanguine, aut alimento originem habet, sæpè à vaporibus, aut humiditate cerebri. Et si ad maiorem angulum fiat fluxio, è syncipite: ad minorem, è venis post aures, & quæ in temporibus. Vnde etiã efficitur, in his noctu obtusiorẽ esse oculorũ aciem duabus de caussis: tum quia sufficienti lumine destituuntur spiritus: tum quia eo tempore lunę influxu humor accrescit. Cui consentaneum est, quod in plenilunio habent deteriùs. Quòd si qui noctu videant clariùs, quàm interdiu, vna ex duabus causis contingere poterit. aut quia igneos habent oculos, vt experientia in quibusdam animalibus obseruare licet: aut quia subtiliores spiritus, qui crassescunt nocturno aëre, & coguntur, neċ dissipantur. Quibus omnibus fidem facit experientia & curatio, quæ singulis causis ingeniosè accommodata nunquam fallit: sed longior ac difficilior, quàm vt breui annotatione comprehendi queat. Sunt & aliæ causæ imbecillitatis visus, in crystallino humore, rhagoide, humore, qui crystallino prætenditur, vt infringat vim splendoris externi, & madefaciat crystallinum, cicatrix inducta corneæ, & similia. Sed hæc omnia iustum commentarium desiderarent.

Visio absoluta quî fiat.

Myωpibus ab ortu quid maximè conferat.

Οξυδρκῆ

Ὀξυδορκῆ, &c. Huiuſmodi ſunt collyria quædam apud Gal. 4. τῶν κατὰ τόπους. Similia ſunt ſequentia. Viperas quidam fimo ſepeliunt:gignuntur vermes, inde aqua diſtillatur mirabilis. Ab aliis viperinus adeps, cum viperis, theriaca & rebus ocularibus diſtillatur. Viperarum capita cremantur ollâ. Cinis cum cremore lupinorum ſubigitur, & illinitur temporibus. Vina factitia, rebus conuenientibus cum muſto coctis & racemato. Mel anthoſatum diſtillatum cum ſuis floribus & cacuminibus roſmarini. Hyrundinis cerebrum ex melle tritum, vel exuuium ſerpentis ex melle quoque tritum. Nux moſchata condita diuitibus, aliis ex vino manè & hora ſomni odorata, inſpirata. In Nictalope hepar hircinum aſſato, & cremorem fluentem illinito: ipſum verò hepar edendum præbeto. Columbinum ſanguinem illinito: aut fel capræ hepar caprinum coquito: obuelato capite, & in ollam aduerſo, fumus oculis excipiatur: ipſum verò hepar aſſiduè edendum præbeto. Aut idem hepar conciſum pipere longo, & ſale gemmæ conſperſum in carbonibus aſſato: excipiatur fumus. Ex hoc citò auxilium percipitur. Succus recens ſtercoris aſini, fel vulturis illitum, vel cum ſucco porri, commixto melle. Peucedani ſuccus cum ſucco fœniculi. Anagallidis ſuccus tertio quoque die oculis iniectus idem præſtat, & pannum iam factum in oculo conſumit. Pulli hyrundinis acu ex ære in nido excæcantur, ſignantur, vt internoſci poſſint. Tertio die capita præciduntur: incenduntur, puluis cum balſamo in oculum inſtillatur. Vaſa ænea ocularibus medicamentis probata. Apodes (vulgò Martinets vocant) veſcuntur chelidonia. Cinis vſus eſt: aqua hyeme. Aquæpotus. Argumento, quòd qui aquam bibunt, acutius vident, vt ſcripſit Ariſt. in Probl. inſpirationes, quàm fotus meliores. Sed ante maſticanda ſunt ocularia medicamenta. Lingere oculos catelli lingua, vel pueri. Scarificatio auricularum, & perforatio, Barbarorum more. Parum bibendum in humidioribus oculis & excrementitiis. Emunctioni aſſueſcendum ſine vi. Vapor è decoctione rutæ, marrubij, fœniculi, euphraſiæ, chelidoniæ, ligni aloës, croci, coctorum in aqua & vino. Ex his cum melle diſtillatio. Decubitus, cum legit æger, & caput erectum, non demiſſum. Butyri magna vis. Illitum mollit, lenit, polit, laxat, reſoluit, coquit: ideóque

Hydropotæ acutiùs vident.

hebetudini, præsertim à siccitate, prodest: cicatrices & albugines exterit, declinationem calidarum fluxionum iuuat: soluitur: & linteolo inde madefacto fit fotus. Caput mundum & pedes.

Hieracia.] ἀπὸ τοῦ ἱεράκος, id est, Accipitre. Apud Galenum 4. τῶν κατὰ τόπους cap. 7. & Cornelium Celsum, reperitur Hieracis collyrium, ad obscurum visum & scabras affe- *Cornel. Cels. cap. 6. lib. 6.* ctiones. Inde etiam nomen herbæ, quam rustici corrupto vocabulo ichoream luteam vocant, à florum colore, in pratis frequentem. Accipitres aiunt scalpendo eam, succóque oculos tingendo, obscuritati visus mederi, ob íque vocant ἱεράκιον

ANTO. VALETII EXERCIT. XX.

Galen. init. lib. 1. de caus. sympt.

OMnis visionis imbecillitas, si oculo propria existat, aut est à primarij eius instrumenti, humoris videlicet crystallini, morbo aut à vitio facultatis, vel à partium, humori crystallino inseruientiũ affectu. Causæ sunt, spiritus crassior vel tenuior. paucior vel vberior, interceptus in optico neruo: humores quoque oculi crassiores, aut tenuiores, tunicæ eodem modo affectæ. Aliàs verò accidit hæc affectio ex subiectarum partium, vt pote ventriculi, consensu: interdum à toto corpore atrophia defecto. Quæ per idiopatheiam oculi fit, operosiorem curationem requirit, vt quæ per consensum, leuiorem.

Victus tenuet & siccet, vt causam coniunctam oppugnando, & antecedentem prohibendo prosit, vapor aditu ad caput prohibeatur. Hinc blando aliquo cathartico exhibitò, vt pilul. stomachic. catholic. vel simili, materiam apparato zulapiis è syru. de hyssop. stœchad. oxymelite vtróque, aquis fœnic.

beton.euphrasiæ,& aliis id genus ocularibus, concinnatis:& subinde purgato.

℞.pilul.elephang. ʒ.1.agar. trochisc.℈.1. excipiantur aq. euphrasiæ,fœnic.vel chelidon.f.pil.molles.

Efficaciores erunt additis aliquot dacrydij granis, aut trochisc. alhandal. Vel,cùm materia fuerit radicitus extirpanda,cocciis, vel fœtidis vtêris. Si æger catapotia abhorreat,potio imperetur.

℞.agar.trochisc.ʒ.1.ß.rhei elect.℈.4. macerentur seorsim in aqu.fœnic.& beton. vel hyssop.In express. dissol. diaphœnic. ʒ.2.syr.è stœch.℥.ß.f.potio.

Quod ad particularia attinet remedia,infinita ferè ex Aëtio, Paul.Æg. Trallian. Rhaze. Gattinaria, Arculano, ab Hollerio recensentur, in quibus tota curationis momenta sunt.

De Catarrhacta. CAP. 21.

Catarrhacta præcipitem 1 decubitum humoris significat:hócque nomen positum à Practicis,quia suffusionẽ existimarent fieri defluxu aquæ in oculos,vnde & aquam descendentem in oculum appellant. Galenus 2. de symptom. causis, & 7. de placitis Hippoc. & Plato. suffusionis causam facit crassitudinem 2 tenuis humoris, qui pupillæ meatum intercipit,ne possit communicare radius externus cum crystallino humore. Tenuis is humor albugineus à quibusdam Medicis est inter rhagoïdem & crystallinum humorem, quo crystallinus humor, præcipuum instrumentum visus, partim fouetur,partim minuitur,vt lux refringatur,nec lædat crystallinum.

1 Ex cerebro per neruũ opticum, vel inter corneã & rhagoidẽ membranas, ad pupillæ foramen.

2 Concrescit hic humor aqueus senio, aut febre, aut epilepsia, aut melancholia, aut graui aliquo affectu, qui aut præcessit, aut cõmixtus est.

Pupillæ foramen via eſt ſpiritus animalis, aut etiam radiorum, qui à rebus externis ad videndi facultatem importantur. Præcluſa itaque viâ, quia, videlicet, humor ille albugineus longè craſſior ſeipſo factus eſt, ſuffuſio fit, quæ 3 ὑπόχυσις & 4 ὑπόχυμα dicitur à Græcis. Naſcitur hoc vitium ſæpè conſortio 5 ſtomachi: ſæpè etiam primario 6 vitio cerebri. Atque priuſquam ad curationem accedas, idipſum diligenter diſtinguendum. Diſtingues autem ex cap.1. libr.4. de locis affectis. Quòd ſi vitio 7 ſtomachi, vomitu, purgatione ex hiera picra, frugaliore vita & integra concoctione, conſenſu Græcorum & Arabum curari debet. Oportétque & vomitum & purgationem ex hiera ſæpiùs renocari.

In alia verò, quæ primario cerebri affectu fit, natura ſuffuſionis primùm conſideranda eſt. Nam vel incipit, vel ad ſtatum progreditur, vel omnino confirmata eſt. Et hæc 8 quidem deſperata eſt.

Itaque pupillam primùm aſpicito. Colorem ſuffuſionis, concretionem, motum, magnitudinem diſtinguito. Si quid 9 præceſſit, aut adeſt, interrogato. Ætatis, temporis, conditionis totius oculi rationem habeto. Deſperata ſuffuſio eſt, quæ pupillæ figuram commutauit. Pura atque pellucida tum pupilla, tum ſuffuſio.

Suffuſionis color cœruleus, aut auri ſimilis, aut ferri nitentis, aut aquæ maris, curabilis eſt. Quæ verò grandinem refert, aut gipſum, 10 quæ nigra eſt, in ſumma, quæ ſine ſplendore cernitur, incurabilis eſt, feréque confirmata ad candorem

3 Dum fugax eſt.

4 Dum confirmata, & τῦ σύστασις nuncupatur.

5 Vt in vomituris vomitione critica, vt in cardiogmo.

6 Vt ex epilepſia & melancholia.

7 Aut etiam pulmonũ, ex Hippocrate lib.3. Progn.

8 Niſi ope chirurgica deturbetur, ſi modò curationẽ poßit recipere. Paul. Æg.lib.6.

9 Vt ſi epilepſia, melãcholia, cardiogmos, pulmonis itẽ affectio præceſſerit.

10 Quæ melãcholicus cõtingit ex melãcholiæ decubitu.

vergit 11 sine splendore.

Concretionem ita distingues. Oculo incolumi clauso, suffusum digito apprimes: si humor ille tenuis consistit, neque ampliatur, quia minimùm concreuit, 12 desperatio est: si diffluit & dissipatur, sed statim, vt priùs, coit, desperata nondum res est. Si verò dilatatur quidem, sed non dissoluitur, maturitas est, vt punctione, id est, acu vacuari possit.

Catarrhacta, quæ locũ mutat, 13 incurabilis, hoc est, quę hâc atque illâc conuertitur. Quę verò compressa dilatatur, non etiam commutat locum, melior est.

Exigua faciliùs, magna difficiliùs curatur.

Interrogabis autem, num præcesserit grauis aliquis morbus, acerbior capitis dolor, vel ictus. Tum enim, vt etiam si adsunt, peior suffusio est. Ætate media faciliùs curatur. Prima & extrema, difficiliùs. Cœlo sereno & tranquillo, atque etiam temperato commodiùs curatur.

Addunt Astrologi decrescente luna: coëunte verò, aut eadem plena, atque vbi vel in ariete, vel aliis eiusmodi signis, curationes differũt. Nec omittendum, quod Galen. 14 Meth. docet, vt oculus sanus claudatur atque exprimatur. Si enim oculus suffusus inde non tumet, nec pupilla ampliatur, desperatio est. Alioqui vitio succurritur. Phantasmatum splendores & idolorum, quæ suffusis oculis obuersantur, lege 2. de sympt. causis.

Principiis 15 ergò obstandum est. Demosthenes apud Aëtium, & alij quidam Græci venam secant in cubito. Clysteribus 16 acribus, iisdémque pur-

11 *Tum enim ipsius oculi νέκρωσις significatur.*

12 *Hæc desperatio est ex magnitudine causæ & adynamia curandi.*

13 *Quòd sit perfecta concretio.*

14 *Gal. li. 4. de loc. affectis*

15 *Atque ad eam demum catarrhactã medicina instituenda, in qua nulla desideretur ratio, neque concretionis, neque magnitudinis, neque loci & motus, neq. vlla fontis perẽnis affectiõis melãcholicæ, nec epilepsiæ, aut obstructionis nerui optici excusatio possit afferri.*

16 *Vt ex decocto cephalico cũ hiera vtraque.*

gationibus, sed exigua quantitate & per interualla repetitis, Cucurbitulis in 17 occipitio cum scarificatione affixis, Apophlegmatismis, Errhinis per interualla vti iubent. Cornel. Celsus addit sectionem venæ frontis, sanguinis detractionem è naribus, vstionem 18 venarum temporalium, quæ certè locum habere possunt, vbi grauis capitis dolor est, atque inde defluxio in oculos. Optimus victus, 19 qui pituitam extenuat, sine vaporibus. Vitandum vinum est, pisces, liquidiora omnia iuscula. Assa elixis meliora.

Collyriis primùm leuioribus: deinde paulatim maioribus vtendum est. Clysteres è Centaurij decocto, vel similium comparandi sunt. Alioqui vel hieræ picræ ℥.6. vel hieræ diacolocynth, semuncia, aut alia eiusmodi pharmaca in clysteribus dissoluenda sunt. Purgatio ex hiera picra, cui aliquid hieræ diaco. admixtum sit. Exempli gratia.

℞. pul. hieræ picræ ℈.2. pul. hieræ diacol. ℈.1. cum succo fœniculi formentur pilulæ: capiat hora 20 somni. Hæc purgatio decimo quoque aut decimoquinto die reuocanda est. Per interualla mythridatij 21 aut theriacæ ʒ.ß. aut ℈.2. aliàs ieiunis, aliàs hora somni, aliquando 22 quatuor horis ante pastum imperanda sunt semel in hebdomada. Poterit aliquando imperari ablutio capitis ex decocto absynthij, betonicæ, stœchados, maioranæ,

17 Ad materiæ, quæ in oculos fluit, reuulsionem.

18 Vt qui per eas ad oculos defertur vapor, intercipiatur.

19 Cuiusmodi est hydromel simplex, aut origanatum, loco vini, parata iuscula ex hyssopo & saluia, abstinentia rerum acriũ & piperatarum, deductio alterius cibi assueti, cibi autẽ simplicis, & omnis alienæ mixturæ expertis.

20 Vt dormiendo coacto calore natiuo anathymiasis ad cerebrum feratur, quæ incidendo, tergendo & attenuando, materiam præparet, præparatámque ad ventriculum euehat, vt euacuari possit.

21 Vt ℞. conseruæ beton. & anthos an. ʒ 1. ß. mythridatii ʒ. ß. f. bol.

22 Sunt enim alexypharmaca longè à pastu, & antè pastum imperanda.

fœniculi, in lixiuio facto è cineribus ſarmentorum, adiecta etiam vini portiunculâ, quarta aut ſexta parte.

Collyria è melle, ſucco fœnculi, aut herbarum ſuperiore capite deſcriptarum comparari debent. Adiiciatur quoque 23 fellis aliquid lenioris, aut fortioris, ſemper habita ratione mollitiei, duritiei, temperamenti oculi. Alia enim remedia pueros aut ſenes, ruſticos & vrbanos, cœruleos & fuluos oculos, cæſios & nigros iuuare poſſunt.

23 *Vt fellis lucii, non accipitris, & rapacium auium reliquarum.*

Hæc verò priuſquam adhibeantur, opportunum fuerit poſt purgationem fomentum affectæ parti inſtituere. Veſicula piſcis plena decocto fœniculi tepidè oculos applicetur pro fotu. Sed lauanda priùs veſicula.

In pueris lactantibus aliquando nutricis inſpiratio ſatis eſſe poteſt. Nutrix itaque mandat dentibus ſemen fœniculi, ſagapenum, ammoniacum, galbanum, aut eorum aliquid, quæ ſuffuſos iuuant: atque vbi os incaluit, leuiter inſpiret halitum oculo lactantis. Hoc conſilium etiam adultis prodeſſe poteſt. Secundum eſt, vt ex 24 eadem materia oculos ſuffumiges. Aqua è melle deſtillata & ſuffuſiones, & albugines interim percurat.

24 *Vt ex herbis, ſeminibus, aromatis & gummi ophthalmicis.*

Quæ diſtillatur è melle roſato, lenior eſt. Deinde quæ ex melle communi. Pòſt etiam è melle ſcyllitico.

In his aquis aliquando modicum ſacchari candi liquandum eſt. In diſtillatione proximo capite numeratæ herbæ & materia, tum etiam ſagapenum, ammoniacum, galbanum, cõmiſceri poſſunt. Aut ſi iam diſtillata aqua eſt, in ea macerentur. Si-

militer & vis aquarum, fœniculi, maioranæ, & cæterorum augeri poteſt. Collyria fortiora.

♃.fellis accipitris, balſami ana ℈.2. adde, ſi vis, hellebori albi, piperis ana ℈.1. cum aqua raphani fiat collyrium. Aliud.

♃.terebinthinæ ℔.ß. ſulphuris viui ℥.2. mellis roſ. ℥.4. plantaginis & arnogloſſi ana M.2. fiat diſtillatio in alembico. A fortioribus collyriis, ſi mordetur oculus, ſtatim oui candido, aqua roſ. aut lacte muliebri temperandum malum eſt. Plura remedia ex proximo capite & 25 aliis repetes.

25 Cuiuſmodi eſt collyrium Ioannis de Vigo.

Punctionis verò, quæ acu fit, tempeſtiua occaſio eſt, cum materia ſuffuſionis mediocriter concreuit. Cuius formulam deſcriptam habes cap. 21. lib.6. Pauli, & lib.7. Cornelij Celſi, & 14. Methodi ad finem, & apud Albucaſim, vbi fingitur 26 Almagdan quod vocant.

26 Inſtrumentũ eſt chirurgicũ. Cæterũ dum pũgitur oculus, obliquo lumine æger ſedere debet, vt immotus maneat.

♃. frumenti craſſiuſculè conquaſſati, M. 2. ſulphuris viui. ℥.1. ſagapeni ʒ.6. ſalis, piperis, ana ʒ.2. mellis ℔.ß. terebinthinæ ℥.2. cum vrinæ pueri ℔.2. fiat diſtillatio in alembico.

♃. fabarum freſarum M. 2. conquaſſentur in mellis ℔.2. terebinthinæ ʒ. 3. gummi elenij ʒ. 1. in ſucco fœniculi & marrubij ana ℔. 2, fiat diſtillatio. Vel,

♃.frumenti craſſiuſculè conquaſſati, hord. ana M. 1. mellis, lapid. calaminar. ana ℥.2. ſulphur. ℥.1. ſalis ℥. ß. diſtemperentur in vaſe æneo cum aqua fœnicul. & plantag. ſucco granatorum, deinde fiat fortis expreſſio.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Diſtinguendum initio, ſítne ὑπόσφαγμα, ὑπόπυον, ὄνυξ,

λαυκῶμα, an ὑπόχυμα. Deinde ſi ὑπόχυμα, ſiue ſuffuſio, an primò & per ſe, an per conſenſum. Poſtremò, ſitne in principio, incremento, ſtatu, aut penitus confirmata. Ὑπόσφαγμα, ſugillatio eſt, ſanguinis nimirùm effuſio per tunicas in ſpatia, quæ venis circumiacent. Principio rubet: progreſſu temporis liueſcit: poſtremò nigrorem contrahit. Multitudine & diuturnitate temporis aliquando in pus vertitur, vt ſanguis omnis per grumos collectus ſub cute in aliis corporis partibus. Tunc fit ὑπόπυον, pus nimirum ſub cornea, dimidium nigri occupans, aut per totam corneam tunicam pellucens, vnde dolor pulſatorius, vehemens, rubor totius oculi, & temporum dolor. Fit etiam aliquando ὄνυξ, cùm, ab vlcere (vt ait Aëtius) profundiore pus defluens, & inter tunicas delapſum, ac in circulo iridis figuratum, vnguis reſecti imaginem refert, differúntque ferè in ſola vnguis ſimilitudine. Ex quo intelligi poteſt, id ſymptωma, quod Galenus de ſymptωmatum cauſis ſugillationi tribuit, vt ita affecti, quæcunque videant, rubra eſſe putent, haudquaquam eſſe perpetuum, ſed in principio tantùm apparet. Nam aliis temporibus ſubnigrum quid ob oculos volitare exiſtimant, quod multi ſæpè ſimilitudine decepti ſuffuſionis principium eſſe credunt. Cauſæ ſunt, ruptio vaſorum, contuſio, ictus, plenitudo, dolor capitis, lippitudo, inflammatio prægreſſa. In Glaucomate cryſtallinus humor denſatur & reſiccatur, neque vnquam curari poteſt. Alij putant viridem quendam humorem cryſtallino permiſceri, atque inde fieri glaucum colorem ex viridi & albo. Ab omnibus differt. Suffuſio ſiue catharracta, & loco & cauſa. Sugillatio enim eſt in tunicis & à ſanguine: Glaucoma in cryſtallino humore vniuerſo, & à ſiccitate: ſuffuſio intra corneam & cryſtallinum humorem, ab humore potiſſimùm aqueo ibi concreſcente: prætenditúrque ille humor aliquando toti pupillæ, & viſum adimit, aliquando parti tantùm. Per conſenſum fit, cùm per interualla viſa quædam viſis propriè ſuffuſorum ſimilia obuerſantur ob oculos. Idque vel à bilioſo humore è ventriculo, vapore ad oculos ſublato: vel à cerebro, fumis ab vſto humore delatis per venas & arterias cum ſpiritu, vt in phrenitide, & febrium ardentium vigore: vel à toto corpore, vt inſtante criſi. Per conſenſum fieri indicant, ſi altero tantùm

Aëtius ſerm. 3. Tetrab. 2.

Gal. lib. 1. de ſymp. cauſis.

Suffuſio per conſenſum qui fiat.

Suffusio primaria à secundaria suis signis distincta.

oculo incipiat, perpetua non sit, post cruditatem augeatur, pupilla non obscuretur, crisis instet, febris vigeat. Contraria oculum primariò affici demonstrant, túmque in principio veluti fumus est, quem si acu delere velis, diuulsus recurret, aut in particulas tenues dissectus visum grauiùs offendet, multiplicia obiecta pro vno repræsentans. Sub statum concrescit in nebulam, túmque ferè sine dolore acu dimouetur à pupilla. Vbi obduruit, acu si pungatur, tunicam simul adducit & lacerat, vnde periculum cum dolore maximo consequitur.

Purgato corpore conueniunt collyria fortiora ex fellibus, ad discussionem, ruptorium, cauterium post aures, sanguisugæ in temporibus, ibidem emplastra, venæ sectio, masticatoria, potiùs quàm Errhina, pulueres à pastu, condita, fotus, acus. Post aures in ceruice cauterium, aut funiculus setaceus in occipite plurimùm confert, si inter corneam & albugineum humorem intercipiatur nebula. Sed quæ inter crystallinum & pupillam hæret, non ita dissolui potest sine acu. Sit acus paulò minor longitudine minimi digiti, crassitudine, vt cæteræ, è materia firma, ne frangatur intra oculum, manubriolo striato, ad comprehensionem firmiorem. Albucasis compungit acu per cauam acum ducta, vt per cauitatem aqua defluat, nec in reliquum oculum incidat.

Quibus in oculis tutior sit ad catarrhactam punctio.

Punctio in pleniore oculo tutior, iam contracta catarrhacta, sed ferè aliquid albuginei humoris dissoluitur, & manet oculus minor. Remedium à capra inuentum, quæ stipite confixa in suffusione visum recuperauit, vt Galenus docet initio Isagoges. Aliquando tunica imbibita humore exturgescit, & indurescit, vbi emolliendum, laxandum priùs quàm resoluendum. Barbari ad claritatem visus aures perforant annulo immisso, ne foramen claudatur. Fellium genera, pręsertim gruis, galli veteris, tauri, hirci, lac equinũ cum melle illitum, stercus lacertæ, hyrundinis. Sed acribus non vtẽdum, nisi paulatim assuefacto oculo, vt ęrugine, cuperosa, &c. Sinapismus è stercore colũbino, hederæ terrestris decoctũ, donec quarta pars superfit, ad fotũ per dies 25. Aqua mellis cum radice ireos, conizæ, chelidoniæ, triticum cum sale & melle in vase æneo insolatum, & liquor expressus, succus hędera, cocta faba in hydromelite, deinde cum melle rosato pistata, &

Punctio oculi remedium à capra inuentum.

expressa, inde oculorum illitus, puluis ex seminis raphani ℥.1. cum ammoniaci aridi ℥.ß. & balsamo. Vitriolum album in lacte aut aqua euphrasiæ, fœniculi, & similibus, addita aloë, sacculus plenus maiorana, naribus & oculis admotus, serpentaria in materia Chirurgica describenda, soluta succo anagallidis rubrę, stercus corui, aut fel cum melle. Quidam succum rutæ, fœniculi, saluiæ, vel herbas cum tritico & sale incoquunt vino albo, & ita sumunt. Decoctum fœniculi, guaiaci, euphrasiæ, rutæ, seseleos, aromat. cum macere, ex eodem fotus & potio. Collyrium siccum ex macere, semine fœnic. seseleos & euphrasiæ, aqua distillationis hyrundinum vel picarum. Vidua œconomi Regij de Chaulmont Lutetiæ aqua è phœnicea anagallide distillata multos curauit. Potest distillari cum melle, sicuti & Monachus quidam salis M. 1. in vino albo nouem diebus agitato in vase æneo, donec virescat. Sequentia quoque probantur, ad obtusum visum, & catarrhactam.

Anagallidis phœniceæ aq. stillatitia multos suffusione liberauit.

℞. Baccarum lauri purgatarum ℥.4. Tere cum vrina pueri impubis, fiat fortis expressio. Deinde cum mucagine gummi arabici, vel tragac. extracta cum aqua argentar. fiat illitus.

℞. rad. ireos recentis ℥.1. fortiter pistetur cum succo fœniculi depurato per residentiam, deinde addito modico sacchari candi, & mucag. fœnic. fiat linimentum.

℞. succi chelidonię & conizę an. ℥.1. mellis. ℥.2. &c.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXI.

Quod Græcis ὑπόχυμα, Latinis suffusio appellatur, morbus est in compositione, seu in numero, cum videlicet aliquid toto genere præter naturā succrescit. In hac etenim affectione serosus humor inter crystallinum humorem & corneam tunicam colligitur, qui paulatim cogitur, & densatur. Quum primùm aduentat, tenuia, lucēria, atque

Hypochyma morbus in compositione.

etiã caliginosa corpuscula perperã ob oculos ægris videntur obuersari. Quod etiam iis accidit, quibus per consensum ventriculi oculus vtérque suffunditur. Verùm affectus vtriúsque dignotio ex Gal. cap. 2.lib.1.de caus.sympt.& cap.1.lib.4.de loc.mal. affectis satis manifesta.

Gal.lib.13. Method. & Paul. Æg. ca.22.lib.3.

Incipiens hypochyma aliquando digeritur: sed si diutiùs constiterit,& quasi limus factus fuerit humor, sola punctorij styli mucronis per corneam pertusione curari potest.

Hypochymatis curatio.

Apparabitur humor, vt antè in visus imbecillitate,deinde educetur. Et quia iterata purgatione est opus, hanc pilularum massam, in plureis doses vtẽdum,imperare licebit.℞.massæ pilul.lucis maior.& cocc.an.ʒ.2.specier.hierę.dupl.aloë.ʒ.1.agar.troch. rhei elect.an.ʒ.1. aqu.fœnic. chelidoniæ infusionis. ʒ.1. turpethi benè gummosi cum tantillo zinziberis,f.massa pilul. adiecto, si velis, syrupo de stœchade.Dosis erit ℈.4.vel, si parum mouerit, gr.2. aut.3. dacrydij adiicientur.Vsus sit semel in hebdom.

Si plethora adsit, aut si quæ inflammatio suaserit,vena cubiti pertundetur:quanquam Rhazes ægro prohibendum censeat, ne cucurbitulis, neque ex venis in manum distributis,sanguinem extrahat, ne scilicet humor magis congeletur, exhausto per phlebotomen spiritu,à quo discuti deberet. Itaque cucurbitulæ sine scarificatu sæpè ac sæpè hîc vtiliter apponuntur.

Antequam verò ad topica & collyria ab Authore præscripta veniatur,fomentum oculo instituetur ex decocto huiusmodi.

℞.fœnic.virid.parietar.& beton.an.M.1.semin. fœnugr. ℥,

ß.flor.chamæm. & meliloti an. p. 1.f.decoct. in aqua & vino alb.pro fotu oculi cum ſpongia,vel goſſipio: vel demiſſo cap. excipiatur vapor.

Comparantur collyria ex exſiccantibus & incidentibus, qualia è fellibus ſiccis cum marrubij ſucco diſſolutis. De his Gal. libr. 4. de compoſ. pharm. κτ' τόπους. Memorabile eſt, quod à clariſſimo viro, D. De Montifaut, accepit remedium, mihíq; commune fecit, Petrus Morellus Genabenſis Medicus exercitatiſſimus,amicus vnicè charus. Ouum recens ſub cineribus ad duritiem coquitur: medium diuiditur: detracto vitello, puluere è vitriolo albo & ſaccharo cando confecto impletur:ambabus partibus arctiſſimè colligatis maceratur in aqua roſ. aut euphraſ.per 4.dies: expreſſione facta fit collyrium. Huius præſtantiam experientia confirmat.

Non prætereunda ſunt, quæ caput roborant, & materiæ reliquias diſcutiunt, vt ſacculi antè commemorati, & quæ in eum vſum aſſumuntur opiatæ, electaria, pulueres, vt.℞.conſeru.anth.ʒ.1.ſpec. electar.diamarg.calid.℈.1.conſer.roſa.ʒ.ß.miſce.capiat per ſe,vel diſſolu. in aqua. beton. fœnic. Cæterùm ſi ſuffuſio ſit per conſenſum ventriculi,facilem habet curationem, purgatione ex hiera imperata. Si ſuffuſioni ſimilis eruptio ſanguinis, aut alterius humoris ex ictu,aut plaga,vt in ſuggillatis,curanda proponitur, ſecatur imprimis vena:mox ſanguis turturis,aut columbæ ex tenellis alis expreſſus,in oculum inſtillatur.

De hæmorrhagia. CAP. 22.

HÆmorrhagia Græcis peculiariter intelligitur profluuium ſanguinis è naribus, vt conſtat ex

Hippocrate ſect.3.lib.6. Epidem.ſent. 21. Quanquã ex vocabulo, quodcúnque ſanguinis profluuium intelligi poteſt. Quale eſt 1 è ſede, 2 vtero, ore. Rarum eſt, quod quibuſdam contingit peculiari natura, vt aperta è trunco corporis, hypochondriis, thorace, facie, venæ clauſura, redundantem ſanguinem depleant. Quibus eadem remedia conueniunt, quæ in hæmorrhagia è naribus.

1 Vt in dyſenteria αἱματώδη.
2 Vt purgatione menſtrua, profluuio muliebri, lochiis.

Hæc autem aliàs 3 critica eſt: aliàs ex 4 conſuetudine naturali. Nonnunquam omnino præter naturam eſt. In duobus primis generibus ſanguis ſupprimi non debet, niſi viribus iam metuitur. Multò etiam minùs, ac tardiùs ætate iuuenili, temperamẽto ſanguineo, aut vbi conſueta aliqua vacuatio intermiſſa eſt. Quales ſunt hæmorrhoides, vomitus ſanguinis, phlebotomia, & mẽſtrua in mulieribus. Vbi verò ſupprimendus eſt, remedia ſunt 5 vincula, cucurbitulæ, phlebotomia, Sanguiſugæ, 6 anacollemata indita naribus, aut admota reliquis corporis partibus. Vincula ergo digitis pedum & manuum, teſticulis, articulis interuallo trium digitorũ, auriculis iniicienda ſunt. Frictiones etiam deorſum ductę, immerſiones extremorum in aqua calida, vel frigida conueniunt.

3 Vt in iuuenibus, in febre ardente.
4 Vt in purgatione, & iuuenum hæmorrhagia, mutilorũ dyſenteria, hæc bona, vt ſignum, & vt cauſa.
5 Ad reuulſionem obſcuram.
6 Vulgò agglutinantia appellant.

Phlebotomia è cephalica eiuſdem lateris, aut vtráque, ſi vtrinque profluit ſanguis: ídque anguſto vulnere, ne tanta fiat vacuatio. Tutiúſque aliquoties diuerſionem repetere, quàm ſemel ducto ſanguine animi deliquium excitare. Quod tamen animi deliquium Paulus & aliquot alij probauerunt. Gal. in Prorrhetico non expectandam animi deiectionem pręcipit. Atque experimento certum eſt,

animi deliquio ſanguinem non reſtitiſſe. Sanguiſugæ poſt aures, aut in ſede, iis maximè, quibus conſuetæ ſupprimuntur hæmorrhoïdes. Cucurbitulæ ſtatim poſt vincula, & ante phlebotomiam hypochondrio eiuſdem lateris affigendæ ſunt. Affigun-tur & ſcapulis, & ſummæ ceruici, etiam cum ſcarificatione, ſi opus fuerit, & vires tolerant. Anacollemata verò, & quæ induntur naribus, magna ex parte refrigerant: quorum vſus 7 poſt alia ſupradicta remedia tempeſtiuius eſt, iam reuulſa in partes contrarias materiâ, id eſt, in 8 partes inferiores corporis, aut poſteriores capitis. Alioqui vſu refrigerantiũ plurimi quidem deteriùs habuerunt: inde conuulſi, aut oborta ſpirandi difficultate ſuffocati. Et hæc remedia infirma omnia comperit Gale. præ maioribus 9 illis remediis, ex quinto Methodi, ex Prorrhetico, ex lib. de ſang. miſſione. Anacollematis ergò, & aliis topicis poſt reuulſiones vtendum erit, habita ratione naturæ capitis & partium, quibus admouentur. Anacollemata fiunt ex argilla, farina volatili, farina triticea, incorporatis cum oui albumine, addito momento aquæ roſar. & aceti. Poteſt quoque aliquid adiici boli armenæ, ſang. drac. & rerum eiuſm. quæ adſtringunt, quale hoc eſt.

℞. 10 argillæ ℥.2. boli armenæ ℥.ß. acaciæ, hypocyſtidos ana ʒ.2. cum oui albumine & modico aceti fiat emplaſtrum, applicetur fronti & temporibus. Induntur in nares, quæ refrigerant, adſtringunt, inuiſcant, aut cruſtam ducunt, interim mixta 11 portiuncula narcoticorum. Verùm & narcotica,

7 Ne ſanguis in aſperam arteriã, aut œſophagum procumbat, vel caput efficiat, & parotidas excitet.

8 Vt in mulierum hæmorrhagia.

9 Quæ pugnãt cũ cauſa coniuncta, generationẽ prohibendo, intercipiẽdo.

10 Vel. ℞. argillæ, farin. volatilis ana. ʒ.1. miſceãtur cũ albumine oui, & tantillo aceti. Imbuãtur goſſipio carpto, naribúſque imponãtur, ad pugnandũ cum anaſtomoſi.

Vel. ℞ ſucci lanceolæ (id eſt plantag. acutioris) burſæ paſtoris q.ſ. cum his maceretur ſanguis draconis. Excipiantur ſingula goſſipio carpto, & nari indantur.

11 Vt hyoſcyami, opij.

& caustica cum periculo esse solét. Sine metu sunt, 12 succus plantaginis, succus rubi, mespilorum, cornorum, & alij eiusmodi. Lanugo arboris, quæ foliis insidet, aut quæ veluti nucamenta pendent è specie populi, 13 vel masculi salicis (quem Galli *Marsault* appellant) medio mense Martio colliguntur, macerantur in aceto, siccantur, & vsui asseruantur. Vsus tempore induntur per se naribus, aut conueniente medicamine imbuuntur, atque ita imponuntur.

12 *Præsertim lanceola, & fructus rubi immaturi.*

13 *Aqua etiam stillatitia ex nucamentis salicis.*

Athanasia Nicolai cum succo pentaphylli. Alexandri puluis, qui ita paratur. ℞. consolidæ, sanguinis drac. carab. ana ʒ.1. hæmatit. corall. cornu. ceru. vsti ana ℈.2. f. pulu. Datur ad ʒ.2. vel ʒ.1. cum liquore conuenienti. Alius.

℞. rutæ vstæ ℥.1. sarcocoll. lithargyri, sang. dracon. ana ℈.4. f. pul. vulneribus etiam immissus sanguinem mirificè sistit. Alius.

℞. testæ pectunculi marini vsti, sanguinis dracon. carabe ana ℥.1. spongiæ nouellæ vstæ nostro more, punic. vsti ana ʒ.3. Licinium oui albumine imbuitur, superaspergitur puluis, & naribus, vel vulneri immittitur.

Spongia aceto acerrimo imbuitur: imbuta pice liquida circunducitur: tum fictili vase reposita crematur: in puluerem redigitur. Puluis efficacissimus est, & per se insufflatur naribus, vel liquidis medicamentis commiscetur. Aliud.

℞. thuris ʒ.2. aloës ʒ.1. cum oui albumine incorporentur. Penicillus è mollissimis pilis leporis, aut floccus è lanugine, aut nucamento suprà dicto, in eo medicamento incoquitur, & ita naribus imponitur. Penicilli etiam conueniunt è tela aranearum, cui insi-

cui insideat farina volatilis.

℞.succi basil.ʒ.6.aceti ʒ.2. caphuræ ℈.2. misce. Linamenta hoc medicamento imbuta induuntur naribus

℞.aquæ plantaginis,rosf.an.ʒ.6. aceti, vini albi adstringentis ana ʒ.3.caphurę ʒ.1. misce, & in miscella madefac.linteamina,quæ collo inuoluas, hepati,pedibus,testiculis,& mammis.

℞. aquæ panis porcini ℥.1.caphuræ ℈.1. attrahatur in nares. Terra sigillata, bolus armena, sanguis draconis,Trochisci de carabe,oui albumine & aceti momento dissoluuntur.

Hinc madefactus penicillus naribus imponitur.

Radix 14 pœoniæ subiecta linguæ sanguinem sistit:herba verò fronti imposita,aut naribus indita.

Fragaria herba trita similiter iuuat.

Vtile est etiam olfacere caphuram in aceto dissolutam.

14 Sic equiseti radix trita, & naribus imposita efficacissima ad sanguinem sistendum.

Quidam temerario remedio,cùm reliqua omnia non iuuissent, eum, cui profluebat sanguis, in balneum deduxit,atque demersit ad collum, & ita restitit sanguis.Verùm ab hoc remedio certum exitium est,si vires vehementer laborent.

Vulgus vtitur corallo è collo suspenso.

Lapides,iapsis,onyx,hæmatites,id est, lapis sanguinarius,eodem remedio esse creduntur.

Sunt,qui applicent parti,vbi debet fieri reuulsio.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Galenus scribit comment. 1. τῶν ἐπιδημιῶν, apud Hippocratem τῆς αἱμοῤῥαγίας nomine profluuium sanguis è na-

Gal.comm.1. in li.1. Epid. sent.9.

ribus intelligi, si per se ponatur, non expressa particula, vnde effluit. Alioqui nomen generale est in omni sanguinis vacuatione, siue per crisim fiat, siue symptoma sit læsæ arteriæ, aut venæ. Sed ex arteria exilit tenuior, flauior & cum saltu. Quatuor in vniuersum modi sunt. Reseratio oris vasorum per ἀναςόμωσιν, ab eorundem imbecillitate, sanguinis copia, acrimonia: transcolatio, sudoris instar, per διαπήδησιν, à raritate tunicæ, sanguinis tenuitate vel sero, gracilium vasorum apertione. Diuisio tunicæ, à vulnere, contusione, ruptione per ῥῆξιν Postremò διάβρωσις eiusdem, id est, exulceratio aut erosio intrinsecus facta à vitioso succo & acri: extrinsecus à valentibus medicamentis, aut igne. Vix tamen ab externis venis sanguis profluit, nisi vel erodantur, vel rumpantur ob densitatem in cute externa.

Hæmorrhagiæ modi quatuor.

Si per διαπήδησιν profluat, serosorum humorum purgatio, venarum densitas, sanguinis crassities procuranda. Si per διάβρωσιν crustam inducentia erunt vsui. In cæteris vacuantia, repellentia, refrigerantia, adstringentia, obstruentia, resiccantia, sanguinis missio, diuersio, ligaturæ, cucurbitulæ, frigidiorum perfusio, epithemata, & similia.

Laudatur sanguinis profluuium post partum, tempore mensium, in synochis febribus, & aliis per crisim, è naribus post capitis dolores, modò affectio frigida non sit. Proinde remedia nulla postulat, nisi immoderatum sit, vires superet, & futuræ hydropisis, aut cachexiæ periculũ minetur.

Prosunt succus caudæ equinæ in vino, puluis Alexandri, Trochisci Rhazæ, de terra sigillata, de carabe, soluti in oui albumine, ex Heraclide, manuum, cruris, articulorum ligatio, frictio, cucurbitula supra vmbilicum, nisi sit imbecillior. Porri succus auxilium est sæpe probatum. Nonnulli accipiunt porros nouem, aut decem recentes, medios transfigunt filo, folia extrema amputant, vt odorem inspirent, circundant collo obuersis foliis naribus, & deorsum versis capitibus. Stercus asini odoratum, expertum etiam reiicientibus sanguinem, vrtica Græca trita, fronti alligata, cherepyllon ex oleo nucum, plantaginis, millefolij succus, herba trita, caphura aceto soluta, sanguis ægri.

Hæmorrhagiam sistentia.

Ανακολλήματα] Paulus explicat agglutinamenta. Fronti enim applicantur, habéntque agglutinandi & obstruendi facultatẽ,

cuiusmodi sunt tela aranearum, farina volatilis, emplastrum Comitissæ, & similia soluta oui albumine. Sed inutilia, cùm per venas & arterias interiores humor decurrit. *Paul. Æg. sub fine cap. 16. lib. 7.*

ANTO. VALETII EXERCIT. XXII.

HÆmorrhagia symptoma est, quod sub genere excretionis immodicæ continetur: fitque vel venæ tunica diuisa, vel vasis ore reserato, vel sudoris modo sanguine transmisso. *Gal. lib. 3. de caus. sympt. & lib. 5. Meth.*

Eius causæ sunt externæ, internæ. Externæ, quæcunque rumpunt, incidunt, contundunt, clamor magnus, & acutus. Internæ, sanguinis copia, praua qualitas, vasorum infirmitas, facultas excretrix immoderatiùs mota. Vbi copia sanguinis mali huius causa est, atque etiam acrior eiusdem qualitas, nullum præsentius remedium reperitur venę sectione: quæ tum præsertim celebretur, cùm moderata sanguinis copia effluxerit, & fortis lationis impetus perstiterit. Ducetur paulatim, & per internalla sanguis, nisi viribus minùs metuatur. Quod si citatior hæmorrhagia iam vberiorem vacuârit, cucurbitulæ magnæ hypochondriis è directo affixæ, dein scapulis & ceruici, artuum frictio, deuinctióque satis erunt. Mox properandum ad ea, quæ calorem cohibent, proptereáque sanguinem refrigerant, & ad motum reddunt ineptiorem. Huius generis infinita cùm assumenda, tum admouenda comparari possunt. Sumuntur syrupi myrtill. rosf. siccar. de papauere, de nymphea, granator. cydoniorum, & similes, cùm aquis centinodij, plantag. portulac. arnogloss. vt. *Hæmorrhagiæ causæ. Gal. cap. 10. lib. de curãd. rat. per sang. mißionem. Gal. lib. 14. Meth.*

♃. semin. plantag. portulac. lactul. ana ʒ. ʒ. rosf. rubr. rosf.

transmarin.ana p.1.f.decoct.in aqu. chalybeata ad quart.3. In colatura dissolue zulapij rof.syrup.cydon.ana ℥.2.puluer.trochiscor.de carabe ʒ.1.ß.f.zulapium pro dosib.3.Vel. ℞. pulu. trochisc.de terra sigillata ʒ.1.coralli rub.cornu ceru.vsti an.℈. 1.syr.myrtill.℥.1.aquæ, vel succ. plantag. rof. vel nymph. ℥. 2. vel 3.zulapium:exhibeatur.

Vel ex conseru.rof.symphyti,additis bol.armen. terr.sig.lotis, corall.rub. lap. hæmat. cornu cerui vsti,seminibus plantag. & lactuc.cum syrup. myrtill. parabitur opiata.

Eodem pertinet ciborum refrigerantium & incrassantium vsus.

Sed hæc refrigerantia non nisi post sanguinis fluxum alio reuulsum imperanda sunt. Neque verò fronti atque capiti illicò refrigerantia topica adhibenda:alioqui enim conuulsio,suffocatio,dyspnœa plerúnque accideret, aut ipsa etiam hæmorrhagia adaugeretur.

Hoc emplastrum fronti & temporibus appositum,sua lentitia meatus obstruendo sanguinē exitu prohibebit.

℞.bol.armen.sang. drac.ana ʒ. 3. mastich. farinæ volatilis ana ʒ. 2. cum oui albumine, vel cum plantaginis succo f. emplastrum.

Proderit etiam contortum ad ellychnij formam linamentum in nares immittere, quod in hac mersum sit mistura.

℞.bol.arm.terr.sigill.ana ʒ. 1. aloës & pilor. lepor.minutim concisorum ana ʒ. ß. excipiantur cum albumine oui & oxycrato,& in formam linimenti redigantur.

Sunt,qui rutam,aut vrticam viridem aceto maceratam naribus imponunt: alij spongiam eodem aceto imbutam.Lapidis molaris feruefacti,&aceto acerrimo extincti vapor naribus exceptus,præstan-

tiſſimum creditur afferre remedium.

Eſcharotica, vbi prædicta omnia nihil promouerint, ex vitriol. chalciti. gypſ. & gummi æquis partibus, vel per ſe in nares inſufflanda, vel linamento capta indenda. Sed hæc, vt etiam narcotica, nō niſi ſumma vrgente neceſſitate ſunt vſurpanda.

Quod ſi ab hepate, aut liene, feratur ſanguis, epithema ex aq. plantag. cich. roſ. oxalid. ana ℥. 2. aceti ℥. 1. ſantal. citr. vel diamargar. frigid. ʒ. 1. comparabitur: quo imbuta linteola hypochōd. admouebūtur.

Denique poſt ſanguinis fluxum optimè repreſſum vtilis erit purgatio, quæ tollenda ſit hæmorrhagiæ cauſa. Et quia, vt plurimum, bilioſus, acer & mordax eſt humor, cholagogum huiuſmodi poterit imperari.

℞. prun. damaſ. tamarind. ana ℥. ß. ſemin. melon. cydon. plantag. ana ʒ. 1. flor. violār. & nenuphar. ana p. 1. f. decoct. pro doſi. In colatur. infunde rhei elect. ʒ. 2. ſantal. citr. ℈. 1. In expreſſione diſſol. iulep. roſ. vel ſyrup. cydon. ʒ. 6. f. doſis.

De 1 *Angina*. CAP. 23.

Angina inflammatio eſt faucium, aut muſculorum, qui ad fines aſperæ arteriæ ſiti ſunt. Nonnunquam etiam exteriorum ceruicis. Deſperatio eſt, 2 cum nuſquam apparet. Cum grauiſſimus dolor eſt, febris, cum os hiat, lingua exerta eſt, intercepta deglutiendi via, & potus per nares 3 refluit, aut ſi ad initia ceruicis cauitas eſt, intrò adducta vertebra. Hæc vt minuuntur, ita leuior morbus eſt. Oportet ergò ſtatim initio collocare ægros loco ſatis 4 amplo, 5 nec frigido: ita reſidere in lecto, vt 6 caput altiùs attollatur. Liquidiora 7 ſun-

1 Quæ tumor eſt cōtra naturā, cum rubore, dolore, calore, & fluxu ōiunctus.

2 Quod ſi quis euaſerit, peripneumonicus fit, & intra dies 7. moritur aph. 10. lib. 5.

3 Obſtructo ſcilicet œſophago.

4 Vt liberè aërem ducāt.

5 Ne cōſtringatur meatus iam obſeſſus.

6 Nam non niſi ceruice recta ſpirare queūt orthopnici.

7 Qualitate & conſiſtentia humida, qualia ſunt ptiſana, colatitia, pulli iuſculū & carnis vitulinæ, gelatina, quæque ſit cinamomi expers.

to alimenta. 8 Parcissimè viuant quantum vires tolerare possint. Abstineant iis omnibus, quæ 9 fluxiones incitant, quale vinum, vaporosa, & calida ferè omnia. Vitent enim 10 glutinosa, quæ cùm etiā non detergeant, vias iam oppressas angustia intercipiūt. Primis diebus, atq; adeo initio morbi, 11 sanguis detrahendus est, adhibito prius hoc consilio. Mulieribus tum grauidis, tum quibus menses supprimuntur, angina fit aliquando. In grauida, sanguinem detrahes nullo metu ad tres, quatnórve vncias, plus minusve, vt scopi 12 phlebotomię indicabunt. Minùs, si fœtus 13 maior est, vt post septimum mensem. Quòd si mulieri grauidæ etiā tum menses fluunt, 14 multò liberiùs sanguinem è cubito detrahes. Hic enim & ab angina matri, & ab abortione fœtui periculum est. In iis vero, quę vterum non gerunt, & menses supprimuntur, venam è crure vulnerabis, copiosiúsque detrahes. Tū ad brachij venas, quæ morbo cōueniunt, phlebotomiam transferes. Hoc consilium multis aliis morbis, quibus corripiuntur mulieres, commune est. In aliis, si quidem manifesta signa plenitudinis appareant, è saphena: si mediocria, è media cubiti. Alioqui è cephalica sanguinem detrahes mediocri vulnere, ne si amplius fit, nimium viribus detrahatur. Si angustius, effluat tenuis sanguis, crassus relinquatur. Hyeme, vbi anginę ferè phlegmaticę, parcior detractio, sed foramen maius esse debet. Vere, & reliquis temporibus copiosior, vulnúsque angustius imprimatur. Cucurbitulę ex libro de cucurb. collocentur.

8 Vel dies aliquot omnino à cibo abstineāt, si vires valeant sine infirmitatis metu.

9 Vt omnia piperata, & aromatica.

10 Hæc enī homines faciunt pneumaticos.

11 Ad euacuationē materiæ coniunctæ, & antecedētis reuulsionem.

12 Ex morbi essentia, symptomatum vehementia, dignitate partis, causa materiali & effectrice desumpti.

13 Quia mulier grauida secta vena abortit, præsertim si fœtus grandior sit.

14 Quòd ita comparata sit mulierum natura, vt sanguine abundet.

Mollis 15 aluus esto leuibus 16 clysteribus, multò magis si febris est. In quibus interim dissolues cassiæ fistulæ ℥.1. vel ℥.ß. cathol. vel hieræ 17 picræ. Huius hieræ summa vis probata. Nam cùm angina multos Romæ suffocaret, eáque veluti pestis tota vrbe grassaretur, inuentum remedium à Medicis, vt post frugalem cœnam ℈.1.pul. 18 hieræ in pilulas coactos exhiberent.

Quo auxilio quicunque vsi sunt, periculum declinârunt tam atrocis morbi.

Paulus in nonnullis, omissa 19 phlebotomiâ, acrioribus clysteribus vtitur dissolutis ʒ. 3. hieræ diacolocynthidos. Sed quod antè dictum est, priusquam initiamus clysteres 20 acriores, leuioribus vti oportet, qui inueteratum stercus emolliant & detrahant.

Purgationes quoq; leues ex cassia, manna, ad ℥.1. aut eo plus in 21 decocto passularum, hordei, florum cordialium, tamarindorum, sebesten, prunorũ.

Suspectum pharmacum, quod Asclepiades imperauit ex aloë & colocynth. tum quia in 22 pilulas conformat, tum quia fortius est.

Dissoluta enim liquoribus, non coacta in pilulas, pharmaca magis conueniunt, propter difficultatem deglutiendi.

Atq; dum hæc fiũt, gargarismis vtendũ est, initio quidẽ repellẽtibus: deinde admixta vi detergẽte, & resoluente: post etiam, si fuerit opus, maturantibus.

Atq; vbi dolor grauior est, & sentitur exulceratio, lenientibus, quorum materiã & compositionẽ

15 Omnis enim angina alui profluuium desiderat.

16 Vt fiat decoctio ex sero lactis: in quo dissoluatur cassia, aut catholicam pro clystere.

17 Non, si febris adsit.

18 Simplicis, ad exclusionem pituitæ salsæ, per deriuationẽ in aluum.

19 Sed & ante venæ sectionem hic gargarismus imperandus. ℞. *aquæ hord.* ℔.1. *aqu. ros. & plantag. ana* ℥.2. *succi granatorum* ℥.1. *f. garga. Post sectionẽ vero venæ, ex lacte calido imperabitur.*

20 Vt qui fiunt ex decocto capitali & hiera vtraque. *21 Vel in decocto pulli, aut carnis vitulinæ.* *22 Quas anginosus deglutire non potest.*

repetes ex 6. κτ' τόπους, & cap. 43. octaui Aëtij. Recentiores Medici iisdem etiam vtuntur, vel his.

♃. decoctionis rosarum sicc. ℥. 4. cum diamor. ℥. 2. Ex sorbis, cornis, moris rubi, aut alioqui immaturis, è granatis acidis poterit exprimi succus, & quarta parte sacchari, aut mellis rosati dulcari. Dianucum & diamoron initio dissoluantur in duplo liquore adstringente, quales sunt supradicti succi. Decoctum rosarum, plantaginis, sorborum, cornorum, mespilorum, & similium adstringentium, vel in aquis inde distillatis. Conserue sunt cornorum, sorborum, mespilorum, mororum immaturorum, quarum vncia in duplo liquore adstringente dissoluta reprimentem 23 gargarismum efficit. Et hic quoque laudatus reprimendo & leniendo.

23 Quo vtũtur ineũte angina, præsertim æstiua.

♃. 24 succi expressi è cassia fistul. ℥. 1. decocti rosarum aut aquæ plantaginis ℥. 2. vel decocti sebesten. ℥. 2. aquæ è sorbis, cornis, aut mespilis distillatæ ℥. 4. misce pro gargarismo.

24 Vel. ♃. decocti sebesten. ℥. 2. aquæ è sorbis, aut cornis ℥. 4. f. garg.

Vt augetur morbus, ita repellentium 25 modus minuendus, & augendus resoluentium. Itaque plus mellis admiscemus: vtimúrque hydromelite, plus minúsve diluto, in quo rosæ 26 præbullierint, syrupo rosato, syrupo etiam de papauere, vbi fluxio tenuior est. Vbi his remediis nihil proficimus, venæ sub lingua incidendæ sunt. Alij ex Archigene & Asclepiade venã frontis, & quæ ad angulum oculi pertinet. Hippocrates lib. 3. de morbis venam quæ sub mammis est, in paracynanche, quæ leuior est angina, pertundit. Nonnulli venas ceruicis.

25 In quantitate, qualitate & vsu.

26 Huius hæc erit componẽdi ratio. ♃. rosᷓ. sicc. M. ß. fiat decoctio in tribus libris aquæ. In colatura ad ℔. 2. dissol. mell. ℥. 3. vel ℥. 2. fiat hydromel.

Cæl. Aurelianus capite 4. lib. 3. Acut. sanguinem trahere è locis sub mammis constitutis, noxium

esse atque putidum contrà Hippocratem contendit. Ac noxium quidem, quòd plurima oporteat corpora diuidi, cùm neque facilè sub visum venæ possint deuenire. Putidum, quia vlla sine difficultate, profundiore facto foramine, iusta sanguinis detractio è venis humeralibus approbatur.

Verùm tutius est post vniuersalem vacuationem perseuerante malo cucurbitulas cum scarificatione ad initia ceruicis adfigere, &c. Postea venas sub lingua, vel phlebotomo aperire, vel cultello scarificare.

Sanguisugæ iisdem locis, quibus cucurbitulæ, affigi possunt: quæ vbi detractæ fuerint, cucurbitulæ inducuntur, perpetuò habita virium ratione.

De cinere hyrundinum, humano stercore, canino, & aliis, quæ melli mixta, aut aliter præparata anginæ conueniunt, lege postremos lib. Galen. de simplicibus, vt de asellis & aliis remediis, commẽtarios secundum locos.

Lenies dolorem & asperitatem gutturis aquâ, in qua mica panis albissimi coxerit. Aut 27 panis ita coctus vehementer exprimatur: colluatur succus. Eodem modo è furfurum, tritici, pinguium cremore. Lac etiam per se, mucago semin. cydoniorum, lini, althææ, aut hic Sorani efficacissimus gargarismus.

27 Vel fiet cataplasma ex radicibus liliorum & althææ, caricis pinguibus, cum butyro, farina lini, oleóque liliaceo.

℞. glycyrrhizæ recenter rasæ & conquassatæ ℥. 3. mellis rosati ℥. 1. aquæ fontanæ ℔. ß. coquantur omnia ad crassitudinẽ, è colatura fiat gargarismus.

Penidia quoque in lacte dissoluta, ptisanæ succus, hordeatum, lac amygdalarum dulcium similiter colluatur. Maturant.

♃. ficuum pinguium ℥.3. hyſſopi P.1. fiat decoctio ad dimidias, colaturâ colluatur.

In periculo ſuffocationis.

Anginoſi ſæpiſſimè periculo ſuffocationis laborant. Quòd ſi periculum inde natum eſt, quia erupit tumor, & ſanies in pulmones & cor defluxit, deſperatio eſt, niſi ſummo 28 beneficio naturæ adiuuentur. Alioqui ſæpè fit, vt cùm nimis increuerit tumor, omninò intercipiat vias ſpiritales, 29 vbi certa mors eſt, niſi occurramus. Itaque extremo malo extrema remedia tentanda ſunt. Repetenda ſectio venarum ſub lingua. Cucurbitula magna & cum 30 multa flamma initio ceruicis affigenda eſt. Collum & thorax onere leuanda ſunt, atque inungenda oleo de liliis, aut fœnugræco.

28 Vt expectorato, aut alui profluuiô, aut vrinæ purulentæ excluſione.

29 Impeditur enim actio, per quã eſt vita.

30 Vt maiorem attrahendi vim habeant vacui fuga.

Caput his attollendum eſt, vt probè ſedeant. Aër frigidus introducendus eſt. Locus ſit lucidus & perſpiratus. Cucurbitulæ quoque in pulpis ſcapularum, ſub mento, in mento, & maxillis. Alij etiam in ſutura coronali, & ſub mammis coaptant. Rhazes etiam veſicante phœnigmo vtitur initio ceruicis, túmque gargariſmis acrioribus vtendum eſt, vt hydromelite, in quo pugillus hyſſopi, aut origani coxerit, aut radix gentianæ, cucumeris agreſtis, iridis. Aut.

♃. ſeminis ſinapi ʒ.2. canquaſſentur, & in aceto acerrimo macerentur. Incorporentur cum modico melle. Deinde diſſoluantur in ℥. 2. mulſæ, ad gargariſmum.

Quòd ſi his artibus nihil proficimus, vtimur auxilio Aſclepiadis. Vtendum eſt tum etiam omnibus ferè medicamentis.

Hiante ore lingua deprimatur: culter ligneus acutus indatur in guttur, vt tumor disrumpatur. Tum prono capite sanies repurgetur. Vbi in faucibus manifestus tumor est, vellicandus est vnguibus, aut ferro aperiendus.

Alij 31 spongiæ partem ad magnitudinem auellanæ suspendunt è filo, & ita ab ægro deuorari iubent. Intumescit spongia, atque dum vi retrahitur, tumorem rumpit. Hoc alij bolo carnis salsæ semicoctæ ita suspenso & deuorato, tum vi retracto, molliuntur. Alioqui scarificandus locus est sub maxillis, sub mento, in collo, vitatis semper neruis & arteriis. Sic enim aliquando sanies effluit. Alioqui cucurbitulæ scarificatis locis apponendæ sunt.

31 Nonnulli etiam panis crustã deuorandam præbent.

E nido hyrundinis in aqua decocto, aut oleo communi, vel chamæmelino emplastrum faciunt, quod inducunt collo. Alij è stercore humano recenti. Quidam, quod tolerabilius est, è lana succida insuccata in oleo communi, oleo liliorum, chamæmeli, aut simili, quorum consilium est, vt foras materiam euocent.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Anginæ species quatuor à Paulo constituuntur, quibus quintam etiam recentiores addiderunt. Omnibus communis est inflammatio aliquando cum tumore, deglutiendi difficultas, impedita respiratio, dolor circa laryngem & œsophagum. Differunt parte affecta. Fiunt enim in musculis vel colli, vel gutturis, vel vuæ. συνάγχη in musculis pharyngis: παρασυνάγχη in musculis faucium externi: κυνάγχη in musculis internis laryngis: παρακυνάγχη, in externis. Quinta fit luxa-

Pau. Æg. cap. 27. lib. 3 statim in initio.

Anginis omnibus quid commune.

tis vertebris ad anteriora. In qua locus cauus apparet cum dolore, musculorum circumiacentium tumor, respiratio difficilis, hiatus oris, lingua exerta, & à sua radice mota, soláque veteribus Κυνάγχη dicebatur, vt scribit Aëtius. Periculosissima omnium, & quæ eodem die iugulat, si neque in faucibus, neque in ceruice tumor aut rubor apparet, si dolor vehemens, violenta inspiratio, cibi & potus refluxus per nares, & similia ab Hippocrate scripta in Prognosticis. Distinguitur à peripneumonia & pleuritide, quia dolor in gutture maximus cum angustia, nullus in thorace. Vbi pulsus magnus & vndosus, peripneumonia: durus & tensus, conuulsio metuenda est. Imminente suffocatione paucus & rarus: agentibus animum, creber & inæqualis apparet. Cuidam in musculis dextræ partis laryngis cùm orta esset inflammatio, neque appareret, sed tactu duntaxat externo dolorem præ se ferret, mors subita tribus horis à missione sanguinis consequuta est. Alius iussit sibi gurgulionis finem amputari absente Medico, cùm inde suffocaretur, & seruatus est. Quod mirum certè videri non debet. Nam & Antonius Beniuenius medicus eruditissimus de Nicolao Rota angina laborante idem fermè commemorat. Hic cùm opportunis præsidiis nihil leuatus esset, & arescente corpore, pallente facie, ac vertentibus oculis spes salutis adempta foret omnis, ne æger Deo & naturæ incuratus dimitteretur, ad insolitum, vtile tamen, auxilium visum est confugere. Locum iussit altioribus plagis sub ipsis maxillis ac etiam supra collum scarificari: ex quo cùm sanies multa prorupisset, adeò morbus sedatus est, vt faucibus ipsis spiritum simul & cibum captantibus, facilis dein ad bonam valetudinem ægro ipsi data sit regressio. Post febrem repentè inuadens, & non apparens, lethalis. Si ad pulmonem conuertitur, septem diebus interimit.

Aët. serm. 4. Tetrab. 2. cap. 47.

Hipp. lib. 3. Prognost. sententi. 16. & sequentibus.

Anginosorũ duorũ histor.

Remedia sunt sanguinis missio è cephalica dextra, repellentia intrò sumpta, gargarismata, sectio venarum sub lingua, clysteres ad reuulsionem, inunctiones, vnguenta, syrupi, potiones, lohot. Mulier quædam superstitiosè butyrum mense Maio asseruabat, & colligebat tribus diebus rogationum, viris è lacte vaccæ, quæ marem peperisset, mulieribus, quæ fœminam. Vrgente malo inungebat collo, ceruici partibus vicinis, carpo plurimùm fricando. Atque hac ratione non pau-

Hipp. aph. 10. lib. 5.

cos sanitati restituit. Datur diacodion, vbi somnus concilians dus, & tenuis fluxio. Vbi educendum, magis cum melle. Potest addi glycyrrhiza, interdum sapa, & mel.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXIII.

Συνάγχη affectio Latinis angina dicta, musculorum gutturis internorum, seu faucium est inflammatio, in qua nullo existente in thorace, vel pulmone vitio, difficilis redditur spiratio. Anginæ species ex differentiis symptomatum, partium laborantium natura, causæ duplicis distinctione, periculo maiori aut minori petitas, videre est apud Hippocratem sent. 16. 17. & sequentibus lib. 3. Prognostic. & apud Gal. cap. 4. lib. 4. de loc. mal. affect. & comment. in aph. 34. lib. 4. *Gal. lib. 13. Meth.*

Acutissimus est hic morbus, primo, secundo, tertio interdum die iugulans, ob interceptam respirationẽ. Quocirca quum primùm respirationis & deglutitionis difficultas obrepit, venæ sectio in cubito, subducta priùs blando clystere aluo, præsentaneum est remedium. Verùm sanguis non subitò ac semel, sed pluribus interpositis vicibus, euacuandus: ne cumulata, semélque facta vacuatione, anima ægro deficiente, suffocationis periculum superueniat, dum materia in affectam partem collectim prorumpit. Altero à venæ sectione die lenis purgatio exhibeatur: quam si sumere æger nequierit, acrior clyster iniicietur. Mox, fluxio si penitus constiterit, vena sub lingua pertundatur. *Anginæ curatio.* *Paul. Æg. cap. 27. li. 3.*

Quinetiã in ipso anginæ principio, vt & inflammationum reliquarum, indicatur affluentis humo-

ris repulsio. Hæc perficitur repellentibus, non foris adhibitis, si quidem materia intrò regerenda non est, sed ore tantum contentis gargarismis, quales ab Hollerio parantur multi. Hic omnium instar esse poterit.

♃.agrim.& plantagin. ana M.1.granor. berber. cortic. mal.granat.semin. acetos. & portulac.ana ʒ.2. ros.rub. hord. integr.ana p.1.passularum non mundatar.℥.ß.f.decoct. & colatura ad ℔. 1. In qua dissol.diamor. dianuc. & succi granat. ana ℥.1.ß.

Huius partem ore continebit æger ad leuiorem gargarizatum. Vehementior enim partes affectas mouet, quibus incalescentibus augetur fluxio.

Vigente, aut inclinante morbo & laryngi impactam materiam concoquere, & dissipare oportebit. Itaque ad gargarismũ parabitur decoctum ex maturantibus & discutientibus, vt ex beton. hyssop. origan.floribus chamæm.melilot.seminib.lini, fœnugr.cum glycyrrhiz.& passul.mund.in quo dissoluetur mellis rosacei, aut syr. ros. quantitas proportioni decocti respondens. Extrinsecus verò eiusmodi applicabitur cataplasma.

♃.sem.lini, fœnugr.ana ℥.ß.coq.in hydromelite:adde ol. amygdal.dulc.& dialthææ.q.s. f.cataplasma.

Fit etiam emplastrum è medulla cassiæ cum oleo communi, vel chamæm.adiecta portione dialthææ, vel emplastri de mucaginibus vel de meliloto. Vel denique vsui erit topicum ex sterc.canino albo medicamentum Musæ, quo fortius nullum nouisse se, neque in angina, neque in magna tonsillarum inflammatione, aut iis, quibus ex glandulis suffocationis periculum immineret, Galenus ingenuè professus est.

Gal.part. 4. cap.2.lib.6. de cõpos.pha. κατὰ τόπους. & cap. 19. libr.10. de simpl.medic. facult.

De 1 Tußi. CAP. 24.

TVssis causa sola 2 intemperies, partium 3 cõsensus, vt lumbricis, vel humore acri, stomachum infestantibus, & quod sæpè fit, à cerebro defluxio, aliàs calida, aliàs frigida, tum etiam humor in pulmonibus conceptus, aliàs crassus, aliàs tenuis, interim viscidus, nonnunquam etiam asperitas 4 arteriæ. Vt rectè cures, causa cognoscenda est.

Intemperies 5 frigida, quod sæpè fit, hyeme 6 rigente, domicilium calidum, animæ retentio vini 7 dulcis & calidi potus, partium pectoralium munitio ex linteis calentibus, 8 pedum calor & capitis, sufficienti remedio esse possunt.

Defluxio tenuis, maximè si copiosior est, retinenda est incrassantibus: multò magis, si acris est. Id quod intelliges ex oculorum & faciei rubore, titillatione, aut etiam mordicatione oris interioris, sapore, vrinis multùm coloratis, tum etiam antecedentibus causis. Hæc enim tussis, etiamsi initio leuis est, 9 tabem denuntiat.

Itaque statim initio medicamentis vtendum est, quæ inspissent & obtundant materiã. Conueniunt itaque aqua hordei, syrupus violatus, de papauere, mucag. psilij, se. cydoniorum, decoctum papauerum, adiecta sapa, vt & somnum cõcilies, & fluxionem incrassatam cohibeas, nec attenues. Melitismis

1 Ex sufflatione vehemẽtißima, qua spiritus multus celerrimè foras erumpit, ad exclusionem materiæ, quæ pulmones lacessit, & vias intercipit.

2 Frigida scilicet. Gal. cõment. 1. in libr. 1. Epid. sentent. 12.

3 Vt hepatis & ventriculi: vel etiam aliarum affectionũ metastasis & trãslatio symptomatica, vt in pleuritide, & hydrope.

4 Quæ siccæ tußis causa vna extitit.

5 Cuius signum est tußis leuiter irritans, quæ tacendo cesset, fiátque à spiritu, non à maligna distillatione. *6 Tempestate præsertim Aquilonia repentè oborta.* *7 Ex lib. 3. de diæta in morb. acut.* *8 Nam venarum, quæ ad pedes feruntur, continuitate calor superiores petit partes.*

9 Quæcunque enim distillationes à capite tußiculosos & raucos homines reddunt, nisi tempore conquieuerint, alteram faciunt tabis differentiam.

plurimùm vtuntur Medici in tuſſi, quibus tamen abſtinendum eſt, vbi fluxio eſt tenuis. Mel enim attenuat. Sed loco mellis vti oportet vocato melle paſſulato, ficato, quod ſyræum nonnulli vocant, ſucco glycyrrhizæ, aut prunorum. Hæc autem ita comparabis. Paſſulas, ficus, pruna, iuiubas, ſebeſten, horum aliquot in aqua coques ad putrilaginem: tum vehementi expreſſione percolabis, & iterum coques ad mellis craſſitudinem.

Hîc etiam vtimur mucagine gummi tragacanthi, gummi arabici extracta in aqua roſarum, & incorporata in aliquo ſuccorum prædictorum. Vt gratia exempli.

♃. mucag. gummi tragacanthi extractæ in aqua roſarum ʒ.6. incorporentur in mellis paſſulati, ſucci glycyrrhizæ, aut ſimilis ℥.1.ß. Quòd ſi vigiliæ vrgent, & dolor maior eſt, miſce pilularum de cynogloſſo ʒ.2. & affunde aliquid ſyrupi de papauere, violati, aut roſati. Finge pilulas pondo vnius ſcrupuli, quas contineat 10 in ore. Atque vbi maior fluxio eſt, ſecta 11 cephalica diuertenda erit. Deinde etiam purgatione è caſſia fiſtula, manna, aut penidiis admixtis. Vt.

♃. caſſiæ ℥.1. penidiorũ ʒ.6. diſſoluantur in aqua hordei, paſſularum decocto, aut glycyrrhizæ. Sæpè vtendum eſt hordeato cum ſaccharo violato. Partes quoq; colli & thoracis, ſi incaluerint, illinendæ.

♃. ol. viol. ℥. 2. mucag. ſem. pſilij extractæ in aqua vngulæ caballinæ ℥.1. ceræ lotæ in aqua viol. quantum ſuff. fiat linimentum.

Nimis vrgente malo, cauteriis etiã vtendum eſt, cùm in ſyncipite, tum etiam in ceruice & ſcapulis.

10 *Item ad ſiſtendum ferinum catarrhum hoc poterit cõmodè præſcribi ♃ ſyrup. roſ. de ſiccis cũ quadrupla infuſione roſ. ℥. ß. pilul. de cynogloſſ. gra. 4. aut 5. excipiatur cochleare vnũ ante horam ſomni.*

11 *Venæ ſectio & ad catharri generationẽ prohibẽdam, & ad fluxũ materiæ auerſionem confert.*

Multa

Multa repetenda ex capite de Catarrho.

In materia frigida neque phlebotomia, neque purgatione vtendum est, nisi corpus 12 admodum plenum sit, túmque cassia, addita terebinthina, vt sint cassiæ drach. 6. terebinthinæ drach. 3. fiat bolus cum saccharo, vel dissoluentur in ficuum decocto, vel simili.

Possumus quoque vti 13 agarico, inde pilulis formatis cum rhab. cum pul. hieræ picræ, hieræ diacoloc. cum elephang. pil. aut etiam fortioribus.

Sed melius fuerit vti priùs 14 melicrato, in quo vel hyssopum, vel thymum, vel marrubium, aut aliquid tale incoxeris. Alioqui vti 15 syrupo capil. ven. de hyssopo, de marrubio, & similibus. Iam purgato corpore incidendum, detergẽdum, siccandum. Sed in desiccantibus cautio est, vt ne nimium calfaciant, qualia sunt acria, diuretica, inimicissima 16 expuitionibus è thorace. Nec statim initiò vtendum est, maximè si materia crassa, aut viscida est. Præterea vtimur semine apij, vrticæ, nasturtij, scyllæ, erisimi, raphani, fœniculi, & torrefiunt, atque in puluerem rediguntur: tum horum ʒ. 2. commiscentur ʒ. 6. mellis despumati.

Laudant, vt per interualla bis aut ter in hebdomada mythridatium aut theriaca ad magnitudinẽ auellanæ ex vino albo exhibeatur.

Ambarum ex cõuenienti decocto datum, v tpote passul. mund. aut simil. tussis à tenaciore materia inueteratæ præstantissimum erit remedium.

12 Et ea cacochymia plethora per oppressionẽ diaphragmatis, atque pulmonum, morbũ augeat.

13 Vt, ℞ agarici troch. rhei electi, hieræ picræ, an. ℈. 1. malaxentur aqua hyssopi infusionis agarici f. pilulæ.

14 Vt. ℞. hyssop. orig. ana M. ß. coquatur in tribus lib. aquæ fontanæ: in colatura ad lib. 2 dissolue mellis ℥. 3. f. melicratum.

15 Vel ℞. oxymel. simplic. syrup. capill. ven. & de hyssop. an. ℥. 1. dissolue in decoct passularum & glycyrrhizæ, f. iulepus.

16 Itaque hic poterit syrupus præscribi ℞. pruna damasc. & iuiubas ana num. 14. passul. mund. ℥. 1. ß. ficus ping. dactylos ana num. num. 3. bechij, scabiosæ, an. M. ß. hyssop. 1. glycyrrhizæ ras. ʒ 6. f. decoctio, in colatura ad ℔. 1. dissolue sac-

char.albiſſ. quart.ʒ.electarij diaireos ſimplicis ℥.2. vel℥.3.f.ſyr.

17 Ne faciãt homines pneumaticos.

Animaduertendum quoque hoc loco liquidioribus potiùs vtendum eſſe, quàm craſſis & ſolidis medicamentis, vbi repurgandi conſilium eſt. Contra verò ſolidis, vbi coquendum. Deinde etiam non vtendum eſſe viſcoſis, niſi habeant 17 aliquid deterſionis, vbi exaſperata arteria eſt. Conueniunt viſcoſa ſine mordicatione, quale eſt tragacanthum, gummi arabicum, oui luteum ſorbile, butyrũ, mucago ſem. Cidoniorum, lac per ſe, mel paſſulatum, ſuccus iuiubarum, ficuum, dactylorum veterum, nõ recentium (recentes enim exaſperant) hordeatum, lac amygdal. dulcium, penidia, ſaccharum violarum, alphenia ex dulci oleo, medulla Articaulis vulgò dicti cum butyro, pineol. amygdal. cum butyr. Vbi coquendum eſt, aliquid croci, thuris, myrrhæ, & eorum quæ leniunt, medicamentis adiiciendum eſt, vt ſemen irionis, vrticæ. Detergent mel & ſaccharum. Deſiccant aromata, ſed non niſi liquore aliquo diluta, imperanda ſunt.

Plura remedia capite de aſthmate & pleuritide.

Suffumigia initio quidem, ſi modica fluxio eſt, nec eſt capitis plenitudo. In fine verò, roborando capiti & thoraci.

18 Præſertim rubrorum: in quo ſaccharũ ſit diſſolutũ.

Senes tuſſiculoſi, ex 3. de victus ratione in morbis acutis, potu vini dulcis tepido, butyro recenti, addito ſaccharo, dulcoramentis, condimẽtis, atque interim decocto 18 caulium, leuibúſque remediis curandi ſunt.

Narcoticis aliquando vtimur, vbi tuſſis moleſtior eſt, & perpetuæ ferè vigiliæ. Illicitur ergò ſyrupo de papauere cum decocto palmularum, aut pilula de cynogloſſo, pondere ſcrupuli ſemiſſis. Aut his.

℞. spicæ celticæ ℈. 1. cinamomi ℈.2. croci gr.8. castorei gr.6. opij in sapa macerati gr.4. Omnia excipiantur melle, fiántque paruæ pilulæ pondo ℈.1. teneat in ore.

Tutior est vsus narcoticorum iam purgato corpore, & thorace non ita pleno. Vehementer commendant syrupum myrtillorum sedandæ tussi. Calidæ quidem, cum iulepo rosato: frigidæ, cum decocto passularum aromatizato modica spica.

Adhæc voci læsæ à frigido diaireos Salomonis: à calido diapenidion & diatragacanthum frigidum cum syrupo violaceo vtiliter accommodatur.

Optimum contra tussim siccam, exasperatam arteriam, & raucedinem istud est electarium.

℞. penidiarũ, succi glycyrrhiz. ana ℥.1. amygdal. purgatar. nucleor. pini. passul. enucleat. tragacanth. ana ℥.1. rhodomel. q. s. f. electar. Datur ad ʒ.ʒ.

Comparatur etiam antidotum, quod ad tussim ita confert, vt vnica potione liberet ægrotantem. Quale est. ℞. castorei, ana ℥.4. succi baccar. lauri, cinamom. spicæ, succi mandragoræ, cardamomi ana ʒ.2. croci, cassiæ lign. dauc. ana ʒ.1. ß. costi, myrrhæ, galbani, piperis alb. ana ʒ.1. mellis q. s. Dato ad magnitudinem castaneæ cum tepida. Idem pleuriticos & empyicos maximè iuuat.

Diapente asthmaticis, tussientibus, & omnibus affectionibus pectoris & pulmonis instituitur.

℞. styrac. optim. bdellij, tragacanthæ, galbani, opij ana ʒ.6. olei nardini q. s. detur in modum auellanæ. Sed & ad siccam tussim sequens formula multum proderit.

℞. radic. pulegij ℥. 1. apij virid. M. 1. infundan-

tur hor.24. in mellis optim. ℔.1. aceti ℔.ß. coquantur lento igne ad craſſitudinem: dein linteolo tranſfundes. Dabis cochlear vnum, vel duo, per ſe, vel cum decocto paſſul. mundatar. Idem è decocto fœnugr. ſæpiùs loti, & reiecta aqua, addito melle ſubquadruplo, vel inde facto ſyrupo.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Tuſsis quî excitetur. Vt in ſternutatione cerebrum, in vomitu ventriculus quod noxium eſt, concitato quodam naturæ impetu expellere conantur, ita in tuſſi, partes thoracis ſimul inſurgunt, concutiuntúrque muſculi, vt vel quæ carni ſuæ moleſta ſunt, in pulmonum arterias expellant: vel quæ in aſpera arteria præter naturam continentur, foras eiiciant, non per contractionem, ſed confertim emiſſo per eius interiores ductus plurimo ſpiritu, haud ſecus ac ſi quis, quæ in fiſtulæ cauitate hærent, afflatione vehementi expurgare velit. *Tuſsis cauſa multiplex.* Cauſa eſt, vel humor, vel corpuſculum aliquod, vel inæqualitas ab intemperie liberum ſpirituum exitum prohibens, vel compreſſio diaphragmatis à tumore. Humor eſt aliquando viſcidus & lentus, ſiue ſit infarctus pulmonibus, meatus expirationis & inſpirationis opplens: ſiue defluat à capite in aſperam arteriam, vt in catarrho, pituita: ſiue è thorace educatur. Aliquando verò tenuis defluxio ſubſtantiæ, quæ cùm à ſpiritu comprehendi non poſſit, ſæpiùs repetitur tuſſis, vt quum ſeroſa humiditas in hydrope, & tenuis quædam materia, aut ſanies in pulmonum inflammatione (præſertim in principio) vel pleuritide, vel tabe reſudat in aſperam arteriam. Poteſt in meatu illius panis aut potus portiuncula, aliqua illapſa contineri, vel tuberculum, vel vlcus, vel cùm defluxio diutius reſtiterit, in pulmonibus craſſior reddi, & quaſi lapideſcere, vt expurgari non poſſit, vel, vt in gibboſis, tuberculum in ſpina, quod ſi non ita durum ſit, aliquid deſudet in arteriam. *Gal. cōment. 2. in libr. 6. Epidem. ſen-tent. 24.* Poteſt naſci, materia è cerebro in ſpinam delapſa per tuſſim, aut inde augeri. Intemperies vel frigida eſt, quæ ſola interdum, ſi leuis fuerit, ſpiritus cohibitione, ore & naribus clauſis ſupprimitur: vel

ſicca, vt in hecticis, aut cum columella exeſa eſt, vel diuiſa. Opprimitur diaphragma tumore, vt hepatis, in eiuſdem inflammatione, quam ſequitur tuſſicula, vel tuſſis ſicca: quæ in ſcirrho non ita apparet, fortaſſe quia nulla fit reſudatio. Cognoſcitur tenſione ac duritie hypochondriorum, & ſignis ex recrementis.

Tollenda cauſa per contraria. Remedia ſunt, ſputum prouocantia, inſpiſſantia, attenuantia, detergentia, pilulæ, ſyrupi, lohot, vel eclegmata, bechica, tabellæ, trochiſci, narcotica, ſuffumigia. Sed in his, quæ ſiſtendis fluxionibus è capite in aſperam arteriam & ſtomachum imperantur, vidẽdum ne tam naribus hauriantur, quàm ore. Non enim viam naturalem, qua diuerti debent, præcludere oportet, aut adſtringere: ſed quà deſcendunt, per palatum nimirum, niſi maior noxa ſuppreſſa, quàm procedente materia metuatur.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXIIII

FErinas è capite in pectus & pulmones deſtillationes ſæpe ſequitur tuſſis, nonnunquam aliquam intemperiem. Calidam quidem, vt in febribus: frigidam, vt Aquilonia tempeſtate, eáque magis eſt ſicca. Aliis quoque morbis, quibus concidit, tuſſis ſymptoma efficitur, vt pleuritidi, hepatitidi, tabi. Si à ſimplici ſit intemperie, facilè ſuo contrario oppugnatur.

Paul. Æg. cap. 28. li. 3.

Tuſſis curatio.

Si coniunctam habeat materiam, vti frequentiùs habet, ea fluere parata conuenienter apparabitur: craſſa & frigida tenuantibus: incidentibus & tergentibus lenta: calida frigidis atque incraſſantibus: mox purgabitur, vt in capite de catarrho. Quibus autem præſidiis concepta pulmonibus materia expui facilis reddi poſſit, in pleuritide dicetur.

De 1 *Asthmate.* CAP. 25.

ASthma, 2 suspiriū Latinis, à pituita 3 crassa & viscida, inclusa 4 bronchiis pulmonis. Vnde anhelitus molestissimus, magísque 5 iacentibus quàm sedentibus. Affectus 6 senibus familiaris, & iis, qui metalla, 7 hydrargirum, & arrhenicum & alia eiusmodi tractant. Hyeme magis, etiam extrema, & phlegmatica conditione excitari solet.

Curatio.

8 Superiore cœnaculo, loco 9 lucido, & calore 10 plusquam temperato, altioribus, 11 mollibusque stragulis, capite & thorace subleuato, multo etiam magis, cùm dormiunt, collocare oportet.

Frugalis 12 vita, potus 13 vini tenuis, & veteris 14 dulciusculi, mellita 15 alimenta, vel condita 16 iis rebus, quæ leniunt, incidunt, 17 tergent citra manifestum calorem. Iam liberalior potus esse debet, cum repurgandi consilium est. Omninò abstinendum frigidis, adstringentibus, minúsque calfacientibus.

Vitanda asthmaticis, ex comm. 3 lib. 6. Epid. acria, vt allium: dyspepta, vt bubula, ouilla, suilla, omnis denique cacochymia, vt & ea, quæ tensionem facere sunt nata, qualia flatuosa. Nec minùs

1 Pathemate primigenio febris experte, nō symptomate aut à pulmonis tuberculo aut etiam à labefactata vi motrice in cerebro & ceruicalibus neruis

2 Adest enim summa spirādi difficultas, vt non nisi erecto corpore spirent.

3 Quæ vel localē in cerebro habuit generationē vel è cerebro defluxit.

4 Quibus aer recipitur & fuligo excluditur.

5 Propter pulmonum compreßionem. 6 Non enim senes firma habent latera ad materiæ, cuius fit συναθροισμὸς, exclusionē: quia cerebro sunt humidiore, excremētitio sicciore temperamento, & pulmones in his infirmiore calore languent. 7 Quod venenata metallorum aura pulmones & vim cerebri motricem, atque ceruicalium neruorum resoluat. 8 Ad vitandum rheumatismum. 9 Vt foco luculento, aere tenui, non caliginoso. 10 Ad mundificandā materiā frigidam, quæ contumaciter bronchiis pulmonū adhærescit. 11 Vt residēdo cubet nō iaceat. 12 Qua deducitur altera pars cibi assueti, simplicis & euchymi. 11 Neque crassi, neque austeri: nam tale meatus intercipit. 14 Id enim pulmones recreabit male affectos, alas pulmonum explicabit, materiamque præparabit. 15 Modo biliosus non sit & sitibundus. 16 Cuiusmodi ex butyro, medulla, sapa. 17 Vt iuscula ex hyssop. thymo, satureia.

fugiendæ animi perturbationes, motus vehemens, clamor, ira, & similia. Phlebotomia concedi potest ætatibus mediis, si nihil est in scopis vniuersalibus mittendi sanguinis, quod repugnet.

Si vehemens malum est, si suppressi menses, aut hæmorrhoides: alioqui inedia, aut vita parcissima aliquot diebus imperāda est, & clysterum frequens vsus vtilissimus. Leuiter mollienda aluus est.

Materia in thorace concepta, incidenda, abstergenda, 18 diluenda, repurganda tum pharmacis catharticis, tum iis, quæ sputa ducunt. 19 Materiâ repurgata, desiccantibus vtendum est. Roborandæ sunt partes. Peregrinatio, nauigatio 20 in mari, vectatio è curru, aër maritimus, alia quoq. eiusmodi, quæ calfaciunt & siccant, sunt præcipienda. Clysteres primùm molles sint, ex remollientium decocto cum cassiæ ℥. 6. in ea dissolutis. Aliqua verò ex parte præparata & purgata materiâ dissoluemus semunciam diaphœnici, ℥. 3. hieræ diacolocynt. ℥. 6. benedictæ, in pectorali decoctione.

Leuiter aluum remollies ℥. 1. cassiæ, & ℥. ß. penidiorum, dissolutis in hac decoctione.

℞. glycyrrhizæ, passul. enucleatarum ana ℥. 3. iuiubarum, sebesten, ana N. 6. florum anthos & boraginis ana P. 1. spicæ ℥. 1. fiat decoct. In col. dissol. &c. vt cassiæ, penidiorum, & cæt. Laudatur melicratum hoc modo paratum.

℞. fœnugræci M. 1. hyssopi P. 2. ficus N. 6. Fiat decoctio ad ℔. ß. In col. dissolue mellis crudi ℥. 4. Parari quoque poterit syrupus ex succo radicum enulæ camp. hyssop. aq. vngu. caballinę, & scabiosę,

18 Vt ex facili expectoretur.

19 Ad hanc conferet oxymel simplex Gal. vel hyssopo cōditum melicratum, syrupus de hyssopo, de prasio, syrup. capil. vener. violac. vt ℞. syrup. violac de hyssop. oxymel. simpl. an. ℥. 1 Misceantur. Vtatur loco lohot.

20 Vt sine spirandi difficultate moueatur corpus. Vide tamen ne tabidus sit æger. Nauigatio enim vomitū inducit, qui πτερυγώδεις, (id est, ii, cui extant atque eminent scapulæ retrorsum in mediū alarū excornes, cuiusmodi sunt homines tabi obnoxij) perniciosus perhibetur.

vel ex herbarum ſucco extracto, aquis additis, & melle albo.

Laudatur quoque ius galli decrepiti, tum quia morbo conuenit, tum etiam quia ventrem leuiter ſubducit.

Oribaſius hoc modo incoquit. Gallum rufum & decrepitum infarcit ſale:tum incoquit cum porro,anetho multo,& oleo. Loco olei,butyro vtitor, aut oleo pingui. Poteſt & concoqui cum polypodio,ſemine carthami,cumino, aniſo, hyſſopo, thymo,ſatureia,& aliis eiuſmodi. Decoctio quoq; poterit dulcari melle albo,aut ſaccharo.Per interualla quoque fortioribus purgationibus vtendum eſt,vt pil.factis ex pul.hieræ picræ,& agarici trochiſc.ana ℈.2. aut pilulis elephanginis, maſtichinis, de hiera, aſſaieret,cocciis,& ſimilibus. Maſſa earũ pilularum ℈.2.cum 2. ℈. agarici. Ex oxymelite ſcyllitico formantur in pilulas.

Pulueris quoque hieræ diacol. ℈.2. agarici trochiſcati ʒ.ß. coniungitur ex ſyrupo de hyſſopo. Alioqui.

℞. catholici ʒ. 6. diaphœ. ʒ. 2. cum infuſione ℈.2.agarici,modico ſpicæ,& hydromelite ſufficienti fiat potus.

Iam bene purgato corpore, thorax repurgandus eſt,cui rei materia conuenit ex lenientibus,incidentibus, detergentibus, poſtremò etiam ſiccantibus. In viſcida enim materia & craſſa tenuare & adſtringere,in tumoribus tenuia ſiccare expedit.

Paſſulæ, ficus, ſebeſten, iuiubæ,glycyrrhiza,penidia, ſaccharum, Alphenia, ſemen althææ, lini, & ſimilia leniunt.

Incidunt verò & tergēt aristolochiæ radix, gentianæ, enulæ, centaurij, semen melanthij, scyllæ, irionis, vrticæ, bombacis, origanum, thymum, satureia, calaméthum, pulegium, brassica, absynthium, abrotonum, hyssopus, allium, porrum, piper, castoreum, gutta ammoniaca, serapinum, & à proprietate, aselli, vermes serici, pulmo vulpis & erinacij, stercus lacertæ, vermes subiecti vrticis, interiora oculi Philomelæ cremata, & in puluerem redacta, guaiacum quoque, siue lignum sanctum manifesta ratione hîc conuenit.

Desiccant sulphur viuum, & arrhenicum rubrum.

His autem sic vti oportet. Nam è radicibus, herbis, seminibus decoctis melicratum parari debet: deinde reliquorum, quæ à proprietate iuuant, in puluerem redactorum ℈.2. plus, minúsve, melicrati vnciæ inspergi debent.

Alioqui ex aliis succus expressus melli commiscetur, aut horum puluerum ʒ. 2. mellis ℥. 2. commiscentur, quale hoc erit.

℞. hyssopi M.1. ficus 6. fiat decoctio ad ℔.ß. in qua dissol. mellis ℥. 3. aut 4. aut 2. fiat melicratum, cui insperge pulueris facti è pulmone vulpis ʒ. 3. pro duabus dosibus. Aliud.

℞. pul. gentianæ, enulæ, aliptæ moschatæ, diaireos ʒ.2. mellis quantum sufficit.

Optimum est vti melle scyllitico per se, vt cum decoctione pectorali, melicrato hyssopi, aut simili.

Per interualla quoque theriacæ aut mythridatij ʒ. 1. per se aut cum modico aquæ scabiosæ, vngulæ caballinæ, vino albo tenui, veteri, plurimùm

conuenit.

℞.styracis pinguis, terebinthinæ ana ℈.4.spicæ ℈.1. cum melle despumato fiat electarium. Sed interim dum hæc fiunt, thorax fricandus est, atque inungendus oleo amygdalarum dulcium, chamæmelino, anethino, de keiri, iasmino, de lilio, laurino, irino, costino, de spica, ordine ducto à leuioribus. Aut poterit ex his linimentum fieri cum æquali parte mucaginis seminis lini, althææ, fœnugræci & ceræ quantum sufficit. Gratia exempli.

℞. ol. iasmini ℥.1.ß. mucag. seminis althææ ℥.1. mucag. seminis fœnugr. extractæ in aqua scabiosæ ℥.ß. cum cær. quantitati. sufficient, Fiat linimentum pro thorace. Post vnctionem lana molli, gossipio, aut lana sordida thorax contegendus est.

In periculo suffocationis, & nimis oppresso spiritu, cucurbitulæ scapulis affigendæ & cruribus. Dandáque, vt ore contineat, aquæ hordei ℥.3. sacchari ℥.1. croci Gr.4.

℞. oxymelitis ℥.2. salis ammoniaci ℈.1. croci Gr.3.

℞. salis ammoniaci, sem. nasturtij, pulmonis vulpis an. ℥.1. croci Gr. 4. dissol. in iulepi violati ℥.4. pro duabus dosibus.

Túmq. frictiones & vincula extremitatum conueniunt, & ea, quæ in angina iam dicta sunt.

Desiccandum iam bene purgato corpore & thorace hoc modo.

℞. styracis, mastichis, terebinthinę, arrhenici rubri ana ℈.4. incorporentur in vitello oui. Deinde cum hoc medicamēto frustula ligni iuniperi illinantur: postea siccentur: ex siccatis fiat suffumigium, quod per tubulum ore excipiat. Similiter fiat ex sulphu-

ris viui & arrhenici rubri pari pondere.

In debilioribus arrhenico abstinendum est, vtemúrque solo sulphure incorporato in terebinthina, styrace, mastiche.

Iam bene procedente morbo, cucurbitulis sub mammis, sed breui mora vtendum est, vt tantùm attrahant, non etiam discutiant.

Similiter Dropaces, Sinapismi, Phœnigmi, exulcerantia, thoraci aptanda sunt.

Extremum est, cauterium in medio pectore. Crudelius est auxilium vstionis, quod ab Aëtio describitur, cap. 57. Sermonis quart. Tetrabibl. 2.

In vigiliis dabis ʒ. ß. philonij, quod etiam anhelitum iuuabit.

In siti vehementi, aquâ hordei, cum saccharo, vtendum item iulepo violato, glycyrrhizæ succo, sed ore contineatur tantùm, non etiam deglutiatur.

Adhæc in abscessu triticea farina in marrubij decocto coquitur, & inde pectus fouetur salutari asthmatici auxilio. Et illud quoque parabitur.

℞. scabiosæ M. 1. iuiubar. ficuum, dactyl. ana n. 6. glycyrrhiz. ℥. 2. bull. in aqu. s. in colatura dissolue mell. optimi ℥. 2. penidiar. ℥. 1. oxymelit. simpl. ℥. 1. s.

℞. diaireos Salomonis ʒ. 2. incorporentur in ℥. 2. butyr. loti cum aqua scabios. cardui, &c.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Asthma, difficultas respirationis, qualis iis, qui diu cucurrerunt. Ex quo ἀσθμαίνειν, anhelare, quod à cursu, & vehementi exercitio commouetur.

Angustia quoque fit peripneumonicis, suppuratis & Pleuriticis, sed cum febre. Hìc autem eam spirandi difficultatē, quę

Alexand. Trall. cap. 4. lib. 5.

cum respiratione densa, & sine febre est, intelligimus. Cuius causa licet in multis præsens semper adsit, grauiùs tamen spirant commota materiâ, vt & in pleuritide. Duo habet perpetua symptomata, & signa, quibus facilè ab omnibus vel solo intuitu internosci potest: angustiam seu arctationem partium thoracis, quam ægri sensu manifesto deprehendunt.

Asthmatis duo perpetua symptomata.

Ὀρθόπνοιαν, id est, rectam spirationem, quòd ægri non nisi recta ceruice spirare queant. Cùm enim aspera arteria à gutture in pulmonem porrecta, ibi scindatur in multas propagines, per quas spiritus diffluit, si thorax cum collo curuetur, meatus comprimi necesse est, ac spiritum magis intercipi, vnde capite & thorace subleuato stare coguntur.

Asthmatis causæ duæ vulgo statuuntur.

Causam duplicem quidam constituunt, crassum & viscosum humorem, non in leuibus, sed asperis arteriis, quæ sunt respirationis instrumenta: vnde obstructio sufficientem efflationem & inspirationem prohibēs, quæ facit vt parua sit, densa, & velox respiratio. Velocitate enim, & densitate compensare nititur natura, quod deest ad refrigerationem cordis, aut excrementorum fuliginosorum excretionem, ob paucitatem aëris ingredientis, & expirationis. Altera causa est tuberculum aliquod crudum in pulmonibus genitum. Causam tamen huius symptomatis, siue morbum ipsum, non semper in fistulis aut cauitatibus pulmonis consistere, experientia constat. Anno 1549. mense Septembri Monachus quidam in Collegio d'Arras breui asthmate interiit. Corpore dissecto abscessus repertus est in vena arteriosa, & sine pari, integris omnino pulmonibus. In quodam (nomine Britio) asthmate mortuo in via Calendæ, pulmo, tanquam spongia, imbutus multò humore pituitoso inuentus est. Fit & à resiccatione, vt in aurificibus, chymistis, fabris ferrariis, & similibus. Quibus addi possunt, inunctiones & remedia à morbo gallico. Rhazes libro quarto continentis adiecit pectus strictum, & paruum pulmonem. Qui naturalem cōstitutionem habet, iugiter (inquit) fit asthmaticus. Hippoc. verò Apho. 46. libr. 6. fieri significat aliquando à tuberculo nato in spina, vt in gibbis. Quod si magnum est, & durum, siue crudum, asthma facit: si non ita durum, & aliquid desudat in arteriam, tussim. Aliquando etiam suppuratur, & interimit. Si fuerit in collo, asperam arteriam contrahit: in dorso, pulmonem & vicina corpora: sub septo,

Asthmatis causam non semper in pulmonum cauitatibus consistere.

Monachus asthmate sublatus.

Britioni asthmate mortuo inuētus pulmo multa pituita imbutus.

Asthma etiā fieri à resiccatione.

renes & lumbos: vrinam quoque intercipit. Huiusmodi tuberculorum materia potest cieri è cerebro in spinam per tussim. Vel causæ sunt, ictus, casus, non cōueniens decubitus pueris, inconcinna deligatio, gestus deformis. Moriuntur ferè suffocati pure, vel cùm adolescunt, ad incrementum cordis & pulmonis non accrescente thorace, iugulantur. Philotimus ab influente sanguine, sed contra rationem, fieri scribit. Sunt igitur in vniuersum Asthmatis causæ, crassus humor, vel tuberculū in cau[illegible]tatibus asperæ arteriæ: bronchia intercepta multa & viscida [illegible]teria: resiccatio vehemens, abscessus, strictura pectoris, & pulmonis compressio: tubercula in spina, siue sponte enata, siue à causa externa: flatus multi septum transuersum distendentes, ex quibus sequitur, viis interclusis, neque expirationem, neque inspirationem satis conuenientem fieri. Periculum autem maximum imminet, cum omnes musculi intercostales, superiores scapulæ, & omoplatæ trahuntur, virium imbecillitas, vehemens calor, angustia partium spiritalium conspicitur. Vbi omnes, aut plures concurrunt, æger morti proximus est: vbi duæ, non facilè seruari potest.

Asthmatis causæ in vniuersum quæ sint.

In abscessu, totius corporis habita ratione, attenuantibus, vt aromatis & siccantibus: in crassis & viscidis humoribus, attenuantibus sine manifesto calore, & detergentibus vtendum. Syrupi, pilulæ, purgantia, conseruæ, eclegmata, vnguenta, apozemata, flatus discutientia. Augenda vis medicamentorum, si materia non in bronchiis pulmonis, sed in spatio thoracis, & membrana succingente hæret. Suffumigia, dropax, sinapismus, phœnigmus, cucurbitulæ sub mammis. Quidam in medio thorace cauterium laudant, alij vnum in brachio quatuor digitis sub osse scapulari, alterum in crure quatuor digitis suprà genu inter duos musculos. Clysteribus vtendum, potu pauciore, sed paulò crassiore, dum materia coquitur: largiore & dilutiore, dum expurgatur: phlebotomia ætate media, suppressis mensibus, hæmorrhoïdibus, & si febris adsit.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXV.

DYspnœæ genus est asthma, motricis facultatis symptoma, in quo crebra tussi correptus æger spiritum sine sono & anhelatione ducere nequit. Huic malo causa est & flatus, pituitæque multæ, crassæ præsertim & viscidæ, è capite in pulmonis bronchia per asperam arteriam delapsus, vel pleuritis in ea translata. Eò confluentes, aut ibi sensim congesti humores, cum efferuescunt ac tument, asperam arteriam haud aliter occupant, quàm quum arietinum pulmonem cum aspera arteria elixamus: quo tempore cogimur ipsum asperæ arteriæ caput extra vas deducere, vt conceptæ intus pituitæ multæ sit exitus.

Gal. cōment. ad sent. 30. Prorrhet. 2.

Asthmatis curatio.

Laboriosa & difficilis est asthmatis curatio. Etenim neque venæ sectio, nisi æger sanguine abundet, hîc multum iuuat, quòd quæ obstruit materia, viscida sit & crassa: neque purgantia medicamenta, quia vix ad pulmones pertingunt: neque clysteres, qui aluum distendendo diaphragma premunt, & grauiorem inducunt spirandi difficultatem. Dante tamen inducias affectu apparabitur ad eductionem infarcta pituita hoc apozemate.

℞. radic. petros. fœnic. asparag. seminis cartham. ana ℥. 1. rad. ireos, serpentariæ maior. enul. campan. ana ℥. ß. thym. epithym. hyssop. marrub. scabios. tussilag. capill. omn. bugloss. borrag. ana M. 1. iuiub. sebesten, dactyl. ana num. 12. passul. mund. ℥. 1. semin. quat. calid. maior. & alth. malu. bombac. vrtic. ana ʒ. 3. glycyrrhiz. ras. ℥. ß. flor. cardiac. anth. & genistæ an. p. 1. f. decoct. ad ℔. 1. In colatura dissolue syrup. capill. ven. & de hyssop. ana ℥. 2. f. apozema conditum triasantal. & diaireos simpl. ana ʒ. 1. pro dosib. 4.

Ab his purgatio ſequitur. Quæ quia ſæpè iteranda eſt, ex ſuperiori apozemate, additis ſemi. cartha. & folior. ſennæ mundat. ana ℥.1. agaric. trochiſcati ℥.ß. ſyrupus ſolennis bis in hebdomade ad ℥.2. vel ʒ.in ſingul. doſ. cum aq. hyſſop. aut ſcabioſ. exhibēdus, præſcribetur. Vel hæc cōcinnabūtur catapotia.

♃. puluer. hieræ picræ ʒ. iij. agar. recens trochiſc. ʒ.2. rhei elect. in oxymelit. infuſi ʒ.1. pulpę tamarindor. & ſalis gemm. ana ℈.2. ſucci glycyrrhiz. ʒ.ß. cum ſyrup. de hyſſopo f. maſſa. Detur ʒ.1. ſemel in hebdomad.

Conferent intereà, quæ materiam fluere paratam auertant, errhina, apophlegmatiſmi, cauſtica, de quibus cap. de catarrh. & tuſſi. Hûc etiam pertinebunt ſputum promouentia, vt ſyrup. thoracici, de glycyrrhiza, hyſſopo, iuiub. praſſio, & linctus, quæ vulgò lohot ſeu eclegmata appellātur. Quanquam hæc peritioribus quibuſdam Medicis non ita probantur, quod lentore ſuo in ipſo tranſitu adhæreſcant, & propterea expectorato viam minùs liberam relinquant.

Euporiſtum eſt, & Græciæ plebeculæ hac etiam tempeſtate vſitatum remedium ad pulmones infarctubus à craſſis humoribus liberandos: quod ipſe aliàs ab Angelo Vergecio natione Græco, Regio nuper Scriptore, viro omnis cultioris literaturę Protomyſtæ, & mihi ſtudioſa neceſſitudine coniunctiſſimo, accepi. Animalcula Millepedæ & aſelli Latinis, Græcis ὄνοι, Gallis Cloportes appellata, quæ ſub aquariis vaſis ſtabulantur, panno lineo inuoluta in vino albo macerantur, hinc facta expreſſio potui datur. Dictu mirum, quàm breui ſaburratos pulmones depleat. Id quod obſeruare licuit in

De millepedis vide Dioſcorid. ca. 34. li. 2. & Gal. lib. 11. de cōpoſ. pharm. κατὰ τόπους.

Ludouico Iouin, ſcriba & bibliopola, in ædibus D. Ioannis Lateranenſ. è regione collegij Triquetici: qui tamen inueterato tandem aſthmate contabuit.

Probatum eſt ad leuandum aſthma quantumuis magnum, tabellam vnam diatragacanthi guttulis aliquot olei ſaluiæ, aniſi, aut roſmarini arte chymica extracti, irrigatam, præſentaneũ afferre adiumẽtum. Optimum quoque erit thoracem totum illinere, vt ſeſe faciliùs explicare atque colligere ad ſpuitionem queat.

♃. olei liliacei & amygdal. dul. ana ℥. 2. buty. recent. axung. gall. & anſer. ana ℥. 1. mucag. ſemi. lini & fœnugr. cum aqu. vngul. caball. extractæ ana ʒ. 6. hyſſop. ſicc. enul. campan. ana ʒ. ß. cum cera pauc. & croco f. linimentum.

Dein veniendum ad ſuffumigia, quæ materiam reliquam abſumant, & cerebri catarrhum haud aliter abſorbeãt, quàm ſi quis colluuialem in cloacam viuam calcem iniiciat. Ore per tubulum excipiuntur. Iiſdem capitis integumenta ſuffiuntur. Interdum capiti emplaſtrum aptatur ſiſtendæ fluxionis gratia.

♃. pic. naual. maſtich. ammoniac. ana ʒ. 2. emplaſtr. contra ruptur. ℥. ß. nuc. moſch. ʒ. 1. ex his emollitis f. emplaſtrum.

Adhæc ſi ſubitaneum ab aſthmate periculum immineat, nec ſuperioribus detur locus remediis, quamprimùm cucurbitulæ lumborum partibus paulò ſupra renes, quò diaphragma peruenit, & pulmonis portio, admouendæ, quia conſcendentem ad aſperam arteriam pituitam promptiſſimè reuellunt.

De

De 1 *pleuritide.* CAP. 26.

PLeuritis dolor est lateris 2 acutus, 3 pungens, cui 4 assidua febris, 5 difficultas spiritus coniuncta sunt. Pulsus 6 durus & serratus, supinus ferè decubitus. Nam in latus sanum conuersis tumor suspenditur, atque ita distenditur membrana quæ patitur, ideóque ita asperatur dolor. Vbi verò ægro lateri incumbunt, ex eo, quòd subiecto corpore supprimitur, ampliatur doloris sensus, fusa latiùs materia. Tum quia pulmo lateri affecto innititur. Hic tamen decubitus altero tolerabilior est. Optimus autem, qui in asthmate præscriptus est. 7 Noctu ferè exacerbatur, ac diebus imparibus. Ab exercitio frigidæ 8 potus, vini 9 intemperantia, inspiratio 10 gelida & Aquilonia, multò magis, si præcessit Auster, ac de repente succedit frigus, venena 11 interim, concussio etiam externa huic malo occasio esse consueuerunt.

Materia ferè 12 biliosa, aut sanguinea, quod partim sputis, partim aliis 13 excretionibus & antecedente vita coniicies. Raro pituitosa & 14 melancholica. Interrogandus æger est, num suppressa sit solennis aliqua purgatio, vt in mulieribus menses,

1 De inflammatione membranæ costas succingentis, aut etiam musculorum intercostalium, quibus illa adhæret tunica. 2 Vehemens et intolerabilis, qui suâ celeriter absoluit historiam. 3 Ob membranæ naturam. 4 Ob cordis viciniam & pericardii. 5 Est enim respiratio parua et frequens. 6 Ob naturam membranæ, & materiæ copiam. 7 Pleuritis noctu magis ingrauescit, quòd in somno partes internæ & viscera magis incalescant, cum calor à superficie corporis ad centrum se recipit. 8 Quia frigida, constringendo meatus, sanguinem in costas exprimit. 9 Vnde materiæ ὀργασμὸς, & catarrhi generatio. 10 Præcipuè si Auster antè diu flauit. Nam cùm Austrina tempestas bellum cerebro indicat, corpus replet humoribus, quos Aquilonia constringendo exprimit: tum verò dum frigus ipsi thoraci nocet, fluxioni excipiendæ fit idoneus, hinc pleuritis. 11 Vt Leporis marini vsus. 12 Quod tunicam costas succingentem, quæ densa est, crassa materia subire nequeat. 13 Vt alui, & vrinarum. 14 Quæ ferè funesta quòd pepasmi expers.

in viris hæmorrhoides, aut anniuerſariũ profluuium, aut alioqui ſtatũ certis interuallis, vt ex aluo, naribus, vlceribus. Ex his enim vitium lateri contrahi poteſt, præcipuè 15 quibus ea pars infirma eſt. Quæ etiam hyeme ideo faciliùs patitur, quòd infirmatur frigore. Frigus 16 enim omnibus partibus thoracis inimiciſſimum eſt. Hoc modo igitur methodum diſtinguendæ pleuritidis inſtituito.

Quæ pleuritidem imitantur.

Quibuſdam corporibus à natura datum eſt, vt 17 hepar fibris quibuſdam coſtis inferioribus copuletur. Itaque laborante hepate imago pleuritidis repræſentatur. Aliis materia quædam craſſa & viſcida in membranis pectoris colligitur, toto etiam thorace, vnde dolor grauis, tuſſis, 18 dyſpnœa, & 19 ficta pleuritis Nam nec pungit dolor, nec febris incenditur, vt nec ſi flatus membranis, aut intercoſtalibus muſculis impactus eſt. Aliquando etiam muſculi inflammãtur, 20 ſed pulſus hic alius, nempe mollis. Dolor grauis eſt, non pungens, & omnia ferè leuiora ſunt. Membranæ quoque thoracem diſtinguentes, ſi inflammantur, par negotium vitæ faciunt, atque verus lateris dolor. Sæpe etiam inferioribus coſtis inflammatis, diaphragma, atq; hinc ſtomachus grauiter laborat magno periculo. Morbus hic proximo vere, *Anno* 1551. *antè Paſcha*, plurimos, & eos maximè, qui vel temerè, vel negligenter curati ſunt, ſuſtulit. Omnia ergò via ac ratione diſtinguenda ſunt, vt etiam vniuerſalia 21 morbi tempora, è ſputis maximè, tum vrinis, alui excretionibus, & aliis, de quibus Apho. 12. lib. 1. & commentario lib. 2. Prognoſt. & Criſeon. 1. Ex his enim

15 *Nam ſi pars aliqua prædoluerit, in ea ſe morbus obfirmat, aut ſi laßitudine antè fuerit obſeſſa.*

16 *Apho. 24. lib 5.*

17 *Quod animaduertiſſe ſe literis mãdauit Syluius ĩ latomo quodã, cuius hepar cũ nothis coſtis vinculis & fibris colligabatur.*

18 *Parua & frequens ſpirandi difficultas.*

19 *Neq. materia, neque loco vera.*

20 *Inflammati muſculi magnus eſt pulſus & frequens: tunicæ verò inflammatæ paruus & durus.*

21 *Vt principiũ, augmentum, ſtatus & declinatio.*

tempora distingues, tempus euentúmque crisis pronunciabis, meliúsque auxilia 22 instítues.

23 *Curatio.*

Vitæ ratio 24 methodo illa vniuersali, quæ ab Hippocrate primo 25 Aphorismorum indicatur, æstimanda est. Nunc etiam consuetudo adiungenda, cùm ægri inediam Hippocratis non ferant, & aliis ciborum, potúsque generibus assueti sint. Initio aqua hordei, ex hordeo pulticula. Principiis, 26 liquidior: post etiam 27 crassior, ac deinceps mixtis amygdalis, tum amygdalogala. Post etiã eadem ex pullorum iusculis dissoluta. Tenellæ pullorum carnes, intrita madida, quæ & infriatas carnes, & synterimata appelles licet, vulgò coliria, & colatitia iuscula. Præter hæc, vulgi expressiones, tortiua iura, atque iis omnibus liquidiora instauratitia distillata, quæ ad 28 ἡδέα καὶ ὠφέλιμα πόματα (sic enim appellat. Paul. Æg. cap. 15. lib. 7.) & reliquas id genus potiones referri possunt. His autem 29 defectis viribus vti mos est. Nam integra virtute nutries 30 tenuiùs Synterimata ergo è pulpis galli decrepiti, pòstquam longa decoctione remollíueris, & exactè infriaueris, conficies. Atque eo iure, in quo gallus coxerit, dissolues. Alioqui id quod conficitur à natura, meliùs ex assis pulpis, quæ aliis copulantur, & sub iis positæ sunt. In capis, perdicibus, & iuuenibus gallinis detrahendũ lardum est, priusquam infrientur, atque dum assantur, aquâ violarum, scabiosæ, borraginis, conspergi possunt. Tor-

22 *Indicata, pharmacia, & chirurgia.*

23 *Actionũ, quas labefactat pleuritis per causæ amotionem restitutio.*

24 *Vt ineunte morbo, dũ siccus manet, si vires valeant sine infirmitatis metu, priùs in curam morbi incũbamus, quàm naturæ studeam⁹: deinde victũ loco & iure præscribam⁹ tenuem, vt exquisitum intelligam⁹, quibus paucus & semel sit exhibendus.*

25 *Et libr. 2. de victus rat. in morb. acutis.*

26 *Ne pleuriticum faciant anhelosum.* 27 *Cùm humescere os cœperit.* 28 *Paulus Ægineta lib 7.* 29 *Vt æquè naturæ studeas, & pugnes cum morbo.* 30 *Si breuis sit morbi historia, & cum virium integritate ad statum peruenire queat.*

tiua iura, id eſt, expreſſiones ex eodem modo aſſis capis, perdicibus & cæteris ſucculentis. Ideóque priuſquam legitimè coctæ ſint carnes, etiamdum ſuccoſæ prælo bene mundo ſupprimantur. Sed & exoſſari priùs melius eſt: deinde ita contorqueri, vt vberem ſuccum reddant, qui interim hyoſaccharâ, id eſt, ſaccharo violato dulcari poteſt. Inſtauratitia hac conuenient formula.

℞. Conſeruæ borragi. violarum, capill. ven. an. ℥.I. conſeruæ enulæ ℥.ß. diamargariti frigidi, triaſantali ana ℥.ß. quatuor 31 ſemin. frigid. excorticatorum, ſem. limonum, cardui, bombacis ana ʒ. 2. aquarum diſtillatarum è violis, ſcabioſa, borragine, bugloſſo, vngula caball. an. ℥.4. aquæ decoctionis galli decrepiti, alterati cum borragine, bugloſſo, calendula, & 32 modico hyſſopi ℔.4. cum carnibus vnius capi iuuenis bene carnoſi, & 33 mica panis fiat diſtillatio in alembico ſecundum artem.

31 Cucurbitæ, cucumeru, melonum & citruli.

32 Propter amaritudinē.

33 Quæ macerata ſit in aqua ſcabio.

℞. ſupradictæ diſtillationis ℔. ß. cum ſacchari violati ℥.I. ß. & ℈.I. cinamomi. Coletur per manicam Hippocr.

Inſtauratitium pro pauperibus.

Minori ſumptu gallus decrepitus ad putrilaginem coquitur cum vitulina: expreſſio fortis cum iuſculo ſorbetur, cuius alimenti vim maiorem exiſtimant, ſi cum numis aureis, aliquando etiam gemmis nodulo incluſis & inditis ventri galli. Præterea vocata gelatina, concreto ſucco carnium vires fouendæ ſunt. Permulti pleuritici vinum appetunt, quo tamen 34 interdicendum eſt, niſi virtute collabente animi deliquium metuatur. Túmque buc-

34 Inflammationis metu.

cella panis in vino tenui, & modico aquæ violarū immergatur. Sæpiùs naribus admoueatur, ſugatur interuallis. Acida adſtringentia, quæ refrigerant vehementiùs, aut calfaciunt 35 vitanda ſunt.

36 Loco lucido mediocriter elato, molli culcitra, capite ac thorace ſubleuato, collocandi ſunt. Qui ſi decidunt 37 in pedes, lignū aliquod, aut aliud corpus pedibus obiicitur, vt in ea figura perſiſtant. Hæc vbi ita fuerint 38 prouiſa, ſtatim initio de 39 maioribus remediis cogitandum eſt.

Maiora remedia ſunt, purgatio & phlebotomia. Si ſubſiſtit aluus, clyſter mollis iniici debet. ℞. mal. biſmal. violar. ana M.1. furſur. hordei ana M.ß. viol. p.2. f. decoct. ad ℔.1. plus, minúſue: pueris enim ſelibra, aliquando vnciæ nouem ſatis eſſe poſſunt. In colatura diſſolue caſſiæ ʒ. 6. vel ℥.1. ſaccharicraſſioris ℥.1. mellis roſacei colati ℥.ß. olei violac. ℥.3. vel ℥.2. Purgatio interim ſatis eſſe poteſt. Nec perpetuò 40 phlebotomia opus eſt.

Placuit enim Hippocrati, cùm dolor ad hypochondrium inclinaret, vt pharmaco 41 potius, quàm phlebotomo vteremur. Pharmaca verò præcipua credidit helleborum nigrum, aut peplion. 42 Gal. verò hieram diaco. quæ helleboron, non ſcammonium, vt peplion, recipit. Poſteritas Medicorum, leuioribus inuentis, veterum pharmaca reliquit. Leuiſſimum, ac plurimùm vſurpatum caſſia. Datur hæc ad ℥.1.ß.ʒ.10.℥.1.ʒ.6. eáque diſſoluenda eſt aqua hordei, ſero lactis, paſſularum, glycyrrhizæ, eiuſmodíq; pectoralium decocto, vel cum ſacchato in bolum cogenda eſt.

35 Hæc enim expectoratū prohibent.

36 Vt materia foras euocetur, & refrigeretur corpus.

37 Quod fit iactatiōe, vel viriū infirmitate.

38 Adhibita ſcilicet prouiſione loci, aeris & decubitus.

39 Quia propter impedimentum partis cuius officio vita carere nequit, priùs eſt in morbi curam incumbendū, quàm naturæ ſtudendum.

40 Vt cum expectoratū cruentum eſt, facileque excutitur.

41 Ad amotionem coniunctæ cauſæ

42 Gal. commentario in ſent. 11 lib. 2. de ratione vict. in morb. acutis.

Datur etiam,sed ferè 43 aucto modo, mel aëriū, id est,manna. Vbi verò obstructionis cōiectura est in primis venis, rhabarbari ʒ. 1. vel. 2. in aqua hordei,endiuiæ,aut similium infundūtur, & cum modico cinamomi,fit potus. Neque metuenda eius adstrictio est. Nam & mastiches ʒ. 3. mouendo ventri 44 pleuriticorum veteres imperauerunt.

Alternis diebus,maximè paribus,in quibus ferè quies est,aut lenior morbus, clyster mollis iniici debet,si non descendit aluus. Alioqui,quod vtilius est,Cassiæ ℥.ß. aut ʒ.6.in bolum cum saccharo cogendæ sunt.Dandæque vel manè, vel vesperi,horæ dimidio ante cibum.

Consilium vsus pharmaci augebit,si dolor leuis est,si natura æger non ita eusarcos,aut aliena 45 opinio à phlebotomo.Alioqui si 46 grande malum est,etiam si ad hypochondrium declinet dolor,tutius auxilium phlebotomia est Galeno.Priùs etiam quàm de pharmaco decernas, interroganda ægri natura est.Alij enim 47 difficilius purgantur: aliis 48 vel leui pharmaco immodicè turbatur aluus. Hi ergò à phlebotomo habere possunt commodius. Quòd si incognita ægri natura est, & pharmaco vti decet, medicamentum eliges tum qualitate, tum quantitate medium, ne vel non purges, vel supra modum vacues.

Tempestiua purgatio turgente 49 materia,prima die,aut non vltra secundam. Et, si pleuritidem eò processisse perspexeris,vt sputa prodire incipiāt, purgans medicamentum minimè exhibendum, ne

43 Quòd purgandi vis ei sit imbecillior.

44 Mastix enim ex euētu purgat, dum ventriculum adstringit.

45 Vt si expectatū δὐσπετέως procedat, si vires sunt infirmæ si difficultas expectorandi in lateris infirmitate cōsistat, si pleuritis mitificata fuerit, & ad coctionem perducta.

46 Magnitudine causæ & symptomatum vehementia.

47 Vt melāncholici.

48 Vt iis qui sunt λεπτοί καὶ πικρόχολοι ἄνω.

49 Effera scilicet, & quæ nullo cōsistit loco, diuersáque excitat symptomata pro varia parte, in quam influit.

ſputi motus inhibeatur, ex Hippocrate libr. 3. de morbis. Nec omnino agarico, aut etiam hiera diacol. interdicitur, quin vti licet, dolore in ventrem declinante, non ita vehementi affectione, atque vbi à pituita malum eſt.

Imperabis ergo 50 catholici ℥.6. rhab.& agar. infuſorum, vti decet, an.ʒ. 2.cum hydromel.quantum ſufficit, fiet potus. Eodem modo 51 & catholico ℈. 4.pul.diacol. miſceri poſſunt. Diaphœnicon quoque & diaprunum pauperibus imperari poſſunt.

Phlebotomia remiſſionis tempore, & eo die quo leuior eſt paroxyſmus, cōmodior eſt. Itaque etiam veſpere & nocte media, vrgente malo, & oblata occaſione ſanguinem detrahes. Nec perpetuo ſemel is ducendus eſt. Nam ſuſpectis viribus, vacuationem partiri melius eſt, vt manè ℥.6. veſperi vnciæ ſex depleantur. Eſt præterea, cum derepente noua fit affluxio, vt inde omnia ſymptomata recrudeſcāt, ſputa quoque vel cruda ſint, vel retineantur: túmque & ſexto die, & octauo, vt 52 Anaxioni, aut etiam tardiùs, ſanguinem mittimus. Hócque remedium ſecundò ac tertiò reuocamus, ſi quidem non repugnant vires. In quo tamen cautio eſſe debet. Nam aliquando vbi anteà ſigna omnia ſalutem prænuntiauerint, criſis tempore, quæ ferè fit ad ſeptimum, aut aliam diem criticam, vehementer pleuritis exacerbatur, ſymptomata omnia increſcunt, tum nihil mouendū eſt: ſed omnia naturæ 53 cōmittēda ſunt.

Deſperatis rebus, nihil quoque mouendum eſt.

In pueris etiam bimis, ſenibus octogenariis, mulieribus grauidis, 54 remedium hoc temperari debet, non omnino prohiberi.

50 Vel ♃. expreſsionem ʒ. 2. rhei electi, & ʒ. 1. ß. vel ℈. 4. agar. in hydr. cocto optimè infuſorū cū ℈. 1. cinamomi, in qua diſſolue catholici, ſyrupi viol. an. ℥ 6. f. potio.

51 Vt. ♃. cathol. ʒ. 6. pul. hier. diacol. ʒ. 1. vel ℈. 4. f. bolus.

52 Hippocr. ſect. 3. lib. 3. τῶν ἐπιδημ.

53 Vt ſi humorus corruptione phlegmone in gangrænā abierit, ſi vires ſſæ languleāt, ſi expectorandi difficultas in lateris infirmitate cōſiſtat, & ῥέγχος ſiue ſtertor adſit. Tūc enim de ſalute eſt deſperādum.

54 Præſertim ſi grādis ſit fœtus.

In pueris venæ interim anguſtiores non apparẽt, ídque magis in pinguiuſculis. Qua in re ſanguiſugis vti licet, 55 decurtata harum cauda, vt vacuationis modus certò finiatur.

Suppreſſa aliqua per partes inferiores vacuatione, vbi malum inde ortum eſt, in inſigni plenitudine, in materia virulenta, cúmque ſtatim initio materia in caput rapitur, ac mentem cõmouet, è 56 venis cruris eiuſdem lateris ſanguis trahẽdus eſt. Alioqui è baſilica eiuſdem lateris.

Vacuationis modus è 57 pulſu, 58 ſanguinis motu, 59 colore, & corpore præſcribendus eſt. Si initio purus ac rubens effluit, vacuationis modus, cum iam liuidus excernitur. Si aquoſus & crudus initio, claudenda vena eſt, cum iam rubentior & flauior apparebit. Si baſilica non apparet, media vulneretur. Atque cum iam vulnerata eſt, 60 pollex ramo cephalicæ imprimatur.

Animaduertendum pleuriticos iuuari phlebotomia, locis perflatis ab Aquilonibus: lædi verò regionibus, quæ obuertuntur Auſtris. Hîc ergo vel purgatione vtendum eſt, vel temperanda ſanguinis detractio.

In biliosa pleuritide Arabes phlebotomia 61 interdicunt. Hippocrates quoque hac ſententia prohibuiſſe viſus eſt. Sanguinem, inquit, non detrahes, vbi expuitur ſanguis, ſi regio repugnat, ſi æger pleuriticus eſt, ſi natura eius admodum biliosa.

Galenus ſentẽtiam Hippocratis recipit, niſi quòd 62 non probat ſanguinem non detrahi, ſpuentibus ſanguinem pleuriticis.

55 Vt tantũ effluat ſanguinis, quantum Hirudo ſuxerit.

56 Quandiu ſit pul. in dromo. Nam ſi malũ iam factum ſit, cubiti venã ſecare eſt ſatius.

57 In ictu, motu & dilatatione

58 Si ἀθρόως ſiue cõfertim fertur ſanguis, aut pigro lapſu fluat propter plethoram.

59 Si ruber fluxerit, mox niger, vltimo loco melior: præſertim ſi pleuritis in ſuperioribus ſit partis.

60 Nequid ex capite diffluat, ex quo vacuare non inſtituimus.

61 Quia ſanguis frænum eſt bilis.

62 Imò probat hanc ſententiam Gal. commentar. in librum de humoribus.

Hippocrates priusquam veniat ad maiora remedia, 63 fomẽtis vtitur,quę aliquando satis esse possunt,aliquando morbum indicant.

63 *Liquidis, siccis,mistis, suauibus,acribus,curãdi, & explorãdi gratia.*

Itaque si sputa biliosa, vesica suis ex aqua calida ad dimidium implenda est, admouendáque lateri. Alioqui gossipiũ, vel lana mollis infusa in aqua tepida,& expressa subinde apprimatur lateri. In ea aqua, si vis, incoques violas, melilotum,chamæmelum. Fouebis quoque oleo violato & chamæmelino,si crassa & viscida sputa sunt.

℞.milij frixi M. 1. furfuris frixi P.2.salis torrefacti ℥.1. Interim dum friguntur, vino tenui conspergi possunt, & si perfrixit latus, aqua vitæ vel hyssopi, aceto etiam, si corpus carnosum est & calidum, neque vehementer vrgeat tussis. Inde fiunt sacculi, qui calidi lateri applicantur. Possunt hi sacculi in vino aut aceto immergi, in quibus vel hyssopũ, vel origanũ,vel thymum,aut aliquid tale coxerit.Inunges tum ex anethino & rutaceo. Eiusmodi quoque sacculis cumini semen,baccæ lauri,sicc.hyssopus,origanum,rosmarinus,& similia immisceri possunt.

In tenui & cruento sputo sacculus ex milio,furfure,& sale descriptus,sed siccus & calefactus,applicari debet,inunctio ex chamæmelino & amygdalino.

64 *Ne sua inæqualitate partem offendant.*

Oportet autem omnia, quæ lateri admouentur, esse 64 leuia, mollia, calida:videndúmque,ne quæ calida admota sint, tempore refrigescant, calórque linteis calentibus, aut alia arte fouendus est. Sunt, qui nullis eiusmodi remediis vsi, neque fomentis, neq; maioribus illis auxiliis certas antidotos commendant.Quales sunt. 65 Dens apri in scobem cõminuitur,dantur ʒ.2.ex vino albo tenui. Aliud.

65 *Valet ineunte morbo ad materiæ orgasmum, palyndromẽ, aut fluxionẽ prohibendã. Habet enim dẽs apri vim adstringendi maximam.*

Radicis lappæ ſiccæ, quæ purpureum florem gerit, aut floris ʒ.2. è mulſa propinantur. Aliud.

66 Coralli rubri & teſtæ auellanarum rubrarum ana ʒ.1. datur è mulſa. Ruſtici ius ſerpilli expreſſum cũ aqua cardui benedicti vtiliter vſurpant. Poſſunt hæc quidem tentari, non neglectis aliis remediis.

Cucurbitularum in pleuritide 67 plurimus vſus eſt, de quo Galen. in lib. de Cucurb. Vtimur quoque plurimùm aqua hordei, ſacchari, ſyrupo violato, de iuiubis, 68 oxymelite, hydromelite, decoctione pectorali, ſyrup. capil. ven. & de glycyrrhiza.

Aqua hordei, ſi quidem detergendum eſt, & ſiccandum, ex integro hordeo parari debet.

Si leniendum, ſi extinguenda ſitis eſt, idem hordeum fricandum aſperiore linteo, & exteriore tunica ſpoliandum eſt.

Si nutriendum magis, proportio hordei ad aquam augenda eſt, magíſque coquendum eſt, dum disfringatur hordeum. Ferè parant aquam hordei, vt ſit aqua vigecupla, id eſt, vt ſint xx. partes aquæ, & vna hordei.

Sæpè etiam quartam partem ſyr. viol. commiſcemus, aut modicum ſacchari violati, vel, vt in priſana vulgari, glycyrrhizam raſam 69 concoquimus. Aqua ſacchari deterget, coquit, lenit, nutrit.

Sit autem ſacchari ℥. 1. in viginti partibus aquæ: coquitur ad ſui dimidium. Poteſt tamen ſacchari modus augeri, vt etiam aliquando 70 ſub quadruplum ſaccharum ſit, quale hoc eſt.

℞. aquæ coctæ, vel aquæ hordei ℔.1. ſacchari communis vel violati ℥.3 atque aliquando colatur aqua illa cum dicto ſaccharo, & modico cinamo-

66 Cõmedatur mirificè pudẽdum bubulum, aut ceruinũ, toſtũ & in tenuiſſimum puluerẽ redactum: datur ad ʒ.1. cũ oxymelite, aut vino albo

67 Ad reuellendum & vacuãdum.

68 Simplici aut ſcyllitico, ſi materia ſit lẽta, nec alui imbecillitas, aut melancholia hypochõdriaca ab eiꝰ vſu noceat.

69 Leuiter: nam coctione longiore amareſcit.

70 Vt ℥.4. ad ℔.1.

mi: cum videlicet nutriendum magis, coquendum, detergendum, repurgãdum & roborandum. Iulepi violati vsus est, vt leniamus sitim, & caloré temperemus, leuiter cõcoquamus, & facilius sputum reddamus. Syr. de iuiubis lenit, maturat, téperatus est: conuenit quoque, vt violatus, incrassando sputo.

Oxymelitis suspectus vsus in pueris 71 maciléntis, iis quibus genus neruosum infirmum. Quibus asperior tussis, vigiliæ maiores, sputa quoque tam crassa, vt propè sicca sint, similiter & si æger debilior est. Tempestiuus autem vsus fuerit, si nihil horum repugnat, si fluxio tenuis non est, si sputa mediocriter crassa, hoc est, nõ ita resiccata. Hydromelite, vt aqua sacchari vtendum est, nisi quòd calefacit magis & omnino maiore vi præditum est, quàm aqua saccharata. Decoctione pectorali ad sitim, ad coquendum, leuiter detergendum, & incidendum vti licet.

Syrupus capill. ven. incîdit, deterget sine manifesto calore. Syrup. de glycyrrhiza ad omnia supradicta vtilis est & pectus roborat. Itaque vt postulabit vsus, modò his, modò illis vtendum est. Veteribus quoque melicrata probata sunt ex aqua, in qua radix violę purpureæ, stœchas, chamędrys, chamępitys, horum vnum coxerit. Atque 72 initio supprimendæ fluxionis suffitu vtimur.

♃. 73 vernicis ℥.1. mastichis, ros. an. ʒ.2. fiat pul. pro suffitu cum stupis cannabinis. Item.

♃. diatragacant. frigidi ʒ.ß. teneat alternatim in ore. Plura in cap. de catarrho.

In coquendo verò quod influxit, vtendum est 74 lacte amygdalino, butyro per se. Coquit enim, lenit modicè, educit.

71 Tenuib⁹, qui alno sunt infirmiore, et mulierib⁹ histericis, & melãcholicis.

72 Cum exclusio fit à capite in fauces

73 Vel. ♃. vernicis, mastich. nigellæ romanæ ana ℥. 1. furfuris macri ℥. 1. pulueris rosarũ rubrarũ ʒ. 2. fi. puluis pro suffitu. Excipitur pileo nocturno. Hûc etiam spectant sacculi & marsupia ex milio, sale & furfure capiti admouenda manè.

74 Si nulla alsit καρηβαρία, ac non sit æger δύσφοδης.

Poterítque modicum ſacchari violati commiſceri, vt paulò pleniùs educas, poſtea verò aliquid mellis. Ita magis repurgabis. Magis etiam, ſi ad ℥.2. butyri, ℈.2. diaireos ſimplicis admiſceas, vel amygdalas amaras, perſicorum nucleos, aut 75 ſimilia amara torrefacta, & in puluerem redacta.

Butyro quoque quarta pars terebinthinæ lotæ in aqua maluæ commiſceri poteſt.

Parabilia quoque remedia ſunt 76 melicrata, in quibus radix althææ coquendo, hyſſopus, thymum, & ſimilia incidendo & repurgando coxerint. In eandem rem comparant eclegmata, initio quidem cum multo 77 diatragacantho : poſtea verò cum 78 multo diaireos. Feréque in remediis pleuriticis lenientia, detergentia, incidentia, repurgantia commiſcentur : quale hoc eſt.

℞. electarij diatragacant. frigidi ʒ. 6. ſacchari candi, penidiarum, pilularum albarum ana ʒ.3. diaireos ſimplicis ʒ. 2. ſyrupi violati & iuiubarum an. quantum ſufficit, fiat eclegma.

Vbi verò magis repurgandum & extenuãdum, loco penidiarum, mel album : loco ſyrupi prædicti ſyrupum cap. ven. & aliquid oxymel. miſcebimus.

Iam aucto morbo, ad hos vſus vinum album, tenue & aquoſum concedi poteſt. Inunctiones lateris fiunt ex oleo violarum & aliis, vt ſupradictum eſt, oleo de keiry, de lilio, mucaginib. ſemin. cydoniorum, althææ, lini, fœnũgræ. extractis in aqua violarum, vngulæ caball. ſcabioſæ, hyſſopi, butyro, ſordibus lanarum, terebinthina, axungia galli-

75 Hæc in pituitoſa pleuritide, affecto & declinante morbo.

76 Vt ℞. ſalſæ parillæ ℥. 2. radic. enulæ campanæ ireos an. ℥. 1. ſaluiæ & betonicæ M. 1. fi. decoct. In colatura diſſolue mellis lib. 1. fi. hydromel, quod maximè hyeme vſum habeat.

77 Ad fluxionem ſiſtẽdam.

78 Ad expectoratũ promouendum.

79 Vel ℞. iuiubas, pruna damaſc. an. num. 20. paſſul. mundatar. ℥. ß. dactylos, ficus pingu. an. num. 3. vngul. caballinæ M. ß. hyſſop. P. 1. glycyrrhizæ raſæ ℥. ß fi. decoctio: in colatura ad ℔. 1. diſſolue ſacchari quart. 3. electarij diaireos ſimplicis ℥. 3. fi. ſyrupus.

næ,anseris, anatis,suis, & quæ plurimum laudatur, vrsæ. Adduntur pulueres, ireos, thymi, hyssopi, marrubij, gentianæ, sinapi, cnici, brassicæ, & sarmentorum vitis, non initio quidem, sed iam progresso morbo. Sic enim ferè posteriorum Medicorum vsus. Veteres autem vehementioribus remediis vsi sunt. Latus lana sordida leniente & concoquente integitur: postea etiam in fine morbi lana sulphurata. Formulæ sunt.

℞.ol violarum,amygdalarum dulcium an. ℥.ß. misce. Cui adde post initia, mucagin.sem.cydoniorum excorticatorum ʒ.6.mucag. sem.lini ℥.ß. ceræ modicum, fiat linimentum pro latere.Postea.

℞.mucag. sem. althææ & cydoniorum ana ʒ.6. mucaginis semin. lini & fœnugræci ana ℥.ß. ol. de keiry, adipis vrsi ana ʒ.3. œsypi ʒ.2. ceræ modicum, fiat linimentum.

℞. dialthææ ℥.2. cum oleo amygdalarum dulcium,fiat vnguentũ molle. Atque vbi iam resoluendum est, adde pul.ireos, aut similis ʒ.2. Túmque bonum fuerit, 78 folium brassicæ ad ignem tabefactum, & butyro illitum superponere lateri, vel ex eiusdem brassicæ caulibus combustis, & in cinerem redactis, mixta adipe, linimentum conficere. Nam id medicamenti affatim discutit.

78 *Hæc ex Paulo Æginéta, cap. 33. lib. 3. desumpta, ad pleuritidem notham.*

Atque vbi ad suppurationem vergit, semen nasturtij & sinapi cerato cómmisceri possunt. Quo tempore.

℞.rad. althææ & liliorum repurgatarum ana ℥.1. ficus pingues N. 2. Coquantur omnia in vino albo. Deinde cum axungia & oleo de liliis pinsentur in mortario. Fiat emplastrum molle, cui insper-

ge ſemin. naſturtij & ſinapi in puluerem redacti ana ʒ.1. Tentatis omnibus his remediis, ſi quidem deſperatio eſt, & vires tolerare poſſunt, cauterium actuale, aut potentiale (quod vocant) lateri inferendum eſt.

Scarificatio quoque cum cucurbitula, eo modo, quo in libello de cucurbitula dictum eſt.

Pleuritis notha.

Eſt nonnunquam lateris dolor, qui pleuritidem ementitur, & propterea pleuritis notha ſolet appellari. Eius cauſæ ſcholiis noſtris proximè deſcribuntur.

Ad curationem verò hæc remedia comparari poterunt. ℞. farinæ tritic. M.1. mell. ℥.2. coquantur in decocto rutę & nepetę: deinde addita vitulinę axung. lot. in aqua chamæmeli ℥.1.ſ. f. cataplaſma dolenti parti admouendum. Ruſtici ſucco nepetę lana excepto, ſuperpoſita faſcia, contra pleuritidem, & internos dolores vtuntur.

℞. maioranę, rut. ana M.1. baccar. laur. p.2. vehementer tere in mortario: adde mell. ℥.4. f. velut cataplaſma, quod impingatur lateri calidum: ſuperponatur lana, & faſcia alligetur.

℞. decoctio. abſynth. ℔.ſ. ficuum pinguium tritarum ℥.3. f. decoctio ad craſſitudinem: f. fortis expreſſio. In expreſſione rurſus coque mellis ℥.1.ſ. radic. ireos puleratę, rad. caul. an. ℥.ſ. iteretur expreſſio, & cum cerato laurino fiat vt priùs.

Nicol. part. 2. libr. 2. Achariſton à Nicolao deſcriptum ad nucis myriſticę magnitudinem datum omnibus interaneis doloribus ſubuenit.

Olea muſcellinum, ſtyracinum, ex deſcriptione

Nicolai compositũ, scylliticum, puleginũ, è floribus in oleo infusis, & in vase duplici coctis, & vehemẽter expressis, hypericinum, mastichinum lateri tepida cum lanis sordidis vtiliter apponentur.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Anto. Musæ erronea de distinctione pleuritidis opinio.

Musa in Aphorismos, ita pleuritidem distinguit, vt notha sit in superiore parte tunicæ tegente costas, aut inter costas: vera, in mediastino. Quod & rationi, & experientiæ repugnat: quibus perspicuum est in succingente costas, aut periostio, aut saltem in musculis intercostalibus veram cum veris propriísque symptomatis excitari: notham in musculis externis. Licet haudquaquam negandum intra thoracem speciem quandam pleuritidis non veræ fieri posse. Multis enim ex ratione vitæ, quæ crassa & viscida gignat, multus humor eiusmodi in corpore cumulatur, qui in vacuum spatium thoracis & pulmonem delatus, membranísque hærens, dolorem pleuritico similem affert, sed sine febre, vel certè febricula, aut etiam frigidiore corpore, quàm antè, respiratione quasi in collo suffocante, pulsu difficili, tardo, minimo, vbi neque phlebotomia, neque similibus remediis ad pleuritidem accommodatis, sed iis, quæ humorem illum incidant, tenuent, & ducant, semper est vtendum. Signa autem certissima, quibus in cæteris & pars affecta, & materia affectus internoscuntur, huiusmodi sunt. Si æger in partem lateri dolenti oppositam decumbere non potest, in membrana costas succingente affectio est, quæ suspensa pondere concepto grauatur. Si in partem affectam, digito leuiter premenda pars exterior cutis. Nam si æger dolorem inde percipit, in musculis externis: sin minùs, nisi costa grauiùs tractetur, vel in periostio, vel in musculis intercostalibus subsistit.

Pleuritidis signa, ex affecta parte & materia affectus petenda.

Tum notanda erit pulsatio ad distinctionem vtriúsque. Nam in musculis intercostalibus comprimitur arteria, vnde pulsatilis dolor. Omnibus eadem ferè sunt alia symptomata, exceptis febre & sputo. Spuria in musclis externis à materia frigida vel flatulenta, sine febre est. Sputum in inflammatione intercostalium, ob minorem resudationem, pau-

cum: in perioſtio, ferè nullum, tum ob materiæ paucitatem, tum quòd ſudore ſæpè & inſenſili tranſpiratione reſoluatur. Sanguineam indicant (cæteris ſignis non prætermiſſis) ſputum cruentum: bilioſam, ex rubro flaueſcens: pituitoſam tardè apparens, ſubalbidum. A melancholia rariſſimè fit, & ſi fiat, vix curatur. Cùm autem morbus iudicetur, vel excretione, vel coctione, vel abſceſſu, niſi ſoluatur celeriter in ſanguinea miſſione ſanguinis: in bilioſa, vel eodem modò, vel ſæpiùs ſudore, aut hæmorrhagia è naribus, ſaltem intra diem ſeptimum, in peripneumoniam degenerat: aut poſt 14. in ἐμπύημα. Peripneumonicus eſt æger, ſi dolor punctorius imminutus, febris & ſpiritus difficultas aucta, ſputum ſpumoſum, rubentes genæ, mórſque eſt ferè ſemper in propinquo. In hac dolor fit aliquando, non ratione pulmonis, ſed mediaſtini & membranarum. Quòd ſi non repurgetur materia, cocta in pus vertitur, fitque empyema, ſanie, quæ per ſputum educi debuit, in ſpatio thoracis collecta. Terminus autem iudicandæ pleuritidis per expuitiones, decimuſquartus. Non, vt Fuchſius, & alij, ab eo die numerando, quo cœpit æger expuere. Nam id falſum eſſe, & ea quæ ſæpius accidunt, & Anaxionis hiſt.3. Epid. demonſtrant. Si enim ita nùmeres, non 14. diebus eo modo iudicatus fuiſſet, ſed ferè 24. quia cœpit 11. Rectè igitur Hipp. Quicunque morbo laterali laborantes, in quatuordecim diebus non repurgantur, ij ad ſuppurationem vertuntur.

Morbus tribus iudicatur modis.

Hipp. aph. 8 lib. 5.

Phlebotomia & purgatio.] Ex eodem latere fit, dextro quidem ob venam vulgò ἄζυγον dictam, quæ è directo eſt: ſiniſtro verò, tum ob intercoſtalem, quæ oſculis ramorum venæ ἀζύγους in ſiniſtrum latus perreptantium copulatur: tum ob naturæ conatum, quæ ſeſe ita exonerat. Verùm de phlebotome è directo celebranda nobiliſſima eſt diſceptatio à recentioribus agitata.

Andræas Veſalius Bruxellenſis, inſignis Anatomicus, & Carol. Q. Imperatoris Medicus, ſemper ſecandam brachij dextri iecorariam, ſeu ſit in dextro latere, ſiue in ſiniſtro pleuritis, ingenioſè cauſatur. Ab eo ratio aſſignatur eiuſmodi: quòd vena ἄζυγος dicta, hoc eſt ſine pari, à latere dextro venæ cauæ propè cor oriatur, quæ per ſpinam delata ex vtróque latere octo coſtas alit inferiores, ac

ad dia-

ad diaphragma, & membranam interſepientem diſtribuitur: vnde expeditus multò pleuritidem committens materia retrahatur, ſi ſanguis è brachio dextro extrahatur: quia baſilica dextri brachij ἄζυγον magis reſpicit, quam baſilica ſiniſtri. Sed id argumentum nullius eſt momenti apud eum, qui rem Anatomicam paulò oculatiùs perſpexerit. Nam vena ſine pari, quem recipit à caua vena ſanguinem, non ampliùs ad eam remittit: imò ſuis in oſculis venæ cauæ coniunctis ita fabrefracta cernitur, vt ei idem ferè eueniat, quod veſicæ vrinariæ, aut cordis vaſorum orificiis. Quòd verò ſanguinem ſemel receptum ἄζυγος non reuomat, ex diſſectionibus certum eſt.

Nam ſi venam cauam in parte ſuperiori ſecueris, & fiſtula in eam intromiſſa inferiorem verſus partem ſufflaueris, tota ipſa caua vena in parte inferiori ſimul cum vena ſine pari inflabitur, & tumida euadet: at ſi venam ἄζυγον parte infima ſecueris, immiſſaque cannula ore ventum ſurſum impuleris, dubio procul vena caua non inflabitur, nec tumida euadet: quia aër in vena ſine pari contentus exire nequit. Quòd ſi aër à vena ſine pari ad cauam non deriuetur, quomodo ſanguis aëre corpulentior refluet? Quæ queſtio vt diſcutiatur, obſeruandæ ſunt cauæ venæ aſcendentis propagines ad inſtitutum noſtrum facientes. Caua vena aſcendens ſurſum ad cor contendit, rectáque ad iugulum fertur in multas diuiſa partes, è quibus duæ illæ ſunt memorabiles axillaris & cephalica. Inter quas venas duas prope iugulum ab vtroque latere vena quædam media eſt ex axillari ferè enaſcens, quæ inde obrepens in multas finditur venulas, quæ in vniuerſum cum ramuſculis & venulis ſine pari copulantur, quæ, vt dictum eſt, octo coſtas alit inferiores. Quum igitur iecoraria vena in pleuritide pertunditur, ſanguis non tantùm in vena caua contentus educitur, ſed is potiſſimùm, qui in inflammatione continetur, aut eſt prope inflammationem, præcipuè verò ſi morbus octo coſtas inferiores occupet: ſed multo magis ſi quatuor ſuperiores, quòd cum his magnam habeat axillaris vena communionem. In quibus ſecari vena tutò non poteſt, cucurbitulæ in principio inguinibus affiguntur ad diuerſionem. Purgantia multis de cauſis reiiciun-

Pleuritidi cathartica cur minus cōferant.

Hipocr. aph. 19. lib. 6. & Gal. in comment.

Hipp lib. 2. de vict. rat. in morb. acu. sent. 11. & Gal. ibid.

Galen. ad finem comm. 3. lib. 6. Epid.

Peripneumonia an venæ sectionem desideret.

tur. Primùm, quia cùm sputa prodeunt, eorum prohibent motum: deinde in inflammationibus internis nihil è parte inflammata educunt, & partes sanas colliquant: postremò, quia in pleuritide & peripneumonia habitis profluuium ventris metuendum. Quæ omnia docet Hippoc. Sed hæc postrema ratio infirmior. Addit enim Galen. in cocto morbo, & mediocri, non inutiliter aliquando aluum profluere, licet in maligno malum, & vt caussa, & vt signum. Caussa quidem, quia vires exoluit. Signum, quia attractricis hepatis, & alteratricis, vētriculi imbecillitatē significat. Quod autem Hippoc. cum dolor ad hypochondrium extenditur, laxantia præscribit, Galenus concedit, sed tantùm ad materiæ antecedentis eductionem, siue è splene, siue è cauis hepatis, non è thorace, aut latere. Soranus Hippocratem reprehendit, qui non secet venam, vbi ad hypochondrium descendit pleuritis. Idem Galenus tacitè in Hippocrate taxat. Sed enim in exiguo dolore lateris & sputo cruento, quod est indicium clementissimæ pleuritidis, non est necessaria phlebotomia: sed aliis auxiliis profligari debet, maximè in homine biliosissimo, ætate iuniore, vel seniore, ex libr. de Humoribus. Perperam igitur faciunt, qui in cruento sputo statim sanguinem detrahendum esse colligunt. Rarò autem vtendum purgantibus, iisque leuibus, in principio, morbo pituitoso per defluxionem, & si materia fluat ab hepate. Sed tutiùs adhuc clysteribus agitur. In peripneumonia etiam de venæ sectione dubitari potest. Primùm, quia ex Anatome non satis perspicuum, qua via materia inflammationis in venam sectam veniat, cùm nullus ramus à vena caua pulmonibus distribuatur, & per venam communem phlebotomia fieri debeat. Deinde quia post pleuritidem, asthma, aut anginam, venæ sectio ferè lethalis, quod iam afflictas vires occupent. At si suppressis mensibus, hæmorrhoidibus, aut solenni aliqua euacuatione vteri, & similibus oborta sit, in quibus hæpar in thoracem & pulmonem sanguinem reiicit, si sputa rubra, plenitudo, & quæ sanguinem indicant nondum degenerasse in melancholiam, aut bilem, de venæ sectione non dubitandum: alioqui abstinendum. In cæteris curatur peripneumonia ferè vt pleuritis, clysteres, sanguinis missio, syrupi, decocta, vnguenta, sacculi, eclegma-

ta,condîta,frontalia,emplastra, linimenta, cerata, pasta regalis & similia.

16 n perflatis ab Aquilonibus.]Lib.3.Epid.scribitur in pleuritide Romanos & Athenienses obiectos ventis calidis male ferre sectionem venæ:Parios & Hellespontios meliùs. Cæterùm non omni pleuritico conuenit necessariò, etsi expuat concocta.Lege 6.Epid.& historiam pithyonis initio tertij.

ANTO.VALETII EXERCIT. XXVI.

ILLabens in membranam costis subtensam sanguis tenuis & biliosus(crassus enim & pituitosus densum membranæ corpusculum vix subit) tumorem & inflammationem, pleuritidem, mutuato ab affecto loco nomine,appellatam,gignit. Talis verò phlegmone ad tria morborum genera referri potest.Quatenus enim tumor,ad morbum in compositione : vt inflammationem sequitur calor & tensio,ad intemperiem reducitur. Et quia tussis ab hoc affectu separari nequit, dum rumpitur abscessus, & effusa in spatium thoracis sanies in asperas pulmonis arterias recipitur, tussiendóque excreatur, soluta quoque vnitas adest. Pathognomonica pleuritidis veræ à spuriæ notis distincta signa fusè describuntur ab Hollerio ex Galeno cap. 2.libr.5.de loc. mal. affect.lib. 12 & 13 Meth.itémque comm. 1. in lib.de Humorib.secundum Hippocratem.

Pleuritidis generatio vnde.

Pleuritis ad tria genera morborum reducta.

Affectum hunc quia fluxionis sobolem esse intelligimus,& inhibitionē materiæ affluentis,iis maximè in inflammationibus, quæ sunt νόσημα γιϛνόμενον,esse vacuatione priorem ex Galeno didicimus, basilica dolentis lateris secatur:quæ tamen præterquam quod reuellit,deriuat etiam cōmodè & eua-

Pleuritidis curatio.

cuat. Promptè, vel ante solutam aluum, ducitur sanguis: alioqui dolore, ardore, & partis debilitate perpetuò attrahentibus, magis phlegmone exasperatur. Sanguinis detrahendi modum doloris conditio, corporis habitus, & anni tempus indicabunt. Quanquam verò sanguinem vsque ad coloris mutationem mittendum præcipiunt, nisi vel malignitas inflammationis, vel vires hoc denegent, & ægri facilè propter calidam atque humidam temperiem, qualis est in pueris, & iis, quibus mollior corporis habitus, resoluantur, cauendum tamen diligenter, ne missione sanguinis copiosiore vires multùm atterantur, in quarũ robore salutis spes in pleuritide consistit. Cathartica valentiora non imperantur, ne agitato corpore fluxionem augeant. Itaque leuior erit purgatio, qualis hæc.

Hippo. sent. 74. lib 4. de rat. vict. in morb. acut.

℞. rh. elect. ʒ. 2. infundantur in decoct. pect. cum santal. citr. ʒ. ſ. in expressione leui dissol. syr. de hyssopo, vel capill. ven. & cathol. ana ℥. ß. f. potio.

Rheï sic imperati adstrictio tanta non est, quæ sputo expellendo obsit, vt meticulosi medici subuerentur.

Quoniam autem coniunctæ pleuritidis materiæ vacuandæ ratio & via cõmodior non est, quàm per asperam arteriam, eclegmatis, syrupis, vel etiam apozematis promouebitur sputum, non omissis interim, etiam ab initio, topicis anodynis paulò pòst explicandis. Magis aliis placet syruporum, quàm eclegmatum, vsus, quòd internam asperæ arteriæ capacitatem promptiùs subeant, quódque longè sint paratiores. Si itaque sputum admodum tenue incrassandum sit, hæc formula præscribetur.

℞. syr.de glycyrrhiz. & iuiub.ana ℥.1.Misce.Vtatur eclegmatis loco cum baculo glycyrrh.

Vel syrup. violaceus in hanc rem faciet.Syrupis licebit aliquid diacodij immiscere. Aut.

℞. cass.recens mundatæ ʒ.6.diatragacanth.frigid.℥.ß.pilular.hypoglottid.ʒ.2.sacchar. cand.ʒ.1.ß.radic.ireos.Florēt. ℈.1.syrup.capill.vener.& de glycyrrhiz.an.q.s.f.eclegm.Adde si velis,conseru.ros.borrag. bugl.ana ʒ.1.

At si sputum præ lentore & crassitie expelli non possit,ex vsu erunt incidentes syrupi.

℞.syr.acetos.simpl.& capill.ven. ana ℥.1.vtatur cum bac. glycyrrh.vel.℞.oxymelit.scyllitic.℥.1.syr.de hyssop.& acetos. simpl.ana ʒ.6.cap.vt.antè.

Quod si fortiore sit opus,ex eclegmatis ad asthma ℥.ß. radic. ari priùs in hydromelitè cocti ℥.1. syrup.de hyssop. & oxymelitis simplic.ana ʒ.6.fiet lohot.Sæpe accidit, vt vnà sputum promouere, & vires recreare oporteat: atque tum tabellæ,opiatæ, condîta instituuntur.

℞. conseru. rosar. borrag.bugloss.enul.campan.ana ʒ.2. diatrag.frig.& diair.simpl.ana ʒ.1.ß.penid.℈.2.electar.de gēmis ℈.1.rasur.eboris,corn.ceru.ana ℈.ß.cum syr.iuiubino fiat opiat.vel cum sacch.conditum.

Contingit aliquando, vt copiosa sit fluxio,quæ se in pulmones receptat: in qua ad ea quæ sanguinem incrassant, catarrhúmque sistunt, confugiendum, etiamsi sputi eductionem remorentur. Nam suffocationis periculum, quod à catarrho impēdet, magis vrget.

℞.conseru.ros.antiq.℥.1.ther.veter.ʒ.3.bol.arm.lotæ in ap. ros.ʒ.1. cum syrup.ros.sicc. aut papauerino f.opiata. Vtatur horâ somni ad magnitudinem nucis auellanæ.

Sed de reliquis id genus remediis plura cap. de catarrh.

Extrinſecus adhibenda, quæ foras trahunt, linimenta, cataplaſmata, denique fomenta, ſi tamen ab his largioris attractio materiæ non metuitur, vel ſi pleuritis ſit notha, vel à flatu, aut fluxione exigua.

℞. olei keirini ℥.1. olei anethini ℥.6. olei lilior. ℥.ß.f.litus, ſuperpoſita lana ſuccida.

Syluius duos aut tres parabat ſacculos ex floribus chamæm. melil. aneth. furfur. mil. ſolis in ſartag. frixis: quos iubebat admoueri nunc lateri, nunc ad anteriorẽ thorac. partem prope collum, per quam flueret humor, vt eius fluxionem ſiſterent.

Efficaciſſimum eſt & hoc vnguentum.

℞. olei amygdal. dulc. & irini ana ℥.1. axung. gallin. capi. anſer. cunicul. butyr. recent. ana ʒ. 2. croc. gr. 5. cum tantillo ceræ f. vnguentum.

Periclitatores empyrici in oleo ceræ arte Chymica extracto, cum vino albo aut aqu. cardui, epoto, vel etiam per ſe lateri illito ſummam pleuritidis medelam reponunt.

Cataplaſmata ſi admoueantur, videndum ne crebriore eorum vſu pus promoueamus; diſſolam diaphoreſim conſilium eſt moliri. Verſa enim in empyema pleuritis funeſta.

1 Symptomate tum ſimplici, tũ cum phlegmone coniuncto
2 Quia craſſus & non arterioſus.
3 Quòd in capacitatem confluxerit.
4 Quandoquidem ſit corruptus.
5 Refert enim partis, vnde manat, ideam.
6 Crebro pulmonis motu.
7 Pulmones namque ſenſus ſunt expertes.

De 1 ſputo ſanguinis. CAP. 27.

SAnguis expuitur à thoracis venis 2 niger, 3 grumoſus 4 fœtidus, cum doloris ſenſu. A pulmonibus 5 flauus, tenuis, 6 ſpumoſus, ſine 7 doloris ſenſu. Atque hinc rupta, exeſa, aut aperta vena. Rupta affatim erũpit ex clamore, caſu, cõcuſſione pectoris, perfrictione, plenitudine. Plenitudo ex ratione vitæ, ſuppreſſis menſibus, aut

solenni aliqua vacuatione. Exesis, 8 sensim & per interualla ab humore acri, quem vel caput demittit, vel ratio 9 vitæ, aliquando etiam inedia 10 collegit. Apertis ex 11 calidiore & humidiore ratione vitæ. Ruptis glutinantia, quæ citra morsum siccant: exesis 12 cibi boni succi, & pharmaca sarcotica: apertis adstringentia conueniunt.

8 *Quia distillationes è capite, quæ tussiculosos & raucos homines reddũt, per exesionem vasis tabe afferũt.*

Expuitur sanguis ab arteria aspera, túmque dolor sentitur. Omninò paucus sanguis expuitur ex faucibus & ore, cum screatione, non tussi. Tussis enim excitatur, cùm ab arteria, pulmone, thorace, 13 sanguis excernitur. Ex gingiuis tantùm leui sputatione eiicitur. Aliis à capite defluit, nō adeò paucus, niger, læuis, linguam & palatum commaculãs, titillans, ad nares grumos relinquens, ex vulnere, frigore, ebrietate, & capitis plenitudine. Qui si parte aliqua in arteriam defluit, tusses irritat leues, facileque gargarismis 14 adstringentibus supprimitur. Sanguis quoque aliquando euomitur à ventre, liene, hepate, proximisq; venis niger, grumosus multus. E stomacho verò aut œsophago admodum 15 exiguus reiicitur. Hæc omnia igitur, priusquam remedia instituas, distinguenda sunt.

9 *Cuiusmodi est vsus caseti putris, & leporu marini.*

10 *Præsertim in biliosis.*

11 *Vt vini generosioris vsu.*

12 *Ad sissarcosim faciendam.*

13 *Thorax enim tussi se expedire contendit omni molestia, vt ventriculus vomitu, & cerebrũ sternutamento.*

Curatio sputi sanguinis è pulmonibus.

Inedia, silentium, leuis respiratio, veneris & vini abstinentia, quies tum animi, tum corporis imperanda sunt. Medicatis alimentis vtendum est, quæ morbo conueniunt.

Si à capite defluxio, supprimenda ex iis, quæ cap. de catarrho dicta sunt. Componenda tussis, quæ vexat grauiùs. Sanguis, ex interna brachij, angusto vulnere, modica quantitate, bis aut ter vna die, aut

14 *Vt ex decocto plãtag. balaust ij, centinodij, succo granatorum, & aqua rosacea.*

15 *Quia paruas habet venas.*

duabus detrahi debet, ſed viribus conſtantibus. Nam in infirma muliere Romana Galenus libro 5. Method. ſanguinem non detraxit: quam tamen percurauit, cùm veniſſet initio (hoc autem initium 1.2.vel 3.die) pauco ſanguine excreto. Si plenitudo in cauſa eſt, largiùs. Si ſuppreſſis menſibus, vena cru ris aperienda eſt, & aliis artibus menſis irritandus. Iniicienda vincula coxis & brachiis, ad articulos, & in eiſdem locis adhibenda frictio. Cucurbitulæ hypochondriis, ilibus, atque inguinibus affigendæ. Sanguiſugæ in pectore affigendæ ſunt: tum remediis, quæ intrò aſſumuntur, & topicis vtendum eſt.

Comparentur illa ex adſtringentibus, portulaca, plantagine, polygono, omphacio, ſumach, galla, cortice glandium, radice rubi, conſolidæ, althææ, centaurij maioris, hæmatite, electro, corallo, balauſtiis, roſis. Alius ordo.

Bolo armeno, terra ſigillata, ſanguine draconis, gummi arabici, tragacantha, thure, maſtiche, mirrha, melle cocto. Hæc poſtrema ruptis venis magis conueniunt, vt illa apertis. Oportet autem vitare omninò, quæ nimiùm adſtringunt. Propterea medicamenta hæc ex glutinantibus, adſtringentibúſque mixtis componuntur: vt ſi aperta vena eſt, adſtringentia: ſi rupta, glutinantia ſuperent. Sed quia horum vis non facilè penetrat, neceſſe eſt aliquid admiſcere eorum, quæ tenium ſunt partium: qualia ſunt aromata, ſpica, cinamomum, ſantali, doronicum, & ſimilia ex particularium compoſitio. Galen. libro 7.

Atque vbi immodicè perturbat tuſſis, etiam nar-

cotica miſceri debent, opium, ſemen papaueris albi ſemen hyoſcyami albi, & cicutæ, cortex radicis man dragoræ, philonium, theriaca vnius anni.

Particularia remedia.

Xenocrates apud Gal. hœdi ſanguinem nondum concretum cum pari menſura aceti elixabat, dabátque tribus deinceps diebus. Doſis ℥.3.

Frequens vſus antiquis, maximè initio, atque vbi grumorum ſuſpitio, oxycrati diluti, id eſt, aceti ita commixti aquæ, vt bibi poſſit. Acetum quoque in vſu fuit: ſed animaduertenda ſunt, quæ de oxymelite proximo capite annotauimus.

Coagulum cerui, hœdi, leporis, Græcis & Arabibus hac in re commẽdatur, quod mirum eſſe poſſit, cùm natura ſit acri, digerente, & exſiccante.

Auerrhoës & Arabum familiæ parte aliqua refrigerare, adſtringere, & reprimere ſcribunt, aut elemẽtari qualitate, aut proprietate quadam. Certum eſt experimento, quod & Dioſcorides ſcripſit, & in lacte probari poteſt, diſſoluta coagulare, coagulata diſſoluere. Deinde modica quantitate exhibetur, & ex iis, quæ vim acrimoniæ refringant.

Doſis ciceris magnitudo ex oxymelite, vel poſca, ſi grumi diſſoluendi ſunt. Alioqui ex aqua ferrata, plantaginis, & ſimilibus.

℞. coralli rub. torrefacti, & in aceto extincti, terræ ſigillatæ, ana ʒ. ß. ſpicæ ℈. ß. cum ℥. 2. ſucci portulacæ, aut polygoni, vini granatorum, lactis vſtulati, fiat potus. Vel ex eodem corallo, terra Lemnia, bolo Armena, cum ſyrupo roſarum è ſiccis, vel myrtyllorum, concinnabitur potio. Rhabarbarum mãditur, datur in ſubſtantia cum aqua plantaginis.

Herbas dat Celsus edendas sanguinalem, plantaginem ex aceto. Sűt qui animalium ossa cum suis cartilaginibus & tendinibus siccata in pulverem redigant, quem cum aqua adstringente potui dent.

℞. carnium limacum coctarum in vini austeri, & aquæ plantag. ℔. 2. conseruæ consolidæ maioris, & rosſ. ana ℔. 1. Cum decoctione limacum fiat distillatio in alembico.

℞. suprà dicti distillati ℔. 1. coletur per manicam Hippocratis, cum saccari rosati dissoluti in aqua plantaginis ℥. 2. santali, spicæ ana ℈. ß. Symphyto sæpe vsi sunt veteres in sanguinis reiectione, quēadmodum Galen. lib. de theriaca hanc vsurpauit cum symphyti decocto.

Puluis è limacibus in tegula siccatis, sanguinem comprimit.

Idem præstant trochisci de carabe, de terra sigillata cum decocto hæmatitis conquassati: athanasia cum decocto polygoni, vinum saluiatum. Aut.

℞. lapid. hæmatitis, bol. arm. optim. corall. rub. mummiæ, pulmo. vulp. sicci ana ℈. 1. seminis botryos, cinam. ana ℈. 1. sacch. rosſ. ℥. ß. cum mucagine tragacanthæ extracta in aqua saluiæ vitæ & myrtillor. f. troch. Vel incorporentur in conserua rosſ.

Vbi viribus metuitur, expressionibus vtendum est è perdicibus, turturibus, quarum ventres adstringente materia farciantur. Aut distillata hoc modo imperanda sunt.

℞. conseruæ rosſ. cornorum, symphyti an. ℥. 2. electarij diarrho, Abbatis, diamargar. frigidi, triasantali, aromatici rosati ana ʒ. 2. spicæ, cornu cerui, coralli rubri, pulueratorum ana ʒ. 1. ß. trochiscor.

de terra sigillata, de carabe, de spodio ana ℈.4. seminis acetosæ, portulacæ, plantaginis ana ʒ.1. aquarum portulacæ, rosarum, plantaginis, vini granatorum ana ℥.4. decoctionis duarum turturũ, & vnius perdicis ℔.4. cum mica panis albissimi infusi in vino granatorum, & carnibus vnius capi fiat distill. Coletur per manicam Hippocratis vt priùs. Licebit etiam parare syrup. è succo plantag. vngula caball. centaurio, scabiosa, bipinella, quo tanquam lohot vtatur.

℞. testarum oui, detracta membrana interiores, ℥.2. puluerisentur. Dentur ex aquæ plantaginis ℥.3. succi saluiæ ℥. 2. sacchari rosati ℥.ß. Detur ieiunis.

℞. gummi arabici, tragacanthi assi, boli armenæ ana ℈.1. coralli torrefacti, cinamomi ana ℈. ß. Ex lacte cocto eodem modo succi ex supradicta materia ad ℥.2. aut 3. per se exhiberi possunt. Poterit inspergi ʒ.1. eorum, quæ comminui possunt, aut decoquuntur in aqua pluuiali, in lacte, in aqua ferrata, aut simili.

Centinodium & in iusculis coctum, & partibus adhibitum efficacissimum comperi reiectione sanguinis, menstruis, &c.

Similiter hordeata, lac amygdalinum, ex eiusmodi liquoribus parari debent, iidémque pulueres inspergi possunt. Interim quotidie aqua hordei cum saccharo rosaceo, syrup. è rosis siccis, syrupo myrtill. sanguini temperando erit accommoda. Vsu autẽ adstringentium aliquando sputum supprimitur, & fit spirandi difficultas: vbi ad lenientia redeundum, vt paulò pòst obseruabitur.

Admouenda thoraci, non quæ adſtringunt vehementer (horum enim vis ad pulmonem non penetrat,cogítque ſanguinem in pulmones) ſed iam vacuata copiâ, ſedato motu , vinum adſtringens cum oleo roſato,myrthino,cydoniorum. Commodum erit emplaſtrum præſcribere,pectori,dorſo, & lateribus affigendum.Quale hoc eſt.

♃. ceræ, pic.reſinæ pini, bitum.ana ℔.1. mannæ thuris ℥.6.ceruſ.℥.4.vitrioli ℥. 4.opopanac. ℥.2.ol. quod.ſ.aceti ℥ 20. Confectionis modum petito ex cap.4. lib.3. de materia chirurg. Hyeme etiam nardinum conuenit cum lana ſordida in eo madefacta, & appreſſa pectori. Loco vini, aceti vſus eſt æſtate, benè carnoſo corpore,robuſto genere neruoſo, nec vrgente tuſſi.

E thure,terra ſigill.bolo armena , oui albumine incorporatis cataplaſmata fiunt adiungenda thoraci,adiunguntúrque poſt vſum lanæ ſordidæ prædictæ. Quòd ſi malum ex perfrictione ortum eſt , tapſia,ſinapi, & quæ ex his conficiuntur medicamenta ex vſu ſunt.Oportet autem hæc permittere, dum calor medicamenti penetret. In grauiore tuſſi philonij aliquid imperabis , quod aliter Græcis , aliter Arabibus deſcribitur.

Philonium Græcorum.

♃. piperis albi ʒ.20. opij ʒ. 10.croci ʒ. 5. ſeminis hyoſcyami albi ʒ. 20. ſpicæ nardi, euphorbij, pyrethri ana ʒ.1.excipiantur melle cocto.

Philonium Arabum.

♃. papaueris albi , hyoſcyami ana ʒ. 20. opij, terræ ſigillatæ ana ʒ.10.hæmatitis lapidis, croci ana ʒ.5. caſtorei, ſpicæ, euphorbij, pyrethri, margarita-

rum non perforatarum, carabe, zedoariæ, doronici, galliæ moschatæ ana ℥. 1. caphuræ ℈. 1 cum melle rosf.colato incorporentur. Dosis est à ℥. ß. ad ℥. 1. cum succo arnoglossi, aut vino diluto modica aqua rosarum.

Rhazes Philoniũ sic describit. ℞. piperis, ameos, foliorũ rutæ, mentastr. castorei, baccar. laur. cumin. an. ℥. 1. opij, mandrag. seminis hyoscyam. alb. an. ℥. 1. mellis q. s. quoniam scilicet omnium dosis ℥. 1. aut ℈. 4. Si addas dacrydij ℈ 1. fiet solutiuum.

Idipsum, vel philonium Romanum, cum polygonij succo vehementi tussi, vigiliis, fluxionibus medebitur. Vel.

℞. mummiæ puluerat. ℥. 2. mastichis ℈. 2. cum mucagine tragacanth. extracta in aqua saluiæ fiant hypoglottia.

Trochisci de bolo armena, & similes cum pulueribus conuenientibus & syrup. ros. sicc. in modum lohot sumi poterunt.

Meminisse verò oportet nunquam vtendum esse narcoticis recens paratis, sed semestre spatium esse expectandum, aut eò plus.

Nec statim his vtendum est, sed tentatis priùs leuioribus remediis, & vbi natura robusta est. Datur tamen interdum theriaca recens, vt quatuor mensium, crassioris fabæ magnitudine, somni conciliandi gratia, fluxiones siccandi & crassandi. Exhibetur autem vespere. Postridie quoque, perseuerante fluxione datur eodem vespertino, tempore, sed quantitate paulò minore. Quieta verò iam fluxione, mane sumitur, sed ætate vigente, vt annorum 10.

Vel ex syrupi de papauere, de iuiubis, rosarum

de ſiccis ana ℥. I. parabitur zulapium ad ſomnum promouendum, & fluxiones præpediendas accommodatiſſimum. Multa ex quinto methodi colligenda ſunt, quæ ad ſputum ſanguinis pertinent.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ἀναφορικοί, quaſi ἀναφέροντες, ſurſum ferentes, & αἱμοπτοικοὶ Græcis dicuntur, qui ex inferioribus partibus per os ſanguinem reiiciunt. Ex ore quidem & gingiuis, ſi expuitione prodeat ſine tuſſi, & paucus: è gutture, ſi cum ſcreatu: ex aſpera arteria, ſi cum tuſſi leui: ex pulmone & thorace, ſi cum tuſſi vehementi. Sed vehementior adhuc tuſſis eſt, cum è thorace reiicitur, quia primùm ad pulmonem trahitur, & inde per aſperam arteriam deturbatur. Vomitu redditur è ventriculo, ſiue è cerebro defluxerit, ſiue ibi concreuerit, aut caſu, vel percuſſione, vel eroſione cumulatus fuerit. Interpres tamen Coacorum præſagiorum ita habet. Qui ſpumoſum ſanguinem euomunt, dolore infra ſeptum tranſuerſum non exiſtente, de pulmone vomunt. Et quibus quidem magna in ipſo vena rumpitur, multùm vomunt, & in periculo verſantur. Quibus verò minor, minus educunt, & ſecuriores ſunt. Quanquàm Galenus refert quendam in palæſtra graui plaga accepta, ferè duas cotylas ſanguinis tuſſiendo expuiſſe, qui ſtatim ſecta vena, & adhibitis iuſtis remediis conualuit, & in poſterum ſuperuixit. Ergo ab apertione venæ, aut ruptione in maiore quantitate reiicitur, idque tutius eſt, licet non ſine periculo. Ab eroſione verò, in exigua. Hoc deterius, feréque primùm tuſſim ſiccam excitat & magnam: aliquando copioſior, cum vas inſigne exeſum cum vlcere pulmonis, & lateris ſiniſtri dolore, vnde ſequitur tabes. Diſtinguendum etiam diligenter an acrior ſanguis & vitioſior diſtillationem excitet, & in pulmonem confluat, vnde fiat eroſio: an vitio pulmonis & imbecillitate excrementum ibi colligatur, quod putreſcat: an ſuppreſſi menſes, aut conſueta aliqua vacuatio. Cùm reiicitur niger & concretus, & antè fluxit è naribus, indicium eſt è cerebro in pul-

Galen. libell. de venæ ſect. contr. Eraſiſtrateos.

monem profluxisse, aut asperam arteriam. Cognoscitur autem à carne seu propria substantia pulmonis vlcerata exire, duobus signis certissimis: vno, si sit spumosus, vt scribit Gal. commentar. in aphorism. 30. lib. 7. modò tamen spuma firma maneat. Nam aliquando venis ruptis, aut thorace vlcerato, licet rarò, & non necessariò, spumosus expuitur sanguis, si agitatio quædam ac motus accedat, vnde spuma illi inducatur. Sed hæc citò euanescit. In pleuritide etiam rarò spumosus, licet id aliquando contingat. Alterum est, si carunculæ & ramenta vasorum similiter excreta, & propriam visceris substantiam referentia simul appareant. Spumosus autem est, quia leuis, tenuis, aëreus & spirituosus sanguis, quo nutritur pulmo, quibus accedit motus, & aëris inspirati commotio. Lege cap. 6. lib. 4. de locis affectis, signa Meth. 5. Particularia remedia. 7. *Sanguinis à propria pulmonis substantia manantis signa.*

Remedia sunt phlebotomia, potus aquæ, silentium, parcissima vita, exigua respiratio, frictio & vincula extremorum, potiones ad reprimendum sanguinem, Cucurbitulæ in regione hepatis, epithemata, vnguenta, condita, linimenta, syrupi incrassantes, ligaturæ, coctio materiæ, purgatio, dissoluentia sanguinem coagulatum, cientia sputum. In erosione, priusquam sanguinem expuant, ad diuersionem angusto foramine vena secanda, purgandum, diuertendus catarrhus, caput & pulmones confirmandi. In multitudine humorum è thorace expurganda habeatur ratio, ne materia supprimatur, néve sanguis irritetur. Etenim suppresso sputo lenientia iterum veniunt vsurpanda. Oxymel & acetum suspecta, si puer, aut mollis æger, macilētus, neruoso genere imbecilliore, asperiore tussi, sputis crassioribus, aut liquidioribus, ægro debili, & sene. Frequenter repetenda phlebotomia, si vlcus non est, si recens malum & non inueteratum, si vires firmæ. E faucibus & tonsillis minùs periculi: ab arteria plus: à pulmone plurimum. Inde enim suppuratio, & tabes.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXVII.

Αἵματος πτύσεως, seu sanguinis reiectationis nomine Galenus libro quinto Methodi eam

Gal. lib. 1. de lo. mal. affec. propriè ſanguinis excluſionem intelligit, quæ à thorace atque pulmone manat: quanquam ſanguis è gula, ventriculo, hepate, ſplene, nonnunquam etiam ex aliqua oris parte, gingiuis, faucibus, gurgulione in os confluat, dum is, qui per nares purgandus erat, ad palatum deſcendit. Cauſæ repetendæ ex capite de hæmorrhagia.

Haimoptyſeos curatio. Ad curationem maximum eſt in victu incraſſante & adſtringente, qui & ſanguinem ad fluxum reddit ineptiorem, & vlcus ipſum vnit, momentum. Qualis erit ptiſanæ cremor, cui inſperſa ſint malorum punicorum grana: vel hordeatum: quod efficacius fuerit, ſi hordeum coquatur in decocto lactuc. portul. plantag. centinod. & ſeminis eorundem, adiecto ſaccharo roſaceo. Baſilica vena confeſtim pertunditur ad reuulſionem, quia ſanguine ad affectam partem ſemper confluente, fruſtrà adſtringentia, agglutinantia, & alia eius generis, præſcriberentur. Mox hæc potio propinetur.

℞. rhei vſtulati ℈. 1. mummiæ, terræ ſigill. ana ℈. 1. ſyr. cydon. ℥. 1. cum aq. roſ. & plãtag. f. potio. Dabitur manè, veſperi.

In eundem vſum concinnantur zulapia, quæ præcipuè ſub horam ſomni aſſumuntur.

℞. ſyr. roſ. ſicc. de papauere, & cydon. ana ℥. 1. aqu. plantag. portulac. centinod. an. quart. 1. puluer. corn. ceru. vſti, lapid. hæmatitis an. ʒ. 1. maſtich. ℈. 1. f. zulapium pro doſibus 3.

Vel lupinares trochiſci, ineunte præſertim ſomno ore continendi, imperabuntur.

℞. gummi tragacanth. & arab. in aqu. roſar. diſſoluti ana ℥. 1. amyli ʒ. 2. bol. armen. terræ ſigill. ana ℈. 4. maſtich. ʒ. 1. cum ſyrup. myrtill. aut aq. plantag. vel centinod. f. trochiſci. Vſus ſit, vt ſuprà.

Hûc

Hûc pertinebunt opiatæ, condita, pulueres. Noui nostratem quendam Lemouicum hæmoptoicum, qui cùm alternis temporibus multum reiectasset sanguinẽ, nec vllis potuisset remediis sanescere, ad Iulium Cæsarem Scaligerum, Medicorum suæ tẽpestatis facilè Principem, confugit: ex quo puluerẽ accepit, cuius vsu breui conualuit. Huius formulã quia mihi communicauit, libet hîc adscribere.

♃. spodij, ros. rubr. bol. armen. terr. sigill. hematitis. ana ʒ. 5. corall. rub. carab. margaritar. non perforat. ana ʒ. 2. s. gummi, tragacanth. ana ʒ. 2. sem. papau. portulac. sem. mal. sem. ros. rub. sem. arnogloss. cornu cerui combusti ana ʒ. 3. acac. succi barbæ hircinæ, succ. glycyrrhiz. ana ʒ. 2. amyli torrefacti ʒ. 3. Terantur, misceantur, f. puluis: cuius dosis sint ʒ. 3. Datur cum aqua pluuiali.

Hoc remediũ tandem descriptum reperi apud Serapionem cap. 25. Tractat. 2. Dum verò ista fiunt, si restitet aluus, clystere subducetur, vel purgãti medicamento adstrictionem aliquam relinquente.

Sic post reuulsionem & deriuationem suppresso sanguinis sputo, & bene purgato corpore, totus thorax oleo cydoniorũ, rosaceo, vel myrtillorũ, illinetur, maximè verò æstate. Quod si multa fiat sanguinis eruptio, citra tussim, cœli cõstitutione calida, ægro robusto & carnoso, spongia aceto imbuta de consilio Aëtij thoraci apponẽda. Verùm malum à perfectione ortum linimenta & cataplasmata calefacientia postulat. Sed de his plura vide apud Gal. cap. 8. lib. 5. Methodi.

De 1 *Phthisi.* CAP. 18.

PHthisis vlcus 2 est pulmonis, quod ferè 3 sputũ sanguinis sequitur, aut tussiculam 4 ex acriore

1 Quæ fit per anastomosim, estq́; funesta magnitudine causæ, vt destillatione catarrhi è capite, vlcere pulmonum: symptomatũ calamitosa vi, ob marcorem totius corporis: difficultate curãdi quod vlcus pulmonum curari nequeat propter perpetuũ eorũ motum: nec sarcotica eò integris viribus perduci poßint. 2 Solutio cõtinui cum sordibus & ichore cõiuncta. 3 Rupta in pulmonib. venar. 4 Per theorema illud. Quæcunque distillationes à capite tußiculosos & raucos homines reddũt nisi temporis progreßu ci-

defluxione. Aliquando etiam ruptos abscessus thoracis, cum, videlicet, effuso pure in spatium thoracis, atque ita putrescente, nec in tempore repurgato, pulmones exulcerantur.

Signa phthisis cùm ex aliis, tum ex Hippocr. & Gal. Apho. 60. 2. in Prognosticis, & cap. 14. lib. 2. Chronion Aureliani.

Phthisim sequitur totius corporis 5 languor atque extenuatio, 6 curuantur vngues, cauantur oculi, succedit mortifera 7 illa facies, 8 capilli defluuium sequitur, alui profluuium, & mors.

Hoc malum, vt incurabile, maxima pars veterum Medicorum in nulla spe habuerunt.

Itaque initio abstergendum atque 9 resiccandũ. Vbi iam satis detersum est, atq; iam nihil saniosum repurgatur, glutinare oportet. Sed dum hæc fiunt, 10 extenuatio corporis instauranda est. Vtemur ergò mulsa 11 initiò ex aquæ potabilis ℔. 1. ℥. 1. ß. mellis. Per omnia vbi detergendum, melle crudo vtendum est: vbi glutinandum, melle cocto. 12

Postea verò fœnugræci loti, subinde abiecta priore aqua, decoct. vtemur, in qua octaua pars vel sacchari, in calidiore conditione: vel alioqui mellis, dissoluitur.

Similiter è 13 fricto lini semine, è ciceribus rubris, è nuce pinea resinosa, ex iride Illyrica, aristolochia, porrò & similibus descriptis in cap. de asthmate. Alioqui cum quadruplo melle eclegmata fiẽt, tritis

quiescant, alteram faciũt tabis differẽtiã 5 Quia aer, qui inspirãdo ducitur tabificã acquiriti pulmonib⁹ qualitatẽ, & quod vlcus φθιρίωμα sit, febrísq; e in corde accẽdatur. 6 Exhausta digitorum carne. 6 Hippocratica vulgo dicta, depicta lib. 1. Progno. 8 A siccitate partis exhausto alimento, aut cibi vitio naturali facultate labefactata. 9 Ichorem & saniem. 10 Quæ fit phthiriomate febre & aeris infectione. 11 Si πικρόχολος nõ sit æger. 12 Vena sectio, si ægri vires ferãt, celebrari potest ad ardoris febrilis extinctionẽ, & catarrhi auersionẽ. Interim cibãdus est æger hordeato, detergendũ vlcus: si quidẽ æger fuerit tẽperamento frigidiore, & si sit hyems, hydromelite simplici, aut composito ex bechio, scabiosa si autem fuerit biliosior, aqua saccharum aut hydro. dilutiori. 13 Vel ex electario diaireos, saccharo cãdo, penidus.

atque in puluerem redactis, quæ cõminui possunt. Cicer rubrum in aqua madeat, atque ita tumebit: tum ſiccari debet, torrefieri in latere caléte, teri ſubtilissimè. Eius pulueris ʒ.2. inſperguntur mulſæ, aut concorporentur melle.

Marrubij M.1. decoquitur in ℔.6. aquæ ad dimidias. Colaturæ addi debet ℔.1. mellis, plus minúſue, idque totum decoquitur ad craſſitudinem.

E ſucci marrubij ℥.2. ſucci caulium, ſcyllæ, hyſſopi, & ſimiliũ, & mellis ℔.1. coctis, fiunt eclegmata, quorum vim augeri volunt, ſi ʒ.2. pulmonis vulpis ad ℥. eclegmatis admiſceas. Nucem pineam, reſinoſam cum ℥. 1. glycyrrhizæ decoques in ℔. 6. aquæ. Col. addes penidiorum ℥.4. rurſus coques ad craſſitudinem. Conuenit, vbi tenuis ſputatio eſt, cúmque lenire & coquere oportet.

Similiter è butyro, melle & terebinthina, duobus horum, aut tribus miſtis.

Variandáque remedia eiuſdem generis, ne fiat ſatietas.

Diuerſi verò generis, cùm mutãtur indicationes.

Intereà videndum, ánne à catarrho in fauces prolabente phthiſis cauſam habeat. Tum enim pulmo roborandus, cuius imbecillitate excrementa & gignuntur, & promptiùs admittuntur. Dein emplaſtrum è labdano, reſina, pulueribus conuenientibus comparatum bregmati affigetur.

Atque dum hæc fiunt, hordeatis cum ſaccharo, aut melle, lacte amygdalino, vino albo, tenui, & ſubdulci, lacte, aliíſque rebus, quæ vires refouent, vtendum eſt.

Iam purgato vlcere, inſtauratis viribus, alimen-

tis 14 partim mediæ materiæ, partim reſiccantibus & glutinantibns vtendum eſt.

Geſtatio mollis conuenit, aër ſiccus, balneum dulce (vt ſcilicet, firmis viribus, in linteo, quod à duobus teneatur, immergatur balneo, ex decocto omaſorũ, maluæ, biſmalu. & parietar.) à quo inunctio ex oleo violaceo, butyro recenti, theriaca, mythridatium, emplaſtra ſiccantia adiuncta pectori. Dropaces, atque etiam 15 Sinapiſmi conueniunt. 16 Bolus armena, terra ſigillata & ſimilia imperanda ſunt. Hæc ferè placuerunt veteri Medicinæ. Poſteritas Medicorum eadem obſeruauit: quædam etiam addidit. Lacte 17 plurimùm vſa eſt aſinino, & caprino: in ſumma ſeroſo, cùm detergendum eſt. Ouillo, vaccino, muliebri, cùm refouendũ eſt: vſtulato vaccino, aut etiã cum aqua pluuiali cocto, cùm glutinandum. Itaque initio aſinino & caprino cum modico mellis, ne cogatur aut aceſcat in ventriculo, modico quoque ſalis vtendum eſt. Refouentur vires lacte muliebri, quod exugat æger è mamma mulieris, quæ ſit ſana. Atque id quidem melius eſt ſuctum, quiã cum lacte ſpiritus & vita exugitur. Si deſit muliebre, vaccinum bibat recèns emulctum, cum modico ſacchari.

Sugendum lac erit matutino tempore. Abhinc tribus horis ouum ſorbeant. Vino vtantur albo, tenui, dulci, diluto. Pullaſter ad prandiũ comparetur infarctus ſuccido hordeo, & paſſul. mũdatis. Aqua, quâ vinum diluant, & concoquant cibos, ſit aqua hordei. Colatitiis, conſumptis è perna vitulina, capone iuuene infarcto hordeo cum herbis commodis, locus erit: de quibus paulò pòſt.

14 *Vt vitulina carne, pullis gallinaceis.*

15 *Admouendi capiti, ad exhauriendũ fontem catarrhi.*

16 *Hæc ad ſiſtendã fluxionem.*

17 *Lactis vſus concedetur, ſi nulla ſit febris excuſatio, ſi nõ ſit βορβορυγμὸς, id eſt, ſi non ſint flatu viſcera diſtẽta, & ſit æger vẽtriculo frigidiore, nec ſit cephalalgicus.*

Hordeata quoque, & lac amygdalarum ex lacte, vel pullorum decocto confici debent. Pineola, castaneæ miſcẽtur hordeatis. Condiuntur multo ſacchar. roſ. infunduntur illa priùs in aqua roſacea veteri, dum coquuntur, eadem aqua inſperguntur.

Pythocles ex Hippocrate ſeptimo Epid. lacte, multa cum aqua ammixta, renutriebat.

Vtiliſſimum erit ſyrupum reſumptiuum, à Ioanne Tornamirano cap. de febre hectica deſcriptũ, Vſurpare.

Refouendis viribus lactis cremor cum multo ſaccharo conuenit. Sanguis humanus deſtillatus, aqua cancrorum, deſtillatum reſtaurans. Vbi glutinandum eſt.

℞. lactis lib. 1. aquæ pluuialis, in qua roſæ maduerint ℥. 3. Simul bulliant, ſubinde ferro candente aut calybe intincto. Alioqui.

℞. lactis à quo butyrum extractum ſit, ℔. ß. teneatur nocte vna ſub dio. Fortiter agitetur & deſpumetur: cui adde ſacchari roſati ℥. ß. boli armenæ ʒ. 1. ſæpe vtatur. Hoc modo igitur vteris lacte. Saccharum roſatum maximè commendatur initiis recens. Cum glutinandum eſt, veteri potius vtemur. Similiter conſerua roſarum & ſyrup. roſ. Conſerua datur per ſe, aut cum ſyrupo myrtillorum, aut aqua hordei, in qua cancri fluuiatiles coxerint. Cancri crudi feruefacti priùs in aqua, & repurgati in quadruplo lacte vaccino, aut conuenienti, concoqui debent ad dimidias. Deinde caudæ deſquamati, vel per ſe comeduntur, vel integrè contunduntur, & inde ſuccus in lac, in quo coxerint, exprimitur. Bibitur lac hoc, aut inde amygdalogala, vel

hordeatum. Comparatur maximè, vbi viribus consulendum est.

Túmque aliquando vitellum oui vnà dissoluimus. Coqui possunt ex aqua hordei. Testæ verò cancrorum in fictili vase cremari debent, & glutinando asseruantur.

Eodem modo limaces & testudines præparant. Verùm oportet diligentiùs multò repurgari. ℞. carn. limac. benè mundatorum ℔. 1. vngul. caballinæ benè tritæ ℥. 2. lactis pinguis q.s. f. decoctio ad perfectam coctionem limacum, deinde expressio fortis quæ saccharo edulcetur.

Pulmo vulpis in frustula diuiditur, abluitur ex vino, incoquitur leuiter in aqua rosarum, decocto sumach, aut simili. Rursus lauatur, siccatur. Vsus tempore in puluerem redigitur ʒ. 2. cum syrupo myrtillorum exhibentur. Vel hoc modo.

℞. pul. pulmonis vulpis. capill.ven. sem. fœnic. ana ʒ. 2. incorporentur cum succi liquiritiæ ʒ. 2. mellis coct. quantum sufficit, cum affusione modici syrupi de myrtillis.

Consolidant hæc. Caseus recens, lac vstulatum, testæ cancrorum, bolus armena, terra sigillata, sanguis draconis, olibanum, mastix, carabe, gummi arab. corallus, rosæ, balaustia, myrrha, & alia eiusmodi. Dantur ex vitellis ouorum, & alia quædam ex lacte vstulato, succo cydoniorum, rosarum, granatorum, syrup. myrtillorum rosato de siccis.

Vel. ℞. caudarum cancrorum fluuiatil. desquamatarum & lotar. ℥. 3. lactis recent. ℔. 1. bulliant ad

medias: dein caudæ contundantur fortiter, & cum lacte diſſoluantur: cui adde farinæ hord. amyli puriſſ. ana p. ß. lactis amygdal. dulc. ℥. 4. miſce lento igne. Eſt quoque hîc Philonij perſici vſus, quod proximè deſcripſimus. Pata leonis vulgò dicta trita affigitur pectori & gutturi: phthiſicis & anginoſis foras attrahere materiam creditur. Ruſtici tranſfixam aurem radice implent, & ita curant. Nutriendum aliquando iure galli decrepiti, alterati cum herbis, & cæteris rebus, quæ conuenient. Ad conſolidationem maximè facit panis puriſſimus, cum decocto maſtiches piſtus, & vinum ſubadſtringens.

Conueniunt fructus, ficus, vuæ paſſæ, piſtacia, nuclei, pinei, dactyli dulces, pira cocta, & ſacchar. conſperſa.

Videndúmque maximè circa initia, ne nimiùm ſiccātibus vtamur, quibus cum volemus vti, lenientibus commiſcebimus, aut multo liquore diluemus. Febricitantibus phthiſicis, ſitientibus, & calidiorem ſtomachum habentibus diamelon Alexandri è ſucco cydonior. Vel è cydoniis incoctis in aqua roſar. aut vtríſque ſeminibus frigidis, additis roſ. ſantalis alb. rub. ſucc. glycyrrhiz. recent. vel.

♃. aquæ roſarum ℥. 4. malorum dulcium libr. 1. ſ. ſacchar. ℔. 1. ſantal. alb. & rub. ſucc. glycyrrhiz. roſarum ana ℥. 1. ſ. quatuor ſeminum frigidor. ana ʒ. 1. ſyrup. roſac. q. ſ. Mala intus & extra purgantur, cum aqua roſarum lento igne, vel in diplomate coquantur ad tertias, tere in mortario: deinde in aqua roſarum & ſyrup. de coque, & cum pulueribus & ſaccharo miſce. Dentur ʒ. 3. mane & veſper. Diſtil-

latum refouendis viribus conuenit.

℞. conseruæ borrag. violarum, rosanа ℥.1. ß. conseruæ ireos, enulæ ana ℥. ß. electar. de gemmis sine speciebus, diarrho. Abbatis, triasantali sine caphura, diamargar. frigidi ana ʒ. 2. margaritarum perforatarum, coralli, ambræ citrinæ ana ʒ. 1. passularum, ficuum, sebesten, glycyrrhizæ ana ʒ. 6. nucleorum pini, amygdal. ana ℥. ß. gummi tragacanthi, gummi arabici ana drach. 2. sem. anisi, fœniculi, vrticæ, quatuor sem. frigid. communium, sem. papaueris albi ana ʒ.1. terræ sigillatæ, boli armenæ, rosarum siccarum ana ʒ. 3. aquarum bipinellæ, vngulæ caballinæ ana ℥.4. decoctionis limacum, cancrorum, duarum iuuenum gallinarum ana libr. 1. cũ carnibus vnius capi iuuenis bene pinguis, vnius perdicis, mica panis in vino odorifero infusi, & ℔.1. sacchari albissimi, fiat distillatio. Deploratis instituitur eclegma ex seminis vrticæ ℥.ß. cinamom. ʒ.1. & mellis quantitate sufficiente, vel decoctum è floribus rosmarini cum aqua pluuia. Quòd si his remediis nihil proficiatur, vel vruntur, vel relegantur ad mare.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

φθίσις pro tabe & atrophia qualibet aliquando sumitur. Significat enim sydrationem quandam & marcorem, extenuationem, ἀπὸ τῦ φθίνειν, ita vt nonnunquam etiam ad oculi affectus traducatur, præsertim pupillæ. Quatuor tamen præcipuæ species reperiuntur, apud Hippocratem & Galenum: renalis, lib. de morbis internis: dorsalis, 2. de morbis: extenuatio sine pulmonis vlcere, ab eius tamen calida & sicca intemperie, aut febre hectica: quarta, quæ omnium maxime pro-

Phthisis quatuor species.

priè φθίσις dicitur, Athenienſibus phthoë, ab vlcere pulmonis. Hæc duo perpetua habet ſymptomata: febrē lentam, paruam, putrem, quotidianam, noctu magis, quàm interdiu, affligentem, quæ oritur à putredine humoris, aut propriæ ſubſtantiæ pulmonis, vnde calor ob viciniam cordi neceſſario communicatur: deinde extenuationem totius corporis, colliquatis nimirùm, & conſumptis carnibus, ac ſolidis partibus ſupra modum reſiccatis, tum ob febrem, quæ corpus perpetuò depaſcitur: tum ob deiectiones humidiores, & crebros ſudores, qui inde conſequuntur. Exulcerationis pulmonum cauſæ multæ eſſe poſſunt, ſed duæ præcipuæ, & frequentiſſimæ, ſputum ſanguinis repreſſum nec expurgatum, & defluxus pituitæ ſalſæ à cerebro calefacto. Præcedit tuſſicula, punctura quædam ad latus, mammillas, ſcapulas, titillatio faucium, præter cætera ſigna ſuperiore capite explicata. Familiaris eſt quibus oblongum collum, anguſtus thorax, caput infirmum, ſublimes ſcapulæ, tanquam alæ, vnde φθινώδεις & πτερυγώδεις, quaſi alati, nominantur. Apud Hippocr. & Galenum tria in hoc affectu reperiuntur mortis certiſſima ſigna, ſputum grauiter olens, capilli defluentes, alui profluuium. Quæ tamen tum ad curationem, tum ad prædictionem diligenti egent diſtinctione. Primùm in tabeſcentibus aliquando gingiuæ & os exulcerantur fluxione, & pituita grauis defluit à cerebro, vnde ſputa grauiter olent, quæ tamen mortem proximam non indicant. Deinde alui profluuium quibuſdam accidit deficiente natura: aliis conuerſa diſtillatione in ſtomachum, quibus ſolet tuſſis imminui: cæteris alia occaſione, atque id non ſemper lethale. Idem iudicium de capillorum defluuio, quod humorum vitio, & capitis cachexia fieri poteſt. Ita igitur accipiendum. Si ſputum è pulmone educatur, & vel carbonibus inductum, vt vult Hippocr. in Aphor. vel, vt Philoth. in vas vitreum aqua plenum, & impoſitum prunis iniectum, vt in caleſcendo diſſolutum vaporem edat, ægro & aſſidentibus manifeſtam grauitatem & contagioſum halitum inſpiret, lethale eſt. Oſtendit enim putredinem, & κακοήθειαν. Deinde grauis halitus cor vicinum lædit, vnde mors celerior, ſicque malum eſt, & vt cauſa, & vt ſignum. In Coacis præſagiis inde etiam mortis aliud ſignum colligitur: ſi, videlicet, ſputum iniectum æqua marina æneo vaſi incluſa, in fundum mergatur. Idem demon-

Phthiſis propriè dicta duo perpetua ſymptomata.

Pulmonum exulcerationis duæ cauſæ præcipuæ.

Aph. 11. 12. 14. lib. 5. & 16. 7.

Philotheus comment. ad aph. 11. lib. 5.

ſtrant capilli defluentes ob ſiccitatem, vel virium imbecillitatem, & humida deiectio, ob potentiæ debilitatem, vt ait Galenus. Additur in Præſagiis, ſi ſuppreſſo ſputo mens ad nugas & delira verba commoueatur. Formula enim mortis in tabidis eſt, cum ſputo retento vel ob copiam, vel virium imbecillitatem, vel adſtringentium vſum, obſerantur viæ ſpiritus, vnde ægri ſtrangulantur. Tandiu enim viuunt, quandiu pulmonem per ſputa expurgant. Atque etiam hinc efficitur, vt & autumnus, & Ver humores fundendo, & omnes conuerſiones inſignes tabidis infeſtiſſimæ ſint, adeò vt his vulgus ipſum ſæpè mortem denuntiet, foliis arborum cadentibus, aut renaſcentibus.

Galen. cõm. in aph. 12. lib. 5. & cõm. in aph. 16. lib. 7.

Coquere oportet, tenuare, diluere, expurgare, detergere, ſiccare, glutinare, inſtaurare corpus, catarrhum auertere, confirmare cerebrum & pulmones, vitare, quæ deorſum purgant (niſi materia fluente) quia ſic ſputum & pus retinetur, materiæ motu altò reuocato, & corpus magis conſumitur. Phlebotomia non conuenit vlcere facto, niſi noua fiat expuitio, aut venæ alicuius recens apertio metuatur, & vires ferant. Remedia ſunt ſyrupi, potiones, linimenta in pectore, conſeruæ, fumigia pulueres, lohot, hordeum immundatum, lac aſininum, balneum, & ſimilia.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXVIII.

Phthiſεως primæ differentiæ ex Gal. comm. ad aph. 10. lib. 3.

PRimariæ duæ phthiſεως differentiæ Galeno ſtatuuntur: vna quidem ab acri diſtillatione è cerebro, vt pituitæ ſalſæ, aut bilioſæ materiæ, ſenſim ac ſenſim pulmones excauantis: altera, quæ proprio pulmonis vitio, nulla prægreſſa fluxione, ſit orta, rupto, exeſo, aut aperto aliquo vaſe. Quibus accedit quæ ex fluxione aliarum fit partium. Succedit nonnunquam peripneumoniæ, pleuritidi, empyemati, ſanguinis ſputo. Interdum morbus eſt hæreditarius. Eſt quoque contagioſus. Signis ſuis ſatis elucefcit.

Gal. cap. 3. lib. 1. de diff. febr.

Phthisis nisi primis statim diebus curetur, insanabilis est: quòd scilicet pulmonis vlcus citra tussim expurgari nequeat, à qua tamen maximè laceratur: vnde mutuas velut per operas malum tabidis in orbem redire consueuit. Deinde medicamenta parti affectæ idonea, integris viribus eò non pertingũt. His causis duabus additur continuus pulmonum motus. Et quamuis vlcera pulmonis curaueris, quia tamen callosas & fistulosas reliquias ferè deponunt, facilè denuò exoriuntur. Imprimis igitur, si vas aliquod in pulmone sanguinem fundat, vulnus quàm celerrimè glutinandum, antequam phlegmonem ingeneret, remediis cap. super. explicatis. Quod si ferina è capite destillatio primum sit huius morbi suscitabulum, venæ sectio, purgatio, capitis confirmatio, tussis inhibitio remedio erunt, vti in catarrho dictum est. Si vlceris tergendi consilium præualeat, hydromel solum, vel cum hyssopo, hordeatum, aqua saccharata, syr. de glycyrrh. lac asinin. imperabuntur. Sed hæc detergentia nõ dum sanguis reiicitur, sed cùm restiterit, exhiberi debent. Atque tum detergere atq; cõsolidare sic oportebit. *Phthisicæ curatio.*

℞. lohot de pulmone vulpis ℥. 1. syr. ros. siccar. vel syr. de glycyrrh. aut de hyssop. ℥. ß. Misceantur. Æger lambendo vtatur cum baculo glycyrrhizæ.

Proderit interim suffitus ex vngula caballina, & hic quoque puluis longè à cibo vtendus.

℞. bipinell. siccæ ʒ. 2. ireos Florent. ʒ. 2. ß. facch. ros. ℥. 1. vtatur vt suprà.

Marcorem verò atq; consumptionem, quã cordis exsiccatio infert, instaurare licebit sequentibus remediis, & parti affectæ, & affectui quoque ipsi conuenientibus.

℞. amygdal.dulc. mundat. ℥.2. pineol.bene præparator. passul. mund.in aq. rosar. contus.ana ℥.1. pulpæ carnis capi, vel coxarum ranar.vel cancro.fluuiatil.vel testudin.℥.1.ß.medull.quat. semi.frigi. maior. althææ & bombac. ana ʒ.2.anis. ʒ.1.cinam. ʒ.ß. amyli parum, sacchar. q.s. fiat passa panis vel cum vino (si febris non dehortetur) vel iusculo capi. vel aqu. conueniente. Ex qua fiant placentulæ coquendæ in clibano.

Hûc pertinent consumpta ex pulpis optimar.carnium, pullor.caponum, gallinar. & partium succulentarum vituli,arietis, diu longo igni percoctarũ: expressa ex armo ouillo, perdicib.assatis, & similib. itémque syrupi resumptiui vulgò appellati. Vt.

℞.passul. mund.pistacior.pineol.& glycyrrh.ras.ana ʒ.3. iuiub.sebesten,fic.ping.an.n.8. hysso.agrim.scabios.bipinell. vngul.caball.hordei decorticati ana M.1.semin.melon.bombac. vrtic.althææ, fœnic.ana ʒ.1. ß. flor. viol. & ros.ana p. 2. cum carn.duar.testud.nemoral. præparatar. & minutim concisar.f.decoct. ad ℔.1.In colatur. dissol. sacchar. albissimi, & sacchar. ros.ana ℔. ß. aspersa ℥.1. aq. ros. fiat syrup. perfectè coctus,cuius cochlearia duo subinde ægrotanti exhibeantur.

In admotis magna vis non est,quia pulmo profundiùs latet. Si tamen educi sputũ oporteat,quod ex stertore intelliges, thorax antrorsum & retrorsum lenientibus illinetur ex cap.de pleuritide repetendis.

De cordis tremore seu palpitatione.

CAP. 29.

1 Palpitatio cordis,quæ frequentẽ affert syncopẽ, est insanabilis,& quæ fit ex cõmistione pericardii cũ corde.

ΠΑ'λμος 1 quèm formidinem quidam veterum appellant, motus est præter naturam ab excretrice incitatus,cùm id quod nocet,aut nocere videtur,expellere contendit.Idipsum verò aliquando aqua est concepta cordis panniculo pręter modum

aucta. Aliquando vapor quidam craſſus cordi incluſus: aliàs etiam aliunde importatus, vt è matrice, ventre, & proximis viſceribus. Interdum venenoſus per arterias & venas illatus. Inflãmatio quoque & 2 tuberculum palpitationis cauſſæ eſſe poſſunt, vt & intemperies. Quæ omnia ex cordis 3 temperamento, totiúſque corporis antecedente vita, & aliis ſignis coniectura artificiali 4 diſtingues.

Curatio.

Si ſanguinis 5 copia in cauſa eſt, ſi aqua concepta panniculis, ſi 6 inflammatio, aperienda eſt vena 7 dextra baſilica. Auicennas & Arabes dextram, ſi ſanguis cauſa eſt, ſiniſtram baſilicam, ſi 8 vapor, aperiunt. Siniſtra quoque aperiri poteſt, ſi materia non ventriculis cordis, ſed corpore concepta eſt. Quòd ſi malum ab inferioribus partibus inuehitur, aut inſignis plenitudo eſt, venæ crurum ſecari debent.

Gal. quinto de locis affectis omnes adiutos phlebotomiâ ſcribit, & extenuante victu, quibus cor palpitabat. Id autem, quia veriſimile ſit vaporem eſſe craſſum, vnde cor palpitat. Neque inutilis eſt purgatio, ſi cacochymum corpus eſt: ſiquidem ex vitioſa materia excitatus vapor palpitationem inuehit. Quod ad reliqua attinet, diſtinguendum eſt, ſítne cauſa frigida, an calida, vt inde ratio vitæ inſtituatur, quæ vim medicatam habeat, & malum corrigat.

2 Vt in gallo diſſecto obſeruaſſe ſe tradit Gal. cap. 1. lib. 5. locor. malè affectorum.

3 Cuius ſigna pete ex Galeni microtegni.

4 Vt ritè curationẽ inſtituas. Nã vt ſunt cauſæ, ſic & morborum ideæ: & vt morborum ideæ, ſic varia remediorum genera inſtituenda ſunt.

5 Vt inuenibus, qui ex ephebis exceſſere ob hæmorrhag. naturalem ſuppreſſam: aut in mulierib⁹, quibus menſes nõ reſpondent, aut iis, qui hæmorrhoidibus laborarunt, aut qui vino ſe & carnibus innutarunt multis.

6 Quæ pulſu duro & febre dignoſcitur. 7 Vt reuelatur ſanguis καт' ἴξιν.

8 Qui ducitur per os ſecundum arteriam venoſam parte ſiniſtra, aut hypochondrio ſiniſtro per arteriam cœliacam.

Materia itaque calida, ambra, ſtyrax, calamintha, moſchus, lignum aloës, caryophyllũ, cinamomum, cortex citri 9 & citrangulorum, crocus, nux moſchata, macis, ſem maiora, baſiliſci, vinum aromaticum, odoriferum (Hippocraticum vulgò appellãt) enula, fœniculus, petroſelinum, galanga, zedoaria, amomum, cardamomum, cubebæ, roſmarinus, mẽtha, polium, calendula, theriaca, mythridatium, 10 potio moſchata, electarium lætificans Galeni, diambra, diamargariton calidum, diarhodon cum ſpeciebus, alipta moſchata, gallia moſchata, pleres archontica, capus, perdix, & volatilia. Eiuſmodi, confixa lardo, conſperſo priùs cinamomo, aſſa cum aſperſione vini aromatici. Confectio de aromatibus, vbi ſuſpitio eſt auræ venenoſæ, plurimùm commendatur. Interim verò ſi cordis calida intemperies ſuaſerit, ad refrigerantia conuertere, opportunum erit, & cum ea pugnare ſumptis ſyrupis è floribus perſicorum, è granatis, de ribes, de ſucco acetoſæ, &c.

Conuenientiſſimi verò in cauſa frigida ſunt trochiſci moſchati, quorũ hæc eſt formula. ℞. maſtich. ſpicæ, xyloaloës, cinam. caryophyl. gall. moſchatæ, cubeb. cardamom. granor. paradiſi, corti. citr. ana ℈.4. moſchi ℈.ß. cum vino odorifero fiant trochiſci pondere ʒ.1.

Frigida materia.

Violæ, nenuphar, roſæ, ſantali, caphura, acetum, omphacium, berberis, cerafa, & pruna acidula, acetoſa, ſuccus malorum granatorum, pomorum odoriferorum, acetoſitas citri, limonũ, citrangulorum, perſica, carabe, coriandrum præparatum, cydonia,

9 Vt ℞. corticis citri cõditi, myrobalan. cõd flor orengiæ cõd. nucis moſchatæ cond. conſeruæ anth. viol. bugloſſ ana ʒ. 2. ſpecierũ diamargariti calid. aromatici roſati, lætitiæ Gal an ℈.ß. ſacchari roſati ad pondus omnium, fiãt trochiſci Dentur bis in die è cochleari.

10 Vel ℞. cortic. citri conditi, conſ. borrag. meliſſæ an. ʒ.ß. cõfect. alkermes, mythridatu veter. ana ℈.1. fiat bolus: detur ſub horam ſomni.

pira, lac acetosum, diarhodon Abbatis sine speciebus, diamarg. frigidum, triasantali. Condîta ex his, vt conseruæ & 11 syrupi. Sed condîta & opiata siccioribus, humidioribus arida, ceu trochisci, magis erunt ex vsu. Distillata in balneo mariæ, ius pulli infarcti floribus cardiacis, & similia. Ambigua, aurum, argentũ, margaritæ, coralli, os de corde cerui, rasura eboris, cornu cerui, vnicornis, fragmẽta hyacynthi, smaragdorum, blattæ bizantiæ, spodium, doronicum, melissa, borrago, buglossum. Sed horum quędam ad frigida, quędam ad calida referri possunt. Ex his trochisci comparantur, fiunt 12 epithemata, poma odorifera, stragulæ & vestes suaui odore imbuũtur. Potiones conficiuntur, quæ & palpitationi cordis, & syncopę conueniunt. Trochisci quoque parantur ex materia eiusmodi. ℞. spodij, semin. cucumeris, citrul. endiu. lactuc. portulac. ros. santal. albor. ana ℈. 4. caphur. ℈. 1. cum succo citrul. fiunt trochisci pond. ℈. 4. Sumat quotidie vnũ cum liquore conueniente, vt cum aquæ rosarum ℥. 1. in qua ℈. 4. ligni aloës maduerint.

11 Vt ℞. succorum depuratorum borrag. acetosæ, endiuiæ, citri, pomorum odorifer. ana ℥. 3. sacchar. q. s. f. syrupus vtatur bis in die cum aqua decoctionis acetosellæ.

12 Vt. ℞. aquarũ scabi. acetos. buglo. ros. melis. ana ℥. 3 santalo. omnium, trochisc. de caphura ℈ 2. f. epithema pro corde.

Electarium de gemmis, confectio de ligno aloës, cardiacos releuant.

Proderit & vinum diluere aquis cardiacis, in quibus vnicornis maduerit.

Auro & argento sic vtendum est. Calefiant in mediis carbonibus: deinde quadragesies recalfacta extinguantur in vino, aut liquore conuenienti. Liquor postea bibitur. Horum quoque vim relinqui volunt, si conseruantur in ventre volatilium, dum elixantur aut assantur. Retinentur ore, & saliua deglutitur. Hoc modo argentũ sitim lenit. Alij tenuis-

ſimis bracteolis, quæ folia vocant, & inde condîta, electaria vegetiora reddunt. Rurſus alij in puluiſculum tenuiſſimum comminuunt, & ita cum iuſculo gall. decrepiti, cum collatitiis, expreſſionibus, diſtillatis exhibent. Sed hæc metalla venena credita ſunt antiquis, ob immixtum hydrargyrum. Eſt & aurum potabile in eundem vſum. De colorato confectio alkermes cum raſura vnicornis mirificos præſtabit ſanitatis fructus.

13 *Hoc commentum eſt.*

13

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Omnibus partibus vim quandam naturâ inſitam eſſe, quâ quod offendit, quoad fieri poteſt, à ſe propellant, haud dubium eſt. Omnium tamen non eadem ratio. In epilepſia, ſternutatione, vomitu, id contractione efficitur: in tuſſi, efflatione. In cordis autem palpitatione idem fieri ſuſpicari licet. Concutitur enim cor, & veluti tremulo quodam motu afficitur ob cauſam noxiam, tanquam ingreſſum repente hoſtem formidans, aut ſuperaturum, aut præ imbecillitate langueſcentem ſibi ceſſurum. Neque tamen negamus vera & propriè dicta palpitatione, de qua Galenus agit, cor affici, id eſt, dilatari & inflari præter naturam à ſubſtantia halituoſa & copioſa, cum perſpirare non poteſt: ſubſidere autem, vbi foras extruſa fuerit, aut vt alij volunt, palpitationem cordis mediam quandam eſſe diſpoſitionem, inter pulſum & imbecillitatem. Sed non ideo dilatatur, quia impletur: aut ſubſidit, quia vapor foras truditur. Verùm cùm vaporem aliunde irruentem, vel in ſe genitum præ imbecillitate diſſoluere, aut arcere nequeat, modò dilatatur, modò contrahitur in ſeſe, quia ſtimulatur, & palpitatione excutere nititur quod nocet, donec liberum habeat motum, vel omnino deficiat. Vnde ſæpè ſyncope, aut mors repentina conſequitur, præſertim ſi cauſam intra ſe præſentem ſemper habeat. Inde enim cùm & frequentiùs, & vehementiùs irritetur, tandem repentè ſuccumbit. Ob id optimè Hippocr. Qui frequenter ac fortiter

Palpitatio tremulus quidam cordis motus.

Hippo. aph. 41. lib. 2.

abſque

absque causa manifesta deficiunt animo, de repente moriuntur. Quod ad cordis palpitationem etiam, quæ sæpe syncopem antecedit, iure accommodare videtur Galenus. Excitari autem potest à tuberculo, abscessu, multo sanguine obstructionem faciente, intemperie calida, vermibus non solùm orificium ventriculi, sed & cor ipsum vellicantibus, vt vult Mesuæus, subita vacuatione, imprægnatione, inflammatione, aqua tunica inclusa & humore putri ac malè olente plena, lapillis, venenosa qualitate, spirituoso halitu, siue ab externis, siue ab internis, siue in ventriculis cordis, siue in substantia, siue in pericardio, siue in arteriis causa subsistat, siue accidat extrinsecus, vt vtero, liene, hepate, ventriculo. E quibus causis nonnullas in dissectis corporibus hoc morbo peremptis exploratas habuimus: quas non grauabor hîc subiicere. Archidiaconi cuiusdam dissecto cadauere, abscessus in substantia cordis iuuentus. In alterius pericardio, aqua. In Britone quodam in collegio Triquetico iacente, inflammatio cordis. In alio, abscessus in vena arteriosa. In multis pericardium flatu distentum, qui tandem solet in aquam concrescere, nisi cordis calore dissoluatur. In muliere, quæ quatuor mensium spatio incredibili vrinæ cruciatu laborauerat, duo calculi reperti in corde cum multis abscessibus, integris renibus & vesica. Sed notatu dignissima historia Præsidis primarij Rhotomagensis, nomine Remon. Ab ineunte ætate ad annum quinquagesimum quintum, quo obiit, cordis palpitatione corripi solebat, præsertim à somno meridiano, & vbi arctius tibias constrictas habebat. Sensus quidem tremulus erat ad carotidas, hinc pulsus vel nullus, vel paruus, & sine ordine. Soluebatur paroxysmus edito crepitu, ructu, clystere, dolore in mediis clauiculis excitato, deinde in frõte, vel tussi satis violẽta sponte mota. Relictis tibiarum vinculis, & somno melius habebat. Eadem symptomata in muliere nobili apparuerunt. Vtrisque hepar calidius, ventriculus frigidior. Hinc multa fuliginosa excrementa, spirituosúsque vapor & crassus in arteriis interceptus continebatur, qui in cor exhalans, incutiebat tremorem & palpitationem, donec motu, attritu, aut calore (quod ad id non sufficeret, facultas vitalis) dissol-

Palpitatio infinitis ferè modis excitari potest.

Io. Mesuæus cap. de tremore cordis.

Archidiaconi palpitatione cordis intercepta historia.

Brito ex inflamato corde palpitans occidit.

Palpitãs ex abscessu in arteriosa vena moritur.

Mulier ex calculis ĩ corde repertis coborta inflãmatione concidit.

Præses primarius Rhotomagensis, REMON, palpitatione cordis crebro, diúque cõflictatus.

ueretur, aut alicunde exitum haberet. Ob eandem causam ictericis, splenicis melancholicis ferè omnibus, cachexiâ laborantibus, puellis solet contingere, vapore flatuoso educto ex vitioso humore. Eodem modo Galenus refert ex balneo & vitiosis lignis succensis mulierem solitam animo deficere. Alteram ab vteri affectibus idem pati. Cuidam, si vel per horam lauaretur, idem accidere, nisi priùs panis aliquid assumpsisset. Hominem, dum exolueretur, & cor fortiter palpitaret, repentè interiisse. Sed omnibus neque eadem causa, neque eadem pars affecta. Modò enim in ore stomachi, modò in corde fit principium defectionis animi. Palpitatio quoque non semper causam habet in corde, sed pars aliqua affecta est, cum qua mutuum habet consensum, vt pericardium, & arteriæ, præsertim maiores & viciniores, inde vterus, & similia. Causa autem modò per se morbum efficit, vt tuberculum, aqua, inflammatio: modò aliquid commouet, quod morbum efficiat, vt balneum & ligna succensa in muliere, cuius meminit Galenus, & hepar ac ventriculus in Præside Rhotomagensi. Quam causam Hippocrates manifestam appellat, aphorismo adducto, sicut priorem non manifestam, à qua periculum mortis repentinæ imminet, non ab altera, licet tandem quoque interficiat. Ob ídque vitam Præses ad 55. annum produxit, cum ceteri eodem morbo, sed causa dissimili, breui perierint. Frequenter hoc modo fit. Sympateia aliarum partium, præsertim quibus arteria magna insidet, decubitu in dorsum & renes vsu vaporosarum rerum, animi vehementi perturbatione, accedente cordis promptitudine per intemperiem calidam, pestilentiali aëre, fœtido halitu & venenoso, venenis, tumore vehementi, & similibus. Pulsus & in morbo, & in valetudine euarians, vt è magno in paruum, veloci in tardum, raro in frequentem, affectum cordis indicat vel primarium, vel secundarium, ac tanto periculosiorem, quanto vel frequentiùs corripit, vel magis continuus vt à nobis obseruatum est in clarissima muliere, Dom. Duchastel. A flatu fieri indicant repentina accessio, asthma, motus tremulus in genis, aut alia parte, dolor

Gale. comm. ad aphor. 41. lib. 2.

Palpitationis causa nō semper in corde posita.

ſubitò accedens & deſinens, obtenebratio in oculis, ſibilus aurium. Ab aliis cauſis, intemperies corporis, ſymptomata, & ſimilia.

Remedia ſunt, victus attenuans, exſiccans, medicamenta alterantia, cardiaca, purgatio, phlebotomia, pilulæ, opiatæ, condita ſiccioribus naturis: humidioribus trochiſci & arida, epithemata, vel potius ſacculi, ſyrupi, clyſterum vſus, præſertim in paroxyſmo. Celeriùs enim vapores reuocant Frictio è linteis, quæ conceperint odorem pulueris violati, fortis inſpiratio, vt gementium, contentis in ore cardiacis antidotis, quòd magis penetret qualitas, illitus arteriarum, vbi magis pulſant, & affrictio per eadem medicamenta cardiaca, vaporatio. Phlebotomia & victu attenuante curabat Galenus. Quod optimum eſt in craſſiore ſanguine & vapore. Omnes tamen ſcribit ante ſenectutem mortuos, vel ſyncope, vel alio genere morbi. Vitentur vincula extra acceſſionem, adſtrictio à veſtibus in ventre, thorace, iugulo, alis, inguinibus, & vbicunque inſignia vaſa, præſertim arteriæ. Si in febrem acutam incidant, corripiuntur ſyncope, vt in vacuationibus imperandis & balneis maxima cautio eſſe debet. Ob idque ad periculi prædictionem, ne in Medici culpam mors reiiciatur, interrogandus æger in morbis, num per ſanitatẽ aliquãdo ſoleat exolui, aut palpitare cor. Sæpè etenim, dũm ſãguis mittitur, purgãtur, & ea fiunt, quæ ex ratione morbi oportet, ſyncope intercepti moriuntur.

Gale. ſub finem cap. 1. lib. 5. de loc. mal. affect.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXIX.

Palpitatio cordis eſt dilatatio præter naturam, morbi ſolius opus. Vnde impropriè, & ſolùm ſecundum analogiam tremor appellatur, ſiquidem hic fiat à natura & morbo, quùm voluntarius motus inchoatus non perficitur. Huius affectus cauſa eſt, vel cordis intemperies frigida, vel ſanguinis copia, vel vapor aliquis, aut aquea ſubſtantia plus æquo in pericardio contenta, vel eiuſdem tuberculum aqueum, carnoſum, ſanguineum. Primariò cor

Galen. initio libr. 2. de cauſ. ſympt.

Gale. cap. 1. lib. 5. de loc. mal. affect.

afficitur, vel per consensum corporis totius, vt in febre pestilente, aut maligna, vel viscerum.

Palpitationis curatio. In palpitationis curatione minimè procrastinandum, quia syncopen, atque etiam mortem repentinam sæpè inuehit. Mittitur sanguis, sed parciore manu, è basilica sinistra, nisi plethora dextram aperiendam suaserit: alioqui promptius à sinistra auxilium.

Serosus, aut pituitosus humor, qui sæpiùs morbi huius soboles existit, cathartico accommodato purgabitur.

♃. radic. gram. & petros. ana ʒ.2. flor. cardiac. ana p.1. semin. card. benedict. anis. & fœnic. ana ʒ.ß.f. decoct. In colat. pro dosi infunde agar. recens trochis. ℈. 4. rhei elect. ʒ.1. cinam. ℈. 1. In express. dissol. syrup. laxat. rosa. pallid. ℥. 1.f. potio.

A purgatione parabitur humor zulapiis è syrupis de hyssop. capill. ven. de bugloss. aquis melissophyl. beton. card. concinnatis. Proderit ante, aut post zulapium tabellam vnam electarij aromatic. rosati, aut alterius recens parati sumere.

♃. electar. lætif. Galen. dianisi. ana ʒ.1.ß. rasur. ebor. corn. cerui, ossis de cord. ceru. ana ʒ.ß. santal. vtriusque ana ℈.1. facchar. in aqu. melissophyll. dissol. q.s. fiat electa. per lozeng. pond. ʒ.2.

Iteranda erit superior purgatio: vel hæ pilul. ante pastum alternis diebus imperandæ.

♃. aloës elect. ʒ. 2. myrrh. agar. trochis. & rh. elect. ana ℈. 2. cum syrup. de hyssopo f. massa. Ex cuius semidrachma fingentur duæ, aut tres pilul. duab. hor. ante pastum sumendæ.

Intereà cardiacæ potiones, opiatæ, condîta non omittantur. Cordis verò regioni extrinsecus sacculi applicandi.

♃. flor. bugloſſ. meliſſophyll. roſmarin. ana ʒ. 2. ling. aloës, mac. ana ʒ. 1. cinam. nuc. moſchat. ana ʒ. ß. ſantal vtriúſque ana ℈. 1. f. puluis. Excipiatur goſſipio moſchato, fiátque ſacculus panno ſerico interſutus: admoueatur regioni cordis.

Eidem epithemata inſtituuntur ex aqua. meliſſophyll. calendul cardam. borrag. vino odorifero, puluerib. agallochi, cinam. carophyllorum: vel ex iiſdem pulueribus oleo irino & moſchato exceptis, cera pauca addita linimenta.

Verùm ſi feruor cordis palpitationis cauſa ſit, contraria vſurpabuntur remedia, cùm ſumpta, tum admota, ſcilicet refrigerantia: quorum materiam copioſè deſcriptam reliquit Hollerius.

1 *Ex ſpirituum & partium ſolidarũ corruptione & alteratione: in quorũ cõmoderata quantitate & qualitate viriũ robur conſiſtit.*

2 *Tum etiã generationis priuatione, ὑπερκάθαρσι.*

3 *Vt animi perturbatione, reſpirationis difficultate, inſignium vaſorum obſtructione.*

4 *Vnde repentinus natiui caloris motus intrò, aut foras.*

5 *Vt deiectionib⁹, vomitionibus, cholera, morbo, ſudoribus magnis.*

6 *Vt pulmonis vomica, aneuriſmate rupto: hepatis quoque vomica: vacuatione repentina hydropis, aut empiematis.*

De Syncope. CAP. 30.

SYncope eſt 1 præceps virium lapſus ex inſigni 2 ſpiritus euacuatione, alteratione, 3 interceptione. Euacuatur ſpiritus, quia ſubtilior factus eſt, quia corpus rarius eſt, in acri vehementíque calore. In 4 vehementi animi motu, cum iis 5 quæ excernuntur immodicè, doloris grauitate, morbi magnitudine, fame, abſceſſus 6 ſubita eruptione, & maximè in parte principe, aut quæ arteriis plena eſt: neruo, aut neruoſa parte affectis longo labore, ore ventriculi inſigniter affecto, vel ab humorum frigidorum copia, vel ab humorum acrimonia, lentore, craſſitie. Aliquando etiam intemperie. In cruditate, quam ſequitur alui ſolutio, intemperie partium principum & conſentientium.

Vteri affectibus, intemperie calida & sicca nimis attenuatis humoribus, vitalis virtutis imbecillitate. Alteratione verò, intemperie totius corporis principiorum, & earum partium quæ consentiunt, corruptione, vel ab aëre pestilente, vel à venenis externis, ab internis humoribus venenosis, à materia putri retenta in ventre & intestinis. Interceptione, ab humorum copia, à crassitie & lentore eorundem, qui vias spiritales intercipiunt. Distinctis caufis curationem institues, colligésque ex primo ad Glauconem, quæ ad hanc rem pertinent. Similiter & ex lib. 12. Methodi medendi.

Curatio.

In euacuatione, refouendæ sunt vires, pauco alimento dato interuallis, 7 distillatis, expressionibus, gelatina, 8 iusculis, vino, aromaticis.

7 Ex cõseruis cardiacis pulueribus, seminibus, floribus, fructibus. Vt ex cõseruis borrag. bugloss. anth. nuce moschata, & id genus reliquis.

8 Dissecatur in frusta caput aut coxa arietina & coquitur in phiala bulliente in vase magno aquæ pleno, datur cũ omphacio limonum.

Puluisculus cordialis.

℞. marg. splendidarum ℈. 2. rasuræ eboris, ossis de corde cerui ana. ℈. 1. vnicornis Gr. 4. sacchari viol. ʒ. 2. Vtatur medio cochleari cum syrupo de acetositate citri. Alius

℞. corticis citri ʒ. 1. margarit. splendidarum ℈. 2. sem. citri conditi, sem. melonum, & acetosæ ana ℈. 2. limaturæ auri, fragmentorum smaragdi, hyacinthi, saphiri ana ℈. 1. sacchari rosati ʒ. 3. misce, detur medium cochleare cum vino albo, tenui, odorifero, & parum vinoso, diluto cum aqua, in qua aurum sæpius extinctum sit.

Exhibetur verò vinum, quod sua substantia spiritus quàm celerrimè repare. At aduertendum est, ne sit aliqua viscerum inflammatio, aut delirium, aut ardor cum cruditate. Alij syrupum

acetositatis citri ad ℥.1.cum aquæ oxalidis ℥.2.dissolutum propinant.

Trochisci calidi.

℞.mastichis,spicæ,ligni aloës,cinamomi, caryophyllorum, galliæ moschatæ, nucis moschatæ, cubebæ,cardamomi maioris,granorum paradisi, corticis citri ana ℈.2.moschi Gr.6. Cum vino odorifero fiant trochisci,pondere ʒ.1.aut ℈.4. Alius puluisculus ad idem.

℞. electarij de gemmis, confectionis alkermes, aromatici rosati ana ℈.2.macis, cinamomi ana ℈.ß. sacchari in aqua borraginis dissoluti & siccati ʒ.3. misce,fiat puluis.

Epithema frigidum.

℞. aquæ distillationis rosarum, 9 violarum, borrag.ana ℥.3.vini tenuis odoriferi ℥.1. specierum diamarg.frigidi ʒ.1.ß. misce. Pannus purpureus his calidis imbutus cordi admouendus.

9 Vel acetosæ scabiosæ,tantundem.

Epithema calidum.

℞.vini quartaria tria:melophylli,moschatæ ℥.3. misce.

Inunctiones.

℞.olei de costo.& iasmino ana ℥.1.ambræ Gra. 4.Alia.

℞. 10 olei viol.℥.2.cum duobus granis caphuræ misce,fiat inunctio.

Inunctiones,& epithemata sub sinistra mamma fiunt.

Potiones fiunt in frigida, ex vino tenui odorifero, ex syrupo de corticibus citri, cum aquis me-

10 Vel olei rosati & cydoniorum an.℥.ß.his imbutũ goßipiũ carptum cordi admouetur.

lissophyll.borraginis,calendulæ.

In calida, cum syrupo de limonibus,de persicis, oxysacchara simplici,syrupo acetoso, violato, de acetositate citri,& similibus.Maximè commendatur syrupus de pomis,qui ita parari debet.

11 *Vel.℞.succorū depuratorum acetosæ, agrest.endiuiæ, borra. limonum, pomorum odoriferorum ana ℥.3.sacchari rosati q.s fiat syrup.*

℞. 11 succi pomorum odoriferorum cocti & depurati ℔.1. coletur per manicam Hippocratis cū sacchari violati ℥.3.cinamomi ʒ.2.Vel,recentiorum more, cum æqua portione, aut paulò minore sacchari, fiat syrupus. Eliguntur poma omnino odorifera, partim acidula, partim dulciuscula.Alioqui 12 pomatio optimo vtendum est, ex quo vel iulep, vel syrupus parari potest.

12 *Modò id abradendo & exasperando nō sit intestinis molestum.*

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ἔκλυσις leue animi deliquium: λειποψυχία animæ defectio grauior, nondum tamen ad sudorem vsque: Syncope, grauissima & morti finitima, quasi concisio,quòd spiritus,& vires concidant. Philotheus loco λειποψυχίας, in Aphor. λειποθυμίαν,animi defectum dicit. Sunt,qui distinguant. Aëtius libr.5.ἔκλυσιν,& λειποθυμίαν pro eodem sumpsit. Distinctio facilior hac methodo,cum causarum varietate innotescet. Animi defectionem nihil aliud esse, quàm præcipitem virium lapsum communi omnium notione perspicuum. Vires autem sunt in spiritu calori natiuo iuncto, & temperamento solidarum partium,calore insito, & humore primigenio siue radicali constante. Ergo in tam præcipiti virium lapsu, vel spiritus, vel temperamentum, vel vtrúnque collabitur. Spiritus autem vitalis cùm sit in corde, duplicémque motum habeat, vel intrò, foras, vel foris, intrò, deficit, vel quia non generatur, vel corrumpitur, vel alteratur, vel non mouetur, vel dissipatur.Non generatur vel corrumpitur à proprio receptaculo, propter intemperiem fortem cordis, vt scribit Galen. cap.1. libr. 5. de locis affectis: vel defectu alimenti. Corrumpitur,

Vires corporis in quibus sint cōstitutæ.

vel alteratur, à venenata qualitate, siue interna sit ab aliquo membro, siue externa, vt ab ambiente aëre. Non mouetur ad externa, sed intrò cogitur & suffocatur, vel ab affectionibus animi vehementioribus, vt ingenti tristitia, anxietate, mœrore, dolore, cura, & similibus, vnde sæpè syncope & interitus, vt Galenus docet de symptomatum causis: vel à corpore, vt respiratione prohibita, multitudine & crassitie crudorum humorum exiguos meatus obstruentium, vnde Syncope, aut si non obstruant neque onerent, λιποψυχία oritur, vt Galenus docet 12. Methodi. Hûc referri possunt tumor aliquis præter naturam in corde, vel pericardio, vt in dissecto, cuius ex Galeno meminit Philotheus, tunica inclusa in ventriculo cordis plena humore putri malè olente, vermes & similia, de quibus dictum est superiore capite, quæ aliquando obstruunt, aliquando aura venenosa spiritus inficiunt, & cor vellicant, sicuti & humor è ventriculo, aut vtero, aut hepate, aut cerebro, aut etiam pulmone. *Philoth. com. in aph. 41. li. 2. Aphor.*

Obseruaui idem cuidam accidisse anno 1549. quod Galenus de Antipatro Medico. Huic enim mortuo inuentus abscessus in vena arteriosa. Sectioni mecum interfuit Nicolaus Lambert chirurgus. Motu autem è corde affatim & repentè aliquando foras dissipatur spiritus, & euanescit eodem modo, quo intrò cogitur, vel ab affectu animi vehementiore, vt in gaudio, voluptate, ira, vigilia, risu: vel causa in corpore contenta, vt insigni euacuatione, purgatione per medicameuta, resolutione spirituum concurrentium ad aliquam partem dolore affectam vehementi, aut erosam, vt ad os ventriculi valde sensile, suppuratione, aut ruptione apostematis, vel tuberculi, siue introrsum facta, vt in ventriculum, siue extrorsum, vt in aqua in hydropicis educenda. Simul enim exhauritur spiritus, & vnà cum ruptione euanescit. Quod Hippocr. multis locis significat, vt Aphor. 27. libr. 6. & 8. libr. 7. In partibus quoque exolutionem fieri, vt vacuatione sanguinis, ita & puris, 2. Epid. Memini vidisse syncope mortuos in huiusmodi ruptione è liene. Dissipatur etiam spiritus, pluribus motibus, tenuitate, raritate corporum ipsos continentium, tenui humore & calido, sudore nimio. Atque hæ sunt ferè causæ, quibus læduntur spiritus, qui si suam affectionem communicent partibus solidis, ita vt incipiant resolui, quod sudore cognoscitur, *Galenus de eo Antipatr. sub fine li. 4. loc. affect.*

erit Syncope valde periculosa, imò veriùs mors ipsa. Neque enim ferè moritur homo, nisi quadam syncopis specie. Sin in spiritibus tantùm sit, nec facultas vitalis omnino dissoluta, Lipothymia propriè dicitur, cuius terminus sudor est. Ob id Galenus scribit ad Glauconem Lipothymiam syncopis principium esse. Solidarum autem partium temperamentum multis quoque modis labefactatur, ob defectum alimenti, consumptionem proprij humidi, refrigerationem calidi innati, in longissimis morbis ex atrophia, in febribus acutis à colliquatione, & similibus. Hinc efficitur duo propria & perpetua esse symptomata in Syncope, frigus totius corporis à calore exoluto, & sudorem diaphoreticum, siue syncopticum, à dissolutione solidæ substantiæ. Est enim sudor hic pessimus, & vt causa, & vt signum. Causa, quia solidas partes spoliat humido, & virium substantiam dissipat. Signum, quia imbecillitatem naturæ non ampliùs humores continentis indicat. Sed in Lipothymia tantùm frigus apparet, sic dicta, quòd sit in instrumẽto animi, id est, spiritu. In vtráque tamen sensus & motus priuatio est, & pulsus defectio. Causæ ex propriis signis cognoscendæ: remedia vnicuíque causæ accommodanda.

Confirmanda facultas vitalis, si ab intemperie: à tuberculo & similibus difficilis curatio. In aspera arteria dyspnœam efficit: in tenuibus, spirituum alterationem. Iisdem remediis, quibus asthmatici, curantur. Filio Rogier procuratoris Regij febricitanti in pulsu deficiente & intercidente animi deliquium accidit. Asthmaticis remediis euasit. In euacuatione nimia reficiendus æger, vino diluto (diluitur verò aqua frigida, vt frigore fluxum contineat, celeri motu fluxum reuocet) theriaca recenti, irrigatione aquæ frigidæ, ventriculi linimento, frictione partium superiorum, excretio retinẽda. In veneno, vomitus, theriaca, mythrid. propria antidotus, pulueres cordiales conueniunt. In alicuius partis sympatheia, topica, suffitus, vnctiones, cordis roboratio, partis affectæ curatio. In resolutione spirituum, alimenta optimi succi facilè & citò nutrientia, humectantia. Diogenes Laërtius scribit Democritum multos annos effluentem spiritum retinuisse medulla panis albi intincta vino optimo, vt Cretico, & conspersa puluere menthæ appositáque stomacho, & naribus.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXX.

QVanquam ſyncope ex Galeno libr.12. Meth. virium eſt omnium lapſus, in eo tamen affectu vitalis præcipuè, quæ fundamentum eſt cæterarum, afficitur. Hinc pulſus ferè nullus, nulla penè reſpiratio ſenſus & motus abolitio, in ore pallor, extrema algida & madẽtia, denique ipſiſſima mortis imago. Cauſæ ſunt ſumma, ob intemperiẽ, cordis imbecillitas, ſemper lethalis, ſpirituum à quauis cauſa exolutio, vel ſubita eorundẽ & præfocans ad cor reuocatio, qualis hæmophòuis, quib. ſanguis adimitur, ſæpè euenit, qualitas aliqua maligna, aut halitus teter, tota natura infenſus, conſpurcatio ab aſſumpto veneno, aut à morſu animalis venenati, ab aëre inſpirato ex fodina metallica, ex cadaueribus & leguminib. putribus & à vẽtriculi, vteri, aut alterius partis, in cuius cõſenſum cortrahi poſſit, vitio. *Syncope maximè vitalẽ obſidet facul.* *Syncopes cauſæ.*

Vocatus Medicus ad ægrum ſyncope prehenſum, omne ſuum ſtudium imprimi, ad ſymptoma referre debet, vt præſente acceſſione eum liberet. Proinde agnita cauſa, remedium ipſi contrarium inſtituet. Galenus in omni ſyncope vinum commendat, quod alioqui, vrgente febre, inflammatione, vel mentis alienatione, pernicioſum. Eo tamen vti licebit intermiſſionis tempore, ſed pauco, & decocto bugloſſi, borrag. aut ſimili diluto. Odorata, vt lintea aqua roſacea, aceto & pauca caphura imbuta, naribus admota iuuabunt: talia enim ſpiritus promptè recreant. Aſperſio quoque frigidæ poros occludendo, & vim ſopitam antiperiſtaſi exſuſcitando, confert. *Curatio ſyncopes.*

Recreato à paroxyſmo ægro, de ſyncopes cauſa

tollenda cogitatur. Si plenitudo suffocationem minitetur, phlebotome haud aliter prodest, quàm si quis exiguo igni, qui præfocatur, lignum subtraxerit, vnde reuiuiscat. Si frigida intemperies, aut calida in causa sit, valebunt cardiaca capite superiore enumerata. Si sumptum sit venenum, vomitus subinde repetetur, fortis iniicietur clyster, alexiteria, quæ tota pugnent substantia, sumentur, & applicabuntur, vt theriaca, mythrid. & id genus alia.

De cholera. CAP. 31.

CHolera morbus est 1 acutissimus, sine febre ferè, quæ vel vno die, vel altero, vel certè paucis 2 diebus hominem rapit, substantiâ corporis effusa, partim assiduis vomitionibus, partim iisdem deiectionibus.

Hippocrates choleræ siccæ meminit Commentario 4. de ratione victus in acutis, cuius naturam & curationem ex eo loco intelliges. In humida verò animaduertendum in primis est, vt si fieri potest, 3 vomitus componatur, & relinquatur motus, qui ad intestinum est, corrupta ferè ac exitiosa materia, quæ excernitur. Itaque initio retinenda non est, sed tum primùm, cum vires inde considere videntur. Itaque initio 4 aquæ tepidæ, aquæ hordei, aliquando etiam adiecto momento saccari, aut mellis, vbi frigida materia est, imperandus est potus ad ℥.6. Quòd si æger borborygmis & flatibus sollicitatur, cochleare medium seminis cumini poterit aquæ incoqui. Hac arte fluctuans materia, & ad vomitum incitata, repurgatur, ex quo sistendo vomitui intendendum est.

1 Est enim immoderata perturbatio vẽtriculi sursum ac deorsum per vomitum & secessum facta, à causa nomẽ habẽs, vt ait Galen. lib. 2. Meth. Pars affecta est vẽtriculus, cui consentiunt intestina.

2 Id vero accidit vt plurimũ ob vellicationem & erosionem vtriusque orificij vẽtriculi: vnde contrarij duo motus sequũtur naturæ maximè infensi.

3 Quare crura & manus contrahuntur, animaque deficit.

4 Quibus concurrentibus mirum non est, si subito quis moriatur.

♃.zulapij roſ. ℥.3. ſucci granatorum ℥.1.ß.miſce, vtatur breuibus interuallis, duobus aut tribus cochlearibus. Conueniunt & ſyrupi, 5 roſatus, myrthinus, de cydoniis, de granatis, & ſimiles in cauſa calida. Iidem quoque in cauſa frigida, ſed conſperſis pulueribus ſpicæ, cinamomi, nucis moſchatæ, & ſimilibus. Alioqui ſyrupus de mentha, de abſynthio, & ſimiles.

5 Hi ſyrupi non ſunt in aquis diſſoluendi, metu relaxationis ipſius vētriculi ab humiditate nimia.

Oportet autem aſſumi cochleari, breuibus interuallis, & ſine aquis. Largior enim potus hîc non conuenit.

Eum enim adſtringere tum oportet.

Laudatur remedium ab antiquis ex vini granatorum ℥.2. ſucci menthæ depurati ℥.ß. & vtatur cum cochleari, vt priùs dictum eſt. In cauſa frigida, 6 vinum optimum, tenue, & odoriferum aliquando ſatis eſſe poteſt. Imperabis quoque, vt granatum integrum, acidum, dulcoratum cum ſaccharo roſato odoretur. Æger ſugat interim: eiuſdem quoque grana commanducet. Conſpergenda facies aqua frigida, aqua roſarum per ſe, vel in frigore, adiecto vini odoriferi momento, vel moſchi modico. Vtendum quoque iis, quæ exteriùs admouentur ſtomacho, qualia ſunt hæc.

6 Si ſine febre fuerit affectus, quæ magna ex parte abeſt. Vinum vero generoſum vel merum aſſumatur, pro natura ægri, conſuetudine, tempore, aëre.

♃. ſantalorum rubror. roſ. ana ʒ.2. galliæ moſchatæ ʒ.ß. caphuræ Gra. 6. Madeant in aquæ roſ. ℥.4. aceti ℥.1.ß. Panniculi in hac miſcella merſi & expreſſi, quantùm fieri poteſt, frigidi toti ventriculo applicentur.

Poteſt inungi ſtomachus oleo roſato, de cydoniis, de ſpica, de abſynthio, vt res exigit. Quòd ſi timetur nimia refrigeratio, miſcellæ ſupradictæ ſuccus menthæ, abſynthij, aliquid quoque cinamomi

Dilutior autem aqua aurata, argentata, chalybeata: valde ſola vini potione multos præter ſpem euaſiſſe ſcribit Alex. Trall.

aut vini austeri odoriferi commisceri potest: 7 Mastichis ℥.2.aut 3. cum oui albumine, cum oleo cydoniorum, aut conuenienti dissoluuntur. Inde fit emplastrum, quod extendi debet in aluta formata ad modum scuti. Cæterùm quæ confirmant ventriculi robur sumpta & admota, vt in vomitu & leienteria, veniunt vsurpanda.

7 Vulgo paratur scutum ex mastiche & carne cydoniorũ oleo conueniente exceptus. Quibus licebit aliquid cerati stomachici Galeni immiscere.

Vulgi experientia est, eboris tabella admota ventri vomitus compesci. Sed interim dum hæc fiunt, somnus & quies, quantùm fieri potest, concilianda sunt. Consulendum viribus, partim odoribus, partim alimentis.

Perdiculas ergo, aut iuuenes pullos columbarum confixos baculis myrthi, rubi, cinamomi, vt res exigit, conspersos interim, dum assantur, aqua ros. vino granatorum, vino austero, odorifero, primùm quidem calidos & plenos fumo naribus ægri admouebis. Ex eo tortiuo prælo succum inde exprimes: expressam materiam naribus ægri admouebis: succum sorbendum exhibebis. 8 Dabis gelatinam cum succo granatorum distillatam, qualem in sputo sang. Sunt qui bucellam panis assent, vino granatorum conspergant, edant, dein vinum vtiliter ebibant. Eundem assatum panem vino immersum, & caryophyllorum puluere aspersum, aluum sistere certo constat experimento.

8 Huc spectant pulueres ex saccharo rosato, & margaritis, manus Christi, conseruæ rosar. cydonior. oxiacanthæ condîta, &c.

Quòd si nihil continet æger, priùs data aqua tepida, cucurbitulam magnam affiges ventri, & interim dum ea cucurbitula fixa est, cibum exhibebis. Breuibus interuallis cucurbitulam figes, & refiges, & ita nutries, ex Galeno sub finem libr. de paratu facilibus.

Consensus est veterum Medicorum, dropacismum impositum ventri singulare esse remedium assiduè vomentibus. Parabis dropacem ex quatuor partibus picis & vna olei cydoniorum vnà liquatis, deinde extensis in aluta. Postremo medicamentum calidum ventri applicabis.

Laudantur vincula articulorum, frictiones mediocres, fotus ex oleo multo, magis vbi conuulsio est, vel imminet. Fouetur spina, musculi conuulsi articuli. Cucurbitulæ quoque & ventri & scapulis affigi possunt. Quòd si refrigerantur extrema, linteis calentibus inuoluenda sunt.

Si spasmus accidit, redeundum ad curationem spasmi. Si vrget sitis, semina cucumeris in aqua temperari debent, donec intumeant: tum cortex exterior detrahitur: quod est reliquum, aqua incoquitur: aqua refrigerata bibitur. Contra syncopen cùm aliis remediis supradictis, tũ buccella imbuta vino admota naribus, contenta ore vtendum est. Erasistratus ex Chrysippo præceptore vinum aqua frigida dilutum cholera morbo affectis, tanquam extremum remedium, commendat, vt vel morti proximos refoueat. Idem probat Galenus libello de venæ sectione aduersus Erasistrat.

Trochisci Rhazæ.

℞. mastic. boli arm. thuris ana ℨ. 2. ß. carabe, cardamomi ℈. 2. caphuræ, galliæ moschatæ, caryophyll. ana Gra. 5. cum succo granat. fiant trochisci pondere ℈. 4. Detur vnus, superbibatur ℥. 1. succi granat. iulep. granati, syrup. cydoniorũ, aut similis. Deorsum reptante materia choleram morbum cõmittente, optimum erit naturæ opitulari, exhibito

9 Clysteres sæpè & sæpè iterandi, vt motus omnis deorsum fiat. Initio qui morsum & acrimoniam humoris retundant, conueniẽt, vt ex lacte, saccharo, oleo violato & vitellis ouorum. Deinde fortiores paulò & vehementiores.

cathartico conuenienti: vt infuso rheo & vehementiùs expresso, syrup. laxat. ros. pall. syr. de cich. compos. cum rheo. Atque id quidem tutiùs imperabitur, cum materia naturam ad excretionem sollicitat, nihil tamen effatu dignum vomitu, aut deiectione excludit. Clysterum 9 hîc duplex est vsus. Initio reuocandis vomitionibus, & hi simplices esse debent. Posteà verò collabentibus viribus, qui & leuiter reprimant, & adstringant.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Choleræ morbi duæ species. Choleræ aridæ effectrix caussa. Cholera humida vnde.

Hippocrates quarto de ratione victus in acutis, & Galenus in Comm. & Isagoge, duplicis choleræ meminerunt, aridæ & humidæ. In vtróque perturbatio est ventriculi immodica infrà, supráque. Differunt caussa, & symptomatæ. Arida enim fit ex spiritu flatuoso, acri, qui siue egeratur, siue retineatur, lancinat & mordicat partes ventris neruosas. Venter inflatur, strepitus fit, dolor in lateribus & lumbis, aluus nihil deiicit, sed adstringitur. Humida gignitur, vel ab alimentis, vel medicamentis. Alimenta in caussa sunt, quæ succum crudum, flatuosum, acrem procreant, ægrè coquuntur, tardè permeant, vt intestina suilla infarcta sanguine, cæpis, pipere, pinguedine, quibus nihil difficiliùs coquitur, laserpitij succus, caseus, suilla caro, bubula, caprina, ventres animalium infarcti. In summa, quæcúnque vel flatuosum succum generant, vel acrem, vel facilè putrescentem, vel humiditatem acrimoniæ iunctam habent. Corrumpuntur enim facilè, & acrimonia fluxiones irritant ex toto corpore, mordicantes orificia vasorum, quæ ad ventrem pertinent, vnde vomitus, & deiectio. Medicamenta sunt, vt helleborus, apud Galen. Comm. in apho. 1. lib. 5. Apho. Sed hoc nomine reliqua quoque violenta pharmaca intelligenda, vt Colocynthis, Scammonium. Ex his enim aliquando generatur conuulsio, aut immoderata purgatione, aut neruorum substantia resiccata, aut demorso ore ventriculi, neruis laborantibus per consensum, ab æruginosa

bile; vt

bile, vt in adolescente, cuius meminit Galenus, & in negotiatore quodam Rhemensi, cui vomitu citato desiit conuulsio. Aliquando verò Cholera sequitur. Mordentur enim, vt de alimentis dictum est, partes neruosæ vi medicamenti, & acrimonia humoris attracti, à cuius etiam quãtitate potest ventriculus comprimi, ídque præsertim fit, cum humores non sunt ad purgationem parati. Fit aliquando è toto corpore, aliquando ex quibusdam partibus, vt hepate. Huic maximè proprium est symptoma, de quo Galenus agit comm. in eundem Aphor. Contractio, videlicet, in musculis & pulpis tibiæ, quam vulgò, *Gouttes crampes* nominant. Quod accidit viduæ defuncti Præsidis *de Longueil*, & Dominæ Diynor. Morbus est peracutus, vt qui quarto ad summum die finiatur. Alia symptomata sunt & signa, vomitus, deiectiones bilis frequentissimæ, deliquia animi, sudores exigui, sitis pulsus vermiculantes, ructus nidorosi. Quibusdam accidit certis interuallis, naturâ sese exonerante, sed ob impetum humoris biliosi erumpentis, salubri humore simul cũ vitioso foras expulso. Huiusmodi homines Græcis χολερικοί, ἢ χολεριῶντες dicuntur: Plinio biliosi.

Curatio perficitur sublata causa, conuulsione, syncope, tremulo motu, singultu, si adsint. Purgatione, si facilè soluatur aluus prouocatione vomitus, qui prohibetur iniecto clystere calido, vt prouocet, pingui, leniat. Hydrelæo calido partes, corporis fouentur. Subducto ventre, & eò conuersa materia, sanitas. Dormiat, vt coquat. Vinum sit tenue, ad penetrationem, vetus, meracum, ad coctionem, modò à cruditate morbus sit. Paucissimo vtatur cibo, lacte asinino, vt purget & leniat. Neque simul deiectionem, & vomitum prouocare licet. Quæ enim in ventre continẽtur, subducenda, & vomitus prohibendus, Hipp. 4. Acu. Ventriculus roborandus admotis. Conueniunt adstringentia, emplastra, sacculi, linimenta, vnguenta, cerata, epithemata, sed celeriùs agunt fotus. Cucurbitulæ inter vmbilicum & stomachũ, purgatio, pilulæ, condita.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXXI.

CVm pungens dolor atque erodens, tormina & nausea quenquam inuadunt, hísque adsunt

Gal.lib.2. Meth.

aut proximè succedunt, vomitus, & ventris per inferiora turbatio, choleræ morbi certa significatio affertur. A causa nomẽ habet. Accidit enim vt plurimum à bile vellicationem & erosionem vtriusq; orificij ventriculi committente: vnde contrarij duo motus naturæ molestissimi consequuntur.

Choleræ morbi curatio.

Vomitus quia grauissimum naturę negotium facessit, statim in initio iuuandus, digito, aut penna ori indita, vel hoc vomitorio.

℞. aqu. decoctionis hord. & raphan. ℥. 3. olei comm. & hydromel. an. ℥. ß. f. vomitorium, tepidè sumatur.

Vel etiam deiectione materia in ventriculum concepta vacuabitur, iis præsertim, quibus laboriosa vomitio. Purgatio verò fit eiusmodi, vt aluum non lubricet, qualis hæc.

℞. cortic. myrobal. citrin. & gran. berber. ana ℥. 2. seminis acetos. portul. ana ʒ. 1. f. decoct. ad dosin. In colalur. infund. rhei. elect. ʒ. cum pauc. cinam. In expressione dissol. eiusdem rhei puluerati, vstulati ʒ. ſ. zulapij rosacei ʒ. 6. f. potio.

Clysteres quoque sæpe iterentur, vt motus omnis deorsum ducatur. Comparabuntur ex iis, quæ humorum acrimoniam retundant, vt ex lacte, oleo viol. sacchar. vitell. ouor.

Robori autem ventriculi sumptis & admotis prospiciendum. Sumptis, si calida sit causa, syr. ros. limon. de acetos. citr. & similibus: qui per se exhibẽtur, nec in aquis dissoluuntur, metu relaxationis vẽtriculi à nimia humiditate, quem adstringere oportet. Admotis, vt oleo cydon. ros. myrt. vel litubus ex iisdem oleis & pulueribus ros. rub. santanl. malicorij institutis. Si frigida causa, syr. de mentha, & consimiles valebunt. Alexander Trallianus sola

vini potione multos præter ſpem euaſiſſe ſcribit. Vinum generoſum ſit, merum, vel dilutum aqua aurata, argentata, vel chalybeata. Plura ad hunc affectum remedia ex capite de lienteria petenda.

De imbecillitate 1 ſtomachi CAP. 32.

IMbecillitas ſtomachi frequens 2 conualeſcentibus: magis etiam 3 ab imperfecta criſi, in quo reuocanda ſententia Hippocratis. Si à morbo cibum aſſumens quis, non corroboratur, largiori 4 alimento corpus vti ſignificatur. Quòd ſi non aſſumenti cibum hoc accidat, ſcire oportet, 5 quòd indiget euacuatione.

In conualeſcentibus ergo, quibus reddita eſt appetentia, imbecillitas ventriculi non poteſt tantùm conficere, quantum appetit. Modica itaque quantitate, ſed breuibus interuallis, cibis boni ſucci, & qui facilè coquantur, reficiendi ſunt. In aliis, quibus appetentia non redditur, reliquiæ morbi in cauſa ſunt, quæ optimè vel rhabarbaro, vel hierâ picra ex decocto cicerum, aut abſynthij repurgantur.

In ſanis verò debilitas eſt, vel à ſola intemperie. Cuius indicia ſunt, calidæ quidem, æſtus in 6 medio corpore, ſitis aſſidua, & lingua arida, iactatio corporis, aliquando etiam extrema, vel frigida, vel temperata, nec pro ratione æſtus calentia, à cibo nidoroſi ructus. Frigidæ verò frigoris ſenſus in parte infirma, nulla ſitis, 7 ſaliuatio aliquando multa,

1 Alui ſiue ventriculi, in coquendo & appetendo, quæ duæ ſunt actiones ventriculi, coctio & appetitio. 2 Morbo defunctis, collapſo habitu, alieno temperamento, & mutata ventriculi actione languida. 3 Superſtite morbi materia, aut empieumate. 4 Quòd ſcilicet ſit infirmus ventriculus, & morbi diuturnitate collapſo habitu, abalienatóque temperamento, neceſſitati corporis ſatiſfacere nequeat. 5 Ad excludendas morbi reliquias, quæ ſuctionis ſenſum impediunt. 6 Vt æſtu viſcera incandeſcant. Nam vbi calor, ibi motus. 7 Ex humoris in ventriculo fluctuantis copia, per continuitatem inuertoris tunicæ ad os.

ructus acidi. Alia ex arte Medica Galeni require. Cauſa quoque nonnunquam materia eſt, eáque vel 8 quantitate peccat, vel qualitate. Rurſus vel corpori ſtomachi, vel ventriculi imbibita eſt, vel in capacitate fluitat.

Intemperies quoque aliquando complicantur, quarum omnium ſigna colliges ex arte medica.

Intemperies contrariis, calida quidem frigidis, vt potu frigidæ, frictione articulorum, cerato Galeni, cuius hæc eſt deſcriptio.

℞. ceræ lotæ in aqua roſarum ℥. ß. olei roſacei in aqua roſarum ſimiliter loti ℥. 2. liquefiant in vaſe duplici. Quod quum fuerit refrigeratum, diu malaxetur cum aqua frigidiſſima, vel ſucco plantaginis.

Imperanda ratio vitæ, quæ refrigeret. Et 10 contra æſtum ac ſitim his vtimur.

℞. ſem. cucumeris in aqua macerati, & excorticati ℥. ß. tragacanth. diſſolut. in oui albumine ℥. 2. liquefiant in vaſe duplici cum eodem oui albumine: fiant hypoglottia, id eſt, pilulæ, quæ teneantur ſub lingua.

Quòd ſi ſyrupis vtimur, iis omninò abſtinendum eſt, qui 11 acetum recipiunt, niſi humiditas cōiuncta ſit.

In frigida, volatilium carnes confixæ cinamomo, aut lardo conſperſo puluere cinamomi, & ita 12 aſſatæ. Alimenta omninò calida, vinum odoriferum, aut etiam colatum cum ſaccharo, cinamomo, granis paradiſi, modico zinziberis, & ſimilibus. 13

8 Ea vel localē habet in aluo generationem, vel aliūde affluit.

9 Ex lib. 10 Therap. methodi.

10 Sumptū & admotū: vt cōſer. violarum roſar. borrag. iulep roſato, ſyrupo maior. punicorum: admotū itē ventriculo, vt hapſo, linimēto, epithemate ex aqua roſarum & bugloſſ. Hapſus verò cydoniorū oleo imbuatur.

11 Cuiuſmodi eſt ſyrup. acetatus. Et tamen oxyſacchari loco præſcribi poteſt, ob ſuccū mali punici.

12 Vt condimento ex pulueribus caryophyllorū, nucis moſchatæ & cinamomi cum ſapa.

13 Aut fiunt condita, opiata è nuce moſchata, myrobalanis conditis, cortic. citr. cond. flore aureng. cond.

Fotus è 14 sacculo mollissimis plumis anseris pleno, & aliis quæ posteà de siccitate in hectica febre dicentur.

Humiditas, si fluitat, vomitu elicienda est. Vbi imbibita est, & qualitate peccat, pharmaco repurganda est. Si tantum quantitate peccat, & præter modum stomachum ac ventriculum remollit, adstringētibus medicamētis, admixta aromatum parte ad resiccandum, vtendum erit. Si crassus & viscidus humor est, incidendus oxymelite, aut aliis eiusmodi, tum pharmaco deiiciendus est. Materia eorum, quæ infirmum stomachum è frigore confirmant, cinamomum cortex citri, caryophyllum, mastix, lignum aloës, zinziber, & chebuli conditi, macis, mentha, absynthium, galanga, scœnuant. caruũ, ami, flores anthos, vinum aromaticũ, nux moschata, piper, aromaticum rosatum, diagalanga, diacuminum, diatrium pipereum, diacydoniũ cum aromatibus, theriaca, mythridatium, syrupus de mentha, de corticibus citri, mel anthosatum, oleum nardinum, de spica, de mentha, in quo aromata calida coxerint, vt piper, cinamomum.

14 Fiunt sacculi ex radice cyperi, cal. arom. schœnuantho, caryophyl. absynthio Roman. menth. origi. chamæmelo rosis. Coquũtur in aquis partibus aquæ & vini rubri: decocto madefacta spogia admouetur stomacho. A fotu autem illinatur oleis absynth menth. & nuc. moschatæ.

Frigida. Coralli, santali, ambra citrina, coriandrum præparatum, ebur, cornu cerui, & vnicornis, cydonium, pira adstringentia, rosæ, diarhod. Abbat. trochisci de spodio cum semiue acetosę, myrrha, acetosa, diacydonion sine speciebus, scoria ferri, limatura chalybis ceratum santal. vnguentum rosatum, oleum rosarum, & de cydoniis, syrup. rosat. & de cydoniis, aliáque eiusmodi, quorum pars in controuersiam temperamenti venire potest Cęterùm calidam temperiem corrigere possunt. Horũ enim

omnium vſus, vel quia inde puluiſculi & electaria, potiones quoque confici poſſunt, aut topica, quæ exteriùs applicentur. Vrgente ſitis ardore ſemina portulacæ, cucumeris, cucurbitæ, acetoſæ & ſimilia, trita & excepta mucagine tragacanthæ proderunt. Item glycyrrhiza recens. Per omnia tamen videndum eſt, ne adſtringamus nimiùm, ex quo ſiccitas immodico cõtrahitur, ne nimiùm humectemus. Hinc enim virtus harum partium diſſoluitur. Neque nimiùm refrigerandum, vnde extingatur calor.

Tepidis vtendum non eſt, ſed vel frigidis, vel calidis, quòd tempore virtus ſtomachi relaxetur.

Remedia externa anteriore parte ad ſterni initium ſub pectore aptanda ſunt: quanquam & poſteriore parte ad duodecimam vertebram probato remedio applicari poſſunt. Vtráque parte poſita magis iuuabunt. Sed oportet ea quæ poſteriùs ponuntur, habere aliquid tenuium partium, quò per difficiliorẽ viam penetrare poſſint. Humidiori ventriculo conuenit. ℞. ambræ citr. maſtichis, iridis, an. ℥.3. roſ. ſiccarũ ℥.1.ß. fiat pul. detur ʒ. cum magno cochleari ſucci granatorũ, vel ſero lactis. Quòd ſi frigiditas adiũcta eſt, addes cinamomi, ſcœnuanthi, maceris ana ℈.1. Quinetiam humidiori ventriculo conuenientiſſimum iſtud eſt remedium. ℞. aquæ vitæ ℔.2. aquæ roſar. ℔.1. cinamomi ℥.1. miſce omnia. Deinde bis aut ter cola per manicam Hippocr. poſt infuſionem horarum 24 Capiat bis in hebdomade cochleare vnum hyeme, æſtate ſemel. Humiditatem quoque reſiccãt ferè omnia in frigidis numerata, & vino incocta, quòd adſtringat.

Ad idem paratur racematum vinum, in quo macerantur caryophylla, absynthium Romanum, &c. Vt si feruente musto, noduli vel sacculi pendeant è charyophyll. zinzibere, menth. absynth.

Sed vbi frigiditas coniuncta est, aromata commiscenda. Ad frigidam dispositionem.

℞. corticis rad. fœniculi ʒ. 2. coquantur in vini optimi ℥. 4. ad dimidias. Quòd si maior refrigeratio est, coletur vinum per manicam Hippocratis cum ʒ. 1. cinamomi.

Instituuntur quoque trochisci, qui infirmitati stomachi à frigida causa mirificè medentur. ℞. ros. rub. ʒ. 3. ligni aloës, spicę, mastich schœnuanth. mac. cinamomi, absynth. ana ʒ. 1. Ex vino veteri fiant trochisci. Diatrium pipereon, diacydonium Galeni cum aromatibus conueniunt. Exhiberi verò solent electaria, lozengiæ, syrup. horas duas ante cibum: primùm quidem lozengiæ, deinde syrupi.

Quod si flatus adsunt, galanga, grana paradysi, cuminum, lybisticum, caruum, baccæ lauri, iuniperi, & similia vino odorifero incoquenda sunt in pul. redacta, macere & cinamomo adiectis incorporetur melle anthosato. Theriaca & mythridatio hîc vtendum est.

Calorem refouent catuli, cati, caniculæ, pulli, pullæ, manus admota ventri, rasura dibaphi, quæ plurimùm conuenit, vbi etiam frigiditas est, gossipium, sacculus è mollissima pluma anseris, pellis leporis. Gossipium in vino odorifero, decoctione menthæ immersum, expressum, siccatum, & ita impositum. Ceratum stomachicum Galeni, vel hoc.

℞.ol.de ſpica ℥.4.ceræ ℥.1.maſtichis ℥.ß.liquefiant in vaſe duplici. Deinde adde cyperi, macis, cinamomi ana ʒ.1.commiſce diligenter, & raſurâ dibaphi excipe, quantum ſatis eſt, calidúmque appone.

Vel.℞.maſtich. cerati ſtomachici Galeni, æquales partes: cum oleo abſynthij, aut de mentha f. emplaſtrum ventriculo apponendum.

℞.dialthææ ℥. 1. maſtichis diſſol. in oleo de ſpica ℥.ß.croci ʒ.ß. miſce, extendatur in aluta pro ſtomacho. Hoc & dolorem lenit, & ſtomachum roborat.

Maſtichis grana præmanſa & deglutita, Ceratum ſtomachicum Galeni. Concalfacto verò ſtomacho vtẽdum eſt cerati ſantalini ℥. 2. malaxatis cum oleo de cydoniis, roſarum, deinde extenſis in aluta. Iulepus roſatus, vinum granatorum, ſyrupus acetoſus ſimplex, & ſimiles ſyrupi. Quòd ſi humiditas calori coniuncta eſt, aut aliquis humorillioſus, vel in ventre collectus, vel aliunde inuectus, abſynthio, hiera picra, rhabarbaro, caſſia, & ſimilibus hac ratione vtendum eſt.

Abſynthij decoctum bilioſa deterget & ſubducit, ſi quidem altiùs non fuerint imbibita: & hoc magis melicratum ex abſynthio, aut decoctum abſynthij cum octaua parte mellis roſati dulcoratum. Infeſtiſſimum verò abſynthium, & quæ adſtringunt, quibus pituita ventriculo inhæſit. Tum enim priùs incîdi & tenuari materia poſtulabit. Hieræ picræ, & rhabarbari vſus eſt, vbi imbibitus humor eſt bilioſus tunicis ventriculi. Vtriúſque ʒ.1.aut ℈.4. ex decocto abſynthij, cicerũ rubrorum, ſero lactis,

aqua endiuiæ,ſatis eſſe poſſunt. Alioqui ℥. 1. caſſiæ, aut catholicum imperandum eſt. Sed ab his roborandus erit ſtomachus: nec enim, vt hiera & rhabarbarum, confirmare poſſunt. Ventriculum roborabunt oleum maſtichinum & ſtyracinum deſcriptione Nicolai, in quibus hapſus lanæ purpura intinctæ ſtomacho apponitur. Similiter olea nardinum & moſchatum,coſtinum,è benzoino,vſurpari poterunt.

Vinum abſynthites deſcriptum à Dioſcoride deterget,roborat,appetentiam reddit. Quòd ſi deeſt, molliores abſynthij cauliculos recentes leuiter conquaſſabis, vino odoro, auſteriuſculo macerabis, & leuiter feruefacies, vel ſiccos eoſdem cauliculos vino infriabis.

Id vinum maximè facere ad ſubuerſionem ſtomachi Arriæ celebris fœminæ hiſtoria à Galeno cap.3.lib.de Theriaca ad Piſonem deſcripta ampliſſimè confirmat. Hæc non appetebat, non continebat,vt pote ſtomachi affecta diſſolutione,atq; adeò in atrophiæ periculum incurrebat. At vbi medici Galeni conſilio, vinum ex abſynthio confectum propinârunt, illico appetentia eſt reſtituta, & ventriculus confirmatus.

In imbecillitate ſtomachi plurimus olim vſus medicamenti è cotoneis. Syrupus acetoſus è cotoneis ſic fit. ℞. ſucci cotoneorum per reſidentiam depuratorum,ſacchari ana ℔.1.aceti ℥.3. coque ad ſpiſſitudinem.Conuenit calfacto ſtomacho,& inde infirmato. Poteris tamen imminuere modum ſacchari, vt erit auctus calor: aceti, vt erit ſenſus ſtomachi.

Miua Rhazæ.

℞.ſucci cydoniorum maturorum per reſidentiam deputati ℔.1.ſacchari ℔.ß.vini veteris ℔. ß.coquãtur,& deſpumentur.Tum.

℞.zinziberis,ſpicæ,cinamomi, caryophyl.ana.ʒ. 2.maſtichis ℈. 4. Omnia pulueriſata nodulo includantur, & in prædicta miua calida macerentur: deinde refrigeſcant,& nodulus exprimatur.

Græcorum.

℞.ſucci cydoniorum,mellis optimi ana ℔.1.aceti acris ℔.ß.aut non ita acris ℥.9. zinziberis ʒ. 5. piperis albi ʒ. 2. Succus cum aceto & melle modicè coquatur,deſpumetur,tum indę pulueres, & coque ad craſſitudinem.

Moderatis omnibus oris ventriculi affectionibus, præterquàm quæ æſtu vehementi oriuntur, proxima duo medicamenta conueniunt.Aliud.

℞. carnis cydoniorum,mellis ana ℔. 1. aceti albi ℔.1. ſimul bulliant, & agitentur, tum adiice piperis ℥.1. zinziberis tantundem, petroſelini Macedonici ℈.8.hoc magis adſtringit. Ventri calida intemperie affecto, aut bilioſo, piper & zinziber ſubſtrahuntur. Ventri temperato tantùm dimidium piperis & zinziberis ſubſtrahitur. Aliquando miuæ aromaticæ ℥.1.theriacæ aut mythridatij ʒ.1. commiſcentur. Datúrque hæc miſcella ex vino odorifero. Quòd ſi etiam dolor coniunctus eſt,in primis phlebotomia ex interna brachij conuenit. Perſeuerante malo, ex vtráque baſilica, & hoc magis ſi grauis dolor eſt, ſi repentinus,ſi difficilis ructus,& ſpiritus: ſi febris eſt, ſi dolor in dorſum & ſcapulas extenditur, ſanguis detrahendus.

Historia est quinto Epidemion, de muliere quadam, quæ in vehementissimo dolore stomachi, nullis aliis adiuta remediis, sanata est ducto ex vtraque manu sanguine.

Posteà verò leniendus dolor est, & si quidem venter æstuat, cucumeris semen, & hordei in aqua frigidissima macerari debet, & decorticari: cum adiecta parte glycyrrhyzæ rasæ & recentis coquatur aqua, despumetur. Refrigerata verò, vel niue, vel aliis modis suprà dictis propinetur. Vesica ea aqua, vel alioqui frigida, ex dimidio plena sæpiùs admoueatur.

Quòd si materia aliqua concepta ventriculo dolorem facit, ea, vt priùs, commodè repurganda est.

Cucurbitulæ vmbilico, aut ad latera vmbilici affigendæ sunt. Dextrum quidem, si ab hepate: sinistrum, si à liene in ventrem fluxio est. Súntque omninò tria genera eorum, quæ dolorem leniunt. Primum, quod rescindit causam, vt pharmacum, & medicamentum, quod intemperiem corrigit. Secundum verò eorum, quæ reuera anodyna sunt, qualia sunt chamæmel. melilotum, anethum, flores rosmarini, croci, rosarum, violarum: quibus aliquid menthæ, absynthij, & eorum, quæ stomachum roborant, adiiciendum est. Similiter & furfures, milium, sal, dolorem leniunt: sed frigi debent, & sacculo includi.

℞. furfurum M. 1. milij conquassati P. 2. salis ℥. 1. frigantur in sartagine: deinde includantur: perfumetur sacculus vino diluto aquâ rosacea, & effuso in laterem candentem. Aliud.

℞. florum anthos, rosarū, violarum, chamæmeli,

anethi, meliloti, ana P.1. summitat. absynthij P.ß. Fiant. sacculi: perfumentur, vt priùs, & applicentur calidi. Alioqui.

℞. menthæ, absynthij ana P. 2. chamæmeli, florum anthos ana P.1. calami aromatici, schœnuanthi, mastichis an. ʒ.1. Fiat decoctio in vino odorifero. In decoctione gossipium, aut rasura scarlatæ immergatur: exprimantur, & identidem calida applicentur. Materia quoque expressa ventriculo toti applicetur. Sed videndum, ne refrigescat, statímque oleo conuenienti vngere oportebit.

Vbi supradictis remediis non cõcedit dolor, narcoticis vtendum est. Primùm quidem leuioribus, quales sunt syrupi rosarum, papaueris, myrthi, syrupus violatus, de nenuphare cum ℈.1. Philonij.

℞. syrup ros. & de absynthio ana ℥. 1. opij Gr. 1. bulliant vnà leui ebullitione, deinde cum ℥. 3. iuris pulli detur in potu.

℞. philonij in causa frigida, in calida verò, requiei descriptione Nicolai, vnius ʒ. ß. in vino tenui odorifero.

℞. pilul. de cynoglosso ℈.1. dissol. in syrupi rosati, & de papauere ana ℥. ß.

Trochisci Stellæ. ℞. spicæ, mastichis, cinamomi, schœnuãthi, castorei, myrrhæ, olibani, piperis, aloës, absynthij, sem. hyoscyami albi, & mandragorę, opij ana partes æquales, vt ʒ. ß. Fiant trochisci cum vino dulci, pondere ʒ. 2. Detur vnus cum vino odorifero.

Albucasis non reuellandum remedium.

℞. opij ℥. 1. cum alliorum capitibus duobus. Conquassentur, fiat distillatio in alembico: eius a-

que modicum bibatur. Eadem arte poteris opium commiſcere rebus ſtomachicis ſuprà enumeratis,& inde aquam elicere. Alia narcotica ſuperiùs deſcripta remedia quoque plurima ex 8. libro de compoſitione medicamentorum κατὰ τόπους.

Quod ſi vlcus affuerit, quod ex ſignis in ſcholiis dicendis intelliges,ita moderanda ſunt omnia.

Medîcata edulia purgantia ſint: vt lac amygdalarum dulcium cum ſaccharo multo, hydromeli, ſyrup. roſatus,conſerua roſarum.

Vbi purgatũ fuerit vlcus, acribus omnibus, acerbis, acidis, ſalſis, abſtinendum: mitigantibus vtendum,quę & detergeant,& glutinent. Qualia,lac calidum,hordeata ſaccharo roſato condîta. Sed & in gula paulatim deglutienda,& iis lentor quidam inſit oportet. Itaque oua ſorbilia optimam materiam præſtant, qua ſaccharum, maſtyche, farina hordei toſti, fœnugræci,limaces, cochleæ, balauſtia, mali cor. mucago tragacanth. gummi Arabicum excipi poſſunt. Sed de his fuſiùs in noſtra ad 8. Galeni librum de compoſitione medicamentorũ κατὰ τόπους perioche diximus.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Affectus ventriculi in œſophago, ſtomacho, ſiue orificio, fundo, tunicis, pyloro, infiniti propè reperiuntur, tantò periculoſiores, quantò coctio & diſtributio cibi magis neceſſaria eſt vniuerſo corpori. Quales ſunt, intemperies omnis generis, tumores præter naturam, obſtructiones, defluxiones, excrementa illic collecta, vel nata, vel aliunde immiſſa, cibus intempeſtiuus, nimius, vitioſus, deiecta appetentia, nauſea, vomitus, humores in tunicis infarcti, aut in fundo fluitantes inflammatio, inflatio, dolor, exulceratio à cauſa interna, vt

Vẽtriculi affectus ſunt ferè innumeri.

humore acri, pharmaco, cibo, osse acuto, præcedente abscessu, ειοsio, fames canina, immoderata sitis, & similes, quorum signa, causas, remedia explicare maioris est operis. Multa ex ex Galeno colligi possunt 3. & 6. de morb. & sympt. 5. de Locis affectis, 6. de sanitate tuenda 7. Methodi. Signa ex Microtegni. Octauo κατὰ τόπους ita describit stomachicos contra Andromachum, qui stomachicas confectiones sine discrimine scripserat prodesse stomachicis. Quod & vulgò hodie etiã Empyrici faciunt.

Stomachici qui vulgò dicantur. Plerique (inquit) vulgò homines eos, qui apperentiam perdiderunt, ita vocant, & quibus post acceptum cibum, ventris os grauatur atque opprimitur, & quandam ægrè tolerabilem anxietatem habet. Appellant eodem modo etiam illos, quibus nausea contingit, & maximè si ad vomitum impellat, & adhuc magis, si cibi corrumpantur, quandoque nidorosi facti, quandoque etiam aliam vitiatam qualitatem adepti. Et præ his omnibus adhuc magis illos stomachicos nominant, quibus ructus eiusmodi cum molestia quadam & anxietate ac subuersione contingunt, sæpe cùm nondum cibum acceperunt. Quinetiam si per plurimum tempus cibi in ore ventris morentur grauantes, & vix descendentes, hos itidem stomachicos appellant. Alios item appetitum caninum appellatum habentes, vt & plurima edant, & maximè grauati paulò pòst reuomant, similiter vocant. Alios rursus qui fortiter exoluuntur, vbi diutiùs inediam pertulerint, & si non citiùs cibum accipiant, in ore ventris morsus percipiunt, eodem modo stomachicos vocant. Hactenus Galenus. κοιλιακοὶ

κοιλιακοὶ qui appellantur. autem sunt, qui cibum non continent. Ante cibum, ab humore confluente: post cibum, ab imbecillitate: vtroque tempore, ab vtraque causa dolor commouetur. Nonnunquam à cibo cessat, quia cibus naturam colligit, temperat, calfacit. Vlcus esse coniiciendum ex dolore, ardore, deglutito synapi, & similibus rebus calidioribus, aut frigidioribus, pure apparente in vomitu, vel deiectione. Vlceris ventriculi causa duplex: interna, externa. Externa, vulnus: quod si magnum, est incurabile, vt in viuario Aureliano, & id constat ex Aphorismo 18. libro 6. Externa quoque causa est venenosum pharmacum, os acutum acus. At interna, est humo-

tis acris confluxio. Non ciendus vomitus,ne inde vlcus lace- *Galen.lib.5.* retur,& materia aliunde trahatur. Eodem modo neque ster- *Meth.* nutatio,neque tussis. Ab humore acuto lingua infecta,sapor redit in os, & in vomitu,secessúque, cum ardore, calore, siti, angustia. Si in orificio ventriculi,grauiora symptomata,frigiditas extremorum, syncope, dolor grauior,&c. Ex varietate causarum indicationes curationis sumendæ.

Si à morbo cibum.] Conualescentes à morbo aliquando multùm appetunt, ob extenuationem membrorum, non solùm ab inanitione spiritus & humoris, balneo, profluuis, sudoribus,insensibili perspiratione, colliquatione, & similibus, sed etiam à ieiunio, inopia alimenti, calore languescente, vt flamma, quæ in ellychnio insita ab oleo & aëre fomitem & pabulum sumit. Aliquando verò appetentiam habent deiectam ob vitiosos humores relictos. Vtrique sæpè,nisi accuratè tractentur, in recidiuam incidunt. Priores quidem, quia cùm extenuata membra multùm appetant, non tamen sumpta conficere potest imbecillus calor. Constat enim historiâ multorum,qui à longa inedia sese repleant,inde suffocari.Posteriores verò, quia reliquias morbi tandem natura stimulata aggredi cogitur. Quantò enim plus nutriuntur,tantò magis læduntur,donec accrescente malo morbus repetat.Hi igitur curantur vacuatione, vt docet Galenus libello de sanguinis missione contra Erasist. & Hippocrates, lib. 6. Epid. Illis verò remedio sunt, rerum non naturalium commoderatio, labor,cibus,potus, somnus, venus, omnia mediocria: deinde longo tempore substantiæ reparatio per alimenta pauca,bene nutrientia,facilia coctu,sæpiùs exhibita. Nam pauca non sufficiunt:nimia non coquuntur.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXXII.

VEntriculi imbecillitas facultatis est concoctri- *Gal.cap.4:* cis error,quo vel ἀπεψία, alterationis priua- *lib.de diff.* tio, vel βραδυπεψία, coctionis imminutio, seu *sympt.* tarditas, vel denique δυσπεψία, & deprauata co-

ctio infertur. Causæ sunt intemperies, frigida, calida, humida vel sicca, quarum notæ ex Galeno libr. 7. Method. scitè ab Hollerio repetuntur: vel præter naturam tumor, phlegmone, erysipelas, abscessus, aut denique externæ rei alicuius vitium, vt cibi & potus immodica copia, noxia qualitas, intempestiuus vsus, præposterus ordo, excrementorum corruptela, breuitas somni.

Gal. lib. 3. de caus. sympt.

Nuda intemperies rarò huic affectui causa est, sed sæpiùs cōiunctam habet materiam: frigida quidem pituitam, vel ex cibis collectam, vel à capite, viciníſque partibus transmissam, vel crudam humorum colluuiem ab antecedente morbo acuto, aut chronico relictam: calida verò bilem. In frigida itaque purgabitur ex hieræ picræ ʒ.3. vel ℥.ß. cum vino albo dissolut. Hieræ vsum si osculorum venarum apertionis metus, vel vteri gestatio, aut hæmorrhoides dehortentur, pilulæ præscribentur.

Imbecillitatis ventriculi à caus. frigida curatio.

℞. pilul. de hiera & agar. an. ʒ.ß. cum syrup. de mentha, vel absynth. f. pil. mol.

Conferent quoque pilulæ ante cibum ad ℈.2. datæ. Ad iterandam purgationem parabitur humor syrupis conuenientibus: & interea robori ventriculi sumptis & admotis prospicietur. Sumuntur electaria, opiatæ, vel condîta.

℞. zinziberis cond. ligni aloës an. ʒ.1. puluer. electar. aromatic. ros. & diarhod. Abbat. ana ʒ. ß. cum saccharo in aqua absynth. dissoluto f. electar. per lozeng. pond. ʒ.2. Sumat vnam hora 1. ante pastum, à qua licebit vini optimi modicum superbibere. Per se satis sunt interdum, zinziber conditum, cortex citri sicc. myrobal. condîtæ. Vel. ℞. conseruæ, melissophylli, bugloss. borrag. & ros. an. ʒ.2. conser. anth. ʒ.1. cortic. citr. cōd. ℈.4. confect. alkermes ʒ. 1. puluer. electar. lætificantis Gal. & de gem-

de gemmis ana ʒ.ß. rasuræ ebor.corn.ceru.ana ℈. 1. cum syr. de absynth.f.opiata:cap. manè instar glandis.

Topica erunt,fomentá, linimenta,scuta.

℞.ciper.& calam.aromatic.ana ℥. ß. santalor. omnium ligni aloës ana ʒ.1.absynth. vtriúsque, menth. maioran. ros. rub. ana p. 1. f. decoctio addendo quartam partem vini albi, pro fotu regionis ventriculi cum spongia per horam antè cibum.

Post fotum siccatus locus linitur oleis mastichino, menthaceo, moschato, quæ efficaciora erunt, si arte Chymica sint extracta. Superponitur gossipium moschatum. Vel.

℞. maioranæ, absynth. Rom.ros.rub.flor.rosmarini, calam.arom.ana ʒ.3.cinam.caryophyl.nuc.moschat.mac.galang.ana ʒ.ß.ligni aloës,cyper.schœnuanth.an. ℈.4.mastich. ʒ.1.f.puluis pro scuto,intersuto ac farcto gossipio moschato, & ventriculo applicando.

Faciunt hæc eadem remedia ad fluctuationem, inflationem, & id genus alias vētriculi affectiones. Cùm autem calida fuerit ventriculi imbecillitatis causa,purgatio catharticis bilem ducentibus perficietur, vt rhei diluto, electario de succo ros.aut catapotiis aureis, de rhab. de aloë. A purgatione dabitur tabella vna electarij refrigerantis, vt diamargarit.frig.vel diatragacanth. Temperabitur humor syrup.refrigerantib.acetoso, viol. ros. granator. de limonib.cum aquis eadem præditis facultate. Litus sint ex oleis myrtill.ros. viol.lotis in aceto.

Cæterùm symptomata,quæ ventriculi sequuntur imbecillitatem,vt vomitus,singultus, curabuntur supradictis & proximè dicendis remediis.Fluor alui si adsit, pane tosto in vino austero macerato, & ventriculo applicito, vel emplastro ex ℥.2.cydoniati cum oleo myrtill. aut cydon. emollito, &

maſtich.puluerat.ʒ.1.ſinapiſato cohibendus.

1 Deprauatus ventriculi motus & contra naturam, qui conuulſionis modo fit, cùm tamē conuulſio non ſit. Conuulſio enim tantum cadit ĩ parteis, quæ mouentur & omnis conuulſio ſymptoma eſt cauſæ morbificæ ſingultus autem & ſternutatio non item.

2 Galen. lib. 8. de compoſ. pharmac. local.

3 Vti in conuulſione ab inanitione, ab exhauſto humido primigenio.

4 Hæc diſtillata reſtauratiua conficiuntur ex conſeruis bugloſſ. viol. borrag. nenupharis aquis ſcabioſæ, bugloſſ. eudiuiæ. Hæc omnia in alembico reponuntur ſimul cum ſeminibus frigidis, cardiacis, cum decocto capi, carnibus perdicum, mica panis albiſſimi. Stillat humor, cui miſceri poteſt ſaccharum & cinamo. tenuiſſimè puluerATum, exhibetur ægro.

De ſingultu. CAP. 33.

Singultus 1 conuulſio quædam eſt, & prauus motus oris ventriculi, vel ipſius etiam ventriculi 2 vi retentrice officiũ negligente, & robuſtiore expultrice.

Singultus cauſæ inanitio & repletio. Qui ab inanitione, ferè lethalis eſt, ſequitúrque inſignes euacuationes, vt ſanguinis è vulnere, è locis muliebribus, aut aliunde. Sequitur dyſenterias, diarrhœas, & cætera eiuſmodi. Ardores quoque & graues inflammationes viſcerum, de quo priuſquam præſagium inſtituas, vide num ſit à repletione. Minùs enim periculoſus eſt, ſæpéque cùm multa per ventrem euacuantur, ſingultus à repletione eſt, quia pars materiæ, quæ à reliquo corpore confluit in vẽtrem, tunicis ventriculi imbibitur.

Singultu excluduntur non ſolùm quæ in corpore ventriculi, ſed etiam quæ ſtomachi & œſophagi, continentur. Sunt qui ad inanitionem adiungant cauſam ſingultus, perfrictionem oris ventriculi, de quo 8. de compoſitione medicamentorum particularium, & Apho. 13 & 39. lib. 6.

In 3 inanitione, etiamſi deſperata res eſt, iuuandus tamen æger 4 deſtillatis, collatitiis, iuſculis & expreſſionibus, cibis humectantibus, inunctio-

ne dorsi & ventriculi ex oleo violarum, 5 hydrelæo quoque.

Ex aquæ & olei partibus æqualibus adhibendus est fotus.

Si perfrixit, calfaciendum est per ea, quæ non tam adstringant, quàm rarefaciant. In perfrictione enim stomachus, neruosum corpus, cõdensatus est, ideóque non transpirat: ex quo repletio fit, à qua singultus. Vino itaque odorifero cum tantillo cinamomi & galangæ occurrendum est malo.

Stomachus & spina oleo de castoreo, de piperibus inungenda sunt, aut inde cerata conficienda, perpetuò seruata ratione, ne adstringamus, donec acquieuerit singultus.

Vbi flatuum 6 multitudo, iisdem ferè remediis sedatur. Vino quoque, in quo ruta, rosmarinus, semen dauci, cumini, carui, cubebæ, baccæ lauri, aut iuniperi, galanga, lybisticum, 7 & alia eiusmodi coxerint. Aut eadem cum vino odorifero maluatico, aut simili colabimus per manicam Hippocratis. 8 Aqua vitæ cum tantillo cinamomi, anethum quoque quadã proprietate, vt volunt, singultum sedat. Electaria fiunt ex nardo gallica, zinzibere, seseli, & proximè enumeratis remediis cum melle. Mel anthosatum hîc conuenit, vt 9 confectio de baccis lauri, 10 theriaca vetus, & mythridatium.

Flatuosis à corrupto cibo solennis est hic puluis. ℞. spicæ Celticæ, zinziberis, nepetæ, sesel. rut. dauc. cumini ana ʒ.1. sacchari anthosati ℥.ß.f. puluis. Vel. ℞. castorei ʒ.1. Detur cum melicrato.

Quòd si materia est aliqua continẽs causa singultus, ea vel calida, vel frigida. 11 Calida vacuetur vo-

5 Fiatq; hapsus ex goßipio carpto illis imbuto oleis, qui perpetuò vẽtriculo & dorso insideat.

6 Quæ ex distentione & oppreßione alui dignoscitur.

7 Vinum aromatites, aut absynthites Carthusianorum, aut etiã hydromel vulgo dictũ maluaticum, aut vinũ maluaticum, horum omniũ instar esse poterunt.

8 Aut aqua in qua madue rit coma anethi Æthiopici, quod regiũ appellant.

9 Hæc confectio est acrior

10 Hæc mirificè flatus discutiunt.

11 Per aph. 17. lib. 4.

mitu, si fieri potest. 12 Alioqui ℈ 4.rhab. 13 vel tantundem pul. hieræ picræ in sero lactis, vino granatorum acidorum, & maturorum, aqua endiuiæ, decocto cicerum rubrorum infunde, expressionem exhibe. Hîc obseruandum est, leuiores purgationes esse debere, quæ ad ventriculi affectus accommodantur, nisi à toto corpore humor cōfluat. Tum si perseuerat singultus, 14 aqua frigida propinetur. Subinde hæ pilulæ imperentur.

15 ℞. spodij, sem. endiuiæ, portulacæ, ligni aloës ana ℈. 1. pulpæ tamarindorum ʒ.1. rhab. elect. ʒ. 2. confice cum oxycrato, aut vino granatorum. Aliud.

℞. syrupi ros. acetosi, oxysaccharæ simplicis an. ℥.2. In quibus infunde summitatum absynthij ℥.ß. fiat infusio in calidis cineribus, tum duobus aut tribus cochlearibus refrigerati remedij per interualla vtatur. Vel zulapium parabitur eiusmodi.

℞. succi endiu. aut cichorij per residentiam depurati ℥.4. cum sacchari violacei ℥.2. f. zulapium. Opportunus erit vsus electarij triasantalini, quod non modò ventriculum confirmat & hepar, sed & refrigerat.

16 Cerati santalini ℥.4. cum oleo rosato malaxentur: deinde commisce spodij, rosarum ana ʒ.1. cum succo semperuiui agita: inde finges duo scuta in aluta. Alterum stomacho ad sternum: alterum ad duodecimam & tertiamdecimam vertebram dorsi applicabis.

In causa frigida.

Vbi crassa & viscida materia, melicrato hyssopi, vel oxymelite simplici materiam præparabis. Tum, vt mouebitur, per vomitum aut ventrem repurga-

22 Si peculiaris natura à vomitu te euocet.

13 Vel ℞. rhei elect. ℈. 4. infunde in aqua endiuiæ sero lactis, decocto cicer. rub. In express. dissolue hieræ picræ ʒ.2. f. potio.

14. Ad temperationem humoris acrioris

15 Hæ pilulæ simul vacuandi & temperandi vi pollent.

16 Hoc remedij genus valet ad inflāmationem hepatis & ventriculi.

bis ex hiera picra diſſoluta in decocto cicerum rubrorum. Dabis autem hieræ modum à ſemuncia ad vnciam. Conuenit in hoc ſingultu acetum ſcylliticum, oxymel cum cinamomo aromatizatum, 17 melicratum ex rebus incidentibus, hyſſopo, thymo pulegio, ſatureïa, & ſimilibus. Maximè probant galangam.

17 Tale melicratum vinoſum vulgò dicitur.

℞. vini albi tenuis odoriferi ℥. 3. in quo leuiter ferueat galangæ ʒ. 1. cinamomi, ſem. anethi an. ʒ. ß. Conuenit & caſtoreum in vino odoro ad ℈. 2. Sed quia fœdo eſt odore, cinamomo, ſemine apij temperari poteſt. Conueniunt & hæc, ſchænuanthum, aſarum, maiorana, ariſtolochia, enula, zinziber conditum, acorus conditus, diatrium pipereon, diacuminum, diagalanga, theriaca vetus. Exteriùs verò 18 oleum de liliis, de amygdalis dulcibus.

18 Quinetiã fotus ex calamo aromatico ſchænuantho, origano, abſynthio, mentha.

Inſtituitur etiam cerotum ſingulare in cauſa frigida. ℞. olei nardini ℥. 1. aloës, maſtich. ana ʒ. 1. ſucci abſynthij ℥. 2. cum cera fiat cerotum.

Et iam ſedato ſingultu, atque vacuata materia, ea quæ roborant adſtringendo. Fit aliquando, vt materia quædam venenoſa ſit, cui hoc puluere occurrendum ſit.

19 ℞. ſem. anethi, cardui bened. citri ana ℈. 1. meliſſæ, corticum citri an. ʒ. ß. coralli rubri, galãgæ, macis, cinamomi ana ℈. ß. margaritarum, fragmentorum ſmaragdi ana Gr. 8. cornu cerui, & vnicornis ana Gr. 4. cum ſaccharo borraginato, & vino albo tenui odorifero fiant lozengiæ, vel puluis.

19 Hoc electarium non modò ventriculi ſingultui, ſed variis aliis affectionibus cõfert. Facit ad omnẽ venena tam aurã eluendam, & ad effœtam vim excitandam.

Quod ad cucurbitulam attinet, iam vacuata materia primùm ſcapulis, tum pectori & vmbilico, poſtremò ventriculo & 12. dorſi vertebræ af-

figi debet.

Quòd ſi nec his quidem reſiſtit ſingultus, his locis phœnigmi aptari debent. Alij in malo contumaciori imperant 20 ellebori ʒ. 1. galangæ, cinamomi ana ℈.1. macerentur per noctem in vini maluatici ℥.3. colatura proximè. Nec omittenda ſternutatio, clamor, &c. eiuſmodi,

20 Huius remedij nullus eſt vſus.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Λύγξ, λυγμὸς Hippocrati & Galeno, Latinis ſingultus. Motus eſt eiuſdem generis cum vomitu, ſed fortior & vehementior. Deinde per vomitum natura tantùm quæ in ventriculi ſpatio ſunt, expellere conatur. In ſingultu verò non ſolùm hæc, ſed multò magis, quæ in ipſo ventriculi corpore hærent, altiúſque & penitiùs impacta ſunt, atque ob id vehementiore motu eſt opus. Id experientia perſpicuum. Si quis enim acre aliquid, vt piper deglutiat, ſiue cum melle, ſiue cum aliquo alio, poſtea vinum bibat aqua calida temperatum, calore potus ad interiora piper deducitur, & ſua acrimonia ventriculum ſtimulat. Inde vt in tuſſi thorax, ita hîc punctus aliunde ventriculus primùm dilatat ſeſe, quo valentiùs excutiat quod nocet: deinde quaſi collectis viribus, ſeſe diſtringit & compreſſione edit ſingultum. Sonat autem, quod aër aliquis in vacuo ventriculi ſpatio comprehenſus prematur, & per anguſtiorem viam reddatur. Quia ergò multa concurrunt in ſingultu, pro eorum varietate ad diuerſas facultates locis diuerſis refertur, à Galeno, motricem videlicet, expultricem, naturam ſolam, retentricem, quòd dum dilatatur, cibos complecti nequeat. Philoth. ψυχικὸν παθὸς facit conuulſionem. Singultum verò, σωματικόν. Muſa ineptè vertit frigidum pro animali. Quanquam non minùs corporata paſſio videtur in conuulſione, quam ſingultu. Hinc etiam duplex difficultas. An ſit conuulſio: & an præter inanitionem & repletionem, quæ ſunt conuulſionis propriè dictæ cauſæ, à tertio quodam cauſarum genere fieri poſſit. Qui conuulſionem eſſe aiunt, primũ Hip. & Gal. authoritate nituntur.

Singultus motus vomitu vehemẽtior.

Vide Galen. commen. 1. in prorrhet. ſen. 23 & com. 2. in idem Prorrh. ſent. 59 & aliis ferè infinitis locis.

Philoth. com. in apho. 3. li. 5

Sic enim aph. 4. lib. 5. Galenus ſcribit. Quod autem (inquit) ſingultus conuulſio ſit ſtomachi ſecundùm Hippocr. nos vtique nouimus. Deinde ratione. Quia nerui ſatis inſignes, ſed breues, à ſexta coniugatione in ventriculum perreptantes, ad ſuum principium contrahuntur, & partem cui inſeruntur ſimul adducunt. Alij negant. Primùm quia conuulſio muſculi propria eſt affectio. At neque ventriculus, neque ipſius os muſculus eſt. Deinde dilatatur, antequam contrahatur, poſtea redit in naturalem ſitum: quod in conuulſione non fit. Prætereà Hippocr. in Aphor. poſtquam de conuulſione loquutus eſt, ſingultum adiicit, tanquam tertium quid. Sed hæc diſputatio nominis tantùm videtur eſſe. Proinde vtríſque reſpondemus ex Galeno aph. 39. lib. 6. Singultus verò concedatur (inquit) conuulſio ſtomachi nominari, quando aliud fuerit ſermonis propoſitum. Quando verò hoc ſolùm ſtuduerimus, vt paſſionis ſubſtantiam cognoſcamus, melius fortaſſis fuerit non conuulſionem nominare, ſed quendam motum eiuſdem cum vomitibus generis, ſed fortiorem & vehementiorem. Hæc Galenus, cui addimus ἐν πάντι μορίῳ προαιρετικῷ cõuulſionem fieri, vt ait Philoth. Vbi Muſa ineptè vertit προαιρετικόν, propoſitum, cùm ſignificet partem, quæ pro arbitrio mouetur. Eſt enim conuulſio propriè dicta, inuoluntarius motus, in parte, quæ voluntate mouetur. Singultus autem fit in ventriculo, & ſæpiùs in ipſius orificio. Differt ergo à conuulſione propriè dicta, motus formulâ, & partis affectæ, naturâ. Latiùs tamen ſumpto nomine, conuulſio rectè dicitur Hippocrati. In altera difficultate argumenta quoque afferuntur in vtrámque partem. Galenus 8. κατὰ τόπους ſe non reperiſſe ſcribit in conuulſione tertiam cauſam ſupra euacuationem & repletionem. In ſingultu maximè, acres nimirùm humores ſtomachum mordentes. In quo inconſtantiæ notatur, vt qui toties dixerit conuulſiones ſæpè fieri demorſo ori ventriculi ab acri humore, ab aura aſcendente, humore aut ſemine putri in vtero, veneno, quæ cauſæ eædem ſunt cum tertia, quam affert Galenus. Hinc efficiunt ſingultum & conuulſionem eſſe, & à duabus tantùm cauſſis, vt cæteras omnes conuulſiones, fieri inanitione nempe, id eſt, ſumma ſiccitate, & repletione per humiditatem ſuperfluam, ſiue replendo neruos con-

Muſæ lapſus

Muſæ puerilis error.

Conuulſio propriè dicta quid.

Galenus leuitatis inſimulatus.

trahat, siue grauet, siue qualitate aliqua vitiosa pungat. Videntur autem rursus homonymiâ decipi. Nam κατὰ τόπους, singultum distinguit à propriè dicta conuulsione. In cæteris locis generalis vocabuli acceptio. Cùm enim conuulsio fiat in musculis, & neruoso genere, nerui autem alij potissimùm motui, alij insigniori cuidam & exactiori sensui destinati sint, ad voluptuosa retinenda, & noxia reiicienda, vt qui ad orificium ventriculi mittuntur, in illis acris humor pungens, aut venenosa quædam qualitas, vel aura, conuulsionem non efficit nisi per accidens: vt in arthritide, in qua punguntur nerui, neque tamen conuelluntur: & in aura è crure ascendente, quæ non musculos cruris, sed ventriculos conuellit, & ad contractionem excitat In posteriore genere contrà fit. Cum enim mordentur partes, quibus nerui illi insignes inseruntur, peculiari quodam motu, vt in tussi, sternutatione, epilepsia, vomitu, & in singultu, expellunt causam noxiam. In quibus certè Galen. tertiam quandam causam agnoscere nobis videtur: in cæteris minimè. Ac proinde conuenienter rerum naturæ scripsit κατὰ τόπους, se non reperire in conuulsione tertiam causam, vt in singultu. Quod etiam intellexit de aliis conuulsionibus, quæ eodem naturæ conatu fiunt, quo singultus, nec sibi hac in re contradicit.

Galenus à calumnia liberatus.

Et reuera qualitas quædam in pipere videtur, aut à sanie, aut corruptela, quæ neque inanitio, neque repletio dici potest, nisi minùs propriè sumptis huiusmodi vocabulis. Sic enim, vt capite de conuulsione dictum est, aliquando referuntur omnia ad inanitionem & repletionem.

Fit hic affectus in ventriculo, stomacho, & œsophago, ídque vel per ἰδιοπάθειαν, vel sympatheiam à meningibus, intestinis, vtero, neruosis partibus, hepato inflammato.

Singultus causæ.

Causæ sunt inanitio, repletio, qualitas humoris, frigiditas, febris singultuosa, de qua lege Commentar. Galen. 4. Acu. inflammatio meningum, ventriculi, hepatis, mesenterij, humor acris infarctus tunicis, punctio acrium humorum, pituita tunicis hærens, rigor, vnde neruosa corpora duriora effecta coguntur, & proinde replentur, quia difflari non possunt, sanguinis eruptio, longa inedia, temere adhibita neruis topica, materia, quæ euomitur, orificium ventriculi irritans,

vel in eo imbibita, aut abſceſſum efficiens. In inflammatione hepatis aut alterius partis communicatur affectio per neruos, & feruor ſtomacho, vel reſudat bilis & regurgitat, vel comprimitur ventriculus. In inflammatione cerebri rubor oculorum permanens perſpicitur, & qui non euaneſcit poſt vomitum, licet aliquando etiam ſequatur ſtomachi inflammationem, ſed rariùs. A bile vel corruptis cibis cognoſcetur ex præcedente victus ratione, ructu, vomitionis ſapore, colore flauo, calore. Ab inanitione ferè fit cum vehementiſſima ſiti.

Singultus per ſympatiam factus ex hepate inflãmato, aut aliis partib.

Vt pars & occaſio, ita grauius periculum. Nam in febre periculoſus eſt ſingultus, niſi ſit criticus, & ſigna coctionis manifeſtò appareant. Sic enim ſæpè indicat criſim vomitione futuram. In hiſtericis ab vtero non ita periculoſus. Ab inflammatione vteri, deterior. A muſculis & oſſibus temporum, lethalis. A ſanguinis fluxu, malum, vt ait Hipp. Sed Galenus rectè addit, vt plurimùm. Quod vidiſſe memini in nobili quodam quinquagenario, vel ſeniore, è familia D. *d'Antragues*, cuius ille erat œconomus. Effuſa enim incredibili ſanguinis copiâ, euaſit à conuulſione, deliquiis animi, ſingultu, adhibita cucurbitula, & ſanus ſuperuixit. A vomitu quoque malum. Cum enim vomitus, qui remedium eſſe debet, ſingultum gignit, ab inflammatione cerebri vel ſtomachi metuendum.

Singultus, largo ſanguine effuſo ſedatus.

Eryſimachus Medicus in conuiuio Patonis Ariſtophanem conuiuam ſingultientem docet tria remedia ſingultus: continere ſpiritum (de quo lege Galen. de difficult. ſpirandi.) colluere fauces frigidâ (contracto ad interiora calore, vel obtuſo ſenſu) & irritare ſternutamentum in vehementi, nec aliis auxiliis cedente. Id (inquit) ſi bis, aut ſemel feceris, etiam ſi frequentiſſimus ſit, tollitur. Reſpondet Ariſtoph. non priùs ceſſâſſe ſingultum, quàm ſternutamento repreſſerit. Gal. in Aph. diſtinguit id prodeſſe, ſi ſingultus ſit à concluſis humiditatibus. Eos enim, qui ex inanitione fiunt, qui ſunt rariores, non ſanat ſternutatio: alios maximè. Concuſſo enim capite & ventre, tum reliquo corpore, maximè neruoſo, excutitur materia, quæ ſingultum facit. Sicuti eadem calfacta ſucceſſione, tenuatáque, partim vacuata & diſcuſſa, partim tranſlata in partes ignobiles, vt ſcribitur 4. de rat. vict. in acu. In pituita tuni-

Singultus tria ex Eryſimacho medico remedia.

cis hærente incidendum, detergendum, vacuandum vomitu, pilulis, coquendum, roborandum, fotus ex oleis calfacientibus, vel ſicci fotus humidis meliores, conſperſa tamen aquâ vitæ, vel ſimili, cucurbitulæ primùm ſcapulis affixæ, deinde ad 12. vertebram & ventrem. Si ſit à billioſis humoribus vomitus, detergentia, in ſanie acri, aromatica omnia, diſcutientia odorata vſurpanda. Odora enim ſtomachum colligunt, grauiter olentia diſſoluunt. In inflammatione ventriculi cauenda, quæ in inflammatione hepatis dicentur. In omnibus cauſſis, clyſteres ad humoris deriuationem. Ligaturæ inducendo dolorem, ſingultum ſedant, per faſciam compreſſio, phœnigmi perſeuerante malo. In vacuatione, niſi lethalis fuerit, lactis potus, optima iuſcula, cucurbitulæ. Ab alimentis acribus, aut medicamentis, oleum amygd. dulc. oliuarum, butyrum, ptiſanæ cremor, aqua frigida. Sunt quædam vulgaria, vt experimentum, quod probari vidimus, compreſſo vtrinque ad latera medico digito dextro, rei triſtis narratio, aut inſolitæ timor, aliò videlicet ſeducta virtute animali, quæ reſpirationem facit. Cuidam nullis remediis cedebat ſingultus, niſi vino Hippocratico albo: cui refrigeratum fuiſſe ventriculum par eſt. In hernioſis ſenibus ſæpè fiunt ſingultuoſæ febres: in quibus ſingultus non curatur, niſi repoſito inteſtino. At ſi reponas vi, paulò poſt moriuntur. Itaque deſperatio. Anno 1 6 4 7. iuxta ædem S. Stephani de ſaxis, Puella aſſiduè ſingultiebat, nihil deglutiebat, dolore facto in œſophago. Antea pulmonibus bubulis largiter vſa fuerat. Huic grauitas in ſtomacho, nauſea, vomitus. Fruſtulum tamen pulmonis, quem ederat, in œſophago reſtiterat. Cucurbitulis & idoneis remediis tandem reiectum fruſtulum, ſicque liberata eſt.

Experimentum ad ſingultum.

Puella aſſiduè ſingultiens.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXXIII.

Gal. comm. ad aph. 39. li. 6 & cap. 2. lib. 3. de ſym. cauſ. & cõm. in ſent. 59. Porrh. 2.

SIngultus eſt motus ventriculi violentus, eiuſdem cum vomitu generis, ſed intenſus, atque eò vehementior: quo nititur facultas expultrix, quæ penitiùs ipſius oris vẽtriculi corpus infeſtãt, vel quæ

sunt tunicis obstinacius impacta, eáque mordentes vires habentia excutere, ac foras amandare. Huius affectus causæ sunt repletio, inanitio, acrium, aut serosorum humorum appulsus. Fit autem vel per idiopathiam, vel per consensum partium quarundam, vt iecoris inflammati, vel corporis totius, vt in febribus ardentibus. Singultus à plenitudine sanatur per ea, quæ infarcta secant, abstergúntque, medicamenta per vomitiora & catωretica. Inanitioni, quæ ferè incurabilis existit, debentur polychyma & euchyma alimenta. Sæpè ciet flatus singultum: sed hîc admota cucurbitula, vel fomento è flatus discutientibus comparato facilè vanescit.

De Bulimo & Canina appetentia.

Cap. 54.

BVlimos vnum famis genus est, 1 phagedæna alterum. Ingens atque insatiabilis appetentia. Vtriusque multæ sunt differentiæ, & causæ euariāt. Aliis longum iter per 2 frigora & niues, aut alioqui externum frigus inde affecto 3 stomacho bulimi causa est. Sed initio quidem multa appetunt: posteà verò concidit appetentia. Propterea hoc genus ita definit Galenus. 4 Bulimos casus est appetentiæ à frigiditate exteriore, ex indigentia totius corporis, & imbecillitate stomachi, qui & refrigeratus nimiùm, & resiccatus est. Propterea vniuersalis curatio in calefacientibus & humectantibus, tum 5 balneis, tum fomentis & eduliis posita est. Appetunt ergo hi initiò quidem vehementiùs, sed tempore nihil appetunt. Alia quoque species est,

1 Phagedænæ nomen catachristicῶs pro canina appetentia sumitur. Cōment. in sent. 37. sect. 3. lib. 6. τῶν ἐπιδημ.

2 Quoniam aqua vorax, vigilia item vorax. lib. 6 Epid.

3 Ventriculi scilicet orificio: vnde labefactatur vis ciborum appetens.

4 Gal. lib. 1. ad Glauc. bulimum inter syncopes causas enumerat.

5 Singularibus quæ Græci πυριάσματα appellant. Dum enim syncopes metus ingruit, vniuersalia minimè sunt præscribēda.

cùm acris & mordax humor inhæſit tunicis ſtomachi, vt nulla iam ſit appetentia, atque ita contabeſcat corpus. Meminit & alterius generis in libro de Theriaca.

Quibuſdam naſcitur in inteſtinis latus vermis: is ſi diuturnius ieiunium eſt, lancînat inteſtinum, & ventrem. Vbi verò cibus ingeſtus eſt, exugit atque depaſcitur, ex quo deſtitutum corpus alimento emarceſcit. Aliud quoq; indicium eſt illius vermis proditum ab 6 Ariſtotele, quod in egeſtionibus alui ſimilia ſeminibus cucurbitulæ, aut cucumeris, apparent. Excludendus is 7 vermis eo modo, quo dicetur cap. de vermibus. Rurſus 8 frequẽtiſſimus eſt bulimus in iis, qui coaleſcunt: magis etiam, ſi fuerit morbus longior. In his enim non ſolùm humor & ſpiritus, ſed & ſolidæ partes detrimentum acceperunt. Qua in re vtendum erit præcepto Hippocratis. 9 Quæ longo tempore extenuantur corpora, 10 lentè reficere oportet. Quæ verò 11 breui, breuiter.

In breui enim morbo, humoribus quidem & ſpiritibus aliquid detractum eſt: integræ verò atque incolumes ſolidæ ſunt partes.

Quorum inſtauratio partim 12 odoribus propter ſpiritus, partim odoratis alimentis, & iis liquidioribus, propter ſpiritus & humores, partim etiam ſolidis, ſi quidem partes elementares attenuatæ ſunt. Ad hæc leges Apho. Facilius eſt impleri potu,

6 Ariſtotel. cap. 19. lib. 5 de Hiſtoria animal.

7 Præſertim theriaca. Vide Gal. libr de Theriaca ad Piſonem.

8 Per Apho. 8. lib. 2.

9 Apho. 7. lib. 2. In quibus nimirùm perfectæ extenuationis, nec inchoatæ, ſigna apparent, ab exhauſto partiũ ſolidarũ, nec ſolùm, ſpirituũ & humorũ, immutatis partib9 nutritioni dicatis, in habitu, temperamento, & actione.

10 Cibis liquidis, imbecillimis, concoctu facillimis & minimè ſitiferis: quod partes ſolidæ (quarum proprium munus eſt concoctio) ab exhauſto laborent, nec tam facilè partes nutritioni dicatæ à diuturno negotio ad otium ſe conuertant.

11 Diſſipatis ſcilicet tantùm ſpiritibus atque humoribus, ſuperſtite partium integritate, & non labefactata naturali œconomia. *12 Hippoc. lib. de alimento.*

quàm cibis,quartum de ſanitate tuenda, 7.Methodi,& finem microtechnes.

Summa eſt,vt alimentis boni ſucci,qui facilè coquantur, diſtribuantur, & nutriant, modica quantitate breuibus interuallis reficias: qui propterea quòd ſæpè ſitiunt, vino refouendi ſunt hoc modo.

13 Lædit vinum vacuo ſtomacho ante cibum. Statim enim differtur in corpus: neruos offendit. Vnde tremor,conuulſio,delirium. *13 Gal.comment in aph. 21.lib.2.*

Ex immodica verò quantitate, aut non conuenienti qualitate ciborum, recidiuæ fiunt. Tempeſtiuus eſt vini potus in medio cibo.

Poſt cibum interim dum alimentum conficitur, abſtinendum vino, tum quia inde fluitat cibus, aut priuſquam fuerit confectus,in corpus rapitur. Quo tamen tempore,ſi vehementer ſitiant,tantùm exhibendum eſt potus q.ſ. vt deſiderium obtundatur.

Iam confecto cibo, &,vt diſtribuatur, comparato, abundè bibant. Poſtremum verò genus canina appetentia eſt. Contumax illa,atque inſatiabilis,in qua multos cibos ingurgitant, ſed eoſdem ſtatim more canum reuomũt,quia,videlicet, natura multitudinem non ſuſtinet. Naſcitur ferè à frigido,acidóque humore tunicis ſtomachi imbibito, quo modo ſpongia liquorem aliquem exſorbet. Nonnunquam etiam à ſola intemperie naſci volunt. Intemperies contrariis corrigenda eſt.

In vitioſo humore conueniunt, quæ incîdunt, detergent, calefaciunt. Diuretica quoque, eáque pani, vino,eduliis mixta, aut aliter exhibita, qualia ſunt melicrata è thymi, origani, hyſſopi, ſatureïæ, pulegij, alij, porri, & ſimilium decocto, aut qui his

respondent 14 syrupi.

14 *Vt syrupus de mentha, aut de hyssopo, de absynth.*

Purgandus quoque humor est ʒ.2. hieræ picræ ex conuenienti melicrato. Alioqui conficiendæ pilulæ ex pulu. hieræ & agarici trochiscati ana ℈. 2. Quòd si amarorem aloës ferant, hieræ puluis est melle incorporandus, aut ℥.ß. electarij de hiera imperanda est.

Alioqui pilulæ fiant, quæ illinantur melle, aut puluis ex ouo sorbili exhibeatur. Potus multus vini, etiamsi non sitierint, conuenit, sed in medio cibo aut pleno ventre verisimiliùs, quàm vacuo.

Vinum giluum sit, aut vermiculum, nulla præditum adstrictione, vetus, dulce, vel acriusculum. Hæc & contra causam faciunt. Contra verò symptomata 15 edulia pinguia, oleaginosa, quæ relaxant corpus ventriculi, quod acido humore adstrictum est, & vehementiùs appetit. Omnia frigida, & quæ adstringunt, vitanda sunt.

15 *Ne aßiduitate edendi frangatur vis ventriculi, & ex canina appetentia fiat bulimus.*

Stomachus oleo fouendus est, in quo thymum, & proximè dicta materia coxerit. Sed quia aliquando consuetudo fit vomitus, nihil retinetur, atque ideò incalescit corpus, modica quantitas alimenti semel exhibenda est: quam etiamsi non retinet ventriculus, cucurbitula ventri infigenda est eo modo, quo capite de cholera diximus.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Βέλιμος, & κυνώδης ὀρέξις nomina sunt ingentem famem & omninò præter naturam significantia. Plutarchus in Symposiacis βȣ̃ scribit idem significare, quòd πολυ, quasi sit πολὺ λιμὸς, multa fames. Non eadem tamen huius vocis apud omnes acceptio. Aristoteles in Problemat. generaliùs sumpsit

pro fame à frigore, intrò compulſo calore, quæ leui cibo acquieſcit. Gaza βούλιμον vertit caninam appetentiam. Aphrodiſeus in Problematibus confundit cum pica, quia multa, ſed abſurda appetuntur. Quam etiam fieri ſcribit à Colico morbo, refluente vitio in ſtomachum. Sed Medicis vſu eſſe ſolet pro ea duntaxat fame, quæ contrahitur refrigerato & exſiccato ore ventriculi à frigore externo, qualis per niues iter facientibus contingere aliquando ſolet. Initio multa appetunt, cum nondum exceſſit modus refrigerationis, neque vomitionibus à cibo ſumpto facilè corripiuntur. At vbi exceſſit frigus, ac robur ſtomachi reſolutum, inappetentia conſequitur & cibi faſtidium, etiamſi corpus nutritione egeat. Hinc imbecillitas ventriculi, animi deliquia, virium exolutio, color fœdus, torſio ſtomachi, cordis & extremarum partium frigus, pulſus obſcuri. Suidas ex Medicorum libris fieri ait hyeme iter agentibus per ſummum frigus, & niues, cum corpore denſato intrò pulſus calor alimentum depaſcitur. Liquatis niuibus, & calore aëris redeunte, exiguum calorem ſolui, ita ægros hoc morbo corripi Galenus videtur aphoriſm. 21. libr. 2. à canina appetentia hoc ſolo diſtinxiſſe, quòd famem non habeat ampliùs adiunctam, licet ab ea inchoauerit, cauſſamque vnicam affert, frigus externum. In libro tamen de Theriaca alterius ſpeciei meminit, à latis vermibus & prægrandibus, qui chylum depaſcuntur. Sed hanc Auicenna, Serapio, Trallianus ad caninam appetentiam referunt. Huic ſimilis eſt κυνώδης ὄρεξις, id eſt, canina appetentia, quod neutra vacuatio corpori ex inopia alimenti, aut calamitate frugis populo inuehatur, ſed vtráque oriatur ab affecto ore ventriculi, & puncto à cauſſa præter naturam. Diſtinguuntur cauſis & ſymptomatis. Nam canina fames cauſas in vniuerſum duas habet, refrigerationem ſimplicem, & ſiccitatem oris ventriculi, vt ſuperior, & acidum humorem ori ventriculi impactum, & pungentem. Acidus autem humor duplex, pituita & melancholia. Deinde ſymptomata ſunt diuerſa. Nam hic à cibo perpetuus vomitus, & perpetuus cibi appetitus more canum. Cùm enim cauſſa, quæ pungẽdo famem excitat, ſemper preſens adſit, & imbecillior virtus cibi copiam non ſuſtineat, neceſſariò ſequitur vomitus. Hinc perſeuerante

Ariſt. probl. 2. ſect. 8.

Bulimos medicus quid propriè ſit.

Caninæ appetentiæ cauſæ & ſymptomata.

malo tanta imbecillitas, vt nihil ampliùs ventriculus contineat, alui profluuium, cœliacæ, dysentericæ affectiones, hydrops. Nulla, vt in superiore, animi defectio, nisi diuturnitate mali robur oris ventriculi dissoluatur. Atque hæc est propria essentia caninæ appetentiæ. Galenus tamen vocabuli significationem sæpè traduxit ad alia famis genera, quæ oris ventriculi vitio non fiunt: sed vel ab inanitionibus corporis, vt 4. de symptomat causis: vel imbecillitate retentricis, vt primo eiusdem operis: vel refrigeratis partibus thoracis & respirationis, libro de Vsu resp. Aëtius addit. Causa hæc adiici potest, quæ tamen ab Aëtio memorata non est. Vide cap. 6. Sermon. 1. Tetrabibl. 3. à raritate totius corporis, & occulta perspiratione. Sícque in vniuersum causas in fame canina constituere licebit, intemperiem solam frigidam, vbicunque sit, modò ad ventriculum perueniat, vt à niuibus & potu aquæ frigidissimæ: deinde pituitam acidam vel melancholiam: tertiò dissolutionem totius corporis, siue exhauriatur insigni aliqua vacuatione, siue alimentis exigui nutrimenti, aut vsu assiduo detergentium, siue nimiùm transpiret. Quæ species ab aliis facilè distinguitur, quia alui deiectiones pauciores & ficciores, quàm pro cibi ingesti modo, & qualitate. Cæteræ autem internoscuntur ex relatu ægri, excrementis, ructibus acidis, sapore oris acido.

Remedia sunt, vomitus, deiectio, pilulæ, clysmata, iteratæ purgationes, opiatæ, linimenta. In resolutione optimè alentia: in refrigeratione, calfacientia, humectantia, balnea, fotus, medicamenta, alimenta. Sed Hippocratis singulare remedium, vini potio. Galenus pinguia primùm dari iubet, vt obtundatur fames: deinde vinum ex eorum genere, quæ calfaciunt, qualia quæ fulua sunt, rubea, tenuium partium, sine adstrictione, ídque in magna copia, licet non sitiant, siue ab intemperie frigida sit, siue ab acido humore. Aëtius quoque vinum exhibet & ieiunis & pransis. Sed in fame naturali admodum noxium ieiunis vinum dare, maximè verò giluum, acre, odôrum, non adstringens, quia conuulsionibus & deliriis confestim corripiuntur. Quòd si vini potione non remittatur, ob materiam coniunctam, purgato, & ventriculi os robor-

os roborato. In iis qui per frigora & niues morbum contraxerunt, videndum, ne subita fiat mutatio subitò, multùm calefaciendo, quia sic calor exiguus & languidus dissoluitur: aut subitò nutriendo, quia suffocantur. Si in deliquium animi inciderint, Archigenes reuocari docet odoramentis aceti, pulegij, panis intincti, malis, pyris aut aliis fructibus, qui ad manum sint. Extremæ partes constringantur, pungantur maxillæ, vellantur capilli & aures. Reuocatis damus panem vino intinctum, deinde carnem suillam, & quæ multum exigua mole nutriunt, oua sorbilia, bulbos, cochleas, aromatica. *Galen. lib. 8. de composit. medic. κατὰ τόπους.*

ANTO. VALETII EXERCIT. XXXII.

FAme assidua dum quis cruciatur, & tamen assumptus cibus ita grauat, molestúsque est, vt eum mox vomere, aut per inferiora deiicere cogatur, appetentia immoderata & canina fames vulgò dicta inuadit. Gal. comment. ad aphor. 21. li. 2. duas eius causas agnoscit, vel frigidiorem ventriculi intemperantiam solam, vel acidos, quos exorbuerit os ventriculi, humores. Hæc quia in cæliacam, aut dysenteriam affectionem, hydropem, cachexiam, denique in atrophiam, commutari consueuit, sedulam requirit curationem. Si sola sit intemperies frigida, victus calidus remedio est. Si præterea humor adsit, parabitur syrupo acetoso, oxymelite, syrup. de hyssopo. Vacuabitur verò hiera picra, diaphœnico, dacartham. agarico & rheo in aqu. fœnicul. beton. vel oxymelite Galeni infusis. *Famis caninæ causæ duæ.* *Curatio.*

De iecoris inflammatione. CAP. 35.

INflāmatur iecur gibbis & cauis partibus. Vtrúnque propriis 1 indiciis distingues, ex cap. 6. lib. 5. de locis affectis. *1 Humoris morbifici & partis obsessæ propriis.*

2 In inflammatione hepatis, si ætas & vires perferant sine infirmitatis metu, rectè celebratur phlebotome, cùm ad declinationem causæ antecedentis, & amotionẽ coniunctæ, tũ ad procurationẽ pepasmi, & materiæ exclusionem.

3 Vel. ℞. aquar. end. cichor. agrim. ros. ana ℥. 3. aceti ʒ. 6. santal. rub. & citr. ana ʒ. 1. caphuræ. ℈. ß. fit epithema pro iecore dũ excandescit.

4 Potior est Græcorũ sententia tum per se, tũ ex euẽtu. Per se quidẽ, quòd robur seruẽt: ex euentu, quia scirrhum vitant.

Curatio alia Græcorum, alia Arabum. 2 Conuenit tamen de phlebotomia. Statim ergò clysterem mollem iniice ex ℔. 1. decoct. communis. ℥. 3. olei violati. In quo dissoluantur ʒ. 6. cassiæ, mellis rosac. & sacchari rub. ana ℥. ß. Reddito clystere eo tempore, quo æger minùs calere videbitur, declinatione accessionis, venam basilicam diuidito. Quæ si non apparet, media, aut etiam cephalica, vulneranda est. Probatum quoque antiquis Medicis, vt venæ extremæ manus aperirentur. Galen. eam elegit, quæ ad pollicem vergit, & benè successit. Paulus, quæ ad minimum. Razes, quæ ad medium. Sed ex his paũ sanguinis effluit. Grauis autem inflammatio est, & febris, quæ vacuationem desiderat & subitam, & copiosam, etiam ad animi deliquium, nisi partis nobilitas repugnaret, quæ sine graui detrimento subitam plurimámque vacuationem non sustinet: ex quo temperanda est vacuatio. Galenus ad finem septimi Methodi, & lib. 13. multam vacuationem facit: sed cæteris non consentientibus partitur. Adde quod calidius & siccius hepar minùs calido & sicco difficiliùs fert copiosam vacuationem, etiamsi & inflammatio & febris vtráque magna. Quod attinet ad topica, Arabes refrigerantibus vtuntur, quale hoc est.

℞. succi solatri tepidi ℥. 4. cum linteolo, aut stupis cannabinis fiat 3 epithema. Aliud.

℞ aquæ ros. ℥. 4 aceti ℥. ß. santalorum rubrorum & citrinorum ana ʒ. 1. caphuræ ℈. 1.

4 Græci relaxantibus vtuntur, quibus aliquid aromatum admixtum sit, quod adstringendo roboret. Vtrísque scopus est, vt refrigeretur hepar:

Græcis præterea, vt vis eius conſeruetur. Arabũm remedia qualitate propria refrigerant. Græcorum verò per accidens. Nam apertis poris, reſoluta in fumos materiâ, calorem hepatis euacuãt. Græcorum.

℞. ſummitatum abſynthij, carnis cydoniorum conciſorum ana ℥.3. Decoquantur in aqua & oleo ad conſumptionem aquæ: cum ſtuppis cannabinis, aut linteolis in expreſſo oleo merſis foueatur regio hepatis. Aut, mala cydonia purgata & contuſa in aqua pluuia coque, & cum farina hordei & fœnugræci cataplaſma confice. Galenus 13. Methodi vino incoquit. Coqui etiam poſſunt in abſynthij decocto. Alioqui.

℞. ol. de abſynthio, & cydoniorum ana ℥.1. ceræ ℥.ß. liquefiant in vaſe duplici. Refrigerata malaxentur cum ſucco endiuiæ, cichorij, aut ſimili. Olea conueniunt 5 roſatum, de cydoniis, de maſtiche, abſynthio, ſpica, ſchœnuantho, in quo ſantala coxerint, quæ adſtringendo roborant. Relaxant verò oleum de amygdalis dulcibus, de chamæmelo, anetho, meliloto, in quo althææ radix coxerit, oleum lini.

5 Hæc olea ſimul confirmant, & intemperiẽ ſedant.

Sæuiente dolore, tritici farinam in decocto abſynthij & anethi coctam, & ſacculo immiſſam, vtiliſſimum erit apponere. Sunt qui coſtum & calamũ aromaticum cum liquore conueniente patienti ieiuno ebibendum præcipiunt, vt ægrum in latus poſtea decumbat. Aliis decoctum abſynthij pontici modico condîtum cinamomo probatur.

Vbi fluxio maior eſt, maior quoque infirmitas viſceris, plus adſtringentium, alioqui plus relaxantium miſcendum eſt. In ſumma lenientibus, re-

ſoluentibus, relaxantibus, roborantibus vſi ſunt veteres: aliquando etiam remollientibus, vbi iam durities ſuſpecta eſſet. Mucagines conueniunt cum ſemine cydoniorũ, althææ, lini, fœnugræci. Quod ad potiones attinet, vitanda ſunt quæ 6 refrigerant & adſtringunt, niſi 7 aliquid commixtum ſit, quod detergeat & aperiat. Propterea aromata antiquis probata ſunt. Vti licet ſchœnuantho, ſpica nardi, calamo aromatico, cinamomo, folio, aſaro, ſantalis, caphura. Materia verò potionum ex hordeo. Syrupus acetoſus, zulapium factum ex aqua vel decocto capill.ven. cichorij, endiuiæ, fumariæ, cuſcutæ, glycyrrhizæ, hepaticæ, quatuor ſem. maioribus & minoribus cum octaua parte ſacchari, & momento cinamomi, ſpicæ, & ſimilium. 8 Syrupi de cichorio, endiuia, cappill.ven. de fumaria, ſed plurimùm diluti non cum dupla, aut tripla aqua, ſed potius ſextupla, aut octupla. Diluendi verò ſupradictis aquis.

Electaria, 9 quibus confirmatur hepar, proximo capite dicentur.

Probatum eſt hoc oleum antiquis, etiam inflammato hepate.

℞. rutæ P.2. ſchœnuanthi ℥.1. ſem. lini ʒ.2. medium capitis papaueris. Coquantur omnia in oleo. Ceratum ſantalinum cum 10 oleo cõuenienti malaxatur, capiantur ℥.3. cerati. Malaxentur, extendantur in aluta, fiat ſcutum ad formam creſcentis.

Emplaſtrum 11 de meliloto, de althæa, vbi maturandum eſt apoſtema, itémque œſypi ceratum deſcriptione Philagrij, & Galeni, diachylon. Malaxentur cum oleo de liliis, aut in quo radices

6 Vt iuleſus roſatus ſyru. malor. granatorum.

7 Vt aqua hord. cum iulepo roſaceo, aut ſyr. mal. gran.

8 Vt. ℞. aquæ hordei ℥.8. ſyr capill. veneris ℥.1. f. potio.

9 Vt diarhodum Abbatis, diamargaritũ frigi. electarium triaſantalinum.

10 Vt cum oleo cydoniorum, aut cum oleo abſynthite.

11 Ad digeſtionẽ, ſublato inflammationis metu.

althææ coxerint. Emplastrum factum est contusis foliis brassicæ,& melle,emplastrum ex ficubus pinguibus, althææ radice, coctis in oleo.Si magis resoluere consilium est,emplastro de meliloto adiicimus nonnihil ammoniaci, absynthij, aut similium: ex quibus pustulæ,seu vesiculæ excitãtur,quæ oleo rosaceo percurantur. Quòd si suspitio est infirmitatis,aliquid olei de absynthio & aromatum commiscendum est.

Reliquiæ clysteribus, & leuibus pharmacis subducẽdæ sunt, 12 si quidem malum est in cauis hepatis. Quòd si in gibbis,& copiosior materia est, primùm quidem iisdem remediis, 13 deinde etiam diureticis vtendum erit, radice graminis, cichorij, endiuiæ,acetosæ,apij.petroselini, fœnic.rusci,asparagi,& aliis,quæ postea plenius dicentur.

Laudata herba eupatorium ab antiquis, & maiorana.Cucurbitulæ 14 vsus tum initiis, tum inueterato morbo. Quidam enim è veteribus,postridie quàm missus fuerat sanguis, cum scarificatione affigebant dextro hypochondrio: relinquebant vulnus in crastinum, atq; iterùm affigebant. Alij verò iam inclinato morbo, vt reliquias vacuarent,similiter applicabant.

12 Nam caua hepatis per dejectiones, conuexa per vrinas expurgãtur. Galenus ad finem lib. 7. Metho.med.

13 Nam quò natura viã affectat, eò ducere oportet per loca lege naturæ idonea.

14 Si hepar non sit infirmum, si foras euocãda materia, si non sit fluxio perennis.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Vt Pleuriticos, & Peripneumonicos, qui lateris aut pulmonis inflammatione vexantur, ita ἡπατικοὺς, à iecore inflammato veteres appellarunt. Recentioribus alia huius vocis significatio, de qua dicetur capite sequente. Fiunt autem sæpiùs in hepate inflammatio, abscessus, scirrhus, imbecillitas, obstructio, vesicæ aqua plenæ in membrana extrema, quæ si rumpantur, hydropisim generant. Cauendum imprimis ne

fallamur, si quando tumor apparet in medio ventre. Nam quibusdam, vt quotidianis anatomiis cernitur, hepar extenditur ad sinistras partes. Deinde diligenter distinguendum, num in musculis sit inflammatio internis, externis, aut in gibba parte, vel caua, & ne pro phlegmone hepatis, pleuritidem iudicemus. Communia & necessaria signa sunt in inflammatione iecoris tumor, dolor, febris, & ex his spirandi difficultas ac tussicula inanis. Aliquando hepar ob pondus deorsum inclinans tendit diaphragma, vnde membrana succingens costas diuellitur, sicque dolor ascendit ad clauiculas. Febris ardens est, lingua arida, rubens initio, deinde nigra & aspera, sitis inexhausta, nausea, cibi fastidiū, singultus. Distinguuntur partes gibbæ à cauis hoc modo. In parte caua dolor grauis, singultus, nausea magis torquent. Fluxus ventris, adest nisi robustius sit viscus, quod, exuctis humiditatibus, deiectiones faciat σπυρατώδεας, & velut in globulos præ siccitate coactas vomitio biliosa maior sitis, linguæ ariditas & asperitas. In gibba, dolor punctorius ob ligamentum cum diaphragmate, vrinæ magis russæ; partes vicinæ, vt septum, magis opprimuntur: vnde difficilior respiratio, tussicula manifestior dolor ad dorsum acutior ob ligamenta, tumor tactu deprehenditur. Inflammatio inter cutem cognoscitur tactu ob tumorem, visu, quia calida rubescit: frigida sine febre, vel dura, vel laxa. In medio ventre, retinet figuram musculorum, tumor externus maior, dolor acerbior. Sed ad exactiorē dignotionē lege caput 6. & 7. lib. 5. de locis affectis, vbi Stefani & Theagenis historiæ. Si in abscessum vertitur, lethale, cum ad carnem vsque hepatis corruptio pertingit, & pus simile apparet fæci olei, ex incocta putredine propriæ illius substantiæ. At si pus intra tunicas contineatur, nihil patiente substantia hepatis, vacuato pure liberantur omnes. Neque enim necessarium est hepate suppurato hominem interire, nisi magnum sit vitium. Vnde Hippoc. 2. de Morb. Pulmone suppurato, si album & purum pus effluat fibris etiam cruentis intermistis, ægrum conualescere, si vitello oui simile, & subuiride pus, crassum ac fœtidum mori. Nam pus album alteratricis robur ostendit, & victoriam naturæ.

Iecoris inflāmationis communia & necessaria signa.

Iecoris gibbarum inflāmatarum à cauis distinctio.

Musculorum abdominis inflammatorū signa.

Remedia sunt, ex eodem latere sanguinis missio, cucur-

bitulæ in coxis, clysma, syrupi, olea, vnguenta, cataplasmata. Galen. ad finem libri 7. Meth. in alteratione videndum præcipit, ne dum calorem extinguimus, temperiem naturalem labefactemus: & 13. topica initio nunquam adhibenda esse frigida. Magna ex parte bilis crassior fit in calore hepatis, sed tenuanda, temperanda, & si in cauis, declinante morbo, vel etiam maturata phlegmone, per aluum purganda: in gibbis per renes sed primò leuioribus vtendum. Neque tamen, si contrà fiat, tantus error est, quantum Auicenna scripsit. Nam si venosum genus per medicamenta purgari potest, gibbæ quoque poterunt. Sed eò commodiùs, quò natura repit. In cauis, clysteribus, deiectoriis, cnico, polypodio, epithymo, mercuriali in ptisana, & iusculis, primùm vtimur, deinde fortioribus, centaurio, colocynthide. In gibbis à diureticis leuioribus ad fortiora paulatim transeundum, ne materia concrescat in scirrhum. Ad id maximè commoda habentur apozemata laxantia, quæ & humores præparant, & vacuant. In duritie videndum præter cæteras partes, vt moderatè molliamus. Vincant incidentia & tenuantia, aromata misceantur. Seruandum enim robur partis.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXXV.

IEcori, vti aliis visceribus, morborum genus duplex accidit: à sola intemperie vnum, citra tumorem præter naturam: alterũ, vbi vnà cum intemperie tumor quoque adest, vt inflammatio, erysipelas, scirrhus, inflatio & obstructio à crassis & viscidis humoribus. Inflãmatione verò obsidetur hepar, dum sanguis vel exuperantia, vel tenuitate, vel feruore & acrimonia, vel externarũ causarum impulsu, percussione, torsione, lapsu, strictione forti & cõtinua, zonæ, diploidis, è venis immoderatiùs prorũpens, in visceris corpus copiosior secedit, & carnosam partis eius substantiã, in qua cunctando putrescit, imbuit. Iecur inflammari ex dolore & grauitate dextri hy-

Hepatis inflammationis causa.

Hepatitidis signa. pochondrij cum febre acuta, coniunctis facilè quidem intelligimus: sed quia nunc gibbæ, nunc simæ partes phlegmone prehenduntur, totúmque continuum est hepatis parenchyma, maxima in illis di- *Hepatitidis curatio.* stinguendis difficultas versatur: quæ tamen à Gale. cap.6.libr.5.de loc. mal. affect. diligenter excutitur. Inflammationi incipienti quàm citissimè occurrendum, enemate blando ad fæces deturbandas priùs iniecto, deinde copiosa sanguinis missione è basilica dextra, si vires ferant: alioqui pauca, sed repetita. *Gal. comm. ad aph. 14. lib. 1.* Purgans autem medicamentum quanquam phlegmonosa habentibus hypochondria minùs est commodum, licebit tamen benignum aliquod imperare, corpore præsertim cacochymo existente vt.

℞. syr. de cichor. compos. cum rh. ℥.1. cum aq. stillatitia, aut decoct. cich. vel endiuidiæ, vel acetos. f. potio. Aut. ℞. cathol. dupl. senn. & rhab. ʒ. 6. syrup. laxatiui ros. pallid. & de cichor. simpl. an. ℥. ß. cum aq. hord. vel decocto pectoral. f. dosis.

Topica interim repellentia & adstringentia, vt in aliis fieri solet inflammationibus, admouebuntur, sed quæ actu frigida nō sint: nam natura partis, quæ & princeps est, & publico officio fungitur, atque etiam situs repugnant.

℞. ol. ros. & cydon. an. ℥.1. cum cerato santalino f. linimentum. Vel. ℞. oleorum eorund. vel masticini & nenuphari. an. ʒ.6. mucag. semin. psyl. & cydon. extract. in aq. plantag. & absynthij ℥.1. puluer. calam. aromatic. & absynth. ana ℈.1. cum cera f. litus.

Cera pauca, vel nulla admiscetur, quia emplastica cùm sit, difflationem prohibendo maiorem inducit calorem. Ad eundē scopum facient syrupi sanguinē temperantes, vel apozemata è radicib. acetos. oxylapath. cichor. totius, plātag. totius, agrimon. lactuc.

portul.rof.endiu.fcariol. capill.ven.feminib. frigid. floribus cardiacis, & fimilibus. Longiùs progreffa inflammatione, fanies collecta detergeri vult: inflammatis quidem gibbis, magis per vrinas: fimis verò, per feceffus. Vrinas ciebit hoc apozema.

℞.radic.gram.aceto f.polypod. quer.petrof.paffuI.mund. glycyrrh.raf.an.℥.1.cich.end.agrim. omnium capill. bipinell. b rion.an.M.1.fem.quat.frigid.maior.an.ʒ.2.flor.cardiac.ana p.1.f.decoct.ad ℔.1.In colatur.diffol.fyr.de althæa, fyr.capill. ven.& fyr.acetof.fimpl.an.℥.1.f.apoz.clar.cōditū, vt eft artis.

Cum fortioribus fuerit opus, addentur valeriana, petrof.Macedonicum, & alia id genus diuretica valentiora. Quod attinet ad deiectoria medicaméta, quæ potiora cēfentur cauis hepatis inflammatis, ea mitiora effe debēt: nam vehemētioribus phlegmone augeretur. Quinetiam dum prouecto morbo iftis locus eft remediis, alia atq; alia particularia deligenda. In incremento digerētia repellētibus, mixta: vt ol. chamæmel.nardin. abfynth. capparinum. At in ftatu fola fatis funt digerētia, nifi inflammatio pergat ad fuppuratum. Vbi femper videndum ne emollientium vfu vifceris robur diffoluamus. Digeret commodè hoc emplaftrum.

℞.maffæ emplaftri de meliloto, & empl. de mucaginibus ana ℥.1.cerati fantalini ℥.ß.Emolliantur cum oleo de abfynt. aut cappar.f.emplaftrum.

Id antequā applicetur, fouēda erit regio hepatis ex decocto abfynt.flor.chamæ. rof.rubr. calam. arom. femin.anifi lini fœnic. Proderit tādem intēperiem à materia in hepate relictā digerere fūptis & admotis.

℞.fpecier.electarij diarhod.Abbat.& triafantal. ana ℈.2. vel ʒ.1.rafur.eboris, corn. ceru. an.ʒ.ß.facchar.in aq. gra. vel agrim.vel capill.ven.diffol.q.f.f.electar.per lozēg. Cap.vnam fingul.matutinis.

Idem præstant cõseruæ rof. violar. cichor. Admouebitur ceratum santal. cum oleo rof. emollitum. Tãdem verò abscessus si sequatur, vt plurimùm funestus. Vt enim ab eo vita diutiùs protrahatur, sensim tamen tabescẽte corpore mors interuenit, quod videlicet vlcus hepatis ægrè detergeatur, ob perpetuã partis humiditatẽ: vnde hæmatosis frustratur. Attamen Claud. Rousseletius primariæ notæ Doctor Medicus, hepatitidem ad suppuratum saluis ægri rebus perductam obseruauit.

1 Aqua debilitate nominãtur hepatici, q̃ ipsa per se cõsistit sine tumore, aut solutione cõtinui.
2 Omnis enĩ debilitatis intẽperies soboles existit.
3 Quã παρέγχυμα Græci vocãt, cuius est propriũ munus hæmatosis.
4 Qui aut qualitate, aut copia peccant.
5 Ob intemperiem frigidam.
6 Hæc excretio hepatica dysenteria nominatur, seu rubra alui proluuies, sect. 2. Primi Prorrhetici.
7 Vbi inchoatur hæmatosis. Gal. lib. 4. de vsu par.
8 Gal. cap. 7 libr. 5. de loc. malè affec. & li. 8. de cõpos. phar. local.

De 1 debilitate hepatis. CAP. 36.

Debilitatis hepatis 2 intemperies causa est, tũ substantiæ 3 visceris, 4 tum humorum, qui venis & arteriis continentur. Atque imbecillis est attractrix, retentrix, alteratrix, & excretix.

5 Attractrice infirma liquida deiiciuntur per aluum, vt alteratrice ventriculi infirma: sed hîc cruda & incocta. Infirma attractrice hepatis, non ita cruda, sed ad chyli formã accedentia. Hepate verò attrahente, sed nõ alterante chylum, simile quid loturæ carniũ aut sanguinis, quem aqua diluerit, 6 excernitur. Postea verò non rudimenta sanguinis, sed deteriore qualitate excrementa effluunt. Cuius rei causa hæc est. Frigidiore hepate alteratrix infirma est. Itaque rudiorem sanguinem, quem à 7 mesenterio accepit, non cõficit. Vnde per interualla excernitur, 8 & loturam carnium repræsentat. Vbi verò resistit, crassescit, tempore angustias hepatis intercipit. Cum non perspirat, suboritur febricula. Interceptus humor putrescit, atq; aduritur, quo tẽpore non iam dilutus sanguis, sed veluti fæx sangui-

nis excernitur. Excretio illa lucet, atque aliquando in atram bilem conuertitur. In frigida intemperie 9 color faciei pallidus, 10 pulsus tardus, 11 vrina alba, aliàs tenuis, 12 aliàs crassa, non ita frequens, neque copiosa deiectio, neque grauiter olens, nisi cum iam corrumpitur. Appetentia aliquando corrumpitur, aliquando intenditur: nulla sitis.

Calidam verò intemperiem sequitur 13 color faciei flauus, celerior pulsus, vrina flauo calore saturata, 14 prostrata appetentia, 15 sitis vehemens, fastidium graue, agitatióque corporis, 16 insignis febris, excrementa alui olida, biliosa admodú, crassa, crocea, mordacia, vomitus quoque virulenti, æruginosi, ex 8. de compositione particularium medicamentorum, 7. cap. lib. 5. de locis affectis.

In calida dispositione fotu atque 17 irrigatione primùm vtẽdum est, è cham. ros. mastichino oleo, in quo absynthij comæ vel dactyli incoxerint. Laudatum remedium Græcis & Arabibus, frequens vsus 18 cichorij, end. Oportet autem hæc vel resiccata infriare aqua hordei, vel incoquere aqua purissima, & adiecta sexta vel octaua parte sacch. potiones conficere. Augebitur autem sacch. modus, vel minuetur pro ratione. Hæc eadem in frigida conueniunt, sed loco sacch. diluemus mel (aperit enim, terget, purgat, vrinam ciet) aut vtemur syrupo de cichorio simplici cum aqu. absynthij, cuscutę, & simi.

9 Nam color humorum, si nõ sint reflui, similis est morę florũ Gal. cõm. ad apho. 2. lib 1.

10 Pigro motu dilatatur arteria.

11 Hæc cruditatis index, ex apepsia et cruditate in venis.

12 Ex perturbatione à flatu lẽto spiritu..

13 Quale enim est alimẽtum, talis & elucet color.

14 Quam calor resoluit.

15 A calore, & bilis in ventriculum affluxu.

16 Ex motu, putredine humoris, & synatrismo, quẽ hepar gignit.

17 *Fiat embroche ex oleo cydon. & rosaceo: linimentum ex cerato santalino in oleo cydon. dissoluto. Admoueatur etiam ceratum santalinum toti hypochondrio dextro in formam lunæ crescentis. Immisceri poterit puluis corallę rub. aut ros. rub.*

18 *Vt conficietur potio quotidie manè ex decocto radic. cichorij in quo sub finem decoctionis absynthij Romani coma maduerit. Exhibetur iusta dosi cum tal ellia electarij santalini,*

Optimúmque fuerit eas aquas priùs condire modico cinamomo, aut adiicere aliquid eorum quæ aperiunt, quale hoc eſt. Interim roborabit iecur, atque eius incendium temperabit id electarium.

♃.puluer.diarrhod.Abbat.ſine moſcho,triaſantal.diamargarit.frigid.ana ℈.1. raſuræ eboris ʒ.ſ.cinamom.elect. cornu cerui ana ℈.ſ. ſacchari roſacei quantum ſatis ſit, fiat electarium per lozengias auro cooperiendas,ponderis ʒ.3.

♃.endiu.cich.ſiccat.& pul.an.℈.2.ſem.ſecuridacæ ℈.1.cin.℈.ß.fiat puluis,detur è vino albo tenui.

19 Melicrati vſus in calida hepatis intẽperie vitandus.

Laudant veteres 19 melicratum è filicis radice detergendo & liberando, ſine calfactione manifeſta, aut refrigeratione.

♃. radi. chamæpytheos ℥.2.radicis cichorij ℥.1. ſchœnuanthi ʒ. 2. coquantur in quartariis tribus aquæ puriſſimæ ad dimidias. Colaturam percola per manicam Hippocratis cum ſacchari albiſſ. ℥.1. cinamomi ℈.ß.ſunt qui radices eaſdem ſiccant, tritas cribrant,& melle exceptas ad nucis ponticæ magnitudinem ex aqua conueniente exhibent.

20 Præterea laudatur electariũ ſantalinum ſimplex ex triplicato rheo. vt.♃. ſpecierum triãſantali ℈.2.rhei elect.ʒ 2.ſacchari ĩ aqua abſyntij diſſoluti ℥.3.f. electariũ per talellas põd. ℥. ß. Detur alternis diebus.

Conferet quoque mirificè hic ſyrupus. ♃.ſcenecionis,agrimoniæ, cicho. endiuiæ ana M.ſ. glycyrrhizæ ʒ.1.ſemin.aniſ.petroſ.fœnic.ana ʒ.2.cinamo. ſpicæ Celtic.an.ʒ.1.ſ.f.decoctio ad quart.3.In colatura diſſolue mell.℥.4.f.ſyrup. mediocriter coctus. In frigida & imbecilli retentrice atque cõcoctrice.

♃.nardi Celticę ʒ.6.abſynthij ʒ.2.cinamomi ʒ. ß.cribrata melle excipe. 20 Fiat electarium,aut decoque in aqua, atque inde melicratũ compara. Vel eupatorium, abſynthium, & alia id genus hepatica vino & aq. incoquuntur. Ad fotum eadem conciſa

in oleo chamęmelino & vino maluatico coquũtur, dum vinum fit abſumptũ : oleum ſeruatur ad litũ.

Vinum, frigidiore & humidiore hepate, coquit, roborat, putredinem arcet, intemperiem corrigit. At ſi febris acceſſerit, ſubtrahendus penitus eius vſus.

Vbi nullus febris metus, vinum præſcribi poteſt eiuſmodi. ℞. roſmarini M.1. rutæ p.1. ſpicæ Celtic. cinamomi ana ʒ.1. Hæc in vino macerata leuiter ferueſiant : vinum propinetur.

In frigore & inde obſtructionibus olea conueniunt, in quibus elenij, iridis, gentianæ, coſti radices coxerint. Eædémque quoque radices infriantur, & inſperguntur melicrato, vel exceptæ melle exhibentur. Cochleę & lupinum iecur trita, & in puluerem redacta ex vino imperantur. Sic etiam ex pulpa paſſular. myrobalanorum, hepate lupi, & electariis conuenientibus opiatæ finguntur.

Electarium de vino Arabum, quod Xiphoides ab Andromacho, & aliis Græcis appellatur.

℞. 21 paſſul. mundatarum ℥.3. croci ʒ.1. calami aromati. ʒ.2.ß. bdellij ℥.ß. caſſiæ ʒ.2. ß. cinamomi ʒ.ß. ſpicæ ʒ.3. myrrhæ electæ ʒ.4. terebinthi. ʒ.4. ſchœnuanthi ʒ.2.ß. ſiliquarum ʒ.2. mellis ℥.2. vini ſubtilis, quod ſufficit. Fiat electarium. Addebant alij in calidiore hepate ſeminis hyoſcyami albi, opij ana ʒ.1.

21 Vel ſic cõficies. ℞. paſſul. damaſc. mundatarum ℔.ß. coquãtur ad pulcis conſiſtentiam in vino veteri & generoſo. Trãſfundantur cetaceo. In cola, diſſol. conſer. anthos, corti. citr. conditi, cinamo. in ℥. 1. ſpec. arom. roſ. diamar. cal. ana ʒ ß. vel ℈. 2. f. opiata, detur quotidie manè ſub horam ſomni ad ℥. ß. cum vino veteri.

Materia ferè conuenit, quæ penetrat, aperit, lenit, adſtringendo roborat, abſterget, incîdit, putredinem prohibet, exiccat.

Vtimur ergo ad penetrationem cypero, ſchœnuantho, croco, iride, aromatibus. Eadem quoque

aperiunt. Cui rei etiam pistacia, marrubium, absynthium, & alia, quæ capite de obstructione hepatis dicentur. Leniunt ficus, passulæ, vinum granatorum dulcium, vinum subdulce & tenue. Abstergent mel, aqua mellis, terebinthina, & quæ inde distillantur aquæ, aqua quoque hordei.

Incidit acetum, vinum granatorum maturorum, & acidorum.

Roborat schœnuanthum, absynthium, eupatorium, rosæ, spicæ. Præseruant à putredine, & si quid est virulentum, corrigunt imprimis, cinamomum, deinde cassia lignea, nardus, iuncus odoratus, schœnuanthum, calamus aromaticus, crocus, myrrha electa, aspalthum, passulæ, rasura eboris, cornu cerui, vnicornu, vinum, mel, terebinthina, aromata omnia. In exsiccando vtuntur spodio, cuius loco vti licet saccharo rosato, admixto cinere, facto ex ossibus elephantis.

A proprietate conuenire volunt rhabarbarum, spicam, passulas, iecur lupinum, carnes cochlearum.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ἡπατικοὶ dicuntur, non vt veteribus, qui hepatis inflammatione laborant: sed cum citra manifestum aliquem illius affectum imbecillitas sola acciderit ex intemperie. Cùm autem intemperies omnis nata sit, vt ait Galenus, actionem lædere, nõ tamen omnis imbecillitatem hanc efficit, quam hepaticis tribuunt. Cuius proprium est, sanguinem probè non conficere, sed crudum, semicoctum, & aquæ modo liquidum generare, siue calida sit intẽperies, siue frigida. Sed & in calida sæpè aduritur sanguis, tantùm abest, vt semicoctus maneat. Facilioris ergo doctrinæ gratiâ duplicem intemperiem constituere licebit: vnam, quæ iam ad iecinoris substantiã peruenerit, illiúsque vires & harmoniam dissoluerit, ita vt imbe-

Gal. lib. de inæquali intemperie.

Iecoris duplex intemperies.

cillitate contracta suum officium non faciat, nisi diminutè. Alteram, circa imbecillitatem, intensa videlicet, aut remissa qualitate aliqua, vt calore & frigore, quæ tamen nondum naturalem constitutionem ita labefactârit, vt facultatis vires sint imminutæ, sed potiùs corruptæ. In priore perpetua est excretio sanguinis aquosi & semicocti, siue à calore fit, siue à frigore. Distinctio ex effectibus causarum. A calore enim cibi fastidium, sitis, febris, vitiosorum humorum vomitus. A frigore, contraria. In posteriore, si calida sit, assatur chylus, in bilem vertitur, vrina ruffa, alui excrementa crassa, biliosa, fœtida, acria, ventris adstrictio, ob vehementem attractionem à nimio calore, oris amaritudo, sitis, interna manuum caliditas, pedum pulsus celer. In ambitu corporis pruritus, calidi fumi. Et, si bilis in ventriculum fluat, nausea, biliosa vomitio, & similia. Sanguis autem non crudus, vt in superiore, sed adustus potius cernitur. In frigida contraria omnia apparent, pituita, frigus totius corporis, color faciei albus, habitus corporis tumescens, nisi calor cordis impediat, excrementa pauca, parùm olentia ob cruditatem, ventris profluuium certis temporibus. In sicca, corpus siccius, squalidius, sanguis paucus, crassus, venæ duriores. In humida contrà fit. Caussæ externæ, internæ, quæcunque immodicè refrigerant, calfaciunt, siccant, humectant. Partium item consensus, intestinorum gracilium, venarum mesaraicarum, epiploi, splenis, folliculi fellis, renum, vesicæ, venarum, quæ omnes partes hepati inseruiunt ad præparationem alimenti, excrementa recipienda, sanguinis delationem, vel coctionem iuuandam.

Iecoris intemperierum ex causarum effectibus distinctio.

Ab intemperie cum imbecillitate vix curatur. Sed in eo elaborandum ne augeatur, occurrendo caussæ, & roborando. In calore remedia sunt aquæ potus, alimenta refrigerantia, syrupi, tabellæ, conseruæ, epithemata, vnguenta, cerata. In frigore, eidem, sed contrariis qualitatibus. In siccitate, humiditatem instaurantia, potus lactis, balnea, proprietatem occultam habentia, & quæ hecticis conueniunt. In humiditate contrariis occurrendum. Valent hepar piscium, anserum, animalculorum, capreolorum, agnorum, terebinthus, pruna passulæ, acetosa. Possunt macerari in sero lactis, aqua hordei, lacte, vino, decocto cinamomi, & aliis, vt res postulat, dũ tur-

Hepatis intẽperies cum imbecillitate coniuncta vix curabilis.

geant imaces, cochleæ, decocta hepatica. Vua pasta tantùm astringit, quantùm opus habet viscus affectum. Neque enim eget magna astrinctione, neque tanta, quanta ventriculus, tota substantia hepati familiaris. In calore vsus mollis casei, cremoris lactis, & similium. Optima sunt, inquit, passim Galen. quæ vnà cum hoc, quòd intemperiem curant, etiam alunt, familiari, scilicet, parti laboranti, vinum, mastiche, confectiones Andromachi. Hepar humidiorem habet compagem. Itaque non fert remollientia, nisi moderata, oportétque in indurato hepate calfacientium & attenuantium modum statuere præter morem aliorum viscerum.

Hepatica simplicia. Bubula, & vini potus nimius Æstate hepati infestissima sunt, & bilem ad hepar multam colligunt. Hepatica sunt agrimonia, intybi species, senecio chamæpytis, radix filicis, acetosæ, asparagi, plantago, eupatorum, absynthium, sonchus, &c.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXXVI.

Hepatis imbecillitas duplex. HEpatis imbecillitas, à qua hepatici nominãtur, citra manifestum vllum visceris vitium fieri consueuit. Atque hæc vel natiua est, vel adscititia. In vtráque imbecilla si fuerit hæmatωsis, prodeunt alui excrementa loturæ carnium similia. Intemperierum autem, quæ huius affectus causæ accensentur, signa distinguuntur ex Galeno cap. 8. libr. 8. de compos. medicam.

Hepatis imbecillitatis curatio. Imbecillitas à quauis intemperie per contraria corrigitur, additis modicè adstringentibus, atque etiam aperientibus & detergentibus. Ferè fit enim, vt imbecillo in iecore excrementa colligantur, quæ obstructionem pariunt. Itaque imprimis rhei dilutum ex decocto aperiente præscribitur, vel hic bolus.

♃. terebinth. Venetæ (quæ lenit, terget, vacuat) lotæ in aqua endiuiæ aut cichor. ℥. 3. rhei electi puluerati ʒ. 1. f. bol.

In calida

In calida cauſa conferunt remedia hepatis inflammationi dicata. In frigida verò, quæ obſtructioni hepatis à pituitoſo humore inſtituuntur.

De 1 *morbo regio.* CAP. 37.

1 *A bile totò corpore ſuffuſa.*

Regius eſt verò ſignatus nomine morbus, Molliter hic quoniam celſa curãdus in aula. Inquit Serenus. Hoc idem Cornelius Celſus.

Debet enim omnibus curis eſſe vacuus ac ſolutus ictericorum animus: quin & ſplendido conclaui, laſciuiis, cantu, iucundis quoque ſermonibus laxandus eſt. Varro quia curatur mulſa morbum regiũ dictũ exiſtimat. Vocatur & hic morbus arquatus vel arcuatus. Icterus, quia ictida, id eſt, viuerram, animalculum, quo cuniculos excludũt (*vel muſtellam colore oculorum aureo*) vel Galbulam auem colore repræſentat: qua ratione & aurigo dicitur.

Cauſa ferè 2 obſtructio, nonnunquam inflammatio, aut intemperies 3 hepatis. Et obſtructio quidem vel hepatis, vel pororum bilis: 4 lapillus aliquando concretus in folliculo fellis, aut adnatum tuberculum. Nonnunquam quia cyſtis fellis multitudine intercipitur, vel quia vis eius excretrix infirma eſt. Venena quoq;, aut bibita 5 pharmaca, nec per aluum reddita, huius vitij cauſæ aliquando extiterunt.

2 *Eaque veſiculæ fellis.*
3 *In quo eſt interdum impreſſa venenoſa quædã qualitas.*
4 *Imò multi perſæpe.*
5 *Quæ à venis rarefactis rapiuntur.*

Primùm itaque eſt, vt 6 cauſam agnoſcas: deinde vt eandem tollas: poſtremò icterum cures. Interrogabis ægrum, num ſentiat grauitatem, tenſionem, dolorem in dextro hypochondrio. Manum quoq; admouebis, vt intelligas, num tumor & durities ali-

6 *Naturalẽ, criticam, aut ſymptomaticam.*

qua subsistat. Quæ omnia si 7 absunt, & excrementa alui, vrinæ similiter, naturaliter habent, iudicabis 8 incolume iecur esse: cæterùm effusam in corpus bilem, quæ colorem cutis defœdat, quia crassior est, exhalare ac resolui non posse. His ergò victum liquidiorem atque humidiorem imperabis.

Balnea aquæ dulcis, in quibus quæ 9 detergent, atque resoluunt, decoxeris. Si verò adsunt, ventérque subsistit, albida excrementa sunt, cineritia, & argillosa, vrinæ verò spissæ, colore croceo saturatæ, aut etiam nigræ, tum obstructionis certum indiciū est. Inflammatio perpetuò cum febre est, de qua priùs. Obstructio ergò priùs curetur, deinde delebitur icterus.

Primùm itaque aperientibus & detergentibus insigniter liberanda est 10 obstructio. Verùm si suspitio aliqua est excrementi in ventre & primis venis, cassiæ aut catholici 11 ℥.1. ex sero lactis imperabis. Et quia in hoc morbo aluus 12 ferè adstricta est, vtilissimus est clyster, cuius materia sit ex iis, quæ stercus durius emolliant, quæ resistentem bilem irritant, quæ musculos & instrumenta excretionis incitent. Sic enim placuisse veteribus Aphrodiseus scriptum reliquit.

♃. maluæ, bismaluæ, violariæ an. M.1. furfurum pinguium M.ß. fiat decoctio ad ℔.1. plus minúsue. In qua dissolue mellis communis, sachar. rubr. ana ℥.1. salis communis ʒ.2. olei communis ℥.3. Hæc est formula, qua per interualla vti oportebit, vbi diutiùs venter restiterit.

Postea si sanguis multus est, basilicam aperies, ac pro ratione sanguinem educes.

7 Et sit hypochondrium λαπαρὸν, & omnino æquale.

8 Vnde nec vllam subesse perenẽ icteri generationẽ.

9 Vt agrimonia, fumaria, melilotū, furfur.

10 Vesiculæ fellis & venarum hepatis. Tali enim obstructione exitu & aditu prohibetur bilis in fellis vesiculam.

11 Vel ʒ.10. ne illud excrementū vi aperientium in venas feratur, obstructionémque pariat.

12 Quod naturæ clyster naturalis denegetur, ex eo quod bilis exitum non habet in intestina.

Solitæ quoque hæmorrhoïdes incitandæ sunt, & menses in mulieribus, venæ sub lingua, non nisi inclinante morbo aperiri debent. Tum enim ea phlebotomia tēpestiua est. Tum de 13 purgatione agendum est. Meminisse autem oportet nunquam vtendum purgationibus, obstructo hepate insigniter, nisi priùs feceris viam aperientibus & detergentibus. 13 *Quæ sit huiusmodi, vt materiam morbum faciētem radicitus extirpet.*

Aperiunt autem oxalis, cichorium, endiuia, apiū, adianthum, calamintha, fœniculum, gentiana, anchusa, aristolochia, melanthium, securidaca, chamępythis, rosmarinus, serpillum, hypericum, marrubium, asarum, anisum, petroselinum, amara omnia, aromata, terreni vermes, cornu cerui, ebur, cornu vnicornis. Quorum omnium herbas, radices, aqua incoques, aut vino tenui, atque inde cum saccharo aut melle potiones comparabis, aut redacta in puluerem ad ʒ.2. mulsæ aut vini albi tenuis & similium ℥.3. aut 4. insperges.

Syrupi in vsu sunt de cichorio, endiuia, capill. ven. de byzantiis, de duabus & quinq; radici. syrup. acetosus, de acetositate citri, oxymel simplex. Aquæ verò endiuiæ, cichorij, lupulorum, cuscutæ, fumariæ, capil. ven. acetosæ, scolopēdrij, raphani, apij, fœniculi, lappæ, rubeæ, lybistici, eryngij, rusci, asparagi, & similium. Oportétque initio primùm vti leuioribus, ídque per interualla. Assiduus enim aperientium vsus vehementer lædit. Atque vbi his vsus fuerit, purgationes imperabis ex seri lactis ℥. 4. in quibus per noctem maduerint ʒ.2. carthami conquassati, cinamomi, vel ireos florentinæ ℈. ß. Alioqui rhab. ʒ. 2. infusas in aqua endiuiæ cum modico cinamomi. Idem pōdus 14 hieræ picræ, hieræ diaco- 14 *Si pituita obstructionem faciat, hierā picram commodè vsurpabis.*

locynth.conuenire poteſt. Alioqui.

℞. pul. hieræ diaco. ℈. 4. rab. electi ʒ. 1. cornu cerui, raſuræ eboris, cinamomi ana ℈. ß. Dabis hæc ex ſero lactis, aut aqua hordei. Tum ad aperientia redeundum eſt, & iterum purgandum interuallis. Quòd ſi his malum non cedit, medicamentis vtendum erit, quæ fortiùs aperiunt & detergent. Atque iam dacrydio & colocynthide cathartica acuenda, vt proximis Gr. 8. 6. 4. dacrydij admiſcenda ſunt. Alioqui.

℞. dacrydij ℈. 1. florum anthos, borraginis, & violarum ana P. ß. cinamomi, aſari, rad. gentianæ ana Gr. 8. Fiat infuſio in ſero lactis. In col. ℥. 4. diſſolue ſacchari ℥. ß. fiat potus.

Vomitus quoque etiam cum elleboro, de quibus antea, probati ſunt. Ita curato viſcere, color fœdus delendus eſt thermis ſiccis: deinde balneo ex chamęmelo, anetho, calamentho, fœniculo, roſmarino, parietaria, & furfuribus. Statímque à balneo, linteis aſperis, & materia balnei perfricandum corpus eſt.

Potiones ex ſupradictis aperientibus & detergentibus exhibendæ.

Sternutamenta & errhina, qualia priùs deſcripta, conueniunt.

Oculi & facies aceto albo, aqua hordei, ſucco granatorum, oxyſacchara, ſucco coriandri, acetoſæ, acetoſitate citri. His quidem tepidis fouēda ſunt & contingenda. Nunquam autem venies ad fœditatem coloris, niſi ſublata cauſa, & curato viſcere. Quod ſi durum eſt, fouebis ex aceto, in quo althęæ & lilij radices, ficus, paſſulæ, coxerint: tum ℥. 3. em-

plastri de meliloto, vel dialthææ malaxat. cum oleo amygdalarum dulcium induces: vel ammoniaci ℥.2.in aceto dissolutas applicabis. Superioribus remediis vteris,sed admixtis iis, quæ leniunt & emolliunt.

In materia venenosa initio quidem vomitus,si eò materia vertitur. Si ad intestina, clyster acris. Si in habitum corporis,cucurbitulæ cum multa flamma conueniunt, & ea omnia, quæ foras materiam attrahunt.Ex quo,syrupo acetoso,de limonibus, oxysacchara,de acetositate citri, cum aquis acetosæ, endiuiæ, 15 calendulæ,papaueris rubri,dictamni, tormentillæ,seu succo granatorum,berberorum,limonum,citri,lacte acetoso,in quo flores cordiales leuiter bullierint,rasura cornu vnicornis,cornu cerui,eboris,electario de vino,& paulò antè descriptis capite de debilitate hepatis remediis vti oportebit.

15 Melissæ quoque, morsus diaboli, cardui benedicti, & simil. pentaphylli.

Theriacæ & mythridatij vsus. Dantur quotidie ℈.2.aut ʒ.1.cum ℥.1.acetositatis citri aut liquore cōuenienti.

Virginibus,quas hoc 16 vitium defœdat,purgatio ex hiera. Imperatur ʒ.1.ß. ex aqua halicacabi (vulgò Alkekengi)cuscutæ,endiuiæ,oxymelite. Alioqui.

16 De huius curatione fusiùs in splenicis affectibus.

℞.hieræ picræ ℈.4.rhab.electi, agarici trochiscati,ana ʒ.ß.rasuræ eboris,& cornu cerui ana ℈.ß. cinamomi Gr.8. croci Gr.4. incorporentur omnia in 17 ℥.ß.catho.Deinde dissolue in sero lactis,aqua cuscutæ, aut liquore simili.

17 Vel ʒ.6. Exhibitur autē iis præmissis, quæ ad obstructa liberāda præscripta fuēre.

Imperetur quoque hoc electarium.℞.triasantali, diarhod Abb.ana ʒ.ß.vtriusque diamarg.an.℈.1.rasuræ eboris,cornu cerui an.℈.ß.sacchari in aqua cu-

18 *Diacurcuma etiã & confectio alkermes mirificè prosunt.* scutæ & rosmarini dissoluti quantum sufficit. Fiat elect. per lozengas pondere ℥. 1. 18 Dentur manè & vesperi per se, vel cum liquore conuenienti ex cochleari. Vel solum triasantalinum electariũ cum duplicato aut triplicato rhabarbaro satis esse poterit. Alioqui.

Ammoniacum ad ℈. 2. è mulso radicis capparis, vel aromatico vino, exhibitum tanta pollet facultate, vt multos iam ad hydropem properantes liberarit, vacuatis mirabiliter per ventrem visceris obstructionibus. Destillatur inde arte chymica oleum conuenientissimum.

℞. rad. gentianæ in puluer. redactæ ℈. 4. cornu cerui & rasuræ eboris ana ℈. 2. cinamomi ℈. 1. sacchari ℥. ß. detur sæpe medium cochlear ex vino albo tenui.

℞. semin. anis. apij, asar. absynth. amygdal. amarar. ana partes æquales: terantur. Ex quibus tritis cum aqua cuscutæ fingantur trochisci.

Vel etiam, ℞. cortic. radicis capparis ʒ. 9. seminis acetosæ. ʒ. 6. cortic. radic. fœnic. ʒ. 3. f. puluis detur ʒ. 1. ex aqua conuenienti media nocte, vel in siti.

Vtatur quoque per interualla decocto cicerum rubrorum, in quo radices petroselini & cichorij coxerint. Epotis id genus medicamentis decumbat æger in latus ægrum.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Icterus flauus & niger.

Icterus iecinoris vitio flauus: lienis, niger: vterque, mixtus & virescens, vt puellis quibusdam. In omnibus

effunditur bilis in vniuerſum corporis habitum. Differentiæ ex cauſarum varietate & modo ſumuntur. Si obſtruatur meatus à iecore in follicullum fellis, quia plena adhuc eſt veſicula, excrementa alui vtcunque colorata erunt: ſin alter à follicullo in ecphyſim, alba & cineritia, quia bili preclusus eſt aditus ad inteſtina. In vtróque affectu bilis non ſecernitur: regurgitat in iecur & venas: ſanguini permiſcetur: effunditur in totum corpus, vnde aureus color præcipuè oculorum, ob candorem. Pars per renes expulſa vrinas aureas, craſſas, impuras efficit. Si calida ſit & ſicca intemperies hepatis, multitudo bilis inde procreatæ icterum generabit. Sed excrementa quoque alui, vt cæteræ partes, bile perfuſa apparebunt. Idem præſtat imbecillitas ſecretricis, quæ genitam bilem non ſeparat à ſanguine, vt in obſtructione, ſcirrho, inflammatione, imbecillitate hepatis. Idem quoque facultas expultrix in morbis acutis per criſim, vel læſa retentrix, & ſuperata humoris copia, multitudine, malignitate. Sed quò diſtinctiùs & exactiùs cauſæ omnes diſcernantur, imprimis videto, an cum morbo acuto ſit, an per ſe: ſi cum morbo acuto, an die critico factus fuerit apparentibus coctionis ſignis, iecore non indurato. Sic enim optimæ criſis indicium, ſuperante expultrice facultate. Contrà, malum, præcipuè ante diem decretorium, ſuperata retentrice. Anceps tamen præſagium, vt dicetur. Quòd ſi ſine morbo acuto ſit, imprimis excrementa inſpicito. Nam ſi alba, vel parùm colorata, obſtructio eſt. Si deiectio alba, vrinæ flauæ, nullus tumor in hypochondriis, neque tenſio, & dolor qua parte porus cholagogus decliuis, obſtructus eſt ille meatus. Si colorata deiectio, vel eſt imbecillitas iecoris, vel intemperies calida, vel morſus venenatorum animalium, vel pharmacorum deleteriorum potus, vel aqua corrupta, vt in expeditione Neapolitana. Duo priora diſtinguito ex propriis capitibus, in quibus agitur de imbecillitate, inflammatione, ſcirrho, obſtructione hepatis. Nam ab his etiam tribus poſtremis fiunt icteri, authore Galeno Aphor. 62. lib. 4. Verùm ſcirrhus diuturnus morbus exiſtit. Inflãmatio & obſtructio repètè fieri poſſunt. Adde ſignum ex flatu in inteſtinis. Nam πνδυματώδεις, id eſt, flatuoſi fiunt, qui ex imbecillitate ictero vexantur. Cõtrario modo afficiuntur, qui ex calida intẽperie. Non ignorare Hip-

Hepatis intemperies calida & ſicca bilis procreatrix, & propterea icteri.

Hippocrates aph. 64. li. 4.

Ictero ex imbecillitate demẽti flatuoſi.

pocratem scripsisse Apho. vltimo libris, regio morbo laborãtes non multùm ventosos esse. Quod cùm experientiæ repugnet, quâ flatibus ictericos abundare constat, interpretes in varias sententias distraxit. Sed flatus in ventre fieri certum est caloris natiui imbecillitate, vel multitudine & qualitate materiæ. Ergo cùm ferè morbus regius apud nos ex multitudine crudi humoris ortum habeat, qui imbecillitate caloris colligitur & obstruit, nec detergitur influente bile, necessariò ita affecti erunt πνευματώδεις. Quibus verò temperantior victus, multum exercitium, calidior morbus, vel hepar, crassior bilis, intemperies calida, nisi accesserit imbecillitas, flatuosos non esse consentaneum est, quod Hippocr. significat. Proinde non ineptè hoc signum adiecimus. Morsum venenatorum, aut pharmaci deleterij potum ex relatu ægri, vita antecedente coniicito.

Flatuũ prouentus vnde.

Ex ictero acutis superueniente presagium fallax.

In morbis acutis præsagium quàm sit fallax ex ictero superueniente, historiæ multæ in Epid. demonstrant. Quibus adduntur quædam nostræ obseruationes. Inter cæteras, anno 1545. quidam sexto factus ictericus, commota aluo biliosa deiecit, vrinis nigris & multo felle tinctis. Febris expers iam ambulabat, quasi omninò liberatus. 14. recidiua. 17. obiit. Aliis duobus idem accidit. Quidam admodum robustus ante 7. ictericus factus, ægerrimè & cum recidua euasit. Anno 1549. mensibus Aprili & Mayo (quo ferè tempore Lutetiæ febres tertianæ exoriuntur) multis aureæ vrinæ, & morbus regius primis diebus. Cuidam nobili ita affecto detractus sanguis ter ad octo ferè vascula iteratis vicibus. Sanguis totus & spumâ, & consistentiâ flauus. Visus est conualuisse, 17. recidiua, alui profluuium, bilis crassa & meracior, singultus leuis. 21. obiit. Laborauerat aliquando lue venerea. Multos in Epid. ante septimum ictericos factos euasisse legimus. In Coacis Hippocr. ἢν δὲ μὴ σκληρὸν ὑποχόνδριον, salutarem esse, 7.9.11.14. Si induretur, ambiguum, ἐνδίαςον Galenus de rat. vict. in morbis acutis, in biliosa febre, ante 7. ictero cum rigore vel horrore morbum solui voluit. Si verò absque rigore, ἔξω τῶν καιρῶν, lethale Vbi criticum icterum sine tumore, aut inflammatione hepatis, & excretionem consequentem, horroris vel rigoris nomine intellexisse videtur. Sed de his alio loco.

Criticus non curandus. In febrem, inflammationem, ſcirrhum, obſtructionem hepatis intentum eſſe oportet. In cæteris biliosa purganda, ſine attractione vehemẽti per aluum, renes, vomitum. Suppreſſa vacuatione, & in plenitudine, venæ ſectio, à baſilica, ſub lingua. Hinc balnea, ſudorem mouentia, maſticatoria, errhina, regia vita, topica, denique omne purgationis genus, quia in totum corpus malum ſparſum eſt, vt ſcribitur in lib. Quos purgare oporteat. Multos ſe curaſſe Romæ Galenus teſtatur antea præparatos incidentibus, aperientibus, deinde medicamentis cholagogis. Lege cap.7.lib.5.de locis affectis, & libellum de purgantium medicamentorum facultate. Conueniunt aperientia, detergentia, cuſcuta, erinaceus, ammoniacum in mellito vino, vel aromatico, oleum inde diſtillatum, vermes terreni triti in melicrato (quibus curationem recepit Dom. Tronſon, Senator Regius) aqua raphani Auicennæ (Sic ruſtici raphani ſuccum ad ℥.4. cum meraci vini ℥.1. ß. exhibent) eupatorium, gentiana, apium, aſarum, abſynthium, amygdalæ amaræ, radix caparis, tria ſant. triplicato rhabarbaro, marrubij decoctum. Charadrion à voragine, vel voracitate, vilis auis, quæ credebatur viſa icterum ſoluere. Propterea venditores occultabant, ne emptores conſpecta aue curarentur, priuſquam emiſſent. Inde nomen ei, qui rem vilem quaſi magni pretij occultat & diſſimulat. Succus fumiterræ, cichorij, inde ſyrupi cum ſero lactis, lac, cremor lactis cum fragis, caſeus mollis, iuſcula ex hord. acetoſa, lactuca, cichorio, ſcariola, ius prunorum, ex oleribus conuenientibus acetaria, ius pullaſtri alteratum cum oleribus conuenientibus, calidam hepatis intemperiem corrigunt. Si ſola intemperies, tantùm alterandum. In quibuſdam oxymel cum decocto guaiaci. Viſcum collectum in alba ſpina, vel etiam in quercu, zona è linteis conſutis includitur, cingitur nouem diebus, experimento vulgi.

Gale. lib. de Theriaca.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXXVII.

ICterus ſymptoma facultatis ſanguificæ, vel excretricis, biliosi humoris eſt per ſumma corporis effuſio, in adnata primùm oculi tunica apparens.

Ab hepate & liene quáquam promiscuè originem habet, quòd ea viscera in humorum procreatione, secretionéque plurimùm occupentur, sæpiùs tamē ab hepatis inflammatione calidam venarum intemperiem, bilis plurimæ procreatricem, accersente, intemperie, scirrho, obstructione, aut à similibus id genus affectibus cystim fellis, cysticósue meatus obsidentibus accidit. Sæpè fit icterus per crises biliosarum febrium, naturâ materiam noxiam ab alto corpore foras protrudente. Qui lienis vitio ingruit, niger est, humoris ideam melancholici referens: vt qui à bile est porracea, aut ab epoto veneno, itémque bestiarum virulentarum demorsu, viridis. Hippocrates albi etiam icteri commeminit.

Hippoc. lib. de intern. affect.

Icteri signa abinuincem distincta.

In icteri signis distinctione est opus, vt pars verè affecta dignoscatur. Iecoris affectum, hoc est intemperiem, ostendunt deiectiones & vrinæ biliosę: quæ intemperies si coniunctam habeat inflammationem, grauitas in hypochondrio dextro fatigat. Vesiculæ autem obstructionem, vrinæ solæ bile plurima perfusæ, & deiectiones albicantes. Totius denique corporis habitus vitium incusamus, cum deiectionibus & vrina naturaliter habentibus, color & sudor bilis speciem cum pruritu resipiunt. At verò vbi venenata est causa, ad propria venenorum assumptorum signa recurrendum.

Icteri curatio quàm varia.

Vt sunt icteri causæ variæ, ita diuersa remedia. Vbi sola iecoris intemperies subsistit, sola contraria alterantia, vt assumpta zulapia, refrigerantia apozemata, & extrinsecus adhibita cerata, refrigerãs Gal. santalinum, atque etiam epithemata, vsurpantur. Vbi inflammatio adest, remedia antè explicata vsui

erunt. Vbi obstructio cùm iecoris ipsius, tum vesiculæ fellis, fortiores clysteres, qui ferri solitos ad cutim humores irritando retrahant, phlebotome, apozemata aperientia, incidentia, & tenuantia, cholagoga cathartica præscribentur. Clyster erit huiusmodi.

♃. hord. integr. furfur. macr. ana p. ij. quatuor remollientium, flor. chamæm. melil. ana M. 1. ß. semin. anis. alth. fœnic. & lini ana ʒ. 2. f. decoctio ad ℔. 1. vel tantundem seri lactis accipito. In colatura disso. cathol. & hieræ simplicis (si febris absit) ana ℥. ß. diaphœnici ʒ. 2. mell. ros. sacchar. rub. ana ℥. 1. olei viol. ℥. 3. f. clyster.

Post reiectum clysterē pertunditur vena potissimùm plethoricis corporibus. Deindeverò tali apozemate humor ad purgationē præparatur, quia hîc sæpè bilis etiam crassior fit, aut per se, aut humoris alterius, vt pituitosi vel melancholici, admixtione.

♃. radic. gram. apij, fœnic. oxylapath. cichor. cum toto ana ℥. ß. polypod. quern. passul. mund. sem. cartha. tamarind. ping. elect. ana ʒ. 6. fol. scolopend. chamædryos, chamæpyth. agrim. cuscut. summitat. absynth. lupul. & asparag. ana M. 1. glycyrrhiz. ras. ℥. 1. quatuor sem. frigid. maior. ana ʒ. ß. prun. damasc. n. 8. hord. integr. p. ß. flor. cardiac. ana p. 1. f. decoct. & colat. ad ℔. 1. In qua dissol. syrup. de cichor. simpl. syr. capill. ven. & oxymel. simplic ana ℥. 1. ß. f. apozem. clar. conditum ʒ. ß. cinamom. & ʒ. 2. santa. citrini: sumat bis in die ℥. 3. aut 4. horis duabus ante pastùm.

Ab his sumat medicamentum sequens.

♃. decoct. pectoral. aperitiu. q. s. fol. sennę mund. ʒ. 2. f. decoct. In colat. pro vna dos. infunde per noctē rh. elect. ʒ. 2. cinamom. ℈. 2. In expressione dissol. cathol. & syrup. capill. ven. ana ℥. ß. diaphœnic. ʒ. 2. f. potio.

Pauperibus diaprun. solutiuum, electar. de succo rosar. dissoluuntur in decocto hepatico aperiente, in sero lactis, aut vino albo, aut aqua gram. aut

Gal. initio li. 9. de cōpo. med. κατὰ τόπους. endiuiæ. Paulò valentiora purgantia esse debent, quoniá in huiusmodi obstructione, & expultricis facultatis imbecillitate, difficilior purgatio: quæ tamen temperabuntur, si id febris suaserit faciūdum.

1 Quæ variorum morborū soboles & parēs est, ægros alimento defraudat, & anadosim impedit. Postquam corpus sufficienter fuerit purgatum, & humorem cuti subiectum discutere oportebit, æger hoc balneum ingreditur, quod quatuor, aut quinque dies continuabit.

2 Sacculis, emplast. thermasmatis, litu &c. ℞. radic. oxylapath. oxalid. radic. alth. lilior. an. ℥. 4. enul. camp. ℥. 2. viol. fol. malu. bismal. parietar. acetos. cichor. cum toto, bugloss. fumar. fol. vitis, hederæ terrestris an. M. 3. Bulliant simul pro balneo vniuersali. Coniiciatur sacculus plenus furfuris, super quem sedeat.

A balneo Galenus anethino oleo, aut chamæmelino corpus confricat.

3 His enim nō facilè pepasmū recipiūt. Et quidem solis ferè balneis cum frictionibus, aut litubus relaxantibus & discutientibus est opus, quādo vitium in habitu tantùm corporis insidet: vt fit in criticis icteris, qui septi. vndec. vel decimoquarto die febribus biliosis feliciter superueniunt. Si venenata sit, causa, alexiteriis oppugnabitur. Si niger icterus, valebūt remedia in affectibus lienis præscripta.

4 Ab humoris acrimonia tunicas vellicantis.

5 Ab humoribus lentis.

6 Afflatu.

De 1 *oppilatione hepatis.* CAP. 38.

7 Ob interceptam anadosim, & prauorum humorū pleonexiam.

8 Prauitate succi, & calore diffuso cōtra naturā in prauis excrementis suffusione.

Oppilatur hepar à crassis flatibus, sed facilè 2 discutiuntur: non ita facilè, si à 3 crassis viscidisque humoribus: feréque sentitur lancinans 4 dolor aut 5 grauis, aliquando 6 tensio, facies 7 malè colorata est, squallor 8 cutis, pulsus 9 inæqualis, spiratio 10 etiam aliquando difficilis, excrementa 11 à natura euariant, feréque liquidiora sunt.

9 Motu, quiete, dilatatione arteriæ. 10 Compressione diaphragmatis, aut sympathia tunicæ costas succingentis. 11 Non sunt enim deiectiones figuratæ, sed molles, ex seri copia, & præclusa anadosi.

Curatio magna ex parte ex proximo capite repetenda est.

12 Incidendum, 13 aperiendum, 14 detergendũ, à 15 quo purgandum est Et, si 16 cætera consentiunt, è basilica, aut venis extremæ manus sanguis educi debet, nisi suppressis mẽsibus, aut hæmorrhoïdibus 17 malum natum est. Tum enim venæ cruris potiùs 18 incidendæ sunt.

Materia incidentium, aperientium, & detergentium proximo cap. descripta est. Peculiariter conueniunt syrupus acetosus, oxysacchara, syrup. capill. ven. de cichorio, de endiuia, oxymel simplex, quibus initio, & vbi caloris suspitio, vtendum est. Item oxymelite scyllitico, syrupo de bizantiis, de duabus & quinque radicibus, cum aquis cuscutæ, fumariæ, & aliis suprà descriptis. Probatũ hoc est à 19 multis.

♃. 20 aquæ decoctionis hordei ℔. 8. aceti ℔. ß. vini granatorum ℥. 4. sacchari, mellis albi ana ℔. 1. Fiat zulapium clarificatum & aromatizatum cum modico cinamomi, vtatur ℥. 3. 21 manè & vesperi.

Purgatio ex hieræ ʒ. 2. cum oxymelite, aut quæ in fœdis virginum coloribus scripta est, ex rhabarbaro & agar. addito aliquando dacrydij momento, quales hæ erunt pilulæ.

♃. rhabarbari ʒ. 1. agar. ℈. 2. dacrydij Gra. 4. cum oxymelite formentur pilulæ, vel dissoluantur in liquore 23 conuenienti.

Contra obstructiones certissimum remedium esse volunt frequentem vsum huius pulueris.

12 Si lenta sit materia.
13 Quod obstructum.
14 Quod adhæret.
15 Vbi illis remedijs factum fuerit corpus èuacuatum, excitata natura vi, & præparata materia.
16 Ætas, robur ægri, magnitudo morbi symptomatum vehementia.
17 Per palyndromẽ & refluxum humoris eò: vnde venerat.
18 Nisi vehemẽtia vrgentium symptomatũ, & grauiorũ metus axillaris venæ sectionem suadeat.
19 Si caloris est suspitio.
20 Vel ♃. aquæ decoctionis hord. ℔. 8. vini granatrum ℥. 4. mellis ℔. 1. aceti ad gustum f. zulapium.
22 Horis duabus ante cibum mane, itémque vesperi duabus horis post cibum.
23 Vt aqua fumariæ, agrimoniæ, cuscutæ, vel decoctio radicum aperientium.

℞.electarij diarhod.Abbat.triasantali,rosatæ nouellæ ana ʒ.2. detur ʒ.1. ex cochleari cum sex granis mali granati.

℞.succi granati acidi & dulcis ana ℥.1.ß. resideat per noctem in salubri loco: postridie addatur oxymelitis ℥.1.fiat potus.

℞.succi end.cocti & depurati ℥.1. oxysacch.simplicis ℥. 4. liberabis obstructionem, calorem temperabis,viscus roborabis,putrida excludes.

Filicis radix & semen securidacæ plurimùm probantur antiquis.

Ad hæc præscribenda erit diæta ἀκριβὴς καὶ σκεθρά, quæ æquè naturæ studeat, & pugnet cum morbo.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Hepatis obstructio quî fiat. Obstructio fit in venis capillaribus hepatis per caua & gibba disseminatis à vena porta, vel caua, ob earum angustiam, flatus, vel crassi & lenti humoris copiam, vt pituitæ in frigidiore temperamẽto. Biliosis etiam temperatutis praua victus ratione vtentibus sæpè crudus humor in ventriculo & primis venis colligitur, qui calore hepatis attractus obstructiones parit. *Hepatis obstructi caussa.* Vnde aliquando lenta febris,morbus regius,inflammatio, atrophia, calor præter naturam, sine quo rarò fit obstructio in hepate,nisi sit scirrhus. Caussæ sunt frequentissimæ,victus ratio ex crassis & viscidis,exercitium à cibo,crassiora alimenta prima mensa assumpta, succedentibus calidis, & tenuium partiũ.Nam ex his crudus humor intra venas rapitur, *Hepatis dolor à flatu febre superueniente soluitur.* sicuti plerunque medicamentorum aperientium vsu, ventriculo crudis humoribus referto. Ex dolore,tumore,calore,victu antecedente deprehenditur.Dolor hepatis ab obstructione mediocris cum quodam pondere. Ab inflammatione magna,flatu,suppuratione,fortis. Qui fit à flatibus interclusis & crassioribus febre superueniente soluitur,quia tenuat,coquit, resoluit.Inflammationem febris necessariò comitatur. Dum

pus conficitur, dolor & febris. Certissimum signum obstructionis, tensio vel tumor in hypochondrio dextro. Adde pulsum frequentem, calidius corpus, colorem flauum, vel pallidum.

Remedia ferè eadem cum ictero & lienis obstructione. Optima victus ratio, detergentia, alimenta medicamentosa, iuscula ex decocto aperientium, pilulæ, syrupi, oxymel, purgatio, opiatæ, vnguenta, pulueres, frictio leuis dextri hypochondrij. In scirrho, & à crassis & frigidis humoribus, calfacientia, tenuantia, tergentia, mollientia, quæ illa temperent, sed moderata sint, excellant reliqua. Periculum enim, ne nimiùm tenuando & siccando aliquid insanabile relinquatur, & nimiùm mollientibus, fundentibúsque materiam, substantia visceris relaxetur. Itaque moderatè mollientibus, prȩter cæteras partes obnoxias scirrho, in hac excellere debet attenuantium, calfacientiúmque mixtio. Fotus ex oleis, mixtis pulueribus aromatum, aceto, &c. Emplastra de meliloto, cerata, ammoniacum, decoctum ficuum, passularum recentium, chamæpytheos, alimenta saccharo condîta, & aceto diu insolato, quo passulæ, ficus caryoph, &c. maduerint, aliquoties commutata. Laxatur aliquando hepar articulorum modo solutum nimia humiditate: cuius signa ex arte medica petenda. Hîc vinum plurimùm conuenit, aromaticum rosatum, diambra, dianison, digalanga & similia, quæ ventriculo prosunt, nisi quòd minùs adstringendum in hepate. Adstringendum tamen hîc magis, quàm in aliis affectibus hepatis, mixtis calidis, si frigiditas coniuncta est: frigidis, si calida. Fotus ex oleis adstringentibus, emplastrum de meliloto, diachylon commune, ireatum, additis aromatibus & adstringentibus. In calida causa ceratum santalinum cum cydonio, ceratum Galeni refrigerans. Rhabarbarum aiunt hepatis vitam esse. Calidiore tamen & ficciore hepate, mors potius dici debet.

Rheum hepati calidiori inimicum.

ANTO. VALETII EXERC. XXXVIII.

OMnium viscerum maximè opportunum obstructionibus est iecur, propter tenuium venularum, quȩ in eius substantiam sparguntur pluri-

Gal. cap 17. lib. de constitut. art.

mæ, ramos, cùm à caua vena, tum à porta exporrectos: per quos quidem omne traduci, exportaríque debet alimentum. Obſtructionis cauſæ, humor craſſus, aut lentus, aut multus. Signa, color flauus, ob diſtributum ſanguinem bilioſiorem, qui præ ſui tenuitate exilit, craſſiore in viſcere reſtitante, hypochondrij grauitas, dolor, & (ſi gibba obſtruatur) tenſio, durities percipitur, ſpirandi difficultas, à diaphragmatis compreſſione. Obſtructa ſimâ diarrhæa, ob chylum non diſtributum, contingit. Huic affectui eadem curatio debetur, quæ ictero ab obſtructione oborto, de quo antè dictum eſt.

1 Symptomatis illius, qui à nimia humoris abundãtia nomen habet.

2 Materia & loco diſtincta.

3 Exudante in ſpatium epiploi, peritonæi, & inteſtinorũ, tũ ab infirmitate facultatis expultricis, tum ab hepatis cõtumaci obſtructione, tum à laxitate venarum & renum infirmitate, aut eorundem obſtructione, atque tuberculo.

4 Tunc enim adeſt ſanguificationis priuatio.

5 Propriè dicta: quamuis hoc nomine tria hydropis genera contineantur apud Celſum, qui nominis huius author eſt.

6 Quòd albeſcat cutis à pituitæ ſuffuſione.

7 Quod per genus carnoſum pituita ſuffundatur, ſitque aſsimilationis priuatio.

De 1 Hydrωpe. CAP. 39.

HYdrωpis 2 tria genera, Aſcites ab vtre, quia venter aqueo 3 humore & 4 ſeroſo plenus vtrem repræſentat. Commotus his venter fluctuat, quo modo veſica ex dimidio plena. Continetur aqua inter epiploon & peritonæon, quanquam & portio excurrit in ſpatium epiploi & inteſtini, cùm à liene, colo, tenuíque inteſtino, vel iis partibus, vnde epiploon naſcitur, malum ortum eſt. Alterum genus hydrωpis, aqua 5 inter cutem, quæ & 6 leucophlegmatia, & 7 anaſarca. Huius materia iam craſſior, eſt effuſa in cutem atque carnoſum genus totius corporis. Hîc ſi digitum imprimas, veſtigium fit cauum. Tertium genus tympa-

nites,

nites,8 in quo plurimus flatus humori commixtus est,vnde ventris distentio,qui percussus instar tympani sonitum reddit.

Causa hepar est omninò 9 refrigeratum,vel primariò,vel per consensum cum ventriculo,liene,lateribus,tenui intestino,colo, 10 renibus, 11 vtero, 12 pulmone.

Nascitur hæc affectio ex 13 immodica vacuatione,aut eadem longiùs 14 suppressa. Communis ferè 15 curatio medicamentis 16 hydragogis,quæ aquas vel pituitam ducant, 17 diureticis,topicis,& 18 externis remediis, quæ humorem siccent ac resoluant: quibus si nihil proficitur, 19 ferro & igne vtendum est.

Leucophlegmatiæ peculiariter conuenit 20 phlebotomia, & ea quæ magis incidant, vt tympaniti, quæ flatus discutiant. Phlebotomia igitur in solo hoc genere aquæ inter cutem locum habet. Nec hoc quidem perpetuò, sed si otio & anteacta vita, si suppressa aliqua solenni vacuatione id vitium ortum est.Morbi initio, priusquam 21 in cachexiam abeat morbus,integris viribus, hoc Hipp. Asclepiadi,& Galeno visum est. Oportet autem ne-

8 A tympano nomē ducens, & vocatur ab Hippocrate siccus hydrops, aphor. 11.li.4.aph. 9 Simplici intemperie, primaria secundaria, vel tumore scirrhoso. 10 Labefactata vi secretrice seri, aut etiā vasis obstructis. 11 Per suppreßionē menstruorum, eorúmq. palindromen: aut per frequētes histericas affectiones à venenata aura ex feminis suppreßione. 12 Per translationem materiæ in pulmonibus conceptæ ad ventrem. 13 Per hæmorrhoidas, menstr. dysenteriam. 14 Per scirrhi in hepate generationem, aut visceris ipsius intemperiem frigidam. 15 Quæ à symptomatis correctione auspicanda est, quod ipsum symptoma sit calamitosius causa ipsa. Et propterea hydropicos statim secandos esse monet Hipp. 16 Vt decocto radicum verbasci fœminæ, succi ireos, syrup. ros. pallid lax. granis ebuli, diacarthamo, non item antimonio, quod veneficis empeiricis & periclitatoribus vsitatißimum. 17 Vt syrupo de radicibus de raphano. 18 Vt sudorificis, materiam digerentibus vt emplastro de baccis lauri. 19 Paracentesis locum habet, si tantum in nimia humoris abundantia consistat hydrops sine perenni generatione, cuius perennitas posita sit in hepatis vitio insanabili.

que semel, neque copiosè detrahere, sed 22 modicè, atque interuallis. Feréque placuit, vt è malleolis detraheretur sanguis.

Purgatio leuibus pharmacis & per 23 interualla datis, vt octauo quoq; die, vel duodecimo, vt vires tolerant. ℞. benedictæ ℥.ß. dissolue in sero lactis. Pilulæ de rhab. maximè laudātur, quæ aliter à Rhaze, aliter à Mesue describuntur. Præferendæ sunt Rhazæ, 24 quæ recipiunt rhab. succi agrimoniæ, sem. endiuiæ an. ʒ.5. agar. ʒ.5. foliorum laureolæ infusorum in aceto, & siccorū ʒ.10. Fiant pilulæ. Dedit Rhazes ʒ.2.ß. sed ʒ. 1. satis esse potest. Leuiores fient, si sine foliis laureolæ formentur è succo ireos, in quo mesereon, laureola, vel euphorbiū madue-rit. Similiter ex 25 pul. hieræ ʒ.1. agarici trochis. ℈.1. cum oxymelite formentur pilulæ. Quod si in oxymelite proxymè dicta maduerint, fortiores fient.

Aliquando vti licet puluere hierę diacol. ad ℈.4. aut ʒ. 2. Leue est hoc pharmacum.

℞. sem. carthami conquassati ʒ.2. aut 3. ireos florentię ℈.1. cinamomi ℈.ß. infundantur per noctem in ℥.4. seri caprini. Frequētissimus vsus est succi radicis ireos per residentiam depurati, vt eius, quod supernatat, capiantur ʒ.2. ℥. ß. aut 3. vj. cum ęquali mensura aquę mellis, aquę distillatæ, è terebinthina, seri lactis. Quòd si ab hepate metus, ne pharmaco lędatur, admiscendum aliquid, vt ℈. 1. elect. triasantali, vel diarhod. Abbatis, spicę, aut cinamomi. Et hoc quoque laudatum est.

℞. polypodij querni ℥.2. sem. carthami ℥.ß. se. anisi & fœniculi an. ʒ.1. conquassata omnia in nodum linteolo constringantur, & vnà cum gallo decrepi-

20 *Hipp. lib. 4 de diæta in morb. acut.*

21 *Priusquā materiá facta sit naturæ potens, & habitum corporis immutarit.*

22 *Vt par hydropici morbi & causæ ratio habeatur.*

23 *Nam vt sunt gradus coctionis ita quoque & purgationis.*

24 *Raz. ad Almāsorem, capite de hydrope.*

25 *Vel. ℞. hieræ picr. rhei electi agar. tro. an. ℈.1. macerētur in oxymelite, in quo prius infusa fuerit laureola, aut turpethum, & formentur pilulæ.*

to coquantur. Ius galli sorbeatur. Aqua extillata è purpureis floribus ireos data ʒ.6.vel ℥.1. quantitate cum ℈.1.electarij triasantali,& Gr.8.cinamomi, efficacissimè aquam hydropicorum ducit.

Sic vinum scylliticum ex vini ℔.6.scyllæ purgatæ ℔. ß. coctis ad tertiæ partis consumptionem. Dosis erit ieiunis ab ℥. ß. ad ℥. 1. Acetum quoque scylliticum ieiunis datum morbum expedit & terminat per vrinas, tumores omnes deponit. Conditur melle, vel passo. Similiter oxymel scylliticum. Laudantur aquæ alkekengi, medij corticis sambuci, eiusdem radicis, ebuli, aut ex eorundẽ floribus, similacis hortensis, iuniperi, raphani, cuscutæ. Cæterùm catharticas eiusmodi aquas electariis triasantali, diarrhod. Abbatis, schœnuantho, spica, santalis, meliores reddes.

Cucumer agrestis in frequenti vsu fuit & Græcis & Arabibus, quo sic vtendum.

♃. corticis rad. cucumeris agrestis ℈.1. infriatum insperge mulsæ. Sine molestia pituitam ducit, nec stomachum lædit. Ex Aëtio & Actuario.

Secretum 26 non reuelandum.

♃. succi cucumeris asinini & radicis eius, succi laureolæ, succi ireos purpurei, succi absynthij & eupatorij ana ℥. 3. resideant: quæ supernatat aqua, abiiciatur. Crassiori verò parti insperge rhabarbari, agarici ana ℥. ß. spicæ nardi, sem. endiuiæ, scariolæ, portulacæ, mastiches, lappæ, tragacanthi, salis gemmæ ana 27 ℥.1. mellis col. ℥.ß. In vase vitreo reposita agitentur in sole, vt fiat veluti conserua. Detur ʒ.1. per interualla.

26 Huius autor fuisse dicitur Gordonius, vt sentit Valescus de Tharãta.

27 Valescus legit ʒ. 1. Quæ lectio magis arridet.

Vel.℞.scyllæ,turpeth.radic.esulæ, radic. tenerrimor. tithymall. polypod.ireos, chamædryos, mercurial.folior.vrtic.an.℥.i. Distemperentur triduo in aquæ partibus duabus,vini vna: tum coque ad tertias,& cola. Deinde colaturæ insperge zinziberis, piperis nigri,anis.petros.seminis fœniculi an.ʒ.i. cinam.galangæ,spicæ,xylobalsam.asari an.ʒ.i. leuiter bulliant,reponantur. Alternatim dabis patienti ℥.i. aut plus,proût primæ doseos effectus suaserit.Optimum est vti sero lactis caprini,in quo maduerit cacumen absynthij,cuscutæ,Gr.x.alkekengi,fumaria, semina maiora, schœnuanthum, spica. Non habet par remedium Rhazes.Syrupus acetosus cum aqua cuscutæ, vbi & sitis extinguenda est.

28 *Hæc Celsus. pluribus perstrinxit cap.21.l.3.*

Nec calfaciendum 28 hepar, vbi obstructio liberanda,& vrinæ deduci debent. Grauiter sitiũt hydropici,quibus tamen potio largior danda non est, quàm quæ vitam sustineat. Vinum album, tenue, subausterum, in quo diuretica priùs admixta fuerint.

29 *Nulla enim radix humectandi facultate glycyrrhizam superat.*

Oxycrati vsus est, cùm calor vehemens accessit. Glycyrrhiza, 29 ἄδιψος appellata, quòd prohibeat siti hydropicos. Probatur aliis Metrodori Epicuri discipuli factum, qui hydropicus plurimùm quidem bibebat, sed statim reuomebat. In iis igitur, qui facilè & sine molestia vomunt, probari potest. Nam & vomitus vtilis est hydropicis. Clysteribus quoque acribus & glandulis materia minuenda est. Diuretica conueniunt, berula, lauer: vulgò iuncus odoratus, spica nardi, asarum, phu, meum, carpobalsamum, cassia, radix dulcis, rosa, semen hyperici, dauci, smyrnij, petroselini, calamus aromati-

cus,ſeſeli, cancrorum fluuiatilium 30 ſiccatorum puluis, cum æquali parte aſari. Ita etiam erinacei ſiccati in ſole ℥.1.mel ſcylliticum, cantharides integræ,& aliis diureticis commixtæ, ſed 31 minima quantitate,vt ad Gr.5. Hæc autem vel in puluerem redacta vel concocta dantur ex vino, oxymelite, mulſa,aquis 32 conuenientibus, quales priùs enumeratæ ſunt capite de oppilatione hepatis.

30 Ac præſertim lapillorũ, qui in capitibus cancrorũ reperiuntur.

31 Ne veſicã exulcerent.

32 Vt ireos, enulæ cãpanæ, ſambuci, ebuli, raphani.

Hydropicis ex antecedente frigore, & obſtructione iecoris, vel lienis, id imperari poteſt remedium.

℞.ſchœnuanthi,cinam.aſari.maſtich. abſinht. aniſ.fœnicul.ana ʒ.6.rhabarb, ſpicæ, ariſtolochiæ longæ, petroſ. ana ʒ.4. caryophyll. croc. calam. aromatici,cardamomi ana ʒ.2.mellis quod ſufficit. Doſis ʒ.4.cum tepida.

Abominabilis vrinæ potus,ſed maximè probatus Medicis.Tolerabilior, ſi ex puero impube diſtilletur cum melle,& aliis diureticis.

Nec ſatis eſt phlebotomo, catharticis,diureticis vomitu clyſteribus & glandibus vacuare materiam ſed loca tumentia ſacculis, vnctionibus, frictionibus duris,balneis,emplaſtris, aliíſque eiuſmodi rebus reſoluenda ſunt.

Sacculi fiant è macribus furfuribus,milio,panico,ſale,ſulphure,calidis,& ita appoſitis.

Materia balneorum & vaporationum in thermis ſiccis:aquę naturales ſalſę, ſulphuroſę, & eiuſmodi reliquę: quę ſi deſint, arte comparantur, liquefacto ſale ſubquadruplo,eóq; plus minúſue,vel ſulphure in aqua dulci.Poſſunt quoque incoqui anethum,ruta,chamęmelum, calamenthum, maio-

rana, rosmarin. pulegium, fœniculus, satureia, hyssopus, schœnuanthum, stœchas, & 33 similia.

Sunt qui veluti arcanum probant lapidem serpentis. Coluber aquaticus à cauda funiculo constringatur, atque ita suspendatur, vt sit subiectum vas aqua plenum. Euomet coluber lapidem, qui totam illam aquam consumet. Lapis è vinculo alligetur, & apprimatur ventri hydropici, paulatim aquam consumet.

Sacculi quoque 34 ex arena & sabulo, vel cineribus calfactis sæpiùs apprimantur. Laudatur oleum 35 scylliticũ, vel in quo decima pars euphorbij, meserei, vel laureolæ coxerit. Sit autem oleum anethinum, aut simile.

♃. terebinthinæ ℔.1. thuris mastiches, myrrhæ ana ℥.ß. ladani, nucis moschatæ, caryophyllorum, galangæ, zedoariæ, cubebarum ana ℥. ß. foliorum laureolæ P.1. succi ebuli, & cucumeris asinini an. ℥. 3. Redigantur in puluerem, quę redigi possunt. Misceantur. Fiat distillatio 36 in alembico, qua inungantur loca tumentia.

Vel. ♃. florum, foliorum, cortic. radic. ebuli & sabinæ ana M.1. radic. ireos ℥.1. scyllæ ℥. 2. coquãtur omnia in ℔. 3. olei laurini, aquæ vitæ ℔. 1. expressa colatura dissolue saponis vnc. iiij. fiat linimentum. Item.

♃. olei ℥. 10. ceruss. ceræ ana ℥.7. vitriol. nitr. aloës, ana vnc.3. aceti acerrimi q. suff. Terenda terantur in mortario cum aceto deinceps affuso ad mellis crassitudinem: seorsim cerusa cum oleo coquatur, quibus mistis cera addatur. Transferantur in mortarium, & cum speciebus manibus

33 *Vt folia lauri itẽ baccæ laur. iuniperi, radices cucumeris, asinini, bryoniæ, ireos.*

34 *Quinetiã in arena sepe liendus hydropicus. Vide Gal. lib. 9. Simplic. cap. de Pyrite.*

35 *Efficacissimũ erit oleũ anethinũ, in quo maduerit cuminum.*

36 *Hæc vulgo dicitur balsamum.*

pinſantur, vniantur. Hydropicis, ſplenicis,& apoſtematibus præſtat mirificos ſanitatis fructus, materiam diſcutiendo, reprimendo.

Cochleis tritis vti licet,& emplaſtri modo affixis. Mirabile volunt hoc emplaſtrum.

℞. 37 thuris,maſtichis,myrrhæ ana ℥.1.granorũ lauri.℥.2. 38 coſti ℥.ß.cyperi ℥.1.ß.ſtercoris caprini triti ℥. 4. mellis colati quantum ſufficit, ad congregandum emplaſtrum.

Sinapiſmi 39 diaſpiratum,priùs deſcripta. Stercora animalium calida conueniunt. 40 Frictiones ex ſale in hydrelæo diſſoluto, vel ex medicamentis calidis ſubtiliter comminutis.

Perſeuerante malo,phœnigmi ex radice ſcrophulariæ, ranunculorum, & ſimilibus emplaſtri modo impoſitis ad decem horas præſcribendi ſunt.

Oportétque veſicas configi, vlcera aperta conſeruari, ſuperpoſito folio braſſicæ vncto è butyro, vel oleo,grano ciceris, aut ceræ momento. Permittetur aqua fluere ad ſexaginta dies. Alioqui cauteria inducenda ventri in ambitu vmbilici, & quibus partibus tumor eſt. Scarificationes quoque conueniunt,ſed ſi nihil proficitur his remediis, extremum eſt 41 paracenteſis.

De paracenteſi magna olim controuerſia, aliis Medicis omnino reprobantibus: aliis approbantibus.Vtriuſque ſectę argumenta colligit Aurelianus 3. Cronicωn capite de hydrope.

Illos enim deterrebat, quòd ferè moriuntur omnes, qui puncti fuerint.

Hi verò remedium temperabant, neque in omnibus vtebantur,atque ita ſeruabant aliquos. Gale-

37 Hoc emplaſtrum validiſsimũ, & frequentis in vſu.

38 Vel, radicis angelicæ tantundem.

39 De his vide cap. de attrahẽtibus in materia chirurgica.

40 Fiant quoque malagmata ex rad. cucumeris aſinini, bryoniæ, ireos coctis ſub cineribus, deinde miſtis cum ſtercore caprino, baccis lauri, & melle. Præter a ex cantharidibus ipſis cũ fermento admotis fiunt veſiculæ.

41 Compunctio abdominis, & peritonæi ſectio

nus Paulus Albucaſis,Meſuæus in aſcite pungũt ad latera vmbilici, qua parte illa vacua & inania ſunt, & propemodum excarnes muſculi. Alij quidem dextra parte,ſi lien : ſiniſtra,ſi hepar in vitio eſt.

Alij verò ex eadem parte, qua viſcus eſt, à quo malum primùm ortum eſt.Si verò inteſtina in cauſa ſunt, quatuor digitis ſub vmbilico,ſed paululum reducto phlebotomo in latus. Hippocrates intercutaneos pueros incidit libro de locis in homine. Aurelianus conſenſu veterum in intercute magis, quàm aſcite, paracenteſim probauit.In aqua intercute Aſclepiades quatuor digitis ſupra talum tibiã compungit interiori parte ea,profunditate,qua vena inciditur.Qui locus compunctus ſi parum aquæ reddit,femora,ſcrotum, pudenda, ſi quidem intumuerint, loca etiam ſupra manum, articulos, incidenda ſunt ex Leonide & Hippocrate. Formulam verò punctionis ex lib.6.Pauli & aliis collige.

Tempeſtiua autem eſt punctio,priuſquam in cachexiam morbus abierit,firmis viribus,corpore iuuenili,ſi atra bilis hydrωpem non contraxit, ſi validus ſtomachus, ſi æger non febrit, aut ſi febrit, remiſſionis tempore. Hæc omnia prouidenda ſunt priuſquam de paracẽteſi decernas.Alioqui temeraria eſt via. Quæ etiam ſi adſunt præmonẽdi tamen amici ægri quanto cum periculo remedium tentetur. Tentaríque debet, vbi aliis remediis nihil profectum eſt.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Υδρὼψ tumor eſt, vel totius corporis ab humore, vel ventris tum ab humore,tum à flatu. In toto corpore & venis, ἀνασάρκα,ὑποσαρκίδιος,σαρκίτης,λευκοφλεγματίας dicitur. In vẽ-

tre aqua collecta, non tamen penitus sine flatu, ἀσκίτης. In eodem, flatus plurimo interclusо cum pauca aqua, τυμπανίας vel τυμπανίτης, Hippocrati Hydrops siccus nominatur. In omnibus causa antecedens, calor est, vel frigus. Coniuncta verò, semper est frigus. Refrigeratur enim hepar, sanguificatio deprauatur, siue proprio ipsius iecoris vitio, vt phlegmone, scirrho, hydatidibus, intemperie: siue per consensum, vt folliculi fellis, lienis, ventriculi refrigerati, mensenterij, intestinorum gracilium, ieiuni, pulmonis, renum, septi trãsuersi. Ex his enim omnibus malum communicatur hepati. Vt si splen ob scirrhum non purget sanguinem, renes obstructi, aut imbecilliores serum non trahant, aut emulgentes, menses suppressi sint, aut immodicè fluant, aut hemorrhoïdes, cor non diffletur. In immodica enim vacuatione, spiritu cum sanguine exhausto calor extinguitur: in suppressione, sanguis vel excrementa refluunt in hepar, vnde suffocatur. Aliquando contactu chyli frigidioris læditur, vt aquæ frigidæ potu à calore & exercitio. Sic intemperie hepati à pulmone, aut alia parte communicata, Phthisici & Hectici hydrope magna ex parte corripiuntur, nisi ventris fluxu intereant. Eodem modo asthmatici, aqua in spatio thoracis collecta, & in ventrem tandem effusa. Comitatur febricula, assidua, lenta, cum pulsu paruo, sitis, humore circum viscera torpescẽte, salsedinem & putredinem colligente, spirandi difficultas à cibo etiã pauco, ob plenitudinem, & venarum distẽtionẽ, tumor, grauitas, color vitiosus, cibi fastidium. Ex retentione vrinæ (si verus hydrops dici debeat) subitò fit, & repentè. Sæpe enim pus vel crassamentum vrinę, quod meiebatur, retentum, speciẽ quandam hydropis adfert, quæ apertis viis, & prioribus vrinis crassis euntibus sanatur. In cæteris sensim generatur.

Hydropis causæ antecedentes & coniunctæ.

Anasarca fit ex humore aquoso partim à iecinore, partim à tota carne corporis, veluti in aquam resoluta, sæpiùs post morbos diuturnos & febres pituitosas. Symptomata, tumor non ex æquo in toto corpore, sed partibus inferioribus magis ob humoris grauitatem, & partium frigus, corpus laxum, pallidum, emortuo simile. Initio dignoscitur partium extremarum perpetuo frigore, facie intumescente post maciem, palpebris & pedibus crassioribus & calidioribus. Si fluxus

Anasarca qui fiat, & quæ sint eius symptomata.

immoderatus præcesserit, aquæ frigidissimæ potio, pedes intumuerint non à vigiliis, impregnatione, nocturna statione. Si cauitas remaneat impresso altiùs digito. A causa calida difficilior curatio, quia calidis ducitur aqua, siccatur, flatus absumuntur. In ascite humor aquosus, vel potius serum inter peritonæum & intestina colligitur tanquam in vtre, vnde morbo nomen. Spiritus aliquid admiscetur. Causa, maius frigus, quàm in Tympanite, succedit cachexiæ, morbis hepatis calidis, obstructionibus, morbis lumborum, renum, vesicæ. Symptomata, tumor ventris, reliqui corporis alimentum non sentientis consumptio, inualescente morbo tumor ad femora, pedes, scrotum, sensim quasi cuniculis factis, maximè post inambulationem humore defluente. Aliquãdo thoracem occupat. Exudat serum è iecore, intestinis, omento, & similibus. Initio fieri intelligemus, si multum vrinæ generetur, & reddatur, paulò pòst in venis remaneat: sitiunt, corpus contabescit. Signum certissimum, si cùm è latere in latus mouentur, percipiatur sonus aquæ defluentis. Vitio hepatis ortum cognoscimus ex dolore & distentione partis, & si nullus ex morbis superiùs enumeratis præcesserit.

Hydrops à causa calida curatu difficilior cur sit.

Ascitæ generatio, causa, & symptomata.

Ascitæ signum certissimum.

In tympanite abdomen distenditur flatu. Causa, minor caloris mutatio. Succedit cruditatibus, flatibus ventris non discussis, distentioni venarum, dolori circa vmbilicum, qui nullis medicamentis cesserit. Initiò veluti inflatio. Hinc flatus spissiores effecti in nubem, tandem in aquam, vt pluuiam, concrescunt aucto frigore, vel aqua è venis in spatium ventris, veluti per diapedesim effluit. Cognoscitur, quia venter tympani modo sonat. Facies minùs recedit à naturali habitu, maior ventris distentio.

Tympanitæ causa.

Non admodum formidabilis est aqua intercus, quæ nullo antecedente morbo: deinde quæ longo: omnium periculosissima, quæ ex acuto nascitur. A scirrho confirmato, non curatur, vix à resiccato nimis hepate: ab hydatidibus maximè. Signum pessimum, vbi vacuata, vel sponte, vel arte, materia, malum redit. Causa enim pertinax. Ergo quod scribitur Aph. 14. libri sexti. Hydrope correpto, si aqua è venis in ventrem defluxerit, morbum solui, non est perpetuũ. Multis enim spõte vel arte commoto ventre, & aquosis multis inde expurgatis,

Tympanitæ signum pessimum.

non superfuit salus, quo modo sectis mors contingit, siue aqua fuerit in ventre, siue in thorace. Hoc in thorace annotauit Hippocr. libr. de morbis, quod & experientia confirmat. Nam etiamsi expurgetur aqua naturæ sponte, vel arte, si viscera vel corrupta, vel syderata, celeriùs moriuntur. Multos obseruauimus, qui ex alui profluuio meliùs habuerunt, sed paulò pòst manente causa morbus rediens interitum attulit. Aliquando etiam in nimia effusione humoris vnà spiritus effunditur, quod Hippocrates monet in iis, qui secantur & vruntur. Ob ídque oportet integris viribus, & priusquam viscera corrumpantur, remediis vti primùm purgantibus, deinde aliis. Libro de Iud. In hydrope detento, si aqua ad ventrem, aut vesicam fluat, solutio. In leucophlegmatia alui profluuium vehemens, solutio. Sed in Prædictionibus robusta viscera esse vult, si quis liberetur. Ex quo loco videndum antequam curationem aggrediamur, an sit spes salutis, nécne. Addit Oribasius tussim signum esse mortis in hydropicis. Et Aphoris.35. libr. 6. Aqua intercute laborantibus tussis superueniens, malum. Sed hoc distinctione quoque eget. Si videlicet id fiat ab aucto morbo, & aquæ ratione, quæ iam pulmonum arterias asperas occupet, vnde tussis. Nam si aliunde, non ita mala. Ex obseruationibus nostris hæ non videntur prætereundæ. Ioanni Blanché negotiatori Parisiensi in Angliam profecto Hyeme tumor cum miraculo quodam subsedit, euanuítque morbus, nec rediit. An quòd integro, aut non ita læso viscere aqua partim calore natiuo excitato, partim aëre marino resoluta fuerit? Cuidam per sudores sponte excitatos & quasi distillantem aquam, curatio. Alteri mors, cùm multo alui profluuio tumor subsedisset, redeunte morbo. Hospiti leonis argentei in vico D. Iacobi inuenta sunt syderata intestina, & omnino corrupta, quasi sugillata, humor plurimus cruentus, & loturæ carnium saturatæ sanguine similis. Cuidam ad viuum resectis vnguibus pedum, exercitio & frictionibus paulatim humor illûc defluxit, conualuit. Domino Charon Abbati Sancti Petri, cùm antea de renibus non conquereretur, febricula, infirmitas virium, inclinante ad exitum morbo, venter vtrínque inflatus, dolens, obtigit. Vrina duos

Hippocrates aph.27.li.6.

Tussis hydropi superueniens nõ semper mala.

Ioannes Blãché mirabiliter hydrope liberatus.

Hydropicorum historiæ.

ante mortem dies supprimitur. Dissecto cadauere ren sinister totus absumptus repertus est, vomica plenus, quæ cruentam saniem reddidit. Dexter verò ren calculo vreterem obstruente obsessus.

Remedia sunt syrupi, opiatæ, clysteres, admota, pulueres, phœnigmi, vesicatoria, cauteria, punctio, scarificatio cutis ad aponeuroses musculorum, diæta, digerentia, epispastica, cataplasmata, vnguenta, pilulæ, diuretica, apozemata, aquæ distillatæ ob tenuitatem vtiliores, decocta herbarum conuenientium, sanguinis missio, suppressis mensibus aut hæmorrhoïdibus, victus ratio exsiccans, abstinentia à iusculis, potu, fructibus exceptis passulis. In leucophlegmatia, resolutis partibus in pituitam, purgantia, vomitus, errhina, masticatoria, & similia. In ascite aquam ducentia. Illigandus lino venter, & ita quotidie metiri conueniet, vt intelligatur, quid medicamenta profecerint. Cochlearum vsus, theriaca, iris siluestris, soldanella, vnguentum arthanitæ (illitum enim aquas per ventrem purgat, & digerit) emplastrum ceroneum auctum sulphure, succi ireos & ebuli crudi potiùs, quàm cocti, aquæ sulphuratæ, oleum de sulphure, decoctum guaiaci cum aqua terebinthinæ, rasura pergameni (quæ ratione aluminis & calcis in lixiuio ex rebus discutientibus comparato coquitur, ventri affigitur ad modum cataplasmatis, cui & alia permisceri possunt) pilosella (quæ maximè obstructa aperit) aqua distillationis limacum, testudinum, cum alia materia. Sed mirum in modum potus abstinentia, vt & in ventriculo humidiore.

Cor. Celsus cap. 21. lib. 3. Celsus laudat potum medium, qui vitam sustineat, & vrinas moueat. Metrodorus Epicuri discipulus coactus siti, bibere solebat, deinde vomere. Notanda historia Celsi. Apud Antigonum regem ex duobus Medicis vnus quendam eo morbo mediocriter implicitum negauit posse sanari. Alter se sanaturum pollicitus est. Prior respondit se respicere ad animum, alterum verò ad morbum ægri. Neque res fefellit. Cùm enim posset optima victus ratione seruata curari, ob intemperantiam periit.

Celsus ibid. *Paracentesis*] Erasistratus apud Celsum reprobat sectionem hydropicorum, quia semel effusa aqua, & affecto hepate, postea regeneratur. Si tamen priusquam putreat materia,

& vires concidant, grauiúsque affectum hepar, & partes aliæ fuerint, adhibeatur, optimè nutrito priùs ægro, & confirmato, nihil peccatur. Sed extremum remedium est, & non nisi vrgente necessitate vsurpandum, & cum magna Medici prudentia. Hippocrates non solùm paracentesim, seu sectionem, sed vstionem etiam probat, puto vel pulmone affecto, vt in suppuratis, vel vt paretur via scalpello, quemadmodum deinceps docebimus. In eo igitur libro, cuius initium est, ἢν ἡ τοῦ πλεύμονος ἀρτηρίη, suppuratos, qua parte pus se prodit, in dorso & pectore vrit aut secat, alioqui enutritos priùs lacte. In hydropicis verò venas in scroto crassissimas secat: paulò pòst in eodem scroto, femoribus, ac tibiis frequentia vlcuscula scalpello incutit. Deinde qua parte magis fluctuat aqua, aut tertiam costam ab vltima ad os, ex quo terebra caua τρυπάνῳ τριπλητηρίῳ perforat, donec exeat aliquid aquæ, ex quo linamentum indit è lino crudo, spongiámque mollem alligat, ne excidat linamentum. Quotidie semel aliquid expurgat ad dies duodecim. 13. die reliquum aquæ emittitur, via relinquitur, vt quod supernascitur, effluat, venter cibis reficcatur. Si femur & scrotum intumuerint, vulnusculis audacter configito. Sæpè hepate maximo, & priùs lacte nutrito ægro, non metallo, sed alia materia, inurit octo inde crustis factis. Nonnulli id faciendum censent buxeis fusis feruenti oleo tinctis. Libro de locis in homine tenuissimis ferramentis circa vmbilicum vrit, ac tantum aquæ quotidie trahit, quantum vires ferant. Hoc semper obseruato, vrendum aut secandum priùs, quàm pituita corrumpatur, viscera grauiùs lædantur, & vires concidant. Deinde vacuationem paulatim, id est, 12. diebus, vt priùs, faciendam. Galenus paracentesim in hydrope laudat, vstionem in suppuratis, duplicémque affert rationem, cur periculosa sit vniuersa vacuatio in hydropicis. Extinctionem, scilicet, caloris natiui, simul cum humore effluente spiritu, & pondus visceris: quod cùm non ampliùs sustentatur ab aqua, septum, & reliqua thoracis viscera trahit deorsum. Plura sunt apud Albucasim, Aurelianum, Paulum lib. 6. cap. 44. Recentiores tutiùs progrediuntur. Viam parant cauterio potentiali, deinde actuali. Hinc scalpello perforant, & cannula caua commodiore, quàm linum crudum

Paracentesis non nisi vrgente necessitate summa vsurpanda.

Hippoc. lib. de inter. part. affectibus.

Hippocratis, ſenſim educunt aquam. Aculeato ſcalpello vtuntur, vt minor fiat perforatio, locúmque eligunt, vbi aqua deorſum in imum ventrem tendit, relicto hepate & hypochondriis, in medio muſculorum obliquorum epigaſtrij. Partem materiæ medicamentis purgant, topicis diſcutiunt, ſiccante victu abſumunt, vires diligenter fouent. Minùs metuunt à peritonæo perforato, quàm à membrana ſuccingente coſtas. Diligenter cauent, ne pungantur inteſtina, ne facultas hepatis ſit emortua, ſcirrho, aut ſplenis tumore, aut vlcere pulmonis, aut infirmis viribus, aut ætate ſenili æger laboret. His demptis minùs eſſe periculi, cùm natura ſæpè viam aquæ moliatur per vmbilicum, & quibus vulneratus eſt venter, niſi vulnus ad gracilia inteſtina penetret, omnes euadant. Longè tamen tutior ſcarificatio cutis totius ventris ad aponeuroſes muſculorum, paruis ſciſſuris, quibus per ventrem ſerum reſudet.

Quæ diligẽter cauenda, vt legitimè fiat paracenteſis, & vacuet.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXXIX.

Hydropum generationis modus.

AD frigidam iecinoris intemperiem hydropes conſequuntur, labefactata ſcilicet hæmatoſi, & toto corpore refrigerato. Vnde vel pituitoſus & ſeroſus humor inter peritonæum, epiploon & inteſtina, tranſiens per meſaraicas venas, quæ ad eadem inteſtina terminantur, colligitur, tumore ab ingraueſcente malo ad femora progrediente, ſimúlque in ventre, velut in vtre, fluctuationibus excitatis, & hinc aſcites: vel eadem ventris loca ſpiritu flatuoſo replentur, & cum flatu, ait Aëtius, quaſi nebuloſus eſt humor, vnde tympanias: vel fit aquoſi ſanguinis plurimi in vniuerſo corpore collectio, in qua corporis habitus ſpongiæ inſtar intumeſcit, & fit anaſarca. Aſcites & tympanias à minore ſunt frigore, quàm anaſarca. Hydropum cauſæ fuſiſſimè

traduntur ab Hollerio ex comment. Gal. in aphor. 11. libr.4. Aphor. comment.4. de rat.vict.in acut.2. Prognost. Signis vix opus est aliis, vt discernantur: sed maximè spectandum, vtrum hydropisis sit ab hepate per se, an ab aliis partibus per consensum. Quando per se, tussis leuis, siccáque molesta est, hepate mole sua pulmonem in angustiam trahente. Deiectiones paucæ & aridæ sunt, quia rapitur aliò aquosus humor, & illæ in intestinis resides torrentur, præcipuè verò si inflammatio accesserit. At cùm aliæ primùm laborant partes, suis propriis internoscuntur signis.

Curatio in humorum præparatione, vacuatione, & affectarum partium confirmatione est posita. Humores parabit id apozema.

℞. quinque radic. aper. in vino albo macerat. ana ℥.1. rad. rub. tinctor. valerian. enulæ campan. ireos, cort. rad. fraxin. & thamarisc. similiter macerat. ana ℥.ß. omnium capill. end. agrim. cuscut. cichorij, absynth. Rom. an. M.1. semin. anis. melon. cucumeris, card. bened. ana ʒ.2. flor. cardiac. antho. & genist. ana p.1. f. decoct. ad ℔.1. In colatura dissol. syrup. capill. ven. & de bizantiis ana ℥.2. fiat apozem. clar. & conditum, vt decet, pro dosib.3.

Aduerte autem si febris adfuerit, vt plerunque esse solet, aut si hydrops calidam hepatis intemperiem consequatur, admisceri oportere frigidas herbas hepaticas, itémque semina frigida maiora & minora, quæ alia contemperent. Si purgans esse volueris, in huius decocti ℔.1. colata infundantur fol. sennæ mund. ℥.2. agarici ℥.1. cinam. vel puluer. electar. triasantal. vel zinziberis ʒ.1. In expressione dissoluentur succ. ireos ʒ.2. syru. laxatiui ros. pallid. ℥.2. facch. q.f. fiet syr. perfectè coctus: de quo cap.

æger ℥. 2. ex cochleari, vel cum aqua cuſcutæ, aut abſynthij, aut cum decocto cicer. rubro. ſemel in hebdomade. Vel purgans medicamentum per ſe poſt ſumptas apozematis ſuperioris doſes ſic præſcribitur.

♃.rad.gram.petroſ.& fœnic. paſſul.mund. glycyrrh. raſ. ana. ʒ. 2. agr. end. capill. ven.ana. M. ß. ſemin. fœnic. end. melon. ana ʒ. 1. fol. ſennæ mund. ʒ. 2. f. decoct. & colatura ad doſim. In qua infunde rhei elect. ʒ. 1. agar. troc. ℈. 4. cinam. ʒ. ß. In expreſſione diſſol. ſyr. capill. ven. & roſ. pallid. laxatiui an. ℥. ß. f. potio. Pauperibus diacarthamum, diaphœnicum, folia ſennæ imperantur: vel pilul. aſſaieret, elephang. de rhab. agar. ſuccis hydragogis exceptæ, duobus, aut tribus elaterij granis additis, ſi frigidior & humidior cœli conſtitutio permittat.

Saluberrimus erit clyſterũ vſus, qui modò leues erũt, modò acriores ex diſcutientibus flatus parati: in quibus diſſolu. diaphœnic. benedict. laxat. mel anthoſ. ol. aneth. Sæpe verò ac ſenſim dum purgatur, hepar roborari debet, ne factum debilius, aquas denuò generet. Itaque tale electarium præcipiatur, cuius tabella vna dimidia hora ante paſtũ ſumatur.

♃. puluer. electar. triaſantal. dupl. rheo. ʒ. 1. ſpec. diarh. Abb. & lætific. Gal. ana ℈. 2. raſ. corn. ceru. ebor. ana ʒ. 1. margarit. electar. ʒ. ß. ſem. acetoſ. plantag. ana ℈. 2. cum ſacchar. in aq. abſynth. aut agrimo. diſſolut. f. electar. per lozeng. pond. ʒ. 2. vel adiecta conſeru. roſa. capill. ven. f. condîtum, cap. vt ſuprà.

Atque ſuperiora hæc remedia omni cõueniunt hydrωpi: præter quæ & ſua ſunt cuique peculiaria. Cùm enim tympanites & aſcites nunquam ſectione venæ profligentur, eâ tamen anaſarca incipiens, integris adhuc viribus, & hapate non vſque adeò perfrigerato, iuuatur, quòd naturam leuet humorum copia grauatam, maximè ſi talis hydrops à ſuppreſſis

Sect. 4. libr. de vict. rat. in acut.

uppressis mēsibus, aut hæmorrhoidibus fiat. Quę istinctio maximè obseruanda. Nam alia si subsit ausa, vitanda phlebotome, siquidem sanguinem nittat laudabiliorem: prauum verò, qui in primis enis circa mesenterium & iecur congeritur, in corpus rapiat vniuersum. Sic etiam in ascitæ remediis ubstitui debent quãtitate maiore, quæ flatus discuiunt. His autem artibus postquam toti prospectũ st corpori, topica, quæ robur hepati & ventriculo concilient, materiámque resoluant, qualia sunt fomenta & litus, vsurpantur.

℞. agrim. maioran. menth. sicc. stœch. absynt. ana M. 1. adic. cyper. calam. arom. ana ʒ. 2. flor. chamæm. melilot. rosſ. ub. ana p. 1. f. decoct. in aq. & vin. rub. pro fotu hepatis cum pong. Post fotum siccata pars illinenda. ℞. olei cappar. & bsynth. ana ℥. 1. pulu. calam. arom. & absynt. ana ʒ. 1. cum cera . linimentum.

In tympanite vtiliora sunt cataplasmata ex farinis diaphoreticis, orobi, lupinor. fœnugr. lolij, & calid. herbis ac seminib. in vino, aut vrina pueri decoctis, adiecta portione emplastri de baccis lauri, vel vngu. Agrippæ, vel Martiati. Hûc faciet emplastrum de bacc. laur. & de meliloto cum succo rutæ, aut simili, & pauca aqua vitæ emollitũ: vel emplast. è stercore vaccino, caprino, aut colũbino, sulphure, baccis lauri, farin. lupinorum, axungia gallinæ & oleo rutaceo additis.

Vel. ℞. origan. calamenth. rut. agrim. scœnuanth. ana M. 2. baccar. laur. iuniper. semin. caru. anis. fœnic. ana ℥. ß. flor. chamæm. aneth & anth. ana p. 2. Impleantur sacculi duo: qui bulliant in aq. & vino albo pro fotu. Hunc sequitur litus. ℞. olei rut. & irini ana ℥. 1. puluer. radic. ir. ʒ. 2. cum pauco emplastro de melilot. f. linim.

Ad ascitem sacculi comparantur milio, semine

apij,cumin.carn.bacc.laur.contuſ. florib.chamæm. melil.torrefactis antè ſingulis in ſartagine, & vino albo irrigati. In anaſarca ſtuphæ ſiccæ meatus aperiendo,ſudores proliciendo,diſcutiendo, magnum afferunt adiumentum.

Vel humidus vapor decocti conuenientis toto corpore excipitur. Vt.

℞. radic. fœnic. ebuli,ireos, acor.enul camp. ana ℥. i. cortic.inter. vlmi. & cappar. ana ℥. ß. hyſſo. rut. ſalu.agrim. roſm. calamenth. origan. abſynth. ana M. i. ſemin. petroſ. rut. cyper. baccar. laur. & iuniper. ana ℥. ß. flor. chamæm. aneth.anthos, & melil. ana p.i.f. decoct. in aqua & vin.alb. cum pauco aceto in fine addito. Lapides igniti in id decocti iniiciantur. Vapor toto corpore, vt dictum eſt, benè contecto recipiatur.

His præſidiis ſi non ceſſerit hydrops,hydragoga medicaměta repetentur, itémq; topica ſupradicta. Sitis, quæ in hoc affectu premit maximè, tolerata, nonnullis remedio eſt. Id nobili conſtat hiſtoria. Ruſticus, quem aqua inter cutem malè habebat, Antonij Beniuenij Medici clariſſimi opem expoſtulat. Hic morbũ iam inueteratũ perſpiciẽs, ſubridens reſpõdit opus eſſe,vt non vltrà biberet,quàm vt vitam ſuſtineret. Diſceſſit æger, & anno peracto medicum inuiſit, & interrogat, an ipſum noſceret. Negauit hominem noſſe. At ille, tua ope curatus, inquit,ad te reuertor, ſcire cupiens an adhuc mihi liceat aliquid bibere, cùm hactenus per annum nihil biberim. Admiratus Medicus interrogat,cuius id conſilio fecerit. Cui ille,tuo,inquit,& rem omnẽ ab initio narrat. Iuſſit tum paulatim vino aſſueſcere,auſtero ,ac tenuiſſimo. Diſceſſit : & curioſa potione vſus priſtinæ ſanitati eſt reſtitutus.

Curatio lienis. CAP. 40.

SPlenicos 1 appellant, quibus induruit 2 lien, 3 grauitas finiſtra parte ſentitur. Difficultas eſt 4 anhelitus, 5 ſitis, oris ſiccitas, 6 pedum inflatio, 7 color plumbeus, decubitus in 8 ſiniſtrum latus grauis, extat durities 9 oblonga, dolor ad 10 iugulum ſiniſtrum tendit, pediculi ſcatent, nocte 11 ſudor grauis, fœtet 12 anima, pudenda 13 turgent, erumpit 14 ſanguis, gingiuæ 15 corrumpuntur, venæ ad lienem nigricant, & ſqualeſcit cutis, vlcera maligna in tibiis naſcuntur. Quorum aliqua vel omnia lienoſos produnt. Lege quę annotauimus in aphor. 43. lib. 6. & Celſum cap. 7. lib. 2.

1 Qui ex ſplene laborãt, lib. 6. de locis malè affect. & 9. κατὰ τόπους.

2 A tumore contra naturã, præſertim ſcirrhoſo.

3 Dolor grauis, ex materiei copia & partis obtuſo ſenſu.

4 Per oppreſſionem diaphragmatis, cui ſubiacet lien.

5 Ex corrupti humoris in aluum effluxu, & omnis humoris exhauſto.

Curatio.

Initio molliendus 16 venter caſſia vel cathòlico. Quòd ſi inferiori parte viſceris ſcirrhus eſt, clyſteribus vtendum erit. Poſt hæc phlebotomia conuenit è baſilica ſiniſtra, in duos dies diuiſa vacuatione, amplo foramine. Quòd ſi vires ſuſpectæ ſunt, vena quæ ad medium digitum, vel minimum venit, incidenda eſt. Alij venam poſt aures 17 diuidunt, &

6 Cum hydrops eſt in propinquo, & lien eſt κατάρροπος. 6 Color enim ſimilis effloreſcit humori, cuius dominatu corpus tenetur. Vnde ſæpè icterus niger, elephantiaſis. 8 Et in dextrũ moleſtior, ob μετεωρισμὸν & ſuſpenſionem. 9 Quæ præ ſe fert idã partis obſeſſa, Sed tamen exiſtit ἀνάρροπος καὶ κατάρροπος lien, atque tum rotundus eſt tumor. 10 Ad claviculam, diaphragmatis ſympatẽia, quæ tunicæ coſtas ſuccingenti communicatur. 11 Ex prauorum ſuccorum pleonexia: vnde purgationis neceſſaria ſignificatio fit. 12 Humoris in aluo corruptione. 13 Ex flatulento ſpiritu. 14 Criticus, aut ſymptomaticus 15 Ex tranſlatione materiæ, ſiue acerbi vaporis, per continuitatem interioris tunicæ, quæ palato & ſtomacho communis eſt. 16 Expurganda prima regio corporis, vt ſplenica medicamenta *ad lienem aditum habeant. Vt. ℞. caſſ. recẽs extrac. ℨ. 6. cum ſaccharo fingatur bolus. Deinde. ℞. fol. ſennæ mund. ℨ. 3. vel ℥. ß. macerentur in decocto pru. damaſ. & ſtatim dilutum ſuperbibatur.* 17 *Et quidem ſine ratione, nec ſine periculo.*

ſanguine,qui effluit,lienem inungunt.Veteres enim naturali quadam ratione atque beneficio conſtare crediderunt,ſuperfuſum ſanguinem languẽti membro præſtare medicinam. Quòd & Veterinarij retinent. Conſtat quoque certo experimento venas apertas,quæ ad lienem nigricant, vehementer profuiſſe, vt inde inueteratum malum & cõtumax omnino curatum ſit.Iiſdem venis ſanguiſugę & cucurbitulę cũ ſcarificatione affigi poſſunt.Sed hæc localia remedia lieni,vacuato iam corpore conueniunt.

Purgandum quoque corpus eſt,ídque interuallis, pharmaco quidem per os ſumpto,ſi magnus tumor eſt,aut ſuperiori viſceris parte collocatus.Diuretica non ita proſunt,quia à liene ad renes non 18 ita cõparata via eſt.Cæterùm iuuare poſſunt alia ratione, quia videlicet incîdunt,& aperiunt.

Potiones & melicrata ex cortice radicis 19 capparis, ſcolopendria, capillaribus, roſmarino, radice thamariſci,ſemine agni caſti,endiuiæ,ſcariolæ,portulacæ,ſeminibus illis maioribus & minoribus,cortice & radice ſalicis,fraxini,geniſtę,& aliis, quæ capite de oppilatione hepatis ſcripta ſunt.

Purgationes ex epithymo, foliis ſennæ , puluere hierę 20 diacolocynthidos,& aliis,quę cap.de melancholia deſcripta ſunt. Ex ſero caprino,aqua fabrorum,aut ea,in qua chalybem candentem ſæpiùs extinxeris.

Laudatur aqua depurata , quæ è cotibus defluit, cum acuuntur enſes.Lixiuiũ,oxymel, acetũ ſcylliticum,ſyrupus acetoſus,ſyrupus capill.ven.de pomis, aquę, & cætera , quæ partim capite de oppilatione hepatis,partim cap.de hydrωpe dicta ſunt.

18 Tamẽ ſecundo indicio lien per vrinas interdum vacuatur. Hipp. lib. de internis affectionibus.

19 Nã quale eſt hepati abſynthium, tale eſt lieni cortex capparis: & quale eſt hepati eupatoriũ, tale & lieni ſcolopẽdriũ. Sic itaq; fiat melicratum. ℞. cort. rad. cappar. ℥. 6. polypod. querni tãtundem: f. decoct. ſufficiens: in colatura diſſolue mellis ℥. 3. f. hydrom. Vtatur horis duabus ante paſtum.

20 Præſertim ex deſcriptiõe Paſchis apud Scribo. Largum.

Capparum 21 vſus ex oleo & aceto plurimùm laudatur. Laudatur vas è ligno fraxini, quo vtantur, dum bibunt. Corallus quoque tritus ex ſyrupo acetoſo. Optimum interim erit his vti trochiſcis. ♃. puluer. tamariſci, radic. cappar. ceterach, ana ℥. 1. limaturæ chalybis ℥. ß. ſpicæ. cinamom. ana ℈. 1. ſacchari borraginati vnc. 1. cum oxymelite fiant trochiſci.

Ad vehementem etiam lienis dolorem, inflationem, duritiem, puncturam, mirabilis eſt puluis diacapparum à veteribus ſi concinnatus. ♃. cortic. radic. cappar. exag. 27. (eſt autem exagium Actuario ſextula, ſexta vnciç pars) ſemin. acetoſæ exag. 18. cortic. radic. tamariſci exag. 9. trita in puluerẽ dentur cum aqua, vel oxymelite, exagij vnius pondere. Decumbat in ſiniſtrum latus æger, & tres horas ieiunet. Sumendi tempus hora noctis media, vel cum ſitis vrget.

Durities verò, quòd attinet ad topica, mollientibus, incidentibus, reſoluentibus curanda eſt. Adſtringentia quoque commiſcenda, vt inde roboretur 22 viſcus, plus minúſve, pro ratione fluxionis & infirmitatis viſceris. Mollies hoc vnguento, incides, ac reſolues.

♃. 23 olei de capparibus ʒ. 6. medullæ vituli, pinguedinis anatis, ammoniaci in aceto diſſoluti ana

21 Capparum vſus, ſine delectu minimè eſt admittẽdus. Dum enim ex aceto ſumuntur, oxyregmiam pariunt. Adde quod humor melancholicus ab aceto fermentetur Hippoc. lib. 3. de vict. rat. in morb. ac. Sed tales ex vſu eſſe poterũt cappares. ♃. capparum ℔. 3. paſſul. Corynthiac. ℔. 1. reponantur in ℔. 1. ſacchar. fuſi cũ ℥. ß. cinamomi in vaſe, & affundatur aliquid aceti. Hæ ventriculo non oberunt.

22 Communi enim officio fungitur.

23 Vel. ♃. medullæ cerui, aut cruris vituli, butyri recentis, olei de cappar. ana ℔. 1. ammon. in aceto diſſol. ℥. 2. aquæ roſar. ℔. ß. coquantur ad conſumptionem prædictæ aquæ in balneo mariæ, quo linatur lienis regio, leuiter fricanda manu.

ʒ.2.aceti ʒ.1.ceræ quantum ſufficit,fiat emplaſtrum molle ad formam linguæ bubulæ.

Remollit butyrũ, adipes ex cap.7.lib.5.de Simpl. & libro 5. de compoſitione pharmac. ſecundum genera.

Radix lilij,maluæ, biſmaluæ,brancæ vrſinæ ſiue achanti. Scylla quoque & radices in oleo & vino auſtero coquuntur,ad conſumptionem vini. Deinde ad formam emplaſtri imponuntur.

Contra tumores & obſtructiones lienis præſtãtiſſimum iſtud eſt vnguentum. ℞. mucagin. ſeminis althææ extractæ in vino albo tenui ʒ. 6. olei de capparib.℥.1.adipis anatis ʒ.3.puluer. ceterach.ʒ.2. f.vnguẽtum.Aliud. ℞. olei rutacei,ol.de capparib. ʒ.6.puluer.radic.cappar.ʒ. 1. ceræ & aceti ſcyllitici parum,fiat vnguentum. Vel.℞.olibani, ammoniac. ana ℥. 1. diſſoluantur cum aceto ad craſſitudinem; deinde cum ſucco braſſicæ diu pinſantur,& apponantur ad duritiem ſplenis.

Ficus pingues ſimiliter præparatæ,ammoniacum in aceto diſſolutum , & ex oleo roſaceo, oleo in quo ſcolopendrium coxerit , oleo amydg. dulcium , de liliis , de cucumere aſinino , de hyperico , de ben , de capparibus. Conuenit & emplaſtrum de meliloto,dialthæas , cerotum œſypi , diachylon ſine gummi , cum mucaginibus radicis althææ,lini,fœnugræci. Vbi iam remollita durities eſt,lapis molaris,pyrites,aut 24 lapis alioqui duriſſimus aceto acerrimo candens extinguitur : linteis inuoluitur,& ſæpe apponitur. Alioqui fumus excipitur. Sed his vtendũ eſt ſolùm , cum iam aliqua ex

24 Aut etiã lateres candentes aceto extincti partiadmouentur ad diſcutiendum.

c

parte remollitus tumor est. A quorum vsu ad remollientia redeundum est, oportétque per interualla alternatim vti his remediis. Posteà verò fortioribus vtendum erit, ac primùm quidem ammoniaco opopanax miscendus est. ♃. ammoniaci ℥.1. ß. opopanacis ℥.1. Dissoluantur gummi in aceto: deinde malaxentur cum oleo de cucumere asinino. Iam quoque miscebitur emplastrum Agrippæ: & vt minuetur tumor, veniemus ad emplastrum de fermento, ad dropaces, ad sinapismos, ad cauteria tum potentialia (vt vocant) tum actualia.

At si humorum inhibitioni sit eadem opera incumbendum, emplastrum eiusmodi conuenientissimum erit.

♃. resinæ frixæ ℥.12. ceræ, ammoniaci ana ℥.6. auripigmenti, aluminis sciss. olei veter. ana ℥.1. f. aceti acrioris q. sufficit ammoniaco soluendo. Sacculis quoque vti oportebit resiccantibus ac resoluentibus, nunquam tamen neglecto remollientium vsu. Sacculi.

♃. milij parum conquassati P.2. salis P.ß. torrefiant in tegula calida. Fiant duo sacculi longitudine dimidij palmi, interpuncti in linteo trito & raro, & perfumigati cum aceto acerrimo, in quo lapis durissimus & igne candens extinctus sit.

Contra rugitus & fluctuantem 26 aquam è regione lienis probatum est hoc veterum remedium.

♃. piperis, cumini, rut. ana exag. 10. nitr. exag. 9. melle optimo excipe. Dentur manè & vesperi exag. 2. Vel.

♃. nigellæ Romanæ, seminis anis. apij, petros. cumini ana exag. 2. misceatur libr. 1. farinæ,

26 Frequẽs clysterum ex decocto capitis veruecini vsus mirificè cõfert ad rugitus & fluctuantem aquã è lienis regione.

pistoria arte, fiat panis. Possunt & species è vino dari. Melior panis, si ex aqua decoctionis fraxini pinsatur.

Frequens hoc malum est ortum à frigore, quod post plenilunia frigidiori cœlo post vsum aquæ & frigidorum magis apparet. In quo purgãdum corpus est per interualla ex hiera aliquando simplici, aliquando diacolocynth. Vel.

℞. aloës succotrinæ ʒ. 3. rhab. electi, agar. tro. ana ʒ. ß. ceterach, scolopendrij, sem. agni casti, & endiuiæ ana ℈. ß. cinamomi, asari, spicæ, rasuræ cornu cerui, rasuræ eboris, coralli ana Gra. 8. cum aceto scyllitico formentur pilulæ. Vtatur drach. 1. singulis hebdomadibus. Exsiccanda quoque aqua sacculis.

℞. cumini.P.2.sem.agni casti, sem.rutæ ana ℥.1. crassiusculè cõquassata,& in tegula siccata, duobus sacculis(vt priùs)includantur,& calidi sacculi alternatim apponantur.

Vaporatio quoque conuenit ex durissimo lapide candente extincto in aceto, in quo ebulus, folia salicis & scolopendrium coxerint.

Vnctiones,quæ in ascite. Radix acori in acri aceto cocta, tum addita octaua parte sem. nasturtij, emplastri modo imponitur.

Lepidium quoque per se tritum,& calido aceto mersum. Videndum tamen ne refrigescant.

Conueniunt spleni à proprietate splen asini domestici,& syluestris, pulli equini, vespertilionis decolati corpus. Crementur hæc in vase testaceo: ʒ.1. pulueris,vel eo plus, ex oxymelite imperatur.

σπληνώδεις Hippo.dicuntur,quibus diu obduruit lien. Sed & multi alij ſunt lienis tumores, quorum ſua ſigna ſunt. De externis & internis lienoſi deſcribuntur, ſi vitioſi malè colorantur, halitus fœtet, aluus adſtringitur,tumet lien,ſemper æqualiter emanciantur,vlcera mala contrahunt.Pituitoſi minùs hęc patiuntur.Tumor modò decreſcit.Obdureſcit autem ab humore melancholico, vel phlegmone, nec concocta, nec digeſta. Sequitúrque ſæpè humoris melancholici per inteſtina profuſio. Lienem enim καταρρόπον vocat Hippoc. 6. Epidim. quia vel tumore durus deorſum vergit: vel eò ſua excrementa abiicit. Purgatur enim per inteſtina & hæmorrhoidas, à quibus etiam lienem durum ſanari ſcripſit in eundem librum Galen. comm.5. Vnde Medicus naturalem curationem ſequutus, viam & rationem purgandi lienis inſtituere debet. Neque tamen negamus induſtria naturæ aliquando humorem melancholicum per renes & veſicam expurgari,& περὶ παθῶν id docetur. Sed capite de doloribus capitis annotauimus nullam eſſe viam communem, ex Galeno in Methodo medendi, & anatomia, niſi multiplici anfractu in venam cauam regurgitans humor eò perueniat. Hic affectus longus eſt & periculoſus,præſertim ſuperueniente inteſtinorum difficultate, tum quia inteſtiua læduntur humoris tranſitu, & vires labefactantur: tum quia hepar ſimul cum omni venoſo genere compatitur, vnde vel refrigerato calore natiuo ſequitur hydrops, vel interitus. Nam quod Hippoc.48. Aphor.lib.6. ſcribit, Lienoſis ſuperuenire dyſenteriam, bonum, intelligendum ratione vacuationis, quæ modum non excedit. In rugitu ſplenis aliquando impletur colum flatu: aliquando vas, quod à medio aſcendit. Sed diſtinguitur,quia in ſplene dolor grauis, in vna parte fixus, & ſiniſtra. In colo verò acutus,mobilis, & vagus.

Lienis morbus cur periculosus.

Eadem, quæ in hepate, remedia, ſed valentiora conueniunt, incidentia, flatus diſcutientia, mollientia, aperientia, thamariſcus, ebuli radix vel ireos, puluis ſcolopendriæ ceterach,brionia,cortex hederæ,radix capparis,diacapparon,olibanum,ammoniacum, oxymel de radicibus, torchiſci de eupatorio, cerata, oleum laurinum, emplaſtra de meliloto dia-

Lieni valentiora quàm hepati remedia.

chylon, lien bubulus, onagri, vespertilio ficcatus, capite detracto, limatura chalybis, & similia. Democritus thamarisci carbones ignitos in vino extinguebat. Ægri cum sumunt medicamenta, in latus sinistrum decumbant.

ANTO. VALETII EXERCIT. XL.

ISdem fermè vitiis tentatur lien, quibus hepar, sed sæpiùs obstructione & scirrho, propter alimenti, quod attrahit, speciem. Crassior enim sanguis in illius visceris nutricationem facessit. At talis quidē succus nunc melancholicus, nunc pituitosus in liene imbecillo coaceruatur, neque commodè repurgatur: aut etiam ministratur ab hepate, propter eius naturæ alimentorum vsum, vel ob solennis cuiusdam vacuationis, vt mensium, hæmorrhoidum, suppressionem. Tumore sinistri hypochōdrij cum duritie coniuncto, graui dolore, difficultate spirandi, colore corporis subnigro & plumbeo satis hic affectus manifestus euadit. Hûc reuocantur remedia obstructioni hepatis adhibita, sed quæ sint vehementiora. Imprimis igitur vacuata prima corporis regione mittitur sanguis ex interna cubiti sinistri: cuius detrahendi quantitatem & vires, & ipsius sanguinis color indicabunt. Mox materia crassa & viscida parabitur his zulapiis.

Gal. libr. 13. Methodi, & li. 2. ad Glau.

℞. syrup. capill. ven. oxymelitis simpl. & syrup. de fumaria ana ℥.1. aquar. gram. lupul. & borrag. ana ℥.2. vel ℥.3. f. zulap. pro dosib. 3. Sumat bis in die duab. hor. ante pastum. Vel. ℞. syrup. de scolopendr. de bizantiis & de epithymo ana ℥.1. cum aquis prædictis vel cum decocto splenico f. zulap. quod condiatur pauc. cina. santal. citr. vel puluer. elect. triasantalini.

Sed vsitatiora sunt apozemata, cum simplicia suppetunt accommodata. Vt.

℞.cortic.radic. cappar. thamarisc. oxylapath. ana ℥. 1. cichorij totius, fol. scolopend. cetherach. adianth. polytr. fumar. borrag. & bugloss. ana M. j. summit. lupul. thym. epith. cuscut. ana P. 1. glycyrrhizæ rasæ ʒ. 2. passul. mund. ℥. 1. quat. sem. frigid. maior. an. ʒ. 1. sem. cuscut. anis. fœnic. fumar. ana ʒ. 1. ß. flor. genist. recent. & trium flor. cardiac. ana P. 1. f. decoct. ad quart. 5. ℞. prædict. decoct. quart. 3. In colatura dissol. oxymel. simpl. vel scyllitic. ℥. 3. f. apozem. clar. & condît. s. art. cap. vt antè, bis in die.

In reliquo decocto infundűtur fol. sen. mund. ℥. 3. agar. troch. ʒ. x. & addita sacchari quătitate sufficiéte fit syrup. perfe. coct. cuius ℥. 2. ß. cũ decoct. passul. glycyrr. & anisi dissolutæ in hebdomade sumantur. Quę si parũ mouerint, iteratæ eiusdē syrupi dosi addetur aliquid electar. diacarth. cōfectionis hamech, aut diaphœnici. Vel in dosi conuenientis decocti, quale est apozematis superioris, infunde foliculor. sennæ mundator. ʒ. 2. agar. troch. ℈. 4. cinam. ℈. 2. In expressione dissol. syr. de lupul. & cathol. ana ℥. ß. f. potio. Et quoniã purgationes hîc sæpè ac sæpè repetuntur, & verendum est, nè natura vni aut alteri assuescat remedio, sequēs institui poterit pil. massa.

℞. massæ interioris pil. sine quibus pil. de fumo terræ ana ʒ. 1. ß. rhei elect. ℈. 4. aloës hepatic. agar. recens troch. ana ʒ. 1. sal. gemm. zinziberis, cinamom. ana ℈. 1. cum syr. de cichor. simpl. fingatur massa. Postea duplici aluta contegatur: reponatur in pyxide terrea. Sumat mensibus singulis circa plenilunium, maximè tempore humido & pluuio, pilulas 5. pro drach. cum vino albo emollitas, manè hora quart. &, si possit, illis superdormiat.

Topica erunt fomenta, linimenta, emplastra.

℞. flor. chamæm. melil. summit. aneth. prass. scolopend. absynth. parietar. hyssop. thym. bismal. totius violariæ, mercurialis, fumar. an. M. 1. sem. lini, fœnugr. alth. ana ℥. 1. f. decoct. in aqua & vino albo pro fotu lienis cum spongia vel filtro bis in die longè à cibo.

Deinde linimentum ſit huiuſmodi.

♃.olei cappar.℥.2.gummi ammoniac. in aceto ſcyllitico diſſoluti ℥.ſ.aſſæ odoratæ ʒ.3.cum modica cera.f.litus pro liene manè & veſperi.

Honorato Caſtellano Regio Medico, quem mira ac penè inimitabili dexteritate Medicinam factitantem nobis inuiderunt fata, & morte præmatura ſuſtulerunt, familiaris erat litus ex ſtruthiocameli adipe, quo nullum efficacius remedium experſum ſe mihi de liene conquerenti amicè dixit.

Si inueterârit affectus, atque inceperit ſcirrhus, quod ex renitentia partis,duritie,pedum inflatione, & aliis eius generis ſignis dignoſces, huic tempeſtiuè occurrendum, metu cachexiæ,hydropis, ſcirrhi. Itaque incidentia magis, tenuantia, emollientia atque diſcutientia particularia aptari debent.

♃.radic.cucumer.agreſt.alth. & lilior. ana ℥.1.cortic. rad. cappar.& thamariſ.ana ℥. ß. mal.biſm. ruth. ſcolop. ceth. abſynth.ana M.1.ſem.fœnic.lini & fœnugr. ana.℥.ß. flor. cham. melil.& geniſt.ana P.ß.f. decoct. in vino albo & aqua cum aceto pro fotu lienis cum ſpong.

Poſt fotum hoc cataplaſma imponetur.

♃. far. ſem. lini & fœnugræci ana ℥.1. farin. lupinor. ℥.ß. puluer.radic.ireos & thamariſ.ana ʒ.2.adip.vitulini,& axung. cunicul.ana ℥.1.olei cappar.q. ſ.cum magmate ſuperioris decocti f.cataplaſma.

Quibus cataplaſma diſplicebit, imperabitur linimētum ex mucag.ſem.fœnugr.in aq. ſcolop.extr. olei cappa.& liliac.an.℥.1.ammoniac. in aceto forti & aqu.vitæ diſſoluti ℥. ß. puluer. radic. bryon.& ireos ana ℈. 2. cum pauc. cera. Vel emplaſtr.aut ceratum ex eiuſdem ammoniaci emolliti in vino albo ℥.ß.ſtyrac.cal.ʒ.2. puluer. rad. ireos Flor.cyper.

& aristoloch.rotund.ana ʒ. ß.axung. anser. & ol.amygdal.dulc.quantitate suffic.compingetur: & super alutam in formam linguæ bubulæ extendetur. Sed & quoniam huius visceris robur semper conseruandum,talis concinnabitur opiata.

℞.conseru. ros. ʒ.2. conseru. anth.capill. ven. & buglos. ana ʒ.1. electarij lætificant. Gal. confectionis alker. aromat. ros.ana ℈.2.Mythridatij veteris ℈.4.cum syrupo de scolopendria,f opiata:de qua capiat magnitudinem fabæ hora somni, & in exitu lecti.

His ita administratis si perseueret affectus, crebri iniicie̅tur clystêres, maximè si interna parte lien magis intumeat. Fortioribus quoque purgationibus id visceris lacessemus,quòd(ait Gal.libr.13.Method.)hac duntaxat via lienis superflua vacuentur. Quod controuersia non caret. Nam & annotauit Hollerius ex Hippocrate libr. de intern. affect. secundo iudicio lienem per vrinas expurgari: & scripsit Gal.cap. 2. libr. 2. de arte cur.ad Glauc. lienem cum renibus per vrinarios meatus vacuari. Noui ego religiosum virum, quo cum quotidie familiariter versor, cui ter, aut quater in anno, maximè Vere & Autumno ineuntibus, intumescit lien: ac dum prominulus tumor instat, dolore hypochondrij infestatur,subliuidus toto fit corpore, sensimq; deteriùs habet. Sed tandem nigricantibus vrinis atramento simillimis,erumpentibus per 5.aut 7.dies, pristinam resumit incolumitatem, tumore & grauitate hypochondrij vanescentibus. Iam à 12. aut 15. annis repetito istiusmodi per interualla vrinarũ profluuio detinetur, cùm antè turgidas, sed minùs apertas habuisset hæmorrhoïdas. Sed hæc parerga.

De Colico 1 Dolore. CAP. 41.

HVius multiplex causa est. Ac primùm de 2 phlegmatica dicendum. Itaque colligitur pituita crassa & frigida, atque aliquando vitrea, otio, intemperante 3 vita, obstructis viis, 4 per quas bilis in intestinum defluit. Hinc dolor excitatur 5 quasi infixi pali, certóque loco insistit: sed vt plurimum ad inguem sinistrum, & vtrúmque renem, sursúmque aliquando reuoluitur, & locum mutat, vt sunt fluxus coli intestini, quod relicto intestino recto in sinistrum inguem diuertit. Ad sinistrum renem ascendit, vbi angustius est. Quæ angustiæ efficiunt aliquando, vt hac parte dolor 6 colicus grauis intendatur. Hinc ad splenem & ventriculum iam laxius extenditur, subítque hepar, hærétque aliquando cysti fellis. Postremò in dextrum ilium descendit, vbi desinit in cœcum, quod ad renem dextrum positum est. Dolor hic fixus, vt in angustiis, quæ ad sinistrum renem sunt, nephriticum dolorem repræsentat, vt etiam peritos Medicos fallat. Sed in nephritide vrinæ 7 tenues, albæ, postea etiam cum aspero atque sabuloso sedimento. Dolor ad coxas 8 extenditur. Fomẽtis & cataplasmatis mitigatur: inde laxatis viis non cõmutat locum: aut si commutat, perinæum, & viæ vreterum affliguntur. In colico hoc dolore vrinæ tinctæ & ignitæ, quæque biliosum falsò repræsentant. Impostura fit, quia bilis, quæ ad intestinum defluebat, interceptis viis ad renes diuertit. Præclusæ viæ sunt, vt neque ructus, neque strepitus ventris exire possit

1 Qui ab intestino colo nomẽ habet, estque dolorũ omniũ sæuissimus. Cuius doloris multiplex causa est: materia crassa & lẽta, flatus, humorum acrimonia, & inflammatio.

2 Qui à pituita vitrea intestino affixa ortum ducit.

3 Vt largiore potu, & fructuũ vsu.

4 Desiderato naturali clystere, quæ bilis est, quo pituita vacuatur.

5 Galenus lib. 2. & 6. de locis malè affect.

6 Vnde similitudine symptomatum in incerto est, vtra pars afficiatur.

7 Ab obstructione. *8 Obliquo enim ductu secundum ilia ad pubem fertur.*

Stercora sine succo, plena flatibus, similia bubulis, quæ iniecta aquæ consistant, neque in fundum demergantur.

Curatio

Causa mali humor ille frigidus affixus 9 intestino. Symptoma verò dolor, qui si vrget vehementiùs, priùs quidem 10 leniendus est, quàm affectui consulas.

At quæ doloris gratiâ imperantur, ea prodesse solent, vel quia intemperiem 11 corrigunt, vel causam auferunt, vel leniunt atque contemperant, aut stupefaciunt.

Narcoticorum vsus in hoc genere colici doloris omninò suspectus 12 Græcis, permissus Arabibus. Optimum genus est, quod simul & causam 13 tollit, & dolorem attemperat. Secundum, quod solùm temperat.

Remedia verò multiplicia. 14 Phlebotomia, purgatio, balnea, exteriùs 15 admota medicamenta, cucurbitulæ, potiones, amuleta, quæque proprietate 16 quadam colicos curant.

Phlebotomia 17 omnibus ferè relicta est. Octauius approbat. Et nostra 18 memoria efficaci admodum remedio interim vsurpatur: multò magis, si dolor grauiùs vrit: si bene carnosum corpus est: si vires, ætas, & cætera permittunt. Remissionis tempore è basilica dextra, auersionis gratiâ, angusto fo-

9 Qui aut illîc generatione habuit localem, aut aliũde affluxit, aut cõtinẽter affluit.

10 Nihil enim æquè facit infirmum corpus, ac dolor. Hipp. li. 3. de fractur.

11 Partem, & humorem ad æqualitatẽ adducendo.

12 Hi tamen Philonium præscribunt.

13 Purgando, digerẽdo, temperamentum partis & habitum restituendo.

14 Si causæ cõiunctæ vis excitet antecedentem, si phlegmone adsit, si humores doloris vi æstu incanduerint.

15 Quæ dolorem leniant, flatus discutiant, materiam coquant.

16 Vt intestinum lupinum.

17 Quòd nihil conferre posse videatur, neque ad affectum, néque ad symptomatis correctionem, præsertim cùm materia sit vitrea pituita.

18 Cum doloris acerbitas causa magnitudinem superat, succeditque causæ coniunctæ antecedentis perennis affluxio ex vitio aliquo.

ramine,& modica vacuatione,nisi febris adsit. Tum enim multò liberiùs,atque etiam copiosiùs,sanguis depleri potest.

Quòd ad purgationem attinet,quia materia cõtumax est, incidentibus primùm concoquentibus atque detergentibus vtendum est: tum 19. ratione vitæ,tum iis quæ clysteribus iniiciuntur, atque etiã exteriùs admouentur. Conueniũt ergò origanum, mētha, pulegium, marrubium, hyssopus, thymum, maiorana,ammi,beta,rosmarinus,enula, radix pœoniæ, scordion,seseli,ruta, lybistichum, anetũ,chamæmelum,asparagus, anisum, carui,& dauci semina,vinum tenue,odoriferum,zedoaria,galanga,castoreum,gallia,aromaticum rosatum, puluis ducis, mythridatium, theriaca, confectio de baccis lauri, mel anthosatum. Secunda classis. Centaurea maior,vrticæ semen,asarum, betæ succus, mercurialis, sal,sulphur, ius galli antiqui,ficus siccæ,carthamus. Sed hæc classis posterior simplicium deterget magis. Iisdem quoque scopis hieram, polypodium, & serapinum commiscemus.

19 *Quæ sit cruditatis expers, nimiæque humoris abundantiæ,quæque tenuis sit & exquisita.*

Olea conueniunt anethinum, rutaceum, 20. & in quibus superiora coxerint. Fortius est 21. petroleum,oleum de castoreo, euphorbio piperibus, sæpeque gummi in oleo dissoluimus, vt galbanum, serapinum, quale hoc est.

20 *Oleum etiam nucũ.*
21 *Vulgò dicitur oleum Philosophorum.*

℞.galbani ℥. ß. dissolue in olei rutacei. ℥. 3. aut circiter. Aliquando etiam & moschum,& algaliam, & ciuetam, sed minori modo, in oleo dissoluimus, Quale hoc est.

℞. ciuetæ Gr. 4. aut 6. dissolue in oleo rutaceo. Inunge. Vel fit illitus è pipere longo & vitello oui.

Sunt

Sunt qui addant oleum anethinum. Diuitibus moschũ & algalia eodem modo dissoluantur. Eiusmodi olea vel cum 22 clysteribus iniiciuntur, aliquando quidem per se, aliquando cum decoctione conuenienti: iisdem ea pars, in qua 23 dolor est, inungitur.

22 Ex decocto rerum incidẽtium, extenuantium, detergẽtium.

Cæterùm oportet hoc in primis animaduertere, vt & incidamus, & concoquamus citra calorem vehementem, & iis quæ minimè inflant. Calidiora verò conuenient iam purgata materia, vt inde relicta intempeties corrigatur. Melicrata ex supradicta materia comparari possunt. Et hæ potiones plurimùm laudantur.

23 Præsertim circum vmbilicum, & vtrúnque renem.

℞.summitatum absynthij vulg. P.1. sem. cumini.ʒ.2. feruefiant in vino tenui odorifero: expressio bibatur. Aliud.

℞.aquarum 24 cordialium ℥.2.aquæ nepetæ ℥.1. In quibus dissolue theriacę aut mythridatij℈.2. Vel.

24 Vt cardui bened. morsus diaboli, scabiosæ & simil.

℞.menthæ viridis M.ſ. efferuescat in vino albo tenui, aut vino mulso. Per tres dies bibitum omninò liberat. Item & matrubij decoctum. Aliud.

℞.vini maluatici.ʒ.2.calami aromatici.ʒ.ß.croci Gr.4.ferueant leuiter in calidis cineribus: colatura bibatur. Similiter ex gulangæ & cumini ana ʒ.1. feruefacti cum vino albo tenui. Vinum absynthites ab Aëtio plurimùm commẽdatur: aluum enim roborat, bilem repurgat, eius generationem prohibet, deterget, ventos propellit, discutit, auertit, spiritus defecat. Alij, & rectè quidem, adiiciunt cumini momentum, vt ʒ.1. quæ feruefiat in eo vino.

Probatum quoque & istud est certissimo experimento remedium. Cortex aurengiorum in vi-

no albo coquitur ad tertias. Vinū quotidie ieiuno bibitur. Valet & ad præcautionem, & ad curationem. Sumunt alij, ſucci herbę veronicæ & vinialb. ana ʒ.2. potui dant, & mirificè iuuant. Item illud.

♃. ſucc. maioranæ ℈.4. caſtor. ℈.2. cum vino Hippocratico bibantur.

Cucurbitula ampla, & cum multo igne medio 25 vmbilico affigi debet. Coquit enim. Sed vtilior vſus eius futurus eſt, ſi priùs impleatur vino calido, in quo aliquid ex ſupra dicta materia coxerit, & ita calida affigatur. Vtile quoq; fuerit alliorum ſucco, aut re ſimili inungere parte interiori.

Vbi materia iam attenuata, & ex parte cocta, partim clyſteribus, partim 26 catharticis ſubducenda eſt. In clyſteribus ex ſupradicta materia 27 comparatis mellis anthoſati ℥.1. olei conuenientis, vt anethini, vel rutacei. ℥.3. diſſolui debent. Aliquid quoque ſalis, vt ʒ.2. potiùs quàm nitrum, quod ventrem ſubuertit, diſſoluere oportet.

Procedente etiam malo. ʒ.2.3. aut. 4. pul. hieræ picræ, aut ℥.1. vel ʒ.6. hieræ, diaphœnici quoq; ℥.ß. aut tantundem terebinthinæ adiici poteſt. Veteres clyſteres imperabant craſſiore ſubſtantia, ex ſolo interim oleo, modúmque faciebant ad heminas duas, id eſt, ad duas libras, aut noſtro more ad quartaria ſex. Purgatio per os leuis eſſe debet, quales ſunt hæ pilulæ frequentatæ.

♃. hieræ picræ. ʒ.ß. cum vino albo tenui formētur tres pilulæ coopertæ 28 foliis auri. Paulò fortiores, ſi tantum addas rhabarbari, oportétque à leuioribus ad fortiores progredi.

Terebinthina quoque plurimùm laudatur. Da-

25 Ad reſtituēdum inteſtini habitū, & dolorem liniendum. Sed tamē cucurbitula nō niſi cæteris adminiſtratis adhibēda.

26 Sed multo magis clyſteribus.

27 Vt. ♃. oleor. rutæ. nucum, anethi, vini maluatici an. quarta. I. cōfectionis de baccis lauri ℥ ß. hieræ picræ tantundem, fiat clyſter.

28 Vel ſine auro, cū puluere glycyrrhizæ. Aurū enim ventriculo negotium faceſſit.

tur ab ℥. ß. ad ℥. 1. inuoluta nebulis, vt fiant, quod aiunt, morselli.

Nonnunquam terebinthinæ 29 dimidium ʒ. hieræ, aut rhabarbari incorporatur, vt sint terebinthinæ ʒ. 2. vel. 3.

29 Vt ℞. terebinth. ℥. ß. hieræ picræ ℈. 2. Misce, & fi. bolus cum nebulis exhibendus.

Fortioribus purgationibus vtendum non est, nisi vbi contumacius malum est. Túmque vti licebit ʒ. 1. pulueris hieræ diacolo. coacta in pilulas. Aliquando etiam adiici possunt dacrydij Gr. 3. plus, minúsue.

Laudantur purgationes, quæ præterquàm quod purgant, etiam dolorem stupefaciunt. Quibus vtendum erit nimiùm sæuiente malo, quales sunt.

℞. pul. hieræ picræ ℈. 4. opij, croci ana Gr. 1. vel 2. pro viribus ægri. Cogantur pilulæ cum vino. Similiter supradictis catharticis ℈. 1. philonij commiscebis.

Post purgationes clysteribus, fomentis, balneis vtendum est, iisque maximè, quæ dolorem leniant, qualia sunt chamæmelum, melilotum, anethum, althæa, semen lini, fœnugræci.

Túncque vtendum erit amuletis, quæ à tota substantia conueniunt. Intestinum lupi siccatũ, tritum datum ʒ. 1. pondere aut ℈. 4. cum vino albo tenui, in quo chamæmeli flos, vel anethi efferbuerit. Vtuntur variè pelle lupi. Alij cubilium stragulas contra hoc malum inde comparant. Alij cingulum gestant, aut partem pellis ventri admouent. Nonnulli stercus lupinum album tritum ex vino albo tenui propinant. Meliora putant, si ossa in stercore inuenta, vnà conterantur. Idem stercus nucula includunt perforata, suspendũt è collo, vt ad ventrem

Ex Galeno lib. 10. Simplic.

perueniat. Atque in id vtuntur ligula è corio ceruino, aut filo lanæ ouillæ, quæ à lupo interfecta sit, vel vt alij volunt, quæ à lupo euaserit.

Laudant & anguillæ sanguinem. Alaudæ genus cristatum (quod Galerita dicitur) vstum aut elixum cum iure galli. Stercus gallinæ, quæ exercetur & nutritur sicciore pabulo ex oxycrato. In capite limacum, qui colore sunt cineritio, pellucidus lapis inuenitur: qui tritus, & ex vino, vel aquis conuenientibus propinatus mirabile contra colicum dolorem remedium præstat. Tunicæ interiores ventriculi erinacei, masculi quidem, in viris: fœminæ, in mulieribus, adiecta tertia parte eorum, quæ incîdunt, detergent, & alioqui colicæ conueniunt. Hæc probantur Græcis & Arabibus. Placandis doloribus internis, post omnia tentata remedia, vtimur decocto chamæmeli, aut aqua destillationis eius arte chymica facta, & in potu data. Acerbiùs verò vexante malo, neque cedente aliis remediis, narcotica permittunt Arabes mixta pharmacis, vt priùs, vel aliter. Ac primùm quidem in clysteribus ex leniente materia capita papaueris concoquemus, quibus si nihil efficitur, vtemur flocculis, qualis hic est.

30 Vel potiùs ℈.ß. vel gran.5.

31 Ne longa mora intestinum labefactet opiũ, atque adeo stuporis loco νέκρωσιν inducat. Philonij descriptio alia est in cap. de sputo sanguinis.

♃.olei anethini ℥.2.castorei ʒ.ß.opij 30 ℈.1.misce, & in eo madefac flocculum lanæ, quem è filo suspendes: suspensum impelles in sedem, ac simul atq; acquieuerit dolor, 31 retrahes: vel clystere vtêtis, cuiusmodi est veterum.

♃.ol.rutacei ℔.1.opij, castorei an. ℈.1. Sed posteritas Medicorum oleo admiscet castorei ʒ. ß. opij. Gr.5. Per os verò conuenit philonium Rhazæ, cuius hæc descriptio.

℞.piperis,ameos,foliorum rutæ ſiccorum,menthaſtri,caſtorei,baccarum lauri, cumini ana ʒ.1. opij,mandragoræ, ſeminis albi hyoſcyami ana ʒ.ß. mellis.℥.1.in quo cætera incorporentur:datur. ʒ. 1. Quòd ſi catharticum voles efficere, adiicies dacrydij ℈.1. Secretum Albucaſis ex aliis diſtillatis cum opio.

℞.capita alliorum n.6.opij ℥.3.fiat diſtillatio in alembico, detur modicum eius aquæ.

Aliud Andromachi admirabile,lib.9. de comp. med. κατὰ τόπους.

℞.piperis albi ʒ.1. opij ʒ.ß. croci Gr.18.ſeminis hyoſcyami albi Gr.15.ſpicæ nardi,pyrethri,caſtorei, euphorbij ana ℈.1.vel ʒ.ß.excipe melle cocto. Doſis eſt ℈. 1. aut dimidium ℈. cum aqua frigida. Ad eundem ſcopum facit maximè Caſſij medicamen, Celſo cap.14.lib.4. κωλικὸν dictum, quod & potui datum prodeſt, & impoſitum quoque extrinſecus,digerẽdo ſpiritum,dolorem leuat.℞. coſti.aniſ. caſtorei an.ʒ.1.petroſ.ʒ.1.piper.longi,rotundi myrrhæ,nardi ana ℈.1.excipiantur melle.

Curatio colicæ flatuoſæ.

Eadem ferè curatio doloris colici nati è flatibus. Nam non alia re differt, quàm quòd in primo genere,plus eſt materiæ, ventorum minùs. Hîc verò inteſtina plurimis flatibus conturbantur, & vel 32 nulla,vel exigua materia eſt.

Propterea minor grauitas, diſtentio maior, vt aliquando parte aliqua venter in gibbum extuberet. Singulare remediũ hîc eſt, Cucurbitula ampla imbuta,vt priùs dictum eſt, 33 medicamentis, quæ flatus diſcutiant, cum multa flamma medio vm-

32 Nulla nõ poteſt eſſe colici doloris materia, quãdoquidẽ flatus ſuas in humoribus baſeis habeãt conſtitutas.

33 Vt generoſo vino, maluatico decocto foliorum & baccharũ lauri. Vel alio poterit illini.

bilico affixa. Clysteribus primùm vtendum est, 34 qui stercus emolliant. Qualis ex hydrelæo, melle & sale modico. Sed melius fuerit in ea aqua, vnde hydrelæum paratur, priùs fuisse incocta, quæ flatus discutiunt. Sunt autem cuminum, ammi, amomum, seseli, daucus, anisum, fœniculus, petroselinum, caruum, nigella, baccæ iuniperi lauri, vrticæ semen, ruta, calamenthum, pulegium zinziber, cariophylla, calamus aromaticus, cinamomum, piper, galanga. Hæc aromata vino tenui incocta, vel cum vino percolata plurimùm conueniunt. His autem colicis vina optima, quæque tenui sunt substantia & odorifera, non solùm ægris, sed sanis etiam conueniunt.

34 Vt ♃. aquæ decoctionis summitatum anethi quartar. 3. olei communis vel violati quartar. 1. ex hydrelæo fi. clyster.

Abstineant aqua, diluto vino, 35 fructibus humidis, & oleribus: quæ ratio vitæ imperatur & viris & mulieribus frigidioribus, quibus plurimi flatus toto ventre colligi solent. Hîc etiam aristolochia, castoreo euphorbio, quæ fortiora sunt, vti licet. Ex his omnibus & melicrata componi possunt vina quoque reddi efficaciora condiuntur cibi. Olea vngendo sunt, sacculi, & fomenta. Probatissimum mihi est istud linimentum. ♃ olei rutacei & nardini ana ℥. 6. galbani cum aqua vitæ dissoluti ʒ. 3. Liquefiăt simul. Deinde cũ ciuetæ gra. 4. croc. gr. 6. f. litus. Vel oleum anethinum cum vitello oui subigatur, piper tritum addatur, & vmbilico adhibeatur. Sed hîc, vt & in reliquis generibus colici doloris, ratio habenda est mulierum grauidarũ, ne quid iniiciamus, aut etiam applicemus, vel aliter imperemus, quod abortum faciat. Quale est castoreum, euphorbium, amara omnia.

35 Tum enim vitanda nimia humoris abundantia, & calor natiuus excitandus, qui effœtus languet.

Videndum rursus ne nimiùm aperientibus vtamur. Sic enim fit, vt apertis orificiis vteri sāguis effluat, & sequatur aborsus.

Præterea neq; remolliendum, neq; relaxandū nimis. Hinc enim dissolutis vteri vinculis abortio fit.

Curatio colicæ biliosæ.

Inedia 36 colicos iuuat à frigida, lædit 37 verò à calida. A materia acri vehementissimè cruciantur, vomitus biliosi, æruginosi, motus 38 conuulsionis, & animi 39 deliquia, sudores 40 interim frigidi, & febris, quibus phlebotomia exiguo 41 detracto sanguine cōuenire potest. Multò magis, si febris adest, aut inflammatio orta in intestino. Sed aliquando hîc & in aliis generibus vrina ita supprimitur, vt inde 42 periculum immineat. Qua in re è malleolo vena 43 secanda est. Læduntur hi omnibus acribus & calidis, egéntq; temperatis, deinde etiam frigidis.

Purgatio 44 conuenit non molesta, nec aceruatim facta, sed interuallis ex ℥.ß. pul. hieræ picræ, ℈.2. ad summum, ℨ.1. rhabarbari.

Cassia, catholicon ad ℨ.10. exhibētur: 45 manna ad ℥. 2. eáque dissoluere oportet in aqua hordei, ptisana vulgari, sero lact. decocto passularum, prunorum, sebesten, violarum.

36 Quòd inedia cruditas tollatur, cuius dolor colicus soboles existit.

37 Quoniam acrior fit bilis, quæ procreata est. Vnde symptomatum augentur ægritum verò inedia perennem affert generationem in biliosis naturis

38 Vt doloris, ex punctu membranis.

39 Syncopæ stomachicæ per cardiogmum.

40 Rapto seroso humore in venas.

41 Ad prohibendam bilis generationē, et extinguendam inediam. *42 A suppreßione vrinæ, & eius ad nobiles partes palyndrome.* *43 Ad amotionem causæ coniunctæ, & materiæ, quæ in vitio est, vacuationem, cum verò ad vrinæ καλάρροπὴν.* *44 Ad collectionem biliosi humoris, quàm coli intestini distentio sequitur, distentionem dolor. Vt. ♃. tamarind. ping. passul. mund. ana ℥.1. prun. damasc. num. 12. fol. end. scariol. borrag. flor. viol. recent. sum. mit. lupuli ana p.1. seminum end. melon. anisi fœnic. glycyr ras. ana ℨ 1. ß fi. decoct. in qua dissolue syrup. violac. multarum expreßionum. ℥. 1. f. potio.* *45 Manna tutò exhiberi nequit, quòd huiusmodi colici ferè sint πικρόχολοι καὶ μεγαλόσπλαγχνοι.*

46 Vt ℞. radi. althææ ℥.1. fol. viol. mal. alth. pariet. lactuc. ana M. ß. seminis psilij, cydoniorũ, althææ an. ʒ.2. furfur. macr. hord. integr. an. p.1. prun. 10. fi. decoct. In colatura ad ℔.1. dissolue cathol. ℥.1. vel ʒ.6. mell. violat. sacchar. rub. an. ℥.1. ß. olei viol. ℥.3. vel olei violati & nenupharini ana ℥.1. ß. fi. clyster.

Clysteres 46 ex radice & foliis althææ, maluæ, violariæ, mucagine seminis lini, althææ, psilij, cydoniorum, adiecto interim capite papaueris cũ vitello oui, oleo violato, butyro recẽti, adipe anseris, gallinæ, anatis, saccharo violato, aut melle violato.

Vrgente interim dolore, vtile erit hoc cataplasma admouere. ℞. farinæ lini & hord. ana M. 2. coquantur in oleo chamæmel. fi. cataplasm. calidum apponatur. Vel ceratum sequens. ℞. ceræ ℥.5. vitell. ouor. 2. farinæ fabar. ℥.ß. olei chamæm. & ros. ana ʒ.2. Vitellos ouorum cum muccagine seminis lini coniunge, & cerato misce.

Pleró sque curaui lenticulâ, (vasis genere lentis figuram referente) decocto conuenienti plena, & plantis pedum admota, prouocato inde sudore. Admouetur quoque conuexa parte caua, è ferro albo, vel stanno.

Atque interim si suspitio est exulcerationis, tum plantago, rosæ, sumach, & similia decocto clysterum miscenda sunt.

47. Primùm temperamẽto frigida: vt iuscula ex decocto pullorũ, cum lactuca, portu. oxalyde: ptisana seu hordeatum, pruncrũ damascenorũ vsus, vini abstinentia, syr. violace⁹.

Plurimùm laudantur clysteres ex liquidiore hordeato, aut lacte amygdalarum dulcium ad quartaria quinque: in quibus dissolue butyri recentis ℥.3. sacchari violati ℥.1. Qui clysteres, quia leues sunt, si diutiùs retinentur, mel violatum loco sacchari, aut etiam commune miscendum erit.

Eadem 47 quoque alimẽta sint. Panis, ex 48 austero vino aquæ frigidæ potus, inunctio ex oleo violato, butyro recenti, oleo chamæmelino atque etiam anethino. Sacculi & fomenta ex proximè dicta materia, chamæmelo, anetho, &c.

Ter die comedat. Nam inedia talibus inimica. 48 *Vt ventriculus confirmetur.*

Balnea 49 aquæ dulcis. Narcotica in genere ferè necessaria. Verùm Arabes corrigunt non castoreo, pipere & similibus, sed croco & 50 stercore lupi. Quæ si medicamentis miscenda sunt, miscebuntur, vt priùs, hieræ, rhabarbaro, catholico, cætera quoque & eadem ratione.

49 *Ex decocto viol. agrimon. parieta. fol. vitis.*

50 *Vel condito borrag. citrin. myrobalani.*

Sunt & alia genera colici doloris, vt ab apostemate, vermibus, intestini descensu, indurata fæce, de quibus alio loco.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Primùm cum de dolore ventris æger conqueritur, an sit sublimis, necne, considerato. Galenus Aph. 7. lib. 6. sublimem & non sublimem distinguit peritonæo, ita vt sublimis sit in mẽbrana, & musculis abdominis. Hîc dolores leuiores sint, & minùs periculosi, faciléque ex proprietate doloris, & differentiis causa discernitur, addito partium consensu. Quare cùm membrana & musculi viliores sint partes, & faciliùs remediorum vim sentiant, de salute & remediorum inuentione minùs dubitandum. Sin intra peritonæum, maius periculum. Primóque num ab vtero, an renibus, distinguit. Solent enim mulieres à partu, aut quo tempore fluxuri sunt menses, dolore colico simili torqueri. Sed vtero affecto, dolor magis est in ligamentis, ad inguina descendit, coxendicus videtur. Quibus adde partum antecedentem. Si ob difficultatem mensium fluentium, dolor magis circum renes, quàm in penitioribus partibus, qua parte venæ & vasa spermatica ad vterum tendunt. In his enim distentio est ob plenitudinem, vnde dolor: qui magis torquet, cum menstruum tempus appetit. Si à renibus ibi dolor incipit, fixus est, diuturnus, in vesicam porrigitur, vrina aquosa, tenuis in principio, vel turbida, aut suppressa, & similia. Sic de calculo, aut pituita in renibus suspitio est: de inflammatione verò, si febris iuncta, & magna renum caliditas sentitur. Alioqui in intestinis affectio est. Mordentur, distenduntur flatu, abscessum patiuntur, suprà vmbilicum periculosiùs, infra minùs.

Colici, doloris sublimis, aut inferioris notæ.

Colicus dolor ab vtero ab eo, qui est à renibus, distinctus.

Morſus ab intemperie,inflammatione,pituita vitrea,materia calida. In inflammatione febris & calor. In intemperie cum pituita vitrea, dolor fixus in vna parte, inteſtinum perforari videtur. A materia calida, dolor acris mordicans, poſt morbum bilioſum, retentam bilem, vt in ictero, calidis irritatur, ſigna bilis adſunt. A flatu, aut alterius pituitæ multitudine, dolor non ita fixus in vna parte. Iliacus magis fixus,magíſque in circuitu vmbilici. Colicus in lateribus potiùs iuxta fundum ventriculi, ſiue craſſus aut viſcoſus humor ſit, ſiue flatuoſus ſpiritus intercluſus, nec habens exitum. Symptomata ſunt, nauſea, vomitus pituitoſi atque corrupti humoris, multò grauiores, quam per nephriticos affectus, ob recurſum flatuum & materiæ ſurſum ab inteſtinis, qui aliquando bilioſi ſunt, tametſi materia pituitoſa, excrementorum retentio, vt ne flatus quidem aut ructus exeat. Sæpe vagus eſt dolor, modóque hanc, modò illam partem grauiùs torquet. Circa vmbilicum aliquando fiunt grauiſſima tormina, propter anfractus tenuis inteſtini ſenſus vegetioris, in quibus intercluſus ſpiritus dolores facit circa lumbos propter cæcum & colum, quod illîc ſæpe anguſtius. Deinde quia illîc vincula neruacea ſunt, quibus colum & renes inter ſe alligantur, & renes lumbis. Hoc malum ſi diuturnum ſit, & perſeueret, nec remediis cedat, vt fomentis, clyſteribus, ſacculis vnguentis & ſimilibus, confirmata eſt intemperies,& veluti hectica,quæ difficillimè remoueri poteſt, vnde imminet periculum hydropis ſicci. Si à vacuatione critica,aut ſola refrigeratione nondum confirmata, adhibitis remediis facilè ſedatur. Si hæc non adſunt,non flatus,ſed cācer, aut abſceſſus aliquis dolorific⁹,metuēdus,periculúmque imminet,ne marcor hominem è medio tollat. Quod obſeruatum eſt à nobis in D. Zolin Medico, & Aduocato Gilot, cui colum,qua parte vicinum eſt reni ſiniſtro,collecta veluti cartilagine dura in ſcirrhum obduruerat, interiore cauitate eo tumore intercepta, vt nihil tranſcurreret. Itaq; neq; clyſteribus,neque medicamētis iuuabatur,etiam fortibus. Parte dextra colum ad inſtar magnæ veſicæ dilatatū & extēſum, medicamētis datis & potionibus plenum. Superiecti, viciníq; muſculi abdominis,& peritoneum,ſanioſa. Poſt longa,& multorum annorum tormina,è quibus tamē non decūbebat, ſexto,

Colic. dolor à calida cauſa. *Colicus à flatu.* *Colica ſymptomata.* *D. Zolin Medicus colico perēpt⁹. collecta in colo cartilagine dura.* *Aduocatus Gilot colico morbo ſublatus.*

à quo decubuit, die mortuus est sine febre, nisi quo die obiit, nimirum 5. Martij, 1 5 5 5. Magister Hieronymus Germanus interna inflammatione, & putrilagine, colico morbum similem passus est: 4. die obiit, extremis antè frigescētibus, languescente pulsu, & sanguineis spectris ob oculos obuersantibus. Quod autem à veteribus scriptum est, colicum dolorem transire in Paralysim, id rarum apud nos: familiare quibusdam populis, vt Britonibus. Sacerdoti cuidam annorum 40. ex assiduo propè dolore colico Paralysis nata, dolorem soluit, sed mansit Paralysis annis aliquot. Vires ex pulsu non colligendę, quia in dolore graui pulsus ferè paucus.

Hieronymus Germanus morbo prae- hei sus colico simili occumbit.

Sacerdos ex assiduo colico dolore in paralysim incidit.

In vitrea pituita, vomitus, clysmata initio fortiora, pilulæ, vnguenta, syrupi. A viscido humore, & flatu eadem remedia conueniunt, sed imbecilliora, clyster emolliens, discutiens, relaxans. A bile aut influxu acris humoris, purgatio ex hiera, clysteres detergentes, fotus, aliquando balneum, pulueres à pastu. In phlegmone metuenda cathartica, quæ humores trahūt ad partem affectam. In flatu cucurbitula repentè dolorem aliquando tollit. Rhabar. myrob. ob adstrictionem: senna, cassia, pruna, manna, dulcia, ob flatus minùs conueniunt: balneum quoque, quibus ad conuulsionem, paralysim, arthritidem, natura propensior. A nimiùm violentis inflammationis periculum imminet. Senibus, pueris, mulieribus grauidis, imbecillo calore & viribus, narcotica non exhibenda. In crassis & viscidis humoribus, inimicissima: in acribus & calidis, apta, in crassis spiritibus conceduntur. Phlebotomia si febris, & sine hac, vbi acutissimus dolor, & omnia consentiunt, sed angusto foramine, pauca vacuatione. Veronica trita è vino albo & bibita, alauda cristata in cinerem redacta, & esa, cortex mali granati, capita veruecis, furfures frixi, cingula è corio lupi, allia distillata, tunica interior ventriculi erinacei anguillæ, sanguis, ossa & stercus lupi cum aqua tepida apot, castoreum, auicula (vulgò Mesange) coralli incisi, triti, & ieiuno dati ad cochlearia ij. per triduum, cornu cerui vsti, vmbilicus incisus recens nati infantis, vt si modicum de eo aurea, vel argentea armilla includatur, & circunferatur, cortex mali aurei. Sunt qui membranam inuolutam capiti pueri recens nati maximam vim habere contra colicum dolorem affirment. Propterea si quando id accidat (nam non omnibus accidit)

Quæ à proprietate colicis medētur.

obstetrices seruant & experimento constare asseuerant. Vnde dicuntur (*nau coëffez*) quod felicitatis præsagium dicunt. Natus est mihi filius Iacobus cum ea membrana, quare, quia insignis erat, statim substraxit, subduxítque anus obstetrix.

Physica quadam ratione mirum in modum prosunt, si suo modo & tempore præparentur.

ANTO. VALETII EXERCIT. XLI.

Doloris colici causæ ex cap. 7. li. 12. Meth.

FActa per distentionem in colo intestino continui solutione dolor prehendit ingens, qui ab affecta sede colicus nuncupatur. Huius causæ sunt, crassus & pituitosus humor intra coli membranas collectus, qui ventrem excruciat, & tormina facit, vnde aluus suppressa est, & nausea ac vomitus molestant: flatuosus spiritus, à quo tensio atque rugitus: inflammatio, cum qua febris adest, dolor in vẽtre pulsans, vrinæ retentio, bilis vomitiones, quæ alioqui nihil leuant, atque internus feruor: mordacium humorum collectio, à qua similia propemodum, sed paulò mitiora quàm in phlegmone, symptomata sequuntur. Fit interdum à fæcibus induratis: nonnunquam à lumbricis. Nephriticum dolorem colicus sæpè ementitur, quia colon renibus incumbit. Sed vtriúsque distinctio ex peculiaribus signis petenda habetur apud Gal. cap. 2. lib. 6. de loc. mal. affect.

Colici doloris curatio.

Vocatus ad ægrum Medicus hoc vnum imprimis studeat, antequam ad affectus causam tollendam aggrediatur, vt doloris vehementiam, quæ sæpiùs syncopem calamitosam inducit, summoueat. Sedatur dolor anodynis, clysteribus, potionibus, frictionibus abdominis, fomẽtis, litubus, cataplasmatis, incessibus, affixis dolenti loco cucurbitulis. Pri-

morum clysterum quantitas minor esse debet, vt diutiùs retineantur. Maior enim gra■ando vim irritaret expultricem. Sed & in dolore mitiore licebit eadem opera causam ipsam demoliri. Vt si crassus ac frigidus humor intestinum afficiat, hic imperatur clyster.

♃. mal. bism. violar. pariet. ana M. I. chamæm. summitat. aneth. origan. calamenth. abrot. ana M. ß. semin. anis. caru. cumin. ameos, sesel. ana ℥. ß. baccar. laur. semin. rut. ana ʒ. 2. f. decoct. ad ℔. I. In colatura dissol. cathol. & diaphœn. ana ℥. ß. sacchar. rubr. mell. anthos. ana ℥. ß. olei anethi & chamæm. an. ℥. I. f. f. clyster.

Ast vbi flatus præualebunt, ita præscribetur.

♃. decoct. remollientis & carminatiuæ ℔. I. in qua dissol. cath. ℥. I. confect. de baccis lauri. ʒ. 3. mell. anthos. sacchar. rub. ana ℥. I. olei aneth. ℥. 3. f. clyster.

Itē si perseueret dolor, denuò clyster alter iniiciatur.

♃. olei lini, olei nuc. ana ℥. 3. olei aneth. ℥. 4. terebinth. vnc. I. f. clyster.

Terebinthina tum maximè adiicitur, atque etiam oleum de scorpionibus, cum renum malè affectorum suspitio incidit. Quod si biliosa sit causa, comparabuntur clysteres non è solis calfacientibus, sed mistis refrigerantibus: vt si cum remollitiuis vulgò dictis cichor. endiu. violaria, semin. frigida decoquantur: cassia cum diaphœnic. sacchar. mel. viol. oleum viol. & aneth. dissoluantur. Neque verò omittentur potiones ex phlegmagogis, aut cholagogis, vt erit materia, instituendæ: nec quæ assumpta aut admota prosunt, qualia ab Hollerio describuntur multa. Colicum dolorem quàm citissimè sedare, quæ ad amplissimum Ducem Aumallium misit Comes Rupefortius remedia, communi notum est experientia. Ea quamuis vulgaria, non grauabor

ſubiicere.♃.malu.biſmal.mercurial. ana M.1.parietar.M.1.ß.ſemin.rut.℥.1. Bulliant in æquis vini & aquæ partibus, parca tamen quantitate adhibitis, vt liquoris plurimum per ſetaceum traiiciendi ſuperſit. Herbis & ſeminibus coctis adde butyr.recent.& olei chamæm. quantum ſatis ſit ad cataplaſma. Excipiatur ſtuppis, dolenti parti applicandum.

Sed antequam cataplaſma adhibeatur, ſpongia decocto imbuta ſuperiori, cui tantillum aceti, aut vini albi immiſtum ſit, fouetur locus. Perſeuerante dolore, panis recens cocti in clibano, & adhuc calentis mica imbuitur ol.ſcorpion. ℥.1.ß.ol.aneth. & rut.ana ℥.2.quæ puluere tenuiſſimo è ſeminibus cumini, aniſ & fœniculi parato ſinapiſata, vt loquũtur, calidè affectæ ſedi apponitur. Cæterùm ſi dolor ſit à phlegmone, longè operoſior ineunda curatio, metu ilei, in quem facilè degenerat. Valentibus ægri viribus mittitur ſanguis. Mollientibus clyſteribus ſæpè ſollicitatur aluus. Admouentur initio repellentia: deinde, vt in reliquis inflammationibus, ſenſim ad reſoluentia venitur.

1 *Intemperie, vitiata conformatione, ſolutione continui.*
2 *Criticè, vel ſymptomaticè.*
3 *Per Apho. 30. lib. 7.*
4 *Suppreſſa quoque cerebri vacuatione ſolita per nares.*

De alui fluxionibus. CAP. 42.

Fluxiones alui partim vitio 1 ventriculi & inteſtinorum, partim vitio materiæ excitari ſolent. Ea verò materia vel in ventre eſt concepta, vel aliunde 2 tranſlata, vt à cerebro, in fluxu 3 cerebrali. Eiuſmodi fluxus ſolet euenire otioſis, intemperatis, iis qui ſomno nimiùm indulgent, quíque 4 humidiore ſunt cerebro, modò iuncta frigiditate, aliquando etiam caliditate. Humida aëris conſtitutione, Auſtrina, & maximè cùm ſequun-

tur Aquilones, qui per Austros & cælum pluuium collectam materiam exprimunt in ventrem. Commouetur fluxio expergefactas, & periodica est. Ex ratione materiæ curatio instituenda est. Nam aliquando pituita dulcis est, aut expers qualitatis: aliquando salsa, acris & mordax, quæ distinguenda sunt & curanda, ex iis, quæ cap. de catarrho descripta sunt. Nam sistendus est catarrhus, roborandum caput & ventriculus. Roborabitur ventriculus ea ratione, quæ præscripta est cap. de debilitate stomachi. Influit aliquando ab hepate, liene, atque etiam vniuerso corpore, de quibus postea.

Quæ verò leienteria appellatur, multas causas habet: infirmitatem contētricis non solùm ventriculi, sed etiam primorum intestinorum, è quibus fit alimenti distributio. Infirmitas ex intemperie nascitur: intemperies alia simplex & sine materia: aliquando verò cum materia. Quæ, vt plurimùm accidit, salsa 5 pituita est.

Fit leienteria & ab acri, 6 humore, aut re alia eiusmodi vim expultricem irritāte, vt abiiciat cibū, priusquam confectus sit.

Res autem eiusmodi vlcera sunt saniosa, quæ ab alimento vellicantur, quibus aliquando occasio est pharmaci portiuncula retēta in rugis & asperitatibus vētriculi. Quod ab agarico, colocynthide, metallicis, & rebus quibusdam venenatis, vel non satis comminutis, vel maligna qualitate, inferri solet. Duo hæc genera causarum Gal. annotauit 12. Aph. libr. 4. 22. libr. 3. & aliis quoque locis. Magna pars Græcorum, quique Arabes sequuntur, ventriculum putant viscida interim pituita illini, atque ita lubri-

5 Vel etiam acida, eáque leienteria comitem habet oxyregmiā.

6 Facit acrior ille humor quasdam veluti aphthas, vnde expultrix facultas irritatur. Quomodo in vesica stranguria, in ano tenesmus excitatur.

cari, vt inde diſtricta aſperitate & rugis ventriculi læuor quidam ſit, & via lubrica, vnde celeriter cibus defluat, nec poſſit contineri, ex qua ratione lęenteriæ nomen factum eſt, quod non ita approbat Galenus comm.in Aph.1.lib.6.

Eſt & alia lęenteriæ cauſa. Poſt dyſenterias & vlcera inteſtinorum, cicatrices fiunt, quæ ſi obducantur oſculis vaſorum, per quæ à tenui inteſtino ad portas hepatis inuehitur chylus, defluit alimentum aliqua quidem ex parte, ſed non omninò confectum.

7 Antecedẽs & cõiuncta, pituitaacida, qua reſoluitur facultas retẽtrix: aut ſerum acre & pituita ſalſa, quæ aluũ facit aphthoſã.

8. Vt ♃ radic.cichor. ℥. 1. abſynth. in fine decoctionis poſiti p. ß f. decoct. in qua infunde rhei electi ʒ. 2. In expreſſione diſſolue ſyrup. de abſynt. ʒ. 6. aut de mentha tantundem, f. potio.

Eſt autem in genere lęenteria coctionis priuatio, cum celeriter alimenta externuntur, neque conſiſtentia, neque colore, neque odore, neque alia qualitate immutata, ſed ſubalbida, maximè aquoſa & liquida, nulla commixta bile, aut ſanguine.

Alimenti nomine non ſolùm cibus, ſed & potus audiendus eſt. In ea, quæ ab acri humore, doloris ſenſus eſt: qui ſi perſeuerat, dyſenteria fit. In imbecillitate nullus doloris ſenſus, & meliùs eunte morbo, acidi ructus commouentur.

Curatio lęenteriæ.

Curatio tota in duobus eſt. Materia 7 vitioſa (quam maximè arguit oris graueolentia, propter corruptum in ſtomacho humorem, aut cibum) primùm eſt vacuanda. Deinde roborandus ventriculus. Itaque ſi materia acris eſt, infarcta tunicis vẽtriculi & inteſtini, purgatione ex hiera, rhab. vtendum eſt. Diſſoluantur itaque 8 ʒ. 2. aut 3. hieræ, aut ʒ. 1. eius pulueris in ſero caprino, decocto cicerum rub. vel abſynthij. Et quia puluis amarior eſt, adiicietur purgationi ex eo puluere ℥. 1. oxyſacch.

ſimplicis,

ſimplicis,aut ʒ.6. ſyrupi de abſynthio. Rhabarbari ℥.1. aut ℈.4. infuſi in aqua abſynthij, aut liquoribus ſupradictis. Veteres diſſoluunt in mulſa, cui & vis eſt detergendi,& leniendæ amaritudinis pharmacorum.

In craſſiore bile & contumaciùs hærente veteres addebant ℈.1.ſcammonij. Nunc verò ſatis fuerit, ſi Gr.4. dacrydij miſceantur.

10 Vacuata cacochymia,adſtringentibus vtendũ, ſed modicè,multo etiã min⁹,ſiqua febris ſuſpitio eſt.

Probatum remedium antiquis ex tribus partibus ſucci granatorum acidorum, & vna ſucci menthæ ſimul coctis: deinde adiecto melle, vt fieret eclegma. Noſtro more vteremur ℥.1.oxyſaccharæ ſimpl. ʒ.3. ſyrup. de mentha, vt per interualla 2. aut 3. cochlearibus vteretur, aut vt eſſet liquidius medicamentum, ℥.1. iulepi roſ. admiſceretur.

10 *Nam adſtringẽtibus venæ obſtruuntur, & humores tenaciùs adhæreſcunt.*

Laudatum & aliud remedium è cydoniis & malis granatis, vt eſſet vtriúſque æqualis modus, tum coquerentnr ad putrilaginem, atque expreſſo ſucco tantum mellis miſceretur, quantum ſatis eſſet ad eclegma. Noſtro more licebit vti ſyr. de cydoniis, & oxyſacchara ſimplici, 11 vtróq; ad ʒ.6. cum ℥.1. iulep. roſ. Maximi eſt momenti diacodion cum ſapa factum, quòd & ſomnum conciliet, & ventrem ſiſtat. Simile huic eſt diaoporon Aſclepiadis. ♃. piror immaturor. malor. cydon. mal granat. acidor. dactilor. immaturorum ana ℥.1. Coquantur cum mellis roſac. ℔.1. donec inſpiſſentur: ſubductis ab igne adde mac. acaciæ charyophyll. an. ʒ.6. cinamomi, balauſtior. an. ʒ.2. Seruatur in vſus, & datur cum aqua ciſternæ.

11 *Vt. ♃. oxyſaccharæ ſimplicis ℥ 1. ſyrup. de mẽtha ℥ ß. v'atur ex cochleari, ſi febris abſit.*

Exteriùs cataplaſmata, quæ in debilitate ſtomachi à calore dicta ſunt. His remediis celeriter curari ſcripſit Galen. in Meth.

In pituita eadem in genere conueniunt: quæ ſi craſſa eſt, oxymelite & ſimilibus primùm incidenda: tum ex hiera repurganda. Si verò tantùm conſperſa tunicis ventriculi, ſolis ſiccantibus & calfacientibus opus eſt, vt confectionibus è ſucco cydoniorum cum aromatibus, quas priùs ex Græcis & Arabibus deſcripſimus, vino forti antiquo, ſtyptico, ſed modica quantitate. Modus enim potus eſt, ne fluitet in ventriculo. Quòd ſi conſuetudo eſt, diluatur vinum aqua ferrata, in qua vel cinamomum, vel maſtiche, aut vtrúnque coxerit.

12 *Galenus lib. 8. metho. & 9. de comp. med. local.*

Proderit mirificè hic puluiſculus. ℞. coriandr. præp. ℈. 4. corall. rub. roſar. rubr. raſuræ ebor. cornu cerui, oſſis de corde cerui ana ℈. 1. cinamomi ʒ. 2 ſacchari roſati ℥. 2. fiat puluis ſubtilis, vtatur in pane toſto.

Maſtichis Gr. 2. vel 3. in puluerem redact, & ouo ſorbili excepta, per interualla deuorantur. Chepulæ conditæ, nux quoque moſchata cõdita, caro cydoniorum, gelatina ex iiſdem confecta, diacytonium, zinziber conditum, & alia in debilitate ſtomachi à frigore enumerata. Similiter & quæ exteriùs 13 applicantur, ceratũ ſtomachicum Gal. car. cydonior. emplaſtr. de gallia.

13 *Vt fotus, linimenta, hapſi, emplaſtaa.*

In calido autem fluxu poteſt tale emplaſtrum imperari. Mica panis in oleo roſaceo ſubigitur: deinde cum ſucco ſemperuiui & lactucæ malaxatur, & imponitur.

Laudatur vomitus à cœna: &, quia cibos non cõ-

tinent, fixa ingenti cucurbitula, eo modo, quo cap. de cholera diximus, ventri affixa, vt contineatur cibus, procurandum eſt.

Ruſticus quidam percuratus eſt quotidiano vſu coaguli vitulini fabæ paruæ magnitudine cum vino epoti. Sunt qui puluerem ex pudendo cerumo & taurino exſiccatis parant, pani toſto oxyacanthæ ſucco, vel granatorum, priùs imbuto inſpergunt, & vtiliter aſſumunt. Fiunt etiam è farina fabæ freſæ ſiccata in clibano, dein piſta cum aqua roſacea veteri, & ſaccharo roſato, nebulæ. Eidem farinæ paſta Regia miſceri poteſt. Quòd ſi nihil iis remediis proficimus, dropace atque ſinapiſmo vtendum.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Lienteria, Cœliaca affectio, diarrhæa, dyſenteria, immoderatas alui fluxiones ſignificant, ſed vt nominibus, ita natura & cauſis diſtinctas, λεῖον Græcis læue ſignificat, ſeu continuum, & nulla ex parte diuulſum, ſed ſibi vndique cohærens, æquabili ſuperficie. Vnde λειεντερία, quaſi λειότης τῶν ἐντέρων, læuitas inteſtinorum. ἐστὶ δὲ ταχεῖα διέξοδος τῶν προσφερομένων σιτίων ἀμεταβλήτων ἐκκρινομένων, cum cibus & potus, qualia ſumpta ſunt, celeriter & ante coctionem vllam, aut exiguam, elabuntur è ventriculo & inteſtinis. Huic igitur duo propria ſunt, quibus facilè diſcernitur ab aliis: nempe alimenta celeriter, poſtquam ſumpta ſunt, per aluum reddi, & mutationem ferè nullam coctione adepta eſſe. Id neceſſe eſt fieri, vel ob imbecillitatem retentricis ab intemperie, vel irritationem excreticis. Intemperies ſiue ſit in ventriculo, ſiue in inteſtinis, quæ anadoſi inſeruiunt, ſiue in vtriſque, aliquando hectica eſt, & in habitu, quæ ſcilicet in ipſo corporum habitu firmata eſt, ſic vt calore ſuppreſſo coctionem prohibeat, & cibum diluat humiditate: aliquando propter acidam pituitam diutiùs inhærentem, [illegible], vt vult

Gale. comm. ad aphor. 1. lib. 6.

Lienteria à cæteris alui fluxionibus diſtincta.

Oribasius, frigidam, crassam & lentam, quæ replet rugosas & sinuosas partes, vnde inducta læuitate cibus effluit. Nonnunquam quoque à medicamento lubricante, aut alimentis pinguibus. Irritatur autem facultas expultrix multitudine materiæ & acrimonia. Multitudine quidem, vt alimentorum multorum, aut propter venarum mesaraicarum obstructionem non distributorum, aut humiditate aliunde confluente dilutorum. Acrimonia verò humoris tenuis, aut alimenti corrupti, aut exulceratione aliqua. Partes enim exulceratæ ex permeante cibo dolorem percipientes, eum à se propellunt.

Cœliaca affectio quæ. Sequitur sæpè alios fluxus, diarrhæam, dysenteriam, aut longum morbum, túncque ferè lethalis est. Quòd si excrementa non egerantur cruda, & imputrefacta, sed semicocta, fœtida, neque statim post cibi assumptionem, Cœliaca affectio dicitur, fitque ab iisdem causis, sed præcipuè à cibi corruptione ac cacochymia, & intemperie ventriculi, *Paulus Æg. cap. 40. li. 3.* siue frigida, siue calida. Vnde Paulus scripsit Cœliacam confundi cum Leienteria, quæ fit ab imbecillitate ventriculi. Meritò ergo Galen. reprehendit veteres, qui in his affectibus cibos effluere ob læuitatem intestinorum existima- *Gal. ibidem.* rent. Et si enim hæc quoque causa est, non tamen præcipua, & propria, sed imbecillitas potius, ob quam ventriculus & intestina grauata à cibis assumptis, ipsos confestim excernunt. In medicina facienda, tria imprimis cognito morbo spectanda sunt, An sit obstructio in venis mesarai- *Alui fluxus curaturo quæ consideranda.* cis, an humor acris, aut pituitosus, & an à capite fluat. Obstructionem indicabunt præter cætera grauitas in hypochondriis, excrementa chylosa, vrinæ tenues. In acrimonia & exulceratione seu abrasa superficie partium, cuiusdam morsus inerit sensus. In imbecillitate, deiectio nullum dolorem efficit. Humorem autem è capite defluere Hippocrates colligi vult ex spumosis excrementis. Quibus (inquit Aphor. 30. lib. 7.) in alui profluuiis excrementa spumosa sunt, iis ex capite pituita defluit. Sed hoc non est necessarium, vt Galenus monet. Nam cùm causæ continentes spumæ sint spiritus humori mixtus, & motus inæqualitas, vnde frangitur humor in multas partes, siue ob multitudinem calo-

ris,vt in iis,quæ elixantur,siue agitationem,vt in mari: potest à venis proximis, aut ventriculo, aucto feruore, aut agitatione humor cum spiritu mixtus excrementa reddere spumosa. Et in dysenteriis materia commota, & calore æstuante agitata videmus spumosas deiectiones fieri. Alia igitur signa adiicienda sunt ex his, quæ circa caput apparent, vt grauitas, multitudo sputi, quod manè & noctu vehementiùs fluat, ægri somnolenti sint, pituita defluente ad ventriculum molestiam quandam sentiant, & similia. Solent autem, quasi periodis quibusdam, à somno nocturno spumosa excrementa deiicere, quibus facilè cerebrum repletur & ventriculus humidior est. Est enim, vt Hippoc. scribit 4. de morbis, cerebrum pituitæ veluti fons quidam: quia velut cucurbitula incumbẽs corpori ex vniuerso corpore attrahat, ex quo fluxiones fiunt. Acidi ructus in principio demonstrãt pituitam in ventriculo, aut frigidam intemperiem, nec dum prostratas esse vires, sed aliquo tempore cibos retineri, & veluti initium quoddam coctionis fieri. Sed aucta passione cessant, quod malum est. Bonum verò, cum post longum tempus superueniunt, ob eandem causam. Hæc igitur propria natura est, & essentia lienteriæ & cœliacæ fluxionis. A quibus diarrhæa distinguitur, quia non alimenta, sed humores praui, multa liquida excrementa, pituita, vel bilis altera, syncera vel mixta, vacuantur, siue ex toto corpore, siue ex aliqua parte.

Cerebrum pituitæ fons Hippocrati

Natura enim sese exonerante, si orificium, supremæque partes valentiores sint, pylorus autem languidior, excrementa deorsum abiiciuntur. Sin contrà, sursum repunt, & pro diarrhæa vomitiones excitant. Modus autem propulsionis eodem modo fit, quo in superiore, irritata excretrice, aut retentrice imbecilla. Symptoma est multorum morborum. Fit enim sæpe in declinatione alicuius morbi acuti, vel post morbos diuturnos, cum varij & diuersi humores purgantur, vel à cute astricta, à medicamentis constringentibus, aëre, si post medicamentum purgans æger aëri se exponat, vel medicamentum sit violentius, aut si singulis annis bis aut ter ita soleat expurgari. Ab intemperie certè frigidiore ventriculi multitudinem cibi non coquente, lienteriam creari potius quàm

Diarrhæa à lienteria & cœliaca distincta.

diarrhæam, consentaneum est. De dysenteria dicetur sequenti capite. Fiunt & multæ aliæ fluxiones, vitio alicuius visceris, vt inflammatione hepatis, tumore lienis, & similibus quæ ad alia capita referri debent. Memini me fluxum quendam diuturnum in multis obseruasse, in quo varia, opima, nigra, cœrulea, viridia, satis corpulenta excernebantur. Ex quo alios euasisse, vt Aduocatum De la Vergne Anglum Pædagogum filij legati Angliæ, & alios, vidimus alios interiisse, vt Malicornium Ducem celebrem peditatus in exercitu. Haultemanum fabrum argentarium, & similes. Omnibus ferè vitium in visceribus, & vlcus in postremo intestino. Dominus Datichy in vico Templi post sextum annum, quo eo morbo laborauerat, interiit obsesso hepate multis vomicis, syderata parte mesenterij. Gorræus eo morbo in secundum annum functus conualuit. His, qui conualuerunt, interuallis idem morbus rediit, vel dysenterica excrementa. Anno 1558. Autumno dysenteriæ salutares iisdem excrementis. In fine purulenta egerebant, de quibus sequente capite. In omnibus certè Aphorismus Hipp. notandus. Si qualia purgari, &c. Et cùm duobus modis vacuatio moueatur in nobis, primùm beneficio naturæ, vt in acutis morbis, diebus criticis: in longis autem & hominibus sanis, statis temporibus & periodis; deinde à qualitate quadam morbosa, & vi morbi, inordinatè & sine periodis: Medicus his fluxionibus obsistere debet: illas sequi, & tardiores iuuare, m aterriámque naturæ cõparare, & comparatam, si natura cessit, vacuare :si vacuatione nimia offendatur, compescere, vt & si sit periculum vel ex transitu humoris, vel læsione alicuius partis, vt in Phthisicis pulmonum inflammatione & costarum, longa difficultate intestinorum ex scirrho lien is, & similibus.

Leienterico-rum historiæ

Vacuatio duobus modis in nobis mouetur.

In diarrhæa, leuiora initio, ne quid in gracilioribus intestinis retineatur, lac, topica, sacculi, vnguenta, fotus, cataplasmata, purgatio, clysteres, opiatæ, cucurbitulæ, fumigia, pulueres. In leenteria, purgantia, confectiones, emplastra, vnguenta, pilulæ, inunctiones, in aluo iusto humidiore, parcior potus, ísque ad vesicam diuertendus. Vbi aluus siccior, largior potus, ísque ab anadosi prohibendus. Vinum tenue & calidum, medicamenta diuretica, mo-

tus criticus, multas vrinas faciunt, vnde parua deiectio, quia materiæ pars, quæ per aluum flueret, ad vrinas diuertitur. Sicuti multa eunte deiectione vrina pauca, aquosa, humore ad intestina conuerso. Sudor minuit & deiectionem & vrinam.

ANTO. VALETII EXERCIT. XLII.

ALui fluor, qui communi nomine diarrhęa appellatur, tres causas potissimas, præter intestinorum & ventriculi intemperiem, agnoscit: humoris nimirùm molesti copiam, qualitatem, vel vtrámque. Fit autem vel ventriculo & intestinis primariò affectis, vel per consensum cerebri, hepatis, corporis totius. A cerebro quidem fluor est spumosus: ab hepate chylosus: à liene niger: à toto corpore pinguis & graue olens. Si à cerebro fiat, vt pote catarrho in aluum ruente, fons mali primùm catharticis humori accommodatis ex capite de catarrho repetendis exhauritur, nisi fortè naturę satis per se excernenti totum negotium committatur. Deinde verò excipiente parte confirmata sæpe viribus exolutis consulitur. Quod idem in fluxione alui à reliquis causis procurandum. Quæ ventriculum roborent sumpta & admota, ex capite de ventriculi imbecillitate petantur.

Diarrhæa nomine omnis alui fluor significatur.

Fluorũ alui summa curatio.

1 Qua tempestate humor, qui in peculiari cuiúsque natura redundare cõsueuit, exitum non habet.

2 Quæ tempestas pituitæ falsa est procreatrix, & procreatæ corruptrix.

3 Vt viris & mulieribus præhumidis, quibus nõ est perspirabile corpus.

De Dysenteria. CAP. 43.

HYeme 1 aquilonia, Vere 2 australi & pluuioso, calida Æstate, Æstatis fine & Autumno dysenteriæ fiunt otiosis, intemperatis, & quibusdam 3 naturis peculiariter, vt lentiginosis.

Nam antecedentibus anni partibus pituita crass-

4 Cū pituita viſcida ad ſphynčterem adhæreſcit, & rectum inteſtinū exulcerat.
5 A tenuibus quidem, ſanguis feci omni ex parte permiſtus: à craßis, nullo modo, aut inæqualiter.
6 Vnde deiectiones opimæ, paucæ & albæ.
7 Propriè dičta, cùm vlcus ſerpit per omnes inteſtini anfractus.
8 Lenientibus, detergentibus adſtringentibus, & cicatricē inducentibus.
9 Vt hæmorrhoidum, aut menſtruorū.
10. Vnde infirmitatis, & ſyncopes metus adſertur.

ſa & viſcida in inteſtinis colligitur. Quòd ſi bilis non pro ratione è cyſti fellis in inteſtinum defluit, nec eam pitu tam pro conſuetudine deterget, multò copioſior pituita in inteſtino, & bilis toto corpore aceruatur, accedítque cruditas. Hæc omnia æſtiuo calore putreſcunt. Primúmque illa pituita acris euadit: inteſtinū vellicat: fit deiiciendi 4 appetentia inanis aliquādo, at interim pauca, vel cum maximo conatu mucoſa, & ſimilia albuminibus ouorum egeruntur.

Fit etiam aliquando, vt acrimonia eius humoris clauſulæ venarum inteſtini reſerentur, & ita aliquid ſanguinis vnà cum mucoſis illis excrementis 5 deiicitur. Hoc malum non dyſenteriam, ſed teneſmum appellari volunt. Tum dyſenteria eſt, cum bilis illa putris magno impetu in inteſtinum confluit, & grauiùs exulcerat. Radit primùm 6 pinguia, quæ inteſtina adnata ſunt: deinde ramenta: poſtremò etiam ſanies effluit. Excrementa illa ferè ſpumoſa ſunt, quia in dyſenteria & febris, & inflammatio eſt. Itaque motu & calore ſpuma excitatur.

Omnis 7 dyſenteria exulceratio eſt inteſtini, aliquando totius quidem, aliquando huius vel illius: quod ad curationem diſtingui oportet, ex cap. 43. lib. 9. Aëtij.

Curatio eſt in phlebotomia, purgatione, clyſteribus, 8 potionibus, & externis remediis.

Corpore benè carnoſo, graui febre atque inflāmatione, ſuppreſſa aliqua ſolenni 9 vacuatione, ſanguine multo 10 cum excremētis abeunte, conſentiente ætate & viribus, vena ſecari poteſt, etiamſi

Gal. in Comment. ad Glauco. & lib. 4. de ratione victus in acutis repugnare 11 videatur. Verùm quia assidua egestione, perpetua 12 vigilia, febre atque inflammatione vires maximè laborant, temperandum vacuandi consilium est. Itaque alij humeralem, alij venas extremæ manus aperiri volunt, quia hinc minus virium cum sanguine effunditur. Potest & basilica aperiri, sed angusto foramine, & paulatim reuulsa atque etiam vacuata materia. In suppressis purgationibus inferioribus 13 venas malleoli aperiri iubent. Quod si fit, eò magis temperanda vacuatio, quòd hinc ductus sanguis 14 plus virium, quàm è manu exhaurit.

Eadem quoque controuersia de purgatione. Sed iam indubitatum est, vbi & morbi magnitudo, & 15 cætera non repugnant. Nullum autem præstantius pharmacum 16 rhabarbaro, à quo purgatio non solùm semel conuenit, sed si res exigit, & vires permittunt, sæpiùs 17 repetenda est.

In purgatione consilium esse debet, vt obstructiones liberentur, &, via facta, redundans materia vacuetur.

Nec 18 de adstrictione initio cogitandum est. Itaque ʒ.4. plus aut minus rhabarbari imperentur. Infundantur in aqua endiuiæ, aut simili, quæ vim habeat liberandæ obstructionis. Aliquando ℥ 6. syrup. rosſ. de siccis, nõ tam adstringendo, quã roborando commiscentur. Nonnunquã aromata, cornu cerui, vnicornis, admiscenda putant. Multò ma-

11 Imò nõ repugnat Gal. dum venæ sectionem in diarrhœa prohibet, non item in dysenteria.

12 Ob frequẽtem deiiciendi cupiditatem, & anathymiaseos somni feræ inopiam.

13 Vt fiat humor κατάρροπος, qui erat ἀνάρροπος, viámque ad loca commoda asfectet.

14 Tũ quòd partes superiores plus habeant sanguinis, quàm inferiores.

15 Vt neque vires, neque ætas, neque anni cõditio.

16 Aequæ enim naturæ studet & pugnat cum morbo.

17 Ob perennem humoris morbifici generationem.

18 Metu inflammationis febris, & translationis symptomaticæ humoris morbifici ad nobiles partes, vnde pleuritis, peripneumonia, epilepsia.

gis, vbi popularis dysenteria est, & suspitio virulentæ materiæ. Cornu ceruinum crematum priùs, deinde elotũ, dysenterias scribit sanare Galenus. Nec alia vis est vnicornis, nisi quòd arbitrantur valere contra venena omnia. Itaque 19 potioni è rhabarbaro Gr. 4. vnicornis, aut plura, aut cornu cerui ad ℈. 1. misceri possunt. Practici plurimùm vtuntur myrobalanis. Dioscorides manifesta quidem ratione agarici ʒ. 1. imperat, vbi mucosa & pituitosa deiiciuntur. Neque à ratione alienum, vbi non ita vitiosa sunt excremẽta, & obstructiones multæ sunt, descendúntque muculenta, expressioni ʒ. 1. rhabarbari infusi in aqua endiuiæ aut cichorij adiicere expressionem agarici trochiscati pondere ℈. 1. infusi in melle rosato colato. Practici loco agarici expressione ʒ. 2. aut ʒ. carthami in sero lactis infusi, aut melle rosato, vtendum putant. Nonnunquam polypodio. Sed præ cæteris rhabarbari vsus probandus est. Procedente morbo infusioni ʒ. 1. rhabarbari ℈. 1. eiusdem in puluerem redacti admiscere licet. Postremò etiam 20 torrefaciunt, cum iam adstringendi consilium nascitur. Maximè confert mastichina aqua è ℔. ß. aqu. & ʒ. 1. mastich. simul coctis vinum diluere. Vel deligetur aqua cysternæ, in qua incandens aurum fuerit extinctum.

Quod ad clysteres, & ad cætera remedia attinet, videndum ne initio adstringentibus vtamur. Adstringentia febrem augent & inflammationem, vitiosam materiam prohibent ne effluat, eáque protestinis inimicum.

19 Initio hac poterit præscribi potio, cùm vacuandi consilium aderit. ℞. rhei elec. ʒ 2. macerẽtur in liquore stillatitio endiuiæ & cichorij, f. fortis expreßio: cui misce ℥. 1. syrupi viola. f. potio.

20 Præstabit dilutum exhibere cum fortis expreßione. Sic etiã partes quásque subibit rhabarbarum, cùm alioqui torrefactum primas tantùm venas permeet. Adde quòd rheum torrefactum acrimoniam acquirit, proptereáque intestinis inimicum. Itaque cum adstringendum erit, sic imperabis. ℞. rhei electi in tenuiß puluerem redacti ʒ. 2. macerentur in liquore conuenienti: f. fortis expreßio : adde syrupi rosa. de siccis ℥. 1. f. potio.

hibita regurgitat in partes superiores.

Hinc grauior febris incenditur, epilepsiæ fiunt & conuulsiones, aliáque eiusmodi mala enascuntur. Adde quòd adstringentia intestinorum vlcera exasperant.

Sed adstringentium tempestiuus vsus est iam vacuata in totum, vel magna ex parte, vitiosa materia, quóque tempore iam excernitur cum vitioso frugi succus, & inde virium casus metuitur.

In adstringentibus, quæ leniùs id præstant, meliora sunt, deinde ad fortiora progredi licet. Videndúmque est, vt adstringentibus partim lenientia misceamus, partim etiam, si per os sumuntur, ea 21 quæ vrinas ducant. Sic enim fit, vt nullo periculo materia prohibita ad vrinas diuertat, nec refluat in partes nobiles & superiores. Quo tempore confirmandum hepar est, ne tam facilè humores è corpore reliquo recipiat. Quod efficiunt cerati santalini ℥.3. malaxatæ cum oleo rosaceo, extensæ in aluta, vt fiat scutum ad modum crescentis pro hepate. Cætera quoque, quæ capite de debilitate hepatis à calida causa dicta sunt. Eadem ratio stomachi & ventriculi habenda est ex iis, quæ propriis capitibus descripta sunt.

21 Vide h... stor. 2. vniuersal lib. 1. τῶν ἐπιδημ. vbi de stranguriosis ag. t Hipp. deriuatione ab aluo ad renes facta.

22 Nam initio potior esse debet materiæ cura, quàm vlceris inchoati.

Clysteres primùm leniant: deinde detergeant & abluant: postea etiam carnem regenerent, & consolident. In quibus si oleum dissoluatur, dulce 23 sit, non salsum: aut si salsum est, priùs abluatur, vt salsuginem deponat, & omnem alienam qualitatem.

23 Vt oleum cõmune, violac. amygdal. dulc.

Clysteribus lenientibus optimum est admisceri

quod inteſtinum roboret. In detergentibus & reliquiis inteſtinorum ſenſus, & nuditas priùs cognoſcenda eſt. Alia enim inteſtina vegetiore ſenſu ſunt, nec ita inducta pituitâ, non ita carnoſa, quibus clementiores clyſteres conueniunt.

Clyſteres lenientes.

♃.24 roſ. M.1. Fiat decoctio in lacte recens mulcto ad ℔.1.ß. Colatura fundatur tepida, diu retineatur. Dolorem mitigabis, temperabis ardorem, vlcera ablues & detergebis, illines inteſtinum, ſolidabis, roborabis, vim acrium humorum obtundes. Galenus. Oribaſius, Aëtius, ſolo lacte recens mulcto vſi ſunt. Aliud.

♃.25 ol. roſ. ad ℔.1. leuiter calidum pluribus horis retentum dolorem & inflammationem mitigabit. Poteris addere ſemiſſi libræ olei roſarum, decoctionem maluæ & fœnugræci, ſeminis lini, althææ & cydoniorum, aut horum mucagines pari menſura commiſcere.

Alij ℔. 1. olei amygdalarum dulcium, mucaginis ſem. cydoniorum extractæ in lacte ℥.4. adiiciunt.

Conuenit amygdalogala, vel orizogala, hordeatum, auenatum, liquidiora ad ℔.1. infuſa cum butyri recentis ℥. 3. aut pari pondere adipis anatis, anſeris, gallinæ, pinguedinis hirci, caprarũ. His enim tutiùs vtemur, ſi quia olei qualitas ſuſpecta eſt. Amygdalogala & orizogala leniunt magis, & contemperant. Hordeatum etiam refrigerat. Auenatum ſiccat. Conuenítque magis in tenuibus fluxionibus. Ad eaſdem valet ſyrupus roſa. de ſiccis, diacodyon

24 Vel roſarũ p. ij. viol. M.1. Vel lenientem clyſterẽ ſic praeſcribes. ♃. violariæ, alth. lactuc. pariet. ſummitatum anethi an. M.1. prunor. n.14 furfuris macri. hord. integr. roſ. ana p.1. ſeminis alth. pſil. & cydo. anã ʒ.2. rad. althææ ℥.1. f. decoctio: in qua diſſolue (ſi potior ſit ratio materiæ, quàm vlceris) vel butyr. recentis, vel ol. amyg. dulc. ℥.2. mel lis roſati & ſacchari rub. an. ℥.1.ß. vitellos ouorum duos f. clyſt. Quòd ſi roborandi conſilium eſt, adde mucaginis tragacanthæ extractæ in aqua plantag. ℥. ß. aut ʒ.6.

25 Hæc ad materiam, non ad vlcus, præſcribuntur.

ſine ſpeciebus: horâ ſomni datur.

Rhazes non habere parem ſcribit in dolore ab acrimonia, olei roſati ℔.1.ß. muſcillaginis ſem. pſilij ℥.4. Laudatur & hic clyſter.

Rhazes lib. 9 ad Almanſ. cap. de dyſenter.

♃. ſem. lini, althææ, pſilij, conquaſſatorum ana ℥.ß. ſem. cydoniorum, orizæ & tritici in tegula toſtorum ana P.1. fiat decoctio in lacte ad ℔.1.ß. In colatura fortiter expreſſa diſſolue ſæui hirci, aut pinguedinis raſæ ex abdomine arietis ℥.2. butyri recentis ℥.1. ſacchari violati ℥.1.ß. ouorũ vitella 2. Vitella miſcemus leniendo, & vt diutiùs inhæreat inteſtino, quod infuſum eſt. Similiter & ſepum, & quicquid pingue eſt, ſaccharum & mel detergendo. Vtimur albiſſimo ſaccharo, vt leniſſimo: greſſo verò appellato, vt magis detergente.

Hoc etiam magis melle roſato & communi. Celſus hoc clyſtere dolorem mitigat, appetentiam excitat.

♃. decocti foliorum roſatum quartaria v. vitella ouorum 2. In Dyſenteria ferè 26 tormina ſunt & flatus. Qua in re ſummitatũ anethi & chamæmeli, florum anthos & meliloti aliquid miſcendum eſt. Contrà verò ſanguinis excretiones taxo barbaro, plãtagine, burſa paſtoris, cẽtinõdia, fragaria vtimur.

26 Ab humoris acrimonia, flatu, aut affect. õequadam int ſtini cancroſi.

27 Quibus pugnatur cũ vlcere & acrimonia materiæ.

Clyſteres 27 detergentes.

Aqua hordei, ſerum 28 lactis cum melle, aut ſaccharo roſ. Similiter hydromel. decoctum cicerum rub. parietariæ, furfurum, vinum rubrum, decoctum betæ, 29 centaureæ, radicis cucumeris agreſtis, ficuum pinguium, abſynthij, lupinorum. Horum vnius quartaria quinque aut libra. In quibus diſſolue mell. roſ. ſacchari. rub. ana ℥.1.ß. Aliquãdo

28 Aut etiã lac aſininum, quod multum habet ſeri, in quo vis eſt detergendi.

29 Minorũ, ſi inflãmatio nulla ſit.

30 *In aqua plantag. aut rosarũ lota.* semuncia terebinthinæ 30 liquidæ cum ʒ.2. ſalis 31 communis. Aut vt detergeas & lenias, detergentia coquuntur in lacte.

31 *Ad pituitam contumacem.* Vel. ♃. aqu. hord. ℔. 1. ſucc. plantag. ℥.4. vitella ouor. 3. f. clyſter.

Fuerit quoque vtile roſas, plantaginem & ſimilia adſtringentia admiſcere, vt robores. Vt materia cõtumax eſt, quæ inhæret inteſtino, plus minúſve detergebis.

Foitiores ſunt clyſteres ex vrina, lixiuio, muria, ſalſugine, aqua ſalſarum oliuarum. Fortioribus vtêris, vbi leuioribus nihil effectum eſt. Detergentibus dolor interim exaſperatur. Itaque reddito clyſterẽ detergente, lac recens mulctum iniicies, aut clyſterem qui leniat.

In carnoſis inteſtinis regeneranda caro: in membranoſis conſolidandum eſt. Carnem regenerabis clyſtere, qui primùm abluat, deinde impleat carne. Ablues è ſero lactis & ſaccharo, ex vino calido, auſteriuſculo, mulſâ, & ſimilibus.

32 *Sunt hi pulueres sarcotici.* Deinde commiſcebis ʒ. 2. pul. 32 gentianæ, thuris, enulæ: tetrapharmaci ℥.1. vel eo plus: aut liquori commiſcebis mellis, terebinthinæ & butyri ana ʒ.6. Optimúmque fuerit hos clyſteres 33 diutiùs retineri, craſſiores fieri additis ouorum vitellis.

33 *Ad leniẽdũ, cõfirmandum & detergendum.* Conſolidant & cicatricem ducunt decoctiones adſtringentiũ, in quibus terræ ſigillatæ, boli armen. ſanguinis draconis, thuris aut ſimilium ʒ. 2. vel eo plus miſceantur.

Sunt autem adſtringentia alia calida, alia frigida. Calida, nardi ſpica, abſynthium, cinamomum, caryophyllum, calamus aromaticus, lignum aloë,

galla, thus, maſtiche, manna, aloë, myrrha, viſcum. iris, gentiana, ariſtolochia, enula, ſtyrax, 34 propolis, ſaluia, arthemiſia, thymum, origanum, roſmarinus pœonia, aniſum, ammi, cuminum, naſturtium, coagulũ hædi & leporis, caſeus inueteratus in aqua coctus, ſiccatus, & in puluerem redactus.

34 Hæc tamen ex Galeno vim habet attrahendi.

Frigida, hyoſcyamus, portulaca, lenticula paluſtris, pſillium, ſemperuiuum, cichorium, polygonũ, lactuca, vmbilicus veneris, oxalis, violaria, cucurbita, atriplex, ſolanum. Sed hæc non ita adſtringunt, 35 quia humidiora ſunt: quæ ſequuntur magis.

35 Omnia enim quæ adſtringunt, craßiora ſunt.

Vitis capreoli, arnogloſſum, rubus, myrthus, balauſtia, malicorium, roſa ſicca, corna, ſorba, pruna ſylueſtria & pira, meſpila, galla, thus, berberis, acacia, hypocyſtis, terra ſigillata, hæmatites, bolus arna. ſang. draconis, ſalix, coriandrum in aceto maceratum, carabe, caphura, corallus, margaritæ, cornu cerui, ſantali, ſpongia ex aceto expreſſa, imbuta pice, deinde cremata. Interior tunica ventriculi gallinarum, erinaceorũ, papauer, hyoſcyamus, opium.

Aliud eſt genus clyſterum in putridis ac ſerpentibus vlceribus inteſtinorum, in quibus cauſtica diſſoluuntur. Fiunt paſtilli cauſtici ex arrhenico, calce viua, auripigmento rubro, mixta acacia, & iis quæ adſtringunt. Coguntur ex ſucco plantaginis, ex vino cocto, fiúntque pondere ʒ.1.2.aut 3. Diſſoluuntur autem in ℔.1. vini diluti, in lacte & aliis decoctis lenientibus.

36 Vt ♃. paſtillorũ deſcriptorũ ʒ. 2. opii. gran. 1 Diſſoluantur in lib. 1. lact. f. enema.

Sunt 36 qui addant ſingulis ʒ. eorum paſtillorum ſingula Grana opij, antequam infundantur. Bucella panis ex aqua frigida, lacte, aut diluto vino exhibenda eſt.

37 *Quod per sympateiam intestini labefactatur.* Stomachus 37 myrthino oleo, aut 38 simili roborandus est. Præterea muniendum caput, ne ardore clysteris offendatur. Quòd si infuso stomachus exuritur, detur frigida ad ℥.4. lectucæ cauliculi ex aceto. Retineri oportet quod infusum est ad horam, quod minimùm sit, vel duas, quod plurimùm. Si verò non retinent, sed statim eiiciunt clysteres, muria priùs, aqua marina, lixiuium, vrina cum sale iniicienda.

38 *Vt mastichino, mentha, cydoniorum, absynthij.*

Anus ex decocto adstringentium fouetur, vel sacculo è milio & sale expresso in vino nigro adstringente. Post hos clysteres, lac recens emulctum iniiciendum est.

Clysterum vsus, vbi exulceratio in inferioribus intestinis. Si verò in superioribus, potiones conueniunt magis. Quanquam perpetuò 39 vtrísque remediis vti licet. Et potionibus 40 quidem eo ordine, qui in clysteribus præscriptus est, exceptis causticis.

39 *Ad expurgationem materiæ, partiũ re'ur, & meatuum libertatem.*

40 *Vt primò lenientibus, mox detergentibus, postremo adstringẽtibus.*

Ad adstringendum conueniunt potiones omphacomeli veterum. Nunc syrupus de agresta, de myrthilis, de ribes, succus cornorum, mespilorum, cotoneorum, sorborum, prunorum syluestrium. Coquantur succi, & aliquid sacchari rosati admisceatur. Aqua decoctionis sumach, masticħes, & rerum adstingentium. Alumen tritum ʒ.1. pondere ex ouo. Similiter symphyti radix, pumex tenuissimè tritus cum vino austero, saluiæ decoctum, lac vstulatum, cum ʒ.1. stercoris canini, aut in quo radices quinquefolij, consolidæ maioris, & similia coxerint, vel in quo calculi, vel fluuiatiles, vel marini igniti priùs extincti sint.

Coagulum

Coagulum leporis vel hædi ʒ.1.pondere è vino veteri abluitur. Datur cum aqua decoctionis sumach, mastiche, succo plantaginis depurato. Puluis factus è turture cum bolo armena, sanguis draconis, & mummia contusa vase testaceo benè lutato, & ita cremata. Dantur ʒ.2.ex lacte ouillo cocto.

Conueniunt cydoniatum, conserua rosarum, cornorum, symphiti, & similes. In aquæ rosar. ℔. 1. bulliant mastiches, sumach, caryophyl. ana ʒ.1.ß. fiat decoctio ad ℥. 8. pro tribus dosibus. Ouum 41 ex aceto frigitur: deinde conspergitur pulu. adstringente.

Ossa femoris bouilli trita, alumen in succo plantaginis dissoluitur. In eo linteolum immergitur, siccatur, vritur, fit puluis cõueniens. Succus expressus ex stercore asinino. Est aliquando, cum multum sanguinem fundunt. Frigida cibaria iis conueniunt vt aliis dysentericis tepida ac calida. Clysteres itaque, vt priùs. Hæc verò potio, macis, balaustiorum ana ʒ.1. Dato ʒ.1. aut ℈.4. ex vino adstringente, aliísque remediis vtere, quæ sanguinem sistunt capite de sputo sanguinis.

41 Acid vẽtriculo nocet.

Experimentum cuiusdam est, vt herba Verrucaria, quam Sancti Fiacrij vocãt, cum bursæ pastoriæ æquis partibus, aceto & sale additis, tundatur, & plantis ægri admoueatur. Atque vbi exsiccãtur innouantur. Alij centinodio ita vtuntur.

Sudor excitatus plurimùm prodest viribus valentibus, balneo aut suffumigio ex rebus sudores mouentibus.

Later calfactus, & vino albo conspersus, inuolutus pannis adhibetur 42 plantis pedum.

42 Aut etiã vasculũ aqua feruente plenum, nisi resolutionis hepaticæ metus aliquis immineat.

Narcotica conueniunt nondum deiectis viribus. Syrupus de papauere, aqua rof. tepida, in qua coxerint femina papaueris albi.

Suppofitoria, vt priùs. In clyfteribus diffolue ℥ 1.trochifcorum de carabe, aut philonij perfici. Quibus fi nihil proficimus, dabimus ℈. 1. aut ʒ. ß. ex decoctione maftiches. Philonium capite de colico dolore proximè defcriptum, & alia iam multis locis defcripta.

Inungendus eft venter primùm quidem iis, quæ leniunt: deinde quæ adftringunt, vt oleo de cydoniis, de fpica: aut cydoniorum carnes in aceto coquendæ funt, detractis interioribus, deinde malaxatis. Adde trochifcorum de carabe ʒ. 1. maftiches ʒ.1.ß. Fiat emplaftrum, quod fumigetur cum ligno aloës.

Confulendum viribus ex iis, quæ dicta funt de fputo fanguinis. Ratio vitæ inftituenda pro rei neceffitate. Leniendum enim, detergendum & adftringendum.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Dyfenteriæ differentiæ quatuor ex Hippoc. & Galen.

Apud Hippocratẽ & Galenum dyfenteriæ differentiæ qũatuor reperiũtur, fed tres priores impropriè dictæ. Vna, à copia fanguinis toto corpore redundantis, qui è venenarum orificiis apertis in inteftina effunditur, vt in hæmorrhoidibus, è venis ani. Vbi vi morbi & vitio corporis, non prouidentia naturæ excernitur, malum: itaque etiam quoties demittitur fanguis per vias alienas. Sed quædam eft naturalis vacuatio fanguinis, vt per vterum mulieribus: quibufdam per nares: aliis in crifi nonnullis per hæmorrhoidas, naturâ expurgante vitium grauioris mali. His vacuationibus fuppreffis, aut intermiffa exercitatione, aut truncato membro, certis interuallis folet huiufmodi dyfenteria contingere, quam

cruentam vocant, Græci αἱματώδη. In hac sæpe etiam sanguis niger pici liquidæ similis excernitur. Nam cum hepar sanguinem conficit, eius crassiorem partem lien attrahit, & alimento tenuiori inde sumpto reliquias deiicit deorsum. Si verò hepar multum limosi sanguinis colligat, lien non expurget, neque attrahat, aut attrahat quidem, sed præ copia, aut debilitate non conficiat, aut excrementa sua non expurget, vtróque viscere copia oppresso & debili facto, fiunt deiectiones nigræ: aut cùm antè solita essent expurgari per hæmorrhoïdas, vterum, aut hæmorrhagiam, si supprimatur solennis purgatio, aceruatur humor, & per intestina vacuatur. Sed cùm triplex sit materia atræ bilis, sanguis crassior, vt vinum crassum deposita fæce, limus & fæx sanguinis crassioris: & bilis flaua: de his deiectionibus intelligimus, quæ nigræ sunt, neque grumescunt, nec quicquam acre, corrodens, vel acidum habent, nec effusæ in terram, feruent, aut fermentant terram, sed sunt veluti sanguis niger, aut limus sanguinis, qui salubriter è corpore sæpe expellitur, & si retineatur diutiùs, in atram bilem exquisitam transit, & extra vasa nigrescit ac corrumpitur, vnde multis interitus contingit. Ob ídque optimè de similibus vacuationibus Hippoc. Sanguinem quidem suprà ferri qualiscunque sit, malum: infrà autem, bonum: cum niger deiicitur. Nā partes inferiores superioribus minùs principes. Deinde leuatur natura excremento melancholico, vnde & morbi graues solui possunt, & declinari. Sed reuera multis distinctionibus est opus: nū vi symptomatica, naturâ, arte exeat, quid inde fructus, quídque sequatur incommodi: num signum, an caussa, an vtrúnque. Altera dysenteriæ species à Paulo sub priore comprehensa, à Galeno 3. de Sympt. caussis distincta, fit non propter sanguinis copiam, sed acrimoniam, bile flaua vel atra permixta, vnde stimulata venarum orificia aperiuntur. Potest initium esse à caussa frigida, quando crassa & viscida materia, interceptis angustiis hepatis, putredinem quandam contrahit, vnde cruentæ ac saniosæ deiectiones prodeunt aucto feruore. Hæc priore periculosior, aliquando tamen salutaris. Morbo inclinante, à pharmaco expellente nihil periculi. Si verò prin-

Hippo. apho. 25. lib. 5.

Paul. Aegineta cap. 42. lib. 3.

cipio & incremento febris, periculum denunciat. Melius autem quando parciùs, quàm cùm copiosius effunditur. Multos ipse obseruauit stantes & sæpiùs deiicientes, nigra etiam fæci aut pici liquidæ similia salutariter, & in febre, sed natura superante, & non in principio. Natura enim initio coquit, non vacuat, in coctis separat vtilia ab inutilibus. Hæc victrix excernit. Ea enim est naturæ œconomia. Acrimoniâ autem irritante, excrementísque magnam viscerum adustionem & putredinem indicantibus, visceribus nobilibus grauiter laborantibus, superassato crassiore sanguine vel bile, putredine quadam contracta, lethale, quia superior morbus. Bonum verò, cum natura vi medicamenti adiuta ruffi aliquid, vt à Rhabarbaro: nigri, à cassia & Cathol. aliísque id genus excernit, vitio euicto. Cauendũ etiam hoc loco, ne frequentiùs permeante acri humore, vlcus in intestinis contrahatur, sempérque à bile deiectiones syncer æ metuendæ, & vt caussæ, & vt signa grauiorum affectionum. Tertia species est hepatica dysentetia, cum aquosus sanguis deiicitur, loturæ carnium persimilis ab imbecillitate retentricis & alteratricis in hepate, de qua supe-riùs dictum est capite de morbis hepatis. Quarta maximè propriè dicta facta in intestinis ab vlcere cum torminibus ventris & dolore, præsertim cum fluunt, vel redduntur excrementa alui. Aliæque à tenesmo, aliæ à diarrhea incipiunt. Et in aliis acris materia, in aliis mucosa erigitur. Quærit Galen. 5. de vsu partium. Quomodo illic fieri possit vlcus. Nam cùm sentiant intestina, & vel naturalem bilem, aut leuiter atram statim expellant, qui fit vt descendente materia acri, & celeriùs expulsa, fiat vlcus? Respondet transitu per anfractus & circumuolutiones id fieri, bile acriore vtraque, pituitâ verò sæpe inhærente intestino. Putrescit enim, & salsuginem contrahit, sicque exulcerat. Vnde etiam sequitur à quolibet humore dysenteriam veram fieri posse, sanguine acriore (qui aliquando in intestinis concretus refert etiam bilem) pituita, bile vtraque. Periculum intelligitur ex natura vlceris & humoris vitiosi. In vlcere enim primò videndum quoûsque progressum sit ex recrementis abrasis ab intestino, vt intelligatur

Dysenteria hepatica.

Dysenteria maximè propriè dicta.

an adhuc fit, an factum fit. Interior tunica inteftinorum carnofior : exterior magis membranofa : tertia è peritoneo. Conftant fibris circularibus & tranfuerfis, additis rectis, vt non fine ratione quibufdam vifum eft, ad attrahendum, & ad firmamentum aliarum, præcipuè in recto : quod, quia magis laborat in egerendo ftercore duro, pluribus fibris præditum eft. Canibus eadem ratione plures fibræ in inteftinis, quia non nifi magno conatu excernunt. Sua ergò inteftinis, carnofa fubftantia, quæ femel exefa & erafa eò grauius periculum denunciat, quò profundius abraditur. Primùm pinguedo quædam & mucus apparet. Deinde efflo-ratio quædam & ramenta ex fuperficie, vt in epidermide cutis. Poftremo fubftantia corpulenta inteftini. Eft autem veluti caro, non vt mufculorum, fed peculiaris inteftino. Cum qua cruenta deiectio fequitur, interdum vlcerum cruftulæ, & puris magna quantitas. Abraduntur enim primò inteftina : deinde exeduntur : poftremò vlcerantur. Magna ergò parte exempta huius fubftantiæ membranofæ, ea neque renafci poteft, neque cicatrice tegi. Vnde defperatio. Galenus quidem fcribit multos fuiffe feruatos putrefacta interiore tunica, integra exteriore. Sed hoc in eorum numerum referatur, quæ accidunt aliquando. In iudicando tamen multi decipiuntur, quòd fæpe pingue aliquid fimilitudine fallat, vt albida caruncula videatur. Sed pingue iniectum carbonibus liquatur, & nidorem pinguedinis effundit. Caro nigrefcit & ficcatur. Cruor & ramenta cum excrementis mixta, nec ftatim à dolore reiecta, in tenuioribus : fupernatantia, & ftatim poft dolorem reiecta, in inferioribus inteftinis & craffis effe oftendunt. Quod attinet ad humorem, qui deiicitur, Hippocrates finceras omnes deiectiones periculofas effe vult. Tales funt, impermixtæ aquofæ humiditati, quando folus humor qui vacuatur, deiicitur, fiue fit biliofus, fiue melancholicus, fiue porri colorem præ fe ferat, fiue bilis eruginofæ. Sed id in febræ intelligo. Nam deiectiones huiufmodi exuftam effe omnem natiuam humiditatem à febre demonftrant. Quæ ab atra bile fit, Galenus infanabilem dixit, quia non differt à cancro.

Gal. lib. 4. de vſu part.

Gal. commēt. ad aphor. 23. lib. 7.

Qui in fuperficie non curatur : quantò minùs in inteftinis, vbi nec medicamenta adhærent, & femper fup ifluitate ali-

Gal. com. in Aphor. 24. lib. 4.

menti irruente tangitur vlcus? In libro quoque de atra bile, omnem exulcerationem ab atra bile insanabilem facit, nisi quis circunciso loco omnem vim eius abscindat, sublata etiam vicinia cum vlcerata parte. Aëtius tamen, si per crisim excreta atra bilis dysenteriam mouit non esse desperandum ait. Si sponte, & non criticè, id est, nulla Naturæ, aut Medici prouidentia, desperatio. Sed caue, ne sanguinem concretum in intestinis referas ad atram bilem. Vidimus qui simile quid crassiori pici nullo periculo & sine febre deiicerent. Alios cum febre & periculo. Monachus quidem apud D. Genouefam dysenteria laborans, cùm vi morbi frigerent extrema, nigra, liquidæ pici similia, deiiceret, spiraret difficulter, & iam de funere disputaretur, conualuit. Anno 1557. Autumno, tempore benè constituto, pestilentissimæ febres extiterunt, & quæ plurimos sustulerant: dysenteriæ salutares. Nemo enim, in multis, quos vidi, interiit. Curabantur clysteribus lenibus & rheo. Erant enim ab acri fluxione. Sæpe quidem, sed pauca, egerebant. Parùm febricitabant, ac rheo dato conquiescebat dolor. Sicque breui liberabantur. Anno sequente, Autumno quoque dysenteriæ multæ, in quibus viridia, cœrulea, nigra, biliosa, cruenta, deiiciebantur, & qualia scribuntur lethalia. Tamen omnes propè euaserunt, cura etiam parùm sedulò adhibita. Annus fuerat bene constitutus. Hyeme Aquilonia, Vere Australi & pluuioso, Æstate calida, Autumno dysenteriæ. Aliæ ex victus ratione. Vergitinosis & ruffis magis periculosæ. Lutetiæ humidiore anno periculosiores, quàm æstuoso & sicco. In sicco statu anni, materia sæpius bilis vtraque. In pluuioso pituita putris. Cum cibi fastidium accedit, quibus priùs non erat, malum est, & vt signum, quia vitium intestini ad orificium ventriculi peruenisse significat: & vt causa, quia non instauratur, quare maximè egent. Sæpè etiam latius peruagatur affectio, quàm ad intestina. Adolescens anno 12. natus bilioso profluuio cum febre correptus deiiciebat frequenter similia dysentericis, nigrum sanguinem. Sitis, manus frigidæ, vigilia, vini magna appetentia. Nihil adiutus remediis obiit die 9. Apertus œsophago inferiore ad ventriculi os superius & ad medium thoracem, nigro, corrupto, epiploo similiter corrupto, pulmonibus alteratis, recto intestino exulcerato. Dolor fuerat in sinistro late-

Aëtius Tetrab. 3. Serm. 1. cap. 43.

Monachus dysentericus.

Dysenteriæ humidiore anno Lutetiæ periculosiores

Cibi fastidiũ dysenteriæ superueniens, malum.

re,imo ventre & ſtomacho. Alteri febris,vomitio,ventris dolor, deiectiones pici & nigro ſanguini ſimiles: 20. die mors. Secto corpore inuentum vlcus vſtulatum,in ambitu exeſis tunicis omnibus ventriculi, qua parte decliuis eſt in pylorum. Huic procidit anus ferè toto morbo. *Dyſenterico-rũ hiſtoria.*

In huius morbi curatione duobus ſæpiùs modis peccatur vulgò:celerius ſuppreſſa aluo, & adſtringentium vſu impacto pure in inuolucris inteſtinorum. Suppreſſa intempeſtiuè dyſenteria vidi inſanum factum. Mulierem quoque,cui in perpetuam vitam ita conſtricta aluus, vt ſeptimo quoque die tantùm excerneret,& inde ore & naribus grauiter oleret. Galenus de venæ ſectione contra Eraſiſt.non paucos vidiſſe ſcribit,qui dyſenteria, varicibus, hæmorrhoïdibus ſuppreſſis in inſaniam, apoplexiam, atram bilem, nephritidem, pleuritidem, hydropiſim, ſanguinis vomitionem & hæmoptoïcam paſſionem inciderint. Nobilis quidam pictor in ſcabiem fœdam.Corpore enim pleno materia feruida ſurſum fertur. Alioqui ita reſiccatur inteſtinum,vt maneat perpetua alui adſtrictio. Si ſurſum & deorſum obſeratur, in inuolucris inteſtinorum aceruatur magna puris quantitas, quæ tandem interficit. Quod nos cuiuſdam corpore diſſecto obſeruauimus. *In dyſenteriæ curatione duplex vitiũ committitur.* *Pictor nobilis ex ſuppreſſa dyſenteria in ſcabiem fœdã lapſus.*

Fluxus acris & malignus moderandus hordeatis,clyſteribus è lacte,lacte poto & ſimilibus. Interea fouendæ vires, vt impetum natura ſuſtineat. Aliis materia acris, aliis mucoſa egeritur,quibus non eadem remedia conueniunt. Quæ à diarrhæa incipit,purgatione,confirmatione partium,diuerſione:quæ à teneſmo,expulſione ſtercoris, detergentibus, lenientibúſque clyſteribus opus habet. Conueniunt cholagoga, quæ adſtrictionem aliquam relinquant. Clyſteres, abluentes,detergentes,aſtringentes,cicatricem obducentes, linimenta, fotus,potiones ad ſomnum conciliandum, ſyrupi, iulepi, condita. Quantitas clyſterum augenda ad ℔.1.ß.aut 2.quia inanita inteſtina ſunt,& meliùs tergentur. In pulueribus periculum, ne remaneant in parte affecta, & pungant. Sanguinis quoque miſſio vitanda, quia vires deiicit, neque bilem trahit,neque curat vlcus.In cruenta laudatur.

ANTO. VALETII EXERCIT. XLIII.

DYſenteria, ſeu inteſtinorum ab vlcere difficultas, inuadit, cum paulatim & breuibus interuallis, non affatim & repentè, deiectio fit: quo nomine ab impropriè dicta hepatica dyſenteria ſeiugatur. Illius verò deiectionis hi gradus obſeruantur, qui magnitudinem vlceris deſignant. Adipoſa primùm cum ſanguine, dein ramentoſa quædam, denique penitiùs graſſante vlcere, carunculæ excernuntur. Excitatur hic affectus à bilis, aut pituitæ ſalſæ prouentu, iſque vel in ſupernis & tenuibus, vel in infernis & craſſis inteſtinis. Itaque vtriúſque dignotio maximum habet ad curationem momentũ. Si inteſtinis à ſuperioribus vniuerſus ſanguis excernatur, reliquis excrementis erit perfectè permiſtus. Si à craſſioribus, non tam benè permiſcebitur, ſed ſupernatabit. Deinde vbi ramenta ſola eiiciuntur, ſi pingue quippiam habeant, à craſſis: ſi tale nihil, à tenuioribus ſecedunt inteſtinis. Spectandum quoque an infra, an ſupra vmbilicum ſit dolor. Qui enim infra, craſſiora indicat affici inteſtina: qui ſupra, tenuiora, quanquã non neceſſariò. Quærendum item ab ægro, an ſtatim à dolore, an longo pòſt tempore excernat.

Vlcerum tenuiorum & craſſiorũ inteſtinorũ diſtinctio.

De his pluribus Gal. cap. 2. libr. 6. de loc. mal. aff.

Curatio in recta victus ratione magna ex parte conſiſtit. Confert hordeatũ ex hordeo torrefacto, & in aq. chalybeata cocto, adiectis mali punici acidi granis, ſemine papaueris albi, & id genus reliquis ſeminibus frigidis ad temperationem bilis opportunis. Carnes in virium deiectione conceduntur: &

Dyſenteriæ curatio.

elixæ quidem cum portulac. lactuc. plantag. end. Assæ verò aqua rosacea irrorantur, myrthi germinibus configuntur, adstringentibus farciuntur. Vsui sunt fructus, passulæ integr. mespila, sorba, cydonia, & reliqui austeri fructus. Ex aqua chalybeata, saccharo rosaceo, & pauco granatorum acidorum succo paratur potus. Hora sitis Zulapium rosatum per se cum aqua chalybeata, deinde cum syrupo cydoniorum exhibetur. Mox autem humor intestina vellicans atque exulcerans vacuandus, aut alio deriuandus: potione quidem, si tenuia infestet intestina: clystere magis, si crassa. *Gal. ibid. & lib. 4. Meth.*

℞. rh. elect. ʒ. 2. cinam. ℈. 1. infunde in aqu. endiuiæ quantitate suffic. In expressione dissolue rh. puluerati ℈. 1. syrup. de cich. & cydon. ana ℥. ß. f. potus. Vel. ℞. agrim. centinod. plantag. ana M. ß. granor. berber. ʒ. 2. semin. plantag. & cydon. ana ʒ. 1. cortic. myrobal. Cepul. ℥. 2. f. decoct. & colatura ad dosim. In qua infunde rhei elect. ʒ. 2. cum pauco santal. citr. In colatura dissolues syr. myrtill. vel syr. ros. siccar. vel zulapij rosacei ℥. ß. cum ʒ. ß. rh. puluerati. *Hæc ad dysenteriam tenuium intestinor.*

Additur aliquando ʒ. 1. rasuræ cornu cerui, aliquando gra. 3. aut 4. vnicornis. Sunt qui rheum assant, siue vstulant, vt catharticam vim minuant, & adstringentem augeant. Quod multi non probant: sed vel fortissimam eius adstrictionem præferunt, aut ipsum rheum totum in substantia præscribunt. Pauperibus catholici ʒ. 6. cum rhabarbari, vt priùs, in decocto adstringente infusi ℈. 2. dissoluentur. Inter purgandum cauendum perpetuo ab omnibus acrioribus & scammoniatis medicamentis. Post purgationem, venæ sectio reuellendo, sanguinis etiam decurrentis acrimoniam retundendo, mirificè prodest. Sed consulendæ antè sunt vires: quæ si de-

iectæ ac infirmæ, vt sæpè sunt, propter copiosam vacuationem, & vehementiam doloris, phlebotome abstinendum. Iuuabunt etiam apozemata refrigerantia in biliosa cephalagia præscripta: quæ etiam salubriora sunt futura, si per vrinas materiam morbificam detinent. Cui scopo inseruient, vini albi vsus, syrupus cydon, semina frigida maiora. Sed laborantibus crassioribus intestinis plus est auxilij in clysteribus. Qui primi iniiciuntur, detergent, ac repurgant intestina iis sordibus, quæ resides & affixæ sua acrimoniá frequentem desidendi cupiditatem inducunt. Vt.

♃.ros.rubr.taps.barb. plantag. furfur. hord. ana p.2.f.decoct.in lacte pro duab.iniectionibus. ♃.prædictæ decoct.℔. 1. vel quart.5. In colatura dissol.mell.ros. colati, sacchari albi ana ℥.1.ß.syr.ros.siccar.℥.1.f.enema, additis ouorum duorum vitellis.♃.decoctionis eiusdem quart.3.in q. dissol.sacch.ros. ℥.ß.syrup.cydon.& ros.siccar.ana ℥. 1.succi plantag. ℥. 1.vitellum oui vnius,f.clyst.

Maior clysterum quantitas assumitur, cum eluenda & detergenda sunt intestina, quia tum impleri debent: minor, cum adstringẽdi, glutinandi & consolidandi consilium præponderat: si quidem, id vt præstent, longiore opus habeant retentione. Olea, ac pinguia omnia, quæ sordidiora reddunt vlcera, non immiscentur, nisi ineunte dysenteria sedandus sit dolor. Tum enim ol.rosaceum addi poterit. Cùm tergendum simul & adstrigendum fuerit, talis imperabitur clyster.

♃.furfur.macr.paleæ hord.taps.barb. flor. chamæmel. & summitat. aneth. ana M. 1. f. decoct. vel ex aqu. pluuia, vel chalybeata, vel hydromelite, vel lacte vstulato ad libr. 1.ß. In colatura dissolu.syrup.ros.siccar. & syrup. myrtill. ana ℥.2. vitell.ouor.3.butyr.recent.℥.3.pulu. mastich.& sang.drac. ana

ʒ.3.fiant duæ iniectiones, vna manè, altera vesperi. Parabitur quoque adstringens & consolidans clyster ex farinæ amyli ℥.2.in lacte vstulato (quod cõsumpto sero terget minùs & adstringit magis) coctis: additis butyri recẽt.℥.2.adip. hirc.cum butyro liquati ℥.1.bol.arme.ʒ.2.vitell.ouor. 2. In eum finẽ sumuntur oua dura cum aceto cocta, zulap. rosaceum, syrup.sidoniorum. Vt.

℞. syrup.cydon.℥.3.vtatur cum tripl.aqu. chalybeata longè à pastu.

Imminutæ autem vires roborabũtur cõdîtis, opiatis, instauratitiis destillatis. Hęc opiata omniũ huius generis remediorum instar esse poterit.

℞. conseru. symph. conseru. antiq. ros. & conser. borraginis ana ℥. ß. electar. diarhod. Abbatis, & diamargar. frigid.ana ʒ.1.ß. cortic. citr. condîti ʒ. 2. cum syrup. ros. siccar. aut cydon. f. opiata.

Confirmabitur etiam vẽtriculus admotis: vt litu ex oleis cydon.& masticino: emplastro è carne cydo. mastich.& cerato stomachico Galeni cũ oleo myrtillor.emollitis cõfecto, & aliis similibus. Quod si, vt ferè fit, humorũ acrimonia spinctêrem musculũ exerceat, hoc vnguento commodè retundetur.

℞. mucag. sem. cydon. & psilij extractæ in aq. plantag. vng. popul. ana ℥. 1. vitell. oui vnius, ceræ q. s. f. vng. quod è gossipio in modum glandis efformatum, & filo appensum, in anum immittatur.

Eidem ano præ imbellicitate à frequẽti deiectione orta, hianti, ac velut procidenti, vtile erit hoc fomẽtum instituere. ℞. taps. barba.ros.rub.centinod. & plantag. ana M. 1.f.decoct. in aq. fabr.& vini rub. æquis partib.pro fotu ani cũ spongiis. Alij imperãt puluerem ex thur.ros.rub.mastich.qui igni impositus fumum reddit ægro per annum excipiendum.

De Tenesmo. CAP. 44.

1 Ab vlcere superstite à dysenteria. vel ab omni materia quæ dysenteriam facit.
2 Referatis vasorũ osculis ab acri materia, aut superstite vlcere.
3 Tempestate præsertim austrina, quæ pituitæ salsæ parens est.
4 Generatione multa, aut excretrice vi imbecilla, aut desiderato naturali clystere ob folliculi fellis obstructionem.

Tenesmus irritatio 1 est vltimæ partis intestini, id est, recti, in quo sæpius libet sine causa desurgere. Excernuntur omninò pauca, mucosa, ídque maximo conatu, insidéntque stercori guttæ 2 sanguinis. Hîc si præter mucosa stercora excernuntur, ea cocta ferè sunt. Nascitur hæc affectio magna ex parte in 3 in pituitosis. 4 Aceruatur enim pituita recto intestino crassa & viscida: putrescit, tempore acrimoniam contrahit, irritat intestinum: hinc deiiciendi libido. Sed quia contumaciùs inhæret pituita, non nisi magno conatu excerni potest. Hoc tenesmi genus dysenteriam ferè præcedit.

Aliud verò genus hanc sequitur. A dysenteria relinquuntur vlcera, in quibus acris sanies intestinum vellicat, ex quo fit tenesmus, inanis desidendi cupiditas.

Post phar. si quid intestino hæsit, vt malè infriata coloc. aga. aut similibus, eadem affectio nascetur. Vlceribus quoque in ea parte sponte natis idem accidit. Abscessus in recto intestino natus eandem appetentiam inuehit nonnunquam.

Curatio.

Initio causa cognoscenda est. Quòd si præcessit frigus, & pituita crassa in causa est, rutam, hyssopũ, origanum, calamenthum, rosmarinũ, maioranam, lauri folia, stœchades, anethum, melilotum, chamæmelum, vino incoques: hinc fouebis sedem: materiam calidam emplastri modo toti perinæo induces.

Iuuent fotus 5 ex oleo rutaceo, chamæmelino, anethino, sesamino. In vehementi 6 frigore oleo, in quo decima pars castorei aut bituminis dissoluta sit. In dolore anetino & irino vtendum erit. Eiusmodi oleis fouere & vngere oportet perinęum & imum ventrem, iisque calidis. Deinde contegendæ partes duplici aut triplici linteo calfacto.

Laterem veterem denigratum fumo cõfringes, & comminues: aceto feruenti immerges: inuolues linteo, & calidum sedi totíque perinæo applicabis. Molle filtrum, aut cotonem, vel spongiam molliorem sæpius immerges vino calido, in quo ruta, fœniculus & quædam ex supradicta materia coxerint. Deinde expressa, sed calida, sedi ac perinæo applicabis. Post fotum linteis calẽtibus muniendæ partes, omninóque videndum est, ne refrigescant. Laudantur hac in re suffumigia ex resina pini iniecta carbonibus, nuce pinea, bene resinosa, aliquando addito semine rutæ, cumini, anisi, fæniculi, vel hoc modo.

℞. 7 picis siccæ ℥.1. bituminis ℥.ß. liquentur in aceto: liquatis insperge sulphuris in puluerem redacti ℥.ß.

Clysteres ad quartaria 2. vel 3. ex iis comparentur, quæ calefaciunt, incidunt, detergent, leniunt, quales proximo capite descripti sunt in dysenteria.

Similiter suppositioria ex labdano, styrace, oleo rutaceo, adiectis seminibus fœniculi, rutæ, anisi, cumini, & similibus.

Si dolor vrget 8 vehementiùs, narcoticis 9 vtendum erit, vt priùs.

Sacculi fouendæ sedi & perinæo ex milio, fur-

5 *His imbuetur hapsus ex gossipio carpio, et perinæo admouetur.*

6 *Vt iis accidit, qui sine subligaculis per niues deambularunt, aut lapidi insederunt.*

7 *Ex iis fiunt trochisci, quorum halitus seu fumus sede excipiendus.*

8 *Vt si causæ magnitudine non vincat doloris vehementia, inflammationemque non afferat.*

9 *Vt Philonium in lacte dissolue, aut sapa. Aut coquetur furfur cum sapa ad pultis cõsistentiã: hinc dissoluuntur opij gra. 3. aut 4. Lunciatur.*

furibus, sale, rutâ, & descripta materia frixis in sartagine, deinde sacculo inclusis. Quòd si inflammatio est, & cætera consentiunt, vena brachij interna secanda est.

Probatur quoque Arabibus purgatio leuis è cassia, manna 10 suspecta Græcis. Vrina & sudor prouocari possunt ad diuersionem, victus refrigerans. Clysteres lenientes è lacte, hordeato, oleo rosaceo tepidis, & aliis, vt priùs.

10 Ob impensum calorem, quem facilè contrahit.

Insessiones in decocto maluæ, bismaluæ, seminis lini, violariæ, adiecta portiunculâ florum chamæmeli & meliloti.

Olea conuenient, rosaceum, violatum & nenupharinum, in quo folia salicis coxeris. Deinde etiam axungia, butyrum recens, ex quibus & vnguēta fiunt: quale hoc est.

℞. olei rosati ℥. 1. olei salicis & violarum ana ℥. ß. mucaginis quatuor seminum frigidorum in aqua cydoniorum extractæ ʒ. 6. ceræ modicum, fiat vnguentum.

Molli gossipio in aceto albo feruente partes fouendæ sunt, id est, imus venter & perinæon.

Vlcera si qua sunt, abluenda 11 primùm sero lactis, vino austero, mulsâ, etiam lixiuio, si sanies contumacior est, aut vino austeriusculo tepido, & sexta parte mellis rosati, quibus postea adiiciatur aliquid rosarum, thuris, mastichis, gummi arabici, tragacanthi, & similium. Aut fiant hæc vnguenta.

12 ℞ cerussæ plombi ʒ. 1. mucagi. gummi arabici extractæ in aqua rosarum ℥. ß. corticis thuris ʒ. 1. olei rosacei quantum sufficit ad impinguandum. Aliud.

11 Vt. ℞. decoct. hordei, aut aquæ mulsæ (si non sit ardor) ℥. 6. Mell. ros. colati ℥. 1. his commistis fiat enema.

12 Vel ℞. axungiæ suillæ ℥. 1. cerussæ. pōpholygis lotæ ana ʒ. 1. cum aqua plantag. f. vnguentū.

℞.mucaginis gummi tragacanthi & arabici,mucaginis ſeminis pſilij ana ℥.ß.aloës lotæ ʒ.2.olei roſarum, quod ſufficit. Cum modico ceræ fiat vnguentum.Hæc inunguntur vlceribus,ſi quidem apparent. Alioqui commiſcentur clyſteribus iis, qui ad conſolidandum deſcripti ſunt, cap. de dyſenteria. Potus lactis caprini primùm quidem ad ℔.1. quæ paulatim bibitur,non aceruatim.Poſtridie verò ad ℔.ß.remedio eſt teneſmo. Oportet primo die recens mulctum bibere. Poſtridie decoctum ad dimidias,& deſpumatum.

Decoctum betonicæ in vino albo tenui, laudatur ab antiquis.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Τεινεσμὸς affectus eſt præter naturam in recto inteſtino, in quo aſſidua & implacabili deſidendi cupiditate æger tenetur: vel,vt alij,irritatio vltimæ partis inteſtini, in qua ſæpiùs lubet ſine cauſa deſidere.Initio excernuntur pauca, mucoſa magno conatu,aliquando cõſperſa ſanguine,fitq́ue velut prooemium dyſenteriæ. Hìc neceſſe eſt naturam ſtimulari in inteſtino ab aliqua cauſſa præter naturam, quam excernere nititur, quaſi illìc eſſet excrementum. Ea eſt vel ſine materia, vel cum materia:& ſi cum materia,vel in cauitate inteſtini continetur, vel extrinſecus comprimit meatum.Sine materia intelligimus,vt cum frigus partem illam conſtringit & mordicat,vt ſi æger in ſolio frigido, aut lapide ſederit, aëre, vento frigidiore. Aliquando reduplicatur inteſtinum, vel muſculus, vt nec clyſteres,nec alia auxilia excipiat pars implicata, ſæpéque efficiat, vt lateat vlcus. Materiam vero dicimus, quicquid interiorem illam cauitatem irritare poteſt,vel vlcus(niſi tum dyſenteriam eſſe velis)vel abſceſſus, vel hæmorrhoïdes interiores, aut vermes,aut humor acris, aut ſtercus induratum & coactum. Quæ omnia tum ex relatu ægri, tum excrementis & doloris

Teneſmi cauſa vel cum materia, vel ſine materia.

proprietate artificiosa coniectura discernere licebit. In vlcere excernitur sanies aut sanguis, dolor acutus, humor acris relictus post dysenteriam, & si nihil perspici potest, profundum esse suspicamur, fitque aliquando cacoëthes. Vidimus vermium globulos assiduè reiici, ac subinde renasci. Ante dysenteriam ferè fit à pituita putri: in dysenteria, ab acrimonia, vel medicamento malè infriato, vel glande immissa. Aliquando iecur plus iusto calefactum acriorem materiam perpetuò generat, quæ ad partem affectam defluit. Reiicitur, sentitur morsus, quandoque sequitur febris quasi hectica, & paulatim atrophia. Stercus induratum coniicimus, si diu æger nihil reddiderit, aut non nisi recrementa dura, sicca, sine muco. Extrinsecus comprimitur & pungitur vel à magno & inæquali vesicæ calculo, quia vesica recto intestino incumbit, vel inflammatione parastatum. Hic adest penis distentio, ardor vrinæ. Illic calculi signa adiicienda, vrina retenta, turbulenta, sanguinolenta, & similia. In grauidis minatur aborsum, vt scripsit Hippocr. Vterus enim inter vesicam & rectum intestinum situs est, fœtúque concepto amplior, & vesicam (vnde assiduè meiendi cupiditas) & intestinum premit. Quo fit vt etiam in laboribus partus, & alio quoque tempore tenesmi cuiusdam imago illis eueniat, & si hoc morbo vehementiùs corripiantur, in vehementi illo conatu necesse est laborare vterum, fœtum quoque deprimi assiduo decessu, & vires lædi. Vnde abortus. Interdum tam vehemens affectus est, vt dysenteriæ similis videatur.

Tenesmus grauidis abortum minatur.

Curatur sublata causâ & affectu, vnde nascitur, clysteres ex hydromelite probè cocto cum rebus coquentibus, carminantibus, detergentibus. Omnes in minima quantitate ad ℥.5. aut ℔.ß. quia intestinum ferè strictum, & vltima tantùm pars abluenda. Insessus in decoctione pingui, inunctio, in vlcere vnguentum Ægyptiacum, fotus ex vino, in quo ruta, vel quæ coquant, incidant, confirment, coxerint. Later vetus fumo denigratus aceto furuenti, vt excipiatur fumus, linteo conuolutus, admotus, & similia.

ANTO.

ANTO. VALETII EXERCIT. XLIIII.

Τεινεσμὸς, seu τεινεσμὸς affectus est à symptomate nomen habens, videlicet à tensione, quæ recti intestini extremitatibus incumbit. Causis & symptomatis cum dysenteria cõuenit: & proptereà scripsit Galenus tenesmum quandam constituere dysenteriæ differentiam. A bile igitur, aut pituita salsa si ortum habeat, huc reuocantur remedia ad dysenteriam imperata, cathartica, enemata, tum etiam ea, quæ refrigerando humores contemperãt, quæque per vrinas materiam deriuant, apozemata, & zulapia. Quod si frigori aut flatibus accepta referatur causa, fomenta calida satis esse poterunt.

Gal. lib. 3. de sympt. causis.

De curatione hepatici 1 fluxus. CAP. 45.

1 Hunc hepaticam dysenteriam vocant.

HEpate calidiore excrementa durissima & similia pilulis caprarum, vnde σπυρατώδη à Græcis, nisi iuncta sit imbecillitas. Hic enim biliosa liquidiora, & vt 2 augetur calor, insigniter flaua, crassiora, grauiter olentia, æruginosa, nigricantia assatis humoribus, & postremo colliquata hepatis substantia. Hic sitis, ardor deiecta appetentia, assidua corporis iactatio, difficilis 3 curatio. In infirmitate attractricis hepatis, chylosa. In infirmitate alteratricis primùm quidem loturæ carnium similia, & sanguini diluto aqua: deinde varia qualitate & consistentia, interim quasi limus sanguinis & grumus. Integra ferè appetentia, sitis nulla, frigoris sensus, fœtor exiguus. Hepatici fluxus noctę excitantur magis, longioribus 4 interuallis.

2 Humoris suppressione & æstu.

3 Vehementia symptomatum, humoris contumacia, resoluta hepatis vi ac substãtia.

4 Gale cap. 2. lib. 6 de locis malè affect.

6 Vt. ℞. cerati santalini ℥.3 pulue. subtilissimi corall. rub. ℈ 4. malaxentur cum oleo cydoniorũ. f. emplastrum in formã lunæ crescentis, & dextro hypochondrio admoueatur.

7 Materia scilicet cõuenit, quæ penetrat, vt cyperus, schœnuanth quæ aperit, vt absynth. cichorium: lenit, vt passulæ, vinum granatorũ: dulc. abstergit, vt mel: incidit, vt vinũ granatorum maturorũ: præseruat à putredine, vt calam. aromaticus, cinamomũ, lignũ aloes. Cæterũm electarium de vino Arabum his omnibus pollet commemoratis dotibus.

Horum curatio ex capite de debilitate hepatis petenda est.

In summa vtendum est refrigerantibus, si infirmitas à calido est: calefaciẽtibus, si à frigido. In vtrisque vitanda sunt, quæ obstruunt. In calida.

℞ electarij triasant. ʒ.2. coriandri præparati ʒ.1. semin. acetosæ & portulacæ ana ℈. 1. coralli rubri ℈. ß. sacchari rosati ʒ. 6. misce, vtatur in iusculis, in hordeatis, in potu.

Syrupi conueniunt, rosatus, de ribes, myrthinus, cydoniorum, vel iulepus cum multa aqua ferrata. Spodium, semẽ portulacæ, acetosæ, corall. rubr. flos rosarum, & semen atilli, lappæ, cichorium, endiuia, sonchus, coriandrum præparatum, acetositas citri, ptisana, & similia conueniunt. Ceratum 6 santalinum subactum è rosacco, ceratũ ex oleo rosarum, deinde subactum cum succo cichorij, endiuiæ, sonchi, plãtaginis, & tantillo succi absynthij, vel eupatorij. Ceratis inspergi possunt pulueres ex proximè dicta materia.

In 7 frigida, vnde lotura carnium, electarium de vino prius descriptum, mel passulatum hoc modo præparatum.

℞. passularum benè pinguium M.2. fiat decoctio ad ℔ 1.ß. vini optimi austeriusculi. Coquantur dum crassescat vinum. Deinde passulæ in supradictum vinum fortiter exprimantur per setaceum, ídque satis rarum. Expressio cum vino rursus coquatur ad crassitudinem. Cui adde aromatici rosati ʒ.1 sem. nasturtij & securidacæ assati & infriati, cinamomi electi ana ʒ.ß misce, vtatur sæpe. Hinc eun-

dem puluerem seorsum aceruabis, insperges ʒ.1. lactis vstulati ℥.4. cum vitello oui, fiet pulticula.

Poterit inspergi & lacti amygdalarum benè cocto. In hoc fluxu lac ouillum coctum & vstulatum conuenit, sed inspergere oportet aliquid supradicti pulueris, vel hunc.

℞. corticis thuris ℈.2. caryophyllorum, cinamomi an. ℈.ß. Orizogala, pulli gallinarũ & columborum, perdices, auiculæ assatæ, vinum tenue, odoriferum, subadstringens. Inungatur hepar cum oleo mastichino, de spica, de absynthio, & aliis dictis priùs. Deinde superaspergatur pul. mastichis ℈.1. styracis calamit. Gr.16. thuris albi & nigri an. Gr.6.

Fotus è spongia expressa in vino decoctionis mastichis, thuris, styracis calaminthæ, rosarũ, absynthij, florum cupressi, eupatorij, asari.

Si superueniat febricula (quod sæpè fit) proximè dicta remedia calfacientia temperanda sunt priùs dictis refrigerantibus.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

De hoc affectu lege Galenum cap.2. libr.6. & cap. 7. libr. 5. de Locis affectis: capite 8. & 6. lib. de Morbis & symptomatis. Maior sanguinis quantitas reiecta ab hepate necessariò oritur. Sanguis vel rubet: vel aquosus est: vel ater & niger. Is duplex, vel sanguis crassior, vt in bobus: vel limus & fæx sanguinis. Hic rursus duplex siue adustus sit, siue naturalis: crassus nimirùm, à quo vlcera profunda fiunt, & eiusdem veluti serum seu pars tenuior. Rubens αἱματηρὰν dysenteriam efficit: niger, tenuis & splendescens, lotiuum fluxum, quem vulgò vocant, & quem prima dysenteriæ differentiâ complexi sumus: crassus tum hanc, tum etiam secundam. Sed tenuior magis è venis mesaraicis & ramis venæ portæ, quæ incoctum

sanguinem & serosum continent: crassior ab hepate, vel liene. Si cum torminibus, dysenteria est. Si in fine febrium quartanarum, morbis à melancholia, & aliquando in peste, non malum. Si sanguis aquosus, tertia est dysenteriæ impropriè dictæ species. Nonnullis etiam lotiuus fluxus dicitur. Læso hepate, rupta aut aperta venâ, sanguis niger, velut crassum atramentum, deinde rubens aliquando excernitur, & moriuntur. Quales duos ipse vidi. Vtérque vix sentiens periculum, animi deliquio paulatim extinctus est. Sunt & aliæ multæ differentiæ deiectionum alui ex variis causis apud Hippocrat. vt ξύσματα, interpreti strigmenta, veluti linamenta, πελιδναὶ, liuidæ, δυσώδεες, fœtidæ ex corruptione partium, vnde exeunt: χολώδεες, χολὴν ἄκρατον, bilem synceram significantes, non multam, vt vult Musa, & similes. In quibus hæc duo generalia præcepta tenenda sunt: omnem synceram excretionem metuendam in morbis, quia cruditatem significat: omnem quoque corruptam, si die non critico, crudo adhuc morbo, cum labore ægri, non leuat, aut tantùm ad tempus. Ab initio quidem (inquit Galenus de omnibus) nunquam ad bonum fiunt huiusmodi deiectiones, vt pote magnam visceris læsionem ostendentes: ad morbos quidem consistentes sequuntur sæpiùs, naturâ superfluitates expurgante. Et paulò post. Multi deiectionum colores præter naturam, sponte quidam euacuati, multarum atquè malarum in corpore dispositionum sunt signa. A medicamento autem ducti vim habente plures humorum species euacuandi, nihil absurdum significant. Sed de his multa superiore capite. Varia autem illa excrementa, quæ deiiciuntur, cruditatibus ventriculi respondent, quæ retenta corruptelam quandam & vitium contrahunt.

Pro varietate causarum multiplex curatio. Quibus sanguis excernitur, rupta, aut exesa venâ, si vires firmæ, sanguis modicus è basilica detrahendus, rhabarb. in substantia, cum syrup. ros. aqua arnoglossi, tabulæ ex iis, quæ sanguinem supprimunt, syrupus ex succo arnoglossi, centinodia, bursa pastoris, millefolio, vrtica Græca, vino granatorum, cum sacch. ros. embroche ex oxycrato parato ex aqua plantaginis, &c. Vitanda in cæteris quæ obstruunt: vtendum roborantibus, redeundum ad caput de debilitate hepatis, aperiendum robo-

rando, aqua decoctionis passularum, Gallina cum cydoniis & conseruis adstringentibus cocta in balneo mariæ, donec ius concrescat in causa conueniente, gelatina ex rebus corroborantibus, cinamomo & aliis, aqua distillationis mastichis, coralli, seminis cydoniorum, vnde diluatur vinum.

ANTO. VALETII EXERCIT XLV.

HEpatici fluxus pauci meminerũt Practici, quod affectio istiusmodi vel ad hepatis intemperiẽ aliquam, calidam, frigidam, à qua attractrix, vel retentrix facultas imbecilla, aut ob visceris eiusdem obstructionem, fiat: vnde & communem habet illis cum affectibus curationem. Auicennas in obstructorum reseratione, & hepatis confirmatione summa medendi præsidia collocauit. Vide cap. 10. lib. 3. Fen. 16. Tract. 2.

De fluxu 1 *Pestilentiali.* CAP. 46.

GAleno olida insigniter, fulua & crassa excernuntur, aliis subalbida, Autumno ferè: liuescit facies, grauatur corpus, pulsus 2 concidit 4. 7. vel 9. moriuntur, aut ægrè conualescunt. Alii tota cute 3 commutantur. Aliis decidunt 4 vngues. Fluxus hic periculosè adstringitur. Præter remedia supradicta in dysenteria, vtatur auro in decoctis pullorum, perdicum & similium, syrupo de ribes, de cydoniis, de myrtillis, de limonibus, acetositate citri, vino granatorum, syrupo acetoso simplici cum iulepo rosato. Atque aliquando in auro-ra. ℥. ß. bonæ theriacæ in vino granato, acetositatẽ citri, aut re simili dissolues. Iuscula alterentur cum

1 Quod est luis pestiferæ symptoma.

2 Hippocr. sect. 3. lib. 3. τῶν ἐπιδημ.

3 Diffusa pestilenti putredine per habitum corporis.

4 Ex atrophia partiũ, & venenata humorũ qualitate.

multa acetosa,& nodulo de berberis. Colatitiis inspergatur puluis hic.

℞. limaturæ auri ʒ. 1. diamargariti recens facti ℥.ß. nucis moschatæ ʒ. ß.margaritarum,smaragdorum, saphyrorum ana ℈. ß. panis sacchari ℥. ß. fiat puluis. Interim quoque vtatur puluere vnicornis & cornu cerui, vino tenui,odorifero, diluto aqua, in qua aurum extinctum sit. 5 Vtatur interim hoc electario.

5 Interim etiam vti potent pilulis Rufi ex aloë, myrrha & croco.

℞. conseruæ ros. ℥.1.ß. conseruæ corticum citri conditi cum saccharo ℥.1.corticum citri ʒ.1.ß.margaritarum electarum ʒ. 1. hyacinthorum, smaragdorum ana ℈.ß. serici crudi ℈. 1. seminis citri mundati ℈.2.ß. acetosæ ʒ.ß.boli armenæ,terræ sigillatæ ana ʒ.2.limaturæ auri ʒ.1.cornu cerui & vnicornis, rasuræ eboris ana ℈.1.sacchari albiss.℥.19. folia auri numero decem.Fiat conditum ad formam sacchari rosati cum aqua rosata moscata.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Pestilentis huius constitutionis Galenus meminit pluribus locis, vt Aph.21.libr. 4. & in lib. de atra bile. Excernebant nigra ferè 7. 9. 11. Quibus deiectio talis non fuit, pustulæ nigræ toto corpore excitatæ. Nullus autem seruatus, qui atram bilem exactam deiecerit. Primis diebus deiectiones erant ruffæ & collicationis indices,vel vt alio loco κατὰ τόπους, vitellinæ, crassæ,acres,fœtidæ,spumosæ.Postea verò, vt scribitur in eũdem Aphorismum,nigræ,vel superassato sanguine vel putredine quadam contracta & corruptela. Sed an fuerit pestis peculiariter appellata,an Epidemius,morb⁹ qui multos interfecerit, dubitari potest. Nam pustulæ illæ nigræ rarò in peste apparent, quin sequatur mors. Et multos ipse obseruaui pestilenti febre laborantes, quibus eruperunt infiniti propè carbunculi, aut furunculi similes carbuncu-

lis, quorum nullus euasit. Cutim & vngues decidere nonnulli à veneno putant.

Non temerè supprimendus fluxus, sed bezoardicis vtendum, syrupis, cordialibus conseruis, opiatis, rasura vnicornis, & similibus.

ANTO. VALETII EXERCIT. XLVI.

SYmptomaticus huiusmodi fluxus pestilentialis appellatus, biliosus est, ratione feruoris hepatis, vt plurimùm, proueniens. Ita grauis esse solet, vt vires quàm celerrimè prosternat. Si non vsque adeò sit efferus, soluenti medicamento, vt rheo, curatur.

℞. polipod. quern. contus. cum pauco semine fœnic. ℥. ß. herb. scariol. cichor. & oxalid. totius ana M. 1. thamarind. ping. ʒ. 5. prun. acid. num. 5. passul. mundatar. ʒ. 3. sem. scariol. & anis. ana ʒ. ß. flor. cardiac. p. 1. f. decoct. ad dos. Infunde rh. elect. ʒ. 2. cinam. ℈. ß. Factæ post sex horas forti expressioni adde zulapij ros. aut syrup. cydon. ʒ. 6. fiat potio.

Aliàs optimum erit bolum armenam, aut terram sigillatam, vt in peste dicetur, exhibere. Empirici in hunc scopum imperant puluerem, aut succum scordij, felici nonnunquam successu: quia fortasse simplicis id medicaminis feruida viscera, maximéque iecur, alterat, atque immutat.

De difficultate meiendi. CAP. 47.

VEsica interiorem membranam habet contextam omni genere fibrarum, quas dum intendit, vrinam continet. Si solùm transuersis, agit, exprimit. Eius actio in totum naturalis.

Eiusdem collo musculus est obliquus. Agit hic transuersis fibris arbitrario quidem motu, ne vrina intempestiuè effluat. Itaque cum plena est vesica, & quantitate vel qualitate irritatur, transuersas fibras

intendit: musculus cessat ab officio, atque ita vrina emingitur. Nerui à lumbis & osse sacro ad vesicam perueniunt. Resolutis neruis aliquando torpescit sensus vesicæ: aliquando musculus sphincter, qui collo vesicæ adnatus est, resoluitur, atque ita vrina intempestiuè effluit. Galen. cap. 4. libr. 6. de loc. malè affect.

Aut si sensum perdidit vesica, retinetur. Aliis nascitur inflammatio læsis vertebris, vnde nerui oriuntur: quod & dolore, & calore loci intelligitur. Aliis rupta vena sanguis emingitur. Grumus fit, qui meatum intercipit, quo vrina expurgatur. Idem meatus & lapillis, & tuberculis, & inflammationibus, crasso pure, vel humore aliquando præcluditur, atque hinc vrina exprimitur.

Vitiatæ verò mictionis tria sunt genera: dysuria, id est, difficultas vrinæ: stranguria, stillicidium, aut substillum malum: ischuria, cum omninò vrina supprimitur. Dysuria libidinem meiendi facit, sed ægrè & vi quadam: aliquando etiam cum dolore vrina excernitur.

In stranguria assidua meiendi cupiditas, sed vrina guttatim effluit. Ischuria impropriè quidem fit perdita renum actione attrahente. Si enim serum sanguinis non attrahitur, vrina non fit. Propriè verò meatu vrinario præcluso, aut infirma excretrice vesicæ, quæ transuersis fibris exprimere non possit. Idque propter intemperiem, vt siccitatem, in ardentissimis febribus: aliquando resolutis vesicæ neruis, & musculo incolumi. Nam si musculus vna resolutus est, vrina præter voluntatem effluit. Dysuriam & stranguriam facit retentricis

imbecillitas, quæ ferè fit à frigido. Frigidum enim vesicæ corpus, & frigido facilè euincitur. Altera causa est vrinæ acrimonia. Adiunge cætera, vt inflammationem, grumos, vlcera, calculos, & cætera.

Curatio dysuriæ & stranguriæ.

Si à frigore infirmitas, calorificis vtendum est, vnctione perinæi & pectinis, fomentis, balneis, clysteribus, potionibus, aliísque remediis. Vnguendo olea 2 conueniunt rutaceum, anethinum, chamæmelinum, balsaminum, de scorpionibus, de keiri, de lilio, de cucumere asinino, in quo decima pars castorei, sexta galbani vel opopanacis coxeris. Ex eiusmodi oleis fiunt cerata. Ceratis conspergūtur 3 aromata, quæ calefaciant, & partium tenuitate facilè penetrent.

Fomenta fiunt ex decocto maioranæ, rosmarini, arthemisiæ, origani, calamenthi, thymi, hyssopi, parietariæ, sysimbrij, berulæ & cressonum, ex quibus & balnea comparari debēt. Alioqui has 4 herbas friges in sartagine ex oleo vel butyro, & emplastri modo femori superiori, pectini & perinæo calida admouebis. Omentum arietinum calidum, iisdem locis admotum iuuat, vel recens detracta pellis cuniculi. Cuius axungia in eundem vsum plurimùm commendatur.

Clysteribus & glandibus ex supradictis herbis, oleis & materia, adiecto sale & melle, ad irritandum, confici debent.

Decoctum radicis eringij, cyperi, radicis lappę, ameos, cinamomi, nepithæ, myrrhæ, opopanacis,

1 Expultricis scilicet facultatis vesicæ, quæ dysuriam facit: aut retentricis, quæ stranguriam.

2 Cōmendatur præter cætera oleum de scorpionibus cū anethino. Vt. ℞. olei anethini, olei de scorpionibus an. ℥. 10. castorei ʒ. 2 galban. ʒ. 3. Coquātur in balneo mariæ, f. linimentum.

3 Vt caryophyll. macis, cyperus, angelica.

4 Vt. ℞. raphani contusi, parietariæ, cressionis an. M. 1. Ex his cū sullo adipe frixis, vel axungia fœniculi, f. cataplasma admouendum pubi & perinæo.

cretæ marinæ, carthami, extremitatum caulium, & alia, quæ postea dicentur cap. de lapide.

Aquæ conueniunt tribulorum, raphani, cretæ marinæ, pentaphylli, alliorum, acori, florum maluę, cyperi, erytrodani, sabinæ, fabaceorum, scolopendrij, alkekengi. Grana alkekengi trita & expressa succum reddunt, vtilem cum vino albo tenui, terebinthina, parietaria, acetosa, acetum album.

Conueniunt à proprietate viuerræ genitale, cinis scorpionum crematorum, testa oui repurgata, è qua pullus exierit, aselli, vermes terreni, erinacei siccati, aut eorundem testicul. puluis, vesica tauri & capræ.

Conuenit & theriacæ potus, vocatum lithontribon, electarium Ducis, aurea Alexandrina, cucurbitulæ natibus affixæ. Pediculus inditus foramini virgæ, aut cimex, vel loco horum fila croci, granulum salis, cathæter, algalia, syringua, aut candela cerea oleo priùs illita.

Vbi verò vrina 5 acrior est, si quidem corpus benè carnosum est, si inflammationis suspitio, vena basilica 6 secanda est.

Purgandum cum ℥. 10. cassiæ dissolutæ in sero caprino, vel liquore 7 cõuenienti. Vomitus, si quidem consuetudo est, plurimùm prodest. Clysteres è lacte, 8 sudoris prouocatio.

Galenus 9 ex Hippocrate, phlebotomiam è crure magis probâsse visus est, quàm è brachio. Arabes priùs è brachio, quàm è crure, quod & aliquot locis Galeni non repugnat.

Hîc olea conueniunt, violatum, nenupharinum, de papauere, ex quibus cerata fiunt, admixta

5 Naturalis œconomiæ vitio, excremẽti suppreßione, quod in peculiari cuiúsque natura redundare cõsueuit, aut improba victus ratione.

6 Ad sedandum ardorẽ, materiæ euacuationẽ, & faciendum perspirabile corpus.

7 Vt aqua decoctionis glycyrrhizæ.

8 Vt exitum habeat ichor, cuius acrimonia fit stranguria.

9 Libro 6. Aphori. aph. 36. & sent. 5. sect. 1. lib. 6. τῶν ἐπιδημ.

modica quantitate caphuræ,gran.3.aut 4. ad ſingulas ℥.cerati.

Balnea & fotus in decocto ſem. lini,fœnugræci, althææ, pſilij. Nec peccaueris, ſi quid chamæmeli adieceris.

Aqua diſtillata ex acetoſa, plantagine,laureola, pentaphyllo,ſyrupus de iuiubis,de papauere, decoctum glycyrrhizæ, portul. lactucę, quatuor ſeminum communium, lac aſinæ, vel capræ, ſerum lactis,lac amygdalarum, hordeatum cum ſemin. lini, melonum,cucumeris,4.ſem. communibus frigidis, quale hoc.

℞. ſeminum pſilij, melonum, cucumeris ana ʒ.2. ſeminum althææ, cydoniorum ana ʒ.1. ſeminum lactucæ, hyoſcyami albi, papaueris albi ana ʒ.ß. gummi tragacanthi ʒ.2. fiat decoctio:cum qua diſſolue amygdala dulcia. Fiat lac amygdalarum cum ſaccharo violato. Quòd ſi ſuſpitio eſt vlceris, iam bolus armena,terra ſigillata, ſanguis draconis, pulu. equiſeti cum lacte vſtulato, ſyrupo myrtillorum, iulepo roſato conueniunt. Similiter ſaccharum roſatum, triaſantalum, tragacanthum frigidum, cydoniatum ſine ſpeciebus factum cum ſaccharo.Iniicitur in virgam lac recens emulctum,maximè muliebre,cui ſi calor maior eſt & dolor,addatur mucago ſeminis papaueris, cucumeris, pſilij, & ſimilium cum modico caphuræ. Vbi verò conſolidandum.

℞.lactis mulieris, vel bubuli vſtulati ℥.3. ſarcocollæ nutritæ,amyli,ceruſſæ ana ʒ.1. fiat iniectio ter aut quater in die.Laudatur hic puluis, quo manè & veſperi vtatur.

℞.sem.melonum excorticatorum ʒ.2.semin.citruli, cucurbitæ, portulacæ, papaueris albi ana ʒ.ß. sem.hyoscyami albi ℈.ß.& Gr.6. panis sacchari ℥.3. fiat pul.detur ad ʒ.2.cum iulepo violato,aut liquore conuenienti. Drachma vna trochiscorum alkekengi cum liquore conuenienti plurimùm commendatur.

Grumi decocto stœchados, sarmentorum vitis, mummiâ,oxymelite, rebúsque eiusmodi incidentibus dissolui debent. Hinc graue periculum est. Sequitur enim animi defectio, coloris fœditas, pulsus paruus, frequens, obscurus, anxietas, & vt plurimùm mors.

Sanies & pituita si crassior est,incidendæ.Inflammationes & vlcera suo modo curanda sunt. Ita & calculus. Plenior vesica manibus comprimenda est, & qua parte tumor eminet.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Vrina suppri mitur vacua, aut plena vesica.

Vrina vel supprimitur: vel parùm & frequenter mingitur: vel seruat naturalem excretionis modum, sed vesica cum difficultate aliqua aut dolore operatur. Supprimitur autem vel vacua, vel plena vesica. Si vacua, argumentum est vrinam non transire ad vesicam. Vitium igitur erit vel in vreteribus, vel renibus, aut resolutis, aut interceptis. Philoth.in Aphor. obstructionem addit in crassioribus intestinis à crassa & viscida pituita, quæ prohibet ἀνάδοσιν ad hepar, & consequutione quadam succorum generationem, & vrinæ secretionem. Si verò vesica plena sit, in ea affectionem morbosam esse necesse est. Suppressio vrinæ siue rénum vitio, siue vesicæ fiat,quibusdam dicitur ἰσχουρία. Propriè tamen hoc nomen vsurpari debet in ea tantum affectione, in qua vrina supprimitur,læsione in vesica existente.Cum autem parùm

Philoth.cõm. ad aphor.46. lib.7.

& frequenter, siue guttatim & maturiùs, quàm pro naturali excretione emittitur, στραγγουρία: quando tempore conuenienti, sed cum difficili motu, aut dolore, δυσουρία nominatur. Hæc est vera distinctio inter has affectiones breuissimè ex multis Galeni locis comprehensa. In quem acerbiùs tanquam tenebras offundentem, nobis inuehi videntur, qui nuper Commentarios in Aphor. scripserunt. Aiunt enim in dysuria semper dolorem fieri, vt in dysenteria: nunquam in stranguria. Sícque hac sola differentia dysuriam differre à stranguria, siue guttatim emittatur, siue contrà. In quo & sibi & experientiæ repugnant, vt qui alio loco scribant stranguriam fieri eo modo, quo dysenteriam ab acri humore confertim ad vesicam irruente, & alibi ardorem vrinæ adiungant, imò producant aphor. 55. libr. 5. Vbi Hippocr. ait stranguriam fieri à magna inflammatione vteri, aut intestini, aut renibus purulentis. Quo pacto hic dolor ad stranguriam nihil pertinebit? Neque ad mixtionem duarum affectionum recurrendum, nisi maiorem multò confusionem in omnibus & Hippocratis, & Galeni scriptis, de industria mutatis pro arbitrio vocabulorum significationibus, inducere velimus. Vnicuíque enim libenter concesserim rem quamlibet, vt velit, nominare, modò aut à seipso, aut ab aliis intelligatur. At in veterum scriptis interpretandis non idem licet. Illi enim perspicuitatem sequuti propriis, & suo tempore vsitatis dictionibus conceptiones animi expresserunt, parùm admodum solliciti, quo quisque idiomate deinceps loqueretur, aut in quam significationem vocabula traduceret, modò sententiam non peruerteret. Ac certè nescio an vlla vnquam maior in grauiotibus scientiis exorta sit confusio ex præstigiis quibusdam & captionibus tum verborum, tum dialecticarum ratiocinationum, quàm quæ imminere videtur, neglecta vera illa antiquorum methodo, solo nomine plerísque, etiam doctioribus nota. Cùm igitur perspicuum sit, non solùm in dysuria, sed & in stranguria & ischuria dolorem sæpè fieri, actionem tamen vesicæ diuerso modo lædi, num satius fuerit à rei natura, & læsionis in excretione varietate harum affectionum distinctionem sumere, quàm ex dolore, qui omnibus communis esse potest? Vt igitur aluus in leienteria, ita vesica in stranguria, siue vrinæ stilli-

Fuschsius notatur.

Gale. cap. 4. *lib.* 6 *de loc. mal. aff.* cidio non expectat, vt vrina tota colligatur, sed statim, tanquam grauantem (vt ait Galenus) aut mordentem expellit. In dysuria siue difficultate vrinæ expectat quidem, atque aliquando diutiùs, quàm oporteat: sed cum excernenda est, percipit æger dolorem, aut tantam difficultatem, vt sæpè, nisi locum vesicæ comprimat manu, aut diu & magno conatu enitatur, liberè non profluat. Et si in totum supprimatur, iam erit ἰσχουρία.. His positis causæ facilè inuestigari possunt. In stranguria primùm vesicam stimulari ad excretionem ante tempus perspicuum est. Id igitur vel vrinæ mordentis acrimonia fieri necesse est, vel imbecillitate retentricis, quæ minimo etiam onere grauatur, vel àb vlcere, erysipelate, abscessu, inflammatione. Acrior vrina redditur vel admixtione acris alicuius humoris, vt pituitæ salsæ, aut bilis, puris per vesicam euacuati, vt à renibus suppuratis, vel quia talis ex venis effluit ex praua victus ratione, aut intemperiem calidam, & humidam, vel humidam acquisiuit. Idque aliquando per consensum vicinitatis ratione. Participat enim intemperie & inflammatione partium proximarum, à quarum etiam tumoribus premitur, vt intestini & vteri. Retentrix imbecilla redditur ab intemperie qualibet, sed præsertim frigida. Musculus vesicam claudens quandoque resoluitur, vt in senibus. Sed propriè non est stranguria. Hæ sunt in vniuersum causæ huius præcipitis excretionis, propriis signis distinguendæ, & ex relatu ægri, quas diuersis locis Hippocr. exposuit. Vt cum scribit in siccitatibus vrinæ stillicidia fieri: alio loco, Recto intestino, aut vtero inflammationem patiente, & renibus purulentis, curari quoque vini potione, & sectis venis interioribus. Δυσουρίας, si dolorem pro symptomate habeat, causa erit inflammatio, vel abscessus, vel vlceratio, vt ab vsu medicamentorum acrium, vel spiritus flatuosus, vel inæqualis intemperies. Si verò difficilem aliquem motum, imbecillitas potentiæ excretricis, vt ob frigus vesicæ, aut colli: vel tumor præter naturam, vel obstructio à crassis & viscidis humoribus infarctis, aut adhærentibus ceruici vesicæ, aut vrinæ permixtis. Ἰσχουρία nascitur obstructione meatus vrinarij, imbecillitate excretricis, intemperie. Obstructio, vel cum collum vesicæ tumescit & induratur extra naturam, adeò vt via vrinæ claudatur: vel cùm ibi aliquid præter naturam ge-

Stranguriæ causæ.

Aphor. 16. *lib.* 3. 58. 5. 48. 7.

Ischuriæ causæ.

neratur, vt tophus, carunculæ, tuberculum : vel aliunde confluit aliquid in illam cauitatem, vt grumus, lapis. Imbecillitas ab intemperie, morbo organico, solutione continui, sæpè neglecta meiendi occasione, velut euersa expultrice ob copiam vrinæ immodicam, vnde etiam obturatur meatus. Sic nec vesica sese contrahere potest ad expellendum: nec si id fecerit, præcluso aditu vrina exire. Intemperies à multa siccitate idem efficit, vt in febribus ardentissimis & siccissimis. Si lapis exitum prohibeat, sitque insignis magnitudinis, cognoscitur, quoniam ægro supino, si concutiatur, vrina prodit: si paruus extiterit, cathætere immisso sentitur in collo vesicæ. Si arena, dignoscitur exitu, quanquam rarò obstruat, nisi lentus humor adsit. Si sanguis concretus, liquidus solet antè effluere : si pituita, apparet dum excernitur. Si imbecillitas, præcessit aut diuturna retentio, aut frigus vehemens, aut alia intemperies. Si abscessus, dolores, & febres præcesserunt. Tophus, callus, tubercula solent sequi ardorem vrinæ, fluxum seminis, morbum gallicum, vlcerationem à cathætere. In cathætere cauendum ne fallamur, quòd aliquando pure aut crassitie pituitæ orificium intercipiatur, & os cathæteris angustius, aut quia nihil lotij in vesica, interceptis superioribus. Constat experientia vrinam supprimi à calculo in ventriculo renum sine dolore. Sed vbi incidit in vreteras, acerbissimus dolor excitatur. Plerisque suppurantur renes calculosi, & colliquantur, vt tantùm maneat pellicula, sicuti D. de Mancy, cui ren dexter colliquatus, sinister calculum habebat, vreter & partes reliquæ siccatæ. Subita resolutione vesicæ cuidam cùm subitus dolor motus esset in osse sacro & coccyge, vrinæ suppressio sequuta est, quam tamen reddebat tussiens, & sese comprimens, manu admota pubi. Sensus amissus in recto intestino, vt neque clysterem iniectum sentiret, neque cùm redderetur. Admotis fomentis, & emplastris ossi sacro contra Paralysim, rediit sensus & conualuit. Viro nobili in pueritia secto aderant signa omnia calculi, nisi quòd cathætere non inueniebatur. Mortuo à malè curata cicatrice abscessus & gangræna in vesica & vicinia inuenta est. Inflammatio vesicæ dignoscitur tumore supra pectinem, febre, vrinæ retentione & excrementorum alui. Sequitur ferè vlcus, calcu-

Domino de Mancy ren dexter colliquatus, sinistro calculo obsesso.

Inflammationis vesicæ notæ.

lum, vſum medicamentorum acrium, dolorem vehementem.

Varia curandi ratio. Pro cauſarum diuerſitate conueniunt clyſteres ex materia conuenienti, quia collum veſicæ incidet recto inteſtino, fotus, inſeſſus, veronicæ ſuccus, cuniculorum eſus, qui iuniperum oleant, candela cerea, iniectiones per virgam, caſſia cum tantillo rhab. terebinthina, iniectio ex oleo nardino & ſucco ocimi, aqua theriacalis, gallus cum parietaria, radicibus, herbis, ſeminibus conuenientibus coctus, aqua liguſtri, herniaria, ſacculi, vinum dilutum aqua parietariæ, intinctus ciborum in oxymelite, vel ſucco limonum, ſectio venarum interiorum iuxta Hipp. A materia frigida vini potio, fotus ex decocto apij, illitus ex vnguento Agrippæ, Martiato & ſimilibus, vinum enulatum, ſtercus grandioris muris.

ANTO. VALETII EXERC. XLVII.

VRina guttatim & ſæpè reddita ſtranguriam facit: excreta magno cum dolore & niſu, aut etiam manu firmiter appreſſa, dyſuriam: ſuppreſſa ſeu cohibita iſchuriam. Stranguria duas cùm habeat cauſas, acrimoniam vrinæ, ab humorum corporis totius mordacitate, aut aliquo renum vitio, vt vlcere & abſceſſu, itémque facultatis veſicæ retētricis imbecillitatem, à morbo, vt intemperie, aut humore præter naturam, ſi quidem ab illa fiat, dolorifica eſt, ab hac minimè. Dyſuria verò atq; iſchuria maioris tantùm & minoris ratione diſtinctæ affectiones iiſdem innituntur cauſis. Aut enim fiunt ex partium aliarum conſenſu, vt reſolutorũ renum, ſerum non attrahentium, vreterum interceptorum, craſſorum inteſtinorum inflammatorum: aut per protopatheiam veſicæ, vel plus æquo frigidæ, vnde expultrix facultas imbecilla, vel obſeſſæ phlegmone, tumore aut obſtructione, ſanguinis grumo, pure,

Dyſuria & iſchuria non ma[illegible] inter ſe diſtincta.

re,caruncula,topho,lapide,copia vrinæ, aut deniq; re quauis alia vrinam exitu prohibēte. Horum causæ & signa affectuum à Galeno describuntur lib.3. de sympt. caus. & lib. 6.de loc.mal. affectis. Quin- etiam plerunque in morbis acutis instante crisi vrinæ suppressio interuenit ad crisim apparens,per sudores,aut alui profluuium futuram. Aliquando iisdem in morbis per resolutionem caloris insiti vesicæ vrina intercipitur ad mortem. Sed hæ suppressiones ischuriæ nō sunt, quia vesica plena nō fiunt. Vt causę sunt varię ita curādi ratio diuersa. At priusquam de remediis decernas, affectam partem explorabis,& si tensio, tumórque nullus sensu percipiatur,fistulam vrinariam,cathęterem vocāt, in penem immittes. Vbi constiterit vrinæ acrimoniam, aut vlcus & abscessum renum,stranguriam excitare,opportunum fuerit ad ea præsidia, quæ cap. de ardore vrinæ & de inflāmatione renum traduntur, recurrere. Quòd si ab intemperie frigida vesicæ id mali acciderit,calorificis remediis,præsertim admotis,sanatur. Cum autem meiendi difficultas, vel etiam ischuria vitio renum serum non attrahentium fiunt,quia fusione & secretione est opus, comparanda sunt ex simplicibus calidioribus & acrioribus apozemata, quæ sanguinem fundant, & serum segregent, sed præmissa tamen purgatione blanda.

Non omnis vrinæ suppreßio est ischuria.

Hipp.sent. 16.sect.2. Prorhet.1.

℞. cassiæ recens è canna extractæ drach. 6. pulpæ sebesten drach.1. rhe. elect. puluerati ℈. 4. vel ʒ. 1. cum puluere glycyrrhizæ,f. bolus. Vel.

℞.terebinth. Venet.claræ, in aqua rosac. & alkekeng. lot. drach.3. rhe. elect. pulu. ℈. 2. cum diatragacanth. frigido ,f. bolus. Hic vtilior est, cum detergendi consilium

ſuſcipitur.

Clyſteres ſubinde repetiti, materiam aliò deriuando, nec in affectam partem adducendo, magis conferunt. Apozema verò vrinas ciens erit huiuſmodi.

♃. radic. quinque aper. rad. valerian. rub. tinct. maioris eringij ana ℥. 1. hepar. capill. cich. chamædr. chamæpyth. ſcariol. agrim. eupator. abſynth. hyſſop. ana M. 1. ſemin. apij, petroſ. azar. ſeſel. halicacab. ana ʒ. 2. paſſul. integr. ℥. 1. ſ. flor. geniſt. ſambuc. ana p. 2. cicer. rub. vnc. 2. herniariæ vnc. ß f. decoctio ad ℔. 1. in colatura diſſolue ſyr. capill. ven. & de bizantiis ana ℥. 2. ß. f.

Apozema conditum, vt decet. Vbi ſanguinis grumus, caruncula, & tophus ſeu callus in veſica affuerint, vſurpanda erunt mollientia, digerentia, exedētia. Molliet hic litus.

♃. ol. amygdal. dulc. & de ſcorpionibus in aq. parietar. lotor. mucag. ſem. alth. lini, & fœnugr. in aq. ſaxifrag. extract. & axung. cuniculi ana ℥. ß. cum pauca cera in aq. bipinellæ emollita f. linimentum.

Fomentum ex oxymelite cum ſpongia ad incidendum accommodatiſſimum. Vel eius generis incidentia, vt hydromel, oxymel, in quibus quæ calida ſunt, incocta ſint, intromittuntur per cathæterem. Exedentia poſtulāt caruncula, callus, ſed quæ minimum habeant eroſionis. De his conſule Alphonſum Ferrium Neapolitanum Medicum longè doctiſſimum, qui pulcherrimum de caruncula tractatum edidit. Si lapis in veſica ſuppreſſionis vrinæ cauſa ſit, quærenda remedia ex capite de calculo veſicæ.

1 De lithiaſi, ſiue lapide renum.

2 Si tenuis ſit humor, aut acer, vnàque expultrix renum facultas languidior, & meatus anguſtiores.

De 1 calculo. CAP. 48.

CAlculum gignunt calor renum 2 immodicus, aliquando etiam tepidus, & humor craſſior, qui calore lapideſcit. Generatur aliquando

in renum ſtomacho: aliquando in ſubſtantia. In veſica 3 quoque generari veriſimile eſt, & maximè pueris.

Signa, dolor 4 fixus, in renibus grauitas, vrinæ 5 initio tenues. Primùm quidem cum arenis & exigua aſperitate: deinde cum multo ſabulo & craſſiores excernuntur. * Primùm igitur clyſtere molliendus venter eſt. Renes enim oppreſſi ſtercore grauiùs dolent: liberati leuiùs, & ex eo calculus minori negotio excluditur.

In dolore vehementi ſanguis detrahi poteſt è poplite vel malleolo. Aluus quoque leni medicamento ducenda eſt, vt caſſia ad ℥.1. cum ſaccharo violato, vel glycyr. decocto. Optimum quoque fuerit interim, dum Medicus laborat excludendo calculo, alternis diebus 6 Caſſiæ ℥.ß. aut ʒ.3. cum ſaccharo violato imperare horæ dimidio ante cibum. Poſteaquam vero 7 ſtercus depulſum eſt, ſecta vena eſt, & lenita aluus, vnctionibus, fomentis, balneis & remediis lenientibus atque laxantibus vtendum eſt. Conueniet itaque oleum viol. amygd. dulc. butyrum recens, oleum in quo radices althææ coxeris. Vnguentum dialthææ, œſypus, hyeme etiam oleum liliorum, & cham. fotus & balnea ex malua, biſmalua, violaria, cham. meliloto, lini ſemine & fœnugr. aliiſque eiuſmodi.

Iuſcula 8 quædam ex malua, biſmalua, adiectis ciceribus rubris cum multo butyro & modico ſale. Poſtea verò remediis 9 vtendum eſt, quę calculum excludunt. Primùm quidem leuioribus, deinde

3 Prima generatiōe, aut ſecundaria.

4 Non vagus, vt in colico dolore.

5 Ab obſtructione vaſis vrinarij Aut etiā vrinariū ſuppreßio cū dolore renum repentè oborto. Ex Hipp. in Coacis anim aduerſ.

** Pituitæ vomitio, deinde etiam bilis æruginoſæ, femoris quod è directo eſt, ſtupor.*

6 Vt nephritica remedia inoffenſo curſu ad renes perueniant.

7 Stercoris enim copia nephritici damnū augētur, compreſſis à colo fæcibus diſtento renibus.

8 *Vt. ♃. ſummitatum biſmaluæ M.1. fi. iuſculum cum multo butyro & cochleari vno mellis Narbonenſis.* 9 *Si ſubſiſtat calculus, & ad veſicam viam affectet.*

fortioribus. Conuenit initio oxymel simplex cum decocto liquiritiæ. Betonica, lupulus, capparis, scolopendrium, capillares herbæ, radix graminis, chamębati, & similia. Fortiora sunt scylla, iris, enula, aristolochia, & similia. Oportet autē interuallis repetere hæc remedia leniendo, laxando, excludendo.

Sanguis 10 hircinus è iugulato hirco iuuene, quo tempore vuæ maturescunt : medius quidem excipitur, relicto eo, qui primus fluit, & postremus fictili vase excipitur. Insolatur, 11 exsiccatur, reseruatúrque fideliter. Cùm vsus fuerit, accipies pul. ʒ.1.ß. cum vino tenui.

Aurelianus à balneo, aut iam laxatis viis, renes, pubem, interfœmineum, calido hirci sanguine inungit. Lapis Iudaicus tritus & potui datus ʒ.1. pondere. Solinus, Dioscorides & alij Medici tum renum, tum vesicæ lapides frangere hunc scribunt. Galenus non vesicæ, sed renum. Author libelli de calculo duplex 12 genus facit, scribítque marem è renibus, fœminam è vesica calculum educere.

Datur cum oxymelite tritus in cote, vel cum ℥.3. aquæ conuenientis. Oleum 13 chamæmelinum fictili vase concluditur, mistis floribus genistæ. Vas fideliter clausum stercorario fimo sepelitur, illícque, vt efferuescat, aliquot dies relinquitur. Eo oleo renes, pubes, perinæum inunguntur.

Bestiolæ in lapidariis, fodinis, quasi verrucæ lapidibus obhærescunt, quæ si quinque numero ex aquæ ℥.3. sumātur, mirabiliter iuuant. Pellis 14 lepo-

10 Hæc ex Aëtio. Obseruabis verò sanguinē illum efficaciorem futurū, si postremis diebus hircus diureticis altus fuerit.

11 Obducto linteo, ne solis ardore vis euanescat.

12 Gal. lib. 9. Simplic. vnum lapidis Iudaici genus tātùm statuit. Vnde colligas libell. de calculo falso Galeno tribui.

13 Huiusmo di oleum tenuandi & incidendi in διεξόδῳ vim habet.

14 Hæc proprietate inexplicabili dicūtur esse nephritica. Puluisculum autem aptè conficies ex radic. petro. rad. saxifrag. & lapillis qui in astacorum capitibus reperiuntur. Conferet mirificè ad lapidem confringendum cum vino albo aqua fœnicul. scolopend. aut petroselini diluto exhibitus.

ris cremata, lepus decolatus, alioqui integer cum croco & carnibus vase fictili crematur. Eiusdem renes siccati & inueterati pondere ℈.4. ex vino tenui propinantur. Cinis vngulæ equi, plumarum palumborum, testæ cochlearum, cãcrorum, vermium terrenorum, asellorum, passerculi, quam caudam tremulam vocant, stercus murium in aceto tritum. Calculus, quem quis primùm excluserit. Lotium capræ montanæ, cicadæ, & alia eiusmodi à proprietate calculum excludunt.

Corticis raphani acerrimi ℥.6. horis 12. in 15 vini albi tennis ℥.8. madeant. Colatura duabus dosibus sumitur.

Terebinthina 16 ad cautionem calculi potiùs, quàm ad exclusionem, imperanda est, eáque multis modis vtimur.

♃. terebinthinæ ℥.4. inuratur in lamina ferrea candente, vt possit infriari. Dabis ʒ.2. eius pulueris cum ℥.2. aquæ saxifragiæ, chamæmeli, vel genistæ, & ℥.1. oxymelitis. Hoc medicamentum 17 excludendo calculo satis esse potest, vbi priùs lenieris, & relaxaueris. Vt

♃. terebinthinæ. ℥.ß. lithontribi ʒ.2. misce, fiat bolus. Aliud.

♃. terebinthinæ lotæ decies in aqua saxifragiæ ℥.ß. cum saccharo fiat bolus. Hoc verò datur tempore paroxysmi.

♃. terebinthinæ lotæ in aqua violarum ℥. ß. 18 benedictæ ʒ.2. Aliud.

♃. 19 terebinthinæ lotæ in aqua halicacabi ʒ.2. pul. tragacanthi & glycyrrhizæ ana ʒ.1.ß. incorporentur in ℥.ß. cassiæ, cum saccharo fiat bolus. Aqua

15 *Vini albi vsus in calculi genesi non probãtus, quod ad renes humores deducat excrementitios.*

16 *Imò potius ad curationem, quam ad prouisionẽ terebinthina præscribẽda.*

17 *Idem facit terebinthinæ aqua stillatitia.*

18 *Ex Rhazæ descriptione, quæ turbith. nõ recipit, Attamen huius loco rectè substitues hieræ pic. ʒ.2*

19 *Hoc medicamentũ pari facultate leniendi & tenuãdi pollet, proptereáq; ad paroxysmũ διεξόδου imperari potest.*

diſtillata è terebinthina.

Iuſtinianum excludendo calculo ad ℥. 3. diſſoluitur in glycyrrhizæ decocto, vel cũ ſaccharo violato in bolum cogitur. Lithontribon per ſe ℥. 3. pondere, vel cum ℥. Iuſtiniani ex decocto glycyr. aqua violarum, chamæmeli, aut ſimili. Aliud.

℞. cornu cerui vſti & pulueriſati, gummi trag[illegible]canthi ſimiliter pul. ana ℥. 1. terebinthinæ in la[illegible] terrea, vt priùs, crematæ ℥. ß. lapidis Iudaici [illegible] vermium terrenorũ ana ℈. 1. incorporentur o[illegible] in Iuſtiniani ℥. 1. ß. Deinde in decocto glycyrrhiz[illegible] diſſoluantur, & fiat potus.

Sunt qui ſingulare præſidium putant frangendo lapidi lignum 20 guaïacum: iuſta quidem ratione, virtute videlicet incidente, adſtringente & leniente. Talia enim eſſe oportet, quæ calculoſis imperantur. Vitanda tamen ſunt, quæ nimium ſiccant, quæ craſſiorum partium.

20 Guaiacinum decoctũ diureticũ eſt, vndique cum vrinis ſudores ciet maximè: ſed potius in prouiſione confert, quàm excluſione.

Ratio quoque habitus corporis ineunda eſt. Obeſum corpus magis 21 tenuantia, gracile verò minus perferre poteſt. Sic loci, temporis, anni, ætatum & ſimilium meminiſſe oportet. Laudatur & hæc diſtillatio.

21 Quòd venas habeant anguſtas

℞. mellis roſ. terebinthinæ an ℔. 1. iuiubarum, ſebeſten, nucleorum pini ana ℥. 4. Granorum alkekengi, ſeminis cucumeris, nigellæ, apij ana ℥. 2. ſucci raphani per reſidentiam depurati ℔. 2. Semina, & reliqua materia ſolida, conquaſſentur: cum cæteris in alembico ponantur, fiat diſtillatio. In diſtillationis vnc. 3. diſſolue ℥. 1. aut ℈. 4. 22 eorum, quæ à proprietate calculum excludunt. Qualia ſunt anteà deſcripta, cinis ſcorpionum, ſcarabeorum, hepatis

22 Vt pulueris polygoni minoris, betonicæ, lapillorum aſtacinorum, pulueris corticis caſsiæ

asini,testæ ouorum, ex qua exclusus recenter pullus est,hirundinum,testarum auellanæ.

Limonum succus à multis commendatur. Item & cinis vitri combusti. In vehementi siti & calore, si quidem priùs vacuatum corpus est,si debilitas visceris, aut consuetudo non prohibet, aquæ frigidæ potus largiter exhibitus aliquando calculum excludit. Aliud remedium.

℞.rad.asparagi,rad.rubi humilis ana M.2.foliorum betonicæ,polij montani ana M. 2. cicerum nigrorum M. 1. fiat decoctio in aqua pluuiali secundum artem. In fine decoctionis adde aceti scyllitici ℥.1.fiat colatura.Dosis ℥.4.cum ʒ. 1.lapidis Iudaici, aut similium.

Frangendo calculo non est remedium inuenire forsan isto accõmodatius.℞.succi limon.℔.2. succ. raphan.℔.3.succ.bipinell. beton. saxifrag. parietar. alkekeng.alth.cressionum ana ℔. ß.Misceantur simul.Quibus adde tribulor. cortic. bruge spinæ, radic. fœnic. petros. acor. enulæ, veronicæ, gentian. ireos Florent.an.℥.2.seminis melon.ocymi,bardan. milij solis,seminis petrosel. Macedonici ana ℥. 1.semin.cucumeris,portulac.citrul.ana ℥.ß. fol. & flor. beton. scolopend. aspleni, flor. viol. alth. bugloss. taps. barb. ana M. 2. f.infusio, deinde fortis expressio.In qua dissolue mell. optimi despumati ℔.2.terebinthinæ ℔. 1. aceti alb. quart. 1. specier. electar. Duc.aureæ Alexandrinæ,lithontr.ana ℥.1.f.distillatio in alembico ex arte. ℞. supradictæ distillationis ℥.3. sacch. violacei ℥.1.cinam.ʒ.ß. Detur bis in die horis 4.à cibo,neque comedat post horas quatuor.

Sunt qui agripalmæ manipulos duos contun-

dant,ſenſim affundendo vini alb.℥. 4. ſalis ſubtiliſſimè triti ʒ. 1. & factam expreſſionem potui dent. Alij aquam argentinæ commendant, aquam chamæmeli,itémque lappæ radic. decoctum.

Remedium Porphyrij & Octauij.

℞.braſſicæ ſiccæ & in puluerem redactæ ʒ.2.piperis ℥. ß. miſce. Dato ʒ. 1. ex aqua, aut aqua alkekengi,aut ſimili.

Gallus laſſatus flagris cum polytrico, trichomane, lupulo, aſparagis, aliiſque eiuſmodi ad putrilaginem coquitur:ius ſorbetur.Conueniunt præterea ſcolopendrium, portulacæ ſuccus, cucurbitæ cinis, valeriana, ſemen perſonatæ, cardui & damoſonij radix, lini, cucumeris, maluæ, fœnugræci,apij,ſeſeleos,hederæ ſemina,cyperi radix,aſari,ruſci, cynoſbati fructus detracta interiori lanuginæ,& ſpongiolæ in cynoſbato natæ, gummi,nuclei ceraſorũ,perſicorum,cortex medius corilli, ſarmenta vitis combuſta, & extincta in vino tenui, aut liquore conuenienti,vt bibatur colatura.

Electri, lapidis ſpongiæ, pul. ſaxifragiæ ana ʒ.ß. ex aqua geniſtæ,aut ſimili.

Cucurbitula, lenito priùs dolore, remollitis ac relaxatis partibus, iam non vrgente inflammatione,renibus primùm, deinde perinæo & inguinibus affigi debet.

In ſumma clyſtere mollienda aluus, leniendus venter è caſſia. Detrahendus ſanguis è crure, niſi plenitudo ſit totius corporis : ſic enim è cubito priùs. Lenientibus atque laxantibus, deinde etiam leuiter incidentibus calculus ad excluſionem præparandus eſt, paulatímque faciendus gradus ad ea,

quæ detergent, attenuant, expellunt, atque etiam vrinas mouent: multò maximè cum iam remittitur dolor, & calculus commutat locum. Quòd si iis, quæ bibuntur, nihil efficitur, cucurbitulis vtendum est. Si verò neque hoc remedio exit calculus, ad 23 relaxantia, lenientia, & initium curationis redeundum est. Relaxabunt & leniunt fomenta, cataplasmata. vt. ℞. fol. malu. bismal. parietariæ ana M.1. summitat. aneth. flor. chamæm. & melilot. ana p.1. semin. alth. lini, fœnugr. anis. ana ℥.ß. bulliant in aqua & vino albo pro fotu. Ex huius decocti magmate fingetur cataplasma, additis ol. scorpion. & cuniculi axungia. Auena, berula, gallitricum, melilotum & similia è vino albo, aut butyro friguntur, & inde fiunt sacculi & emplastra minori apparatu. Si verò translatus est calculus in vesicam, nec aliter extrahi potest, ad incisionem confugere oportet. Cuius rationem repetes ex 6. Pauli, Chirurgia Albucas. & aliis Chirurgis.

23 Vt ad cataplasmata ex raphano, nasturtio aquatico, parietaria in adipe cuniculi frixis confecta.

In hoc morbo dolor intolerabilis facit, vt aliquãdo vtendum sit narcoticis. De quibus multa anteà.

Descriptio 24 olei de scorpionibus.

℞. aristolochiæ rotundæ, gentianæ, cyperi, corticum radicis capparis ana ℥. 1. Bulliant omnia in ℔.1. olei amygdalarum amararum.

24 Quod ad comminuendum calculũ in renibus valere putatur.

Sunt qui addant succi raphani ℔. ß. vt fiat decoctio ad succi consumptionem. Alij aquam. Per hebdomadem insolentur.

Singulis libris colaturæ adiice duos scorpiones, & rursus insolentur dies 15. Gutta eius olei virgę infunditur: eodem oleo pectem & perinæum inunguntur,

Probatum quoque multis balneum ſulphureum, ex aquis naturalibus, vel ſubquadruplo ſulphure liquato in quadrupla aqua. Alij in eiuſmodi aquam calidam lintea immergunt, & calida perinæo ac pectini apponunt.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Calculi in capite concreti. Multis in partibus corporis humani calculi generari poſſunt. Obſeruauimus concretos in capite & vtero mulieris, cui diſſecandæ in Scholis publicè præfuimus. Multis in folliculo fellis leues, nigri, flaui, innatantes, aquæ, qui quandóque excluduntur deorſum. In nobiliſſima muliere 53. repertos, ſecto folliculo, videre licuit in Auernia. Puero cuiuſdam ſutoris in meſenterio inuenti: duabus mulieribus in pulmonibus: multis in articulis, iecore, liene, ventriculo. Adhærent ſæpè veſicæ, cranio, vtero. Galenus de humoribus meminit calculi in vtero. Muſa mulierem refert ex ano quinque *Lapides ex ano redditi.* lapides reddidiſſe. Quod veriſimile eſt. Nam pituita ſæpè lentiſſima inteſtino hæret, quæ poteſt concreſcere, dum ſatis non detergitur. Galenus 5. de locis affectis meminit cu- *Mirum de Alb. Sauonarolæ calculoſo.* iuſdam, qui è thorace velut grandines expuebat. Alberto Sauonarolæ mortuo decem calculi inuenti in veſica magnitudine oui columbæ & figurâ, ſinguli pendentes plus quàm ʒ.v. omnes ſimul ℥. vi. vt ſcripſit Muſa. Pituita putris & pus craſſum aliquando repræſentant calculi ſigna, vt in Præſide quo- *De calculi cauſis variæ ſunt authorũ ſententiæ.* dam multa mucoſa, viſcida, longo tempore quotidie expurgante. Sed de materia, cauſa efficiente, & generationis modo in veſica & renibus non eadem omnium ſententia. Alij aiunt multam materiam craſſam ac terream primùm cogi in vnum in veſica, cuius pars intima concreſcit, tandémque, ſi non eiiciatur, calore & frigore parte tenui conſumpta in lapillum coaleſcere. Hinc voluitur ab vrina, & ſemper ſibi adiungit atque ſic augetur. Cauſam autem efficientem eſſe tum calorem, tum frigus, vnde in ſenibus & pueris generantur, non in iuuenibus. Alij ex Hippocr. materiam faciunt vrinam aduſtam à feruore & ardore. Quorum enim aluus fluida eſt ac

ſana, & veſica, aut veſicæ os, non ardet, his facilè vrinam effluere, & in veſica nihil congregari. Quorum verò aluus ardens & feruida fuerit, in his etiam neceſſe eſſe veſicam idem perpeti. Cùm enim magis, quàm pro natura, fuerit calefacta, ſtomachus eius inflammatur. Vbi verò hæc perpetitur, vrinam non demittit, ſed in ſeipſa concoquit & adurit: & quod quidem tenuiſſimum in ipſa eſt, excernitur: quod puriſſimum tranſit ac emingitur. Indicio eſſe vrinam ſplendidiſſimam excerni inſtar ſeri. Braſauolus tertium modum affert ex eodem Hippocr. 4. de morbis. Fieri enim ex arenis, ſedimento, velut glutine, copulante. Hoc quibuſdam non placet, quia natura vt ſtatim arenam ſenſerit, protinus eiicit. Et cùm renum calculus nudus ſit, adeo veſicam vexat, vt diu non poſſit retineri, quare nec augeri. Contrà nonnulli nullum in veſica lapidem generari aiunt, quin in renibus acceperit principium & rudimentum. Indicia eſſe nephriticos dolores, qui in omnibus præcedunt, & in omnibus calculis medium quaſi nucleum reperiri, verum rudimentum à renibus exturbatum. Philot. contrà, ſæpiùs in veſica propter capacitatem calculos generari. Reſpondent capacitatem iuſtum argumentum non eſſe, & experientiâ doceri contrarium. Tantam controuerſiam neque noſtrum eſt conciliare, neque breuibus ſcholiis id poteſt præſtari. Si tamen licet ex iis, quæ apparent, quicquam efficere, cùm lapides renum & veſicæ, neque eodem colore, neque eadem figura, neque eadem ſubſtantiâ, nec in eodem ſexu aut ætate ſimiliter concreſcere ſenſus doceat, omnibus eandem cauſam, aut generationis modum tribuere, aut locum, non minùs abſurdum videtur, quàm ſi in metallis & lapidibus terrenis idem fieret. Veſicæ enim calculi ferè maiores, raro alio colore, quàm albo, aut cinereo, in pueris frequentiùs ob edacitatem, vt ait Galenus, vnde crudi humores generantur, qui calore concreſcunt. Sed fuſam craſſitiem, exceptam ob robur natiui caloris & virtutis naturalis in veſicam renes excernunt. Adde ſi vis mollia & humida corpora puerorum & fluxilia, quod plurimùm facit ad excretionem materiæ craſſæ. Quæ quia in ſenibus & adultis non adſunt, in illis frequentiùs generantur in renibus. In mulieribus rariùs propter menſtrua, & laxitatem mollitiémque viarum.

Hæc Fernelij eſt opinio ca. 43. lib. 6. Pathologici.

Philoth. cōment. in aph. 80. lib. 4.

Calculi in renib⁹ cur mulieribus rariùs generentur.

Aceruantur lactis, casei, vinorum crassiorum vsu, vt Ferrariæ: aquarum limosarum, vt Lutetiæ: alimentorum crassi succi, vbicúmque sit. Vrinæ aliquando arenosæ ex vesica: aliquando contrà. Ex his omnibus in vesica & ab arenulis, & à materia terrea atque adusta, sed multò frequentiùs ex crudo succo, limoso ac viscido, quo etiam coguntur arenulæ, calculos oriri consentaneum est, aliquandóque arenulas ex renibus in vesicam labi, sed & ex ipsius vrinæ fæce resoluto humore posse fieri, à calore stomachi ipsius, vt ait Hippocrates, quales in matulæ fundo apparent. Crassities materiæ intelligitur ex corticibus veluti cæparum, quibus lapides vesicæ integuntur, & ex compacta substantia ac duritie. A viscido humore frigus, à superueniente calore induratio, coctio & quasi assatio, vt in lateribus ex luto: vnde neque calore liquantur, neque frigore. In renibus verò ferè tinguntur rubro, vt rubrum intelligas, & flauum, & ruffum iusta ratione, quod & in arenis videre licet. Nam à sanguine, calore loci, & partis colore tingi solent. Minùs duri, aperi, & magis friabiles, quàm in vesica. Ergo magis ex arenulis coalescunt. Cur igitur multi arenas mingunt, neque calculosi sunt? Causa in promptu est. Non enim coguntur, nisi viscido aliquo, & crudo humore, tanquam glutine. Opus est tempore. Vbi igitur obstructio à crassis & viscidis humoribus, & acrior vrina ac magis fæculenta, angustiores meatus, calore superueniente à quacúnque parte, vt hepate, corde, renibus, quod diu impactum fuit in meatu, induratur & lapidescit, figurámque accipit à sinu, in quo est. Neque impedimento est, quod nonnulli respondent, ex calculo arenulas fieri, non contrà. Cur enim qui generantur in vesica, in arenulas raró dissoluuntur? Neque etiam ob id necesse est in calculo renum semper arenulas excerni cum vrina. Nam in multis dissectis probatum contrarium, qui calculosi sunt inuenti, cùm neque arenas meierent, neque laborarent vrinæ difficultate, infosso calculo in substantia renum. Archigenes & Philagrius arenas reddi volunt, cum iam calculus è rene in vesicam descendit. Rudimentum quoque in renibus quandóque accipi, accretionem verò in vesica non est negandum. Cuiusmodi calculi in medio sunt friabiles, in superficie duriores & magis cōpacti, doloréque nephritici præcedunt,

Cur multi arenulas fundũt, cùm calculosi nō sint.

Quæ omnia plurimùm conferre videntur ad curationem & prædictionem, vt in quibusdam potius ad arenularum generationem respicere, in aliis ad crudorum humorum copiam oporteat, certúmque sit in renibus, & ex arenulis faciliùs posse comminui. Calculus renum exactè describitur his signis. Dolor renum acutus adest. Sexto tamen Epid. grauis in renem dolor, cum cibo replentur. Quod ita distinguendum censemus. Cum enim in ventriculo renum figitur, vel sine dolore est, vel cum graui. Vbi incidit in vreteras, vel etiam intra renem, pungit pelliculam in exortu vreterum dolor acerbissimus. Cum etiam mouentur vehementiùs, aut spinam flectunt, dolorem acutum percipiunt, & stuporem circa lumbos & crura ob compressionem nerui à lumbis, vel, vt alij volunt, venæ cauæ. Proinde additur ab Hippocr. & in lumbos, & in testem secundum renem situm. Videtur enim quibusdam testis sursum trahi. Dolor ille fixus est, nec locum mutat, vt in colico. Frequenter mingunt. Sed paulatim adstringitur & supprimitur vrina. Vrinam enim frequenter fluere non est sufficiens argumentum liberos esse calculis vreteras, cùm vno clauso per alterum reddi queat. Suppressa vrina regurgitat, vnde alui tumor, singultus, animi deliquia, coma, dyspnœa, Cataphora, &c. Non semper arenulæ rubræ prodeunt, sed sæpiùs, præsertim vbi è renibus emotus est lapis. Vomunt pituitam inualescente dolore, & æruginosa, fastidium cibi, alui excretio difficilis. Ex libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. Sæpè sanguis excernitur ob violentiam calculi.

Renum calculi faciliùs atteruntur, quàm vesicæ.

Vrina quantumuis fluitans liberos calculis vreteras non arguit.

Clyster lenis, fomentum, vnguentum, bolus, phlebotomia. Molliuntur viæ cassiâ cum rhab. cessante dolore & vomitu. Deinde terebinthina: postea oleo amygdal. dulc. cum alphenico, vel diatrag. hinc cataplasma molliens. Postremò quæ comminuunt. Inueteratus calculus paulatim atterendus. Alioqui frustrà contendimus exscindere. Vbi iam durior & maior substantiæ reni impactus, & quasi actis digitis & radicibus inhæsit, frustrà oppugnatur. Recens natis mollior. Ille tamen atterendus paulatim, & confringendus. Alia enim remedia excludunt, alia atterunt & frangunt. Regurgitante vrina ad ventriculum vomitus cien-

dus, aluus subducenda. Alioqui vis medicamentorum hebetatur, licet ab hepate & renibus eorum quoque vis infringatur. Vehemens impulsio, commotio, affrictio, qua parte vreteres explantantur, è renibus vrinam & calculum promouent. In excludendo calculo renum videtur quædam periodus. Multis quieto dolore, nec opinantibus, excidit. Infinita propè sunt remedia in veterum libris, sed cum iudicio & delectu eligenda. Quidam nobilis Lutetiæ lapidem habuit mollem, laxum, efformatum ad instar mortarij, per quem transcolata aqua & epota mirum in modum iuuabat calculosos, & vrinam suppressam. Cauendum à nimia refrigeratione renum, quia inde angustiora vasa redduntur, & aliquando gignendi impotentia consequitur.

ANTO. VALETII EXERCIT. XLVIII.

CAlculi, lapides, arenulæ, sæpè præter naturam in renibus coguntur, humore scilicet aqueo ac terreo, tenaci præsertim & glutinoso, eò confluente, cuius portio tenuior caloris accessione exhalet, crassior exusta, exsiccatáque spatio temporis in substantiam topho similem & lapidosam conuertatur. Vide Galen. comment. ad sent. 6. sectio. 1. libr. 6. Epidem. Vnde deprompta reperias, quæ de calculi causis & signis fusiùs ab Hollerio memorantur.

Calculi renum curatio. De calculo atterendo cum cogitat medicus, prępurgata prima corporis regione blãdo cathartico, aut iniecto clystêre, toti prospicit corpori sectione venæ, si plenitudo adsit, si fluxionis metus & inflãmationis in propinquo sit, si dolor intolerabilis, atque adeò grauis febris vrgeant, viribus alioqui cõstantibus. Pertunditur vena axillaris interna cubiti è directo: quanquam Galen. in nephritico dolore

Gal. cap. 17. lib. de curãd. rat. per sang. missionem.

venam poplitis, aut malleoli ſecat. Quod non fit, niſi inflammatio, fluxio, aut copia ſanguinis aliud ſuadeat. Mox conueniet purgare, vias lenire, ac laxare. Purgatio ergo ſit eiuſmodi.

℞.caſſi.fiſt.recẽs è canna extr.ʒ.6.rh.elect.pul.ʒ.1.diaphœnic.ʒ.ß.cum puluere glycyrrh.& tragacanth.f.bol.parui, obeliis inuoluti. Vel.℞.rh.elect.ʒ.1.ß.agar.troch.ʒ.1. infundãtur ſeorſim in aqua parietar. vel vino albo, vel cicer.rub. decoct. cum tantillo cinam. Factis expreſſ.adde ſyr.de alth. vel de ſcolop.aut glycyrrh.& cathol.ana ℥.ß.f.potio.

Pauperibus in oxymelite Galeni, aqua parietariæ, aut decocto radic. aperientium diſſoluitur ℥.1. cathol.cum ʒ.2.diaphœnic. Syluius putabat clyſteres maiorem habere vim, quàm quæ per os ſumuntur, quia integris viribus ad renes perueniunt, ipſos onere magno leuant, ac velut fomento quodam dolorem mitigant. Sic autem parantur.

℞.malu.biſmal.parietar.berul.ana M. 1.flor.chamæ. melil.ana p. 2.ſemin.aniſ.fœnic.ana ʒ.2.f.decoct. & colatura ad ℔.1. In qua diſſol. benedict. laxatiu. & hieræ ana ʒ. 6. terebinth. Venetæ ʒ.3.mell.roſ.colati, ſacchar.rub.ana ℥.1.olei rutac.& aneth.ana ℥.1.ß.f.clyſter. Vel. ℞. decoct.remol. addita ℥.ß.ſemin.fœnic. vel hydromelitis bene coct.℔.1. In qua diſſolue quæ ſuprà.

Quòd ſi leniendus tantùm ſit dolor, ex ol.amygd. dulc.lini, & chamæm.ana quart.1.f.clyſter. Reiecto clyſtere hæc imperentur.

℞.ol.amygdal.dulc.℥.2.vini maluatic.℥.4.Cap.poſt clyſterem.℞.parietar. M.3. frigantur cum oleo de ſcorp.& amygd. dulc.f.cataplaſma pro renibus.

Si calidiores fuerint renes, illinetur eorum regio oleis roſ.& violaceo lotis in aqu. plantaginis, aceto tantulo addito. Ab his præſcribetur apozema ad

calculum conterendũ,quale hoc eſt,quod Hollerio & Syluio fuit familiariſſimum.

♃.radic.althææ,gram. acetoſ.petroſ.ana.℥.1.brugeſpinæ & ramuſculor. eiuſdem,ſerraturæ ligni guaiaci ana ℥. 1. cortic. radic.cappar. thamariſc.& fœnic. ana ℥. ß. ſemin.aniſ.fœnic. milij ſol.hyper.ſemin. cucum.cuſcut.citr.ana ℥. 2. folior. biſmal.M.4.beton. viol.maluæ ana M.1.end.ſcariol. agrim. ana M.ß.fol.pariet.capill.vener.ceterach, ſcolopendr. cuſcut. ana M.1.paſſul.mundat.iuiub.ana num. 12. fruct.alkekeng. num. 30.flor.beton. hyperic. biſmal.malu. tapſ.barb. viol. borrag. ana p.2.aquar.ſtillatit. halicac. parietar. end. portul. acetoſ. chamæmel.ſucc.limon.ana ℥.2. aqu. fontanæ puriſſ.q.ſem.fi. decoct.ad ℔. 2. In colatura diſſolue ſyrup. de althæa & de limonibus ana ℥.4.f.apozema conditum exarte. Vel in colatura diſſoluta ℔.1.ſacch.& ſyrupor. prædictor.ana ℥.2.fi. ſyrup. perfectè coctus,vtendus per ſe,vel cum vino albo.Vel.♃.rad. petro fœn.apij, temperatar in aceto fortiſſi. per noctem, cordibus abiectis,ana ℥.ß. rub.maioris ℥.1. capill. ven. ceterach. adianth.bardan.ana M.1.ſemin.aniſ.alth.milij ſol.ameos ana ℥.ß.ſemin.melon.℥.1. vuar. paſſar. ℥.ß.glycyrrh.raſ.ʒ.2.cicer. rub.trium.flor.cardiac.ana p.1.aqu.font.q.ſuffi.vini alb. ℔.ß. f.decoct.ad ℔.1.In colatura diſſol.ſyr.capill.ven.& oxymelitis ſimplicis ana ℥.2.f.apoz.in treis doſ.

Vulgò probatur decoctum cicer. rubrorũ. Ioannes Vaſſæus Medicus celeberrimus improbabat, quod renes vlcerare contenderet ex Dioſcoride. Eius loco aiebat ſaluberrimũ eſſe remedium decoctum ſummitatum althææ, braſſic. rub. cum melle optimo,& butyro recenti. Huius decocti vſus eſſe debet per dimidiam horam ante paſtum.

Alij iuſcula inſtituunt ex malu. biſmal. bipinell. ſaxifrag.berul. herniaria, violaria, radic.lappæ maioris, aſparag. quinq. foliis cupreſſi, ciceribus rub. radic. petroſ. fœnic.in aq. fontana ad mediæ partis cõſumptionem,quorum vſus ſit ante paſtũ. Obeſis corporibus,

corporibus,iisque priùs benè purgatis,guaiaci decoctum conferet. Honoratus Castellanus maximè probabat decoctum vrticæ nouellæ,sed præsertim veris initio vsque ad Maium. Efficacius fuerit, si sumpta electarij sequētis tabella vna superbibatur.

♃. nucl.persic. ʒ.2. lapil. lync. Iudaic. ana ℈.1. milij sol gran. alkekeng.gram. ana ʒ.ß. polypod. ʒ.1 genist. asparag. semin basilic. ana ℈.2. nucl. mespilor. ana ʒ. 1. ß.semin.apij, saxifrag.fœnugr. ana ʒ. 1. semin. bismal. dauc.ana ℈. 1. electarij lithontr. ʒ. ß. Puluerata singula excipiantur saccharo anthosato in aqua parietariæ,siue saxifrag.dissoluto,fiántque tabellæ ponder.ʒ.3.

In præscribendis eius generis remediis habeatur ratio naturæ ægri, & aëris. Vbi enim frigus dominatur,semin.apij,petros. Macedon. saxifrag. aspar. addi possunt:vbi verò calor,semen.acetos. end. pepon.melon.pulu.diatragacanth. frigid.Ad comminuendum & deturbādum calculum sunt qui gallinæ ventrem exenteratum malo citrio vno minutissimas in partes dissecto, sem.bardan.melon.alth. ana ʒ.ß.& cicer.rub.p.2. infarciunt, elixant, iusculum sorbendum exhibent, ídque continuant per aliquot dies,post terebinthinæ vsum.

Alij has pilulas maximè commendant.

♃.lapid.Iudaici,linc.ana ʒ.1.nucleor. mespilor.ʒ.ß.tragacanth.gumm.cerasor.& persic.ana ℈.1. teruntur omnia,& incorporantur in ℥.1.terebinth.pro dosib.3.

Hoc quoque vulgi experimentum minimè contemnendum.

♃.radic. enul.℥.ß.granor.alkekeng.℥.2.baccar.iuniperi ℥. 1.glycyrhriz. ʒ. 6. omnia tusa in vino albo bulliant: colatura detur.

Lignei ramusculi,vel cortices radicum brugespinæ siccantur in clibano, vt teri possint in mortario.

Puluis transfunditur per setaceum, vt sit tenuissimus. Exhibentur eius pulueris ℈.4. cum ℥. 4. vini alb. bis in mense, aliis opportunis calculo, arenulis, semel. Infinita alia reperiuntur remedia, in quibus præscribendis eam cautionem seruare nos oportet, vt nimiùm acria & calida diuretica (quę alioqui vrinæ cohibitio huic affectu familiaris exposcit) declinemus. Hæc enim calculum cogerent magis, & indurarent. Si ex deciduo calculo renibus vlcus impingatur, proderit terebinth. emulsio amygdal. ex aqua hordei, vel mulsa, vel plantag. decocto, addito syrupo de althæa. Si calculus in vreteribus resistat, fotus, balnea, semicup. vias dilatando præsentaneo erunt remedio.

Galen. lib. 5. Simp. & lib. 10. de cōpos. pharma. κατὰ τόπους.

De lapide vesicæ. CAP. 49

CAlculus vesicæ curatur eodem modo, quo calculus renum. Nihilominus tamen in calculo vesicæ fortioribus opus est medicamentis, quàm renum.

Calculus vesicæ si per fistulã vrinariam exitum non habeat, sola chirurgia curatur.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Signa lapidis in pueris sunt, vrina aquea, similis lactis sero, sedimentum arenosum & tensio virgæ, alioqui non conueniens illi ætati. Cum factus est, difficultas meiendi, vrina subcruēta, dolor in eius excretione, pruritus in pręputio ex motu lapidis & arena, vel etiam lapilli parui ex attritu. Certissimum signum, si meiendo aliquid egerunt, aut egerendi cupiditate tenentur. Cum sedent repentè, vel sedendo concutiūt vehementer alterum pedem, dolorem sentiunt iuxta anum, in ima parte pudendi. Nonnulli iubent ad certiorem distinctionem ægrum equitari, saltare, exercerique vehementiùs. Inde exhiberi lapidem comminuentia, & subsidentia in vrina inspici. In qua si tribus aut quatuor diebus puluis appa-

reat, lapidem esse durum: si lapidum frusta, & quasi arenæ tophum: si nihil horum appareat, lapidem proculdubiò non esse. Sed cauendum, ne exercendo in ardorem vrinæ incidant. Ponunt autem tripliciter in vesica lapidem generari. Ex arena, sed rarò, vnde fit tophus: ex lapide iam in renibus concreto: & ex fæce vrinæ. Cùm verò lapis iam vlcus excitauerit, aut carnem, signa confundi. Omnibus tamen certiora signa digiti in rectum intestinum, cui vesica incumbit, immissio, & cathæter, sed quæ non sine dolore adhibentur. Suppressa vrina corpore supino & concusso si prodeat, lapis meatum occludebat. Neque cathæteri semper fidendum. Mercatori cuidam omnia calculi vesicæ signa aderant. Cathætere probari non potuit. Mortuo duo magni calculi inuenti sunt, singuli ℥.ij.ß.membranâ inclusi, vtrique sua. Vbi concreuit in vesica, ferè maior euadit ob maiorem capacitatem vesicæ, & colluuiem. Tum non mutatione ætatis, sed sola Chirurgia curatur. Atque aliquando liber est, interdum hæret vesicæ, nec nisi vi extrahitur. Nam vt matula excrementa hærentia contrahit, ita vesica imbecillior. Deinde imbecillitate vesicæ & angustiis viarum impeditur exclusio. Hinc mors, quia febris & inflammatio sequuntur. In consilio secandi videndum qua parte sit, & an sine periculo eximi possit, an pertinaciter hæreat, an sit in meatu virgæ, & anfractu colli eiusdem. Contusio ab asperiore & longiore operatione inflammationem, gangrænam, mortem denique infinitis adfert. Sunt, qui iniecto oleo scorpionum & aliis per penem contendant frangi posse. Vidimus mulierem, quæ inunctionibus & suctu penis multos liberauit. Sunt qui napo orbiculato oleum accommodatum immittunt. Napum coquunt: deinde ad modum emplastri pubi admouent.

Sunt, qui aperto vesicæ collo, quomodo Lithotomi faciunt, viam aperiant, nulla vi eiusmodi illata, quæ inferri solet à vario genere ferramentorum, vbi calculus extrahitur. Atque ea ratione facta viâ, aliquando sponte naturæ calculus, nisi grandior sit, excluditur. Hoc in mulieribus facilè ob breuitatem & rectitudinem colli vesicæ, vix tamen sine læsione aut laceratione sphincteris, vnde sequitur inuoluntarius vrinæ exitus. In viris difficiliùs ob reflexionem, quæ fit in modum literæ. S. Tutior tamen videtur hæc ratio. Sed si

lapis grandior ſit, inſtrumentis intrâ frangendus. Deinde ſectio facienda paulò ſupra anum, qua parte eſt ſphincter ſecundum fibras rectas.

ANTO. VALETII EXERCIT. XLIX.

Lapidis vesicæ cauſæ ex Gallen. cōm. ad ſenten. 15. ſect. 3. lib. 6. Epid.

Lapis veſicę cauſa eſt morbi, nempe obſtructionis vrinæ excretionem præpedientis. Morbus tamen in numero eſſe poteſt, ſi videlicet adeò ſit ingens, vt veſicæ ipſius circa vrinam obuolutionem fieri vetet. Huius quoque cauſa craſſus eſt & crudus ſuccus per venas cum vrina in veſicæ capacitatem delatus, qui tanquam fex ſubſidens ſenſim lapideſcit. Quam ad cauſam accedunt innata veſicæ frigiditas (neruoſa enim eſt & exanguis) ampliſſima eius cauitas (vnde non neceſſe ſtatim humorem illum excerni) longior in veſica eiuſdem humoris cunctatio. Sæpè tamen lapis ille è renibus per nephriticos dolores excidit. Signa ſunt aſſidua penè pudendi frictio, erectio cum meiendi deſiderio, inceſſens alui ſoluēdæ libido, vrinæ crudæ, &c. Quòd ſi calculus in veſicæ ceruicem ſe intruſerit, vel vrina continuò propellitur, & guttatim emittitur, vel ſupprimitur omninò. Curatu difficilis eſt veſicæ lapis, quia medicamenta integris viribus, ob longitudinem viæ, eò non pertingunt, & durior eſt in veſica, quàm qui concreſcit in renibus, lapis. Si tamen non ita ſit magnus & prædurus, poſt vacuatum, ſi fuerit opus, per venæ ſectionem corpus, & redundantem humorem perpurgatum, fient iniectiones per fiſtulam argenteam in veſicam: quales ex ſucco limonum, ſaxifragiæ & ſimilium, vel ex decocto cōuenienti & oleo ſcorpionum concinnantur.

Signa lapidis veſicæ.

Vel.♃. cresſion.parietar. ana M. 1. petroſ. cum radic. p. 1. f. decoct. in aqu. pariet. & vino alb. ad ℔. 1. ex qua cum melle Narbonenſi f. hydromel. colatum & clarificatum pro iniectione.

Satius etiam fuerit, maximè ſi ſuſpitio ſit calculum eſſe in meatu vrinario, huius decoctionis vaporem in veſicã recipi per infundibulum oris anguſtiſſimi, vt caculum, aut materiam craſſam, viſcidam, ipſi hærentem diſſoluat. Ex vſu quoque erunt inunctiones pubis & perinæi ex axungia cuniculi, ol. ſcorpion. itẽ emplaſtra ex gummi ammoniaco, bdellio, ſagapeno, diſſolutis in aq. ſaxifrag. oleo ſcorpionum, additis pulueribus lapidis Iudaici, lyncis, & ſimilium antè explicatorum. His ſi nihil proficitur, tota ſpes curationis ad lithotomiã conuertẽda. Rarum eſt, & miraculo plenum naturæ opus: quæ nonnunquam viam ſibi molitur, per quam calculum excludat. Id mihi aliàs, dum Burdegalæ agerem, videre datum eſt vnà cum. Emanuelle Phauorino, Medico & Philoſopho eminentiſſimo, Præceptore meo mihi multis nominibus ſemper obſeruando, colendo & memorãdo. Erat in ſuburbiis Diui Seuerini lignarius faber, qui calculo vexabatur, figura, vt poſtea ex conſpectu conſtitit, lõgiore. Hic cùm ab ima parte acutior & aſperior eſſet, veſicam prærupit: tum & teſticulorum tunica præfracta poſt multos ac penè intolerabiles dolores, tandem in conſpectum venit: quo facilè deducto cùm multi hominem moriturum iudicarent, ille tamen præter opinionem conualuit: hoc ſolum ex tanto malo homini incommodo relicto, quod inde ſemper vrinam reddit. Idem de quodam Nicolao

Rustico recenset Beniuenius cap.78. libr.de abditis morborum causis.

De ardore vrinæ CAP. 50.

1 Et diuturnarum, necnō crisi propria partu alicuius affecta, aut etiā materiæ auersione, vt in parotidibus & surditate.
2 Abradendo, exasperādo, & inflammando.
3 Quia est symptomaticus ipsi vesicæ, non autem ipsius vesicæ symptoma.
4 Si serum in vitio sit, & æstu incanduerit: aut si à mistione bilis ardor vrinæ fiat.
5 Humorem ad intestina deriuādo, qui ferebatur ad renes.

IN iudiciis acutarum 1 febrium & bilis plurima aliquando excernitur à natura, quæ si diffluit in vesicam, ardorem 2 vrinæ facit. Vrina sero sanguinis & bile constat. Cùm autem alterum acrius, vel augetur proportio bilis, ardor vrinæ fit. Vrina omnis acris est, sed multo maximè sentitur acrimonia, si pars vlcerata est, effluit. Ad vesicam glandulosa sunt corpora, quæ humorem reddunt, vnde vrinæ acrimonia temperari potest. Ea exsiccantur immodico coïtu, morbo aut medicamento, quæ causa ardorem vrinæ gignit. Sanies quoque acris ex superiori corpore in vesicam defluit, quæ vrinæ mixta ardorem facit. Cognita causa de phlebotomia, purgatione, & aliis remediis cogitandum. Phlebotomia 4 tum conuenit, cum calidius corpus est, è brachio.

Purgatio 5 & diuertendo, & acriorem humorem repurgando connenit. Sed priùs considerandum est, an solùm leniendum, an etiam detergendum. Vbi sola humoris acrimonia est, leniendum solùm. Vbi vlcus, etiam detergendum.

Leniendo conuenit Cassia: detergendo, terebinthina. Vtriusq; virtus augetur, aut temperatur iis, in quibus dissoluitur. Itaque si leniendum, imperabis ℥.10. cassiæ, aut ℥.1. dissoluésq; in decocto iuiubarū, passularum mundatarum, sebesten, prunorū & similium. Si detergendū simul & leniendū, dissolues in aqua hordei, in sero caprino, in julepo violato,

qui & lenit & deterget. Terebinthina, vt priùs dictum est, vtêris. Aliquando rhabarbari ʒ. aut ℈.4.6. ʒ.2.cassiæ commiscebis, atque ita dissolues, vel cum saccharo coges in bolum.

Quod attinet ad reliqua remedia, reuocanda sunt in hunc locum, quæ de Stranguria ab vrinæ acrimonia dicta sunt. Si tantùm humoris acrimonia est, leniendum : si etiam vlcus præterea, detergendum & consolidandum. Leniunt iulepus & syrupus de violis, maluæ & bismaluæ frequens vsus. Aqua ex iisdẽ distillata. Decoctum glycyrrhizæ rasæ, passularum mundatarum, prunorum, iuiubarum, sem. communium frigidorum, psilij, cydoniorum, lac muliebre, oua & similia. Imperabis ergo.

℞. aquæ maluæ ℥. 4. iulepi violati ℥. 1. ß. Atque vbi leuiter detergendum, vteris syrupo viol. de iuiubis, de nenuphare, de papauere. Et his quidem magis, si maior ardor est, hósque syrupos dissolues in supradictis decoct.

Semina melonum excorticata & mundata ʒ. pondere, aut ex iisdem seminibus, semine cucumeris & cucurbitæ cum amygdalis dulcibus imperabis lac amygdalinum, aut hoc ipsum iubebis comparari, dissolutis amygdalis in decocto prędictorum seminum : atque vbi vigebit ardor, semina hyoscyami albi & papaueris albi & psilij commiscebis. Sem. lini, althææ & cydoniorum, eidem vsui esse possunt, si parentur, vt dictum est, vt vel hordeatis, vel lacti amygdalarum misceantur. Deterget iulep, id est, aqua sacchari : sed leniet magis, si saccharum violatum sit. Plurimùm laudatur medicamentum ex trochiscorum alkekengi ʒ.1. iulepi violati ℥.3. Hocque

vtendum erit, vbi maior ardor eſt. Lac muliebre & bubulum leniens magis. Ouillum confirmat. Caprinum & aſininum detergent magis. Serum ſeparatum ab his generibus lactis magis detergebit. Sed quia ardoris ſenſus magna ex parte ſentitur ad collum veſicæ & extremitatem glandis, propterea iniectionibus in colem, turundis quoque in foramen virgæ vtendum eſt. Leniendo lac muliebre iniiciendum eſt.

Liquor tenuis albuminis oui agitati, atque deſpumati, vel hoc.

℞. mucagi. ſem. pſilij & cydoniorum extractæ in aqua cucurbitæ, violarum, maluæ ana ℥. ß. lactis muliebris vnc. 1. liquoris oui drach. 2. miſce pro iniectione.

In maximo ardore mucagines ſeminis hyoſcyami & papaueris commiſceri poſſunt, vel caphuræ Gr. 6. aut plura, vel opij Gra. 2. aut 1. Turunda intingi debet cerato roſaceo Galeni, quod ita compa rabis.

℞. olei roſarum ʒ. 6. lauetur ſexies ex aqua roſarum. Deinde cum ʒ. 2. ceræ lotæ fiat ceratum liquidum in duplici vaſe.

Poteſt & hoc ceratum refrigeratum affundi ſucco plantaginis. Et hoc magis, vbi extremitas virgæ vlcerata eſt.

In dolore vehementi diſſolues caphuræ ℈. 1. in aquæ roſarum aut violarum ℥. 1. vel in vino dulci: opij Gra. 2. atque ita linamentum, id eſt turundam, in his liquoribus madefacies, & molliter indes in virgam.

Si detergendum, ſupradictis iniectionibus addes

saccharum, vt non solùm lenias, sed etiam detergeas, vel aquam hordei, vel serum lactis cum modico saccharo. Cum verò vlcera detersa sunt, conueniunt, quæ consolidant, vt.

℞. sarcocollæ ℈. 1. amydi, ceruſſæ lotæ ana ℈. ß. nutriantur in lactis muliebris aut caprini, vel ouilli ℥. 2. Fiat iniectio in virgam, quæ ter aut quater in die reperatur. Aliud.

℞. aluminis plumæ (sciſſile vocatur à Galeno) sacchari ana ℈. 1. mellis ʒ. 1. ß. vini albi austeriusculi ℥. 2. leuiter bulliant. De colatura fiat iniectio. Conueniunt & hæc.

℞. succi virgæ pastoris depurati, succi plantaginis ana ℥. 1. boli armenæ, mummiæ ana ʒ. ß. misce pro iniectione consolidante.

Trochisci de carabe, de terra sigillata, bolus armena, tragacanthum, trochisci de spodio ʒ. 1. pondere diſſoluuntur in ℥. 2. succi equiseti, plantaginis iulepi violati, syrupi myrtillorum, diluti, vbi consolidandum est. Sed trochiscis de carabe in maiori ardore vtendum est.

In curatione ardoris vrinæ clysteres 6 ex iis, quæ leniunt, iniici debent. Quales multos habes de dysenteria. Atque vbi humoris acrimonia causa est, sudoris prouocatio & vomitus ex vsu sunt. Inunctiones pectinis & perinæi, è descripto cerato, rosaceo, oleo violato, de nuphare, de mandragora, de salice, cucurbita & cucumere.

6 Vt ex decocto maluæ, althææ, violariæ, decocto capitis veruecini.

Balnea, immersio pudendi in 7 decocto leniente.

Laudatur à multis iulepus ex aqua acetosæ & quarta parte sacchari violati. Postremò partes affectæ roborandæ, de quo in Gonorrhea.

7 Vt in lacte in quo decoctũ fuerit verbascum.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Per penem redduntur vrina, ramenta, pituita, vermes, pus, semen & sanguis. Vrina duabus partibus constat, sero & bile. Hæc si superat, aut serum sit acrius, fit vrinæ ardor aliquando etiam per crisim. Sunt & glandulæ ac parastatæ humore quodam tanquam saliuâ confertæ, quæ vrinam temperant. His resiccatis aut malè affectis idem quoque ardor excitatur, id est, dolor quidam, qui sentitur inter meiendum. Multæ quoque sunt aliæ caussæ, quæ ad dysuriam pertinent. Sæpè pituita putris, aut salsa, vt in senibus, aut pus acre permiscetur vrinæ. eámque acrem reddit, aut illa omnia cum vrina exeuntia dolorem excitant, præsertim si qua sit exulceratio, aut inflammatio. Sed in vlceratione ramenta quædam simul conspiciuntur. Non erit inutile sigillatim de singulis agere, non solùm ad huius affectus distinctionem, sed multorum etiam aliorum, quibus hic permiscetur, aut similitudine quadam respondet. Puris & pituitæ differentia obseruanda, tum ex iis, quæ præcedunt, tum ex natura rei. Pus præcedit dolor, cruor, grauiùs olet, minùs viscosum est. Contraria in pituita. Nam rarò dolor, nisi cùm putris, salsa, frigidior. Memini frequenter vidisse interceptam vrinam crassa pituitâ, quæ dolorem & ardorem, vt in calculo, excitaret. Vidi & intolerabili cruciatu aliquot diebus affectum, qui pituitæ partes velut crystalli, aut concocti succi, quem gelatinam vocant, globulos colore aqueo pellucidos eminxit. Duos itidem, quibus pituita putrescens in vermes vertebatur, quos emingebant. Beaucler Aduocatus post dolores renum magnum vermem eminxit. Quidam literas ad Hispanum scriptas ostendit, quibus consilium petebatur pro calculoso, cui eiectis calculis aliquot & arenulis prodierant duo vermiculi acuto capite, corniculato, ventre & dorso testula inductis instar testudinis, nigri, nisi quòd rubebant ventre. In quo videtur generatio quædam esse à putredine pituitæ, calore multo totius venosi generis eam pituitam ita conformante. Quemadmodum cum fit τριχίασις, id est, capillitium illud, de quo agit Galen. Aphor. 76. libr. 4. id est, pituita, quæ in longum diducta à calore exurente capillos repræsentat aliquando ad dimidium cubitum,

Vermes per vrinas excreti.

ex vſu craſſioris alimenti genita, quæ cum vrina craſſa excernitur. Viſcidior enim fit, & reſiccatur non omninò quidem, ſed vt in longitudinem produci poſſit. Aliquando animatur, vt cætera animalia, quæ ex putredine ortum habent. Archigenes fieri putauit à fluxione mucoſa, vnde & foliacea, & veluti pili, aliquando implexi, breues, longi, & materia quædam è venis ad renes, vbi cogitur. Galenus ſcribit, in quibus talia exeunt, ſemper vrinam eſſe craſſam. Contrarium experientia docuit. Quidam annis pluſquam viginti tales vrinas cum capillitio emiſit ruffas, mediocri conſiſtentia, non craſſas. Temperamentum illi erat bilioſum, ſatis tamen quadratum & carnoſum corpus. Multis idem contingit: aliis cum craſſa vrina. In Præſide Longueil pituita lenta, corrupta, quam incredibili quantitate multis menſibus eminxit & deiecit, quoties ſumpſit medicamentum, cum vrina tenui, ſeroſa, ſimili ſero lactis. Opportunus erat arthritidi & calculo. Sed vtróque affectu liberatus, vigiliis, frequenti mictu dolorifico torquebatur. Malum modò remiſſius, modò acerbitus per frigora & humidum cœlum. Modò ſtillicidium, mictus exiguus & frequens, modò vrina largior. Remittebatur dolor, tum acerbior redibat. Penis & crura condolebant. Vrina modò mordax, modo contrà. Eadem omninò apparuerunt in Procuratore ad Paruum pontem. Vtríque ætas annorum circiter 52. hepar calidius, ſitis multa. Sed Præſes naribus nihil expurgabat: alter contrà. In ſacerdote Normano multa mucoſa per vrinam prodibant, ſæpè emingebat. In his omnibus cum pituita acris, ſalſa, putris, frigidior erat, dolor excitabatur. Creditur tamen pituita viſcida & parùm permixta, cum dolore excreta & magno conatu in vlcere renum aut veſicæ calculo tantùm emitti. In aſthmate aut ſimili affectu, morbi vel magnitudinem, vel mutationem ſignificat. Quæ omninò ſine dolore exit, & in fundo craſſiori farinæ ſimilis apparet, crudus ſuccus eſt. Quem ſæpè ſequitur renum aut articulorum dolor aut calculus, aut morbi longitudo, aut corporis conſumptio. Pus reſudat & effluit ab abſceſſu, inflammatione, vlcere. Non ſemper ſanguini permiſcetur. Multi enim renum abſceſſus reperiuntur, in quibus pus ſolùm, certis interuallis cum vrina excernitur, vt in duabus mulieri-

Vrinæ cum capillitio emictæ.

bus, altera vxore Senatorij Consulis Claudij Fabri: altera vxore Vincentij Fabri negotiatoris. In aliis quoque, qui inde tabidi mortui sunt. Sanguinolentum aliquando. Vtrúmque exactè vrinæ permixtum, aut residens, sed post longum tempus, vrina etiam inde crassiore reddita, è renibus est, præsertim si dolor fixus in lumbis præcesserit, aut calculus reiectus fuerit, aut ex vreteribus vlceratis transitu calculi, vel in illorum cauitate orta post vlcus caruncula. Sed copiosius è renibus, quàm vreteribus. Cito subsidens, viscidum, muco permixtum, cum scammulis minimè carnosis, è vesica, si nullus dolor in lumbis aut circa pubem grauitas præcesserit. Sine vrina profluit è pene, vt dicemus. Neque tamen è renibus, aut vesica semper exit. Ab omnibus enim ferè partibus superioribus miro naturæ artificio, & per corpus confluxile facta exudatione modò in intestina, modò in vesicam exoneratur. Mulieri cuidam intolerabili cruciatu vrina purulenta profluebat. Mortua post quartum mensem, & dissecta, duo calculi in corde cum multis abscessibus paruis inuenti, renibus integris & viis vrinæ. In qua verisimile est, aut potius necessarium, pus acre per vrinas naturam expurgâsse, quoad fieri potuit. Carnosa ramenta à renibus: furfuracea non semper à vesica. In febri enim ardente & colliquante à tunica venarum ita exesarum acrimonia (quo modo à cutis superficie pituita salsa & mordente erosa) furfures redduntur. Aliquando in eadem febre ardente ab adusto sanguine, præsertim crassiore & melancholico, ac veluti in cinerem resoluto. At in vrina mediocriter habente, ægroto non febricitante, à vesicæ scabie & prurigine oriuntur. Semen præter naturam & voluntatem effluit vasis relaxatis, imbecillibus post immodicum coïtum, colliquato corpore, vlcere irritante, frigidis flatus generantibus, acriore semine, retento ob contortionem pudendi. Si nihil horum neque renes neque vesica patiantur, frequentiùs Parastatæ, aut glandulæ semen retinentes, quæ sunt in vasis circulatoriis in parastatas desinentibus, aliquando præter naturam affectu laborant. Sunt autem multi, vt inflammatio, vlcera, scissuræ, resiccatio. Inflammatio sine coïtu à semine retento, & illic putrescente, vnde puris reiectio, pudendi mador, erectio, aliquando etiam à partibus vicinis inflam-

Calculi in corde inuenti cum abscessibus.

matis, vt in hæmorroidibus: nonnunquam defluxu humorum post equitationem longam, celerem, acrium nimium vsum. In vlceribus maior puris quantitas, minor ardor, quàm in inflammatione. In scissuris, solus vrinæ ardor absque puris emissione. Si post coïtum præsertim cum infecta, Parastatæ aut glandulæ inanitæ & calfactæ halitum quendam tetrum contraxerunt à concubitu, efficitur ardor vrinæ, quem vulgò propriè vocant *Chaudes-pisses*. Erigitur vrethrum, vrina cum maximo dolore redditur, sanies liuida, virescens, mordicatio in meatu. In erectione pudendi fit etiam contractio cum dolore, non in neruo cauo, vt nuper nonnulli scripserunt. Nam sic erigeretur potius, quàm inflecteretur: sed ob plenitudinem, vel inflammationem, vel inanitionem in meatu vrinæ. Vnde sæpè fit, vt qui tum vtuntur coïtu, vt erecto membro illis scissura fiat, aut vlcus. Hinc vel exitus vrinæ quasi cuniculis factis per anum, aut aliquam aliam vicinam partem, vel carunculæ, tanquam fungi concrescentes, aut tubercula in anfractu colli vesicæ, aliquando reliqua fistula penis, à quibus & ἰσχουρία, & dolor grauis in meiendo. Oribasius calore loci scribit huiusmodi φύματα celeriter suppurari ex Hippocrate. Experientia tamen docet sæpiùs carnem absumentibus curari. Sæpè hic decipimur specie calculi: vt in nobilissimo viro post vrinæ cruciatum in octauum mensem ambigentibus Medicis & Chirurgis de calculo, adhibitis frustrà remediis tandem apertio facta, vt solent Lithotomi. Liberatus omninò dolore non inuento calculo, sed carne in collo vesicæ, quæ paulatim consumpta est conuenientibus remediis. Harum omnium affectionum curationem exponere non est huius instituti.

ADMIRALI D'ANNEBAVLT. *Caruncula in vesicæ collo calculum ementita.*

ANTO. VALETII EXERCIT. L.

Ardor vrinæ vesicæ potissimùm ceruicem, atque adeò pudendi meatum infestat, punctiles inferens cruciatus. Causam habet pituitam salsam, aut bile acri commixtam, iecoris & renum calore vehementiore genitam. Ad hanc noxam

Ardoris vrinæ causa et curatio.

quàm diligentiſſimè attentum Medicum eſſe oportet: ſiquidem vrinæ acrimonia, dum perſeuerat, veſicæ & vrinæ meatuum exulcerationem creare ſolet. Quamprimùm igitur humor acris vacuatur, calórque iecoris & renum reſtinguitur. Blanda purgatio ſit huiuſmodi.

♃ glycyrrh.raſ.polypod.quern.radic.oxylapath.ana ʒ.2. fol.lactuc.& portul.ana M.ß. ſebeſt. n.4.ſemin. melon.& cucumeris ana ʒ. 1. flor. viol. p.1.f. decoct. & colatura ad doſ. Infunde rh.elect.ʒ.2.ſantal.citr.℈.2.In expreſſ.diſſol.cathol. & ſyrup.viol.ana ℥.ß.f.potio.

Ex caſſia ſola, vel cum rheo, ex catholico, vel terebinthina in aqua refrigerante lota, commoda quoque purgatio. Sanguinis miſſio calorem minuendo, & partem materiæ auertendo atque vacuando mirificè prodeſt. Secatur vena cubiti, maximè vbi plethora, tum deinde poplitis, ſi chirurgum nacti ſumus in artis operibus exercitatum. Iuuat vtríſque natibus deriuationis ergo cucurbitulas affigere. Dein verò humorum acrimonia obtundetur emulſionibus vulgò appellatis.

Vt. ♃. ſemin. melon. cucurb. papaue. alb.ana ʒ.3.amygdal. dulc. recentes & mundat. n. 10. contundantur in mortario lapideo, ſenſim affundendo aquæ decoct. hord. ℔. 1. ß.f.emulſio, quæ edulcetur ſacchar.℥.1.ſyrup. violacei ℥.1. ß. pro doſib.4.

Alij imperant oleum recens amygdal.dulc.cum aq.hord. ſyrup.viol. vel iuiubino, vel papauerino. Licebit & iiſdem vti ſyrupis in decocto ſemin. refrigerantium ſolutis. Nec omittenda, quæ admouentur. Iecur calidius temperetur litu ex oleo roſ.& abſynth.pauco, aceti etiam roſacei tantillo addito. Renes cerato refrigerante Gal.cum aceto emollito.

Interim vesicæ regio cum toto pudendo decocto tepido fouebitur, ex floribus viol. nympheæ & frigidis seminibus instituto. Si vlcus relinquatur, tergetur iniecta per syringuam aqua hordei, aut saccharo rosaceo. Vnietur denique lacte vaccino, addita pompholyge, bolo armenica, aut similibus puluueratis.

De inflammatione renum. CAP. 51.

REnes inflammari contingit vlnere, attritu, assidua equitatione, corruptelâ & affluxu humorum, potis pharmacis. Dolor pulsatilis in lumbis, & superiùs ad nothas & hepar, si ren dexter, inferiùs ad vesicam & femur, pestinem, pudendum: stupor cruris respondentis. Sternutatione, concussione corporis & vehementi motu lancinatio vehemens. Extrema suræ præcipuè & pedes, frigent, febris vehemens. Vrinæ primùm retinentur, aut tenues fluũt & aquosæ. Procedente morbo in peius, rubræ: deinde crassæ & mucosæ: quæ, vt augetur malum, ita augentur. Nausea, vomitus biliosus, cordis morsus. Quibusdam animi deliquia & sudores syncopales. Sistitur venter: vnde inflatio & ructus. Breuibus aut maioribus interuallis exacerbationes.

Initio molli clystere pauca quantitate leniatur aluus: detrahatur sanguis: frugaliter viuat. Hordeato satis liquido, & iusculis mitigantibus vtatur. Vino, mellitis, diureticis abstineat. Iniiciãtur cum clysteribus, iam puro intestino, quæ leniant. Exacerbata inflãmatione iterum phlebotomia, cataplasmata è farina hordei primùm in mulsa, deinde passo ex

farina dicta, & iis quæ leniendo discutiant & roborent. Cataplasmatis non cedente morbo cucurbitulæ cum scarificatione applicentur lumbis & ilibus. Insessiones deinde parentur ex decocto lenientium & resoluentium, roborantium. Priùs tamen cum vesica hydrelæo plena cum spongiis foueatur locus. Tum ad cerata & malagmata ex eadē materia eiusdem virtutis. Vtendum quoque potionibus narcoticis, & cocta inflammatione (quod vrinis crassis euntibus & boni sedimenti intelliges) diureticis. Mesuæus initio ex farina hordei, rosis & similibus repellentibus, deinde mixtis detergentibus chamæmelo, &c. Emplastrum de muscillaginibus, deinde de meliloto. Lactis asinini vsus cum modico melle efficacissimus renibus exulceratis.

ANTO. VALETII EXERCIT. LI.

Renum inflammatorū notæ.

RENES phlegmone tentari indicant febris inordinata, nec vsque adeo ardens, sed cum horrore & rigore insultans, mictio frequens, grauis dorsalium partium dolor, iisdémque in partibus pondus veluti propendens. Remedia sunt, venæ sectio (si modò nihil aliud prohibeat) citra cunctationem in principio celebrata, admota topica mediocriter refrigerantia. His si non cesserit phlegmone, neque symptomata conquieuerint, pus hac in parte colligi indicium est. Atque tum suppuratio, quæ alioqui fuerat declinanda, vitatis impendio calidis, promouebitur cataplasmateè mollientibus herbis, semin. lini, floribus chamæm. & similib. Prodeunte pure assumpta tergentia vsui erunt.

De mictu 1 sanguinis. CAP. 52.

QVibusdam 2 naturis eodem modo sanguis per vias vrinarias excernitur, quo aliis per nares, 3 venas sedis, aut 4 vomitum. Hoc ipsum præter 5 naturam est, debétque anteuerti secta vena è brachio dextro. Eiusmodi excretiones sanguinis excitantur ferè inclinante Vere. Veris itaque initio anteuertendum est.

Aliis 6 cruenta est vrina, similisque diluto sanguini ex laxitate atque amplitudine venarum, quæ à caua renibus inseruntur.

Renum quoque infirmitas hoc idem efficit. Scriptum autem ab 7 Hippocrate, *Quicunque sponte sanguinem mingunt, iis à renibus venula rupta est.* Sponte, hoc est, & repentè, & sine manifesta causa. Rupta verò vena propter humorum multitudinẽ ac crassitudinem, vnde venæ quæ renum ventres subintrant, disrumpuntur, aut aliquando aperiuntur. Ex casu, saltu, ictu, aut vehementiore motu idẽ potest contingere. Rupta vena confertim effluit sanguis: aperta, paulatim. Laxioribus venis emulgẽtibus, infirma vi renum contentrice aut discretrice, statim à cibo serum sanguinis purum post coctionem cum 8 spongioso sedimento excernitur. In infirmitate vasorum seminalium aliquãdo excernitur sanguis non cũ vrina, sed in 9 coitu aliter, quàm vesica exulcerata. Hîc enim cum vrina sanguis emingitur quibusdam corpusculis immixtis. Nec in

1 Synceri, mixti, atque serosi.

2 Vt sanguineu, vel etiã proprij excrementi & solitæ vacuationis suppressione, aut mẽbro aliquo mutilis.

3 Vt melancholicis.

4 Vt mulieribus, à suppressis menstruis.

5 Quòd sanguis per commoda loca nõ feratur. Adde quod excrete, apertæ, aut ruptæ venæ, infirmitatem renum symptoma est.

6 Talis inf[e]ctio hepatica dysenteriæ consimilis est.

7 Aphor. 78. lib. 4. Aphor.

8 Hoc spongiosum sedimentum flatulenti spiritus est soboles: ex quo effœtam vim renum liceat colligere.

9 Vt in iis, qui laborant fœda colluuie, aut quibus immoderato venereorum vsu imbecillia sunt vasa seminalia.

vesica solùm, sed etiam in cole, exulceratio esse potest. Sed vlceris sanies & dolor indicia sunt. In imbecillitate primum cognoscendum est, an à frigido, feréque à calido esse volunt. Quod malum adstringentibus, refrigerantibus atque supprimētibus corrigi debet: quæ quia propter tardum motum non facilè penetrant ad renes, diureticis, maximè aromatibus, commiscenda sunt. Sed diureticorum minima sit portio. Non enim vt vrinas moueant, sed vt adstringentia ad renes deducant, commiscentur. 10 Materia in sputo sanguinis, in hæmorrhagia è naribus, descripta est, & aliis locis.

Auicennas nihil melius existimat confirmandis renibus lacte ouillo. Datur ieiunis ad ℥.6. quibus aliqui admiscent boli armenæ, aut similis medicamenti ʒ.1. alij etiam℈. spicæ, aut cinamomi.

℞. lactis ouilli ℥. 4. aquæ millefolij ℥.1. boli armæ. ℈.2. spicæ. ℈.ß. Aliud.

℞. lapidis hæmatitis ʒ. 1. dissolue in aqua plantaginis ℥.4. Quòd si ardor sentitur in renibus.

℞. aquar. plantaginis & portulacæ ana ℥.2. philonij ℈.1. Aliud.

℞. mucaginis sem. papaueris albi ℥.ß. trochiscorum de carabe ʒ.ß. rasuræ eboris & cornu cerui an. ℈.ß. Omnia incorporentur carne cydoniorum cōdita sine speciebus. Dentur auellanæ magnitudine, duabus horis ante pastum.

Conueniunt radix consolidæ maioris, gummi arabicum, tragacanth. macerata priùs, deinde ferue-

10 Adstringentium scilicet & glutinātiū, quibus cum venarum anastomosi pugnandū. Sūt autē adstringentia, plantago, balaustia, &c. Glutinantia verò bol. armena, terra sigillata, sāg. drac. gummi arab. tragacanth. Sed trochisci Gordonii cum lacte ouillo recèns mulcto propinati horum omnium instar esse poterunt. Interim sit purgandi & temperādi vicissitudo semel aut bis in hebdomade per catharticum: vt ex diluto rhei cum multo syrup. violaceo, ne labefactata vi retentrice ac secretrice renum, excrementis onerentur, & augeantur symptomatis. Vt. ℞. cassiæ recèns extractæ ʒ.6. pulueris diatracanth. frig. ʒ.1. cum saccharo f. bolus.

facta in vino austeriusculo: colatura bibitur. Maximè vbi solidandum est, & hoc quoque laudatum ab antiquis.

℞.aluminis plumæ ʒ. 1. gummi arabici ʒ.ß.tragacanthi ʒ.2. cum vino adstringente fiant trochisci pondere ℈.2.dentur vt priùs.Ad detersionem vlcerum & consolidationem repetenda sunt, quæ proximo capite. Aliud remedium.

℞.spodij ℥.ß.berberorum ʒ.3.sem.lactucæ ʒ.5. cum succo cydoniorum fiant trochisci. Detur ʒ.1. ex decocto sumach.Puluis sem.lactucæ inspergitur vitello oui manè. In hæmorrhagia vesicæ,ilibus ac lumbis, atque etiam natibus & coxendici exteriori 11 cucurbitula affigi debet.Inunctiones 12 renum, perinæi & pectinis ex oleo rosato,myrtillorum, de cydoniis, aut 13 oleo in quo adstrigentia coxeris. Hinc fiunt cerota liquida, quibus conspergi possunt santali, bolus arme. cortex thuris, & similia commisceri,acacia,hypocystis.

Hîc summum periculum est, vbi grumescit sanguis. Nam hinc sequuntur, quæ capite de difficultate meiendi dicta sunt. Conandúmque est, vt incidantur grumi oxymelite, arthemisiâ, stœchade, assa odorata, conizâ, sem. raphani, coagulo, summatim iis, quæ lapides comminuunt, datis ex oxymelite.Quibus si nihil efficitur, 14 inciso perinæo, quo modo calculi educi debent, molienda curatio.

11 Ad reuulsionē hæmorrhagiæ, non ad diaurosiως amotionem.

12 Ad inflāmationem prohibendā, & perennem arcēdum affluxum.

13 Masticbinum oleū, in quo fuerit decoct.myrr. ad id mirificè confert.

14 Ad vitandā ischuriam, syncopem, & vesicæ gangrænam.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Sanguinis nomine non intelligimus sanguinem purum, exquisitum,syncerum, mingi, sed aliquando serum,aliquan-

do suo sero mixtum, & cum vrina, aliquando cum pure. Ab vlcere id fit, aut læsione vasis alicuius. Sed vlcera intelliguntur tum ex dolore, tum ex pure & corpusculis simul prodeuntibus, vt squamulis è vesica. Pus ergò cum sanguine exit per vrinam, renibus, vreteribus mediis & vesicâ exulceratis. Nam si in pene exulceratio sit, sine vrinis & pus exit, & sanguis. Exeunt quoque è renibus sanguinis grumi in febribus assati. Nonnunquam carunculæ, veræ renum partes, licet in Aphor. Galenus id se vidisse neget. Sexto tamen de locis affectis, & initio primi videtur agnoscere, vbi iam vlceris acrimonia erasit particulas renum: quo modo & in pulmonariis tabidis contingit particulas pulmonis expui, & in dysenteria partes intestini. In Aduocato Perrot vidimus minimas carunculas, vt nō ab re σαρκία μικρὰ dici deberent, quas sæpè emingebat, neque reuera erat grumus. Has carunculas præcedit dolor pulsatilis, qui ad lumbos & nothas costas extenditur, & signa exulcerati renis. In concreto sanguine & orobeis vrinis, non præcedit. In vtróque, hepate incolumi, possunt vrinæ naturaliter cætera habere. Si in aliis partibus fuerit exulceratio, ex dolore quoque & simul exeuntibus corpusculis dignoscendum, hoc tanquam generali axiomate notato in his omnibus affectibus, à renibus colorem & sensum quemlibet à lumbis ad nothas costas extendi: ab vreteribus per illa oblique descendere: à vesica, in pestine: à vesicæ collo, in perinæo. Potest seorsum pus exire, vt diximus superiore capite. Potest quoque & sanguis solus, aut cum vrina. De quo præcipuè hic agitur. Si ergò vlcus nullum sit, huius cruentæ excretionis causæ multæ esse possunt. Est quidam mictus sanguinis criticus & interuallis quibusdam motus, qualis fuit in Moniali muliere, cuius meminit Musa, quæ singulis mensibus, suppressis menstruis, multum sanguinem emingebat. Archembault aduocatus per aluum, vomitum, vrinam interuallis sanguinem reddebat ætate virili. Quibusdam inclinante Vere multus emingitur. Id ab Archigene scriptum reperio, quibusdam per circuitus, vt in hæmorrhoidibus, sanguinem multum collectum renibus emingi, vnde subleuentur, ídque accidere iuuenibus, qui maiori licentia veneri indulgent. Milesius quidam apud Aurel. 5. χρονιῶν sanguinem emi-

Sanguinis grumi per febres assati interdum è renibus secedunt.

Exiguæ carunculæ è renibus excretæ.

Monialis mulier singulis mensibus multum sanguinē emingens

Archēbault aduocat⁹ per aluum, vomitum, vrinā, sanguinem emingens

ctum affirmabat esse ex infinitate seminalium vasorum Ab Aureliano reprehenditur. Sed cùm experientia doceat è renibus per vasa spermatica defluere, & ab his, & à renibus exire certum est. Vidimus, qui à coitu multum sanguinem effunderent, quíque non facilè reprimeretur, laxatis nimiũ vasis, & imbecillioribus redditis profuso omni semine. Animaduertendum igitur, num grauitas renum & calor præcesserint, an immodicus coitus, an solita sit excretio. Quòd si repentè, & nulla causa antecedente profluat, è renibus & vreteribus excidit. Neque enim à venis vesicæ id accidere potest duabus de causis. Vna, quia non ita multum sanguinem vt renum, excipiunt. Altera, quia renum venulæ nudæ sunt, inuestes & expositæ ruptioni. Quod contra fit in venis ad vesicam perreptantibus. Ex illis igitur sanguinem tribus de causis exoriri consentaneum est, vt & in cæteris omnibus hæmorrhagiis: orificij venarum apertione: erosione: ruptione. Apertio fit ob nimiam laxitatem & amplitudinem venarum, quæ ad caua renum pertinent, & ob imbecillitatem retentricis, vel discretricis in renibus. Hæc enim duo sæpe efficiunt vt calfactis, & exercitio commotis cruentæ vrinæ profluant. Sed in laxitate, crassiores: in imbecillitate, tinctura est à sero. A cibo quoque serosus sanguis: post coctionem spongioso sedimento. Aperta enim & hiantia orificia venarum, nec confertim, sed paulatim, non crassum sanguinem, sed tenuem, & quasi percolatum, reddunt, præsertim vbi apertio est parua. Maior crassiorem reddit. Rupta autem vena ἀθρόως, id est, copiosè & repentè prodit, éstque crassior. In erosione denique ἐπὶ δὲ ἀναβρώσεως ὀλίγιστον: vt in anastomosi non sanguis, sed quid αἱματῶδες, vt vult Philot. Erosionis causæ sunt, quæcunque acriorem sanguinem reddunt & tenuiorem, aut quæ exulcerant, vt cantharides, quibus assumptis sanguis mingitur, penis distenditur, & quodammodo æger ad venerem irritatur. Ruptionis causas Galenus facit multitudinem & crassitudinem sanguinis interclusi in venis renum. Hoc etiam fit ictu, casu & vulnere, vt in rustico quodam ense transfosso vidimus. Inde sæpe nascitur vlcus, nisi occurratur: vt in puero quodam, qui in ludo graui, Britone insultante, sanguinem minxit primum: deinde pus annis sequen-

Sanguis multus è coitu effusus.

tibus. Ita aliis multis. Sed vlceris ratio distinguenda, vt aliorum vlcerum, quia putre, callosum, &c. In vniuersum ergò per penem sanguis exit à renibus, vreteribus, vasis spermaticis, vesica, aut vesicæ collo. Sine vrina, è collo: cum vrina statim subsidens, & cum dolore in pectine, è vesica: cum dolore in lumbis multus, nec nisi post multum tempus subsidens, è renibus manat. In apertione, serosus: in ruptione multus & crassus: in erosione, paucus & tenuis. Singulis causis sua debetur curatio ex aliis locis petenda.

ANTO. VALETII EXERCIT LII.

Cruentæ mictionis causæ.

CRuenti mictus causæ sunt externæ, aut internæ. Externæ, ictus, lapsus, casus, coïtus immoderatus. Internæ, sanguinis copia, qualitas, vtráque simul (vnde venarum ruptio, apertio, vel erosio) renum calculus, vlcus eorundem, itémque vesicæ, & aliarum partium vreticarũ. Quinetiam inter huius generis causas reponunr imbecillitatem renũ, qui sanguinem retinere nequeunt, sed cum vrina simul excolari sinunt, iecoris infirmitatem, solennis alicuius vacuationis suppressionẽ. Fernelio interna causa vnica est, calculus videlicet, qui per corporis laborem, præsertim per exercitationem validam, veluti equitationem asperiorem, renes eorúmque venas obterens, sanguinem ciet. A cuius autem partis vitio fiat, distinguendum dolore affectæ sedis, & sanguinis cum vrina permistione. A renibus enim qui excidit sanguis, copiosior est, & vrinæ toti, propter longitudinem viæ, exquisitè permixtus: qui mox in fundo matulæ subsidet liquidus & rubicundus. At qui à vesica defluit, vrinam nõ æquabiliter perfundit, & in ima matula in grumos cogitur. Adde quod paucus elabitur, propter venarũ vesicæ

Fernel. cap. 13. lib. 6. Patholog.

anguſtias, niſi fortè à ſphynctere ceruicis muſculo dimânet.

Præſentaneum remedium eſt venæ ſectio, vbi plethora huic malo cauſam præbet, aut cohibita vacuatio. Vbi humorum acrimonia, purgatio ex cholagogis: ex hydragogis, cùm dilutior & ſerioſior fuerit ſanguis.

Cruenti mictus curatio.

Exhibendi interim ſyrupi roſar. ſicc. granat. cydo. myrtill. zulap. roſ. cum aq. chalyb. plantag. portul. aut decocto adſtringente. Valebunt trochiſci, de carabe, de terra ſigillata. Vbi ſanguis à veſica flueret, poſteriori coxendici, vel natibus vtiliter cucurbitulæ affiguntur. Quod ſi à lapſu ſit, aut caſu, cruentus mictus, linetur affecta pars vnguēto ex bol. armen. ſang. drac. terr. ſigill. hypocyſtide, cum oui albumine, vel oleo roſaceo & aceto.

De 1 Diabete & ſimilibus. CAP. 53.

OYρητικοὺς Græci vocant, qui ſæpiùs mingunt. Vitia, quæ in ſæpiùs meiendo contingunt, vrinæ 2 multitudo efficit, renum vitium, reſolutio vel infirmitas muſculi, qui collum veſicæ claudit.

Diabetes proprium eſt 3 renum vitium. Naſcitur primùm humoribus 4 vitioſis ſubſtantiæ renū imbibitis. Vnde 5 inſatiabilis appetentia potus, vt in canina appetentia inſatiabilis ciborum cupiditas, ex vitioſo humore, qui ſtomacho imbibitus eſt.

Sequitur perpetua renum attractio. Sed cùm infirma ſit alteratrix & contentrix, quicquid hîc bibitur, ſtatim per vrinam effluit, quo modo in lienteria potus cum cibis.

1 De profluuio vrinæ vi renum ruptæ, vbi potioni concolor eſt ipſa vrina.

2 Fuſa toto corpore materia, aut à capite, aut ſeri copia.

3 Deprauata alteratrice renum facultate & infirma retētrice.

4 Vt bile, aut pituita ſalſa.

5 Eo enim humore renibus imbutis repentina fit vrinæ nullo modo coctæ attractio.

Hîc ardent 6 viſcera, atque adeo vniuerſum 7 corpus, propterea quod quicquid aquoſum eſt & ſeroſum in venis, vnde videlicet ſanguis temperatur, attrahitur in renes & emingitur. Ex quo fit, vt & humores ſolidarum partium exugant venæ, quod deinceps renibus attrahentibus emingitur. Rara hæc 8 affectio, & in ardoribus naſcens, vbi vrina aquæ omnino ſimilis eſt.

6 Experentia & violenta ſeri attractione

7 Defraudatis ſero humoribus.

8 Hanc bis tantùm vidiſſe ſe commemorat Gal. cap. 3. libr. 6. de loc. malè affect.

Alius affectus eſt veſicæ, cùm vel defluxione, vel frigore, ictu, caſu, vulnere aut aliis eiuſmodi cauſis, nerui, qui veſicæ muſculum claudunt, reſoluuntur. In qua affectione & noctu & interdiu præter voluntatem vrina effluit. Cui & alia affectio vicina eſt eorum, qui non ſatis vrinam continent, ſed ſtragulas noctu perminguunt. Quod vitium familiare ſenibus & pueris. Senibus quidem propter ſiccitatem: pueris autem, propter laxitatem & mollitiem.

Curatio.

In ardente febre diabetes 9 incurabilis. In aliis ægrè 10 curari poteſt, quia non facilè initio deprehendi poteſt. Quòd ſi initio deprehenditur, mittendus ſanguis eſt è cubito, ſed moderatè.

9 Partium ſolidarũ exhauſto.

10 Magnitudine cauſæ, ſymptomatũ vehementia, & curandi difficultate, labefactata omni naturali œconomia.

Deinde vtendum iis eſt, quæ refrigerant, contemperant, & paulatim vitium renum corrigunt. Vitæ ratio omninò frigida, tum actu, tum potentiâ.

Cataplaſmata quoque refrigerantia tum renibus, tum viſceribus applicanda. Vomitus eius quod bibitum fuerit.

Sudor excitatus in dolio, vt tantùm exeratur caput.

Conueniunt cibi, lactuca, endiuia, oua ſorbilia,

recens caseus sine sale, lac in quo chalybs, vel calculus fluuiatilis sæpiùs extinctus sit. Pulli gallinarum hordeo mundato, vel quatuor sem. maioribus frigidis infarcti, hordeatum, lac amygdalarum, præparata cum refrigerantibus. Et quia hîc viribus plurimùm detrahitur, 11 suilla caro, vinum crassum, rubrum, aqua frigidissima dilutum, concedi possunt.

12 Farinam oxyrhodino subactã, emplastri modo, & renibus, & hypochondriis applicabis. Vitis & rosarum folia, ea in summa, quæ 13 refrigerant, & adstringendo roborant, renibus applicabis.

Cerata comparabis lumbis & pectini ex rosaceo, subigésque cum lactucæ succo & similium. Aliquando etiam in maiori ardore expresso succo è foliis papaueris cerota subiges, aut populeum vocatum cerato commiscebis. Erúntque ʒ. 2. populei ad singulas ℥. cerati.

Laudatur & infusio ex oleo, in quo vermes terreni fuerint cocti. Mirum est, quòd theriaca ex natura sua calida & sicca sitim diabetis extinguit, data interuallis. Leges vltimum problema primi Aphrodisæi. Hunc morbum appellant syphonem, vrinæ profluuium, intercutem matulæ, dipsacum.

In paralysi, diabetæ curatio.

Si paralysis ex luxatione vertebrarum, non facilè curatur. Alioqui balneis sulphureis, frictionibus asperis, inunctionibus dictis cap. de Paralysi, dropace & sinapismis vti oportet, vt vim medicamentorum percipiant lumbi, perinæum & pecten.

Quòd si vrinæ multitudo in 14 causa est, victus 15 ratione exsiccante, iis quæ ad 16 intestina di-

11 Vel potiùs vitulina carnis atque pullorum st. lactitia.

12 Præsertim hordei.

13 Vt ceratũ refrigerãs Galeni cum caphura, vnguentũ rosatũ Mesuæi, mucagines seminũ psilij & cydoniorum, lamina plũbi tenuissima sæpè mutata.

14 Ex suppressiõe seri; aut potu largiore, aut pituitæ colliquatione.

15 Vt decocto radicis iũcatæ, abstinentia iusculorum.

16 Cuiusmodi sunt cathartica, quæ lentendo aut trahẽdo purgant.

uertunt, vtendum est. Ad alios verò, quibus infirmitas claudentis musculi causa est, conueniunt caro ericij cerebrum aquilæ, cerebellum, renes, testiculi leporis, pulmo hædi, lingua anseris, galli guttur, vesica suilla, tauri, capræ, ouis, enula, thus, myrobalani, cyperus, coriandrum præparatum, myrrha, mētha, calamenthum, galbanum, castoreum, seseli, lac ouillum & caprillũ, oleum de ben, de spica, ruthaceum, mastichinum.

Vulgare remedium est esus murium. Oleis itaque vel inde comparatis cerotis pecten & perinæum inungenda sunt. Reliqua ex vino odoro, senibus: ex aqua, pueris ebibenda sunt. Laudantur & hæc.

℞. cinamomi electi ʒ. 1. spicæ nardi ʒ. ß. cyperi. coriandri præparati ana ℈. 1. vesicæ suillæ siccæ, testiculorum leporis siccorum ana ℈. ß. Omnia incorporentur conseruâ enulæ campanæ priùs conquassata & subacta. Aliud.

℞. glandium ʒ. 2. corticis thuris ℥. 1. sem. coriandri præparati, boli arm. gumm. arabici ana ʒ. 2. spicæ, cinamomi ana ʒ. 1. testiculorum leporis, vesicæ suillæ ana ʒ. ß. misce, fiat puluis, vtatur sæpè.

Laudatur & lac ouillum & caprillum cum modico saccharo, vel cum medicamentis descriptis.

Ne permingant stragula, vesica tauri vel suis priùs madefacta oleo interiori parte debet è cole suspendi, & ita alligari, vt quicquid meiitur, excipiatur vesicâ.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Vrina secundum naturam habens quantitate potui respondere debet, aut ab eo paululum distare, & tempore con-

uenienti excerni. Ob id frequens, aut pauca, aut plurima mictio præter naturam eſt. Frequens fit tum ob cauſas ſuperiùs dictas, tum ob reſolutionem muſculi orificium veſicæ motu voluntario claudentis & aperientis, quæ ſæpè fit luxatis vertebris, refertúrque ad Paralyſim. Pueris quoque molliores nerui, ſenibus ſicciores, vnde permingunt lectum, neque diu vrinam continent. Pauca autem fit æſtate ob ſudorem & exhalationem: vel ob multam & humidam deiectionem, quia materiæ pars, quæ per vrinam flueret, ad inteſtina diuertitur: vel ob reſolutionem & exiccationem, vt exardente corpore in febribus: vel ob aſcitem. Multa, frequens & copioſa multis de cauſis contingere poteſt. Alimento & potu copioſiore: colliquatione aut diſſolutione totius corporis: intemperie vel renum, vel hepatis, & criſi. Largior ergò potus vini tenuis & calidi, & medicamenta diuretica multas vrinas faciunt. Cruditas quoque multam efficit mictionem & deiectionem, & ſtatim à cibo tractus ſine mora ſuccus ab hepate calidiore, aut inanito. Quòd ſi hepar adhuc calidiore intemperie teneatur, robuſtum tamen ſit & valens fæcem, quæ eſt in inteſtinis, omnem ſugit, vnde ſicca & pauca remanet, ſerum autem augetur, ſicque fit plurima mictio, & pauca deiectio. Nonnunquam quoque ob imbecillitatem naturæ partes frigidiores alimenti tranſmutari non poſſunt, in quibus quoque plus iuſto vrinæ apparet. In his omnibus nondum veteres diabeticam paſſionem poſuerunt, ſed in affectis renibus & veſicæ per conſenſum. Harum enim partium morbus eſt διαβήτης, ἀπὸ τῦ διαβαίνεθαι, id eſt, pertranſeundo, quòd humor corporis ſubinde mutet locum, & veluti tantùm per renes percoletur potus. Multum enim & frequenter mingunt ægri, & ſtatim à potu vrinam aquoſam & tenuem profundunt. Vnde ὕδερον εἰς ἄμιδα, & διάῤῥοια εἰς ὖρα, & διψακὸς Græcis etiam dicitur. Habet enim hæc affectio aliquid ſimile cum leienteria & canina appetentia. Cum illa quidem, quia potus omnis ſubitò per vrinas effluit: cum hac verò, quia perpetua ſitis, ob inexplebilem cupiditatem attrahendæ vrinæ in renibus, & eiuſdem retinendæ impotentiam. Si igitur huius vehementioris attractionis cauſam intellexerimus, natura huius morbi perſpicua fiet. Tres autem in vniuerſum cauſæ videntur. Calida & ſicca renum in-

Vrinam cur pueri & ſenes continere nequeant.

Vrinæ largioris & frequentioris cauſæ.

Diabetæ quid commune ſit cum leienteria, & cum canina appetentia.

Diabetæ tres cauſæ.

temperies: humor biliosus acris, salsus, renibus impactus, quos assiduè irritat ad tractionem: & venenum aliquod deleterium. Quibus adde seri tenuitatem & biliosum temperamentum. Ex his igitur sitis ingens excitatur, ob quam æger assiduè bibit. Potum hunc auidè renes attrahunt, antequam coquatur in ventriculo, sed propter imbecillitatem non retinent. Hinc etiam vrina aquosa & tenuis redditur, licet sit ingens calor, quia breuiore morâ retinetur, quàm vt coctionem & tincturam accipiat. Sunt tamen aliæ huius affectus species duæ, colliquatione renum, & totius corporis dissolutione. Huius meminit Aretæus, fitque frequenter in febribus, quam sequitur macies totius corporis. Cum dolore meiunt ægri, viscera aduri illis videntur, omnia fastidiunt, animo sunt dubio, saliuam habent albam & spumeam, præcordia grauia. Increscente morbo calor mordax in visceribus, abdomen corrugatur, venæ intumescunt, fit tabes. Si vel modico tempore à meiendo abstinuerint, tument lumbi, testes, & ilia. Rarus affectus, & bis tantùm à Galeno visus, à nobis sæpiùs. Anno 1558. Augusti fine in vico vetere Templi Consuli du Val, in febre continua non ita ardente, ad sensum lingua scabra, arida, nigra. Quotidie sex pintas (quas vocant Lutetiæ) vrinæ mingebat, non ita siticulosus, constabat mente. Sub septimum diem obiit. Consuli Quelain nephritico, in febre profluuium vrinæ motum, in quo serosa vrina ad duas quartas emingebatur, ex quo euasit. Eodem morbo paulò ante eius pater obierat. Alter ab eodem profluuio obiit in vico Sancti Ioannis Bellouacensis. Quibusdam diutiùs vrina suppressa, sequitur vrinæ profluuium, aut morbus aliquis acutus per crisim, qui malignitatem suam in renes deponit, vt ait Aretæus.

Gal. cap. 3. lib. 6. de loc. mal. affect.

In ardente febre raro curatur, sicuti & in colliquatione. In aliis difficilè, nisi statim initio deprehenso morbo occurratur. Secatur vena in cubito, sed moderatè. Refrigerantur renes & confirmantur. Alimenta crassa, emplastica, minimè calida, vnguenta circa renes, inunctio spinæ, opiatæ.

ANTO. VALETII EXERCIT. LIII.

DIabetes proprium est symptoma renum, in quibus calor ingens, aut impactus humor ardentissimus, trahendi ex omnibus partibus seri vim vehementer atque continenter vrget: quod tamen præ retentricis facultatis imbecillitate, & alteratricis deprauatione continuò prolabitur in vesicam, indéque excernitur. Hinc inexplebilis sitis, quæ nimio cruciatu clamorem ægrotanti excitat. Per initia diabetæ, viribus adhuc integris, missio sanguinis è cubito, reuellendo, & ardorem temperando, maximopere confert. Dein verò vtilia sunt vretica frigida ad eum, qui renibus est imbibitus, detergendum & expurgandum humorem: quorum materia ex cap. de vrinæ ardore repetenda. Refrænabuntur quoque humores, & cohibebitur sitis, syrupis de agresta, de oxalide, granatorum, in decocto refrigerantium & adstringentium dissolutis. Cacochymum si fuerit corpus, purgabitur cassia, myrobalanis, thamarindis, syrup. laxatiuo rosar. pallid. Intereà topica instituentur. Hepati quidem tale epithema.

Gal cap. 3. lib. 6 de loc. mal. affect.

Diabetæ curatio.

℞. aqu. cichor. end. plantag. solan. ros. ana ℥. 2. santal. citr. puluerati ʒ. 2. aceti ℥. 1. f. miscella, qua imbuta lintea hepati applicentur.

Renes verò inungentur oleo ros. cydon. myrtill. addito pauco populeo, aut cerato refrigerante Gal. vel fiet cataplasma ex farina hordeacea cum succo plantag. adiecto, si velis, puluere malicorij, balaustij, sumach, vel caphuræ modico. Sanabitur eodem modo inuoluntarius mictus, seu vrinæ incontinentia, quæ ab hepatis & renum calida fuerit intempe-

Mictus inuoluntarij curatio.

rie. Quòd si sit à resoluto sphinctêre ceruicis vesicæ, atque iis neruis paralysi affectis, qui è lumbis in eum musculum inseruntur, potiores erunt insessus & fomenta, ex saluiæ, iuæ arthriticæ, ruthæ, cortic. querc. mespil. pin. nuc. cupress. ros. rub. decocto ex vino austero facto, adiecto sub finem alumine.

De Vermibus. CAP. 54.

VErmium 1 tria sunt genera. Ascarides infima parte recti intestini adultioribus pueris familiares. Rotundi, qui pueris superiore ferè intestino generantur. Latus vermis per totum intestinum aliquando extenditur, rarò admodum, & paucis gentibus generatur: nunquam Atheniensibus, Thracibus, vt scribit Teophrastus. De eo tum antea, cap. de canina appetentia. Horum omnium generatio, putris materia & calor. Signa 2 ex Paulo & Aëtio colligenda sunt. Verminam hunc morbum, & verminationem appellarunt, non solùm hominibus, sed iumentis familiarem.

In genere conueniunt, quæ enecant vermes & excludunt, acria, amara, quæ vias lubricant, quæ à proprietate hoc efficiunt.

In ascaridibus, quia infimo intestino hærent, glandibus potiùs vtendum est, quàm potionibus. Fiunt glandulæ ex carne salsa, filo appensa: fiunt ex lardo priùs in aqua frigida macerato. Item ex melle, mixta aloë, & iis, quæ interficiunt vermes: qualia sunt coriandri semen & caulium, decoctum thymi, allium, absynthium, hyssopus, mentha, bouis astragalus vstus, vermes terreni vsti, chamæmelum, zedoaria, absynth. Santonicum, myrrha, puluis cô-

1 Hipocrat. lib. 4. de morbis.

2 Ac rotundi quidem signa sunt cardiogmus, syncope stomachica, cum ad stomachum serpit, pruritus narium, tussicula sicca, suffusio ruboris in facie fugax cum vicissitudine caloris, tormina in aluo & systrophæ, dentium stridor pueris dormientibus. Lati canina appetentia, bulimus, & vermiculorũ, qui cucurbitæ semen referũt, excretio. Ascaridũ verò, ani pruritus, tenesmus, prolapsus.

tra vermes, ſecuridacæ ſemen, ſuccus portulacæ & endiuiæ, oleum omphacinum, medulla cerui, folia perſicorum, rutæ, raſura eboris, vnicornis, rhabarbarum, cornu ceruinum. Superſtitioſum eſt, quod ſcribit Scribonius, oportere è cornu cerui ſcobem fieri lima lignea: nam aliter iuuare poteſt. Plurimùm laudatur decoctio ſebeſten. Alia quoque, quæcúnque qualitate aliqua 3 vniuerſali vermes interficiunt.

Aquæ conueniunt graminis, abſynthij, portulacæ & rerum amararum. Purgatio quoque an conueniat, quęſtio eſt, de qua non dubitandum. Repurgata enim materia, vnde vermes generantur, vnà cum ea vermes excluduntur. Laudantur rhabarbarum, hiera tum ſimplex, tum diacolocynthidos. Veteres etiam Medici ſcammonio vſi ſunt. Nunc licebit vti granis quatuor dacrydij, cum aqua abſynthij, aut ſimili. Sed purgatio commodior, vbi in ſuperiore inteſtino vermes ſunt.

3 Vt decoctũ graminis cum raſura cornu ceruini, pueris poterit præſcribi. Vel hic puluiſculus. ℞. abſynthii. Santon. ℥.ß. rhei el. ʒ.2. raſuræ cornu cerui ʒ.1. f puluiſculus. cap. ad ʒ.1. cum iuſculo capi.

℞. decocti ſebeſten ℥.3. cornu cerui ʒ.1. menthæ ſiccæ & piperis triti ana ℈.2. Latos etiam expellit rhabarbari ʒ.1. aquę graminis aut abſynthij ℥.2. ſpicæ nardi Gr.4. Clyſteres ex vini lib.1. olei abſynthij ℥.4. pulueris hieræ ʒ.2. Poterit etiam adiici ℥.1. mellis, & ʒ.1. ſalis. Nam & ſal deglutitum aſcendentes vermes ad ſtomachum deorſum pellit.

Videndum tamen, ne odioſa vermibus per ſedem iniiciamus, cum ad ſuperiora eorum motus eſt. Tum 4 enim iucunda potiùs, vt mellita & dulcia, iniicienda ſunt, aut eiuſmodi glandulæ ſubiiciendę. Bibenda verò, quæ eoſdem vermes deorſum pellant. Nam aliquando ad ventrem vſque aſcendunt,

4 Dum hæc fiunt, cataplaſma ex aloë, abſynth. Sant. & felle fieri poterit, vmbilico admouendum.

& ſtomachum lancinant,vnde ſyncope, conuulſio, mors.

Emplaſtra & cerota ex cerato facto è tribus partibus olei abſynthij, amygdalarum amararum, nucleorum perſici,& vna ceræ amaræ. Deinde vbi refrixerint,ſubigi debẽt ex ſucco amaro, vt abſynthij. Adiiciendum quoque aliquod genus fellis. Nam fel inſigni amarore enecat vermes, ex quo & glandulas felle illinimus.Medullâ cerui venter,lumbi & perinæum inungi poſſunt. Mirum eſt, quod contigit aliquando vermes per inguina prorupiſſe, viâ exedendo facta.Aliis per vmbilicum.

Nonnullis quoque contigit, vt multitudo vermium tunicam ſibi contexerit extenſam toto inteſtino,& omnino ſimilem veri inteſtini.

Vbi coniunctus eſt alui fluor,eligenda ſunt, quæ præterquam quòd vermes enecant, etiam alui fluxionem retineant,quale eſt rhab.& plantago.

Et quia pueri ferè vermibus infeſtantur,refugiũt autem quæcunque amara ſunt, diductis dentibus, clyſterio, aut curuata fiſtula, medicamenta in œſophagum infundenda ſunt.

Fiunt clyſteria ex muria,aqua oliuarum,centaurio,abſynthij decocto.Sed vbi vermes excluſi ſunt, roborandum inteſtinum, inſtituenda vitæ ratio, ne in poſterum regenerentur.

Theriaca & mythridatium,ſi nulla febris, vermes enecant & excludunt.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ex multis humani corporis partibus reiiciuntur vermes, ventriculo, inteſtinis, veſica, vtero, dentibus, vlceribus

ribus Puella quædam quæ in laterna ad portas D. Iaco-bi decumbebat, album vermem, latum, palmo maiorem, satis crassum reiecit per nares nulla tussi, nullo vomitu antecedente, 9. Aprillis, anno 1553. In quodam è renibus longi, præcedente magno dolore lumborum, per vrinam reiecti sunt, in aliis duobus parui. Musa Aphor. 49. lib. 4. scribit quendam tussi expuisse vermem, nescio an à ventriculo, an à pulmonibus. De generibus vermium, materia, generationis modo in intestinis, non eadem est omnium sententia. Vulgò tria genera genera faciunt, ἕλμινθας στρογγύλας, id est, teretes & rotundos, qui in superioribus & gracilibus intestinis nascuntur, ventriculum subeunt, & per os sæpe, aut nares reiiciuntur: ἕλμινθας πλατείας, id est, latos, & longos, qui aliquando per tota intestina extenduntur, à quibus oriuntur cucurbitui, quòd semina cucurbitæ referant. Tertium genus ascaridum, qui exigui sunt, teretes, vermibus casei similes, & in recto intestino continentur. Alij præter latos quartum longissimum adiiciunt, eúmque tineam nominant, quanquam sub latis comprehendi potest. Cucurbituos etiam à latis separant, quod neque illius tineæ fœtus esse possint, neque partes animalis, cùm ipsi sint animalia. Sícque in vniuersum erunt, rotundi in superioribus intestinis, tinea, longi, lati, cucurbitui extensi per intestina, & ascarides iuxta anum. In qua diuisione, cùm ex rei natura sumpta non sit, & membra simul permisceri queant, nihil mirum confusionem reperiri, & controuersiam. Experientia tamen omnia facilia. Constat enim longos & rotundos in superioribus intestinis contineri & per os reiici. Anno 1553. in Collegio D. Barbaræ puer annos 12. natus interuallis vomere solebat longos vermes, albos, è ventriculo. Sentiebat motum, morsum & commotionem. Dum vrgebant, sitiebat, angebatur. Nutritus fuerat lacte, & fructibus. Tineam vocatum vermem Arelatæ vidit F. Valeriola longitudine, si bene memini, nouem pedum, aut etiam amplius: cuius vir ille doctissimus in suis Obseruationibus copiosè meminit, & quæ ad eius generationem intelligendam pertinent, accuratè docuit. Cucurbituos quoque vermes esse certum est, vt iam quinque genera inter se vel loco, vel figura, vel ma-

Vermis latus naribus eiectus.

Vermes longi è renibus reiecti.

Vermium genera tria.

Vermes longi per interualla è ventriculo exclusi.

gnitudine distincta constitui eadem ratione possint. Ascarides quibusdam quasi sacculo inclusi & membrana inuoluti latitant in fæcibus. Quod ad materiam pertinet, nonnulli ex Hippocrate 4. de morbis ab vtero seminaria accipi volunt. Generari enim in vtero matris, quoniam tunc fœtus non expurgatur à fæce. Non apparere autem, nisi ad id tempus, quo infans incipit vesci cibo, tum ob benignius lactis nutrimentum, tum quòd humidiora, & minùs calida sint illorum corpora. Quod certè principium longius petitum videtur, cùm in grandioribus, atque adeò senibus frequenter, vt in pueris, nascantur. Masa scribit senem annorum 82. in extremis positum accidentibus, quæ vermiculosis pueris accidunt, & cum graui halitu, qualis pueris esse solet, plures 500. excreuisse medicamento è scordio, & corallina. Rusticæ cuidam mulieri plures prodierunt, cùm antè incredibili palpitatione & fluctuatione ventris laborasset inde assurgentis & tumentis, vt in grauidis consueuit, robusto fœtu. Græci alios à bile, alios à pituita quosdam à melancholia generari volunt. Aëtius latum vermem, siue tineam, nihil aliud esse vult, quàm mutationem membranæ interioris tenuium intestinorum in corpus quoddam viuum animatum, mobile. Quæ omnia parùm probabilia videntur. Bilis enim & melancholia humores sunt tota natura ad hanc generationem ineptissimi, nisi temperentur ab aliquo alio longè superante. Et Galenus tanquam admirandum proponit in dysenteria, hominem abrasa interiore tunica intestinorum viuere posse, cùm tamen expulsis huiusmodi latis vermibus ægri longè melius habeant. Rationi magis consentaneum & experientiæ, vel ex chyloso succo, vel pituita ortum habere, quæ tamen aliquando aliis humoribus tingi potest. Hoc intelligitur ex cruditate & alimentis eorum, in quibus reperiuntur. Deinde facilè in gluten resoluuntur, & secti rursus vniuntur. Neque alius generationis modus videtur, quàm per corruptionem & putredinem, in qua natura, id quod benignius est, calore viuifico tanquam opifice, efformat in animal; qualecunque possit effingi, vt Arist. docet in Meteoris. Id perspicuum est ex fœtore excrementorũ, & halitu. Varia inducũt symptomata.

Vermes an ab vtero sua ducant seminaria.

Ætius Tetrab. 3. serm. 1. cap. 40.

Nam chylum consumendo corpus minuunt: in ventriculo vomitum, famem, syncopem mordendo, instimulant & aliquando iugulare videntur. In recto intestino pruritum excitant & tenesmum. In ventre medio fluorem alui, leienteriam ventris inflationem. In omnibus aliquando febres quotidianis similes, inordinatæ & horrificæ, &, si arrodant intestina, sæpe interficiunt. Hæc eadem vermium signa sunt, sicuti anhelitus fœtens, tussicula inanis & sicca. Cum clamore expergiscuntur ægri, arctiùs dormiunt, stridēt quodammodo dentibus, morsus, nausea, fastidium, & similia. Latus rarò generatur, & paucis gentibus, nunquam Atheniensibus, vt dictum est. In intestinis obiectum rapit alimentum, vt alio statim opus sit. Inde erosio, fames canina, gracillitas, imbecillitas, sine manifesta occasione. Certissimum signum esse volunt, in recrementis similia quædam cucurbitæ seminibus reiecta. In omnibus nihil certius, quàm si vermes aliqui reiecti sint.

Ascarides glandibus siue suppositoriis: rotundi potionibus: vtrísque lati curantur, ex materia, vt est scopus necandi, alliciendi, purgandi. Conueniunt syrupi, topica suprà vmbilicum, cataplasmata, vnguenta, inunctiones, clysteres, & similia.

ANTO. VALETII EXERCIT. LIIII.

Omnium trium generum vermium origo, lumbricorum, teretum & ascaridum, ex cruda, crassa, pituitosáque materia putredini accommoda existit, vehementi calore intestinorum accedente. Teretes & longi, etsi descendant atque ascendāt, in ileo plerunque gignuntur: in colo lati: ascarides, teretes & breues, in fine recti intestini. Habent vermes interdū morbi rationem, vt cum quiddam toto genere præter naturam, quod est auferendum, adest: nonnunquam causæ, quam morbi excipiunt, febres, epilepsiæ consentiente cerebro, spasmi, vertigines, dentium stridores: alias signi solius, quatenus

Gal. comm. ad aphor. 26 lib. 3. Aph.

Vermes quā variè considerentur.

considerantur, vt excrementa. Sic quando in initiis febrium eiiciuntur, malum indicant, putridæ scilicet materiæ multitudinem: sicut & in vigore symptomaticè expulsi, eius malignitatem. In declinatione autem, quum critica comitatur excretio, sanitatis spem portendunt. Vermium malignitas ex colore dignoscenda. Qui vnius sunt caloris, vt albi, minùs censentur mali: qui versicolores deteriores, quia putredinem arguunt maiorem. Varia sunt vermium signa. Turbatur somnus, & vociferatio editur, ab excitatis à vermibus malignis vaporibus cerebrum petentibus. Pueri (qui propter lactis vsum & edacitatem in hunc affectum crebriùs incurrunt) dormientes quasi cibum, vel lac ore trahunt, quia vermes humiditatem exugunt. Tussis adest sicca, propter partium spiritalium consensum cum naturalibus, à quibus putridi vapores attolluntur: qui cum lædunt os ventriculi, singultum mouent: cum caput conscendunt, narium pruritum ruborem genarum, oculorum suffusionem leuem. Vermes, siquidem febris absit, imprimis necandi sunt, quòd viui intestinis adhærentes resistant: at mortui cum fæcibus excludantur. Vulgaris est vsus rhei infusi in aqu. gram. cichor. absynth. cardui, portul. vel plantaginis, si alui profluuium accesserit: cui expresso adiiciatur syr. de portul. vel de absynth. Vel.

Vermiū malignitatis ex colore dignotio.

Vermium signa.

Gal. sub finē lib. 4. Meth.

♃. radic. gram. & cichor. ana ℥. ß. radic. petros. ʒ. 2. sebesten ℥. 2. f. decoct. ad ℔. ß. In qua infunde summitat. absynth. Rom. & fumar. ana p. 1. Deinde è colatura cum saccharo sufficienti f. syrup. Detur ℥. 1. ß. cum ℥. 2. aqu. portul. in quibus ponatur corn. ceru. præpar. puluer. contra vermes ana ʒ. ß.

Diuitibus rasura vnicornis imperatur. Vermes verò vt ad superiora intestina, & ventriculum non perreptent, alliciũtur dulcibus clysteribus, ex lacte, oleo non addito, eo enim fugantur. Intereà extrinsecus, vt vmbilico, linimenta, emplastra, ex amaris comparata admouentur.

℞. ol. ruthac. amygd. amar. & absynth. ana ℥. ß. myrrh. aloës ana ʒ. ß. f. litus pro vmbilico. Vel. ℞. aloës elect. ʒ. ß. flor. tanacet. puluerator. ℈. 2. mythridat. ʒ. 1. cum oleo amygd. amar. & felle bubulo, addita cera & farin. lupinor. f. emplastr.

Vel semuncia massæ interioris pilul. communium malaxatur cum oleo ruthaceo & felle bubulo, & super alutam extensa vmbilico adhibetur. Sed aduertendum, vt si febris adsit, minùs amara vsurpentur: vt si ex farinæ hord. & lupin. ana ʒ. 6. succ. limon. & portul. ana ℥. ß. aceti ℥. 1. cũ oleo amygdal. amar. cataplasma fingatur.

De 1 Hæmorrhoidibus. CAP. 55.

HÆmorrhoïdes vniuersum 2 corpus vacuant, aliquando 3 cacochymia, aliquando 4 puro sanguine, quíque 5 sola quantitate peccat. It autem per venas, quæ à 6 vena caua explantatæ vtero, pudendis & sedi implantantur. Hoc enim verisimilius est, quàm per venam, quæ à portis hepatis in extremum rectum intestinum porrigitur. Neque admodum verisimile hæmorrhoidum materiam per venam à liene repurgari. Ramus enim venæ, quæ à medio liene descendit, desinit in omentum. Hæc vacuatio in genere præter naturam est. Ideóque periculosa, proptereáque non facien-

1 De sanguinis, aut humoris melancholici fluxu, qui fit per venas ad podicẽ pertingẽtes, quæ ab ea affectione nomen habent.

2 Cacochymiã purgando, aut plethoram deplẽdo.

3 Melancholica, per mesentericas venas.

4 Per venã hypogastricã quæ musculis intestini recti, ceruici⁹ vesicæ ac vteri sanguinem impertit, atq. etiã pudẽdo.

5 Vt in grauidis, in nimia sanguinis abundantia, mulieribus, quibus suppressi sunt mẽses, aliquo etiam membro mutilis.

6 A ramis iliis trũci inferiores venæ cauæ.

da eius consuetudo. Quibusdam tamen naturis fit naturali cõsuetudine, & incolumis valetudinis causa est. Tale est, quod scribit Hippocrates. 7 Atra bile vexatis, & renum passionibus, hæmorrhoides superuenientes bonum.

Præterea quòd quartana, melancholia, angina, pleuritide & aliis eiusmodi grauioribus 8 morbis hominem vindicāt. 6. Epid. Salutaris quoque hæc vacuatio epilepticis, & iis, quibus tubercula & maligna vlcera oriri solent. Fluunt tamē hæmorrhoides aliquando 9 immodicè. Oportet enim ea fluxione corpus 10 leuari, non infirmari. Atque vbi de commouendis hæmorrhoidibus consilium est, peculiaris natura ægri primùm interroganda est, an ex consuetudine, & statis interuallis soleat eo modo repurgari. Sunt enim quibus periodicè fluunt. Mulieribus, 11 viduis, 12 senibus, & quibus aliter supprimūtur menses, sanguis interim diuertit à venis vteri ad sedis venas: & ita per periodos sese repurgant. Præterea interrogandus est æger, num sit opportunus grauioribus illis morbis, quos diximus. Hæc enim efficiunt consilium excitandæ huius purgationis.

Excitantur autem aliquando 13 purgationibus, quæ cacochymiæ cōueniant. Nonnunquam phlebotomo è malleolo, vel iis venis, quæ superiore parte pedis eminent: cucurbitulis item cruribus admotis & sedi. Leuissima via est per sanguisugas.

Ferro etiam aperiuntur, vbi turgent, quas mariscas appellant. Tum etiam medicamentis, vt oleo è

7 Aphor. 11. lib. 6. Aphor.

8 Sect. 3 li. 6 τῶν ἐπιδημ. Et ad finem lib. de humoribus.

9 Vndecachexiam adferunt, indeq. hydropem.

10 Quod erat alioqui onustum humoris melancholici prouētu aut suppressi sanguinis plethora.

11 Quæ fuerant olim restibilis fœcūditatis, hoc est, singulis annis pariebant.

12 Melāncholicis, olim biliosis: quorū corpora biliosa iā perspiratione carentia fiunt melancholica.

13 *Ex decocto foliculorum sennæ & cassia, diluto rhei & diaphœnico, maximè verò aloes vsu.*

nucleis persicorum, aut in quo res 14 acres & amaræ coctæ sint. Aut vnguento. 14 *Vt persicaria, myrtophyllum, aparine, & præsertim rubia minor.*

℞. pinguedinis lardi crassæ ex parte pinguissima ℥.1. olei irini, ruthacei, aut similium ʒ.3. Fiat veluti vnguentum molle, quod subigatur ex succo cœpæ rubræ. Eadem cœpa aceto macerata, contusa, & imposita. Verùm vbi dolor est, cum butyro subigimus, oui vitello, vel rosaceo. Pulpa colocynthidis conuenienti oleo immergitur, ano alligatur: quinque horarum spatio aperit.

Collyria, suppositoria ex radice cyclaminis, ex radice caulium induntur. Fortiora, si taurino felle illinuntur. Fellis genera, maximè flaua, sedi illinuntur, vel gossipio excepta induntur. Pallida verò mitiora sunt. Forte hoc est.

℞. stercoris columbini in puluerem redacti ʒ.3. inspergantur vnguento molli facto ex pinguedinis lardi ℥.1. olei, in quo matricaria coctarit ℥.ß. salis ʒ.2. omnia misceantur in mortario.

Celeriùs agent medicamenta, si antè confricetur sedes ex foliis ficus, parietariæ, aut aliis asperioribus, vt linteo cannabino, vel detrito panno.

Fotus quoque ex cyclamino, centaurio, abrotono, matricaria, bryonia, radice enulæ, ireos, absynthij, & similium. Reliqua materia cap. de commouendis mensibus dicetur.

Sed aliquando latent 15 hæmorrhoides: qua in re placuit Antiquis vt sedes euerteretur. Inusitatum nec ita tutum remedium nostris temporibus. Euertitur sedes, quò faciliùs remedia applicentur. 15 *Neque sub aspectum veniunt, siue sistendi, siue ciendi consilium sit, siue symptoma corrigendi.*

℞. piperis, nitri ana ʒ.1. læuigatis locum attingito. Vti licet & sale gemmæ, & pul. seriphij, & felle,

16 *Nonnulli esulæ lacte vtuntur.* absynthij 16 succo, & matricariæ. Postea verò reponenda sedes ex iis, quæ capite proprio dicentur. At verò vbi iam immodicè fluunt, sistere oportet. Sistuntur autem, vbi odiosæ sunt. Atque vbi grauius aliquod malum non metuitur, ad eam rem vena 17 cubiti secatur, aut extremæ manus Cucurbitulæ hypochondriis, lumbis ac scapulis affiguntur. Reliqua curatio 18 potionibus, topicis remediis, Chirurgiâ perficitur. Quod autem ad Chirurgiam attinet, meminisse oportet, anum maximè ea parte, qua sphincter est, partim neruosa substantiâ, partim neruoso circulo constare.

17 *Tum ad reuulsionem humoris eò fluentis, tum etiā ad prohibendā fæculenti sanguinis generationem.*

18 *Alterantibus, vacuantibus & sistentibus. Præter hæc abstinendum erit vino, vt orgasmus inhibeatur.*

Neruosa substantia neque acria & mordacia medicamenta, neque vstionem aut incisionem, sine conuulsionis periculo, perferre potest. Exterior musculus recti terminus ignobilis & carnosus, qui vocatur podex, ea remedia perferre potest. Quod autem scriptum est ab Hippocr. quódque ad consilium sistendi hæmorrhoides pertinet, A diuturnis sanato hæmorrhoidibus, si vna non seruatur, periculum est, ne intercus, aut tabes subsequatur, ita intelligere oportet. Medico sananti hęmorrhoidas, id est, dum sanguinem mittit, affigit cucurbitulas, topica & reliqua remedia adhibet, rectam vitæ rationem instituit, vna quidem eo tempore relinquenda hæmorrhois, vt paulatim non temerè ac præcipitanter fluxum cohibeat. Vbi verò persanauit, nulla relinquenda est.

Potiones conueniunt, quæ partim cap. de sputo sang. partim cap. de profluuiis alui & mictu sanguinis descriptæ sunt, & describentur cap. de supprimendis mensibus. Sed quia in hæmorrhoidibus

ferè cruciat dolor, his vtendum est.

℞.olei violarum ℥.3. mucag.sem. psilij ℥.2. misce, vngatur sedes. Aliud. *Symptomatũ correctio.*

℞. olei violarum ℥.3. cerussæ lotæ drach. 6. ceræ albæ quod sufficit. Aliquando vitellum oui cum rosaceo, aut violato oleo subigimus. Nonnunquam albumen commiscemus, vbi maior ardor est. Similiter & 19 micam panis albissimi ex supradictis oleis subactam emplastri modo apponimus. Conueniunt & mucag. portulacæ, lactucæ, sed maximè psilij. Fiunt quoque sacculi ex rebus anodynis. Fiunt fotus ex iisdem, atque vbi dolor vrit grauiùs.

19 Violaria in lacte cocta ad pultis cõsistentiã miscificè dolorẽ sedat, si cum tantillo olei rosacei admoueatur.

℞.olei violati ℥.2. populei ʒ.2. Cum ouo integro fiat vnguẽtum. Quòd si res vrgeat, opij ℈.commiscere potest. Postremò videndum, ne adstringentibus immodicè nimiùm resiccatus podex non pręstet officium. Itaque fomentis humectantibus corrigendum vitium est. Similiter cùm nimiùm podex refrixit refrigerantibus medicamentis & narcoticis, temperandus est.

Potest sisti hæmorrhois siccantibus, causticis, volsella præhensis, & vinculo interceptis venis.

Laudatur farina volatilis, aranearum tela, & alia in fluxu sanguinis numerata. Vrunt, &, vt loquuntur, mortificant ex puluere radicis caulium torrefactæ, & stercore canino similiter cremato, fæce arida vini adstringentis cremata, adiecta tertia parte vitrioli Romani.

Extremũ est arrhenicũ rubrum, cum æqua parte aluminis plumæ. Oportebit autem, priusquam hæc admoueas, sedem madefacere vino adstringente.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Per anum effluit sanguis multis modis, vt per intestinorum fluxum, hæmorrhoidas, σύκωσιν, siue ficum, & Thymum siue Mariscam. In quibus multi sæpè falluntur, qui sine distinctione, statim fluxu aliquo in ano, aut tumore apparente, hæmorrhoidas esse putant, cùm plurimùm hi omnes affectus inter se differant, & natura, & curatione. Thymus à veteribus describitur tuberculum carnosum, quasi verruca eminens ad cutem, tenue, suprà latius, subrubrum, in summo peraſperum, oblongum, florem thymi referens, vnde nomen habet. Facilè finditur & cruentatur, modóque vnus, modò plures nascuntur in pedibus, talis, palmis, mediis femoribus, glande, præputio, facie, & sæpè in ano. Alij sunt sine dolore carnosi, asperi, candidi, aut subrubri. Alij cum dolore punctorio duriores, asperiores, maiores, fœculenti, liuidi qui non facilè curentur, nisi tota parte execta, cui innascuntur. Sycosis idem significat, nisi quòd minor est quantitate & magnitudine, vt scribit Aëtius.

Marisca. Thymus.

Aëtius Tetrab. 4. Ser. 2. cap. 4.

De quibus sic Iuuenal. Satyr. 2.

Cæduntur tumidæ, Medico ridente, mariscæ.

Falluntur ergò, qui mariscas cum hæmorrhoidibus confundunt. Illæ enim generantur ex præpostera venere, immodica equitatione, vel attritione qualibet in ea parte facta. Hæmorrhois verò (nomine pro affectu sumpto, siquidem partem affectam quandoque significat) nihil aliud est, quàm profluuium sanguinis per venas ani, aut in illis tumor ab influente sanguine. Quæ affectio vt distinguatur à fluxu sanguinis antea descripto superioribus capitibus, obseruanda est hæc methodus, omnium fluxionum causis inuestigandis accommodissima, siue naturales sint, siue præter naturam. Tria enim sunt in genere, in quibus causam inuenies. Virtus quæ mittit: instrumenta seu viæ fluxionum, vnde, quà, & quò mittuntur: postremò materia fluens. Virtus quadruplex attractrix, retentrix, concoctrix & expultrix. In materia notanda mixtio consistentia, quantitas, qualitas. Primùm igitur per quam viam sanguis fluat, obseruandum,

Mariscarũ & hæmorrhoidum generatio.

Fluxionum omniũ causæ quî poßint dignosci.

Sanguinis per intestina reiecti signa.

an per inteſtina, an per venas ani. Hoc cùm ex cauſis antecedentibus & ſenſu, tum ex mixtione coniiciendum. Nam ſimul cum recrementis reiectus & cum illis mixtus ab inteſtinis prodit: ſine recrementis, ab ano. Illic cauſa eſt vel in ſanguinis multitudine aut acrimonia, vel in virtute, ſiue non retineat ob imbecillitatem, ſiue excernat ob copiam: vel in via, vt vlcere aliquo in inteſtinis. De quibus omnibus dictum eſt ſuperiùs. Si à venis ani (ſimul cum arteriis: ab vtríſque enim fiunt) hæmorrhoides erunt. Itaque videndum initio, vt fluxionis natura & origo exactè intelligatur, vnde venæ illæ oriantur, quà progrediantur, & vbi terminentur. Vna eſt inſignis, quæ à ramo ſplenico venæ portę per meſaræum circa collum & inteſtinum rectum extenſa terminatur in muſculis ani & inteſtino interiore, cui circa lumbos occurrit arteria. In eundem locum, ſed vlterius ad cutim vſque à vena caua, tres cum ſuis arteriis, à duabus iliis & ramulo venæ ſacræ dictæ Syluio. Si per has effluat ſanguis, quia exteriores ſunt, hæmorrhoides apertæ dicuntur, ſiue externæ, in quibus neceſſe eſt hepar, renes, & totum illud venoſum genus à vena caua magis expurgari, proindéque ſanguinem magis coctum eſſe, quàm qui fluit à venis meſaraïcis, in quibus adhuc rudis eſt & ſplendidus, licet ater ſit & craſſus, quem lien, & meſaræum maximè hac via expurgant. Nam hepar ſanguinem coctum per venam cauam diſtribuit. Meſaraïcæ verò ſugunt à ventriculo, & omnibus inteſtinis, atque ad hepar ſuccum mittunt, plurimúmque ſeri continent. Lien autem ſanguinem fœculentum exonerat in ramum ſplenicum. A quo deſcendit per meſaraicum ramum, vnde primus ramus, qui deſcendendo occurrit, hæmorrhoidalis eſt: paulò infrà, venæ meſaraicæ. Si igitur per venam à meſaraico ramo, qui à ſplenico oritur, fiat ille fluor hæmorrhoides internę erunt, quòd intus lateant, nec oculis cerni poſſint, niſi deſcendente ano, aut immiſſo ſpeculo. Vtręque rurſus diuidantur in cæcas, & apertas. Cæcæ ſunt, quę tument cum maximo dolore, nec ſanguinem reddunt. Quanquam non ignoro cęcas etiam dici illas interiores, quia non videntur. Apertę verò, in quibus eſt ſanguinis profuſio. Rurſus vel ſine inflammatione ſunt, vel cum inflammatione. Inflãmationis ſigna ſunt dolor, rubor, tenſio,

Hæmorrhoides cæcæ.

Hæmorrhoides internæ.

Inflammatio nis in hæmorrhoidibus nota.

renixus, febris. In cæcis grauissimus dolor, quia partes illæ acutiore sunt sensu. Sphincter enim neruosa quædam substantia est quæ neque vstionem, neque sectionem facilè ferre potest sine conuulsione. Deinde habent è vicino osse sacro ductos neruos, & extremæ partes sunt: quales acerrimum habent sensum, neque sine periculo offenduntur. Indicio est è pollice pedis subita mors apud Hippocr. 1. Epid. & læsis extremis digitis dolor grauissimus & oculis, & pudendis, & sedi. Rectitudo quoque & tenuitas neruorum plurimùm facit ad doloris sensum. Quæ omnia indicant, non sine causa, plenioribus vasis, & distenta membrana sedis, quæ orificiis venarum prætenditur, à plenitudine, aut inflammatione acutissimum dolorem excitari, qui sæpè ad se totam curationem traducit. Ex his etiam perspicuum est*, non solùm propter crassum & fæculentum sanguinem, sed etiam purissimum, hæmorrhoidas fieri, licet Gal. in Aphor. contrà sentire videatur. Si igitur sanguis, qui effluit, redundet & vitiosus sit, magna ex hæmorrhoidibus commoda consequuntur, quæ numerantur ab Hipp. Incipientem melancholiam prohibent, factam sanant, quòd ferè is humor crassior & nigrior per has venas vacuetur, quanquam & alius. Varicibus, lieni indurato, arthritidi, nephritidi remedio sunt. Quibus (inquit Hippoc. sect. 6. Epid. 3.) hæmorrhoides, ij neque pleuritide, neque peripneumoniâ, neque phagedænâ, neque furunculis, neque thermynthis, fortasse neque leprâ, neque alphis corripiuntur. Sed non solùm his, quæ dicit Hippoc. prosunt, verùm etiam vteri, vesicæ & pudendi affectibus. Ex eadem enim diuisione hæc omnia venas habent. E viduis quibusdam loco mensium fluunt hæmorrhoides. In grauidis quoque notaui hæmorrhoidas vtiliter fluere in duabus mulieribus nobilissimis iam quatuor menses in vtero habentibus: in quibus partus tempestiuus consequutus est, & saluberrimè adoleuit. Erat autem frequens & multus fluxus, sanguis ferè dilutus, qui vbi subsistebat, grauiùs habebant. Ægrè excluso leuabantur. Quibusdam etiam familiis consuetæ sunt. Cuidam nobili in æde Ambrosij Paræi Chirurgi decumbenti, qui me ad cōsilium adhibuit, cùm in grauissimo renum dolore emingeret pus, sanguinem & crassam pituitam, natura remedium

** Gal. comment. in aph. 11. & 12. lib. 6. & com. in sent. 37. sect. 3. li. 3. Epid.*

Hæmorrhoides fluentes mensium loco.

Sanguinē & pus mingenti hæmorrhois aperta saluti fuit.

ostendente, quia tumebat hæmorrhois, & aliis remediis non cedebat dolor, eo statim tempore iussi aperiri hæmorrhoidẽ, vnde incredibili celeritate dolor conquieuit. Sed hæc omnia intelligenda de natura superflua exonerante, & si ægri leuiter ferant. Nam quæ ab infirmitate viscerum & intemperie, vnde sanguis vel acrior, vel serosior generatur, vel quæ à laxatione & hiatu venarum ortum habent, aut immodicè fluunt, in his celeriter tolli debet totius mali origo. Alioqui intempestiuè cohibitæ deteriora longè & periculosiora vitia inuehunt. Nam suppressus sanguis ad hepar, hinc aliquando ad pulmonem, cerebrum, latus, aut in corpus diffunditur, vel aliqua parte consistit, vnde morbi illi omnes superiùs relati oriuntur, & si qua adhuc grauiora dici possunt. Paucis enim grauioribus annotatis morbis alios intelligit Hippocrates, vt epilepsiam, & similes. Non immeritò igitur quæstiones illæ duæ ponuntur, an prouocandæ sint, an sistendæ. Et si sistere consilium sit, an vna relinquenda, vt Hippocr. præcipit in Aphorismis. De quibus remota omni disputatione ab hoc loco aliena sic breuiter censemus. Assuetis & grauioribus morbis laborantibus, aut opportunis, aperiri posse. Quibusdam familiis consuetas esse, in quibus indiuidui ratio habenda. Et quia ante pubertatem non fluunt, vt est author Hippocrates, impetus quoque naturæ considerãdus. Alioqui non est facienda consuetudo. Aperiendæ igitur non sunt si non tumeant, & si nunquam fluxerint. Quod ad alteram quęstionem pertinet, Curati (inquit Hippocr. 6. Epid.) importunè multi subitò his morbis correpti sint, & grauissimè. Galenus importunè curatos interpretatur, qui neque phlebotomiâ, neque medicamento subducente per interualla exhibito, vel exercitationibus vacuantur, qui item neque vnam ex ipsis relinquunt, sed omnes in vniuersum tollunt. Vbi Galenus videtur sentire omnes quidem tolli posse, sed non ἀθρόως. Deinde oportere κατὰ περιόδους vacuare corpus, phlebotomiâ, medicamento, exercitio: alioqui vnam relinquendam. Quare vbi hæc remedia adhibita fuerint, & per interualla, nulla relinquenda videtur, præsertim cùm ea purgatio non sit naturalis, & optima victus ratione declinari queat. In recentibus quoque metu grauioris mali vna seruari potest.

Hæmorrhoides quando prouocandæ, aut sistendæ.

Multis percurantur. Sed experientia docet, nisi purgentur, & sanguis detrahatur, nescio qua melancholia& obscœnis somniis vexari. An autem vna relinquenda sit, quæ statis periodis effluat, an obligandus æger phlebotomiæ per interualla, & medicamentis, id ferè arbitrio ægri relinquendum nisi si quis à phlebotomia, purgatione, exercitiis deteriùs habeat, aut hæc leuiter ferens, grauiùs ferat hæmorrhoidem. Relinquere autem vnam apud Hippocr. nihil aliud est, quàm non secare, non vrere, non consuere, siccare, putrefacere. Nam liber est de hæmorrhoidibus, vbi omnes vrit, secat, curat, consuit, putrefacit, siccat. Vrit autem non adhibito venæ ferro, sed tantùm admoto, vt assetur, & siccetur. Quod igitur Aëtius nullam seruandam scripsit, Paulus contrà, non solùm in diuturnis, sed vbi stillicidij modo effluit sanguis, cæteris occlusis, vnam relinquendam præcipit. Seruari duobus modis interpretari poteris, vel neglecta artificiosa curatione, vel adhibita. Si negligatur, vna seruanda est: si adhibeatur, nulla. Rursus sistendi consilium duplex. Alterum dum fluentes sistimus: alterum, dum fluxuras animaduertimus.
In illis immoderatum fluxum adstringi debere non est dubium. Cæterùm externæ facilè deprehenduntur ex tumore. Internæ verò ex pondere circa sedem, egerendi difficultate, & clysteres aut glandes immittendi, sanguine aliis excrementis non permixto, & consueta purgatione, atque indiuidui natura.

Multi sunt igitur curationis scopi. Tumentes aperiendæ: fluentes compescendæ: dolor mitigandus, &inflammatio tollenda. Quæ omnia propriis remediis perficiũtur. In omnibus, partis affectæ habita ratione, ab omnibus acribus & mordentibus abstinendũ. Cauendum à cancro, aut fistula: quæ vehementioribus medicamentis facilè inducuntur. Nam cuniculi quidam, sæpè latent, in quibus pus. Vnde longiores sinus in fistulas abeunt. Videndum etiam, ne nimiùm adstringamus, aut refrigeremus podicem. Hinc sequitur ani prolapsus, vel resolutio: illinc non præstat officium, & aluus nimiùm resiccatur. Itaque post vsum horum corrigi vitium debet, si quod illatũ sit. Vbi remediis non est locus, Chirurgia opus est ligatis, vstis, tabefactis venis. Sed reuera in hæmorrhoidibus

diuturnis, in varicibus, & reliquis influxionibus & collectionibus iam inueteratis omnínò periculosa sectio, quâ vel moriuntur, vel in aliquem grauissimum dolorem incidunt, priore peiorem. Purgato corpore fotus conuenit cum vino adstringente, decoctione rosſ. centinod. plantaginis, scoria ferri, & similibus. Topica adhibentur & sedi, & ossi sacro.

ANTO. VALETII EXERCIT. LV.

HÆmorrhoides aliæ sunt internæ, externæ alię. Illæ à splenico ramo & mesenterio: hæ potiùs à venæ cauæ propaginibus ipsi sedi explantatis, fiunt. Internarum sanguis parcior & aquosior: crassior externarum. Sunt item aliæ vuis similes, rugosæ, proptereáque dictæ vulgò morales, quòd moris similes conspiciantur. Corpus aliàs cacochymiâ expurgant, præsertim melancholica, aliquando plethoram deplent. Proruptionis sanguinis ab hæmorrhoidibus cōmoditates vide apud Gal. cap. 7. lib. de venæ sectione aduersus Erasistratæos, cōm. in sent. 8. sect. 6. lib. 6. Epid. & in 37. sent. sect. 3. lib. eiusdem. Suppressarum verò incommoda comm. in sent. 39. Prorrhetic. 3. Prima curatio est, vt molestus dolor sæpè leniatur: secunda, si sistantur, & mali grauioris metum afferant, vt aperiantur: tertia si immodicè fluant, vt cohibeantur. Sola quippe vacuatio optima censetur, quæ quod graue, insensúmq; est, velut onus inutile, deponit citra corporis infirmitatem, & virium iacturam. Sedabitur itaque dolor aluo molliore facta, vt minore cum expressione & conatu fœces reiiciantur, quæ alioqui duræ hæmorrhoidas exasperant, fluxionem videlicet dolorifica duritie ingeminando. Et quia in-

Gal. cōment. in senten. 25. sect. 5. lib. 6. Epidem.

Gal. ad finem libr. de differ. sympt.

flammatio ſæpè adiungitur, conuenientiſſimum hoc erit remedium.

℞.mucag.ſeminis pſilij ℥.3. vnguenti populei ℥.2. miſce pro linimento: quo pannus mollis, aut goſſipium imbutum, in anum inditur.

Quòd ſi tenſio ſine inflammatione ſit, ſatis erit bombacem imbuere linimento ex mucaginib.alth. lini & fœnugræc.vel oleo viol.aut ſimil.Dein aperiuntur hæmorrhoides infinitis propè artibus ab Hollerio traditis. Vulgò tumentes venas inungunt ſanguine gallinæ, aut columbi: mox hirudines præparatas affigunt: quæ ſi ſatis ſanguinis non exhauriant, ſanguinem fluere ſinunt. Quod ſi per ſe ſiſtatur, ægrum iubent in aqua tepida inſidere. Contrà verò ſi per apertas hæmorrhoidas fiat profuſior ſanguinis proruptio, à qua periculum tabis, aut cachexiæ impendeat, auertetur ſanguis ſecta dextra baſilica, largo ſanguine ducto, ſi multus ſubſtiterit, affixis dextro hypochondrio & interſcapulio cucurbitulis, &c. Vbi tenuitas ſanguinis & acrimonia in ſuſpitionem venit, ſyrup.incraſſantes, refrigerantes & ora vaſorum occludentes vſui erunt. Tutiſſimum etiã erit, rhei electi in aqu.cichor.plantag. roſar.aut ſolani cum pauco cinam.craſſiuſculè conquaſſato infuſi fortem expreſſionem exhibere, adiecto ſyrup.aliquo adſtringente: aut, ſi magna fuerit cum ſanguine ſeri copia, ſyrup.laxat.roſa.pallid. Facit & hûc maximè hic potus.

℞.ſacch.roſ.℥.2.bol.arm.elotæ in aqu.roſ.℈.2.ſyru.myrtill.℥.1.aq.roſ.℥.2.f.potus.

Foris ſedi admouentur ad ſiſtendum fluxum eadem fermè quæ in ani procidentia.

De

De exitu 1 ani. CAP. 56.

ANus totum rectum intestinum est, aut extrema laxitas eius. Excidit hæc infirmis musculis obliquis, qui sedem sursum reuellunt, & laxitate 2 membranarum, quibus ossi sacro & lumbis colligatur. Nerui etiam 3 resolutione, qui ab extrema spina ad sedem porrigitur. Itaque primum animaduertendum, num quæ inflammatio adsit, quod tumore, rubore, calore & 4 duritie intelliges. Hîc 5 sanguinem è brachio detrahes: deinde etiam è 6 malleolo. Si fuerit opus, materiam inflammationis resoluentibus medicamentis & laxantibus digeres, admixta etiam parte eorum, quæ repercutiant & corroborent.

Topica remedia frustrà sunt adhibita sedi, si à læso neruo vitium est. Tuncque applicanda extremitati spinæ, vbi 7 coxa est: redeundúmque ad genus 8 curationis, quod cap. de Paralysi dictum est. Si verò infirmitas est eorum obliquorum musculorum, & corpus crassis ac viscidis humoribus abundat, purgatione primum vtendũ est ex hiera simpl. aga. hiera diacolocynt. & similibus: tum si qua sordes ano inhæsit, detergenda priùs hydromelite, vrina propria, decocto betæ, muria, marina aqua.

Postea verò fotus cõueniet sæpe repetitus ex vino austero, in quo acacia, hypocistis, mirrhus, malicorium, rosæ, scoria ferri, & alia eiusmodi adstringentia cocta sint, adhibita ratione, quæ iubet mollioribus mitiora, durioribus fortiora remedia esse adhibenda.

A fotu vnctiones, inspersiones puluerum, incessio-

1 De vltima recti intestini partis prolapsu.
2 Ductarum à peritoneo, atque etiã à ligamẽtis lũborũ & oßis sacri.
3 Quæ vel ab obstructione, vel compreßione fit.
4 Dolore itẽ & pulsu.
5 Ad reuellendũ & inhibendũ fluxum.
6 Ad amotionem materiæ cõiunctæ.
7 Qua parte ischium cum osse sacro cõnectitur.
8 Vt ad fotus, litus, emplastra, dropaces
De his vide Hippocratẽ ad finẽ libelli de fistulis.

nes & balnea vſurpanda ſunt. Quanquam inunctiones & olea, quæque lubrica ſunt omnia, non ſine ratione quidam reiiciunt, alij admittunt, quia firmiùs inhærent. Laudabitur oleū nardinum, coſtinum, laurinum, maſtichinum, roſaceum, quæ vbi inuncta fuerint, puluis ex arida pice trita, ſeta porcina, vſta galla, fimo canino, cornu cerui, carabe, ſanguine draconis, maſtiche, corallo & ſimilibus.

Suffitus è bdellio, pice arida, pinea, Colophonia, exuuio ſerpentis, lapide molari candente conſperſo aceto, in quo porri folia coxerint, vino auſtero nigro, in quo aliquid adſtringētium ferbuerit, inſeſſiones in aqua ſulphurea, marina, bituminoſa, aluminoſa, & ſimilibus. Puluis.

℞. ſang. draco. malicorij ana ℥. 1. gallæ, bituminis ana ℈. 2. ſubtiliſſimè trita & cribrata inſpergantur. Alius.

℥ Stibij non calcinati. ℞. carabe, cornu cerui vſti, coralli, balauſtiorum, thuris albi ℥ antimonij, acaciæ ana ℥. ß. trita inſpergātur, aut incorporētur vitello oui, & modico petrolei, Vitellū oui vſurpamus, vt in eo pulueres incorporentur, quia non, vt oleum, ſordes relinquit.

Emplaſtra fiunt ex ammoniaco, bdellio, malaxatis cum oleo nardino, & ſimilibus conſperſis puluiſculis, quæ adſtringant: oſſi ſacro, perinæo & ſedi apponi debent, & ne concidant, faſciis contineri. Tempus remediorum, vbi iam ægri deiecerint, & abluta ſedes repoſita fuerit.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Alexand. Aphrodiſ. lib. 1. Probl. Rectum inteſtinum, Græcis ἀπευθυσμένον dicitur, Hippocrati ἀρχός, Aph. 58. lib. 5. vt interpretatur Philoth. Prius nomen illi inditum eſt, quòd cùm alia inteſtina

flexuosa sint, rectâ lineâ sine gyris in anum siue podicem deducatur: posterius verò, quòd vel aliis imperet, vel aliorum sit principium. Excrementa enim excipit, & foras agit, adiutum septo transuerso, & musculis abdominis propellentibus. Opus igitur habuit musculo, à quo, tanquam crumena, constringeretur, ne ante tempus excrementa effluerent, quem Græci σφιγκτῆρα vocant ἀπὸ τοῦ σφίγγειν, id est, constringendo. Quæ est illius propria actio, non autem excretio, vt multi voluerunt. Deinde altero (qui geminus est, vel etiam tergeminus) obliquè supra rotundum sito, quo sursum reuellitur. Adiectæ sunt membranæ, ad maiorem firmitatem, quibus alligatur ossi sacro & lumbis. In hac parte morbosi affectus plurimi oriuntur. Si excrementa nobis inuitis egrediantur, resolutio est sphincteris. Si verò extra anum prolabatur intestinum rectum, neque sursum retrahi possit, nisi manu protrudatur, necesse est causam esse in musculis, aut neruis sursum reuellentibus, vel membranis alligantibus. Id autem fit laxatis illis neruosis corporibus, vel imbecillioribus redditis, vel intumescente & inflato intestino. Si resoluantur nerui, causæ ex capite de Paralysi exquirendæ sunt, topicáque ossi sacro imponenda. Imbecilliores redduntur aliquando ob nimiam mollitiem & humiditatem, vt in pueris, vel frigus à quacunque causa externa, vel aliquam aliam intemperiem, aut humorem madefacientem. Aliquando verò ob magnam aliquam contentionem in reddendis excrementis durioribus, aut acrioribus, vt in dysenteria, vel tenesmo. Inflatur autem à quolibet tumore, sed præcipuè inflammatione, quam sequitur dolor, febris, perpetua irritatio ad excretionem, stillicidium vrinæ. Fieri scribit Hippocr. de fistulis à pituita ex corpore in intestinum rectum decumbente. Quanquam in contextu Græco habetur ὑπὸ τοῦ φλέγματος. Certum autem est phlegma Hippocrati aliquando inflammationem dici, vt in Prognosticis. Nec dubium, quin ab aliis etiam humoribus, præsertim à sanguine, fieri possit. Mirum est, quod nobili cuidam mulieri contigit anno 1559. Nihil excludebatur stercoris: dolor ingens in ano, qui nullis remediis cedebat. De causa disputabatur. Nihil è speculo immisso apparuit interiore recto intestino. Tandem summa vi, & eo dolore, qui in partu

difficili excitatur, rotundum globum tophaceum è cæco intestino deiecit. Hernia laborabat. Erat is globus tunica inuolutus, suberis substantiâ.

Non eadem omnibus curatio. Frustra adhibentur remedia ano, si spinæ vitio resolutus sit neruus. Inflammatio curanda, vt cæteræ, indicatione sumpta à parte.

ANTO. VALETII EXERCIT. LVI.

Vteri procidentiæ causæ, & eiusdẽ curatio.

PRocidit anus vel ab externa causa, vt ictu, lapsu, casu, nimióque egerendi conatu, velut in tenesmo, vel ab interna, vt frigida humida intemperie, calida humida, musculos resoluente, aut ab aliquo præter naturam humore. Hic affectus vt curetur, sordes imprimis, si quæ adhæreant, hydromelite, vel decocto betonicæ detergenda: deinde sordes sic fouenda.

℞. ros. rub. myrtill. sumach. cortic. granat. balaustior. cupul. gland. gall. nucum cupressi ana ℥.ß. Contusa omnia bulliant in sufficienti quantit. vini austeri Eo decocto foueatur. anus procidens, postea exsiccetur, & oleis sequentibus linatur. ℞. ol. myrt. rosar. & cydon. ana ℥.ß. misce.

Postremò sequenti puluere aspergatur, ac demum reponatur.

℞. corti. granat. ros. rub. balaust. myrtill. cupul. gland. ana ʒ.1. f. omnium puluis, vtendus, vt dictum est.

Intestinum verò sic repositum denuò fouebitur decocto præscripto, ægro quiescente, altis & iunctis clunibus. De conuenienti deligatione ani ex Hippocrate, Gale. & Heliodoro vide Cornel. Cels. libr. 6. cap. de condylomate. Hippocrates libr. de fistulis vtitur zona, à qua deducta fascia per dorsum recta ano subinducitur, & superadductæ zonæ ad

vmbilicum religatur: sed priùs reponit anum, fouet decocto adstringente, regit molli spongia, vel linteo in decocto insuccato. Vbi deiiciendi cupiditas vrget, angustissimis asseribus ani latera innitantur: aut, si puer est, femur pedibus insideat, vtrínque extentis cruribus deiiciat. Si dolor accesserit, sedabitur, vt in hæmorrhoidibus.

De exitu matricis. CAP. 57.

RElaxatis 1 vinculis, refrigerato 2 vtero, collecta 3 mucosa substantia vterus excidit, senibus magis, & iis, quæ ex instituto vitæ 4 nudos pedes in frigida continent, aut diutiùs in frigido lapide sedent, vel aërem frigidiorem excipiunt, maximè in puerperio, & 5 tempore menstruorum. Casu, ictu, resolutione quoque decidit. In vehementi motu eo modo, quo vrina & stercora præter voluntatem effluunt, ita etiam vterus 6 delabitur.

Totum vterum decidere posse quidam 7 è Græcis negant: contra quos 8 Arabum authoritas & experientia facit. Túmque desperata res est, vt cùm inueterauit malum, quod ætate senili non faclè curari potest.

Initio animaduertendum, num retenta vrina, 9 aut stercus. Primũ enim excludere oportet. Vterus enim in medio positus, & compressus magis expellitur, nec facile reponitur.

Aptè collocanda mulier est, sublatis coxis inuicem dilatatis, reflexis poplitibus. Atque eo modo,

1 Quibus vterus coalescit, adiungitur, mouetur, nutritur.

2 Quòd frigus vtero bellum indixerit.

3 Tũ in corpore vteri, tum in acetabulis ipsis. Vnde grauior factus, vinculis suo loco contineri non potest.

4 Vt mulieribus lotricibus.

5 Quo tẽpori vteri pars vtraq. hiat.

6 Accedit & coeundi libido, cum scilicet vterus defraudatur, & appetitum non explet. Arist cap. 2. lib. 7. histor. Anim.

7 Vt Aetius.

8 Vt Auicennæ.

9 Vt si in crasso intestino sphincteris constrictione obduruerit.

quo in ſede diximus, detergendum, abluendum, fouendum, peſſuli quoque è lana molli inuoluta linteolo fingendi ſunt. In ea lana 10 pulueres miſceri poſſunt, qui vterum confirment.

Peſſulus factus pro ratione ætatis immergendus eſt vino, in quo 11 adſtringentia coxerint, & ita inſinuandus pudendo, prius repoſito 12 vtero.

Pectinem quoque & lumbos lana, bombace, aut ſpongiis imbutis oxycrato contegemus, & ne concidant, alligabimus.

Cucurbitulæ cum multa 13 flamma vmbilico & ſumini, atque etiam ilibus affigendæ ſunt, ſæpiúſque repetendæ. Atque interuallis cucurbitularum 14 emplaſtrum ſupra vmbilicum & lumbos affigendum eſt.

℞. galbani ℥.1.ß. myrrhæ, thuris albi ana ʒ.2. terebinthinæ ʒ.ß. ſem. lauendulæ ʒ.1. moſchi ℈.ß. incorporentur, & extendantur in aluta.

Peſſarium, peſſulus, priapiſmus.

℞. aſſæ fœtidæ, myrrhæ, thuris albi, maſtichis an. quod ſufficit pro ætate, & ratione mulieris.

Fiat peſſarium malaxatum cum oleo laurino, vel de liliis, addendo ʒ.1.ß. lauendulæ, & baccarum lauri ʒ.ß.

Naribus odora, vtero fœtida admouenda, pannis lineis inuoluendæ partes pudendæ & vicinæ, perfumigatis cum myrrha & thure. Suffumigia & inceſſiones, vt priùs.

Sed hîc peculiariter ex lauẽdula, biſtorta, foliis & baccis lauri, adiecta portiuncula myrrhæ, thuris cum cortice, & maſtichis.

10 Ex balauſtiis, radice cyperi, nuce cupreßi, roſis

11 Vt bacca, cortex & folia roſæ caninæ. fol. rubi. hypociſtis, balauſtia.

12 Vt repoſitus ſuo loco contineatur. Hinc ſemiſpharam figura ouali, cera obductã, filóque appẽſam in muliebrẽ ſinum (ſi vſquequáque ſit prolapſus vterus) immittere, & ſubligaculis retinere decuerit.

13 Vt maiore vi ſurſum attrahant vterũ prolapſum

14 Quod vim habeat cõfirmãdi & conſtringendi: cuiuſmodi eſt empla. contra rupturã vng. Comitiß. emplaſt. de maſtiche, rubrum deſiccatiuum cum radice cyperi.

Si putruit vteri pars, quæ decidit, placuit Gręcis & Arabibus, vt quicquid corruptũ ſit, amputetur.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Veterus vinculis vndiquáque alligatur antè, retrò, ſupriùs, inferiùs : dextra, ſiniſtra : obliquè ad collum & inguina. Oſſi pubis, ilion, & ſacro per tunicam à peritonæo, dextra & ſiniſtra parte annectitur: magnis vaſis per arterias & venas, præſertim ſpermaticas & apophyſim peritonæi : ſpinali medullæ per neruos : recto inteſtino per fibras quaſdam tenues: veſicæ per alias, ſed plures & laxiores : oſſi pubis per vincula laxa. Omnia membranæ peritonæi præter vaſa. Hinc maximus vteri conſenſus cum vniuerſo corpore. Plato tanquam animal vorax moueri putat modò deorſum ad ſemen excipiendum, modò ſurſum, fugâ malè olentium, aut alia cauſa. Medici verò naturaliter quidem excipiendo ſemen, hiare, deinde conſtringi volunt, ſurſum autem non moueri, niſi vaſis plenis reuellatur, aut infletur, vt in ſuffocatione: deorſum verò, cùm peritonæum aut vincula à peritonæo relaxantur, vel rumpuntur, vel fundum inuertitur, vnde vteri procidentia. Contorquetur etiam interdum vt ob abſceſſum, vel inflammationem, vel vim aliquam illatam, vel poſt partum. Videre etiam licet multas, quæ cum vtero geſtant, dolore coxæ affectis ligamentis laborent, ſic vt edito fœtu dolor maneat, vnde claudicant, cuius meminit Galenus 6. de locis affectis. Sunt igitur tres affectus vteri præcipui ex deprauato motu, vnde infinita & admiranda ſymptomata conſequuntur, ſuffocatio, contorſio & procidentia. Hîc de poſtremo tantùm agitur, in quo aliquando collum, aliquando fundum in vuluam procidit. Vbi collum excidit, videtur veluti glans viri rubens, quæ ſe oſtendit in ore pudendi cum ſuo foramine. Fundum autem cum procidit, inuertitur. Quæ omnia ratione diligenter diſtinguenda ſunt. Cauſæ igitur ſunt, relaxatio aut ruptio aliquando vinculorum ad oſſa pubis : nonnunquam peritonæi. Relaxatio fit ab humiditate, aut difficili partu, aut rupto peritonæo, aut tenſis inferioribus ligamentis. Quod tamen fieri non poſſe exiſtimo. Sic enim traheretur ad oſſa pubis potiùs.

Vteri maximus cõſenſus cum vniuerſo corpore.

Vterum geſtantes nonnullas vnde claudicare contingat.

Aristoteles 7. de natura animalium scribit quibusdam desiderio coïtus, aut longiore veneris abstinentia vterum excidere, quibus coitus & conceptus remedio est. Sæpiùs fit casu, ictu, vehementi metu, morâ in aqua frigida, vt in lotricibus, difficili partu, magno conatu in reddendis excrementis. Ob rupturam peritonæi, aut difficilem partum, vix curatur, aut nunquam.

Si fundum procidat, sublatis cruribus facilè redit: si vincula, declinet in latus, vnde dilabuntur. Puellæ cuidam (quod à nobis annotatum est) tremor sinistra parte in facie & thorace, non inferioribus partibus. Decumbenti in sinistram mouebatur: quiescebat reuolutæ in dextram. Manè & vespere mouebatur. Ardebat similiter & frigebat. Suppressi menses annis ferè tribus, facies saturato rubore, tenesmus, dolor stomachi, lien inflatus. Si ab humiditate fiat relaxatio, reficcantibus & adstringentibus vtendum. Vacua in repellendo debent esse intestina & vesica. Conueniunt fotus, inunctiones, pessaria, odores fœtidi, fumigia, emplastra, cataplasmata, vnguenta, cucurbitulæ admotæ lumbis & vmbilico. Extremum remedium est zona Hippocratis, quæ à cingulo zonam habeat à parte posteriore per perinæum adductam in anteriorem partem ad idem cingulum. Iuxta pubem arctè colligatur. Alij è subere ouales formas inductas cera, & quasi pediculo alligatas, immittunt in sinum pudendi, atque alligant coxis. Inunguntur oleis & vnguentis adstringentibus.

ANTO. VALETII EXERCIT. LVII.

VTerus procidit praua fœtus extractione, violenta secundinæ depulsione, spiritus cohibitione, immensi oneris sublatione, plaga, partuum frequentia, animi affectibus, vel resolutione ligamentorum & musculorum vterum sustinentium.

Curatio. Quod ex vtero propendet, ouo simile existit. Vterus antequam reponatur, & aluus clystêre subducitur, & excluditur vrina, vt patentior sit ipsi vtero

locus. Dein fouetur eodem decocto vterus, eodem item puluere aspergitur, quo prolapsa anus: tum verò obstetricis manibus oleo mastich. aut rosٖ. vel butyro inunctis sua statione locatur. Interim cucurbitula magna vmbilico sæpè admouetur: vel singulæ cucurbitulæ singulis vmbilici lateribus affiguntur. Pecten, lumbi, os sacrum, lana, vel gossipio, aut spongiis, oxycrato madidis conteguntur, superductis fasciis. Denique emplastrum de galbano dorso, vmbilico adhibetur.

De 1 sistendis mensibus. CAP. 58.

Mensis 2 naturalis est purgatio, nisi vel quantitate excedat, vel 3 præter statas periodos effluat. Decimo 4 quarto anno excitatur, nonnullis 12: rarissimè 7. Desinit verò 40. aut paulò pòst, alioqui ad 60. producitur. Aliis singulis mensibus, nonnullis vno aut pluribus mensibus intermissis, quibusdam sæpiùs vno 5 mense redit. Iunioribus ad lunæ plenilunia, aliis ferè decrescente luna, tribus, 4.5.6.7. diebus, eò plus minúsve. Maiorem copiam efficiunt, ratio vitæ plenior, otium, temperamentum 6 frigidius, tenuitas sanguinis, vel acrimonia, amplitudo vasorum, quæ plurima & maxima ad vterum perueniunt. Subsistere debent in totum grauidis, puerperiis, lactantibus.

Vt sistas, primùm animaduerte 7 causam immoderati fluxus, colorem sanguis fluentis. Si linteolo excipias, animaduertes. Calida enim menstrua, vbi sanguis calidior est: florida atque ruben-

1 Cum scilicet fluunt immodicè, & præter modũ peculiarinaturæ, ætatis, diætæ.

2 Quæ commodo naturæ fit, & à natura suscipitur.

3 Vt si bis n. esse repetat.

4 Cum puellæ ad iustam magnitudinem & modũ peruenêre.

5 Vt salacibus mulieribus, quæ sero abundant.

6 Vt si mulier sit habitior, corpus habeat minùs perspirabile, glabrũ, cutim albam, capillos nigros & rectos oculos quoq; nigros, vocem acutam, vt si sit iracunda.

7 Quæ triplex est: sanguinis copia & qualitas, vasorum laxitas, facultatis retentricis infirmitas.

tia, vbi ſanguinis copia in cauſa eſt: ſubalbida, vbi ſanguis 8 frigidior eſt. Rubentibus itaque menſtruis, ſi quidem corporis plenitudo eſt, 9 venam è cubito ſecato. Si verò magna pars plenitudinis iam 10 depleta eſt, aut alioqui non redundat in reliquo corpore ſanguis, cucurbitulas ſatis amplas cum multa flamma ſub mammis affigito: vinculis brachiorum vtitor, 11 frictionibus manuum & calfactionibus. In vſu phlebotomiç & reliquorum, interrogabis primùm, qua parte vteri maior grauitas ſit. Si dextra parte, baſilicam dextram ſecabis, dextram manũ ligabis, fricabis, calfacies. Sub dextra mamma cucurbitulam affiges.

8 Aut etiam frigidior mixtione ſeri.

9 Ad reuulſionẽ & plethoram deplendam.

10 Immoderato ſcilicet fluxu, vt venã ſecare tutum non ſit.

11 Ad reuulſionem obſcuram.

Si verò cacochymia eſt, bilioſum ſanguinem rhabarbari ℥.1.ß. aut hierâ picra repurgabis. Si pituita, eadem hierâ aut rhabarbaro vtêris, ſed addito agarico. Sed ferè vbi nulla plenitudo, aut manifeſta cacochymia, cucurbitula ſub mammis, aut in humeris appoſita, vincula manuum, remedia quæ ſanguinem ſiſtunt, ſatis eſſe poſſunt.

In laxitate meatuum, adſtringentibus: in tenuitate, incraſſantibus vtendũ eſt. Conuenit inter Græcos & Arabes ſuccũ plantaginis efficaciſſimè menſes ſiſtere. Memini (inquit Gal.) cùm quatuor diebus iugiter ſanguis fluxiſſet, nec ſiſti poſſet, cyatho vno ſucci plantaginis conſtitiſſe. Recentiores 12 aqua plantaginis vtuntur. In aqua melius fuerit aliquid diſſoluere eorum, quæ ſanguinẽ ſiſtunt, vt ℥.1. trochiſcorum de carabe, de ſpodio, de terra ſigillata, & eorum, quæ iam antea ſæpè enumerata ſunt.

12 At felicius aqua nucamentorũ ſalicis, ſucco radic. vrticæ albæ, ſucco burſæ paſtoris, atque lãceolæ Vt. ♃. ſuccorum depuratorũ lãceolæ, burſæ paſtor. rad. vrtic. al. ℥.2. ſacch. q. ſ. f. ſyrupus.

Loco peſſulorum (quoniam mulieres non facilè admittunt peſſula) lana vel goſſipium, aut mollius

linteolum ſucco adſtringente, vt plantaginis, inſuccatur, & ita inditur genitalibus. Mulieres fingunt è peruinca, quæ iniiciunt cruribus. Laudant vngulas aſini, pelles anguillarum, pelliculas interiores nucis auellanæ, quæ cum ſucco cydoniorum coguntur in pilulas, aut diluuntur in ſucco conuenienti.

Peſſuli, ſi finguntur, teretes ſint ac rotundi ad inſtar digiti è lana, bombace, aut conſerto linamento, quibus medicamenta adſtringentia excipiuntur. Deinde conuoluantur, vel ſerico raro, vel lineo linteolo. Pendeāt è filo, vt cùm opus fuerit, retrahātur. Vtuntur epithematibus lumborum 13 & crurum poſteriorum, ex aqua plantaginis, ſumach, vino rubro adſtringente, & ſimilibus.

13 Ad regionem venarū ſpermaticarū quæ ad fundum vteri feruntur. Iiſdē etiam partib. emplaſtra admouentur è bolo, empl. contra rupturam vnguentum Comitiſſæ.

♃. ſcoriæ ferri crematæ, & in aceto extinctæ, deinde pulueratę, lapidis hæmatitis triti ana ℈. 2. ſyrupi myrtillorum & roſ. ana ℥. ß. aquæ plantaginis ℥. 2. Fiat potus.

♃. trochiſcor. ambrę citrinę pulueratæ ʒ. 1. datur cum vino adſtringente diluto modica aqua plantaginis.

♃. ſanguinis draconis, boli armenæ, ambrę citrinæ, coralli rubri ana ℈. 1. Fiat puluis, detur ex aqua plantaginis.

♃. boli armenæ ʒ. 2. coque in vino ſubtili ſubauſtero ad ℥. 2. colatura bibatur. Opiata.

♃. 14 conſeruę veteris roſ. ℥. 2. ſem. plantaginis ʒ. 2. ſanguinis dracon. boli armenæ ana ℈. 4. ambrę citrinę, coralli rubri ana ʒ. 1. cum ſyrupo de myrtillis fiat opiata. Datur caſtaneę magnitudo ſerò & manè ante cibum.

14 Huic addes ſymphyti & nenupharis cōſeruam.

Laudant puluerem è pectunculis, quæ è Compo-

ſtella & mari comportantur. Iapſis, onix, id eſt, corallina, hæmatites, corallus ruber prodeſſe creduntur, ſiue in puluerem redacta vſurpentur, vel è collo pendeant, manui alligentur, aut ſupponantur mammis, diſtillatum è conſerua conſolidæ maioris & limacibus ana quod ſufficit. Aliquando ad ſtupefacientia deueniendum eſt, vt.

℞. philonij. ʒ.i. boli armenæ ℈.i. cum vino ſtiptico fiat potus. Ablutiones ex vino auſtero, in quo ſaluia coxerit, aut aliquid ex materia adſtringente. Inunctiones ex oleo roſarum, melino, vel in quo adſtringentia coxerint, vnde & alia remedia ex aliis locis.

De prouocatione menſtruorum.

Reſiſtunt menſes 15 ætate, conceptu, 16 lactatione, & his prouocari nō debent. Sunt quibus præter calidius & ſiccius temperamētum, præter frugaliorem vitam, exercitia maiora, vacuationes tum manifeſtas, tum inſenſiles, vt ſanguinis vacuationem per nares, phlebotomias frequentes, & alia eiuſmodi. Item in iis, 17 quæ à longo morbo ſe confirmant. Aliis propter pinguedinem, in quam totus ſanguis cōuertitur. Nonnullis propter gracilitatem & copiam ſanguinis. Neque his commouendus menſis, vt nec benè carnoſis, ſi quidem caſſatione menſtruorum nihil offenduntur. Vnicum tamen eſt, 18 quod excipi debet ratio generationis. Nam vt mulier ſuppreſſa purgatione, nihil lædatur, quia tamen ſine menſtruo ſanguine 19 generatio eſſe nō poteſt, oportet quiddam naturam aſſuefacere, vt ſanguinem in vterum deriuet. Nam in multis conceptum adiuuat bis aut ter detractus 20 ſanguis in

15 Vt anno 50. 45. aliis ſerius, aliis celerius.

16 Vt in nutricib⁹, quòd per venam epigaſtricam atque mammariam ſanguis fiat ἀνάῤῥοπος ad lactis generationem.

17 Quòd nullæ ſint in his reliquiæ partium ſanguinearum alimenti.

18 Vt in mulieribus bene carnoſis, & propterea ſine incommodo valetudinis non menſtrualibus.

19 Hippoc. ſect. 7. lib. 6. τῶν ἐπιδημ.

20 E malleolo.

anno, sed iis maximè, quibus præ copia sanguinis menstrua resistunt. Huius rei author est 21 Hippocrates. Frequentissimum est, vt vel crassiore sanguine, vel alio, qui interceptis vteri venis resistant menses: qua in re consilium est 22 Galeni, vt vena malleoli aperiatur. Tria vascula detrahuntur aliquot post diebus, duobus, tribúsve. Balneum imperetur, in quo chamæmeli flores, origanum, maiorana, arthemisia, folia lauri, coniza, baccæ iuniperi & lauri, 23 aliáque eiusmodi coxerint. Satis à balneo 24 melicratum propinandum è pulegio, calamentho, & eiusmodi. Alioqui nostro more syrupus de hyssopo, prassio, calamentho, de bizantiis, de duabus radicibus, aut quinque radicibus ad ℥.1. ß. cum aqua cuscutæ, decocto cinamomi, aut cassiæ liquore ad ℥.3. propinabitur. Quòd si fortius volueris, castorei ℈.1. aut eo plus adiicies. Hac arte semper expertus est Galenus moueri menses, vt nihil inde mulier læderetur. Cucurbitulæ pubi, inguini, interiori femori affigi debent. Purgationes conueniunt ex hiera picra, quæ hoc modo parari debet.

♃.25 aloës succotrin.ʒ.2. spicæ, cassiæ ligneæ, cinamomi, xyloaloës, radicis gentianæ, masthichis, asari, cubebarum ana Gr.6. Gr.3. Omnia puluerisata incorporentur cum modico conseruæ anthos, aut borraginis, propinentur cum vino albo tenui.

Secretum est quarundam mulierum, vti conserua botraginis dissoluta in vino albo tenui. Potest & pulueri hieræ aliquid agarici commisceri. Laudantur & pilulæ elephanginæ, masthichinæ & similes. Laudatur quoque hæc purgatio.

21 *Hipp. li. de carnibus.*

22 *Lib. de curãd. ratione per sang. miß onẽ, & lib II. de tremore.*

23 *Vt matricaria, nepeta, hyssopus.*

24 *♃. decoct puleg. et calamenthi, li. 2. quibus adde mellis ℥.3 hie me: æstate ℥. ij f. mel cr.*

25 *Vel ♃ castorei ʒ.1. dissolue in vino albo, fiat potus. Mirificè cõfert deciẽdos menses. Cæterùm ad obstructa liberanda, & materiã præparãdam sic imperabis ♃ sabinæ, fol. M.1. cuius decoct. adde syrup. de radicibus, aut capill. ven. ℥. 1 ß. propinetur.*

℞. Cassiæ fistulæ ℥. 10. pul. liquiritiȩ ℥. 2. croci Gr. 3. mellis anthosati ℥. 3. dissolue in decocto cicerum rubrorum. Vacuato & bene purgato corpore, aliis remediis vtendum est. Suffitus 26 aromatum muliebria ducit. Fiunt autem cum baccis lauri, iuniperi, siccis herbis odoratis, cassia lignea, & aliis eiusmodi.

26 Aphor. 28. lib. 5. Sūt autem suffitus aromatū cautè per infundibulum administrandi. His enim plerúnque sicca ventriculi intemperies contrahitur, imo vasa & cotyledones adurentur.

Insessiones, vt priùs. Vbi biliosi & pingues humores sunt, petroselino, porro, apio, alliis, smyrnio, styrace, melanthio, fœniculo, vtráque centaurea vtendum est, & ad suffitus & olea comparanda, & pessulos. Laudatur & oleum de ben, de nuce moschata, laurinum, de iunipero. Sunt qui genistæ floribus ad dimidium vas impleant, oleū chamæmelinum superfundunt, fideliter obturatum vas fimo sepeliunt, aut reponunt in furno calido, sinúntque efferuescere: quo oleo inguina inungunt, & pessulos madefaciunt.

Optimum est imperare decoctionem cicerum rubrorum coctorum cum radicibus petroselini, vt cum modico butyro iusculum paretur, cui, vt ferè consuetudo, pulnerem cinamomi, & tantillum croci insperges.

Laudantur aquæ absynthij, cuscutæ, pulegij, calamenthi, menthastri, rubiæ tinctorum, sabinȩ. Vinum album tenue, colatum per manicam Hippocratis cum sacchăro in aqua anthos dissoluto, & tantillo cinamomi.

Hermodactylos scribit Mesuæus non habere par remedium in mouendis menstruis, & fœtu mortuo.

Fortes quoque sunt trochisci de myrrha.

℞. 27 myrrhæ electæ ʒ.1. lupinorum optimè tritorum ℈.5. foliorum rutæ, menthastri, pulegij, cumini, rubiæ tinctorum, serapini, opopanacis ana ℈. ß. Formẽtur trochisci pondere ʒ.2. Detur vnus manè cum aqua, in qua iuniperi semen coxerit. Vel.

27 Cõserua borraginis in vino albo dissoluta mirificè menstrua & lochia ciet.

℞. myrrhæ ℈. 2. assæ fœtidæ ℈. ß. cinamomi Gra.10. croci Gra.2. cum aqua rubiæ fiant pilulæ. Fœniculi radix, melanthium, quod quidem præstantissimum est. Alij dant trypheræ sine opio ʒ.1. cum decoct. cinamomi. Eodem modo mythridatium dari potest. In summa omnia, quæ magis calfaciunt, & siccant minùs.

Pessulus.

℞. olei moschati, vel alterius conuenientis ℥.2. pulueris gentianæ ʒ.2. misce cum bombace moschato in eo madefacto, fiat pessulus.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Mulierum purgamenta per vterum varia.

Mulierum purgamenta per vterum quædam sunt multum inter se differentia, quæ tamen similitudine sæpè fallunt, vt species quædam hæmorrhoidum, λόχια, spermatis corruptela, muliebris purgatio, & menstrua. Nam ex ramo illo venæ cauæ duæ sunt propagines, quarum vna Syluio epigastria dicta, sursum ascendit per musculos rectos, ac mammariæ occurrit. Paulò suprà altera propago ceruici vuluæ & ori inseritur, sicuti & sedi hæmorrhois, vnde fit consensus vteri cum mammis ob viciniam, sursum ac deorsum fluente sanguine ex vtero in mammas, & contrà. Ab hac propagine posteriore interdum fluit crassior sanguis non aliter, quàm per hæmorrhoidas. Aiunt Virgines & grauidas hac viâ aliquando purgari. Quod certè in grauidis magis necessarium videtur post aliquod tempus, ob arctam illam colli vteri adstrictionem, quasi nodulis quibusdam accuratè & artificiosè à natura instructam, vt ne vi quidem spe-

cillum emitti possit, & ob acetabula, è quibus sanguis destinatur alendo fœtui. In virginibus non tanta adstrictio. Quæ igitur fluxio fit ex iis venis, eam ad menstruam purgationem vulgò referunt, cùm tamen & partis, & vasorum, & sanguinis fluentibus natura diligenter perspecta, hæmorrhoidum potiùs species quædam appellari debere videatur. Non enim nisi solo situ differunt, nisi dicas in grauidis veram esse purgationem menstruam regurgitante illùc sanguine, qui in capacitatem vteri per venas è seminariis vasis expurgari debebat. Sed cùm hoc non sit omninò secundum naturam & ex iis quæ rarò contingunt, id etiam cæteris, quæ vterum non gerunt, haudquaquam conueniat, nec ita certis & menstruis interuallis fiat, minùs id videtur consentaneum rationi.

Menstrua purgatio in grauidis duplici fit modo.

Non ignoramus tamen veram purgationem menstruam in grauidis fieri posse, sed diuerso modo, eóque duplici. Vno, primo mense per vteri capacitatem, quia adhuc os illius non ita constrictum est, cùm etiam fiat superfœtatio. Altero, per alterum ramum spermaticæ iuxta hederiformem, quæ ad latera vteri descendit, & hypogastriæ occurrit. Sed vnicuique liberum sit vocare vt libuerit, curationem tamen eandem non habere perspicuum est. Curatur enim fluxus huiusmodi eadem ratione, qua hæmorrhoïdes, præsertim quod attinet ad venæ sectionem. Nam retentis menstruis vena cruris secatur, hæmorrhoidibus suppressis interdum vena cubiti. Quod hîc quoque obseruandum est. Proinde hi affectus distinctione opus habent: λόχια quoque distinguenda, tum quòd edito fœtu tantùm prodeant, tum quod comprehendant quicquid post fœtum & secundas exit à puerperio.

Sæpè etiam à spermatis corruptela salacibus, venere abstinentibus, viduis & similibus redditur humor quidam crassus, & veluti seminalis in vtero corruptus, vel sanguis grumosus, qui ad mēstruam purgationem nullo modo referri debet. Quarta fluxio est illa, quam vocant muliebrem purgationē, quæ quibusdam quotidie, aliis post mensium purgationem, nōnullis inter duas purgationes cōtingit, vel à toto corpore, vel affectibus vteri. In hac excernuntur quædam excrementa serosa, & veluti ichores sine dolore, & in maiore quantitate,

quàm

quàm pus ab vlcere. Quæ colore intelligimus modo ab hoc, modò ab illo humore vitioso separari. Nunquam enim fit absque cacochymia. Ponamus igitur præter has quatuor affectiones, Menses propriè dici, quos Græci καταμήνια vocant, cum sanguis ille generationi & alendo fœtui destinatus à natura ratis statísque diebus semel in mense excernitur per venulas è vasis seminariis in vteri capacitatem, non quòd ab vtero trahatur, sed quia illûc mittitur siue lunæ cursu, siue alia quapiam prouidentia moderante. Vnde non sine ratione multi contendunt neque præter naturam esse, neque excrementitium, nisi sola quantitate.

Nam si qua in eo maleficia reperiantur, quæ Plinius recenset, ea corruptioni illius, & diuturniori in vtero moræ, cùm è vasis propriis excidit, accepta referri debent, aut mixtioni vitiosi alicuius succi. Quod satius est, quàm duas illius partes constituere puriorem beneficam, & fæculentam veneficam. Neque enim probabile est hominem veneno concipi, conceptum veneno conseruari in vtero: in lucem editum eodem ali, nisi iam dicere velis infantis corpus aut totum, aut magna ex parte venenum esse. *Menstrua non esse virulenta.*

Sanæ igitur mulieri (inquit Hippocrates 1. de Morbis mul.) sanguis menstruus exit interuallis victimæ iugulatæ sanguini similis, rubens. Effluit autem duarum heminarum Atticarum mensura. Quæ non, vt Fuchsius Aph. 30. lib. 1. olei mensura æstimanda est, sed sanguinis, vt redeat circiter ad tres semisextariolos Lutetianos, natura tamen, ætate, & similibus perpēsis. Id autem absoluitur duobus aut tribus diebus. Excessus & defectus in vitio est. Illinc tenues fiunt, fœtus emarcescit, aut parum vitalis est. Hinc si videlicet, minusquàm tribus vel duobus diebus, & pauci, crassæ fiunt, nec facilè concipiunt. Quæ plus habent sanguinis ad quinque, septem: quæ sanguinem crassum aut venas exiles, ad plures etiam purgantur. Initio verò & fine pauciores & tenuiores: inter media purgatione plures & crassiores, præsertim vbi multi fluunt. Aristoteles cap. 2. 7. de histor. animalium moueri scribit decremento lunæ, & hæc crescente colligi, vnde cauillo sexum fœmineum lunæ tribuunt. Aliter tamen sæpe experimur. *Menstruorum excessus & defectus in vitio est.*

Mulieres quædam concipiunt quãuis menses nõ profundũt.

Idem quoque voluit mulieres quasdam esse, quæ concipiant, etiamsi non fluant menses, quibus non plus est sanguinis, quàm aliis restat à purgatione. Sed haud scio, an id ex principiis Galeni admitti queat. Constat tamen multas concepisse antequam passæ essent menstrua. Naturalis purgatio cessat 45. aut 60. ætatis anno experientia & iusta ratione. Incipit 13. 14. quo tempore cessat incrementum, & in quibusdam 20. ob pituitam, & sanguinis paucitatem.

Menstruorũ naturalis purgatio quando cesset.

Ex his intelliguntur, quot modis menses præter naturam esse possint. Vel enim omninò supprimuntur, vel immodicè fluunt, vel tempore non conuenienti. Sanguis autem peccat in qualitate, quantitate aut consistentia. In quibus omnibus perueftiganda causa, & an ob id morbosæ viuant. Nam aliis debetur curatio, aliis præcautio, aliis conseruatio vt pro ratione quadam peculiaris temperamenti, aut causa morbifica semel in mense multis, aliis sæpiùs, quibusdam vno mense intermisso, nonnullis tertio quoque mense prodeunt. Supprimuntur, quia vel sanguis absumitur, vel retinetur. Illud fit aliquando in ficciore temperamento & calidiore, iu pinguibus ob pauci sanguinis in pinguedinem conuersionem, venarum angustiam; vnde etiam non concipiunt, aut imbecillos pariunt. Id etiam fit in longo morbo consumptis, lactantibus auidiores pueros, viraginibus, exercitio multo vtentibus, sanguine in nutritionem conuerso. In quibus frustra naturæ repugnamus mouendis mensibus. Retinentur autem euersione vteri & distortione osculi interioris, in quibus quoque frustra mouemus menses: aut obstructione, quia sanguis crassior, aut acetabula muco plena, aut condensata substantia. Mœrore quoque supprimi etiam, quę iam fluant, & præ doloribus, certum est. Tunc sanguis ferè tertio mense incipit regurgitare in hepar, caput pulmonem, totum denique corpus, vnde sequuntur iidem ferè morbi, quos de hæmorrhoidibus diximus, vteri suffocatio, difficilis spiratio, vel ob plenitudinem venarum, vel oppresso corde ab humore in pericardio. Si diutiùs, quàm par sit, suppressionem mensium ferant, vix curantur obductis & induratis meatibus. Immodicè fluentium signum certissimum est imbecillitas virium. Hoc fit, vt cæteræ

Menstruorũ retentorum causa.

Menstruorũ immodicè fluentium signum certiss.

fluxiones, nimia vasorum laxitate, ruptione, erosione ab acriore sanguine, imbecillitate partium, causâ externa, in abortibus fractis vasis, aut obstetricis vnguibus irritato vtero in partu, aut natura imbecilliore reddita ob violentiam, & similibus cæterarum fluxionum signis, exquirenda sunt. Sanguis qualitate peccat, si malè coloratus sit, quia, vt vult Hippocr. colore similis non est sanguini recens mactati animalis. Albi, saniosi, loturæ carnium similes, à pituita: pallidi, flaui & acres à bile: nigri, crassi, pauci à melancholia. Iam atra bilis est, cum, veluti acetum, terram effusi radunt, fermentant, & grauiter exulcerant. Alij carbunculo similes, caliginosi, acres, turbati, salsi, purulenti. Quò magis à naturali constitutione recesserunt, eò periculosiores. Fluxus albus prouectis magis: rubens iunioribus: fuluus vtrísque. Aristoteles vult puellis albos fieri, vnde extenuantur, præsertim si victu humidiore vtantur, sicque incrementum prohibetur. Alio loco saniosas purgationes & humidiores puellis: senibus paucas, nigras, quæ facilè concrescant, media ætate medias. In quo non videtur consentire cum Hippocr. Vt autem ex sanguinis colore humor peccans internoscatur exactè, Hippocr. iubet substracta arenâ in sole superfundi menses, aut linteo excipi & siccari. Nam biliosi pallidum: pituitosi mucosum, grumosum, pelliculosum, albidum colorem relinquunt. A melancholia nigri, valde splendidi, paucissimi. Sed anteacta vita, temperamentum corporis, ætas, omnia consideranda. Tardiores crassiore materia, pauciores densatione & præclusione acetabulorum, osculi vteri: è contrario, plures. Sed & frequenti coïtu copiosiores fiunt. In omnibus colores fœdi. Quod tamen vitium aliquando simplex est suppressis mensibus: aliquando affectis visceribus & corpore: nonnunquam malo naturali contracto ante tempus mensium. Quod ad curationem ab ægra sciscitari oportet.

In cachexia sanguis generandus: in obstructione medicamenta aperientia, sanguis ad vterum trahendus cucurbitulis circa emunctoria. Sanguinis missio ex talo, poplite, ligaturæ in coxis, frictiones, linimenta, suffitus, vnguenta, syrupi aperientes, incidentes, attenuantes, pessaria nuptis, omnia tempore quo fluxuri sunt. Hoc præcepto perpe-

tuo obseruato, in omnibus morbis, qui fiunt per consensum, partem primario affectam primo loco curandam esse, & causam sine qua non remouendam. In locum missionis sanguinis succedit catharticum: fit enim affatim & plus è corde educit, vnde virium maior deiectio. Sed longè vtilior. Vomitu & narium profusione leuantur à natura. An id medico imitandum? Ad redundantem sanguinem respicienti licet: ad menses mouendos, minimè. Nisi suppressis mensibus oriatur morbus, qui venæ sectionem requirat è superioribus. Tunc vena secatur è cubito. Vt enim natura viis interclusis per opposítas partes, aliquando per vicinas multitudinem vacuat: ita licebit aperto cubito multitudinem tollere, & morbo mederi, malleolo secto, sanguinem trahere. Neque naturæ imitator semper esse debet medicus, sed minister, in quibus ipsa nihil potest, vt cucurbitulis affigendis, ligaturis, venæ sectione. Natura verò id quod commodius est, sequi solet in iis quæ potest. Cùm itaque viæ per venas brachij apertas non pateant, alias, quas sequi potest, aperit. Contraria omnia fiunt in sistendo. Reuulsio sanguinis missione è mediana: cucurbitulæ in circuitu mammarum, ligaturæ in brachiis potiùs, quàm digitis, quia per plures venas fit attractio, & iter breuius.

Medicus non semper naturæ imitator.

ANTO. VALETII EXERCIT. LVIII.

TRiplex mulieres exercet fluor, mẽstruus vnus, in partu alter, tertius inordinatus qui quoniá proprium nomen nondum est adeptus, muliebris fluor vulgò nuncupatur: in quo quod excernitur, aliàs albicat, pallet aliàs, nunc alium colorem, pro cacochymia laborantis corporis, séque per vterum repurgantis, refert. Menstruus, si moderatus, naturalis est, & sinendus: at vbi exuberat, sistendus. Eosdem enim morbos, quos sanguinis per hæmorrhoïdas largior profusio, infert. Quanquam &

Hippocr. aph. 57. lib. 5

hæc affectio interdum ſine noxa accidit, otioſis præſertim & ſedentariam vitam agentibus, quæ victu ſeſe inuitant copioſiore. Quantitas legitimæ purgationis menſtruæ moderata erit cheopinæ vnius, aut duarum, pro cuiuſque mulieris propria natura. Si maior eſt, & plurium dierum, ſymptoma eſt ex genere immodicè excretorum, non toto genere præter naturam, ſed multitudine, vel qualitate. Fluxionis verò huiuſmodi tres ſtatuuntur cauſæ, fortis virtutis ratio, cùm vterus ſit à natura fabrefactus ad corpus expurgandum: humor, vel multitudine, vel qualitate praua, acri videlicet & ſtimulante, peccans: membrũ propter vaſorum nimiam imbecillitatem, vel compoſitionem, læſum apertis ſcilicet, vel reſeratis, aut eroſis oſculis venarum. Itaque optimè curatio vt ſuſcipiatur ſanguinis quantitas conſideranda, excretionis modus, necnon qualitas ipſa, obſeruatis linteis quibus excipitur, vt intelligas an per anaſtomoſin, an per diauroſin, an par diapedeſin vacuetur. Fluxus immodicus reuulſionis indicationem præbet. Vnde opportunè vena cubitum perreptans (partita interim ſanguinis miſſione) incidetur: cucurbitula magna ſub mammis defigetur, ventri deinde medio. Interim auſtera & refrigerantia edulia plurimum iuuabunt. Mox propinabitur hoc medicamentum.

Menſtruæ purgationis debita quantitas.

Gal. lib. 5. Meth.

Gal. ibid & lib. 13. meth.

℞. myrobal. citr. ʒ. 3. coquantur in aq. plantag. & roſ. In expreſſa colat. diſſol. rh. elect. puluerati ʒ. 1. ſyr. roſ ſicc. vel cydon. ʒ. 6. vel ℥. ß. f. potio.

Quia verò bilioſus eſt, vt plurimùm, ſanguis, ſyrup. zulapiis, opiatis temperandus. Vt.

℞. aq. roſ. & plantag. ana ℥. 2. ſyr. myrtil. ℥. 1. tro-

chisc. de carab. ʒ. 1. f. zulap. Vel. ℞. aqu. ros. & arnogloss. ana ℥. 1. diacod. sine speciebus ℥. 1. f. potio. Detur hora somni.

Opiatæ hunc in modum concinnantur.

℞. conseru. ros. viol. & symphythi ana ℥. ß. semin. portul. planthag. corall. rub. ana ʒ. ß. bol. arm. rasur. ebor. & corn ceru. vsti ana ℈. 1. cum syrup. myrtill. aut ros. siccar. f. opiata.

Huc quoque facient myrobalan. condîtæ, grana quoque berberis condita. Vbi suspitio fuerit calidioris hepatis copiosiorem & calidiorem sanguinem generãtis, admouebitur epithema, ex aquis refrigerantibus, pulueribus trium santalor. ros. rub. & boli armenæ, pauca caphura addita. Iuuabit etiam emplastra adstringentia lũbis & pubi instituere. Vt.

℞. emplast. contr. ruptur. & vnguent. Comitiss. an. ℥. 2. cum oleo myrtill. f. emplast. pro lumbis & pube.

Erunt & ex vsu iniectiones in vterum, qualis hæc esse potest.

℞. plantag. absynth. taps. barb. ros. rub ana M. 1. balaustior. calic. gland. querc. ana p. 1. f. decoct. In ℥. 3. colaturæ dissolue pulu. mastich. & trochisc. de carab. vel de terra sigill. ana ʒ. 1. f. clyster metrenchytes.

Vel ad eundem scopum comparantur pessuli è pulueribus corall. rub. hæmatit. sang. dracon. bol. armen. linamento, gossipio, aut re quapiam tali, in vnguentum commodum demersa, excipiẽdi, deinde panno tenui integendi, vt in vterum indantur. Vulgaris puluer. quantitas est ℥. ß. Paratu facilius erit pessarium ex semimanipulo conuenientis herbæ leuiter tritæ, & (vt antè) tereti linteo inuolutæ. Interim si fractæ appareant vires, roborabũtur stillatiis instauratis. Vt.

℞. conseru. antiq. ros. ℥. 3. conseru. symphyt. & carn. cydon. ana ℥. 2. granor. berber. p. 2. semin. portul. acetos.

citr.card.pap.alb.ana ʒ.2. ſpecier. diamarg. diarho. Abba. & triaſantal. ana ʒ.3.aqu. plantag. arnogloſſ. portul.& roſ. ana ℥.4.decocti vnius capi cum multa oxalide alterati ℔.2.adde carn. pullor. 2. vel perdiculor. cum mica panis alb.f. diſtillatio lento igne in alembico, vel diplomate. ♃. prædict. diſtillat.℔.ß.ſacchar.roſ.℥.2. cinamom.ʒ.ß. traiiciatur per manicam Hippocratis.

Accidit etiam,vt ſupprimantur menſes:quorum ſecundum naturam eruptio vt melioribus fit naturæ rebus, ita retentio præter naturam maximo eſt detrimento. Suppreſſionis illius cauſam triplicem aſſignat Galenus : priorem quidem partium expurgantium imbecillitatem : anguſtiam vaſorum alteram: tertiam vitium ſanguinis,craſſi,lenti,multi,pauci.Quibus addi poteſt vitium corporis totius à diuturna exercitatione,morbo præcedente,tenui victu, aut per alias vias reuulſione & deriuatione facta. Imbecillitatis parens eſt intemperies : anguſtiæ obſtructio , vel tumor præter naturam ab humorum defluxione : obſtructionis craſſities,aut tenacitas humoris, aut cum aliquid, velut germen, vaſi adnatum eſt. Cùm autem tot ſint τρόποι ἰάσεως, quot morborum ideæ, cognito per ſuas cauſas morbo, non difficile fuerit indicationes curatiuas,atque medicamentorum euporiam venari. Sed imprimis aduertendũ, quibus cieri menſes debeãt, quibus minimè. Non enim ante tempus à natura definitum,vt ante annum 14.aut circiter,& poſt 45. aut circiter,citantur : non iis quæ vtero geſtant,aut quæ lactant:non quibus laborioſa vitæ ratio inita, & quæ à ſuppreſſione nihil mali perſentiſcunt:non tenuiter viuentibus, præpinguib. à morbo diuturno conualeſcentibus : nec ante ſolitum tempus,

Suppreßionũ mẽſium cauſæ ex Galen. cõment. 2. in libr. de Humorib.

Menſtrua quomodo & quibus mouenda.

Mẽstrua sup pressa quàm grauia inferant incommoda.

quo natura ad excretionem sese componere consueuit. Tum verò prouocantur potissimùm, cum grauia inducunt incommoda, tabem, fœdos colores, lipothymiam, vertiginem, deiectam appetentiam, dyspnœam, hydropem, articulorum cruciatũ, dorsi & lumborum dolorificam grauitatem, quæ nephritidem, ventris tormina, & colicum ementitur affectum.

Curatio.

Initio igitur, post aluum clystêre aut cathartico solutam, secabitur cubiti vena in plethora, aut obstructione vasorum, ne fluor sequatur largior, quàm vt sisti possit, si in poplite vel talo secetur, vel vt imminuatur & reuellatur sanguis, qui copia sua obstructionem fouet. Ad prouocationem & vacuationem tum deinde in vtróque poplite, vel malleolo, vena aperietur. Reliqua autẽ materia ad faciliorem euocationem apparabitur zulapiis, apozematis. Vt.

℞. radic. comm. aper. in aceto temperatar. ana ℥.1. radic. rub. tinct. ℥.ß. sabinæ, nepetæ, puleg. absynth. menth. hyss. arthemis. ana M.ß. semin. petro. fœnic. apij ana ʒ.1. semin. end. portul. cucurb. melon. ana ʒ.1.ß. flor. cardiac. genist. & anth. ana p.ß. f. decoct. ad ℔.1. In colatura pro dosib. 3. dissol. syrup. de arthemis. capill. ven. & de quinq. radic. ana ℥.1. f. apozema clarum, conditum cinam.

Ex iisdẽ syrupis & similibus cum aquis apij, fœni. aut cicer. rubrorum decocto dissolutis zulapia parantur. Purgatio sequetur.

℞. polypod. quern. gram. petro. rub. tinct. ana ʒ.2. cichor. cum toto, agrimon. ana M.1. semin. anis. fœnic. apij ana ʒ.1. flor. cardiac. ana p.1. f. decoctio, addendo sub finem folicul. sennæ mund. ʒ.3. In colatura infunde rhei elect. ʒ.1.ß. agar. troch. ℈.2. cinamom. ʒ.1. In expressione dissol. syrup. laxatiui rosf. pallid. ʒ.6. f. potio.

Instante iamiam menstruorum tempore balneũ

vtiliter imperabitur, ex origano, calament. arthemi. matricar. parietar. florib. chamæm. melil. Vel decocto eorundem fouebitur imus venter, ilia & lumbi, adhibito deinde litu ex oleo liliaceo, aut irino. Repetenda quoque venæ sectio in maleolo, altero, aut vtróque, cucurbitulæ interiori crurum parti affigendæ. Iniectiones in vterum, aut etiam pessaria hûc reuocanda.

℞. succ. mercurial. depurati, vel decoctio. rub. tinct. ering. vel cyclam. vel radic. comm. aperitiuar. vel saluiæ, matric. nepetæ ℥.3. pulu. melanthij ʒ.2. f. iniectio in vterum.

Talis tamen acrior iniectio virginibus viros non expertis instituenda non est, sed potiùs secessus, aut suffitus. Pessarium verò sit huiusmodi.

℞. radic. ireos, cyclam. ana ʒ.1. myrrh. elect. castor. ana ℈.1. sem. rut. melanth. ana ʒ.ß. Ex his omnibus fit puluis, ex quo terebinthina excepto fingitur pessus.

Ex semimanipulo mercurialis parum trit. & hier. simplic. & mythrid. ana ʒ.ß. granis aliquot moschi additis, f. etiam pess. Non omittenda cardiaca ad vires reficiendas capienda: conseru. buglos. melyss. borrag. cort. citr. cond. ther. vet. mythrid. aut ex his & specieb. diamarg. trochis. de myrrh. rasur. eboris & cornu cerui cum syrupo limon. fingenda cõdîta. Cæterùm fluor muliebris, qui ferè pituitosus & serosus, purgantibus, sudores mouentibus, aut vrinas, sanescit. Lochia verò seu purgamenta à partu, eandem, quam menstrua, poscunt curationem.

De vteri 1 præfocatione. *CAP. 59.*

MVlta ad hanc rem ex capite 5. libr. 6. de locis affectis, & Aëtio colligenda sunt. Vocatus in paroxysmo primùm an 2 viuat mulier, cogno-

1 De suffocatione hysterica, quam alij strãgulationẽ appellant.

2 Interdum enim mortuæ simulis videtur, quòd spiritũ non ducat.

ſcendum eſt. Nam ſæpè fit, vt grauiores 3 acceſſione intereant, aut non aliter iaceant, quàm mortuæ. Infidele eſt ſignum vitæ, quod floccis naribus admotis, vel vaſe pleno aqua impoſito regioni ſtomachi, colligitur. 4 Sternutatoriis potius de vita cognoſcendum. Secundum eſt, vt cauſam cognoſcamus. Cauſæ ſunt, menſtruorum ſuppreſſio, ſpermatis corruptela in nubilibus, virginibus, viduis, & iis mulieribus, quæ natura ſunt ſalaces, & præter conſuetudinem non miſcentur viris. Aliquando humor quidam craſſus, & veluti ſeminalis, vtero 5 collectus corrumpitur. In tali cauſa præfocationis vteri in paroxyſmo extremorum vincula, 6 frictiones maximè crurum ex ſale & aceto, vel ſimilibus. Odorata 7 vtero: grauiter olentia naribus admouenda ſunt. Malè olentia, vt caſtoreum, galbanum, 8 gagates lapis, capilli hominis, aſſa fœtida, plumæ crematæ, cornu cerui, cornua reliquorum animalium cremata, euphorbium. Quæ omnia excipi poſſunt pice humida, vel in puluerem redacta galbano, & rebus eiuſmodi. Huius rei cauſam repetes ex proble. 60. Aphrodiſæi. lib. 2. Odorata verò, quæ vtero admouentur, ziber, ſeu ciueta, bombax moſchatus, aut goſſipium moſcho conſperſum, oleum moſcho perfuſum, gallia moſchata, alipta moſchata, caryophyllum, & ſimilia.

℞. aliptæ moſchatæ ℈. 2. ligni aloës, caryophyl. ana ℈. ß. aut ℈. 1. moſchi, ambrę ana Gra. 3. excipiantur oleo de ſpica. Aliud.

℞. galliæ moſchatæ ʒ. 2. cinamomi, folij, macis, caryophyl. ana ℈. 1. ambræ, moſchi ana Gr. 3. labdani, ſtyracis ana q. ſ. cum aqua roſata moſchata fiat

3 *Ab impeditis reſpirandi inſtrumentis.*

4 *Vt helleboro & pyrethro naribus admotis, aut immiſſo puluere, aut etiã penna.*

5 *Et eius corruptione hyſterica fit ſuffocatio, ſublato reſpirationis vſu, propter oppreſſionẽ diaphragmatis.*

6 *Vt excitentur ſpiritus, & excitetur humor ad excretionem.*

7 *Vt in ſinũ pudoris immittãtur, & vteri ceruicem.*

8 *Niſi mulier ſit epilepſiæ obnoxia.*

veluti ſuppoſitorium, quod indatur genitalibus. Pulueres eiuſmodi aliquādo inſpergimus oleo coſtino, de ſpica, laurino, de lilio, vt inde intinctis digitus 9 obſtetrix affricet os vteri in virginibus: in aliis etiam interiora. Et vt à paroxyſmo excitentur, vellicandæ aures, nares, ſed maximè pili, qui pudendis adnaſcuntur. Aliquando etiam piper, zinziber, ſal gemmę, & alia eiuſmodi pudendis immittuntur, vt naturam irritent ad excretionem. Et quia magna ex parte plenæ ſunt ventorum, glandulis, clyſteribus, vnctionibus, quæ flatus diſcutiunt, vtendum erit ex capite de colico dolore.

9 *Vide Galenum cap. 5. lib. 6. de locis malè affect.*

Excitatis à paroxyſmo nullum remedium melius marito. Alioqui ſi retenti menſes in cauſa ſint, emouere oportebit ex proximo capite. Et ſi humor craſſus, purgationes conueniunt. Imperabis igitur hieræ diacol. ℈. 4. aut infuſionem ʒ.1.ß. agarici trochiſc. vel ʒ. 2. pulueris hieræ picræ. Alioqui.

℞. terebinthinæ lotæ in aqua matricariæ ℥. ß. ſemin. dauci, agni caſti, cinamomi ana Gr. 8. cum modico conſeruæ anthos fiat bolus. Aliud.

℞. terebinthinæ ʒ.3. agarici trochiſcati ℈. 2. ſeminis dauci, cannabis, ligni aloës an. Gr. 8. cum eadem conſerua fiat bolus.

Remedia clyſtericæ ſuffocationi, quæ fit à feminis corruptione, dicata.

Purgationes per interualla repetendæ ſunt, ſed paulatim imminuto modo. Laudatur caſtoreum per interualla datum. Hoc autem variis modis vtuntur. Nam in paroxyſmo diſſoluimus in aceto acerrimo, & naribus admouemus, vel eius ℈. 2. aut ʒ.1. exhibemus cum aqua diſtillationis radicũ dauci vel arthemiſiæ q. ſ. Acetum ſcylliticum, vel in quo

pulegium,calamenthum,thymum,origanum,coniza coxerint,naribus admotum,vel etiam potum adiuuat,etiam ſi vterum lædere videatur.

Laudatur ab antiquis ſuccus & ſemen plantaginis. Cinamomum, lignum aloës, ſemen dauci,cannabis,rutæ,agni caſti,radix nimpheæ,& quæ ſemen extinguunt.Vomitus,ſternutatio, cucurbitulæ, primùm quidẽ inguinibus & coxis, deinde ilibus cum multa flamma affixæ. Hypochõdria quoque faſciis deligata & conſtricta. Glomeres fili anethino feruenti,inculcati & calidi alternatim appreſſi pectini. Laudatur puluis conchulæ, ſeu blattæ byzantiæ, & pectunculorum.

Poſt alia quoque remedia dropaces & ſinapiſmi extremæ ſpinæ & ventri appoſiti. Balnea naturalia, frequens coitus, vnctio ex oleo dulci, in quo ſemen agni caſti, cinamom. confracta omnia coxerint,vt eo ſumen & lumbi inungantur. Adiicitur aliquando pyrethrum,piper & ſimilia. Sed ineunda ratio habitus corporis, temporis, anni, & reliquorum. Similiter clementer agendum eſt cum prægnantibus.

10 Nunquã enim venam ſecabis in ſuffocatione hyſterica à ſeminis corruptione.

Quod ad phlebotomiam attinet, 10 ſuſpectum remedium eſt,niſi cùm ſuppreſſi ſint menſes. Túmque eo modo, quo in mouendis menſibus. Si quidem nigella mulier eſt, malleoli venam phlebotomo aperies:ſin alba & mollis,vel ſcarificatu,vel ſanguiſugis vtĕris.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Υστερικὴ πνὶξ, Græcis dicitur vteri ſuffocatio, cum vterus ſurſum aſcendit,vel quia inflatur & intumeſcit, vel quia ple-

nis venis, quæ ad vterum pertinent, reuellitur: in qua passione, sine motu, sine sensu quasi mortuæ iacent, frequentiúsque viduis & malè purgatis ac sterilibus accidit & iuuenculis ad venerem procliuioribus. Vnum commune symptoma est, defectus respirationis, non quòd strangulentur. vt inquit Galenus, quia nihil est, quod spirationem intercipiat, sed quia ita inflatus vterus primùm intestina, deinde mutuo contactu ventriculum & diaphragma comprimit adeò, vt dilatari nequeant. Atque ob id non loquuntur, quia aëris satis non attrahitur, aut extrà propellitur. Alij id referunt ad frigiditatem humidi & frigidi seminis totum corpus refrigerantis, vt sic transpiratio per poros illis sufficiat. Quanquam in nonnullis hæc constant, & ratio, pulsus languidus, exiguus, & aliquando nullus. Sed quia vterus maximum cum corde per arterias habet consensum, cum cerebro verò per spinæ membranas & neruos, horum membrorum actiones variè læduntur, admirandáque subsequuntur symptomata, præsertim sublato tetro vapore sursum ex causa coniuncta ipsius affectus. Cum accessio imminet, torpor mentis, pigritia, crurum imbecillitas, pallor quidam faciei. Hinc sopor grauis, mentis desipientia, sensuum interceptio, ἀφωνία, crurum contractio & similia. Quibusdam risus, aliis lachrymæ, aliis vtrunque, vt D. de Rochepot: quæ cùm varicosa esset, eo affectu corripiebatur cum delirio risu, lachrymis, contractione oculorum. Alteri risus, deinde perturbatio mentis: hinc lachrymæ, à quibus etiam monitæ non cessant. Sed nihil admirabilius, quàm quod duabus filiabus Præsidis Rhotomagensis contingere solebat in motu sursum vteri, quo interuallis laborabant. Risu enim longo ad horam, & horas duas imminente paroxysmo capiebantur, quem neque metu iniecto, neque hortatu, neque aliis artibus poterant compescere. Parentibus interrogatæ & obiurgatæ respondebant se non posse continere risum.

Vteri affecti varia symptomata, ob partium, quibus cum cõsentit, sympatheiã.

Aliis priùs lachrymæ, deinde risus mouetur in eodem affectu. Sunt quæ magnam ducunt respirationem, in quibus necesse est nullam fieri compressionem stomachi & cordis, sed materiam aliò ferri. Inclinante accessione humiditas quædam è locis muliebribus prodit, ventris strepitus, laxatio vteri. Circuitu quodam redit morbus, hyeme præ-

Suffocationis hysterícæ causæ. sertim & Autumno. Causæ sunt refrigeratio vteri, spermatis corruptela, humor quidam crassus, & veluti seminalis in vtero corruptus, grumus, menses suppressi, læuigatus & nimiùm vacuatus vterus. Sic enim ad loca humida sese conuertit, & è capite ac reliquo corpore immodico labore siccatus trahit. Id quoque grauidis fieri potest inopiâ alimenti ficciore facto vtero, & concalfacto labore. Eodem modo è defluxione pituitæ à capite in præcordia, & impedita respiratione, vtero ad humiditatem concurrente. In remediis hæ omnes causæ distinguendæ. Alij aiunt vacuato vtero, vt per immodicam mensium fluxionem, aëre vterum repleri, & ita inflari conniuente collo. Gratis etiam odoribus ad nares quibusdam ascendit.

Suffocatio vteri quando cesset. Præfocatio vteri cessatione mensium naturali 45. anno, vel 50. vel cessat, vel ingrauescens interficit. Discernitur primùm à syncope, pulsu, sudore, pallore, odoribus admotis. Nam hic pulsus est aliquis, licet languidus, sudor frigidus nullus, minor pallor, & odorata nocent, nisi admoueantur inferioribus. In syncope contraria omnia. A Catalepsi verò, quia rigor nullus, aut refrigeratio, qualis in corpore gelu concreto, nec oculi aperti, & similia. Ab apoplexia, sensu. Sentiunt enim, cùm punguntur, licet obtusè. Ab epilepsia, quia corpus non concutitur. A flatibus fieri intelligimus, cum venter intumuit.

Remedia sunt, odores fœtidi sursum admoti, vt bituminis, castorei, galbani, picis liquidæ, pilorum combustorum, ruthæ, cæparum, alliorum: grati verò deorsum, vtero, vel ad coxas, ligaturæ dolorificæ in inferioribus partibus, cucurbitulæ in inguinibus, pessaria trahentia, emplastrum ceroneum. Vbi frigidiras & inde dolor, confectio Neræ, quæ etiam conceptum iuuat, pretiosissimum suffumigium.

ANTO. VALETII EXERCIT. LIX.

PRæfocatio ab vtero vehemens est totius corporis refrigeratio, cui causa continens vapor malignus ab vtero sublatus. Materia, ex qua effertur va-

por, ſemen, vel menſtruum, putre, ſuppreſſum, mola, humores praui, vteri abſceſſus. Pro magnitudine cauſæ, & partium vtero conſentientium læſione varia inſurgunt ſymptomata. Hinc ægra nonnunquam ſenſu & motu priuatur, ſine euidenti reſpiratione & pulſu: aliàs illæſa ratione manente, animi deliquio concidit, & reſpirat difficulter: aliàs conuelluntur haud aliter membra, atque in epilepſia. Paroxyſmus primùm tollendus: deinde, vt ne recurrat, prouidendum. Et quia vapor teter mali huius author ſurſum contendit, & vteri diſtenſio à repletis vaſis compreſſionem diaphragmatis, à qua præfocatio, molitur, vſurpanda ſunt, quæ ſpiritum vitalem, animalémque vehementer moueant, atque vterum ipſum deorſum pellant. Itaque frictiones fiunt extremarum partium, plantarum pedum, manuum, ex ſale gemmæ in aceto diſſoluto, coxarum ligaturæ dolorificæ: cucurbitulę inguini, iliis, lumbis, pubi, carnoſæ tibiarum parti aptantur. Fumus rerum graueolentium naribus captus, expultricem facultatem ſtimulando præſenti eſt remedio. Vnde & ſternutatoria è caſtoreo puluerato, aut helleboro, in nares indito, quàm citiſſimè opitulantur. Alio cocto & expreſſo additur tantillum aloës, eo imbuitur vmbilicus magno ſucceſſu, quorundam opinione. His accedent propiora remedia, linimenta in collum vteri indita, ſi mulier virũ iam ſit experta: ſuffitus aromatum, ſi virgo ſit. Linimentum erit ex olei moſchati & nardini ana vnc. I. nuc. moſch. ſtyrac. calaminth. & ligni aloës ana ʒ. ß. cera addita pauca. Suffitus ex pulueribus aromatũ, benzoini, calam. arom. maioran. & ſimil. in trochiſ-

Hippoc. li. I. de morb. mulier. ad finem lib. de loc. in hom. & Gal. cap. 5. lib. 6. de loc. affect.

Suffocationis hyſtericæ curatio.

cos ex aqua arthemisiæ compactis. Vbi ægra paroxysmo liberata, cardiacis recreabitur: tum verò emplastrum de galbano cum pauco moscho vmbilico apponetur. Cæterùm quia dæmonij hoc genus (vt dici solet) non nisi ieiunio multo eiicitur, vitandus erit vsus ouorum, carnium, vini, & eorũ quæ multùm nutriunt, & semen augent.

Ad Rhagadas. CAP. 60.

Rhagades vlcera sunt 1 ani & vteri deducta in fissuras. Sed alia humida & saniosa, alia callosa, nonnulla cancrosa & feruida. Saniosa primùm 2 ablues sero lactis, mulsa: deinde consolidabis tetrapharmaco in rosaceo dissoluto, medicamentis è lithargyro 3 chalcitide, & metallis. Callosa remollies œsypo humida, radice lilij, iride Illyrica, quam excipies terebinthina. Alioqui vitellum oui assum cum lacte muliebri subactum impones. Vbi feruet & cancri suspitio.

℞. cerussæ lotæ, tuthiæ præparatæ & puluaeratæ partes æqual. misce. Aliud.

℞. succi portulacæ, lactucæ, plantaginis, psilij, horum vnius ℥.3. Agitentur in plumbeo mortario pistillo plumbeo ad crassitudinem. Aliud.

Valebit etiamceratũ rosaceum Galeni cum succo solatri, vnguentum de cerussa, de plumbo, quibus tuthia lota & infriata commisceri debet.

1 Vt hæ partes dehiscant perĩde ac callosæ Aquilonia tempestate manus.

2 Ad infringendã saniei acrimoniam, & vlcus detergendum.

3 Vel vnguẽto diapõpholygos: itẽ ex cerussa, pompholyge, adipe suillo & aqua plantaginis.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ῥαγάδες fissuræ, vel rimæ, quibus partes musculosæ veluti proscinduntur, vt labra quandoque & manus ex vehementi

hementi frigore. Nascuntur ex difficili partu, & violento coitu: in ano ex vi aliqua. Aliquando in causa est humoris acris affluxus, aut condylomatum inflammatio & distensio rupta cute. Hæc vlcera vel saniosa sunt, vel callosa, vel cancrosa.

Conueniunt, diaponpholigos Nicolai mollitum liquido cerato rosaceo, vbi callus est, mucagine & adipibus emollientibus: si calor est, vitellus oui, succus cancrorum, plantaginis, clymeni, vnguentum de cerussa, de plumbo, lithargyro, & similia.

ANTO. VALETII EXERCIT. LX.

RHagades hiātia sunt vlcuscula, acrium humorum decubitui accepta ferenda. In quibus sanies cumulatur, detersio ex hydromelite ineunda. Callum si contraxerint, cū medula cerui, oleo liliorum & cera emolliūtur. Si calor in parte adest, huic oleo rosaceo, vel vitello oui asso cū lacte muliebri subacto subuenitur. At vbi cācrosa labes inuri, cœpta est, vnguentum de plumbo, & similia vsui sunt. Cum interna sunt id genus vitia, iniectiones fiunt ex aqua hordei cum melle rosaceo. Vel ex seri lactis ℥.4. olei ros. ℥.2. tuth. præparat. ℥.ß. alumin. ʒ.2. in mortario & pistillo plumbeis ductis fit vnguentum, cuius portio in aq. hordei dissoluta iniicitur.

De mola. CAP. 61.

MOla cruditas quædam est, & 1 coagulatio materiæ, quam naturalis calor conformare non potest, víxque 2 curatur. Vtendum tamen est primùm quidem mollentibus, ex capite de scirrho: deinde iis, quæ partum eiiciunt, & fœ-

1 Rudior, in digestáque moles in vtero ex seminis vitio, siue effœta vi, & sanguinis menstrui largiore affluxu cōcepta. Hippoc. lib. de Sterilibus.

2 Aristot. c.7. lib. 4. de gener. animal.

tũm mortuum excludunt, quales ſunt trochiſci de myrrha, hermodactyli, & alia eiuſmodi. Deinde opus erit manu chirurgica: vt nonnunquam ſpeculum matricis adhibetur.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ea eſt naturæ prouidentia, vt calor opifex & formator eorum quæ generantur, nunquam ſit otioſus, ſed quamlibet materiam in opus aliquod miro artificio ducat, qualecunque tandem ſit. Sic Ariſtoteles in putredine vermes generari ſcribit, cum humidum ſubſtantificum, in quo calor inſitus eſt, diſſoluitur, & extra, calore externo illectum, effluit. Tum enim calor in exitu, ne proprio ſubiecto deſerto intereat, quicquid eſt benignioris materiæ colligit, eámque effingit in animalculum aliquod, in quo conſeruari queat, pro quantitate & qualitate illius materiæ, ex qua nihil maius efficere poteſt. Quod ſi eam quaſi pro arbitrio tractare non poſſit, quia aut copioſior, aut minore copia, aut ex diuerſis generibus conſtans, minúſque ſequax, monſtrum generat, ſiquidem aliquid perfectius non licet. Sin inepta omninò ſit, aut herbam, aut aliquid adhuc rudius efformabit, inducta quàm maxima fieri poterit, perfectione. Naturæ enim, quæ in perpetua indiuidui ſucceſſione continuatur, lõgè ſatius eſt creare aliquid, quã nihil. Hoc idem noſtra quidem ſententia in vtero generationi à natura deſtinato fit, à ſpiritu illo gignitiuo & calore, quem non ſine ratione ſui domicilij architectum veteres Philoſophi appellarunt. Materiam enim conuenientem & tractabilem ſi repererit ex vtriuſque ſexus ſemine, fœtum pulcherrimum ad vtriúſque exemplar diuinitus fabricatur, aut vni magis, quàm alteri ſimilem, pro ratione materiæ & viribus imaginatricis facultatis, tanquam optimi moderatoris. Si verò ipſe imbecillior ſit, materia autem ſubiecta qualitate, quantitate, conſiſtentia, aut mixtione alicuius extranei, vt ſanguinis craſſi, aut alterius ſucci vitioſi ineptior ad tantam perfectionem, aliquid tamen, ne nihil, generat, ſiue ani-

matum, siue rude & expers vitæ. Vidimus mulierem, quæ cùm nouem mensium spatio vterum gestâsset, omnibus, quæ in legitimo partu euenire solent, mirificè respondentibus, tandem nihil aliud præter animalia quædam ranis haud absimilia cum multis purgationibus cruentis & corruptis in lucem edidit: aliam, cui carnea moles informis exiit cum fœtu, veluti superfœtatione quadam.

F. Valeriola multas protulit & admirandas in huiusmodi partubus obseruationes, maximéque curationem de mola, cui partus quatuor mensium erat alligatus, cùm ipsa iam pro vtero fœtu nouem menses in vtero latitâsset. Qui quia materiam hanc copiosissimè & doctissimè tractat, longiori demonstrationi supersedendùm putamus, summam generationis tantùm complexi.

Primùm carnem hanc informem, & tanquam exiguum quoddam chaos non eodem modo, quo vermes, in vtero generari à calore tantùm coquente, & humore crasso ac viscido, sed ex semine & viri, & mulieris efformari à spiritu illo gignitiuo, indicio sunt membranæ, quibus aliquando integitur, ligamenta, superfœtatio fœtu alligato, incrementum, motus quidam tremulus cum tumore vteri. Quæ omnia concepti fœtus speciem per initia exhibent. Neque vnquam quisquam sine coïtu concipi obseruauit. Caussa igitur efficiens erit spiritus ille, qui opificis vices gerit: materia, semen cum multo crasso & spisso sanguine menstruo concreto & indurato: vel (vt ait Hippocr. de Sterilibus) morbosum semen viri & modicum, cum mensium copia: forma, modò perfectior & animata (nam & animalia illa speciem quandam molæ, quòd eodem modo, iisdémque de caussis generentur, esse putamus) modò rudior & expers vitæ, licet augeatur & increscat.

Mola sine coïtu non cõcipitur.

Galenus scribit fœtum ita informari in vtero, vt primùm viuat tanquam planta: deinde vt brutum: postremò vt homo: non quòd tot simul formæ in homine contineantur, tanquam Geryone quodam, sed quia cùm quatuor sint naturæ perfectiones, esse nimirum, vt in elementis: viuere, vt in plantis, sentire vt in animalibus, & intelligere, vt in homine, posteriores prioribus continentur, vt numeri minores ma-

ioribus. Vt enim vnitas non eſt binarius, neque binarius eſt ternarius: binarius tamen continet vnitatem, & ternarius binarium: ita quod eſſentiam duntaxat habet, neceſſe non eſt vt viuat, neque quod viuit, vt ſentiat, aut quod ſentit, intelligat. Quod tamen intelligit & ſentit vt homo, neceſſariò & in rerum natura cohæret, & viuit. Atque hæc vera ratio eſt cur veteribus homo μικροκόσμος dicatur. Eius enim forma cæterarum omnium perfectionem complectitur, ſiquidem eſſentiam cum elementis, vitam cum plantis, ſenſum cum animalibus, intelligentiam cum formis diuinis habet communem. Cùm igitur natura ita progrediatur, non vt ex ſpecie aliam ſpeciem procreet, vt ex planta hominem, ſed formam perficiat gradatim aſcendendo, haud abſurdum fortaſſe fuerit, neque à Galeni ſententia alienum in hac portentoſa generatione idem fieri. Primùm enim rudis quædam moles gignitur, in qua ſi natura vitio materiæ, quaſi in itinere, intercipiatur, conſiſtit, neque aliud quicquam addit. Sin vlteriùs nullo vitio repugnante progrediatur, paulatim perficit, vt iam videatur ſtipes, deinde animal. Cuius pro materiæ quantitate & temperamento variè figura immutatur, & corporis effigies. Hinc fortaſſe ex molis aliæ rudiores, aliæ propiùs ad legitimum fœtum accedentes, aliæ variis animalium imperfectorum figuris effictæ conſpiciuntur. Finis autem ſemper eſt generatio humanæ naturæ, ad quam perfectionem diuina facultas corporis noſtri architectatrix, vteri vitio, colluuie humorum, materiæ ineptitudine, & caloris imbecillitate præpedita, peruenire non potuit, nonnunquam etiam alterato optimo ſemine ab aëre externo, aut vteri intemperie, vt frigore. Locus generationis huius præter vterum nullus eſt. Tempus & reliqua ferè omnia, vt in legitimo partu. Hinc fit, vt in principio à vero partu diſtingui non poſſit. Menſes ſupprimuntur, vterus attollitur, nauſea & vomitiones incurrunt, motus in vtero tremulus percipitur, ſiue ſit à mola, ſiue ab vtero veluti inutile pondus excutere contendente. Quòd ſi animatum ſit, quicquid illud eſt, difficilius adhuc internoſcitur. Certiſſima ſigna ſunt, primum ſi tempus legitimi partus exceſſerit. Nam aliquando geſtatur mola decem, duodecim & plures menſes: aliquando toto vitæ

Homo cur μικροκόσμος appellatus.

Molæ conceptæ certiſſima ſigna.

ſpatio ſæpe foras expellitur primis menſibus. Deinde ſi motus inſtar lapidis percipiatur à latere in latus, non qualis ineſt fœtui, qui calcitrat circumuoluitur, neque eo tempore, vt menſe 3. in maribus: 4. in fœminis. Præterea ſanguis menſtruus, qui in vterum delabitur, in alimentum non ita abſumitur, ſed corrumpitur, vnde vterum pei us affici neceſſe eſt, & per conſenſum corpus vniuerſum. Hinc ventris tumor maior & tenſio, color fœdior, appetentia magis deiecta, grauitas difficilior, quàm in vera imprægnatione. Sed nihil adhuc certius, quàm ſi mammæ tumeant ſine lacte. Si initio deprehendatur, non expectandum tempus partus. Sic enim ſæpe incurabilis eſt, aut onere grauata natura propulſatur, ſed exeundo interficit, aut dolores acerbiſſimos, ſymptomatáque periculoſa inuehit. Quibus Perpiniani viſa eſt mulier nobilis interiiſſe, cùm molam geſtaſſet duodecim menſibus.

Curatur ſanguinis miſſione, laxatis partibus fotu, medicamentis aperientibus, & iis omnibus, quæ abortum prouocant. Alioqui Chirurgia eſt opus, videndúmque an inſideat ori vteri, an ſuperiore parte, vel ad latera, vt remedia adaptes. Si vel ante, vel poſt veram impręgnationem oriatur, fœtum necat.

ANTO. VALETII EXERCIT. LXI.

PAuco ſemine, eóque morboſo, ad multum ſanguinem menſtruum concedente, progignitur mola. Calor enim in illo debilis efficit, vt formatrix facultas eam materiam effingere non poſſit: vnde manet rudis quædam caro, quæ per ſuas venas non ſecus alitur, ac fœtus. Sed certis quibuſdam ſignis ex Hollerio facilè ediſcendis internoſcitur. Curationem autem recipit menſtrua prouocantibus medicamentis. *Gale. lib 14. de vſu part.*

De Hernia. CAP. 62.

1 Vt ad diagnosim, prognosim & curationẽ herniæ.

QVæ 1 ad hanc rem pertinent, plurima cap. 18. & sequentibus libri 7. Cornelij Celsi. Multa quoque apud Paulum & Aëtium.

Cæterùm vinculum quoddam membranosum est, vtrinque ab inguinibus procedens, in peritonæũ exporrectum, cuius robore peritonæum confirmatur. Atque hinc omentum & intestina. Relaxatum herniam facit, descendítq; plus, minúsue intestinũ & omentum, aliquando in inguina, nonnunquam in scrotum, vnde nomina enterocele & epiplocele.

2 Labore, ictu, casu.

3 Leue, distributioni chyli & secretioni stercoris dicatum, quod à suo mesaræo diuulsum descẽdit. Quãobrem enterocele ferè fit cœci intestini prolapsu, quæ nihil aliud est, quàm apophysis quædã cum mesenterio minimè connexa, & proptereà absolutè intestinum dicitur. Comm. in sent. 3. sect. 4 lib. 6. Epid.

Aliquando 2 rupto peritonæo idem fit. Graue malum est, cùm 3 intestinum descẽdit, intestinúmque in scroto conuoluitur. Supprimuntur fæces, regurgitántque in ventrem. Testiculus erythroïde tunica vestitur. Post hanc verò adnata est δάρτος. In superficiem extenditur folliculus genitalis, quod ὄσχεον Græci, scrotum Latini vocant.

Inter erythroïdem & darton, & inter testiculum & erythroidem, aut etiam in scroto, aquosa sanies, aut aqua colligitur, vnde hydrocele. Nonnunquã soli flatus herniam repræsentant. Id recens natis puerulis sæpe contingit, faciléque discutitur. Varicosus ramex, sarcocele, testiculorum inflammatio, tumor & similia extra rationem herniæ sunt.

Aquosa & ventosa hernia remediis curantur, quæ descripta sunt in ascite & tympanite. In aquosa peculiariter laudatur emplastrum factum è recenti stercore vaccino, & tertia parte pulueris boli armenæ, vel sang. draconis. Laudatur & semuncia pulueris è cremata radice brassicæ. Puluis is incorpore-

tur adipe suillo vetere. Ad enterocelem & epiplocelem multa remedia sunt medica, tum quæ per os sumuntur, tum quæ apponuntur. Sed in primis habenda ratio, vt quod decidit, reponatur. Quies ad multos dies imperetur: molli lecto decumbant, pro ratione corporis, abstineant clamoribus. Et in 4 egerendo manum apprimant pubi & scroto, ne quid recidat. Fasciæ seu loculamenta scroti ex panniculis comparentur, sed ita compactis, vt solida sint. Optimúmque fuerit materiam eiusmodi fasciarum adstringentem materiam primùm imbibisse. Possunt & ex ligno, ferro, aut alioqui solidiore materia confici, sed ita vt interiori parte, qua scrotum contingant & inguina, molliori corpore inducantur. Laudatur succus iaceæ 5 vtriúsque. Datur singulis diebus manè, quantum testa oui capiat, cum modico vini albi. Ex eodem succo depurato iulepi & syrupi comparati possunt.

4 *Imo danda opera, vt fæces duræ non sint, sed molles.*

5 *Præsertim tamen albæ.*

Laudatur pul. & succus radicis consolidæ maioris, rusci, omundæ regalis, sigilli Salomonis, panis cuculi, radicis valerianæ. Pulueris ʒ.1. datur pueris in lacte cocto, addito oui vitello, aut ex solo oui vitello. Succis vtemur, vt succo iaceæ, eodem modo, sem. thlaspi, vermibus terrenis, limatura chalybis, lapide, quem vulgò (diament) vocāt, hepatica trita. Et hæc quidem probata multis. Herbula 6 est in sabulosis nascens: ramulos multos in terram spargit, foliis minimis & rotundulis, alis follicatis ex viridi flauescentibus, per ramulos sparsis, adstringente gustu, ex qua succus expressus subinde affuso vino albo, certissimum, & aliquoties probatū remedium cōtra descensum intestini. Nam nouē diebus

6 *Hæc herniaria dicta. Ab aliis herba Hollerij.*

7 Puerorum pulticula ex pane albißimo in tenuißimum puluerem redacto & lacte conficiatur: quibus mellis nõnihil addi poterit, vt aluus fluat liberiùs.

ita percurat, vt postea non redeat malum. 7 Facilis inuentu Autumno.

Ex radicibus Osmundæ regalis repurgatis fiunt syrupi, qui huic rei conueniant. Radices eiusmodi in nigro vino austero coqui possunt, & inde emplastra fingi. Alioqui vtẽdum erit emplastro Pharmacopolarum contra rupturam. Valet & lenticula aquæ trita & alligata, similiter & cicuta valet, radix pentaphylli sicca trita ʒ. pondere ex vino data. Semuncia foliorum equiseti tritorum ex aqua calida. Parabile emplastrum ex ℥.1. bdelij, manè quidem subacta cum saliua hominis: vespere verò cum vino austero. Radix cyperi, arnoglossi, aristolochiæ longæ & rotundæ in emplastrum formata, & trita priùs, deinde data potui.

Emplastrum.

℞. mastichis, corticis thuris, nucis cupressi, myrrhæ, sarcocollæ, glutinis piscis (vsblach vocant, & ichthyocollam) ana ʒ. ß. ichthyocolla in aceto dissoluatur, reliqua trita misceantur, extendantur in aluta.

E nucibus cupressi & gallis immaturis ad consumptionem coctis emplastra fiunt parabilia, quæ in mensem relinquantur, nisi superueniat dolor. Liquor autem, in quo coxerint, potui datur.

Probatissimum istud est Octauio. ℞. balaustiorum ℥.1.ß. gallarum ℥.ß. radicis asphodeli, radicis narcissi, aut (si hæ radices desunt) radicis arnoglossi & betæ, loco personatæ, ana ℥.1.ß. coquantur in vino, tundantur in emplastrum, subigantur.

Aliud.

℞. spumæ argenti vehementer combustæ ℥.9.

aceti ℔.2. & ℥.3. olei cydoniorum ℔. ß. ſucci plantaginis ℥. 2. Spuma argenti in aceto extinguatur, etiamdum feruens: deinde teratur. Tum adiecto oleo & ſucco, perpetuò agitando fiat decoctio ſecundum artem, vt habeas emplaſtrum, quod quidem diebus continuis adhibetur.

Aliud emplaſtrum.

℞. thuris, maſtichis, ſarcocollæ, acaciæ, lapidis hæmatitis, mummiæ, tracaganthi, gummi arabici, terræ ſigillatæ ana ʒ.3. boli armenæ, gallæ, lithargyri, balauſtiorum, nucis cupreſſi, malicorij, ariſtolochiæ longæ & rotundæ, corticis olibani, roſarum, radicis vtriúſque conſolidæ, orobi, ſiliginis, ſambuci, cyperi ana ℥.ß. picis naualis ʒ.2.ß. Colophoniæ, reſinæ pini, terebinthinæ ana ℥.1. viſci querni ℥. 1. ß. ceræ ʒ.2. pilorum leporis vſtorum ʒ. 4. olei, in quo ficus pingues incoctæ ſint, ℥. ß. fiant magdaleones ſecundum artem, de quibus portio extendatur in aluta, applicetur. Quòd ſi his remediis nihil proficitur, ad Chirurgiam veniendum eſt, quam ex 6. Pauli, 7. Celſi, & recentioribus colliges.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ad oſſa pubis non perforatur peritonæum, ſed productio quædam illius deſcendit in ſcrotum, per cuius meatum vaſa ſpermatica, arteria ſcilicet & vena, perreptant ad teſtes, & per eundem locum eiaculatoria aſcendunt, vt inſerantur collo pudendi. In hac productione multi tumores fiunt, quos Græci κήλας vocant, modò in ſcroto, modò ſupra ſcrotum, qua parte in illud deſcendit. Quorum omnium cauſa eſt vel flatus, aut aqua ibi contenta, aut caro, aut tumor venarum

Hernia fit producto tã-tum non rupto, peritonæo.

varicosus: vel delapsa pars aliqua ex iis, quæ intra peritonæum continentur, vt intestinum & epiploon. Idque fit vel rupto peritonæo, vel relaxato & hiante. Ex omnibus autem intestinis solum ileon, in quo chylus semper continetur, procidit. Nam rectum in anum, cum relaxatur, descendit. Colum alligatum est renibus, & altiùs ascendit ad ventriculum. Ieiuna & tenuia intestina sublimiora sunt. Ileon itaque tantùm superest, vel cæcum. Neque enim de duodeno vlla dubitatio. Duo igitur in his affectibus statim initio distinguenda sunt, an sit aqua, vel flatus, vel caro, vel varicosus ramex: in mulieribus, laxatio foraminis ligamenti descendentis ad internam partem inguinis: aut ileon delapsum, vel epiploon: nonnulli addunt musculos ruptos epigastrij. Deinde si quid descenderit, qua parte sit, & an ruptione, an relaxatione id fiat. Si aqua fuerit, hydrocele: si flatus, pneumatocele: si caro, sarcocele: si varices, cirsocele: si ileon, enterocele: si epiploon, epiplocele nominatur. A situ verò partium, bubonocele, in inguine: oscheocele in scroto dicitur. Quibusdam testiculus in inguen translatus imposuit, vt herniam crederent. Aliquando etiam hi affectus inter se complicantur. Sæpè vehementi imaginatione libidinosis colligitur semen inter tunicas testiculi, vt videatur quædam esse sarcocele, aut hydrocele. In quibus omnibus cauendum, ne iudicando fallamur. Primùm in hernia aquosa cognoscenda omnis aditus lucis intercludatur, & obiecta candelâ cerea, videatur nunquid pelluceat. Est enim aliquando durities, quæ plenitudine & tensione fallit, vt videatur esse carnosa, aut intestinalis, sed pelluciditas fraudem detegit. Sed quia pelluciditas conuenit etiam flatuosæ, ad leuitatem respiciendum. Nam aquosa obscurior est & grauior, quàm flatuosa. Vbi constiterit de aqua, videndum quo loco contineatur. Qua in re veteres satis perplexi & confusi videntur. Galenus de tumoribus scribit in tunicis, quæ testes ambiunt, contineri. Paulus in corporibus scrotum implicantibus. Celsus integris membranis colligi: alij ruptis etiam & relaxatis. Alij modò intra tunicas, modò intra membranas. Si inter tunicas, vel inter summam & mediam, vel mediam & imam. De loco certè & ad prædictionem, & ad curationem non est ambigendum. Nam aliquando in superficiali scroto continetur: aliquando profundiùs. Sed cùm testiculus

Ileon solum, vel cæcũ procidit in hernia.

Hydrocele.
Pneumatocle
Sarcocele.
Cirsocele.
Enterocele.
Epiplocele.
Bubonocele.
Oscheocele.
Seminis collectio inter testiculi tunicas herniã ementitur.

Aqua quo loco in hydrocele contineatur.

duabus tunicis insignibus inuoluatur, erythroide, quam sequitur dartos, ferè semper hydrocele fit, vel inter has duas, vel in toto scroto. Hic totum scrotum intumescit sine rugis, vesicæ inflatæ simile. Illîc tumor tantùm in testiculo percipitur, videtúrque rotundus & tensus rugato & laxiore scroto. Aliquando, vt Paulus scribit, peculiari quadam tunica humor ille comprehenditur, quæ supernascitur, veluti atheroma quoddam, aut steatoma, vt videatur esse tertius testiculus. Quinetiam videre contigit in puero Typographi filio tertium testiculum. Nec desunt, qui asserant quibusdam familiis peculiare esse, vt tertium habeant testiculum. In mulieribus Aëtius tumorem aquosum fieri scribit circa pudendi alas inflationi similem, debilem, mollem, vt humor fluctuans appareat, modò in vna parte, modò in vtráque tantùm. His perspectis de humoris natura cogitandum, an tenuis, an albugineus, an sanguineus & fæculentus, vt naturæ humoris remedia adaptentur. Si ægro venter tumeat, symptoma est hydropis. In pneumatocele similia omnia, nisi quòd, vt dixi, perspicuitas & leuitas maior adest, quia dilatatio fit à flatulento spiritu. Fit aliquando vel in quatuor vasis testiculos alentibus, vel in arteriis darton intercurrentibus. Ille durior, nec compressu digitorum euanescit, recipítque curationem: hic oppresso digito intrò recurrit & euanescit, víxque curatur, periculo ab incessabili sanguinis profluuio imminente. Fit sine hydrope, & cum hydrope. Sarcocele, tumore, duritie & colore vbíque sui simili dignoscitur. Est enim tumor rotundus, oblongus, durus, formam testiculi referens, qui longo tempore pedetentim increuit. Quibus duobus ab enterocele distinguitur, quæ mollior est & repentè oborta. Fit à carne duriore in aliqua scroti parte nata. Galenus ad scirrhum refert. Aliquando testiculi, aliquando nerui, à quibus testes dependent, indurantur, aut inter tunicas caro illa generatur. Causæ sunt, fluxio, ictus, succisio ramicis non rectè curata, & similia, quæ scirrhos procreant.

Paul. Æg. cap. 45. li. 6.

Sarcocele ab enterocele duobus modis distincta.

Cirsocele, id est, varicosus ramex, cum venæ intumescunt testiculum nutrientes. Sentitur diuersitas tumorum & paruitas in epidydymide & vasis spermaticis, quæ sunt veluti conglomerata & intorta. Paulus vasorum aut darti dilatationem κιρσοὺς, id est, varices simplici vocabulo appellat: eo-

rum verò, quæ testiculum nutriunt, κιρσοκήλην. Celsus ex loci varietate quatuor differentias facit, omnésque vno nomine comprehendit. In enterocele signa sunt, tumor mollis, repentè natus. Augetur vel minuitur pro ratione materiæ collectæ. Clamore & cibi satietate crescit, frigore contrahitur, scrotum multum distentum apparet, magis in vna, quàm altera parte. Tactu sæpè discernuntur excrementa indurata, nec excerni possunt, vt videatur iliaca passio. Cùm ad inguen retruditur, murmur flatulentum percipitur. Quod fit, cum æger supinus iacet, & quiescit. In epiplocele percipitur veluti strophiolum molliusculum, lubricum, inæquale: tumor paruus, frequentiùs in osse pubis, quàm scroto. Idem semper manet, siue à cibo, siue ante cibum, & quouis modo collocetur, aut hûc & illûc moueatur corpus, nec retento spiritu adeò increscit. In his duobus videndum an ruptum sit peritonæum, an relaxatum. Ruptura fit in lateribus ossis ilium post saltum, ictum, vehementem corporis contorsionem. Initio tumor paruus, progressu temporis augetur. Paulatim enim magis disrumpitur peritonæum. Quæ tumorem faciunt, in summa cute apparent, quia extra peritonæum dilapsa sunt, atque à sola cute integuntur, magísque suprà scrotum. Dolor punctorius sequitur, & quasi lacerans. Contrà in relaxatione. Tumorem enim efficientia cum maiore renixu sentiuntur, quia intendunt meatum illum peritonæi, per quem vasa & musculi cremasteres descendunt, videntúrque esse in secundo vase, quæ vbi in ventrem recipiuntur, tumor cessat. Si vel omentum, vel ileon remaneat in illo meatu, nec perueniat ad scrotum, bubonocele erit, in ipso nimirùm inguine affectu consistente. In mulieribus fit ob fœtus magnitudinem aut multitudinem. Alioqui raro hernia laborant, quòd peritonæum firmius continendo fœtui habeant. Omnium periculosissima enterocele, præsertim si reduci nequeat intestinum. Sinistra parte adhuc grauior, vbi colum conuolutum desinit in rectum, & multa intestina tenuia incumbunt. Quibusdam inde singultuosæ febres, in quibus reposito intestino, mors acceleratur. In aliis non reposito, gangræna. Experientia etiam docuit paulò pòst mori quibus vi reponitur.

Enteroceles signa.

Peritonæi rupti notæ à signis eiusdem relaxati distinctæ.

Enterocele omnium grauissima præsertim si sinistræ parti incumbat.

Carnosa insignis non curatur, sed testiculus extrahen-

dus. Neque cirsocele, sed minùs molesta est. Epiloon ob mollitiem vix reducitur. Remedia adhibenda vacuato ventre à stercore & flatu, blando clystêre aut medicamento. Inunctiones, sacculi, ligamenta, subligaculum, decocta, emplastra. Extremum remedium in ferro. Alij aperiunt ventrem ad intestina, vt dissito retrahatur intestinum. Id fit supra ilia, via ad vasa spermatica, quæ proinde separantur, & peritonæi locus constringitur, non colligatur, ne impediatur generatio. Periculosum certè remedium, & sæpè frustrà tentatum: ex quo gangræna oritur & mors, vt cuidam in suburbio sancti Germani. Alij sectionem faciunt ad ilia: vbi alligant productionem illam peritonæi simul cum vasis spermaticis. Deinde curant vulnus callo illìc obducto. Alij id faciunt punceto vocato aureo in ilibus, quà permeant vasa spermatica, acu ducta, & exceptis vinculo vasis illis & vicinis corporibus. Experimentum fit contrectato & deorsum tracto testiculo, vt intelligas, an sit vas spermaticum. Et certè si quis vasis illis non ligatis constringere posset peritonæum, neque testiculus excidendus esset, neque impediretur generatio. In aquoso quoque ramice si nihil efficitur fomentis, cataplasmatis, emplastris, diæta, purgationibus, ad incisionem, punctionem, cultellum, cauterium actuale, potentiale veniendum. Habita tamen ratione corporis, viscerum, partis affectæ, & multis diebus præparato ægro, ad mensem aut 40. dies adhibitis emplastris superiori parti, qua humor defluit. Sectio periculosa è cultello. Multis gangræna inde mota, atque inde mors.

Sarcocele in signis nō curatur.

Melius cauterium potentiale, & alia remedia. Anno 1555. mense Martio in suburbio sancti Germani, nobili cuidam cultello aperta hernia aquosa, vnde in gangrænam, dolorem intolerabilem febrem & delirium incidit, vnde mors ab omnibus expectabatur. Exclusa multa aqua per vrethram, concisa magna parte gangrænæ, conualuit præter expectationem. Cauendum quoque, ne assiduo fotu excoquatur testiculus & corrumpatur, vt vidimus contigisse in aquoso ramice.

Hernia aquosa aperta salutaris.

ANTO. VALETII EXERCIT. LXII.

HErniarum frequentiſſima enterocele non peritonæi ſolius, ſed ipſius quoque tendinis eius muſculi, cui peritonæos tunica innititur, morbus eſt, íſque in ſitu, ob inteſtini ad alterutrum inguen, aut ad ſcrotum prolapſum. Hic ſi negligatur, teſticuli corruptelam affert, vt ad curationem hic quoque ſit auferendus. Purgato corpore clyſteribus (qui minore quantitate, ſed irritante facultate, imperari debent, ne portio in prolapſum inteſtinum feratur) vel catharticis, adeóq; prægreſſo fotu inteſtino repoſito, ſumpta & admota adſtringẽtia proderunt. Itaque ex conſeru. ſymphyti maioris, cortic. citr. condit. cum puluere oſmundæ regal. bol. arm. terr. ſigill. roſ. rub. maſtich. & ſimilib. condita parãtur. Admouentur hæc.

♃. maſtich. ſarcocoll. glut. piſc. ana ℥. ß. radic. conſolid. maior. oſmund. reg. ſigill. Salom. ana ʒ. 2. Diſſoluantur gummi in aceto: radices bene purgentur, cum oleo de ſpica & coſtino f. emplaſtrum, quod pinſatur cum ſaliua limacum.

Vtiliſſimum quoque eſt emplaſtrum è limacibus tritis cum thure, maſtiche, bdellio. Item.

♃. maſſæ emplaſtri contra rupturam ℥. ß. maſtich. ſarcocoll. glutin. piſc. ana ʒ. 2. cum oleo maſtich. & coſtin. fi. emplaſtr.

Priuſquam applicetur, vngatur locus pinguedine cerui. Mirabilis eſt Hollerianæ herbæ, herniariã propterea appellant, ad hunc affectum profligandum efficacia. Eius aquæ ſtillatitiæ arte Chymica extractæ vnico hauſtu, cùm tentata alia remedia non reſponderent, paucis abhinc diebus curatus eſt adoleſcẽs in gymnaſio Haricuriano, cui citatior ſal-

tus insignem herniam conciliârat. Admotum autem emplastrum huiusmodi.

♃.emplastr. contr. rupt.& de grat. dei ana ℥.1.sang.drac. puluer.radic.osmund.regal.oliban.puluera.ana ʒ.2.cum modico olei myrtill.molliantur in igne, & f.emplast.super alutã.

De arthritide. *CAP. 63.*

CVratio in 1 vacuando & roborando. Vacuamus & repellendo, & diuertendo, & propriè vacuando in cautionem, & initio morbi, etiam si arthritis frigida est. Si quidem nihil aliud prohibet, detrahendus sanguis est. Ischio, id est, coxa, vel crure laborante 2 venas brachij diuidimus. Et, si quidem fluxio est à capite, 3 mediam: si à reliquo, corpore basilicam.

4 Hippocrates non satis manifesta ratione venas post aures aperit, vbi coxendix afficitur. Arabes vehementer laudant phlebotomiam ex interuallo annularis & parui digiti.

Brachiis laborantibus deplendus sanguis est è crure, & perpetuò secundum rectitudinem. In coxendice post phlebotomiam è brachio, venam poplitis & malleoli incidere oportet. Multò magis, si sanguis in causa est.

Quòd si dextrum crus, dextrum item brachium laboret, è sinistris membris vena secanda est. Si verò in omnia membra dolor sparsus est, ex eo, quod minùs laborat.

1 Arthritis enim ex humoris morbifici copia & articuli imbecillitate nascitur.

2 Ad prohibendũ morbificæ materiæ generationem, & ad fluentis reuulsionem.

3 Et hepatis & viscerum ratio habebatur.

4 Aph.22. sect.5.lib.6. τῶν ἐπιδημ.

Purgatio.

In biliosa arthritide & serosa Arabes 6 fortioribus catharticis vtuntur. Alij primùm quidem leuioribus, vt cassia: deinde fortioribus. Melius fuerit

6 Vt diacarthamo, electario de succo rosarum.

partem materiæ leui 7 pharmaco repurgare. Quod est reliquum, partim 8 vrinis, partim sudoribus excludendum.

7 *Vt cassia, catholico, syrup. ros. pallidarum laxatiuo.*

8 *Ad deriuationem materiæ.*

In pituitosa aluus magis ducenda, vt cum 9 melancholia in vitio est. Solo 10 potu lactis asinini, & decocto radicis graminis dulcorato cum modico saccharo, calidæ arthritides internæ curantur. Purgationes ex superioribus repetēdæ sunt, & maximè ex morbis capitis. Peculiariter laudatur purgatio, quæ fit ex hermodactylis. Græcis & Arabibus pilulæ sunt de hermodactylis paratæ in officinis: maiores, in causa frigida: minores, in causa calida. Minoribus rhabarbarum: maioribus agaricum adiicies, vt massæ pilularum ʒ.1. sit, reliquorum ℈.1. Græci hoc modo.

9 *Nam melācholicos ex Hippocrate serio purgare oportet.*

10 *Hippoc. libr. de affectionibus.*

℞. 11 hermodactyl. ℥. ß. anisi, cumini, piperis communis & longi, croci, medull. semn. carthami ana ℈.1. moschi Gra.2. cum aqua saluiæ fiat massa. Dosis ℈.4. ex hydromelite. Arabes hoc. ℞. hermodactylorum ʒ.3.ß. cumini, zinziberis ana ℈.1. trita incorporentur cum melle. Datur cum aqua tepida. Hæc in pituita magis cōueniunt. In biliosa singulis dosibus grana duo aut tria dacrydij adiici possunt. In biliosa hoc modo componunt.

11 *Vel. ℞. aloës, hermodactyl. myrobala. turbit. colocynthid. sagapeni ana ʒ.6. castorei, sarcocollæ, opopanacis, euphorbij, rutæ agrest. ana ʒ.3. cum succo brassicæ f. massa.*

℞. aloës ʒ.1. dacrydij Gra. 15. rosarum rubrarum, sem. apij & fœniculi ana ℈. ß. hermodactyl. ʒ.3. mastichis ʒ.2. rhabarbari ʒ.1. sacchari ʒ.3. Fiat puluis, detur ex aqua calida.

Vtuntur electario de succo rosarum & diacydonio cathartico in biliosa. In pituitosa ℥. ß. turbith gummosi in lacte cocti, vt expressio bibatur. Neq; reformidant ℈.1. dacrydij cum saccharo rosato.

Compar-

Comparant & pilulas ex ʒ.3. sarcocollæ, serapini vel opopanacis. Sed videndũ in vsu fortium pharmacorum, ne æger macilento sit corpore, virtute non ita firma, maximè ventriculi & intestinorum. Periculum enim inde fit, ne citetur dysenteria. Et hermodactylus natura sua stomachum lædit. Propterea quidam è veteribus non radice, sed herba eius vtebantur: nihilominus adiectis, quæ stomachum roborant.

Alexãder loco hermodactyli corronopodio herba vtebatur.

Plurimùm laudantur hæ pilulæ, nec stomachum lædunt.

℞.agar.ʒ.1.nucis moschatæ, zinziberis ana ℈.ß. infundãtur in aqua menthæ. Fiat leuis feruor super calidos cineres. Materiæ expressæ adde rhabarbari ℈.4.pul.hieræ diacoloc.ʒ.1.ß.dacrydij ℈.ß.cũ.infusione, ex aqua menthæ fiãt pilulę. Dosis ʒ.1.vel ℈.4.

Quinque topicorum scopi. Topica sunt, vt 12 dolorem leniant, 13 repellant, 14 coquant, 15 discutiant, 16 roborent. Celebre iam olim, nunc etiam frequentatum remedium.

℞. 17 medullæ panis P.1. dissoluatur in lacte calido muliebri, bubulo, vel ouillo, cui adde croci ʒ.ß Et si vehemens dolor fuerit & calor, adde opij à ʒ. 1. ad ʒ.2. plus minusve.

℞.tria 18 albumina ouorum benè agitata & despumata cũ ℥.1.oleirosati, misce. Linteola in medicamento madefacta applica. Aliud.

12 Temperatiõe humorũ, & habitus restitutione.

13 Incrassando, acrimoniam infringendo.

14 Pep. sinũ mitificando inducant.

15 Inaspectabilem purgationem & diaphoresim faciendo.

16 Partẽ nimirùm infirmam.

17 At ineũte morbo sumes micam panis siliginei q. s. maceretur in aqua rosacea: deinde coquatur in lacte vaccino f. cataplasma. Ac si pars sit rubore suffusa: ℞. aquæ ... tig. & solani ℔.ß aceti ℥. 1. ibi ... splenia eo oxycrato parti admoueantur. Deinde parari poterit cataplasma ex foliis hyoscyami in lacte bubulo coctis. quod mirificè proderit. 18 *Ouorum albumina non aliter prosunt: Nam exitu prohibent humorem.*

♃.ceruſſæ ℥. 2. diſſolue in aqua endiuiæ & modico aceti, fiat liquidum vnguentũ. Quòd ſi ad narcotica per doloris vehementiam deueniendum eſt.

♃.ol.roſ.℥.4.opij ʒ.2.concorporentur. Aliud.

♃.butyri recen.℥.2.mandragoræ ſubtiliſſimę tritæ ʒ.1.miſce.

♃.lactis muliebris ℥.2.opij ʒ.ß. Alia ſunt etiam aliis locis deſcripta. Sola aquę frigidiſſimè perfuſio, vel niuis, aliquando ſatis eſſe poteſt.

Verbaſci flores & folia, lenticula paluſtris, pſilium nymphea, violaria, portulaca & ſimilia trita per ſe, vel cum roſaceo, apponuntur calida. A quibus leuiter digerentibus vtendum eſt, vt cerato ex oleo chamæmelino, anethino, de liliis, & ſimilibus.

In frigida conuenit oleum, in quo enula, ariſtolochia, gentiana, nepitha, roſmarina, id eſt, chamæpithys, ſaluia, maiorana, coxerint. Leuius, in quo radix althęæ, vulpes, vermes terreni incocti ſint. Laudatur & oleum raphaninũ, aut in quo 19 galbanum liquefactum ſit. Oleum de terebinthina, oleum expreſſum è granis tritici, vel nuce moſchata in lamina ferrea candente, quibus aliquando axungię commiſcentur. Arthritidem frigidam & ventoſam fotus ex decocto origani, meliloti, chamæmeli, & ſpongia eodem decocto imbuta, patientíq; loco applicita, percurat.

Laudatur plurimùm 20 humana & vrſina. Oleũ, in quo folia ebuli coxerint, vel ſuccus radicis eius.

Sunt qui dolentem locum primùm quidem frigidiſſima perfundunt, ídque diutiùs: deinde è petroleo fouent.

Quædam occulta proprietate proſunt, qualia

19 Imò Caſtoreũ ipſum ſi diſſoluatur in oleo lumbricorum mirificè confert ad frigidam arthritidem.

20 Vt. ♃. axungiæ humanæ ℔.1. *fol.lauri, chamæpytheos, ſaluiæ, maioranæ an. M. ß. Coquãtur ĩ balneo mariæ. Deinde illinatur locus affectus.*

ſunt oſſa comminuta potui data. Deplume caput miluij crematum & tritum, corium canis marini admotum loco, corium torpedinis, ſtercus, vt cum adipe vrſino fiat vnguentum.

Pulli ciconiæ, pulli cigni in oleo coƈti, vt oleo medulla ceruina miſceatur. Hiſtoria eſt Sexti Pompei, qui pedibus immiſſis aceruo tritici perſanatus eſt: 21 quod remediũ poſtea Medici ſequuti ſunt. 21 *Minimè tamen probandum eſt id remedium, ſi frigida ſit arthritis.*

In tophis caſeus inueteratus, acris, maceratus in decocto cruris ſuilli ſalſi, vt inde fiat emplaſtrum.

Stercus caprinum in oxycrato diſſolutum cum farina hordeacea. Sed hæc durioribus corporibus. In mollioribus axungiæ, radices althææ commiſcendæ ſunt. Aliud.

℞. collæ, id eſt, viſci, terebinthinæ, ceræ ana ℥.1. galbani ℥.3. liquefactis vtitor.

Vſus mythridatij & theriacæ poſt bene purgatum corpus.

Laudantur Græcis & Arabibus balnea, ſi nullum viſcus infirmum eſt, ſi vacuatum corpus, remiſſionis tempore munita priùs ægra parte ex puluere boli armenæ. Incorporato in oui albumine, vel hoc medicamento.

℞. corticis granatorum, ſumach. ana P.2. Coquantur ad mollitiem. Incorporentur cum P.3. farinæ hordei & ſucci ſemperuiui, applicentur loco. Hæc autem, ne balneo liquefactus humor in partem infirmam defluat. Quibus remediis & in repellendo vti licet in fine morbi, & ad cautionem. Origanum, menthaſtrum, nepitha in aqua ſalſa diu coquantur. Inde fit fotus, vel vna parte ſalis, tribus aquæ & olei mixtis, locus affricatur.

Abstinentia vini multos sanauit. Balnea quoque naturalia ad cautionem conueniunt.

Vere & Autumno podagræ excitantur, Aprili ferè & Septembri. Itaque priùs cauendum est. Humor ferè calidior chiragræ: frigidior podagræ.

22 Ischiadicos vt cures, primùm quidem (si nihil te auocet) iis vomitum imperabis, neq; medicamētū purgās præscribes. Deinde ad clysteres lenientes, hīc acres, veniendū est. Postea verò cum materia pugnādū est. Admouendorū cataplasmatum materiam vide libro 10. κατὰ τόπους.

In 22 Ischiadicis venæ sectio, vt priùs, ita & purgatio.

Clysteres acres, cucurbitulæ loco affixæ. Repellentibus abstinendum. Fortioribus remediis vtendum, phœnigmis, hiberide, nasturtio, dracuntio, batrachio, & similibus. Cauterio, incisione cum ferro, vt in Eupolemo Hippocr. fieri oportuit initio lib. 5. Epid. Hæc eadem reliquis arthriticis, vbi contumacius malum est. Inuentum quoque hoc remedium est, vt superiori parte, qua humor influit in articulum, caro nudaretur, venæ hamulo exciperentur, vinculis interceptæ secarentur, atque ita via fluxioni præciditur. Plurima remedia scripta inuenies apud Aëtium.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ossa inter se connectuntur tribus modis in vniuersum: vel enim inuicem coalescunt, modò sine alicuius materiæ interuentu, vt in mollioribus & fungosis: modò intercedente aliqua materiâ, vt in duris & siccis, per symphysin: vel ita committuntur inter se, vt obscurum habeant & difficilem motum per synarthrosim: vel manifestum & euidentem, per diarthrosim. In prima connexione articulorum dolores non fiunt. In secunda rarò, nisi tophi & œdematosi tumores, vt in articulationibus carpi, aut metacarpij. Tertia arthritidis sedes est, inter membranas, tendones & ligamenta, quę oriuntur à periostio, & proinde sensum habent, ex quibus omnibus firmatur articulus. Vnde dolor vehemētissimus excitatur, si qua materia illîc intercipiatur, siue acrimoniâ, vt bilis: siue frigiditate, vt pituita: siue asperitate, vt gypsea: siue distētione mēbranarū

& ligamentorũ, aut inflammatione, quod ab omnibus humoribus fieri poteſt, ſanguine, pituita, & vtraque bile cum propriis ſymptomatis cuiúſque humoris. Oportet autem intra ipſum articulum contineri, antequam verè dicatur arthritis. Si enim vel ſola intemperies adſit, vel humor diffuſus per carnem partéſque circumiacentes, diuerſa eſt affectio. Nam quòd Hipp. ſcripſit articulorum dolores fieri in ſiccitatibus, id non eſt intelligendum de arthritide, vt ſcribit Galenus, ſed dolore, & difficili motu, qui fit abſumpta humiditate, niſi quis omnes articulorum dolores hoc nomine complecti velit, aut eum locum interpretari de bilioſa arthritide, quæ fit immodicè calida temporis conſtitutione, aut ſicca, quibus infirmis redditis articulis talis humor defluit. Imò Galenus podagræ materiam contineri tantùm vult in articulis & ligamentis, quæ tenduntur, non neruis & tendonibus, quæ duntaxat ad tenſionem aliorum contenduntur: argumento quòd inde non fuit viſa conuulſio. Fluxionem enim humoris ſuſcipiunt, primùm quidem loca articulationum, deinceps omnia ad cutem vſque circunſtantia. Veriſimile tamen non eſt materiam ad articulum confluentem imbibi, & duriſſimis ligamentis, non mollioribus neruis, & tendinibus. Proinde Aëtius non ſolum diſtendi, ſed permadeſcere ſcribit. Materia hæc aliquando tenuis eſt, aliquando craſſa vel tenax, nonnunquam ſimul & craſſa & tenax, aut etiam gypſea, reſoluta tenuiore parte. Colligitur enim duobus modis per affluxionem ab aliis partibus, & per congeſtionem malè concoquente parte. Hæc naturam partium retinet, niſi quòd mora & dolore incaleſcit, & aliundè nouam materiam recipit. Per congeſtionem magis fit in morbo Gallico ſine tumore, cum dolore totius perioſtij. Quæ fit per defluxionem, ferè materiam mixtam habet, & diſtentione, ac calore concepto potius dolorem parit, noménque accipit à parte affecta. In pedibus, podagra: in manibus, chiragra: in coxis, iſchias: in multis ſimul articulis verè & propriè arthritis nuncupatur. Tria igitur hîc conſideranda: pars, quæ recipit: origo fluxionis, & via, per quam fit. In parte neceſſe eſt imbecillitatem eſſe, alioqui nunquam admittere fluxionem. Et contrahitur contagione ſeminaria à

Arthritis non fit, niſi humore in articulũ obſidente.

Aëtius ca. 7. Tetrabibl. 3. Serm. 4.

Tria in arthritide conſideranda.

parentibus podagricis, in quibus ſemen erat vitiatum: deinde venere: poſtremò conſuetudine fluxionis, & qualibet intemperie, aut laxitate. Non tamen neceſſe eſt, ſi adſit hæc imbecillitas, articularem morbum generari, ſi in vita æger nihil deliquerit, vt ait Galenus. Nam humor non influet, ſi corpus liberum ſit cruditatibus. Vnde etiam Poëtæ Græci podagram Bacchi & Veneris filiam eſſe finxerunt. Hippocrates quoque ob eandem cauſam eunuchos, mulieres, pueros ante vſum venereorum podagra non laborare dixit. Quod intelligendum eſt, modò temperanter viuant. Nouimus tamen eunuchum Podagricum, cúmque vehementer. Seneca quoque epiſtola quadam inuehitur in mulieres, quæ per luxum Hippocratem mendacem fecerint. Sed reuera mulieres multò rariùs eo morbo corripiuntur, quàm viri, ob menſtruam purgationem. Et ſi laborent ſæpiùs menſtrua defecerunt, vel pauciora ſunt quàm prohibendis morbis conueniant. Alioqui vitam maximè immoderatam eſſe oportet. In pueris autem, cum ad pubertatem peruenerunt, naturalis eſt motus ſeminis, vnde rareſcit corpus & relaxatur. Accedente venere, concuſſio, motus, concalfactio articulorum, ex quo celeriùs eò materia decumbit. Atque etiam inde fit vt podagrici magna ex parte ſint ſalaces, tum ob aſſuetudinem, tum ob frequentiorem neruorum rigorem atque intenſionem. Adde quòd crebro in dorſum decubitu humores ad partes genitales confluunt. Ob ídque duo præcipua remedia podagræ futuræ eſſe putamus, abſtinentiam à venere & vitam frugalem. Seminaria autem quatuor, imbecillitatem hæreditariam: Venerem: vinum præſertim forte: & cruditatem ex intemperata vita. Origo defluxionis eſt à capite, vel hepate. Illîc intra tunicas tendonum per foramen nucæ pituita exudat, quæ per palatum, aut nares expurgari debebat. Hic verò cùm venæ magnæ & hepar copia grauantur, quam continere non poſſunt, aut irritantur qualitate aliqua vitioſa. Sic vel à plenitudine & redundantia venarum fiunt defluxiones in articulos, vel à recrementis aliarum partium, vt cerebri. A capite autem defluxionem fieri intelligimus, ſi grauitas capitis & ceruicis præceſſerit, ſæpéque frigus vel horror paruus ſentitur

Podagra Bacchi & Veneris filia.

Arthritide mulieres cur rariùs corripiantur.

Arthritidis futuræ duo præcipua remedia.

Arthritidis quatuor ſeminaria.

A venis magnis internis, si citra hæc dolor præhendat partem aliquam, sed cum febricula, vel aliqua inæqualitate fiat, pars citò intumescat, rubeat, doleat, ab vna parte in aliam moueatur. Quibus autem viis fiat huiusmodi fluxio, non eadem est omnium sententia. Alij à capite sub cute materiam per summa corporis in extimas partes influere aiunt. Alij negant, quòd cùm sit fluxionis species, partibus robustis ad imbecilliores sua excrementa transmittentibus, probabilius sit non solùm secundum membranas neruósque, sed etiam per vasa, id est, venas & arterias eam fieri. Sed hoc vt verissimum est fluxione orta ab hepate, ita minùs consentaneum, cum pituita è cerebri ventriculis per spinalem medullam delabitur. Sic enim oporteret materiam è venis egressam rursus venas subire. Fluxionis modus est, quasi inundatio aluei & eluuies quædam in cauitatem articulorum, & partes vicinas. Sed cum per musculos fit transitus, dolor non percipitur ob laxitatem. Raróque defluxio syncera est à venis, cùm in his humores omnes contineantur. Sæpiùs si vel à recrementis cerebri oriatur, vel per congestionem fiat, humor syncerus est. Podagra fit modò in articulo maioris digiti pedis, modò calcanei extremo, aut cauo pedis. A pedibus paulatim ad genua progreditur: hinc ad coxam & fœmorum iuncturas, postremò ad manus, vertebras humerorum & maxillarum.

Fluxionis modus in arthritide q. a lis.

Coxendicus tamen dolor sæpè fit multis, qui podagra nunquam laborârunt, fortasse à recrementis illius partis illîc congestis, vel in eam tantùm partem defluxis. Dolor profundus est, & cum mouetur crus sentitur. Caussa quandoque est eluxatio, aut dissectio ligamenti, quod à periostio nascitur. In mulieribus à partu, aut cum vterum gerunt, dolor in parte interna inguinis, & magis ad interiorem partem, quàm exteriorẽ, continuus quoque, siue crus moueatur, siue quiescat, non est coxendicus, sed à ligamentis vteri ob flatũ, retractionem, refrigerationem, contortionem vteri, & similia. Humor vitiosus depreheditur tribus potissimùm modis, doloris proprietate: antecedẽtib. vt victu, anni cõstitutione, ętate, regione tẽperamẽto: postremò cuiúsq; humoris effectu. Multus enim humor distẽdit: acris erodit, calidus calefacit, & frigidus refrigerat. Qualis quoq; aër est, tales in corpore generat humores

Humoris vitiosi in arthritide dignoscẽdi tres modi.

vt & cibus,& temperamentum,& ætas. A ſanguine color rubens, dolor pulſatorius, vehemens, tumor non ſolùm venarum,ſed totius particulæ. Neque refrigerantia admodum, neque calfacientia tolerant. Acceſſiones quotidianæ minùs diuturnæ,quàm à pituita. A biliofo ſanguine multi caloris ſenſus, irritatio à calidis,à mitigantibus remiſſio: color ſubpallidus, ſubrubeus, quandoque flauo permixtus, nullus euidens tumor. Si locus tangatur,facilè ſanguis ſubterfugit,citiùs ab vna parte mutatur in aliam. Exacerbationes vt plurimùm tertio quoque die. A pituita,color ſubalbidus, aquæ inter cutem ſimilis,tumor tactui cedens,dolor mediocris,ſæpè nullus, exacerbationes quotidianæ diuturniores. A melancholia rariſſimè fit. Color partis niger,frigoris ſenſus, dolor profundior inſtar ſcalpelli perforantis, exacerbationes quarto quoque die. Vere & Autumno magna ex parte mouentur dolores arthritici, vt ſcribit Hippocraces in Aphoriſmis. Signa præcedentia ſunt,quod non tantùm mingunt, aut ſudant, quàm ſolebant, & quò humor craſſior eſt, copioſior, denſiore membrana incluſus, aut imbecillitas maior, eò diutiùs durant huiuſmodi dolores.

Cura in præcautionem & curationem diſtribuitur. Remedia varia,& ex aliis petenda. Admouebimus tãtùm dupliciter hîc peccari in topicis admouendis. Primùm, cum nulla de toto corpore habetur prouidentia: deinde cum digerentibus reſoluta tenuiore parte,calli, artuum durities, articulorum curuitas inducuntur,aut pars affecta immodicè calefit, refrigeratur, ſiccatur, humectatur, aut fortiter attrahentibus materia copioſior è venis extrahitur.

ANTO. VALETII EXERCIT. LXIII.

Gal. cõment. ad apho. 49. lib. 6. Apho.

ARthriticus dolor tactus deprauati ſymptoma eſt: quanquam impropriè inflãmatio dici poſſit,tũ fluxionis ratione, tum quòd inflãmatio huius ſit affectus inſeparabilis comes. Huius cauſæ ſunt duæ,fluxio,& articulorum imbecillitas. Fluxio qui-

dem humorum eſt, non modò articuli cauitatem ſubeuntium,& eiuſdem imbuentium vinculum,ſed præterea ſuperiectas membranas, neruos & tendones, quæ partes propter ſenſum eximium vel calida intemperie,vel frigida,& ſolutione continui per diſtentionem à repletione facta, maximè infeſtantur, occupãtium. Vt eſt humoris ſpecies arthritidis cauſa continens,ita arthritis frigida eſt, vel calida. Fernelius cap.18. lib.6. Patholog. aliquot rationũ momentis,ſed ſanè leuioribus,quàm quæ debeãt à meliore veterum dogmate nos abducere,omnis arthritidis materiam pituitoſam eſſe omnino ac ſeroſam contra Galenum arctiſſimè contendit. Addit & tenuem illum humorem, non è cerebro & interioribus eius ventriculis, ſed à pericranio, parte capitis externa,extráque caluam poſita, non per ſpinalem medullam, per ſumma corporis ſub cute deorſum decurrere.At,quæſo,an calorem,ruborem, febrem, quæ arthritidem ferè comitantur,pituitoſo potiùs, quàm feruenti humori, vt calido & bilioſo, adſcripſeris? Fiunt dices, non à natura humoris,ſed à diſtenſione. Cur igitur idem œdematum generi non vſuuenit? Deinde aliquis (gratia exempli) ætate iuuenili, æſtate media, antegreſſo victus genere bili generandæ accommodato, conſentientibus etiam ſymptomatis humoris bilioſi propriis, arthritide prehendatur, an eam potiùs à bile, quàm à pituita, quæ iſto in corpore nullo modo peccat, fieri dixeris?Quinetiam ad arcendam arthritidẽ non perpetuo idonea eſſe eadem remedia cõmunis docet experientia:ſiquidẽ dolori alicuius ſedãdo,vt bilioſæ, competit oleũ roſaceum, quod pituitoſæ noxium,

Fluxionis modus in arthritide.

Fernelij de arthritide opinio non ferenda.

Sic humorem biliosum mitia digerentia satis resoluunt: pituitosum verò minimè, sed vehementiora longè requiruntur. Quod autem pericranium pars non sit transmittens, à qua omnis fluxio fiat, hinc colligitur, quòd reperiantur multi arthriticis doloribus grauiter afflictati, qui priùs nec capitis grauitatem vllam, nec vllum perceperint dolorem: cùm tamen ex Hippocr. libr. de Natura humana omnis pars transmittens, excipiénsque laboret in omni humorum decubitu, suísque symptomatis se prodat. Præterea à pericranio in spinalem medullã qui potest esse aditus? Probabilius enim est fluxiones in spinalem medullam fieri à cerebro, ex quo oritur. Et quid vetat, quo minùs sanguis, qualiscunque sit in membranarum & cerebri venis, huiúsque sinubus, per venas & arterias deuolui, deorsúmque relabi possit, omnéque fluxionis genus parere? Adhæc

Hippo. sent. 3 sect. 4 lib. 6. Epid.

sententia est Hippocratis. *Cui intestinum à dextra parte, articulorum morbo laborauit, erat quietior: postquam verò id curatum fuit, erat dolentior.* Galenus in commentar. id fieri scripsit conuerso humorum impetu à colo intestino in articulos. At humorem eiusmodi semper à pericranio decidere quis dixerit? Accedit hûc,

Diarrhæa intempestiuè suppressa arthritidẽ attulit.

quod plerique obseruarunt, à diarrhæa intempestiuè cohibita arthritidem nonnunquam subsequi. Qui Fernelij partes mordicus tenent, validas huic sententiæ machinas admotas putant, si soli capiti adhibitis remediis tentatis frustrà aliis, se fortè arthritidem curâsse profiteantur. Sed hoc minùs verisimile. Reliquum ergo statuamus humorem mor-

Arthritidis à causa calida curatio.

bificum magna ex parte ex capite, toto corpore, hepate, liene, manare.

Morbus hic vt liberatu, ſanatúque difficilis ſit, non tamen lethalis eſt. Conſuetudo enim fluxionis in habitum cùm conceſſerit,non ſinit magnam, ingentémque copiam colligi, verùm ex facilitate perpetiendi in conſuetos articulos excrementa illabuntur. Statim itaque ſi à calida ſit materia, vena pàrtis oppoſitæ incidatur:aut,ſi venæ ſectioni non ſit locus,clementior purgatio è caſſia,cathol.rheo, ſyrup.laxat.roſ. pallid.imperetur. Atque etiam ipſis in initiis oleum roſaceum, vel omphacinum pauco aceto perfuſum parti affectæ admoueatur,quod repellendo & roborando ſit. Deinde verò temperantur atque incraſſantur humores ſyrupis accommodatis, de quibus in aliis affectibus bilioſis diximus: poſtremò cholagogis vacuantur. Pilulæ de hermodactylis, Arabibus alioqui tantopere commendatæ, ſuſpectæ ſunt, niſi in robuſtis corporibus,quòd hermodactyli ventriculo plurimùm noceant. Adde quod veris caremus hermodactylis. Topica anodyna ſunt infinita. In ardore magno vtiliſſimum vnguentum ex æquis populei & vnguenti nutriti partibus. Vel.

♃. cerat. roſ.℥.1.mucag. ſemin.pſilij ℥.ß. opij ℈.ß. croc. gra.4.hæc poſtrema lacte vniantur, deinde cum aliis miſceãtur addito roſaceo,pro vnguento.

Cum autem inclinat morbus, ex coquentibus oleis, & diſcutientibus, vt chamæm. ſeſamin.liliac. anethino, additis eius generis farinis, pulueribus & adipibus cataplaſmata fingentur. Vel.

♃,mucag. ſemin.lini & fœnugr.extract. in aq.chamæm. ana ʒ.6. adipis anatis & gallinæ ana ʒ. 2. cum cera pauca & oleo f. vnguent. Inunctæ ex eo parti ſuccida lana ſuperponatur.

Cum de præcautione tantùm agitur, sufficiet ineunte Vere & Autumno venam secare,& purgationem,cæteris non repugnantibus,instituisse,necnon ad desicationem humorum, & laxitatem articulorum corrigendam, formenta ex adstringentibus, balaustiis,malicorio,vino nigro & austero incoctis vsurpâsse,vini vsu penitus subtracto.

Arthritidis a causa frigida curatio.

Arthritis autem cum à causa est frigida,purgantia primùm requirit blandiora, vt ex rheo & agarico in aqua salu.beton. aut cephatico decocto infusis: deinde valida,sed præparatis antè humoribus, apozematis, & iis, quæ neruosum genus roborant, simplicibus.Materiam valenter purgant pilulæ aureæ,cocciæ,mollitæ cum aq.aut syrup.cephal.infusionis pauci turpethi benè gummosi. Hûc etiam pertinebunt anodyna statim principio adhibenda: vt ol.chamæm.vulpin.lumbr. tantillo addito rosaceo,donec fluxio desierit. Diaphoretica sint valentiora. In tophos aut nodos si abierit affectio, ferè semper insanabilis.Iuxta illud.

Tollere nodosam nescit medicina podagram.

Vulgò tamen ad ea emplastra parantur ex gummi ammoniac.opopan. bdellio, cum mucaginibus alth. lini, fœnugr. extract. in aq.vitæ , in qua etiam gummi dissoluuntur, adiectis medullis , adipibus, pulueribus salu.cyper. ireos,hermodactylorum cera & oleo sufficienti.

Ischiadis curatio.

Ischias grauissima est,quę nullum certè præsentius habet remedium clysteribus sæpè ac sæpè repetitis. Etenim præterquam quod humorem in affectam partem ruentem reuellunt, oleorum etiam calore digerunt.Clysterum forma hæc erit.

℞.malu.bismal.violar.centau.minor.chamædr.chamæp. orig. puleg. calamenth. ana M.1.semin. anis. fœnic.ruth.ana ʒ.flor.rosmar.& chamæm.an.p.1.f.decoct.ad ℔.1.In colatur. dissol. hieræ simpl. & diaphœn. ana ʒ.2.mell. anth.℥.1.ol.lil. & chamæm.ana ℥.1.ß.f.clyster.

Paulatim augebis olea magis digerentia Sectio venæ in cubito lateris eiusdem reuellendo plurimùm confert, præsertim si phethoricus sit æger. Interim quia acerbissimus est dolor, exteriùs anodyna applicentur.

℞. olei chamæm. & aneth. ana ℥.1. puluer. chamæm.ʒ.2. misce pro fotu partis.

Repellentia hîc nunquam vsurpanda: nam intrò humorem regerendo dolorem augerent. Linimenta verò magis digerentia sensim imperatur. Vt.

℞. mucag. semin. lini, fœnugr. extract. in aqua. stillatitia chamæmel. ana ℥. 1. puluer. chamæm. ʒ.2. olei lilior. & aneth.ana ℥.1.axung.anser.ʒ.6.cum cera fiat linimentum pro parte affecta.

Efficacius erit hoc vnguentum.

℞. vnguent.dialth. vng.resump. ana ℥ 1.mucag.sem.lini. & fœnugræ. extract.in aq. chamæm. ana ℥.1.ß. puluer. ireos Florent. iuæ arthrit. ana ʒ.1.ß. emplastr. de meliloto ℥.1.ß. malaxentur omnia in oleo lilior. vel oleo de terebinthin. & modic. aq.vitæ f.vnguent.

Si his linimentis & similibus, quæ quisque suopte ingenio effinxerit, non remittitur dolor, clysteres iterabuntur: à quibus parti fomenta instituentur. Vt.

℞.malu. bismal. parietar. violariæ ana M.1. origani, calament. puluer. chamæp. chamædr. agrim.ana M.ß.rosrub. p.1.f. decoct. in aq. comm. cum pauco vino albo, pro fotu partis cum spongiis.

Ex magmate eius decocti parari poterit cataplasma additis olei liliac. & chamæm.ana ℥.2. pul-

uer. chamæm. ʒ. 3. puluer. ireos Florentiæ ʒ. 2. axungiæ anseris, vel cati, vel leporis ℥. 1. ß. cum cera sufficienti. Syluius probabat fotum ex vrina pueri biliosi. In cataplasmatis vitanda nimiùm digerentia, ne tenuiore materia vacuata reliqua occalescat. Ad materiam ab alto ischio euocandam hoc emplastro vtebatur Fernelius.

℞. gummi pini, resinæ nigr. ana ℥. 1. hermodactyl. puluer. sulphuris viui ana ʒ. 6. aristoloch. vtriúsque ʒ. 3. ireos Florent. ʒ. 1. ß. cum oleo lumbr. & cera f. emplastrum. Addes, si velis, adipes digerentes.

Neque vero interim omittendæ sunt cucurbitulæ, quę in hoc morbo tantam vim habent, vt primam partem respiciant. Affiguntur sæpè ac sæpè partibus superioribus, à quibus in coxendicem defluit humor. Si ex calore febris corripuerit, vt ferè fit, electariis vires recreentur. Medicamenta purgantia alternatim sumantur. Viscidis alimentis & siccis, itémque syrup. myrtill. cydon. cum aqua multa chalybeata, vino etiam crassiore, nisi febris inhibeat, sanguis ad omnem motum ineptus reddatur. Si spes sit contractæ à lue venerea ischiados, decoctum guaiacini ligni, Cynaræ, salsæ Parillæ eri, ex vsu. Si præ dolore somnum inire non potis sit, frontalia & hypnotici syrupi imperabuntur.

1 De cancro vniuersi corporis, aut tuberoso corpore, quod elephãtis similitudinẽ fingit.
2 Signis significata propriis, ex quibus non generatio, verùm perfectio significatur. Cuiusmodi sunt rauca vox, rasima, patula & tuberosa nares, labia prætumida, aures retortæ, totũ corp⁹ tuberosũ, fœdisq; rimis exaratũ.
3 Quòd in habitu corporis omninò deprauata sit assimilatio, in visceribus corrupti sanguinis omniúmq; humorũ perennis generatio
4 Mutatione diætæ, vacuatione & alteratione.

De 1 Elephantiasi vera. CAP. 64.

Confirmata 2 Elephantiasi non 3 curatur. Recens 4 curari potest & prohiberi. Recentem autem volunt, quæ annum non superat.

Sæpiúsque Medicus, vt de morbo iudicet, quàm vt eundem curet, appellatur. Signis itaque de mor-

bo 5 pronunciandum eſt. Temperamentum hominis ſpectandum eſt. Qui 6 ſanguine ſunt craſſiore, huic vitio magis opportuni ſunt, & aliquando hæreditarium malum eſt. Locis calidioribus aduſtus ſanguis aut à frigore congelatus hoc malum inuehit. A febribus continuis male curatis, ab vſu alimentorum & medicamentorum, quæ melãcholiam gignant, aut pituitam craſſam, quæ nimiùm incidunt & attenuant, aut aliter calfaciunt, nonnunquam huius mali initium eſt. His piger ſenſus & motus, 7 ſpiratio retardatur. Dureſcit 8 aluus, vrinæ 9 craſſeſcunt inſtar iumentorum, aliquãdo tenues 10 minguntur, ſpiritus 11 olet grauiùs, 12 frequens ructus & 13 ſternutatio incitatur, 14 libido incenditur, 15 concidit appetentia, craſſeſcunt malæ, mentum, ſuperciliorum locus, crura & manus, 16 labia craſſeſcunt, tabeſcunt muſculi, & is plurimùm, qui medius eſt inter indicem & pollicem. Fit corpus grandinoſum. Sub lingua varicoſæ venæ nigricant, facies rubet ad liuorem. Pili 17 è capite & ſuperciliis, decidũt, habitus corporis commutatur. 18 Fiunt pterygodes, quaſi alati. 19 Satyros repreſentant. Somnia 20 moleſtiſſima, 21 incubi, mœror & anxietas. Pulſus exiguus, imbecillus, creber, tardus, rubent oculi, & in rotunditatem coguntur, rau ceſſit vox, narium pinnæ dilatantur inferiore par-

5 Ne contagione morbus ad alios ſerpat.

6 Ob generationem humoris melancholici perennem, quia abundant fæce. & facilè ſanguis aſſatur.

7 Oppreßione cerebri, muſculorum cõtumacia.

8 Viſcerum incendio, & humorum ἀναῤῥοπῇ.

9 Ex perturbatione in venis à flatulẽto ſpiritu cũ calore contra naturam.

10 Viarum obſtructione.

11 Ab aluo, pulmonibus & cerebro.

12 Ab humore melancholico in aluum fluente, & coctionis infirmitate. 13 *Aucto ſymptomatis plethorica cerebro.* 14 *A ſalſis humoribus & flatulento ſpiritu.* 15 *Alui impuritate.* 16 *Continuitate interioris tunicæ quæ aluo & labiis communis eſt.* 17 *Nam neque aluntur, neque gignuntur.* 18 *Conſumptione partis inferioris muſculi trapezitæ.* 19 *Mutato faciei colore, charactere, mole, aurib. retortis.* 20 *Materiæ ſomniferæ corruptione.* 21 *Oppreſſi lienis tumore.*

te, nares constringuntur, dyspnœa, mollis auricula contrahitur.

Excrementa olida, interstitium nasi corrumpitur, fixus intuitus. Quibusdã detractus sanguis totus corruptus non cogitur. Sal iniectum calenti & recens extracto sanguini non dissoluitur. Acetum iniectum sanguini non dissoluitur. Si ad spondylia colli transfiguntur, non sentiunt. Perit tandẽ extremitatũ sensus. Oportet igitur vocatũ Medicum, vt de re magni momenti pronunciet, hæc signa omnia percurrere Quæ vt aucta sunt, ita aucti vitij indiciũ

22. Galen. lib. 2. Ad Glaucon. est. Consilium est 22 Galeni, vbi eius mali suspitio est, vt Vere sanguis detrahatur, deinde refectis viribus exhibeatur medicamẽtum, quod atram bilem purget. Ratio vitæ instituatur, quæ sanguinem crassiorem attenuet, ac depuret.

Vitato tamen immodico vsu attenuantium rationem vitæ ex Aëtio & aliis colliges. Consensus est Græcorum & Arabum initio detrahendum eum sanguinem. Sed quia magna ex parte corruptus is est, particulatim ex vtróque brachio detrahes, eligésque maiores venas, siquidem vires patiuntur, multò magis cùm spiratio difficilior est. Alioqui venas extremæ manus, vel malleoli aperies. Nonnunquam etiã contentus eris sanguine, aut cucurbitulis cùm scarificatione appositis partim tibiis, partim scapulis. Auicennas venas etiam capitis incidit & iugulares, si suffocatio imminet.

A sanguinis missione purgatio ex hiera diacolocynthidos, deinde etiam adiecto dacrydio: postremò etiam helleboro, sed interuallis hæc fieri oportet. Quo tempore cessamus à pharmacis, sero lactis,

lactis, lacte etiam & iis quæ humores 21 præparãt, & depurant. Materia ex capite de melancholia.

Postea verò frequens vomitus. Primùm quidẽ è leuioribus: deinde raphano: postremò helleborismo. Cucurbitulæ 24 inanes stomacho & visceribus admouentur. Caputpurgia, gagarismata, vnctiones primùm, vt è butyro: deinde vbi pruritus est, ex iis, quæ detergent: postremò, cum vlceratæ partes, conueniunt quæ leuiter adstringunt.

Balnea 25 primum dulcia. Persuasum 26 vulgò est balnea comparata sanguine humano morbum hunc persanare. Deinde si pruritus est, naturalia conueniunt. In multis remediis brassicæ & absynthij decoctum, stœchados, ligni 27 sancti, commẽdatur.

Optimùmque fuerit cum his passulas, ficus, violarũ flores, buglossi & borraginis incoquere. Multò magis, si feruidior sanguis est. 28 Castratio, vt singulare remedium, ab antiquis probata est. Scobes eboris, cornu cerui, succus Cyrenaicus, aselli aquarij, scyllæ semen, & hæc duo maximè contra dyspnœam. Smaragdus trita, & ex aqua data, vel cum aqua & gummi illita. Erinacei caput laudatur à Galeno, nepitha, qua eo modo vtendum erit, quo ligno sancto, id est, cum passulis & cæteris. Laudatur theriaca, quæ in calidiore conditione temperari potest, adiecta parte conseruæ violarum aut borraginis. Laudatur vinum, in quo 19 vipera viua extincta sit.

Viperarum carnes abscisso capite & caudâ ad

23 *Vt succo fumariæ, veronicæ, scolopendriæ, ceterac.*

24 *Ad viscerum collapsorum restitutionem.*

25 *Aquæ egelidæ scilicet ex decocto fumariæ, agrimoniæ, betæ, mercurialis.*

26 *Hoc commentum ridet Gal. lib. 10. de simplic. med. facul.*

27 *Modò marasmus περιφρύγής viscerum te non auocet. Tũ enim tutius decoctum radicis iuncatæ imperx bis.*

28 *Sic enim retenta materia spermatica abũdat, qua partes solidæ fruuntur & tumescunt: vnde assimilationis deprauatio tollitur.* 29 *Lege Galenum c. 1. li. 11. de simplic. medicamentorum facultatibus.*

putrilaginem coctæ cum iure albo veterum,vel iis quæ huic morbo conueniunt,vt & carnes edantur, & iusculum sorbeatur.

Alioqui non tam suspectum remedium, si pabulis caporum & gallinarum iusculum illud & carnes misceantur. Senties penetrasse virus, cum plumæ decidunt auibus, túmque aues ad cibum elixabis. Sed theriacæ & remediorum vsus magis tempestiuus à thermis comparatis è fumaria, borragine, endiuia, nepitha, rosmarino, origano, meliloto, & aliis eiusmodi.

Vstio frequens circa caput satis fuit aliquando, alioqui in tibiis ac genu, aut musculosa parte brachiorum cauteria imprimuntur.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Αλφος, id est, vitiligo, κνησμὸς, siut pruritus aut prurigo, λειχὴν id est, impetigo, ψῶρα, λέπρα, ἐλέφας, nomina sunt affectionum, in quibus omnibus malè afficitur cutis à vitioso aliquo succo, qui nequit assimilari, cum aliqua contagione aliàs maiore, aliàs minore. Differunt autem magnitudine & propriis differẽtiis. Nam vitiligo & pruritus ad lichenem: hic ad psoram: psora ad lepram: lepra ad elephãtiasim veluti via quædam est. Vitiligo vitiosa macula est & fœda ex malo corporis habitu excitata, non in tota carne, sed in cute, sine manifesta cutis asperitate, squamis, exulceratione. Cuius tres sunt species: alphos nomen generis retinens ex pituitoso sanguine: color albus ferè subasper, similis quibusdam guttis dispersis: leuce paulò albidior, ad carnem vsque descendens, à pituita lenta & viscosa, vnde pili albescunt: & μέλας ab atro humore cum colore nigro, & vmbræ simili. Leuce dicitur etiam quibusdã lepra alba, in qua nõ iam caro, sed alba caro, media inter sanguineã & exanguẽ, ac pituitosa generatur. Non facilè sanescit, si locus pilosus

Vitiliginis tres species

Leuce seu lepra alba quæ sit sanabilis.

glabrescat. Cutim incidi iubent, aut acu pungi ad intelligendum, an sanari queat. Nam si sanguis exit, curationi locus est: si pro sanguine humor albidus, sanari non potest. Aliæ duæ species faciliùs curantur. Pruritus sine asperitate etiam est & exulceratione cutis, sed excrementi acris sub cute sensum excitat & dolorem. Excrementum acrenitrosum, salsum & amarum, paucius, tenuiúsque, quàm in lepra, aut psora. Nascitúrque malum ex sorditie, cruditate, cibis vitiosis. Lichen deterior est, habétque duo symptomata perpetua, summæ cutis asperitatem, & leuem pruritum. Gignitur (authore Galeno) ex serosis, tenuibus, & acribus succis cum crassis permixtis. Si augeatur & cutem in furfures resoluat, in psoram degenerat: si in squamulas fit lepra succis illis tenuibus discussis & crassioribus adustis. Initio à ieiuno saliua si quotidie fricetur, curationem recipit. Hoc nomine comprehendunt mentagram Romanorum & nouum illum morbum ignotum ante Tiberij principatum, de quo multa sunt apud Plinium. In psora asperitas cutis est, furfures, pruritus & colliquatio corporis. Sed non tanta profunditate in carnem descendit, quanta lepra. Distinguitur ergò tum squamulis, tum profunditate à lepra. Paulus addit figuram, quæ varia est in psora, circularis in lepra. Materiam habet melancholicum humorem & sanguinem biliosum, sæpéque in squamas resoluitur, exulceratur, serpit: pustulas & saniem emittit, vocatúrque ἀγρία Græcis, Cornelio Celso fera scabies. Lepræ propria sunt asperitas cutis profundior, pruritus maior, squamulæ. Scabendo æger non iuuatur, sed vlcera & phlegmonas inducit. Subiecta caro colliquatur, & corpus vniuersum à calore præter naturam. Materia est melancholicus humor, multus, viscosus crassus, acris, terrestris, siccus. In quatuor differentias distribuitur, sola intensione & remissione malignitatis humoris distinctas. Primæ symptomata sunt rubor, exulceratio maior quàm in scabie pustulæ, squamulæ. Secundæ, quæ deterior est papulæ, asperitas rubor maior, figuræ variæ, squamulæ, rosio maior, & celeriùs, latiúsque procedens. Tertiæ, crassities, tumor, fissuræ, rosio, omnia quàm in prioribus, maiora. Quarta subalbida, recenti cicatrici similis, incurabilis. Elephantiasis ab omnibus differt magnitudine. Est enim veluti cancer totius

Licheni duo perpetua symptomata.

Mentagra Romanorum

Lepræ propria symptomata.

Lepræ differentiæ quatuor.

corporis. Cuius descriptio copiosa est apud Aretæum. Ex deformitate figuræ & magnitudine affectus varia nomina habuit à Græcis. Elephas enim dicitur, quia corij crassitie tenebricoso colore, facie fœda & informi, magnitudine Elephantem refert: λέον καὶ λεόντιον, propter extremarum rugarum frontis similitudinem cum leonibus: σατυρίασις, tum ob faciem satyris similem, tum ob libidinem: ἡράκλειον, quia nullus morbus eo maior est. A liene & iecore initio sumpto ad extremam cutim continuatur, ibíque perficitur. Morbus contagiosus est ob materiam venenosam & malignam, quæ aërem, & proxima quæque inficit, sed imprimis saliuâ, quæ cyathis adhæreſcit propter lentorem & venenatum limum dentium. Et quia humor melancholicus triplex est, sanguis crassior, fæx sanguinis, & atra bilis, idcirco tres illius differentias constituunt, à sanguine crasso ὑπερύθρους, subrubicundas, mitiores & minùs malignas: à melancholico humore cum pituita mixto, crassa, salsa, nitrosa & acri, ἐκλεύκας, albas: ab atra bile omnibus deteriores, in quibus vniuersum corpus scatet vlceribus, & extrema etiam decidunt. Caussæ ferè sunt, semen parentum elephanticum, victus ratio talem humorem procreans, suppressi mẽses, hæmorrhoïdes, varices cohibitæ, & quandoque lues venerea. Quia igitur morbus hic contagiosus est admodum & abominandus, atque aliquando cognitu difficilis, optimè cõstitutum est à veteribus, vt & extra vrbis pomeria ablegentur elephantici, & Medici doctissimi, tanquam Critici ac Censores constituantur, qui hos explorent, vt apud Belgas, & Arelatæ. Qua de re doctissimè scripsit F. Valeriola in suis enarrationibus. Initium est de annua elephanticorum apud Arelatam probatione vetere senatusconsulto instituta. Signa quædam vniuoca faciunt, alia æquiuoca. Vniuoca quidem, vt ab elephanticis prognatos esse, etiam auis, aut atauis repetita origine, cum elephanticis consuetudo, excretionum consuetarum retentio, ciborum crassorum, salsorum, acutorum, nidorosorum assiduus vsus, vini multi & crassi potus, vita ærumnosa in metu & mœrore, extuberationes in plerísque corporis partibus, sed in facie magis, & secundum frontem, aures acuminatæ nasus simus, labra crassa, horrẽdus aspectus, color faciei ex rubeo liuens, vocis raucitas, oculorum rotunditas. Signa æquiuoca sunt

Elephantiaseos variæ appellationes vnde petitæ.

Elephantiaseos caussæ.

Elephantiæ signa duplicia, vniuoca, & æquiuoca.

extuberationes extremorum & crurum, color morpheæ similis & tenebrosus, capillorum defluuium, & tenuium regeneratio, musculorum, præcipuè pollicis, consumptio, stupor, aut sensus amissio in extremis partibus induratis & exiccatis, scabies, impetigines, gutta rosacea, extuberationes rotundæ & duræ sub lingua, palpebris, auribus, vlcerosa lassitudo, cutis crispitudo instar implumis anseris, vnctuosa cutis, & tāquam respersa aqua, sanguis trumbosus, niger, liuens, obscurus. Ex his omnibus notis vel multis simul cōcurrentibus, vel paucis, sed essentialib⁹ & pathognomonicis, explorantur elephātici.

ANTO. VALETII EXERCIT. LXIIII.

Elephantiasis cancrosus est corporis totius tumor ab humoris assatione melancholici venenatæ qualitatis participis genitus. Ac citra tetram illam qualitatem id affectus non accidere hinc perspicitur, quòd qui toto sunt corpore melancholici, eos non necesse sit elephantiasi prehendi. Alia Arabum elephantia, alia Græcorum & Romanorum. Illa pedum est cum varicibus tumor: hæc lepra vulgò appellata, dira, truculenta, crudelis, membra ad ossa vsque erodens. In hoc affectu triplex morbi genus inest: intemperies calida, sicca, quæ tandem deferuescente humore, imminutáque exustione frigida euadit: morbus organicus, qui figuram totius corporis immutat: continui solutio, suis signis satis manifesta. Morbificus humor impurus & malignus quanquam promiscuè summa & intima corporis inuadit, præcipuè tamen in iecore ac liene resīdet, à quibus visceribus in corpus spargitur vniuersum. Et vt in cute sese prima prodiderint labis indicia, eam tamen priùs oportuit diu ipsis in visceribus delituisse. Contrahitur vel ab ortu, vt à semi-

Elephantia Arabum & Græcorum distincta.

Gal cap. 7. lib. 2. de caus. morbor.

Elephantiasi vnde sit generatio.

ne parentum elephantico: vel contagione, vt contactu, fomite, & ad distans, vt per aërem: vel proprio corporis vitio, à bile atra plurimùm exuperante, & sensim, per adustionem, venenatam qualitatem asciscente. Incipientis elephantiaseos signa sunt, decoloratior cutis, nigricans, flauescens, aut albicans, pro humoris, qui in peculiari cuiúsque natura redundare consueuit, exustione. Eadem cutis densior, durior, asperior, in facie, manibus pedibus protuberantibus. Torpet sensus, & extrema frigescunt, maximéque pedes, ob humorum crassitiem spirituum continuitatem intercipientem. Hinc segnities, spiratio tarda, motus difficilis, alui constrictio assidua, respiratio grauis & fœtida, ructus côntinui vehemens ad coitum alacritas: & vt malum increscit, sordida ab humorum acrimonia & malignitate plerísque locis excauantur vlcera.

Elephantiaseos signa.

Miserrimum id mali genus postquam penitus radices infixerit, nunquam curationem admittit. Si enim cancer, veluti elephantiasis quædam, vni obortus particulę inter morbos insanabiles vel ab ipso Hippocrate relatus est, quantò magis elephantia, ceu totius corporis cancer aliquis, ab omni remedio abhorrebit? Attamen si recens adhuc est malum, & manum quis ei rectè adhibeat, eóque quo debet modo præsidia applicet, ne saltem inualescat, augeatúrque, prohibebit. Itaque remedia erunt, missio sanguinis frequens, pharmaca melancholiam vacuantia annis singulis reuocanda, balnea, cornicula, vini abstinentia, aquæ potus, vsus lactis asinini, pullastrorum decocta, hordeata. In qua elephantiasi tota corporis moles putrescit, creber-

Paul. Æg. cap. 1. lib. 4.

Curabilis est elephãtia incipiens.

Gal. comm. ad aph. 47. lib. 6.

rimo theriacæ vſu fluxio & corruptela prohibeantur. Quod ſi ſcabie, papulis, & id genus ſimilibus eruptionibus à vitioſo ſucco obortis fœdetur cutis, valebit hoc vnguentum ſæpiùs expertum.

℞.axung.veter.lotæ in ſucco limon. ℥. 4. ſulphur. viui in aceto triti ℥.1.ſalis torrefact. & in ſucco fumar.modico extincti ℥.ß.f.vnguentum.Vel.℞.vng.enulati,nutriti,butyr.torrefact.ana ℥.1.addito plantag.ſucco f.vng.

Cæterùm præter elephantiaſes ſuperiùs commemoratas habetur vna in ſacris literis lepra appellata,quæ cauſam agnoſcit longè ſuperiorem, Dei, nimirùm,iuſti vindicis iram.Nam pro peccati ratione lepra hæc antiquitus ſequibat: vt ſi peccatum paruũ eſſet, in parietibus domus maculæ pullularent: ſi maius,in veſtibus perciperentur:ſi maximum, peccantium corpora eiſdem deturparentur: qua lepra infecti quatuordecim in diebus à Sacerdote ſummo iudicabantur,an extra conſortium hominum eſſent relegandi.Non enim ad eam profligandam humana manus ſufficiebat, ſed diuina potiùs opus erat,cùm nulla remedia illi adhibita conferrent, ſed ſola Dei optimi maximi voluntas.

De cutis excoriatione,vlceratione,puſtulis & rubore faciei. CAP. 65.

EXcoriationi cutis,qualis eſt ex attritu, longiore decubitu, ceratum ex tribus partibus olei myrthini,vel roſacei,& vna ceræ,conuenit.Quòd ſi calor eſt, ex ſucco plantaginis, decocto ſumach,aut rei frigidę adſtringentis ſubigatur. Eidem rei conuenit vnguentum de ceruſſa. Vbi verò rubor faciei & puſtulę, ſanguis è media vena brachij detrahen-

dus ēst, imperanda purgatio, quę partim flauam bilem, partim melancholiam purget. Cucurbitulæ & ceruici, & scapulis affigendę cũ scarificatione. Sanguisugę malis, extremo naso, extremis labiis, lateribus menti affigẽdę. Abluenda facies primùm ex remollientium decocto, vt ficuum, passularum, ab hísque fumus excipiendus. Tum vel aqua plantaginis, vel terebinthinæ, in qua mellis portiuncula dissoluta sit, faciem lauabis. Inunges autem axungiâ vrsina, vel vulpina: alioqui taurina, vel porcina, in qua farina ciceris incorporata sit. Caseus rẽcẽs ex aceto subactus Æstate conuenit. Vnguentũ mixtũ ex sapone gallico, & vnguento albo. Ex vnguenti albi parte 1. & 3. olei rosarum subactis cum aqua plantaginis, nenupharis, semperuiui. Sanguis leporis calidus & reliquorum animalium vtilis est. Conuenit aqua distillationis florum salicis, succus limonũ, sulphur viuum, cerussa, caphura. Vbi pustulæ eminent, vnguento enulato, siue hydrargyro concidũt. Argentum viuum ex saliua hominis ieiuni extinctum, & cerato, vel adipi incorporatum, efficacissimum est. Hyeme theriaca vti licet, vel vnguento citrino, vel pomulato, vel lythargyro auri, modo Seruitoris præparato. Sed interim dum hęc fiunt, vitæ ratio instituenda est, quæ calorem hepatis attemperet. Deinde etiam quæ fumos prohibeat à cibo. Qualis est dragea communis, puluis communitatis, adiecto coralli modico.

ANTO. VALETII EXERCIT. LXV.

CVtis in facie à carne inseparabilis existit. Et quia assiduè detecta patet, densior fit, illícque

propterea faciliùs pustulæ insistunt, rubor, &c.
Hûc quoque faciunt intemperies & imbecillitas.
Vacuato priùs corpore curabuntur pustulæ, vlcerationes & maculę litu ex radice lapathi acuti ad putrilaginem in aceto cocta. Rubor aquâ solatri, morellę, succo limonum. Vnicè commendabat Honoratus Castellanus Medicus Regius hoc remedium.

℞. succor. plantag. portul. vuæ immatur. ana ℥.6. album. ouor. numer. 10. farin. hord. ℔.ß. semin. papauer. album. ℥.ß. Concludantur omnia vase vitreo, & distillentur in balneo mariæ. Reseruetur aqua vsui, de qua abluat faciem manè & vesperi

Noui celebrem quendam Medicum, cui nasi & faciei totius rubor disparuit his duobus auxiliorum generibus. Horis matutinis ante pastum fructu rosæ caninę cydoniati more cum saccharo præparato vtebatur. Totis verò quinque mensibus ab initio Martij continuò diluebat vinum cichorij decocto.

De dolore. CAP. 66.

DE dolore iam multis locis dictum est, ac postea dicetur. Fit autem vel intemperie, vel solutione continui. Remedia vel paregorica, vel contraria qualitate pugnantia, vel narcotica. De narcoticis multis locis. Paregorica sunt, oleum simplex, anethinum, chamæmelinum, lini, oleum ouorum, oleum in quo althææ radix cocta sit, axungiæ suis, gallinæ, anatis, vituli, ouum crudum, alia sæpè enumerata.

Contraria qualitate & hęc paregorica, caryinum, laurinum, oleum de galbano, de sulphure, & simi-

lia calida olea ex refrigeratione nato dolori ſubueniunt. A calore verò excitato repugnãt, oleum violatum, oleum roſaceum, de nenuphare, papauerinum, & ſimilia. Dolorem à ſiccitate corrigunt, aqua tepida, hydrelæon, lac, butyrum, oleum, axungiæ, œſypus. Dolorem à ſanguinis copia tollit phlebotomia. A flatu, oxycratum tepidum; decoctum ruthæ, anethi, ſerpilli, & alia, quæ capitibus de morbis inteſtinorum deſcripta ſunt.

A craſſis humoribus cum flatu oxycratum, in quo hyſſopus, thymum, pulegium, calamenthum, & ſimilia coxerint.

A contuſione caſeus recens, aloë, aut maſtix in oleo myrthino liquata. Vbi locus intumuit, ſpongiæ fotus ex ſero lactis, ſi quidem inflammatio non eſt. Sic enim ex aqua tepida fouebimus. Oleum ricininum, caryinum, & in his inculcatus pannus, & parti impoſitus.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Dolore ſæuiente quæ ſunt obſeruãda ex Gal.

Galenus in aphoriſmis, & pleríſque aliis locis, in doloribus hæc obſeruanda eſſe vult, qualitatem, vehementiam, diuturnitatem, remiſſionem, intermiſſionem, comparationem in diuerſis ægris, & in genere dolorum, ſenſum peculiarem hominis, quòd alij aliis vegetiore ſint ſenſu, vt hinc cognoſcas, præſagias, remedia diſtinguas. Qualitas eſt, vt grauis, pungẽs, tendens, ſtimulans, feriens, torpidus. Vehementia ex natura partium & materiæ, vel eiuſdem qualitate & multitudine, vel loco affecto pendet. Diuturnitatem facit materia pigra, multitudo, naturæ imbecillitas, via intercepta. Ex iiſdem & remiſſio, & intermiſſio. In duobus aut tribus ægris ita differunt, aut ſunt ſimiles. Ex his omnibus periculum, aut contrà, facilè intelligitur. Sed de his omnibus alio loco accuratiùs.

ANTO. VALETII EXERCIT. LXVI.

VT ſunt cauſæ dolorum multæ, ita anodyna numero penè infinita. Communis docet experientia hæc præſertim iuuare.

♃.furfur.℥.6. ſemin. lini recent.℥.2.f. ſacculus. Bulliat in tribus partib. aquæ decoctionis chamæmel.& vna vini.

Sic ex mucagineis ſeminibus cum furfure licebit alia dolorem ſedantia inſtituere. Vel.

♃.furfur.℔.ß.frigatur cum ſapa,& fiat caplaſma.

Plura paſſim deſcripta reperias in dolorificorum affectuum curatione.

Hæc ſunt, ſtudioſe Lector, quæ deſultoriè, & nimiùm ſanè feſtinanter, in priorem Hollerij Librum,dum ſub prælo gemeret, exaraui. Tibi, qualiacunque ſunt, ſi probentur, & me meæ præcocis operæ non pœnitebit, & ad maturiora, palatóque tuo gratiora futura, edenda, quæ certior cognitio, iudicium acrius, & peritior exercitatio parturierint maiore accedam alacritate.

SINGVLARES ALIQVOT AVTHORIS OBSERVATIONES, QVÆ AD CONSILIA curandi pertinent.

I.

IN intolerabili cruciatu capitis, qui & assiduus sit, nec aliis cedat remediis, ferro & igne vtẽdum est. Frustrà enim pharmacá, cucurbitulæ, topica, &c. comperta sunt, quia hectica quædam capitis intemperies atque infirmitas adest. Et constat quidem permultos meliùs habuisse in eiusmodi malis, & epilepsia, mania, melancholia, hemicrania, terebellis vel cycliscis aperto capite, vel inusto. Sed ignis toto capite periculosus. Inuenta ergo melior ratio. Locus in brachio medius inter axillarem ferro aperitur. Vulnus continetur, ne coëat, vt hâc perpetuò excurrat materia, atque hîc meliùs, quàm exteriore brachio: quia minùs opportunus locus est occurrentibus externis, minúsque visui patet. Sed interim capiti priùs & vniuerso corpori consulendum, vt pura sint, vt paulatim reducantur ad naturam. Odiosum enim fuerit, si perpetuò locus defluat. Eodem modo in coxariis, & aliis contumacibus malis, ferro & igne vtendum est.

II.

In oculis affectis remedia inspiratu hominis anhelantur. Declinatur frictio capitis, & pectendum in partem posteriorem. Quod si abluendum caput, reclinatum abluatur, atque oculi muniantur. Cauendum ab errhinis & sternutamentis: his enim facilè decurrit materia in oculos. In naso multò magis, si ad radicem constrictus est, videndum ne acris materia capitis illâc deducatur. Nam inde contingit, vt exeso nasi initio è naso loquantur, & vox vehementer vitietur.

III.

In dolore capitis sæpe sanies sub est inter craniũ & pericranium. Molliter digito contingendus locus, vt si quid illîc sit puris, intelligatur: multò magis si fixus illîc dolor est, aperiendus locus. Nam sæpe sanies aperto loco defluit, & liberantur: atque inde metus est, ne os corrumpatur. Si qua illîc vena est, aperiri, vel ferro rescindi debet, nisi admodum sit insignis.

IIII.

Cuidam è fluxione acri palati pars mollior ad radicem linguæ perforata est. Purgatum corpus, detractus sanguis, imperatum gargarisma è decocto guaiaci, & lacte, contactus locus aqua alchymistarum cocta cum galla, malicorio, & rosis. Acus imperata benè longa, postrema parte incurua, & sub mucronem perforata, quà filum suendo loco traduceretur è filo sericio cerato: prætereà vt primum coagmentum vulneris rescinderetur, ac rursus resueretur. Ex quibus cum consequuta non fuisset integra sanitas, locus cera, vel spongia occlusus man-

ſit, & poſtea benè habuit æger.

V.

Alteri è luis venereæ reliquiis capitis,dolor,aurium tinnitus,& veluti articulorum confractio,dolor , puſtulæ paruæ celeriter inareſcentes contigerunt.His conualuit remediis.

♃.radic.ireos,acor.fœnic. ana.℥. ß.radic.gram.& acetoſ. ana ʒ.6.ſummit.lupul fumar.abſynt.beton.an.M.ß.ſalu.p.2. ſemi.aniſ.fœnic.melon.limon.cucumer.ana ʒ.2.paſſul.hord. glycyrrh.ana p.1. fol. ſennæ mund. ℥.3. agar. trochiſ. ℥.1. ß.f. decoct.ad quart.3. In colatura diſſolue ſacchar.alb. quart.3.f. ſyrup.mediocriter coctus ſecundum artem.

♃.ſupradicti ſyrup. ℥.1.ß. hydromelit. ℥.3.f. potus. Vtatur interuallis.

♃.pulueris ſpecier.hieræ diacolocynth.ʒ.2. puluer. hieræ picr.agar. troch. ana ʒ. 1. mac. roſ. & maſtich.an. ℈.1.ſemin. citr. limon.an. ℈.ß.croc.gran.6.cum ſyrup.de ſtœchade f.pilulæ.Vtatur interuallis.

♃.raſur.ligni ſancti ℔.ß. maceretur per tres dies in tribus pintis aquæ, deinde coquatur ad dimid. Vtatur mane initio paſtus,& ſub ſomnum.

Ab his tempeſtiuus fuit illitus ſcapularum, ſpinæ & articulorum.

VI.

Quidam curatus eſt tophis & doloribus hac potione.

♃.lign.Indic. raſ.℔.j. aqu.℔. 12. folior.card. bened. p.2. ſemin.card.ben. p.1. iuæ arthrit. marrub. ſalu.radic.enul. ana ℥.ß.ſummitat.attractylid.℥.2. Maceretur diem vnum in olla vitrea : deinde bulliant leui igne, & ſine fumo, ad medietatis conſumptionem. In colatura refrigerata decoquantur ℥. 4. palm. ſanct. puluerat. ad dimid. In alio vaſe macerentur per diem ℥. 2. cortic. palma. ſanct. cum vini alb. odoriferi cheopinis tribus:deinde miſceantur cum priore decoctione,& coquantur omnia vnica ebullitione, colatura bibatur mane in lecto,initio paſtus,& ad ſomnum.

Rursus magna supradictorum coquatur in ℔. 8.aq. ad dimid. & sub finem decoct. adde vini alb.libr.1. Vtatur tempore sitis interdiu.

VII.

Claudicans ex ischiade veteri, sine luxatione, sed relaxatis & mollitis articulis, sequentibus auxiliis liberatus.

℞.agar.rh.elect.ana ℈.1.puluer.hieræ diacolocynth. ʒ.ß. cum syr.de stœchad.formentur pilul. Poterit addi aliquid pilul.de hermodactyl. Vtatur his pilul. per interualla,aut etiam syr.obseruatione 5.præscripto.

℞. salu. maioran. calamenth. ebul. iuæ arthrit. ruth.rosmar.beton.ana M.ß.radic.acor.℥.1.fol.laur.p. 2. f. decoct. in aq.& vini quantitate sufficienti. Impleatur vasculum hoc decocto,benè clausum plantæ pedũ admoueatur,dum calor ad cruris superioris articulos perueniat.Eodem decocto pars foueatur. Materia cũ oleo laurino subacta articulo apponatur.

℞.euphorb.castorei, styrac.calamith. ana ʒ. 2. liquefiant in vase duplici cum olei chamæm. & laurin.ana ℥. 3.Cum eo oleo calido f fotus.Vel.℞.olei supradicti ℥.4.ceræ ℥.1.ß.terebinthinæ vnc.1.misce pro vnguento.

Pòst verò vbi materia fuerit resoluta, vtatur balneis naturalibus,vel factitiis è sulphure, sale & alumine,cum dupla aqua.Emplastrum etiam valet ex ebulo in vino cocto.Potus hydromeli,& ratio vitæ conueniens.

VIII.

Mulier honesta, mollis & rara, annorum 30. febre,distillatione veteri in pulmones laborabat, fœtum gestans octimestrem. Imperatæ sunt aliquot purgationes. Phlebotomia iterata. Ratio vitæ ex expressis carnium succis, iure crur. ariet. colatit.distillatis. Cõtra exulceratum guttur sic pugnatũ est.

℞.hord.mund.benè medullosi ℥. 3. decoquantur in aquæ

℔.3. Colatura traiiciatur per manicam Hippoc. cum sacchar. cand. vel rosacei quarta parte, & modico cinamom.

Extrahatur succus ex amygdal. dulcib. velut lac, sine igne, & affusa aqua illa hordei modica, deinde edulcetur cum saccharo Cando, rosaceo. Teneat alternatim ore saccharum Candum, rosaceum. In difficultate anhelitus cucurbitula alternatim scapulæ affixa. In difficultate partus decoctum veteris galli cum modico cassiæ ligneæ & croci, & tantillo vini odoriferi.

Vnctio pubis & sub vmbilico cum ol. liliac. mucag. sem. alth. ana ℥.1.ß. medullæ cerui ℥.1.

Appensus Iaspis, Aëtites, radix aristolochiæ, cyclam. & similia, coxæ. Vel admota trita radix cyclamini & similium pudendi orificio.

♃. rad. gram. & petros. ana ℥. ß. arthemis. nepith. ana p. ß. semin. anis. & fœnic. ana ʒ. ß. f. decoct. ad vnc. 3. Transfundatur colatura per manicam Hippoc. cum cinam. elect. ℈. 1. cass. ligneæ ℈. 2. sacchar. vnc. 1. Detur in labore partus. Item. ♃. arthemis. nepith. ana p. 2. f. decoct. in vna aquæ parte & tribus vini pro fotu.

Obstetrix intingat digitos in oleo nardino, vel costino, & molliter contingat sinum pudoris.

Si vomitus moueatur, iuuetur oxymelite & aliis præsidiis. Peperit die 7. leuata febris, & omnia imperata, quæ instaurant: consumptum è crure veruecino, capo, & thorace vitulino, dum omnia propè ad tres lances consumpta sint, colatitia, expressa, vinum album tenue. Amygdalata ad leniendum, hord. decoctum vt priùs, & lac expressum ex amygdalis. Contra tormina decoctum seminis fœnugr. benè loti in aqua calida, colatum per manicā Hippocr. cum sacchar. & modic. cinam. Syrup. capill.

ven.

ven.cum ſucco amygdal. Inunctio ex oleis,& litus vt priùs.Sacculi è milio. Prohibitus ſomnus in horam vnam,aut duas, propter multas vacuationes. Stomachus illitus maſtichino.

Contra animi deliquia mica panis intincta vino. Mortua eſt decima hora à partu. Apertæ vterus grumis plenus inuētus eſt,totus venter flatibus tumens,ren dexter purulentus, hepar quantitate peccans,lobo vno nothis coſtis hærens , colore totum vitiatum, aridum ac veluti frixum, aliis partibus quaſi putredine mucoſum. Similiter & pulmones, in quorum ſummo ad arteriam vomica pure plena erupit.

IX.

Mulieri cuidam natæ ann.28.tibia poſterior vehementer intumuit,vt inde dolor grauis, præcipuè noctu, excitaretur, & tendines crurum extenſi nimiùm membrum incuruarēt. Initium morbi quatuor antè annis. In vteri geſtatione puerperio minuebatur. Manſit tamen reliquum quid, & tertio conceptu plurimùm intumuit. Minuebatur reſoluentibus malacticis : ſuppurantibus non conceſſit. Ingraueſcit malum:parit. Apertus tumor cauterio frigido.Nihil exiit,præterquam cruenta ſanies.Caro emortua,inania quædã loca,nullus ea parte ſenſus. Cataplaſma è farina hordeacea & oxymelite, quæq; putredinem arcent,admota. Expuit ſanguinem : commota aluus multa deiecit mala. Biduo priuſquam moreretur, pulſus vehemens fuit & frequens,neque tamen reſpondebat febrilis calor.Decimò die poſtquam aperta vomica eſt, expirauit. Præſagio iam antè facto liberati calumnia Medici

X.

Alteri post 15. annos à connubio parere contigit. Laborauit multum à partu. Secundæ substiterunt: euulsæ frustulatim. Obstetrix asserebat superesse aliquid. Febris nata. Hinc nigra lingua, dentium interualla scabritie nigricantia, facies νεκρώδης. Septimo die mortúa. Secta inuēta caro oblonga adnata vtero, & membranarum pars, quæ computruerat.

XI.

Homini hirsuto, nigro, & habitu melancholico solennis erat singulis mensibus diarrhæa quædam torminosa, declinante Luna. Defluxione in testiculos facta, & sarcocele, exectus est. Nimis laboriosa vita, & itinere per æstus & frigora, incōmoda cœpit valetudine viuere, interuallis leuiter febricitare. Cessabat tardiùs diarrhæa. Correptus est febre lenta, quæ noctu exacerbabatur, & tumore duro, dolentéque in dextris ilibus. Dolor à rene dextro incepit, tum in dextrum ilium & sinistrum progressus. Ad sinistrum renem rugitus erat, & velut borborygmus exaudiebatur. Vomitus vna hora à cibo. Quæsitum vnde ea materia, num ab intemperie earum partium, aut alia parte. Alij ab hepate, quia solennis erat diarrhæa, os amarum, vomitus amarus aliquádo. Mihi hoc placuit, partes exectas, in quibus obduruerat callus, natura frigidas, equitatione & venere fessas & infirmas fuisse, resistentem diarrhææ materiam, & aliam eò confluxisse, intercepta via refluxisse partim ad peritonęi partes, partim ad obliquos epigastrij musculos, atque ita tumorem succreuisse. Si verò ab hepate id esset,

vel per venas, atque ita potiùs ad inteſtina, vel per ſuperficiem, quia in membrana cingente hepar veſicæ quædam ὑδατώδεις excitatæ exudarent in epigaſtrij medium inter peritonæum & omentum. Os verò amaricare non à bile, quæ ab hepate refunderetur, ſed potiùs à putri humore, & fumis, hydropicis id accidere, & aliis vomitiones in colica frigida, & ſitim, & amarorem, & cætera apparere. Materiam tumoris non eſſe bilem, ſed frigidam, craſsámque pituitam. Itaque videndum fuit, vt reuelleretur materia, quæ influeret, non per vrinas, quia partes genitales infirmæ exciperent, ſed per aluum. Æger enim clyſteribus plurimùm leuabatur, tum medicamentis, quæ agaricum & alia phlegmagoga reciperent. Quod ad tumorem videndum eſſe, vt remolliretur & diſcuteretur: ſed metum eſſe ne ſuppuraret, quia à ventris dolore diuturno (ait Hippocr. aphor. 22. lib. 7.) ſuppuratio expectanda eſt, niſi peccetur ab ægro, aut medico, aut æger præripiatur. Id etiam Aurelianus annotauit in Chronic. Et veteres cataplaſmatis vſi ſunt & potionibus, quibus acceleraretur ſuppuratio, ſperantes vt ea materia tenuata in inteſtina transfunderetur. Id quod ſæpè probârunt, vt aliquando per vrinas, aliquando per aluum purgaretur. Et Aniceti eſt medicamentum apud Galenum, quod hoc polliceatur efficere.

Hoc tamen metui propter virium imbecillitatem.

Crus oppoſitum deinde tumuit, & loco vno ventris perſiſtebat dolor. Tenſio aliquando ad teſticulos. Vtróque crure intumeſcente, & ſurſum

refluente materia, ad diem ferè quadragesimum mortuus est. Facto vlcere in crure, quà materia extra flueret, seruari fortasse potuit.

XII.

Cuidam podagrico malum ad stomachum conuersum est. Vnde dolor tendens & grauis. Imperatum est primùm hoc oxymel, & quæ sequuntur remedia: à quibus præter spem multorum integrè curatus est.

℞. oxymelit. simplic. Galen. ℔. ß. In fine decoctionis eius infunde fol. menth. siccor. p. ß. Deinde traiiciatur per manicam Hippocr. cum cinamom. drach. ß. galang. & calam. aromatic. ana ℈. 1. Vtatur primùm frigido, deinde tepido ad vomitum.

℞. aloës succotr. optim. ℈. 2. rh. elect. ʒ. ß. mastich. ros. cinam. galang. ana gran. 8. Incorporentur omnia cum syr. de menth. dentur ex cochleari.

Purgato corpore cucurbitula super vmbilicum applicetur, quæ priùs immersa sit in vino decoctionis ruth. menth. absynthij.

℞. mellis anthosat. mell. ros. ana vnc. 2. aqu. vitæ ℥. 1. Bulliant in balneo mariæ, vel cineribus calid. ad consumptionem aquæ. Deinde insperge cinamom. calam. aromatic. galang. mastich. ana ℈. 1. Misce. Vtatur ante pastum vno cochleari.

Manè vtatur zinzibere viridi, & nuce moschata viridi, condîtis. Auiculis, alauda, perdicibus &c. cõfixis caryophyllis. Fiant fomenta ex oleis de ruth. spic. mentha, absynthio. Vel.

℞. horum oleor. ℥. 1. ß. mythridatij ℥. ß. misce, & affrica ventriculi orificium.

Vtatur vino albo, veteri, pane albo bene cocto, & aniso condîto. Item.

℞.puluer. menth. ſiccæ drach. 2. puluer. abſynth. ʒ.1. caryophyl. ligni aloës, xylobalſami ana ℈. 1. cinamom. mac. ana ℈.ß.f.puluis. Vtatur mane cum ouo ſorbili, aut in conſumpto.

Mollis frictio circunducta in ventrem, etiam in articul.deinde longè à cibo, vt facta iam coctione.

℞. oleorum de ſpica & menth. ana vnc. 1. ol. rut. ℥. ß. ol.de caſtoreo ʒ.2. mythridar. ʒ.1. zibetti gr. 8.miſce pro litu ſtomachi.

Fiet fotus hepatis cum oleo de abſynthio & chamæmelino, vt Hyeme. Vel.

℞.ceræ albæ nouæ vnc. ß. ol.roſac. chamæm. & abſynt. ana ℥. ß. f. cerotum molle : malaxetur cum vino albo leuiter adſtringente. Intendatur in linteo molli, & tepidum apponatur.

℞. fol.rut ment. abſynth. roſar.ana p. 1. cumini conquaſſati, carui, dauc. aniſ. ana ʒ. 1. galangæ, piperis longi ana drach.ß. Conquaſſata omnia diſtemperentur in aquæ vitæ vnc.4. Deinde cum vnc.4. olei de ſpica leuiter coquantur in balneo Mariæ ad aquæ conſumptionem. Expreſſum oleum ſeruetur. Cui adde zibetti gran.6.mythridatij vnc.ß.

℞. olei de ſpica, abſynth. & menth.ana ℥.ß. caryophill. mac. cinamo. cardamom. roſar. corall.galliæ moſchatæ ana ℈.1.cum cer.maſtich, aloës ana drach. ß. f. linimentum.Loco roſar.& corall.addes galang.granor.paradiſ.ana ℈.ß.vbi non ita magnus eſt calor.

XIII.

Quadragenarius febre ardentiſſima correptus, doluit etiam à latere. Detractus mediocriter ſanguis ad vaſcula duo. Perſeuerant omnia, neque cedit dolor remediis.Sexto die detractus iterùm ſanguis ad duo vaſcula, putris & corruptus. Sudor ſeptimo leuis, tenuis, & tantùm in capite & thorace. Nihilo meliùs habet. Deliria nocturna, æſtus & inquietudo magna, vrinæ turbidæ, ſudauit, nono

& vndecimo, nihilo leuata febre. Decimo leuiùs habere visus, nocte eadem patitur. Vndecimo vrinæ subsident, sed diuulso & nigro sedimēto. Sudat vt priùs. Pulsus perpetuò frequens & magnus cum pauca inæqualitate. Iam tendines manuum sine manifesto membri motu reuelli sentiuntur. Vrinæ benè coloratæ & corporatæ cum sedimento nigro. Decimotertio floccos colligit, manibus reuelluntur digiti, delirium ferè perpetuum. Decimoquarto media nocte mortuus est. Pulmonibus corruptis, nigricantibus, inuentus est.

XIIII.

Puero annos nato 12. repentè syncope correpto & muto, in lecto reposito, temere, quasi gesticulando, mouebatur corpus, crura & manus. Subinde garrulus vocatus non respondebat. Diem integrum ita habuit. Clysteres non retinebat. Balano acuta cum hiera diacolocynthide, & cucurbitulis in ceruice redijt, & sanatus est.

XV.

Principi Lotaringo, magno priori ordinis Rhodiorum Equestris, ancyle in dextro cubito sequentibus remediis curata. Post habitam totius corporis rationem, victus & domicilij, hæc ordine sunt instituta. Frictio partis è molli manu: ex quo vapor è decocto molliente: immersio in idem decoctum partis ægræ: siccatio loci: inunctio ex axungia humana benè purgata, colata, lota in aqu. mistura, Ceratum ex cera molli, pingui mollita ad ignē, manibus intinctis butyro, deinde liquata cū butyr. recent. & axung. humanę supradictæ æqua quātitate,

Ab vnctione superdatum molle gossipium.

Decoctum institutum guaiaci ex vnguinosa, odôra,& media parte ligni,initio.

Interuallis acetum album, aqua vitæ decocto vaporationis intermista.Ex quo ceratum œsypi descripti one Philagrij.

Capiti tunso gossipium conspersum puluere caryophyllorum.Errhina, masticatoria.

Saluia in sartagine concalfacta, & conspersa aqua fœniculi,vel saluiæ,frictio capitis & spinæ.

Immersio totius brachij in animal recens mactatum. Exercitium molle partis. Effectum fotu & axung. vt octo diebus dissoluto tumore, liberatis neruis omninò,sanus euaserit,liberis omnibus motionibus totius membri.

XVI.

Quinquagenarius longo corpore & collo, satis oportunus tabi,tussicula,flatibus,pituita tres annos laborauit. Audiebatur quasi aqua fluctuans ad diaphragma & vẽtrem. Alij vitium lienis causabantur. Purgationibus, decocto guaiaci, & aliis vexatus nihilo meliùs habuit. Subtabidus, malè coloratus. Tandem decretum est, desperantibus Medicis & ægro, vt aperietur thorax primùm cauterio potentiali, deinde cultello. Nam propriùs admota aure intelleximus materiam diaphragmati insidere, non esse in ventre. Itaque inter quartam & quintam vertebram aperta via est, monitis ægri amicis, quãtum periculi immineret, ægro quoque monito, & id postulante. Effluxit pus multum crudum. Quinque pòst diebus mortuus est. Dissecto ægro inuentus pulmo aridus, scirrhis plenus, sydErata pars

membranæ ſuccingentis & coſtarum. Venter inferior integer. Nunquam pus expuerat, neque ſanguinem. Laborauerat longo antè tempore, vt ferè triennio, pleuritide.

XVII.

Cuidam perforatus venter acuto enſe, inteſtina tenuia vulnerata, & pars craſſorum. Exierunt inteſtina per vulnus & ſtercus. Deſperatus erat à Medicis, ſed longa cura conualuit.

XVIII.

Alteri ad ſcapulas inflictum pugione vulnus, deorſum inclinans. Apertum latus ad quartam & quintam vertebram, vt pus, quod in diaphragma decumbebat, hâc efflueret. Vixit annum aperta plaga. Expuebat ſanguinem & pus.

XIX.

Nobilis adoleſcens annor. 15. Baro Deſſaulx, Prouincialis, molliter educatus, deinde ad aulam tranſlatus, febre ardente correptus eſt, deinde lenta. Ortis exanthematibus tumuit ab vtróque hypochondrio: & velut materiam purulentam ſeorſim ab excrementis alui, & aliquando ante alui excrementa reddidit. Erat autẽ, qualis eſt materia atheromatis. Quæſitum vnde prodiret. Nam ab abſceſſu credebatur. Alij pituitam eſſe à cerebro, alij ab inteſtinis autumabant. Sed quia nihil mordebat, nec iniecto clyſtêre ſenſus vllus doloris erat, & pituita tantùm detergebatur, veriſimilior ſententia putauit abſceſſum eſſe in inferiore meſenterio. Data viſceribus quæ molliant, & leuiter diſcutiant. Atque cùm clyſteribus non iuuaretur abſceſſus, vſus fuit conuenientiſſimus apozematum ſolutiuorum, terebin-

thinæ,pilul. ex hiera picra & aloë,datęque hæ ad ʒ. ß. iusto effectu. Imperatum decoctum ligni sancti. Consultum viribus. Desiit pus excerni: mansit tensio in dextro hypochondrio, & febricula post retétum pus,non à medicamento,sed à reliquis obstructionibus. Imperatum est catharticum è syrup. de cichor. compos. cum rhabarbaro,& decocto radic. oxalidis & gram. Conualuit.

XX.

Quinquagenarius,aut ad circiter,è febre tertiana æstiua Autumno in quartanam simplicem, hinc in quartanam triplicem degenerauit, atque ad Nouembrem in hydropem. Desperatus est à Medicis, quia Practici confirmatum hydropem dicunt post secundum mensem. Relata causa ad hepar refrigeratum partim morbo, partim vsu aquarum distillatarum acetos. & cichor. quibus plurimùm fuerat vsus. Itaque læsa sanguifica virtute visum est primùm hepati roborando consulere oportere his tabulis.

℞. diarhod. ʒ. ß. lign. aloës & rasur. ebor. ana. ʒ. 1. cinam. ℈. ß. facchar. in aq. agrimoniæ solut. q. s.f. tabell. quæ pendeant. ʒ. 2.

Deinde etiam syrupo de cichor. simplic. ad obstructiones liberandas,&c. Frequens fuit fotus sacculis ex iis, quæ descutiunt & roborant. Datæ sunt pilulæ Rauedsen. auctæ rh. & agar. troch. infuso in succo ireos. Syrup. laxatiuus præscriptus, qui reciperet aperientia,semen cartham. polypod. sennam, agaric.&c. cum ℥. 1. ß. succ. ireos. Deinde thermæ siccæ,illitus primùm ex ol. aneth.& chamæm. deinde ex fermento, emplastro de baccis lauri, sterco-

re caprillo, poſtremò cauter.in tibiis.Inſtituta diuretica. Atque omninò in roborantibus hepar & ventriculum, in purgationibus per interualla, reliqua curatio poſita. Mortuo Februarij initio inuenta ſunt ſyderata intiſtina, ſimilia aquatilibus Colubris, omentum corruptum, hepar multis occupatum ſcirrhis,

XXI.

Quidam Germanus adoleſcens 18. annorum, vſus antea Beria, in Galliam venit: vbi crapulæ indulgens cœpit vertigine laborare, reuomere quę ſumebat, dolere ad ventriculum. Adhibito remedio ceſſauit vomitus & vertigo. Meliùs habuit. Sed poſt quartum aut quintum diem rediit malum. Languit leui febricula. Inuaſit leue delirium, vnde facilè redibat ad ſe. Pulſus languidus. Decimoquarto ſudor multus, perturbatio, pulſus cōcidens. Decimoquinto in eo ſudore mortuus. Aperto inuentum epiloon putrefactum, hepar, ſiccior ventriculus interior ad finem quaſi contuſus, nigro ſucco ex dimidio plenus.

XXII.

Hiſpanus nobilis, qui ſeruiebat Duci Albano, quo tempore Carolus Quintus cogitabat bellum contra Germanos Anno 1545. Lutetiam venit, fruſtrà petitis auxiliis in Italia, Hipania Germania, remediis ſequētibus curatus eſt. Ad venerē ineptus erat, quòd flaccido eſſet pene, quíque erigi non poſſet. In quam rem cùm ad me veniſſet, vocatis è ſenioribus & celebrioribus Medicis Pariſienſibus ad conſilium, viſum imprimis malum ab vlcere eſſe, & læſis neruis atque arteriis, quæ impletæ flatu

penem erigunt, partes ita lædi, vt ſpirituoſum ſanguinem non exciperent. Curandum fuit vlcus, inſtituenda omnia quæ calidos flatus gignerent, & partes genitales corroborarent. Atque habita primùm ratione corporis totius per medicamenta, leuem phlebotomiam & decoctū guaiaci, hæc compoſitio ſingularis & diuina erigendo peni, & excitandæ veneri inſtituta, qua cum, remediis aliis fruſtrà tentatis, conualuit.

♃.vitellor.ouor.℥.1.ß.butyr.recent. pudend. tauri, cice. galang. ſatyrion. zedoariæ, zinziberis conditi, menth. teſticulor.galli, teſticulor.vulpis ana ℥. 1.cerebellor. collumbar. & paſſer.benè coctor.& aſſor.ana ℔.1.medull.auellanæ Indicæ, pineolor.mundator.fiſticor.iuiubar.amygdal.dulc.mund. ſemin.maluæ, ſem. mercurialis, auellan. excorticatarum, dactylorum ana ℥.1.ſemin.dauc.caryophyll.piperis, trium generum linguæ auis, ſemin.cæpæ, porri & ſcariol. cinam. an. ℥.1. Coquantur ſimul omnia in lacte ouino: poſtea fortiter terantur. Omnia conficiantur cum melle roſaceo, & ſaccharo albiſſimo: coquantur lento igne, benè miſceantur.

Poterunt aromata poſt coctionem aliorum inſpergi, quo modo fit in conſeruis, conditis.

♃.diaſatyrionis ex 2. deſcriptione Meſuæi ℥.2.vtriúſque diamargariti, aromatic. roſar.ana ℈.1.cinamom.℈.ß.pudend. ceru. ℈. 1. cum melle anthoſato & radic. vna zinziberis viridis miſce omnia. Detur manè & hora ſomni ad modum maioris auellanæ cum vino albo. Item.♃.ol.de ſpica, lilior.& maſtichini ana ℥.1.adip.cunicul. & anat.ana ℥.ß. adip. paſſerculor. farctorum radice ſatyrion. & modico zedoariæ, adipis columb. ana ʒ.6. ſemin. eruc. raphan. cæpæ pulueratæ zedoariæ ana ʒ.ß.croc.gran.6.f. linimentum pro lumbis, pectine & perinæo.

His ſanatus remediis abiit.

XXIII.

Nobilis Picto, cui paulatim ganglium excreuerat

in inguine dextro tam magnum, quàm pueri caput, cum adnato craſſiore tuberculo, in conſilium adhibuit medicos, Fernelium, Syluium, Hollerium, Chirurgos, Thierryum, Riuierium, Ambroſium Paræum. Medicis cum Ambroſio periculum declarantibus, ſi excinderetur (nam hoc vnum erat remedium) alij contrà ſenſerunt ſine periculo incidi poſſe. Vicit conſilium plurimum, quia metuerent hæmorrhag. gangrænam ab inciſione, claudicationem. Poſt aliquot dies reuocatus æger cum Chirurgis de incidẽdo agentibus, altero voluit die rem longa diſputatione agitari. Tandem conuentum, ægro impellente, & profitente ſe mori malle, quàm diutiùs malum perferre, quia & armis ineptus eſſet, & cõiugio atque coïtui, oportere in circulum molem incidi, circulo longiùs ab inguine & ſcroto circumſcripto, deinde ad membranam tumorem paulatim exſecari, paulatim quoque pellem ſeparari, quæ eſſet verſus radicem: venas & arterias, vt detegebantur, contra hęmorrhagiam ligari. Quod poſt aliquot dies Fernelio & Hollerio præſentibus à Theodorico Thyerrio & Riuierio, tribus aliis Chirurgis aſſiſtẽtibus, effectum fuit. Euulſa moles cum tunica, glanduloſa, albicans, intus ſine ſanguine & carne, multis conſtans glandulis, à ſua pellicula ſeu pediculo facilè ſeparabilis. Glãdulam pinguem repręſentabat. Iam ſaneſcente vulnere, febricula, oris amaror, faſtidia incurabilia, virulenta ſanies, fœtida, dolor in altero inguine, pube, ventre. At tandem ſoluta aluo, liberatur amarore, & aëri commiſſus, vt ad ſuos rediret, perbellè habuit.

XXIIII.

Cuidam deuorata piscis arista difficilis labor in gutture, abscessus, raucedo, difficultas spirãdi. Iussus vt ex longo traheret spiritum, facilè trahebat: vt semel & confertim audiebatur strepitus in gutture, aperto ore, nihil vitij apparebat. Collum anterius erat subtumidum. Visum itaque vitium esse imbibitũ musculis laryngis, & vicinis partibus. Institutũ pharmacum quod vniuersum purgaret corpus: errhina, quæ caput: frictiones quæ diuerterent: decoctum ficuum, in quo oxymel simplex, scyllitic. & similia dissoluta Foris, quæ leuiter discuterent, cum lana sordida. Iussus æger non bibere frigidum, tenuiter viuere, lacte amygdal. & simili victu detergente, incidente & tenuante vti. Mox curatur.

XXV.

Brito quidam nobilis correptus febre tertiana in prima accessione summa viriũ imbecillitate laborauit, vt videretur mori. Tertio die in secũda accessione eodem modo habuit. Somnolentus in vtráque, vt vix somno posset prohiberi. Aliis accessionibus vigil, neq; ad somnum verti potuit. Sexta mortuus est. Adhibita etiam ab initio fuerant remedia, quæ vim vitalem sustinerent.

XXVI.

Cuidam mulieri Aurelianæ excreuit caro à gingiuis parte interna durior, externa mollior, insignis vtráq; magnitudinis. Mulier erat sterilis, malè purgabatur, habitu melancholico. Adhibitum consilium, monitúmque iam ab annis tribus initium esse mali, crescere in dies cum dolore, sed sine putredine, odore graui, sine dentiũ vicinorũ corruptione.

Vnicum in incisione remedium. Sed ab incisione metus hæmorrhagiæ, conuulsionis, irritationis partis, vnde cancer. Tandem visum fuit exteriorem debere vel ferro incidi, vel filo præligatum tabefieri. Vt videretur num quid ossis, quod erat ad pediculum, corruptum esset, vt inureretur radix, & si quid esset corrupti ossis, igne corrigeretur. Quod vt succederet, ad interiorem simili ratione veniendũ esse, à qua periculum maius, quia durior, quia interior pars propter tunicam & neruos magis periculosa: ac cauterium, quod inderetur, decisa carne immittendum per canaliculum. Hæc omnia post purgationes frequentes, phlebotomiam, cucurbitulas, deriuationes, integram sanitatem attulêre.

XXVII.

Cuidam adolescenti annor. 15. tumor, velut inflãmatio, ad malleolum dextrum. Adhibita iusta remedia. Quarto die cœpit balbutire, causari stomachum, delirauit. Cùm autem videretur qualitas venenosa efferri à pede, putaui adhibẽdum loco cauterium potentiale, aut locum eum scarificandũ esse. Quod minimè factum est, reclamante pertinaci & imperito barbitonsore. Clyster iniectus, à quo conueniẽter deiecit. Auctum delirium. Phreniticus eodem die quarto mortuus April. mense, Anno 1548. in collegio Barbarano. Febris erat latens & obscura, sitis ingens, lingua fuliginosa.

XXVIII.

Stephanus Hacqué cœpit leuiter è catarrho laborare. Rubor quidam apparet in facie: multa loquitur, prudens futuri delirij coniectura. Quarto die, quo statim detractus sanguis, meliùs habere

visus. Sexto delirauit nocte. Matutino melius habuit. Sequenti nocte phreniticum auctum malum, conuulsio totius corporis & maxillarum. Adhibitis remediis cessat phrenitis & conuulsio, nisi quod leuis quidam tremor subapparebat. Decimo apparuit vrina melior cum leui sedimento diuulso, acuto. Sub meridē sudor frigidus. Eodem die, ritè omnibus alioqui institutis, & nullo peccato ab ægro, neque à ministris, morbi malignitate mortuus est.

XXIX.

Quidam apoplexia correptus frictione, motione, phlebotomia excitatus est. Sequuta febris continua satis mitis, sed cum delirio. Negligentiùs curatus, neque expuens, quæ in pulmones defluebant nono die à febre, decimo ab apoplexia suffocatus est.

XXX.

Qua parte recti musculi ad sternum pertinent, puero cum abscessu in ventre tumor manifestus, digito cedens, obtigit. Vocati ferè omnes iudicârūt abscessum in rectis musculis: alij in ventre, qui attenuato vehementer puero, & consumptis musculis facilè emineret tumor. Paucissimi in hepate, quòd quibusdam hepar totum ventrem ad partes sinistras pertendat. Aperto loco exiit pus virosum & grauiter fœtens, corrupto peritonæo. Abscessus sedes in parte hepatis, quæ illîc perueniebat. Quod magis apparuit mortuo & dissecto puero.

XXXI.

Quidam Lutetiæ dum dentem euellit, simul & partē maxillæ, & vicinos dentes detrahit. Hæmorrhagia sequitur periculosa. Vocat⁹ in ius Chirurgus

liberatur,quia inuenti dentes non inferi, fed omninò maxillæ continuari.

RARA QVÆDAM.

1 Quidam Lutetiæ vomicam membrana tectam, ouo fimilem, è pulmonibus expurgauit, cùm antè fuiffet afthmaticus:& ita paulò pòft extinctus eft.

2 Aluis eminxit multa quidem fimilia liquidis margaritis,admodum pellucida, alia craffiora, mediocriter cocto oui albumini fimilia.

3 Nouimus quendam, cui è regione hepatis vena per interualla dehifcebat,quę fanguinem funderet. Reftitante fanguine veftigium non apparebat.

4 Rigida Hyeme anno 1543. ad fines Ianuarij & initia Februarij falutares pleuritides graffatæ funt: quarum quidem aliquot per vrinas nigras, craffas, in quibus fupernatabat multa fpuma crocea,craffa, glutinofa,iudicatæ funt.

5 Aperta mulier à nobis in Scholis Medicorum Lutetiæ lapidem habens in vtero, in cranio anteriore, & quæ fine liene inuenta fit.

6 Vifa mulier à nobis, quæ in altera mamma duplicem papillam lac reddentem haberet.

7 Cuidam mulieri Lutetiæ totum corpus molle, flexile,& fine folidis offibus fuit.

8 Lutetiæ cuidam mulieri grauidæ fœtus exerta manus eft per vmbilicum, & quindecim dies ad partum fic ftetit, faluáque matre euafit viuus, & vitalis.

FINIS.

IACOBI HOLLERII STEMPANI, MEDICI PARISIENSIS CELEBERRIMI, DE MORBIS INtern. Liber II. febrium Historiam & curationem continens.

ANTONII VALETII OPERA IAMnunc multò quàm anteà auctior ac integrior factus, & scholiis non pœnitendis illustratus.

Quid sit febris.

FEBRIS, 1 calor est præter naturam, 2 accensus in corde. Substantia 3 ergo febris, est calor præter naturam, qui omnino in corde accenditur. Aliàs verò 4 toto corpore sparsus, aut saltem in quamplurimis partibus, vel certè principibus inest. Pessimum genus febrium, cùm vruntur interiora, exteriora frigent, 5 vt in lipyriis, & cùm viscera interiora inflammantur.

1 Hinc est, quod febris ad intemperiem calidam, tanquam ad summum genus, Galeno referatur, cap. 5. libel. de differēt. morb.

2 Cor cùm ſit fons innati caloris, principium quoque ſit febrilis eſt neceſſe: ſi quidem non alius ab illo calor ſit, qui in igneum conuertatur. Gal. com.ad aph.14. lib.1. & ad ſent.18. lib.1.de vict.ratione in morb.acut.

3 Galen.comm.3. in lib.de fractur.ſent. 8. & in aphor.5. libr.6.

4 Satis tamen eſt ad febris conſtitutionem, ſi calor ille plurimas, aut nobiliores occupet partes. Gal. comm. ad ſent. 29. ſect.1.lib.6.Epid.

5 Neque enim in cauſo, neque in tertiana, quæ febres omnium calidiſſimæ perhibentur, internæ partes vſque-adeò aduruntur perfrigerata cute, atque in lipyriis: quas propterea Gal. maximè malignas appellauit comm. ad aph.48. lib.4.

Malignum quoque, 6 quod ἀσώδες vocatur: in quo exteriora quidẽ moderatè calida ſunt, intus ardor eſt, ſitis inſatiabilis, perpetua corporis iactatio, vigilia, deliriũ: quod ferè fit craſſo atque contumaci humore in primis venis putrefacto. Aliquando in corde vehemens æſtus eſt, quod vehemẽti palpitatione (cordis motu præter naturã) intelligitur, moderatus tamen ad manũ calor eſt. Pereunthij celeriter, & ſub mortem tenuis quidam & frigidus ſudor effluit. Itaque febrilis calor 7 nõ perpetuò toti corpori ęqualis eſt. 8 Optima ratio diuidendæ febris ex Galeno lib.1.de differentiis febrium, eſt, vt è ſubſtãtia, hoc eſt, iis, quæ definitio eius continet, differentiæ ſumãtur: è calore videlicet, iis in quib. calor eſt.

6 Ασώδεις id genus febres ſeu faſtidioſæ comitem habent anxietatem ingentis malignitatis indicem, ex Gal. comm.2. in lib.3.Epid.

7 Imò multis in partibus ſæpè non apparet, vt in lipyria febre.

8 Variæ febrium diuiſiones, de quibus Hippocr. ſub finem ſect.1.lib.6.Epid.& fuſiùs Gal.in commentar.

Calor itaque alius 9 siccus, 10 alius humidus, alius 11 vaporosus: ex quo febris alia sicca, alia humida, quædam vaporosa, Maligna sicca est. In hac squalescit cutis, arida lingua est, vehemens sitis & vigilia, calor acris, nihil vaporum, nihil sudorum excluditur. Talis est exquisitè ardens, Hæc autem aut 12 breuiter occidit, aut in hecticam vix curabilem cõuertitur. In humida perpetuo sudore ac madore corpus resoluitur: quales sunt 13 typhodes & elodes. Quanquam typhodes ab Aëtio & quibusdam aliis dicitur, quam erisypelas hepatis, lienis, renis, aut cuiusuis partis, incendit. Salubris ferè, in qua madidus & mollis calor est, cutis quoque eiusmodi, & sudores in tempore erumpunt.

9 Vt in hectica, causo, & reliquis febribus biliosis.

10 Vt in febre sanguinea, pituitosa.

11 Vt in diaria.

12 Exquisitè ardẽs vt plurimùm funesta, causæ magnitudine, symptomatũ vehemẽtia, & excrementorũ suppressione.

13 Gal. ex veterum placitis febres typhodeas sine vllarum inflammatione partium fieri asserit, easdémque humidas in summo Lib. contra Lycum descripsit.

Rursus calor quantitate & qualitate distinguitur. Nam alias 14 copiosus, 15 aliàs paucus, 16 nonnunquam in medio est. Similiter hic acerrimus, hic (vt febris est, & quantum natura febris patitur) suauis, & mitis, ille medius: magna vis est febris, cùm & plurimus, & mordacissimus.

14 Vt in synocho vtráque, maximè verò plethoricis in corporibus.

15 Qui scilicet in pauca materia accensus, vt in tertiana exquisita.

16 Vt q. copia moderatus, & in sanguine, aut pituita, accẽsus, vt in synochis febribus & pituitosis: & tum est essentialis.

Febris alia morbus, vt ardor: alia ſymptoma, vt in pleuritide: alia ſimplex, alia cum grauibus ſymptomatibus,& iis,quæ ἐπιγινόμενα Græci vocant: vt quæ febris cum frequenti ſyncope, cum ſingultu, cum ſynceris deiectionibus. Rudis illa & nimis antiqua 17 Hippocratis diſtinctio, laudanda tamen,vt fuit ætas. Febres aliæ manu mordaces, aliæ manſuetæ: quædam vehementer rubræ, nonnullæ admodum flauæ, aliæ croceæ, aliæ crudæ,&c.quæ pluribus 6.Epid.ab Hippocrate & Galeno,tum initio librorum de differ. feb.explicata ſunt,nondum tamen ſatis intellecta: quòd 18 vox Pemphigodes ſatis oſtendit,non ſatis intellecta interpretibus. Alij enim ad peſtilentiales,nonnulli ad vaporoſas & humidas transferunt. In qua ſententia fuiſſe viſus eſt Galenus in exegeſi vocum Hippocratis.

17 Hæc ex ſent.29.ſect.1.lib.6.Epid.
18 De hac vide Gal.comm.in citatum Hippoc.locum.

Alia verò diuiſio febrium, quia hæ acutæ ac celeres, vt ardens & tertiana: aliæ longæ, vt typhodes & quartana: nonnullæ mediæ, vt quotidiana & ſemitertiana. Acutæ ſunt, quia propria tempora ad finem vſque celeriter percurrunt. Acutum enim & celer idem eſt.

Sunt è Græcis, qui ex ratione prægreſſæ cauſæ ita diuidunt. Aliæ febres derepentè atque ex cauſa manifeſta ortæ ſunt.Hę minùs periculoſæ,minúſq; fallax præſagium oſtendunt.Aliarum cauſa ignorata, quòd latenter atque longo tempore cõtracto in humoribus vitio ortæ ſint, de quibus hoc verbum
19 Hippo. aph.19.li.2. Hipp.maximè pronuntiatur,cõmune quidem reliquis morbis acutis, 19 Acutorum morborum non

omninò certè sunt pronũciationes salutis aut mortis. Atque hæ ferè periculosiores.

Longas item ex causarũ varietate diuidunt. Longæ enim sunt vel quia materia frigida, crassa & cõtumax est, vt quartanæ: vel multa, vt typhodes: vel quia pars affecta frigidior est, vnde primùm calor succensus est, vt quartana à liene longior, ab hepate breuior: vel imbecillitas ratione, ex quo 20 in senibus longior, in iuuene breuior: vel denique exteriorũ vitio, quæ τὰ ἔξωθεν vocat Hipp. ægri, Medici, ministrorum, loci, aëris, temporis anni, & simil.

20 Facultas enim naturalis senibus infirma: iuuenibus robusta. Vnde illi tardius: hi celeriùs febre defunguntur.

Aliæ item febres 21 peruigiles, aliæ 22 soporosæ nonnullæ mediæ. Somnus atque vigilia, vtráque si modũ excesserint, malum. ex lib. 2. Aph. Praxagoras quasdã febres soporosas annotauit, ab anno 12 ad 16. & 17. driuata quadã pernicie. In soporosis, 23 grauius periculum est, si præter soporem & silentium, saltus partium, ac veluti cõuulsio, faciei rubor, oculorum fixus intuitus, à somno manuum neglecta abiectio, mœror, anxietas, deliria conuulsifica, motio articulorum, frigus.

21 Quod acres profundant vapores, sua caliditate & siccitate cerebrum continuò percellentes.

22 Ab oppressione cerebri nimia humiditate perfusi, nimiúmque perfrigerati.

23 Hæc enim cerebrum grauioribus auctum symptomatis ostendunt.

Sed, quod ad institutum maximè pertinet, alia febris in solidis partibus, hectica: quædam in spiritibus, diaria: tertium genus in humoribus, putrida-

De hecticæ differentiis & diariæ suo loco dicetur. Putrida fiet vel à bile, quæ tertiana: vel pituita, quæ quotidiana: vel atra bile, quę quartana. An 24 verò à sanguineo, postea differetur.

24 Agitatur hæc quæstio paulò pòst, capite de febre continua putrida.

Putrida rursus vel intermittit, vel continua est. Quæ intermitit, Hippocrati quidem aph. 43. lib. 4. sine periculo est: Diocli minus periculosa, quã continua, ac ferè salutaris: sed quæ tamen aliquãdo interficit, & maximè vbi talis est, qualis soporosa quę proximè descripta est. Continua magis periculosa, quæ tertio quóque die exacerbatur, auth. Hipp. & Archigene. Accedit ad periculum, si quarta die vel tam grauis est, vel etiam asperior, quàm fuit tertia.

Cæterùm quandoquidẽ hîc de curatione febriũ agitur, primum est, vt febris species cognoscatur, ex propriis signis, communibus, & externis cõiecturis. Cognita febris specie, causæ magna ex parte innotescũt. Secundũ est, vt febris cõstitutio intelligatur. Quod fiet, si obseruemus qualia sint, & quanta fuerint & futura sint vniuersalia febris tẽpora, principiũ, incremẽtũ, status & declinatio. Deinde 25 quod in toto morbo, idẽ in particularib⁹ accessionib⁹ obseruemus, & has rursus inter se cõparemus. Postremò adiũgemus externa, anni tẽpus, ętatẽ, locum, regionẽ, peculiarẽ ægri naturã, &c. eiusmodi: videbimúsq;, ne quid ministri peccent, & vt æger imperata faciat. Ita fiet, vt & morbi natura cognoscatur, & remedia medica fideliter adhibeantur. Certũ denique ac minimè fallax præsagiũ de febre instituatur.

25 Vt si ex longo morbi principio morbum eundem fore longum dignoscamus.

De Tertiana.

TErtianam facit 1 putrefacta bilis, 2 non quidem in venis, sed toto corpore dispersa. Tertio quoque die accessiones habet (vnde tertiana appellatur) quódque putrefactum accessionibus singulis excernitur ; ferè per sudores & insensibilem transpirationem, aliàs etiam 3 vomitu, 4 & deiectione alui repurgatur. Duodecim 5 horas exquisita tertiana non superat accessione particulari, nec pluribus quam septem accessionibus sollicitat. Sic enim scriptum ab Hipp.aph.59.lib.4. Quanquam in Coacis præsagiis 5.7. aut 9. circuitu ad summum iudicari scribit. Statū ferè habet quarta accessione, hoc est, die septimo.9.11.Decimotertio, qui septimę accessionis dies est, declinat:atque ita soluitur. Initium ferè prima accessione, incrementū secunda aç

1 Quæ libet, pallida, rubra, vitellina, porracea, æruginosa: cuius certus locus est fomes, propria cystis, hepar, mesenterium, aut quæ circum præcordia, cauáque viscerum sunt loca.

2 Alioqui enim ardens esset, cōtinuáve febris, à qua tamen sola intermissione differt. Gal.cap.3.lib.2.de crisibus.

3 Effusa scilicet in ventriculum bile, sed non primis diębus. Præpropera nánque isthæc esset excretio, nec melioribus naturæ rebus instituta, quæ ante concoctam materiam venįret.

4 Prout bilįs viam affectat.

5 Accessio longior aut breuior pro bilis copia maiore aut minore, eiusdémque tenuitate aut crassitie, ægrorum viribus raritate aut densitate corporum. Adde quod miscella pituitæ cum bile efficit, vt his in regionibus vel paucas exquisitas tertianas, vel propè nullas agnoscamus. Vnde nihil mirum, si paroxysmi vltra horas 12. 20. 30. etiam, itémque circuitus vltrą septem producantur : siquidem pituita bili admixta à natura non facilè superetur.

tertia: accessionis tempus, à quatuor horis ad duodecim: inuadit cum rigore, in quo veluti pungentes aculeos sentiunt ægri: initiò quidem vehementior, paulatim mitescit, ex quo increscit calor. Intima vrũtur, 6 iactatur corpus, vexat sitis & vigiliæ, solitudo quæritur. Hæc verò vt progreditur accessio in statum, calor admodum acris & mordax est. Pulsus 7 initiò tardus, paruus, rarus, debilis: postea magnus, celer, frequens, velox, & vt declinat accessio, paulatim redeunt omnia ad naturam. Post vigorem vomitus, sudores aut excretiones: & vbi iam concoquitur ad salutem febris, vt principio tertiæ & quartę accessionũ, vomitus, in fine sudores fiunt. Vrina 8 subrufa, subflaua, rufa, mediocri substantia, aut, vt Arabes, rubra, tenui, substantia ignea. Parte quidem inferiore subtilior: superiore vmbrosa atque nebulosa. In qua si 9 nebula alba, aut eiusmodi sublimamentũ initiò appareat, nõ trãscendet quartum circuitum. Si verò primo die vel secũdo 10 sedimentum album est, læue & æquale tertio circuitu terminabitur febris. Quod si talia non apparent primis diebus, id est, prima vel secunda accessione.

6 A bile per ipsum delata, quæ maius ac maius eundo acquirit incendium.

7 Primis enim febris inuasionib⁹ calor ab inuicta adhuc materia oppressus, non potis est citatiore pulsu emicare. Huc accedit, quod tum temporis nondum accensa bile habitus corporis refrigescit.

8 Ab ardore & biliosi humoris permixtione. Ex commentar. ad sent. 26. lib. 2. Prognost.

9 Nebulæ enim albæ in vrina concoctionum sunt notæ. Cõm. 3. in Prorrhet. & in sent. 43, li. 4. de vict. rat. in acut.

10 Nam certius coctionis signum ab hypostasi, quàm ab aliis contentis, sumitur.

ſeptimus circuitus expectandus eſt: túmque rufæ magis ſunt vrinæ. Et ſi contingit longiores eſſe acceſſiones, id efficit materiæ copia, aut craſſior conſiſtentia. Alioqui ad denſitatem cutis, aut ad imbecillitatẽ naturæ cauſa referenda eſt. Deſcribunt autem Græci & Arabes tertianã, quæ ſit veluti 11 idea quędam & exemplar tertianarũ omnium, quæ vt proprius ad ideã illã accedunt, ita & manifeſtiora ſigna proferunt, vel minùs manifeſta. Excitãtur hæ febres ferè ęſtate, tẽperie calida & ſicca, cœlo, ętate, ratione vitæ & aliis, quę corpus reddũt calidius & ſiccãt.

11 In naturis enim quantumuis bilioſis, victus ratio, aut vitæ inſtitutum, aut quippiam ſimile generandæ pituitæ accommodatum concurrit ſemper, quod tertianam à ſola fieri bile prohibeat. Ex cap.3. lib.2. de differ. febrium.

Curatio ad duos ſcopos relata eſt veteribus Medicis, alterationẽ & vacuationem. Alteratio, refrigerantibus & humectantibus: vacuatio per ſudores & vrinas, perficitur. 12 Paulus rectè quidẽ infirma hęc remedia credidit, propterea quòd non tertiana illa, quę idea & exemplum quoddã eſt reliquarum, nobis curanda eſt: ſed quæ iam aliquid pituitæ cõmixtum bili habet. Oportebit ergo intendere in ſcopos illos veterum, ſed ita temperare, vt quantùm declinet curãda febris ab idea illa, tãtùm curatio euariet. Initio ergo, ſi reſiſtit aluus, 13 clyſtere leni, vel debili.

12 De hac re ampliùs nihil apud Paul. Æginetam cap.20. lib.2. ſcriptum, quàm apud Galen. lib.2. ad Glauc.

13 Clyſter eiuſmodi parabitur ex decocti remollientium & refrigerantium, & lactucæ, portul. violariæ, florum nympheæ libr. 1. vel ex decoctionis eorundem refrigerantium & ſeri lactis ana ℔. ß. caſſiæ, aut cathol. diſſolut. ℥. 1. vel cathol. & diapruni ſolutiui ana ℥. 1. ſaccha. alb. mell.

viol.ana ℥. 1. olei violacei ℥. 3. Verùm hic non nisi ante paroxysmum, vel post immittitur.

14 quodam pharmaco mouenda est. Medicamenta sunt, vt Cassia fistula ex decoct. violarum, prunorum, tamarindorum, & similium.

14 Vt si bolum è cassia præscripseris, addito, si velis, rheo, atque etiam, si nihil vetet, diaphœnico pauco. Vel hanc potionem imperabis. ℞. cathol. ʒ. 6. diaphœnici ʒ. 2. syrup. capill. vener. aut simil. ℥. 1. cum aqua cichor. aut decocto conuenienti f. potio. Nunquam tamen adducère, vt paroxysmi die purges, ne geminum naturæ negotium facessas.

Vehementer cõmendant hanc potionem. ℞. succi granati acidi & dulcis ana ℥. 1. ß. per noctem salubri loco resideat, postridie in eo suc. dissolue sacchari optimi ℥. 1. Et si vehemens calor est, sacch. violaceum sit, & addatur potioni aquæ ros. ℥. 1. Si verò pituitę aliquid mixtum est, loco aquæ rosf. misce 15 vini tenuis ℥. 1. Lenies aluum, reuocabis appetitum, partes naturales roborabis. Quòd si 16 obstructionis suspitio est, aquam end. aut hordei, vnius ℥. 1. cõmiscebis. Alij ℥. 2. 17 oxysacch. simplicis, succi end. depurati ℥. 1. vtuntur eadẽ vtilitate. Vbi verò plus pituitæ mixtum est, pro succo end. succus rad. fœni. pro oxysacch. oxymel simplex miscendũ est. Atque vtilius oxymel volũt, in quo ferbuerint fron-

15 Ad pituitam incidendam, & ventriculum roborandum, quòd cætera omnia refrigerent.

16 Obstructionis notæ erunt, tensio, durities, dolor hypochondrij dextri.

17 Loco huius licebit zulapia concinnare è syrup. de cichor. simplic. capill. ven. acetosi simplic. granator. & aquis conuenientibus, cichor. end. bugloss. borrag. Vel

hoc apozema. ♃. radi. polypod. quern. cicho. oxylapath. ana ℥. 1. rad. petrosl. asparag. fœnic. in aceto per noctem vnam (si magnus æstus) maceratarum ana ℥. 1. folior. agrimon. cicho. end. non lotæ, scariol. ana M. 1. capill. omnium ana. M. ß. semin. frigid. minor. (si æstus sit) vel maiorum (si hyems) ana ʒ. 1. semin. anis. & fœnic. ana ʒ. 2. flor. cardiacorum ana p. 1. f. decoct. In colatura pro dosib. iij. dissolue syrup. de cichor. simpl. & capill. vent. ana ℥. 1. ß. f. apoz. clar. conditum pauc. cinam. & santalo citrino. Ab eo, si videbitur, purgato.

des nucis, vel tenues asparagi & hyssopi summitates. Alij 18 contenti sunt ℥ 4. decocti prunorum cum saccha. viol. ℥. ß. Eodem modo & tamarind. vti licet. Iam remollita aluo de phlebotomia statuendum. Saluberrimum, 19 inquit Gale. febrib. omnib. non modò continuis, sed iis quæ ex putredine natæ sunt, secare venam, si ætas, vires, &c. permittant. Omissum tamen hoc remedium à Græcis, & omittendum quidem, si exquisita tertiana est. Alioqui admodum salutare: quod tamen temperare oportet, 20 vt tertiana, quam curamus, vel ad exquisitam accedit, vel ab ea recedit. Arabes ex vrina rubra consilium sumunt phlebotomiæ, fallaci quidem coniectura: quòd eam dominantis sanguinis, vel grauioris incendij, indicium esse putent. Talis enim vrina, aliquando infirmo

18 Hoc remedium aluum tantùm mollit, non purgat.

19 Id scriptum passim reperias lib. 11. Meth. med.

20 Vt videlicet sanguinis minor sit detractio, si tertiana propiùs ad exquisitam accedat: amplior, si minùs propè. Cæterùm auocare nos à venæ sectione minimè debet, quod iampridem est ab Arabibus proclamatum, sanguinem nempè bilis frænum esse & refrigerium: nam & phlebotome totius corporis refrigerationem inducit, in qua magnum est ad curationem momentum.

ex hepate, vel rene plus æquo attrahēte, aut aliis de causis, non ex natura febris, procedit. Addunt præterea non esse detrahendum sanguinem ante tertium paroxysmum, obtrudúntque experientiam, quòd quibus aliter sanguis detractus est, iis ferè exasperatum malum: secant ferè sexto die: aut prædici iubent fore, vt proxima accessio, quæ quarta est & die septimo, grauissima, ne id ex phlebotomia & peccato Medici contigisse videatur. Conueniunt cum Græcis in vsu eorum quæ vrinas mouent & sudores. Vtuntur plurimùm oxysach. simpl. syrup. acetoso. Græci, si materia sursum ascendit, & æger nauseat, vomitiones adiuuāt: si mordentur intestina 21 lenib. clyst. excludunt, alioqui lotia & sudores mouent. Vomitus cient ptisanæ tepidæ ℥.4. sac. ℥.ß. Aliud. ℞. decoct. lact. atripl. portul. an. ℥.ß. olei communis ℥.ij. 22 tepido vtatur. Sed abstinēdum vomitionib. in iis maximè, qui ex consuetudine nō vomunt. In clyst. cass. ℥.ß. aut catholici, plus etiam, vt res exigit, dissol. debet oleo viol. In iisdem vtendum est sacch. potius, quàm melle. Apio & anetho mixtis in potu, aliísque leuiorib. diuret. vtebantur. Sudores mouendi sunt, si quidem resistunt, sub finem accessionum. ℞. ptisanæ vulgaris calidæ ℥.4. aut ℥.3. cum ℥.1. decoct. flor. cham. vel diluto oxymel. in quo nepethæ modicum ferbuerit.

21 Iuxta aph. 21. lib. 1. Quæ ducere oportet, quò maximè vergunt per loca conferentia, eò ducere oportet.

22 Vbi plus pituitæ adest, oxymellitis ℥.iiij. v. vel vj. ex tepida propinātur. Interdum ptisanæ ℥.iiij. cum ℥.j. syrup. acetosi simplic. Cietur autem vomitus initiis accessionum, si per se natura satis non moueat.

ídque magis, si crassior humor fuerit. Vsitatus est ptisanæ vulgaris potus calidus cum subduplo syrupi acetosi, vt sint ptisanæ ℥.3. syrupi acetosi ℥.1.ß. Vinum 23 quoque album, tenue, oligophorum, & vrinas & sudores mouet. Verùm neque vrinæ mouendæ sunt, neque exprimendus sudor, nisi cùm apparuerint manifesta signa coctionis: multò maximè, cùm iam perfecta signa coctionis apparuerint, & quæ vomitiones mouent, 24 tepida: quæ sudores 25 calida exhiberi debent. Quòd si superioribus remediis non concedit febris 26 rhabarbaro vtendum est ad ʒ.1.ß. vel ʒ 2. Si verò neque his concedit, & 27 vires sustinent, phlebotomia de eadem vena axillari interna dextra repetenda est. Alioqui catharticis paulatim deducenda materia est, quale hoc est. ♃. syrup. de cichorio simpl. ℥.6. rhabarbari puluerati, & nodulo raro inclusi ʒ.2. suspendatur nodulus, & syrupo immergatur, capiat diebus intermissionis ℥.1.ß. syrupi, cum aquæ hordei in calidiore conditione, hydromelitis in frigidiore ℥.2. Atque iam declinante morbo, & longiùs progresso medicamentis catharticis 28 aliquid eorum, quæ melancholiam purgant, miscendum est. Pars enim materiæ ardore febris in melancholiam versa est. In accessionibus, vbi vehementer sitiunt, sed maximè in statu, aqua hordei, 29 iulep violatũ, syrup. violatus cum aqua frigida, vinum etiam album oligophorum, si quidem iam tempus est sudoris promouendi & vrinæ, exhiberi debent. Nec hoc quidem exigua quantitate, 30 sed semel quantùm appetunt. Ratio victus, quæ refrigeret & humectet, non tam tenuis, quàm ab antiquis præscri-

pta eſt, propter conſuetudinem victus. Licet enim vti iuſculis plurimùm alteratis cum lactuca, acetoſa, portulaca, hordeato cum ſeminibus frigidis alterato. Poſtea verò apparentibus ſignis coctionis, lacte amygd. pedibus ouillis, piſcibus ſaxatilibus, caneris, percis & ſimilibus, vitellis oui: de quibus quia controuerſia eſt, poſtea dicetur. Túmque iuſculis cõmiſceri debent, quæ aperiunt, & vrinas mouent. Vſitatæ ſunt radices acetoſæ, petroſelini hortẽſis & cichorij. Sed per omnia meminiſſe oportet, maiora remedia, vt venæ ſectionem & cathartica, conuenire diebus quietis. Excrementa verò promouenda, cùm iam manifeſta coctio apparuerit in vrinis. Vigilant, æſtuant, ſitiunt, & alia patiuntur, contra quæ remedia ſuo loco dicentur ad finem libri huius.

23 Nam omnem in partem celerrimè diſtribuitur, cùm tenuium ſit partium. Sed vinum antequam tutò imperetur, febre facta remiſſiore concoctionis ſigna apparere eſt neceſſe. Poterunt etiam ſudores excitari frictionib. inunctionib. & ſudorificis potionibus: vrinæ quoque cieri, decocto aperientium cum ſyrup. capill. ven. aut ſimil.

24 Talia ſiquidem ventriculum relaxant.

25 Vt celeriùs diſtribuantur, & ad habitum corporis perſuadant.

26 Vel hæc potio præſcribetur. ℞. rhei electi ʒ. 2. infundantur in decocto refrigerante: vel in decocto è paſſul. mundatar. & tamarindor. ping. ana ʒ. 3. additis ſemin. aniſ. melon. ʒ. 1. flor. cardiac. p. 1. In expreſſ. diſſolue cathol. ʒ. 6. ſyrup. capill. ven. aut de cichor. ſimpl. aut viol. ℥. 1. f. pot. vel ex ſyrup. de cicho. compoſ. cum rheo ℥. 1. aut ℥. 1. ß. cum decocto conuent. aut lactis ſero purgatio inſtituetur. Pauperioribus imperantur diaprunum ſimplex & ſolutiuum, electar. de ſucco roſ. diaph. diacarth. Sed hæc calidiore cœli tempeſtate nõ carent periculo.

27 Atque tum ſi vires effœtæ langueant, eas imprimis

confirmare oportebit, maximè verò hepatis & ventriculi robori consulere. Vt. ♃. conseruæ borrag. & bugloss. ana ℥. 1. electar. triasantal. & diarhod. Abbatis, vel aromatici rosat. an. ʒ. 2. rasur. ebor. & cornu ceru. an. ℈. ß. cum syr. de limonibus aut de bugloss. f. opiata, vel cum saccharo rosaceo conditum. Et quoniam non rarò humor aut flatus in præcordiis colligitur, tumorem, duritiem, aut tensionem faciens, optimum erit, si prætumida, vel tensa sint hypochondria, fotum & litum imperiare. Fotus erit huiusmodi. ♃. malu. bism. cichor. agrim. scœnuanth. absynth. an. M. 1. flor. chamæmelin. violar. anet. rosf. an. p. 1. f. decoct. in aqua & vinum album tum aceto pauco in fine addito pro fotu hypochondrij dextr. cum spongia. Post fotum exsiccatus locus illinetur ex olei liliac. olei amygdal. dulc. & absynth. ana ℥. ß. cum cera pauca comparato linamento. Si ardor vrgeat, epithemata refrigerantia, itémque ceratum santalinum, vitata nimio perfrigerio expirationem cohibente.

28 Vt folia sennæ, diaphœnic. diacatholicum.

29 Aut syr. nenupharinus, acetosus simpl. oxysacch. syr. de limonib. cum tripl. aqua, aut quadrupla.

30 Vt calor febrilis extinguatur, & partes contemperentur.

Remedia quædam sunt vulgaria, quibus quidem vti licet, non neglectis aliis, quale hoc est. Sonchus tritus, sambuchus, plantago, ex aceto subiguntur, & carpis alligantur. Sunt, qui & 32 semperuiuum, & alia eiusmodi refrigerantia trita hepatis regioni applicent. Suspectum quidem hoc remedium, quàquam aliquando febrem extinguit. Sed nunquam hoc vtendum est, vbi obstructionis suspitio. Alij pul. fuliginis è furno, & saluiam contusam vnà miscent cum oui albumine, & ita imponunt carpis. Nonnulli eandem fuliginem cum aliis, cæpis, albumine oui & germine, miscét, acetum affundunt, admouéntque carpis. Temeraria verò remedia cau-

ſtica, quæ veſicas excitant: quale eſt, quo vulgus vtitur, radice ranunculi trita, alligata carpo. Eadem quoque 33 exteriori gutturi admouent. Itaque prudenter vtendum eſt vulgi remediis.

31 Ex his vulgi remediis alia refrigerando, & febrilem calorem extinguendo prodeſſe creduntur: alia calida foras humorem mortificum trahendo. Sed temerè his non fidendum. Eorum enim vſu ſæpè fit, vt feruor quidem & intemperies reprimatur, materia adhuc reſtitente, quæ recidiuæ ſit ſoboles.

32 Satius fuerit oleo roſaceo hypochondrion, irrigare, pauco aceto addito.

33 Hac enim arte ſcabritiem à fuligine oriri ſolitam prohiberi putant.

De Tertiana notha.

Tertiana 1 notha cum rigore quidem incipit, ſed 2 languidiore. Materiam habet pituitam commixtam bili. Inuadit, vt plurimùm, febris hæc otioſos iuuenes & intemperatos, ſub Autumnum frequens. Signa eadem quæ tertiana, niſi quod habet commutata ex proportione pituitæ ad bilem, media quodammodo inter ſigna quotidianæ & tertianæ. Alternis diebus inuadit: aliquando tamen, vt etiam tertiana duplex, 3 ſingulis diebus. Neque enim ſingulis inuadere diebus, neque alternis tertianam facit: oportétque non tantùm ex periodis, ſed propriis ſignis & ſymptomatis, cuiuſque febris ſpeciem conſtituere. Acceſſio vltra duodecim horas producitur: aliquando ad triginta & eò plures. Non terminatur ſeptem periodis, vt tertiana vera, víxque duodecima periodo, aut 14. terminatur. Sæpè etiam in menſem, quadrageſimum

gesimum etiam diem extenditur. Nonnunquam sex menses integros perseuerat, feréque desinit in 4 vitia lienis. Hîc plurima grauitas corporis, dolor vertebrarum, inflatio ventriculi, fastidia, sitis, magna oris amaritudo, vrina citrina & crassior, quàm in vera, ob crassitiem humoris à pituita permista. Clysteribus primum 5 non ita mollibus vtendum est deinde leui pharmaco: vnde primæ venæ repurgentur. Postea consentientibus numeris, phlebotomia, è basilica dextra. Auicennas post tertium vel quartum paroxysmum venam apperit, dextram æstate, hyeme sinistram.

1 Hæc vel ex vitellina bile (quam parit adustio) in ventriculo putrente ac tenaciùs inhærente, vel ex permixtione bilis & pituitæ, vt antè dictum est, gigni cõsueuit.

2 Languidior & diuturnior est rigor, quia pituita bilis acrimoniam, velocémque motum impedit. Hinc fit vt mitior sit rigor, sed alioqui longior.

3 Id accidit propter humoris copiam, & pituitosæ accessionem materiæ: quæ ambæ quotidianis accessionibus efficiundis sunt satis.

4 Nam in tanta febris longitudine melancholicus accumulatur succus à quo lienis tumores, obstructiones.

5 Vt. ♃. malu. beton. mercurial. origan. calamenth. ana M. i. semin. anis. fœnic. ana ℥. i. hord. integ. p. 2. flor. chamæm. melil. ana. p. i. f. decoct. ad ℔. i. In colatura dissol. cathol. & diaphœnic. an. ℥. i. vel catholic. ʒ. 6. diaphœnic. ℥. ß. aut diaphœnic. loco tantundem hieræ. mellis ros. aut anthos. sacchar. rub. an. ℥. i. olei chamæmel. & aneth. ana ℥. i. ß. f. clyster.

Victus aliàs parcior, aliàs plenior, vt breuitas, vel longitudo febri expectatur. 6 Nam in longis pleniùs nutrimus: in celebribus, parcius. 7 Victus sit incidens & abstergens, coctu facilis. Vrinæ & sudores paulò calidioribus, quàm in tertiana moueã-

tur. Iam apparētibus ſignis coctionis, Gal. hordeatis aliquid piperis adiecit. Amigdalino lacti aliquot amygdala amara commiſcere licet, alioqui amygdala diſſoluemus ex decocto rei, quæ incîdat & detergeat. Græci mulſa vtebātur, in qua hyſſopus ferbuiſſet, aut aliquid tale, quod videlicet ſine inſigni calfactione & exſiccatione vrinas ducat. Qualia ſunt, ſpica Celtica, cinamomum, radices apij hortēſis, ſemina anethi, fœnicul. comę abſynthij, ſed quę, cùm adſtringant, non tam ad mouendas vrinas & ſudores, quàm ad ventriculi robur, & bilioſi humoris euacuationem faciunt. Oxymel quoque conuenit condîtum aliquo aromate, vt ſpica vel cinamomo, puluere hyſſopi, mēthæ, calamenthi, ſtœchade.

6 Ex aphor. 7. libr. 4.

7 Qui bilis craſſitiem, quam permiſta efficit pituita, tenuet. Idem verò victus ſit εὔπεπτος, id eſt concoctu facilis, vt qui partium naturalium imbecillitati proſpiciat.

Potiones autem dilues magis aut minùs, 8 pro ratione febris, materiæ, quæ febrem facit, temperamenti, ætatis, temporis & ſimilium. Iam ferè paratur hydroſachar. ex ℔ .1. aquæ coctæ col. per manicam Hippocratis cum ℥.3. ſacch. & ʒ. ß. cinamomi, vel ʒ.1. Veteres loco hydroſacch. mulſa vtebantur. Nunc verò in frigidiore conditione, loco ſacchari, melle albo vti licet, vel partim ſaccharo, partim melle albo.

8 Vt ſi plus affuerit bilis, vinum ſit dilutius: ſi vberior pituita, meracius. Idem eſto de melle iudicium in hydromelitis, aut oxymelitis vſu.

Vbi iam apparuerint ſigna coctionis, molliter

ſubducenda aluus eſt ex iis, quæ poſtea dicentur. Non omittendum, quod Hippoc. primùm, deinde Gal. & Auicennas annotârunt, 9 vomitum à cibo tam efficacem eſſe in hac febre, antecedentem morbi cauſam vacuando, vt hoc vno remedio permulti conualuerint.

9 Vomitus à paſtu potiùs excitatur, quia morbificus humor cibo miſtus faciliùs expellitur. Adde quod tranſuerſæ ventriculi fibræ, cibo & potu humectatæ, ruptioni minùs ſunt opportunæ.

Hiſtoria eſt apud Hipp. de vxore Theotimi, quã mulſo ſucco granatorum percurauit, inde vomitu citato. Licebit itaque vti oxyſacchara tepida, vel oxymelite ſimplici cum aqua tepida, in qua ſex rotulæ raphani coxerint, ſtatim à cœna. Alioqui.

℞. hydromelitis ℥.2. decocti hyſſopi ℥.2.ß. detur tepidum à cœna.

Noſtra ætas non feret tenuem victum, quem veteres, tertio tantùm quoque die ægrum nutrientes, præſcripſerunt. Nutriemus itaque, 10 vt ſemel in die comedant, remiſſionis vel intermiſſionis tempore. Vino tenui vti licet extra acceſſiones. Pullus iam ſatis adultus in aqua coctus 11 cum borragine, cerephyllo, oxalide, petroſelino, hyſſopi modico: coques autem ad putrilaginem, & ſi vis, iuſculo ſacchari aliquid iniicies, vt oui vitellum omphacio diſſolutum.

10 Cibandi anſam ſuadebunt longiores acceſſiones, vires debiliores, ægrorũ naturæ bilioſæ, & pleniori victui aſſuetæ.

11 Hæc comparantur cùm ad compeſcendum incendium, tum ad obſtructa liberanda.

Hordeato & lacte amygdalino vteris, ſed benè cõditis 12 ſaccharo, vel melle albo. Ptiſana vulgari, in

12 Vt pituitę lẽtor magis detergeatur.

qua anethi coma,aut aliquid ſeminis eius, apij, fœniculi, ſpicæ, cinam. piperis maduerit, vti oportet: aut in ea octauam partem ſacchari, vel mellis albi liquefacies. Poteris imperare hanc ptiſanã. ℞. hordei mundati pr.j.hyſſopi,glycyrrhizæ mũdatæ ana ℥.ß.iuiubarum,paſſul. mundatarum, cicerũ rubrorum ana ℥.1.fiat decoctio in aqua puriſſima ad ℔.2. Colatura transfundatur per manicã Hippocratis cũ ℥.4.ſacchari. Fiat 13 ptiſana clarificata & aromatizata cum ℈.ij. 14 cinamomi, vel mulſa, vel hydroſacch.parabitur ex aqua,in qua pugillus ſpicæ Celticæ,aut ſtœchados efferbuerit. Materia clyſterum, quibus interuallis vtendum eſt, furfures, hordeum, chamæmel.melilot.abſynth. anethi coma,beta,ſcariola,ficus pingues,addita etiam lactuca,portulaca, acetoſa,ſi refrigerandi conſilium eſt. Quòd ſi aluus ſit durior,addenda ſunt remollientia.In decocto ad ℔.1.olei communis aut chamæm. ℥.3.mellis cõmunis ℥.2.diſſolues.Nonnunquam etiam vel cathol.ʒ.vj.15 vel diaphœni.aut benedictæ ℥. ß. Suppoſitoria acuantur cum ℈.2.hier,picrę & ℈.1.ſalis gemmę.

13 Refrigerat,deterget,incidit,tenuat, ſitim ſedat.

14 In vehementiore febre, & capitis dolore, aut cinamomum nullum,aut paucum exhibendum, quòd ſuo calore febri afferat incrementũ,& vaporoſa ſua ſubſtantia caput tẽtet.

15 Plerunque duorum ex his ana ℥.ß.vel tantundem hieræ picræ diſſoluitur.

Purgationes 16 conueniunt ex rhab. mixta parte agar.trochiſcati,vt vtriúſque ℈.2.cathol. ʒ.6.incorporentur.Alioqui pauperibus imperabis ʒ.6.catho. ʒ.2.diaphœnici cum hydromelite.

16 Iis præſertim diebus quibus minimè febris exacerbatur,2.morbi die,4.6.8.

Vel diaphenici ʒ.2.agari ʒ.1.cum hydromel. Quòd ſi ab infirmitate ventriculi metuatur, ℞. pul.hieræ picræ recentis, rhab. electi torrefacti & ſubtiliter puluerati an.℈. 2. incorporentur ʒ.3. terebinthinæ, fiant bol.cooperti auro,vel nebulis, vt faciliùs trãſglutiantur.Laudantur pilulæ de rhab. maximè Autunno,de eupatorio.℞.17 aloës,rhabarbari, myrobala.citrincrum,ſucci agrimoniæ ana ʒ.ß.vniantur cum ſucco endiuiæ, aut fœniculi. Laudatur trifera Sarracenica ſine ſcammonio. Syrupi imperandi, 18 oxymel ſimplex, oxyſaccharum, ſyrupus acetoſus, de ſcolopend.capillorum veneris,dilutum cuſcutæ, cichorij, abſynthij, cicerum rubrorum, ſed diluta ſaccharo & tantillo cinamomi cōdienda ſunt.Maximè probatur ſyrup. de cychorio compoſitus, qui etiam catholicus eſt, & ad omnes humores valens. Datur ad ℥.2.

Nonnunquam quia metuitur, ne degeneret in quartanam, imperamus diſſecandis humoribus & aperiendo,quale hoc eſt.

17 Harum pilularum ℈. 2. ſumat æger per horam ante cibum ſemel in hebdomade, maximè ſi ventriculus malè ſit affectus, vt ferè eſt ſemper in hac febre. Aut integra drachma ſemel capietur à ſomno noctu, & intermiſſionis tempore.

18 Hæc continuis quinque, aut ſex diebus mane atque etiam veſperi duabus ante cœnam horis exhibita humores præparant, obſtructiones explicant & reſerant. Licebit etiam vrgente in ipſa acceſſione ſiti eadem imperare, ſi refrigerantibus,vt ſyrupo acetoſ.ſimpl. oxyſaccharæ, & ſimilibus, oxymellitis pars aliqua adiiciatur.

℞. ſummitatum lupuli,cich.an.M. ß.rad.apij.petroſelini,gramin.an.℥.ß.ſem. melonum, cuſcutæ,

anisi an.ʒ.1.ß.glycyrrhizæ rasæ ʒ.1.fiat decoctio ad ℔.ß.pro dosib. 2.In col.dissolue syrup. de bisantiis & capill.vene. an.℥.1.ß. fiat apozema clarificatum & aromatisatum cum tantillo cinamomi, vel puluere diarhodi Abbatis,vel triasantali. Aliud.

℞.rad.petroselini,acetosæ,graminis an. ℥. ß. seminis anisi & fœniculi torrefacti,liquiritiæ an.ʒ.ß. summitatum lupuli,fumariæ,cichorij cum toto an. P.1.trium florum cardiacorum ana P. ß. fiat decoctum ad ℔. ß. In colatura dissolue syrup. capillorum veneris ℥.2.oxymelitis simpl. ℥. 1. fiat apozema,vt priùs, pro duabus dosibus:19 tempestiuus vsus erit tempore remissionis febris.Ab his verò cathartica imperanda sunt, quale hoc est.

℞. passularum mundatarum, hordei integri ana ℥.ß.cinam.santali citrini an.ʒ. 1. violarum P. 1. fiat decoctio pro vna dosi:in qua infunde rhabarb.elect. ʒ.2. expressioni colatæ adde syrup. de cichorio simpl.℥.1. 20 fiat dosis. Aliud.

19 Tale apozema in febris declinatione si propinetur,vrinas mouebit,aut sudores.

20 Dosis hæc molliora tantùm corpora mouerit,non robustiora,& duriorem aluum habentia, præsertim tempestate Aquilonia. Verùm valentior fiet si addideris cathol. ℥. ß. vel diaphœnici ʒ. 2. vel si ʒ.2. fol. sennæ in decocto infundantur.

℞. hordei integri P.1. summitatum lupuli & absynthij, cichorij, eupatorij ana P. ß. seminis melonum,& cucumeris ana ʒ.ß. stœchados arabic.ʒ.1.folliculorum sennæ mundatorū ʒ.3. fiat decoctio ad ℥.iiii. In colat. infunde rhabarbari electi ℈. iiii.

agar.trochiſcati ʒ.ß. Expreſſioni adde ſacchari albiſ. ℥.ß.vel,vt purget efficaciùs,ſyr.laxat.roſ.pallid.℥.1. ſantali citrini & cinamomi an. ℈.1. Probatur inunctio hypochōdriorū ex oleo de cydoniis,de abſynthio,chamęmelino,anethino,&aliis quę ſtomachū corroborant.Balneum quoque probatum antiquis poſt ſigna coctionis.Sed iam vſus exoleuit, & perit induſtria parandi, quæ ſuſpectū auxilium reddunt.

De 1 Semitertiana.

DE hac febre 2 parum cōſtat inter veteres Medicos, dubitatúrque, vtrum continua an intermittens : qua in re etiam Gal. dubius eſt. Ex tertiana interim ſemitertiana fit, inquit Gal.cap.3.lib. de typis, & contrà : eadémque ferè habet accidentia, ſed hæc periculoſa. Stomachum & neruoſa lædit, lethargicas attonitáſque paſſiones infert,colliquat corpus , animi deliquia excitat, profunda vehementer commouet, typo fero 3 & periculi pleniſſimo,ætati virili familiaris, 4 Autumno peculiariter commouetur, túmque periculoſior, frequens Romæ,in Æthiopia & toto littore tractúque terræ, vbi cœlū calidius cum aduentitia humiditate. Non ſemper cōtinua,ſed aliquādo intermittens, 5 acutis non ſolùm, ſed diuturnis cōnumeranda ex Hippocrate.Auicennas author eſt ad ſeptimū menſem aliquando protrahi. Mitiſſima acceſſiones habet 24 horarū:mediocris, 36 fortis 48 aut iam cōtinua eſt. Primo epidem.& 2.de diff.feb.multis diſputat Gal. contra Agathinum & Archigenem cōtinuam eſſe, nec poſſe ex 6 duabus intermittentibus componi, aut 7 ex duabus continuis.Peſſimum verò hoc genus febriū, quæ in crudis & bilioſis humoribus in-

cenduntur. Cæterùm duplex eſt ſemitertiana: altera ſimpliciter, id eſt, exquiſita, quæ ex quotidiana continua, bilioſa, tertiana, æqualiter mixtis bile & pituita, conſtans, primo die 8 horrificas habet acceſſiones, & ingeminantes: horrificas quidem ex natura intermittentium. Tertiana enim rigorem, quotidiana frigus facit. Itaque mixtis cauſis frigoris & rigoris initio acceſſionis fit horror, qui horũ medius eſt. Ingeminatio verò propter naturam humorum: cõmota bilis putrefacit de integro pituitam. Pituita putrefacta calorem accendit, & bilem acuit, ita fit ingeminatio, horrórque inæqualis. Hæc ſtomachi labor eſt, totiúſque neruoſi generis. Secundo die, quo quotidiana continua ſola regnat, nullus horror eſt: tertio die idem horror qui fuit primo. Eſt & altera ſemitertiana non exquiſita, in qua alter humor ſuperat. Vter verò ſuperet, ex ſignis coniicies. Nam ſi bilioſę febris indicia ſuperãt, bilis pituitam vincit: vtriúſque autem ſymptomata concurrunt, ſeſéque proferunt. Quo enim tempore bilioſa inuadit, 9 rigor: quo deſinit, vomitus, ſudor, deiectio. Cùm verò pituitoſa, frigus, cęteráq; quotidianæ propria ſeſe oſtendunt. Quo verò tempore vterque humor confuſus incenditur, ſymptomata confuſa medium quid efficiunt. Sed interim 10 ſemitertianæ tertiana complicatur, qualis eſt hiſtoria mulierculæ 2. de Criſibus, variè quidem ſcripta in Græcis codicibus, nec ſatis fideliter verſa à Latino interprete. Ergò ſemitertiana cum horrore inuadit, diebus imparibus: paribus verò tantùm frigus eſt, inæqualis pulſus, 11 calor quoq; inæqualis. Modò enim increſcit, quaſi procedat acceſſio in

ſtatum,aut in medio ſit augmento: modo derepente horror inuadit,extrema frigent,calor in medium corpus contrahitur, ſoporoſi fiunt, è ſtomacho laborant, conuelluntur, vrina ferè craſſior, ac turbulenta. Animaduertendúmque in hac febre,num aliquando proferant ſe ſigna propria tertianæ. Sic enim tertiana complicata ſemitertianæ. Rurſus videndũ eſt,num ſemitertiana ſit, cum tertianæ quotidiana complicata eſt. Neque idem eſt apud Medicos ἐπιπλοκὴ, id eſt,complicatio febrium & ſemitertiana. In ſemitertiana, bilis & pituita omninò confuſa ſunt, & æquali proportione mixta. In ſemitertiana quotidiana, ferè cõtinua eſt,tertiana intermittens. In ſemitertiana, neque quotidianæ, neque tertianæ propria ſigna apparent: ſed veluti ex duplici horum genere vnum quoddam confuſum & mixtum genus coaleſcit. In complicatione verò manent integra ſigna tertianæ, integra ſigna quotidianæ,quæ ſuis interuallis proferuntur. Huius febris ſemitertianæ & proximorum generum Cornelius Celſus lib.3. ex Aſclepiade, ex eodémq; authore Aurelianus meminerunt. Eſt & alia de nomine controuerſia. Ridet Gal. primo Epid. qui nomen tale ſemitertianæ indiderunt, propterea quòd potius dupla tertiana appellanda ſit. Duplicat enim accidentia omnia tertianæ, eadémque duplo peiora habet,non dimidio minora,vel clementiora, quod ſonare nomen ſemitertianæ videtur. Secũdo de differẽtiis febrium inſtitutionem nominis approbat, quòd dimidio ſui ſemitertiana cõſtet tertiana. Nec id reprobat ex Agathino lib. de typis. Ratio nominis ad curationem nihil pertinet. Recentiores Me-

dici eadem ferè dicunt. Alij tria genera inſtituunt. Minus, in quo pituita in vaſis putreſcit: extra vaſa, bilis. Medium, in quo bilis putreſcit in vaſis, & extra vaſa pituita. Peſſimũ verò tertium genus, quod continuum eſt, ac ferè interficit. Vrinæ ruſæ, ſpiſſæ, ſuperiore matulæ parte ex liuido flaueſcunt, pulſus durus, inæqualis, frequens, dolor eſt capitis, grauitas, ſopor, ſed à quo vocati ſtatim excitantur, cui ſi ſuccedit acuta febris, admodum lethalis eſt. Curationes temperant mixta curatione tertianæ & quotidianæ. Eadem ferè curatio, quæ tertianæ nothæ, niſi quòd in ſemitertiana 12 maior pituitæ ratio habenda eſt. Itaque deſcripta curatione quotidianæ, & repetita, quæ in tertiana dicta eſt, ſemitertianæ curatio fiet manifeſta.

1 Semitertiana febris dicta eſt, quòd ex quotidiana continua & intermittente tertiana ſit temperata, vt ſcribit Gal. cap. 8. lib. 2. de differ. febr. Iſtam tamen appellationem idem reprehendit comm. ad ſent. 5. ſect. 3. lib. 1. Epid. quòd tantùm abſit, vt ſemitertiana quicquam tertianæ concedat, cùm continuitatis cauſa longè grauior exiſtat, tum verò duarum acceſſionum, quæ tertio quóque die prehendunt, atque etiam longitudinis ratione.

2 Etenim Hippocrati citato loco lib. 1. Epid. continua eſt: necnon Galeno cap. 8. 9. & 10. lib. 2. de diff. febr. Ac. cap. 4. li. de typis intermittentem aliquando vidiſſe Gal. profitetur.

3 Sic Gal. eodem cap. de typis hanc febrem ait eſſe pernicioſiſſimam, quam ſæuiſſima comitantur ſymptomata. Vnde eam Hippoc. φρικώδη, id eſt, horrificam, appellauit.

4 Propter retorridam ab æſtate prægreſſa bilem. Febrem verò eiuſmodi pericoloſiorem faciunt maligna qualitas bilis, & morbi longitudo.

5 Habet enim à cõtinua quotidiana vt chronica ſit, ſeu lõga: à tertiana, vt acuta, propter ſymptomatũ magnitudinem.

6 Quæ alioqui non eſſet continua.

7 Nam tum horrifica non esset: siquidem rigor & horror periodicus solarum sit intermittentium, non continuarum.

8 Maximè verò cum contingit vtriusque febris reduplicationem in idem tempus incidere, horrificæ istę accessiones ingeminatur. Horror verò potiùs excitatur, quia bilis pituitæ permistione refracta verum rigorem facere nequit.

9 A delata per partes extimas bile: quanquam & ab ea, quę mouetur per partes internas circa viscera, materia, rigor etiam suscitari possit, vt recentiores Medici obseruârunt.

10 Vt si quæ bilis semitertianam parit, in alia parte corporis putreat, & alius biliosus humor in alia quoque parte succendatur, & hic moueatur alio die ab illo, qui semitertianam facit.

11 Quia bilis faciliùs, pituita difficiliùs inflammatur.

12 Maior enim est pituitæ prouentus in semitertiana. Vnde alterantia magis incidere, attenuare & detergere debent, cùm medicamenta, tum alimenta.

De febribus horrificis.

ΦΡΙΞ Græcis, horror est, vnde febris 1 φρικώδης, horrifica. Horror remissus est rigor, media quædam affectio inter rigorem & frigus. Is autem fit calore flauæ bilis 2 humorem crudum commouente, & putrefaciente. Itaque febres omnes horrificæ, succensa bile in crudis humoribus enascuntur, atque vtróque humore æqualiter mixto, si quidem cruditas putrefit in venis, bilis extra vasa, exquisita fit semitertiana.

1 Febris horrifica est, non cui inuasionis, atque etiam accessionum ipsarum initio comes est horror, sed in qua per plurimam totius accessionis partem horroris Symptoma extenditur. Gal. comm. ad sent. 24. sect. 1. libr. 1. Epid. Cæterum non hîc noua febris species, sed eius quæ horrorem, vt symptoma perpetuum, habet, mos & natura explicatur.

2 Alta enim & profunda bilis eſt putredo propter eius incendium ingens.

Aliæ febres horrificæ, in quibus horror repetit, breuibus interuallis & eadem acceſſione, éſtq; eiuſmodi motus horrificus inęqualis, cùm videlicet natura conatur excludere materiam. Sed hæc propter craſſitiem, aut quia denſior cutis eſt, vel denique quòd natura non ita robuſta eſt, reſiſtit, nec poteſt diſcuti. In hoc genere tardiſſimè incaleſcunt, longáque ſunt & principium acceſſionis & incremẽtum. Aliis ſimul atque motus bilis remiſſus eſt, nouus redit inſultus, quia dum calor affligit corpus, frigidi humores putrefiunt, nouámque acceſſionem commouent, & inde frequens reduplicatio, quam ἀναδίπλωσιν vocant: fitque vt ſuccedens acceſſio longè ſit deterior præcedente, 3 quia iam laſſata virtus eſt priore acceſſione. Sudores in his febribus mali. Etenim vi exprimuntur, non victoria naturæ effluunt: ídque vel propter crudorum humorum copiam, vel virium imbecillitatem. Frigent extrema vrũtur intima, ſoporoſi fiunt, vẽtres cruda deiiciũt, vrinæ crudæ, decolores, tenues, aliàs turbulentæ, & craſſitudine præditæ, nullo ſedimento, aut malo, inæquali, diuulſo. Faſtidia, animi deliquia, ſyncopę, conuulſiones, mala omnia. Peſſimæ enim febres, vt antè diximus, in quibus crudorum copia bili confuſa eſt.

3 Horrore etenim affecti multùm inſuper exudantes, difficili, funeſtóque malo implicantur. Hippocr. in Coacis animaduerſionibus.

Curatio, vt antè, mixta, niſi quòd ſumma ratio adhibenda eſt, vt intelligamus vtra materia ſuperet, cruda, an bilioſa.

De pituitosis febribus, & primum de quotidiana.

OMnem humorem frigidum & humidum in corpore pituitam appellari scribit Gal. 2. de diff. feb. Generatio pituitæ ab infirmo calore est, cibis phlegmaticis, intemperantia vitæ, otio, intempestiuis exercitiis, ætate puerili & senili, hyeme, constitutione cœli humida. Tria eius genera à Gal. ferè statuuntur. A forti frigiditate, acida: à calore præter naturam, salsa. Vbi verò leuiter affectus calor, & pauca est frigiditas, dulcis & fatua. Salsa sitibundos: acida famelicos: dulcis somnolentos facit. Acida concoqui debet: salsa repurgari: dulcis & fatua naturæ relinquendæ sunt, quia facilè in sanguinem conuertuntur. Fit aliquando, vt phlegmaticus cibus non coquatur in ventriculo: quod inde generatur, cruditas est, non pituita, aut pituita cruda dicitur, quæ appetentiam tollit, inducit fastidia, & pallorem. Qui humor à cerebro per nares emungitur, aut distillat in corpus, pituita non est: quemadmodum nec humor ille vitiosus & crudus, vnde pruritus, vlcerosus affectus, lepra, scabies, & alia eiusmodi.

Saliua ore contenta potius pituita est, ad pituitā naturalē propiùs accedens. Vniuersali nomine hæc omnia pituita sunt. Frigidissima & humidissima pituitæ species, quæ vitrea appellatur, ouorum albumini persimilis, vel vitro fuso, vehementes dolores infert, & quasi palo fixo impetentes, vbi loco calido, aut laxiore intestino impingitur, frigus infert, si immota est. Si verò mouetur per sensilia, rigorem, vt acida, commouet: nam & acoris est particeps. Vnde sub acidarum genere sunt, qui compre-

hendant. Leuiter hæ putrefactæ, aut ex parte epialam inferunt. Vbi verò putrescunt magis, præcedit rigor, febris. Alia dulcis rigorē non infert. Oportet ergo cum de pituitosa febre agitur, diligenter animaduertere in quo genere pituitæ febris incenditur. Nam ex eo & curandi ratio euariat, & præsagium certius instituitur. Græci ferè in genere de febre quotidiana scripserunt: Arabum familiæ plenius distinxerunt. Febris 1 autem quotidiana rarò aduenit sine 2 offensione stomachi & hepatis, 3 pulsu minimo, raritate medio inter pulsum tertianæ & quartanæ, tarditate simili tarditati pulsus quartanæ. Accessionum initia habet circa vesperā: & noctu magis, quàm interdiu, vexare consueuit, quòd pituita eo tempore moueatur. Vnde Hippocrates lib.3. Epidem. nocturnas febres quas appellat, intelligit quotidianas. Non inuadit cum rigore, sed frigus vehemens est partium extremarum: aliquando & 4 horror quidam est.

1 Hæc febris omnium est rarissima, si exquisita intelligatur, quòd ægrè pituita putreat. Seruatur enim à natura tanquam sibi familiaris, vt quæ deficiente sanguine cedat in idoneum naturæ alimentum. Gal. comment. 2. in lib. de rat. vict. in morb. acut. sent. 44.

2 Nam superuacua potissimùm multa pituita in intestinis, mensenterio, circum ventriculum, viscera iámque caua sæpè coërcita putrescit, febrilem qualitatem nanciscens, quæ plurimum partibus illis negotium facessit.

3 A calore natiuo crudorum copia humorum obruto, impeditis instrumentis, & minore necessitate instimulante. Gal. lib. priore ad Glauc.

4 Cum pituita putruit, vel salsa est.

Difficulter eius materia accenditur, víxque in calorem commutatur frigus, vnde longum habet incrementum: materia eſt craſſa & frigida, pigra ad motum, calor non ita magnus, 5 pori anguſtiores ac ferè conſtricti: ex quo fit, vt materia non poſſit tam celeriter diſcuti. Atque inde acceſſiones producuntur, aliquando ad horas octodecim: atq; vbi deſiit acceſſio, veſtigia quædam febris reliqua ſunt. Vnde nonnullis non tam intermittens, quàm continua credita eſt. In declinatione 6 ſudores nulli, aut ſi qui ſunt, à multitudine materiæ, non victoriâ naturæ excitantur. Poſtea iam progreſſo morbo, 7 paulatim ſudor effluit. Primùm quidem certis partibus, deinde verò toto corpore emanat: calor ferè ſimilis ei, qui fumoſo igni comparetur, humidus, vaporoſus, non deurens, 8 ſed tantùm leuiter acris eſt.

5 Pituitoſa enim corpora minùs ſunt perſpirabilia, quia frigidioris temperamenti dominatu tenentur.

6 Primis præſertim diebus, in quibus humoris craſſities, lentor, caloris infirmitas, & cutis denſitas ſudores erumpere vetant.

7 Cum ſcilicet cocta aliqua ex parte eſt materia, & obſtructiones liberatæ.

8 Qualem dixit Hippocrates initio quidem ad manum mitem eſſe, ſed paulatim increſcentem eſſe, ſub finem ſect. 1. lib. 6. Epid. Hîc enim calor tardè augeſcit, quia materia ligni viridis more tardè inflammabilis exiſtit.

Ægri non 9 vruntur, non iactant corpus vehementiùs, non nudant pedes, aut pallia deiiciunt. Neque vehementer ſpirant, aut efflant igneum. Non appetunt frigidam, 10 & leuiter ſitiunt.

9 In his enim calor minimè eſt acris, ſed vaporoſus.

10 Id fit quia ventriculus multa madidus eſt pituita quæ calorem & ſiccitatem ſitis effectrices cauſas reprimit.

Vrinæ albæ, tenues, aqueæ, crudæ initio ab infirmitate caloris, progressu temporis, vt facta concoctione & obstructionibus solutis, crassescunt, multúmque deponunt sedimẽtum. Frequentior febris hæc constitutione phlegmatica, quam proximè descripsimus. 11 Longa quidẽ ex ratione materiæ, sed non ita periculosa. Addunt Auicennas & Arabum sectatores, grauitatem capitis, totiúsque corporis, sopores initio accessionis, inæqualitatem frigoris partium extremarum, animi deliquia, 12 syncopas. Atque ex ratione generum pituitæ ita distinguunt. Primùm quidem ex eo quod gustus indicat salsus, dulcis aut acidus. In salsa horrificus motus est, vrina rufa, mediocri substantia. Pulsus fortior, velocior, densior quàm in cæteris pituitæ generibus, incertis nec statis temporibus cõmouetur, sitis maior est, nausea à frigore, calor sequitur, à calore sudor.

11 Ex Gal. lib. priore ad Glauc. Quo loco quotidianam periculi non expertem esse scribit, cùm breue tempus naturæ relinquatur: quo suas vires colligat.

12 Quales dixeris stomachicas, vitio ventriculi orificij à crudis humoribus perfrigerati obortas.

In phlegmate naturali fatuo, saliuatio, vrina citrina vel alba & spissa, pulsus tardus, rarus, nullus saliuæ gustus, grauitas capitis. In phlegmate dulci vrina rubra vel subrubra, per totum spissa, pulsus velox, densus, paruus, inuadit media nocte. In declinatione sudor, oris 13 amaritudo, sitis, capitis grauitas, excrementa fœtida. De vitreo in epiala & aliis. Excrementa omnibus quotidianis deiectiones & vomitus periculosa.

13 Quæ putredinem materiæ morbificæ insequitur.

Curatio.

Curatio.

14 Primis diebus cùm tenues sunt vrinæ, sępe etiam albæ, vtendū est incidentibus & aperiētibus: materia enim crassa, quam incidi oportet, & iisdem medicamentis liberantur obstructiones. Verùm in salsa & dulci, iis quidem 15 leuioribus & paucioribus diebus vtēdū est. In vitrea & acida, fortioribus, ídque pluribus diebus Græci & Arabes ad septim. diem vtuntur. Iustus terminus definiri non potest.

14 Curandi ratiò euariat secundum morbi tempora, & materiæ naturam. Initio itaque antequam ad ista incidentia & aperientia veniatur, oportunum fuerit clystêre aluum subducere, aut blandiore cathartico : à quibus interdum de venæ sectione cogitatur, vt cum aucta febris, & quæ generis eiusdem coeunt indicationes, id præcipiunt faciendum.

15 Pituita enim dulcis, itémque ea quæ salsa, minus est contumax, leuioribúsque cedit incidentib. & aperientibus cum alioqui à vehemētioribus metuendum sit, ne in vtraque febrile incendium magis inualescat.

Conueniunt itaque oximel simplex, & hoc leuior, syrup. acetosus, aqua sacchari cōdîta cinamomo. Fortiora 16 sunt oxymel diureticum, scylliticum, syrup. de duabus & quinque radicibus, & alia descripta capitibus morborum phlegmaticorum.

17 Laudatur plurimùm melicratum, hyssopi, thymi, pulegij, stœchados, rerúmque similium.

16 Hi syrupi crassos humores potenter incidunt, extenuant separant.

17 Huius aut illorum loco hoc poterit apozema suffice. ℞. rad. polypod. quern. petros. asparag. cichor. totius seminis carthami. & passul. mundatar. ana ℥. 1. agrimon. cuscut. fumariæ ana M. 1. thym. aspleni, adianth. ana M. ß. glycyrrhiz. ras. ℥. ß. sem. anisi. fœniculi, melonum & cucumeris ana ʒ. 2. flor. cardiacor. & anth. ana p. 1. f. decoct. ad ℔. 1. In colatura dissol. oxymeli. simpl. & syrup. capill.

ven. ana ℥.ß. vel(si valentiùs incidendum, attenuandum & detergendum) eiusdem oxymelitis & syrup. de duabus aut quinque radicibus tantundem,f.apoz.clarum, condítum cinamomo,pro dosib.iij.

Verùm habenda est ratio,vt iusta sit proportio mellis ad aquam. Nam vbi natura ægri frigida est, materia febris contumax, frigidum anni tempus, & cætera eiusmodi,18 sexta pars mellis misceri potest,alioqui vel octaua vel nona.Hócque perpetuò meminisse oportet,in vsu syruporum oportere aliàs plus,aliàs minùs dilui. Neque consuetudo recipiẽda, quæ tantùm duplum aquæ aut similis liquoris imperat,vt syrupos diluat.

18 Contra verò in naturis ægrorum calidis, calida tempestate, morbifica quoque materia calida, dilutius melicratum esse debet:promptè enim alioqui bilesceret, & morbum adaugeret.

Iam præparata materiâ,si quidem vrinæ crassæ & rubentes appareant, videndum est, an phlebotomia conueniat. Nam & antè, si tales vrinæ fuerint,conueniet multo magis,vbi vel pituita dulcis, vel salsa est.Arabes calida constitutione cæli, dextram basilicã:frigida, sinistrã pertundunt. Oportet autem parùm detrahere,quia affectus est frigidior.

Quod autẽ ad purgantia pharmaca attinet,neque cassiam,neque tamarindos, aliáque eiusmodi leuiora recipiunt: quia stomachum offendunt, & tantùm quod est subtile,euacuant.Itaq; & 19 aloë, turpetho,carthamo,& aliis,quæ dicẽtur,vti malũt.

19 Vt si in dosi vna superioris apozematis infundas agaric. recens trochiscati ʒ. 2. zinziberis gran. 6. & in expressione dissoluas diacartham. & diaphœnic. an. ʒ.1. ß.& syrup. de absynth.℥. ß. f. potio accommodata. Catapotia quoque clementiore ac humidiore cœlo poterũt imperari.

Et quia ſemel non poteſt repurgari tota materia febris, 20 epicraſi vtendum eſt. Primùm enim, vt antè dictum eſt, materiam incidimus, & obſtructiones liberamus, tum pharmaco vtimur, eóque leuiori, ſed quod ſtomacho non noceat. Quinetiam omnibus medicamentis commiſcere oportet ea, quæ ſtomachum roborant. Etenim in quotidiana ſtomachus ferè laborat: ídque meminiſſe oportet, ſalſam & dulcem pituitam leuioribus educi poſſe, vitream & acidam non poſſe. Propterea in dulci & ſalſa poterit conuenire hæc potio.

20 Vt ſenſim quod noxium eſt, vacues. De epicraſi vide Galen. cap. 10. lib. 9. Methodi.

℞. ſummitatum abſynthij P. 2. paſſularum P. 1. glycyrrhizæ. ſem. aniſi, & fœniculi ana ʒ. 1. Fiat decoctio: in qua diſſolue catholici ℥. 1. mellis roſati colati ℥. ß. Fiat 21 potus.

21 Hæc potio vt ſit efficacior, addetur ʒ. 1. aut ʒ. 1. ß. diaphœnic. Pauperioribus ℥. ß. diaphœnici, vel ʒ. 3. diacarthami, vel electarij Indi (quod Pariſiis præparari minimè conſueuit) totidem drachmæ in aqua abſynthij, menthæ, bugloſſi vel cichorij diſſolutæ ſatis erunt.

Catharticum Auicennæ.

℞. maſtichis, zinziberis, turpethi benè gummoſi ana ℈. 1. ſacchari albiſſ. ʒ. 1. cum decocto paſſularum fiat potus. Licet vti pil. elephanginis, de hiera, aſſaieret, vt ſint harum alicuius ℈. 2. agarici ℈. 1. & incorporentur ſyrupo roſ. pallid. laxatiuo. Laudantur quoque hæ pilulæ.

Pilulæ compoſitæ.

℞. aloës lotæ in ſucco maioranæ, qui ventriculũ roboret, ʒ. 1. agar. ℈. 1. maſtichis, cinamomi, piperis ana Gra. 8. cum ſucco abſynthij formentur pilulæ.

Alioqui.

℞.massæ interioris pilul.hieræ picræ Galen.℈.4. agarici trochis.ʒ.1.sem.carthami,sem.vrticæ ana ʒ. ß.turpethi bene gummosi ℈.1. mastichis, rosarum, cinamomi,galangæ ana Gr.6.sacchari in vino albo tenui dissoluti q.s.cum oxymelite fiant duæ lozengæ pro duabus dosibus, sumendis tertio, aut quarto quoque die.Aliud.

℞. 22 pul. hieræ diacol. ℈.2. agarici trochis.℈.1. nucis moschatæ & cinamomi ana Gr.8.cum syrup. de absynthio fiant pilulæ.

22 Hæ pilulæ potentiores sunt, & extirpandæ materiæ dicatæ: quibus cautè vtendum.

Pilulæ probatæ.

Auicennas agarici ʒ.1.aut ℈.4.corporat melli,aut eandẽ dosim 23.sem.vrticæ pręcipit,dátq; breuibus interuallis.Quæ sequuntur pilulæ,multis probãtur.

23 Vrticæ semen soluit aluum, non trahendo, sed pungendo & instimulando,ac veluti titillando,ex cap.13. lib.6.de simpl.med.fac.

℞.pul.hieræ picræ ʒ.1.agar.troch.ʒ.ß.pulpæ colocynth.℈.1.mastichis ℈.ß.nucis moschatæ & cinamomi ana Gra.6. cum succo absynthij, formentur pilulæ pro duabus dosibus.Aliæ.

℞.agar.albi,turpethi benè gũmosi ana ʒ.2.aloës, rhab.corticũ myrobalanorum citrinorum, & chebulorũ ana ʒ.1.sem.cuscutæ & absynthij, eupatorij ana ʒ.ß. mastichis, laccæ, anisi, sacchari albi, spicæ nardi,glycyrrh. ana Gra.18. 24 esulæ puluueratæ ʒ. 1.cum oxymelite scyllitico 25 formentur pilulæ.

24 Quæ ad purgandas aquas est valentissima.

25 Idem præstabunt pilulæ de agarico solæ, vel cum iis, quæ vulgò sine quibus vocitantur. Aggregatiuæ quo-

que & aureæ,adiectis,vt videbitur,gran.3.aut 4.trochiscorum alhandal.Pilulas si æger abhorreat, ad potionem ex agarico & rheo infusis in decocto conuenienti recurrendum.

Conueniunt tempore frigido ad ʒ. 1. nec his tamen recentibus vendum est, 26 sed post mensem. Quæ sequuntur, caput & stomachum visceráque purgant,sensus acuunt,colorem reddunt,& diuturnam quotidianam sanant.

26 Tum enim singula medicamenta cum singulis meliùs permixta,fermentatáque sunt.

℞.aloës optimæ ʒ. 3. mastichis ℈.4. rosarum,epithymi, caryoph. absynthij ana ℈.1. laccæ, cuscutæ ana ℈ ß. croci, esulæ ana Gra. 8. cum succo absynthij fiant pilulæ Dosis ʒ.1.ad 2.Dantur breuibus interuallis.Simul atque apparebunt vrinæ crassiores, & magis coloratæ, stomacho consulendum est per ea, quæ posteà dicentur. Conueniunt 27 fotus ex oleo cham.anethino, iasmino:quibus totus venter fouendus,spina inungenda est,idque cum frictione. Laudata est veteribus frictio ex tela araneæ, quæ imbuenda est priùs oleis supradictis.

27 Fomentis istiusmodi locus nullus erit in viribus minimè constantibus, & febre plurimùm intensa. Fomentaria autem talis erit formula.℞.origan.calamẽthi.salu. maioran. absynth.ana M.1. seminum anis. & fœnic. ana ℥. 1.cyper.& calam. aromatici an. ʒ.2. flor. chamæmel. melilot. & ros. rubr.ana p. 1. f. sacculi: qui bulliant in aqua & vino albo pro stomachi fotu, vel etiam alterutrius hypochondrij. Licebit litum comparare,qui fotum proximè sequatur, ex olei absynth.& mastich. ana ℥.1. olei nard. ℥. 1. addito caryophyl. nuc.moscha & ros. rub. ana ℈. 1. cum pauca cera. Oleum moschatæ nucis chymica arte extractum horum omnium instar esse poterit.

Laudantur quoque diuretica. Balnea quoque

in declinatione.

Sed neq; frictionibus, neq; diureticis, neq; pharmacis, multò minùs balneis vtendũ est initiis febris.

Quod ad clysteria & suppositoria attinet, vbi resistit aluus, imperari possunt. Cõparantur autem ex eorũ decocto, 28 quæ incîdunt, attenuant, & flatus discutiũt. Inflãtur enim magna ex parte præcordia iis, qui quotidiana laborant. Vomitus quoq; maximè, vbi nausea est, & iis qui facilè vomũt, vtilis est.

28 Vt ex decocto parietar. mercurial. origan. calamenth. hord. semin. anis. fœnic. & similium.

Post initia iam vacuato corpore dantur horâ antè accessionem quæ sequuntur.

℞. 29 theriacæ vel mithradatij ʒ.1. propinetur ex vino tenui, Probatur quoque decoctum apij, vel quod sequitur.

29 Theriaca præterquam quod in domitorum humorum contumaciam discutit, & viribus ipsis confert, ad refrigerationem etiam ineuntis paroxysmi inhibendam conducit.

℞. zinziberis, origani, ameos ana ʒ.3. coriandri præparati ʒ.4. rosarum, calamenthi ana ʒ.3. passularum ℥.1. coquantur in ℔. 6. aquæ ad consumptionem medietatis. Dantur ℥.3. horâ ante accessionem. Vitæ 30 ratio institui debet ex iis, quæ coquunt, attenuant, incîdunt: & vt progreditur morbus, horum vis augenda est. Vinum sit album, tenue, aut vermiculum, vel hydromeli vinosum.

30 Eadem fermè vitæ ratio ineunda, quæ in tertiana notha, sed quæ humida sit minùs. Et quia quotidiana est longior, paulò pleniorem victum requirit, parciorem, cum tendit ad vigorem.

Abstinẽdũ est multis iusculis, quia nec decoctionẽ ita iuuant, & replẽt caput, nec stomacho amica sunt.

Quibus si vtimur, alterare oportet iis, quæ has noxas prohibeant. Adultis auibus vtẽdum est potiùs, quàm iunioribus, quæ sunt humidiores, & excrementosiores.

De febre epiala.

HΠίαλον Græci vocant algorem, & febris genus, in quo sensus totius corporis inæqualis est. Nam 1 partes simul algent & calẽt: ac algor quidem vehemens est, & calor mitis. Hinc epialon appellatum volunt: ἤπιον Græcis blandum & mite est. Febris huius materia est pituita vitrea, omnium humorum, qui in corpore sunt, frigidissima. Illa, siquidem integra est, neque putrefacta, 2 inexpugnabile frigus infert corpori, & ea, quæ superiore capite pituitam inuehere diximus, symptomata. Vix multa colligitur in corpore: eiúsque causa, vel ciborum materia, vel languidus calor, vel vtrúmque. Si tota putrescit, quotidiana febris est: si tantùm ex parte, epiala. Quæ ergo pars non putruit, algorem: quæ putruit, vapores calidos demittit in corpus, vnde febrilis sensus. Initio oscitatio, pulsus minimus, tardus, rarus, vrinæ crudæ & aquosæ, quotidie ferè inuadit. Accessio à quatuor horis ad vigintiquatuor sed ferè breuior. Aliquando tertio quoque die, aut quarto commouetur, fortasse etiam maioribus interuallis. Neque falli oportet, vt tertianam existimemus, vel quartanam: quia tertianæ vel quartanæ periodis moueatur. Ad cognitionem huius febris antecedens vita, cœlum, ætas, temperamentum, & cætera adhibenda sunt.

Hîc abstinendum 4 phlebotomia. Medicamentis 5 incidentibus & calfacientibus vtendum est: vt

hyſſopi,calamenthi,origani,thymi,ſtœchados, melicratis,quibus quarta pars vini poterit commiſceri. Alioqui ſyrupis vtimur in curatione quotidianæ deſcriptis,initio facto à leuioribus,vt ſyrupo acetoſo,oxymelite,ad fortiores,vt oxymel compoſitum, ſcylliticum,& ſimiles.

Iam inciſa & concalfacta ex parte materiâ, vtendum erit medicamento ex 6 puluer. hieræ picræ Gal.pul.hieræ diacol.ana ʒ.ß.videndúmque erit,vt recentes ſint, & electæ ſpecies, ex quibus pulueres componuntur. Poſt purgationem redeundum eſt ad incidentia medicamenta & alimenta. Atque interuallis glandibus & 7 clyſteribus acrioribus vtendum, in quibus pulueres proximè dicti diſſoluuntur ad ℥. ß. Probant thermas ſiccas, vbi iam ſe produnt ſigna coctionis. Meliores thermæ, ſi ex rebus incidentibus & calfacientibus comparentur.Itaque calamenthum, mentham, origanum, roſmarinum, thymũ,ſatureïam,ſtœchada, & alia eiuſmodi, quatuor partibus aquæ, & vna vini (albi, in fine decoctionis poſiti)incoquemus, atque inde pro ratione virium,8 thermas comparabimus. Valent ſtatim à thermis diatriumpipereon, diacalamynthes, aurea alexandrina,dianthos,& ſimilia data ex vino tenui. Doſis ʒ.I. Poterit quoque his vti tẽpore matutino. Sed optimum fuerit ſtatim à thermis fricari corpus, ſed ſpinã maximè: deinde inungi oleis ſuprà numeratis cap.de quotidiana, aut iis,quæ capite de paralyſi ſcripta ſunt. Poſt hæc reponatur in molli lecto, & ſumpto diatrio pipereo,vel ſimili,conquieſcat.

Vitæ ratio eadem,quæ in quotidiana,ſed attenuet magis,& incîdat.

1 Ex libr. 2. de different. febrium, & libr. de inæquali intemperie.

2 Vt pote sæuissimum rigorem: quemadmodum de colico Galeni dolore ab eiusmodi pituita vitrea oborto scribitur lib. 2. de loc. malè affect.

3 Non enim, vita superstite, tanta vis vnquam frigoris corpori inest, quæ multam congerere possit.

4 Ex quo febrilis caloris, non intensi, certa fit significatio.

5 A misso námque sanguine tenacior pituita magis recrudesceret, vnde febris diuturnitatis metus impenderet.

6 Qualia erunt, syrup. de hyssop. oxymel scylliticum, syr. de duabus & quinque radicibus de bizantiis, cum aquis absynth. bugloss. borrag. Vel apozemata è radicibus aperientibus, itémque enulæ campanæ, ireos, & quæ capite superiore scripta.

7 Raro in potu datur ob amarorem insignem, quo plurimùm ingrata est.

8 Tales ex origano, calamenth. centaurio minore, seminibus calidis, decoquendis, diaphœnico, electar. diacarthamo, hiera, melle anthosato, & oleis calidis, dissoluendis, instituentur.

9 In eorum simplicium decoctum igniti lapides iniiciuntur, & æger papilione vndiquaque tectus toto corpore vapores excipit.

10 Hæc antidota emendandis affectibus frigore conceptis inseruiunt. Idem præstabit mythridatij, & theriacæ vsus. Vel talis opiata præscribetur. ℞. conseruæ anthos, acor. conditi ana ℨ. 2. mythrid. ℨ. 1. puluer. aromatic. ros. descript. Gabriel. ℨ. 1. cum syrupo conseruationis citri fiat opiata, detur ad ℨ. ß.

De Quartana.

QVartanæ materia succus melancholicus, vel atrabilarius: quorum generatio apud Græcos superassatus sanguis, vel flaua bilis.

Arabes torrefacta pituitâ 1 etiam melancholiam

gigni existimant. Quartana alia primùm inuadit, alia febres alias sequitur, 2 maximè erraticas, quam κτ' μετάπτωσιν appellant, de specie in speciem facta febris mutatione. Arabes verò quartanam notham hanc faciunt, de qua sent. 29. lib. 3. Prognost.

1 Imò Græci pituitam sua consistentia crassam, ob ídque melancholici humoris naturam referentem, quartanarios circuitus efficere profitentur. Qua in sententia est Galenus lib. 2. de crisibus.

2 Harum enim humor non integrè vacuatus, exuritur, crassior fit, melancholiæ naturam induit, tandémque putrescens subiecta quartanæ materia subsistit.

In quartanam verò firmatur febris, quoties intermittit, prehendítque modū erraticum. Autumno 3 propè est, & cùm tricesimus, aut tricesimusquintus agitur annus. Febrium enim præcedentium materia non solùm putrescit magis cum tempore, sed torrefit, ac velut cinis quidã relinquitur. Quæ materia torrefacta, si aliis quidem partibus putrescit, feruet & commouetur: aliis verò non putrefit, neq; commouetur, quibus febris erronea fit. Contrà verò, si æqualiter hæc fiunt in corpore, quartana fit. Hoc genus quartanæ nothæ ætati consistenti magis familiare. Quæ verò quartana vera est, 4 declinanti ætati, hoc est, post trigesimumquintum annum.

3 Vnde aphorismus Hippocratis 25. lib. 2. Æstiuæ quartanæ magna ex parte breues, autumnales, longæ, & maximè quæ hyemem attingunt.

4 Hinc ille Hippocratis aphorismus lib. 5. *Apoplexiæ fiunt ab anno quadragesimo ad sexagesimum.* Quod intelligēdum scribit Galen. de melancholicis apoplexiis, quòd ea ætas melancholico succo coaceruando opportuna sit.

Qua ætate languescit calor, sanguis melancholicus colligitur, densatur cutis, & putrefacto sanguine melancholico quartanæ excitantur. Æstate breuiores magna ex parte, quia humor tenuior est, cutis laxior, & materia facilè discutitur. Autumnales longiores, maximè quæ hyemem attingunt. Harum materia crassior, cutis durior, externum frigus est, quod excretionem prohibet, & materiam febris intrò repellit. Nec perpetuò æstate breues, sed cùm materia tenuior, sanguis tempestiuè detrahitur, & iusta vitæ ratio obseruatur.

Aliæ febres, vitio 5 hepatis: aliæ, vitio 6 lienis: nonnullæ, vitio ventriculi. Ab hepate color albidus, subtumidus corporis habitus, vrinæ subrufæ sandarachæ colore: dextrum hypochondrium intumescit, 7 maior spirandi labor & tussis, quàm à liene. Atque hinc 8 ineuitabilis ferè hydrops. Aliquando vitio ventriculi crudus humor verè potissimùm colligitur, tam crassus & contumax, quàm atra bilis.

5 Hepar feruidius atram generat bilem, febris quartanæ suscitabulum. Idem esto iudicium de cæteris melancholicis affectibus, quorum materia sæpè vitio hepatis non minùs, quàm lienis, congeritur.

6 Qui infirmus si fuerit, impotens est sanguinis fæcem secernere: à qua retenta obstructio, putredo, febris.

7 Obstructum enim & repletum iecur magis diaphragma suo pondere premit.

8 Siquidem hepatis istius materiæ multitudine grauatinatiuus calor sanguinis author obruitur, atque adeò extinguitur: vnde στέρησις τῆς αἱματώσεως, sanguificationis priuatio.

Hinc quartanam gigni posse scribit 9 Aristoteles, id est, febrem, quæ quarto quoque die repetit. Nec id quidem repugnat Græcis, aut Arabibus Medicis. Etenim pituita quantitate pauca, sed consistentiâ multùm crassa & viscida quartanarios, aut etiam rariores, circuitus facit. Sed quæ quartana hæc est, ad epialam referri potest. In vera ac simplici quartana, quæ sæpissimè contingit, 10 initiò quidē frigus est, quod in altum penetrat, vt etiā ossa pertundere videatur, calor sequitur non ita magnus. Non desinit in vomitus biliosos, sed ferè pituitosos. Tenues 11 sunt vrinæ & aqueæ, pulsus paruus, rarus, debilis, tardus, occultus, quarto ferè die repetit. Aliquādo tardiùs Autumno, & ætati declināti familiaris, melancholicis naturis, magis etiā, si constitutio anni frigida & sicca est, vita refrigerans & siccans.

9 Scribit enim Aristoteles problemat. 19. sect. 1. pueros quartanæ obnoxios esse, forsan quia in his melancholici humoris (cuius nomine pituitosum & crassum subintellexerit cum Hippocrate, & aliis antiquis Medicis) sit exuperantia.

10 Quartana vera, quæ est ab humore melancholico, his, quæ nunc colligit, circunscribitur signis.

11 Octo primis diebus: quia tum materie crassæ nimium in venas intrat, ingentis obstructionis necessariam consecutionem afferens. Quo fit vt crassior portio nequeat in principio excolari. At longiùs progresso morbo, coloratiores & crassiores prodeunt vrinæ, natura concoquente, & obstructa liberante.

Post initia rigor fit, in declinatione sudores fluūt, Quòd si etiam lien intumuit, 12 diuturnius malū est, quàm si ab hepate ortum sit. Resistit aluus, facilior in sinistrum latus decubitus, metuitur hydrops.

Soluuntur quartanæ vrinis craſſis, aliàs albis, aliàs nigris,euntibus mẽſtruis,aut hæmorroidibus fluentibus, profluuuio ſanguinis è naribus, abſceſſu in crura. Acceſſionem 13 ferè habet viginti quatuor horarum,aliàs breuiorẽ. Quartana 14 ſalubris eſt, neminémque iugulat. Quòd tamen intelligi debet non ſimpliciter. Senes 15 enim magna ex parte interficit. Aliquando quoque viſcerum tumor eſt,defluxio in viſcera,aut aliquid tale,vnde mortis periculum eſt. Producitur ferè in tertiũ vel ſextum mẽſem, aliquando in annum, Auicennas in duodecimum annum produci ſcripſit. Nec id mirum. Nam Mecœnas 16 tota vita perpetua febre laborauit, ſupremo triennio nunquam dormiuit.

12 Et ad hydropem ferè ſemper ducit. Eſt enim lien ſanguinis depurandi officina. Vnde ſuo ſi ſuperſedeat officio, aqua in omentum affluens hydropem acceſſit. Hippocr.lib. 2.de morbis mulieb.Cæterùm difficiliùs curatur lien, ob eius calorem imbecilliorem.

13 Quinetiam quartanarum acceſſiones ita interdum inualeſcunt, vt duplicem & triplicem quartanam repræſentent,atque etiam ad continuitatẽ progredi videantur. Quod craſſiori & copioſiori materiæ acceptum ferendum eſt. Gal. lib.de typis.

14 Hippocr. ſent.4.ſect.3.lib.1. Epid.& Gal.commentar. in ſent.71.ſect.3.lib.3.Epidem.

15 Omnes enim febres in ſenibus periculo non vacant. Funeſtæ verò his ſunt maximè quartanæ, quia, vt vincantur, multo calore egent, cùm facultas cõcoctrix in ſenibus elangueat,& expultrix quoque ſit infirma.

16 Vide Plinium cap.51.lib.7.Sic Antipater Sidonius poëta omnibus annis vno die tantum natali corripiebatur febri: & eo conſumptus eſt longa ſatis iam ſenecta. Ex eodem Plinio.

Ad genus quartanarum longiores periodi referri

possunt. Hippocrates sect. tert. lib. primi Epid. quasdam 17 quintanas, hásque pessimas, facit: quæ aliàs ante tabem fiunt, aliàs tabidis superueniunt, & interficiunt. Idem septimanas longas, verùm non lethales. Præterea nonanas cæteris longiores, sed non lethales.

17 De his quid Galenus senserit, videre est comment. ad sent. 7. sect. 3. libr. 1. Epid. Vbi febris accessiones quinto quoque die, atque etiam septimo, recurrere quidem posse fatetur, sed nouas febrium species constituere negat: quòd illarum causa non alia agnoscenda sit, præter materiæ humoralis portionem, & prauam victus rationem. Vnde vel ad quotidianam, vel ad tertianam, vel ad quartanam, circuitum referantur.

Verùm Gal. in commentario hæc non Hippocratis, sed alterius esse putat: scribítque nullas se vidisse periodos vltra quartanariam. Agnoscit tamen aliquando fieri posse, vt à præcedente febre semen aliquod relinquatur, neque iusta vitæ ratio obseruetur, atque inde fieri, vt vel 7. vel 9.5. vel.6. 18 die repetat febris. Verùm non protinus quintana, sextana febris est. Quòd si in ratione vitæ nihil peccatum est, & fiant eiusmodi periodi, quintana fit febris, sextana, &c.

18 Pro maiore, aut minore humoris synatrismo, celeriore vel tardiore putredine & motu.

Paulus lib. secundo quartanæ periodos interim producit vltrà quartum Epialæ circuitus rariores aliquando, quàm quartanarij.

Rhazes & Auicennas, aliorum quoq; experientia, eiusmodi circuitus cognoscunt. Rariores etiam,

vt qui repetant decimoquinto quoque die, semel in mense, semel in anno. Existimántque hæc fieri à materia melancholica, pauca & crassissima, quam exusta crassior pituita generauit. Nec, si vltrà quartanarium, circuitus quintani, septuimani, & alij admittentur, propterea nouæ humorum species fingendæ sunt.

Curatio.

Cum quartana 19 clementer agendum est initio: neque medicamentis catharticis natura irritanda: medicamenta quoque incidentia, & (vt vocant) digerentia media sint. Nam quicunque initio non solùm catharticis, sed etiam fortiùs incidentibus, & digerentibus vtuntur, ex simplici 20 quartana duplicem omnino maiorem & difficiliorem, ex duplici triplicem, vel omnino ambas maiores, difficilioréque reddiderunt. Nonnunquam in tempestiuo vsu remediorum continua fit, quæ ægros occidit. Tempora igitur huius febris diligenter animaduertenda sunt. Neque vrina sola, sed omnia accidẽtia consideranda sunt. Paroxysmi inter se comparandi, videndúmque an grauiora, an minora accidentia superueniant. Verùm quod ad pharmaca attinet, 21 non perpetuo expectanda sunt manifesta signa coctionis. Aliquando enim multa materia est corporibus neruosis impacta, sequitúrque paralysis: cuius si qua ostenduntur signa, etiam si manifesta coctio non apparet, maioribus remediis vtendum est. Neq; leuioribus pharmacis & clysteribus interdictum est. Verùm, vt primæ venæ leuiter repurgentur, exhibebitur cassiæ fist. ℥. ß. æstate in sero caprino dissolutæ: hyeme verò in hoc decocto.

19 Non desunt, qui vehementioribus vtendum medicamentis præcipiant, quòd à leuioribus humores tantum commoueri, non educi, putẽt. At melius fuerit ad Galeni mentem totam curationem conuertere, blandiora vniuersali morbi principio exhibere, ne naturę perperam irritatæ vlla inferatur noxa, instante verò coctione valentiora. Lib. 1. de art. cur ad Glauc.

20 Validiora enim incidentia & digerentia febrilem calorem accedendo maiorem putredinem accersunt.

21 Vulgò lene catharticum, minoratiuum appellant, propinatur: cuius vsu subducta parte aliqua materiæ, reliquam natura iam leuata euincat, ex Galen. comm. ad aph. 29. libr. 2. Quale erit. ℞. cass. ʒ. 6. rhei elect. puluerati ℈. 4. vel rhei loco (si purgare valentiùs est consilium) confect. hamech. ʒ. 2. cum sacch. f. bol. Sed vtilius fuerit potionem imperare. ℞. cath. dupl. senn. & rh. ℥. 1. cum decocto conuenient, vel sero lact. vel aqu. lupul. scolop. cichor. f. potio.

℞. passul. P. 1. foliorum 22 sennæ ʒ. 1. cinamomi & seminis anisi an. ℈. ß. Fiat decoctio pro vna dosi: in qua dissolue vel cassæ, vel catholici ℥. ß. Alioqui ex iusculo galli vel capi alterato cum multa borragine, buglosso, apio hortensi, lactuca, scariola, infundimus, & cum nodulo incoquimus ʒ. 2. foliorum sennæ, & iusculum colatum sorbendum exhibemus: vel eadem folia liquidiore iure pisorum, aut cicerum rubrorum incoquimus, butyrum & modicum salis adiicimus, cinamomi etiam puluisculum, & ita damus. Eadem folia in puluerem redacta 23 pondere ʒ. 2. inspergimus decocti absynthij ℥. 3. Frequens vsus veteribus fuit epithymi. Nunc folia sennæ plurimùm vsurpantur. Iam apparentibus signis coctionis vtimur agarico, 24 pul. hieræ picræ, hieræ diacol. quibus folia sennæ trita cõmiscemus. Veteres etiam elleboro, quidam lapide armeno & lazuli,

lazuli, fortioribúsque catharticis, quæ ex cap. de melancholia repetenda sunt. Quod ad digerentia attinet, conueniunt syrupi 25 capill. ven. de lupulis, scolopendrio, adiantho, violatus, de pomis, de fumoterræ, oxymel simplex.

22 Parua nimiùm hæc sennæ dosis. Itaque poteris ad ʒ 2. vel ʒ.3. imperare.

23 Dosis hæc satis efficax, plúsque facit, quàm semuncia foliorum eorundem infusorum. Sunt qui eundem puluerem pari dosi cum vino albo assumunt, sed nimis torminosum illud est medicamen.

25 Vt sint puluer. hier. diacolocynth. ℈.4. puluer. epithy. & fol. sennæ ana ʒ.2. quæ modico melle excepta in sero caprino dissoluantur, sed huius remedij tutus non est vsus in calidiore tempestate.

25 Ex his syrupis parabuntur zulapia aquis conuenientibus additis, scolopendr. fœnic. cichor. fumar. borrag. bugloss. vel apozema instituеs hac forma. ℞. polypod. q. ʒ. radic. cappar. tamarisc. petros. & fœnic. an. ℥. 1. agrimon. scolopendriæ, aspleni (ceterach vocant seplasiarij) adianth. bugloss. lupul. fumanæ ana ʒ.1. semin. frigid. maior. & anis. ana ʒ. 1. flor. cadiacorum & genistæ ana p. 1. f. decoct. ad ℔. 1. In colatura dissol. syr. de scolopend. & de bizantiis. vel oximelitis simpl. & syr. de lupulis ana ℥. 1. f. apozema, vt decet.

Deinde etiã apparentibus signis coctionis, 26 oxymel diureticum, syrupus de bizantiis, syr. de epithmo, Saboris, oxymel scylliticum. Alioqui melicrata ex absynthio, eupatorio, chamædri, scolopendrio, radice capparis, fœniculi, petroselini, rusci. genistæ, fraxini, polypodij, tormentillæ, tamarisci, glycyrrhizæ, & similium. Aut ex his syrupos, apozemata, comparamus, feréque passul. borrag. 27 cuscutam, scariolam, cichorium, quatuor semina frigida ma-

iora,ſe.aniſi, fœniculi,carui,ſem.portulacæ,coriandri commiſcemus. Mel item paſſularum priùs deſcriptum,aliquid aceti,decoctum limacum,28 ranarum viridium,ſuccum pomorum odoriferorum,ex quo etiam ſyrupus concinnatur.

26 Hic, ſi vitium aliquod iecur obſederit,miſcentur ſyrupi de cichorio,de endiu.acetoſus.

27 Hæc præſertim adduntur,ſi atra bilis ſit vſta.

28 Remedia id genus empirica minimè vſurpanda ſunt. Ranæ autem virides ſi cui quartanæ ſunt vſui, eum à venenata ſua qualitate, qua virus quartanæ oppugnant, depromunt.

Sed in his omnibus diiudicandum: initiò enim leuiora conueniunt, vbi neque fortiter calfaciendum, neque refrigerandum eſt. Eligendáque ſunt, quæ vel temperata, vel proxima temperatis ſunt. Vſus calidorum, cum iam viget morbus, & apparent ſigna coctionis manifeſta, vt ſudores & vrinas moueant.

Quod ad 29 phlebotomiam attinet,ſi quidem corpus craſſo ſanguine abundat & redundat,ſi gracile corpus eſt,ſi 30 venæ turgidę,ſi ſuppreſſa aliqua ſolennis purgatio, vena ſecanda eſt,ſatis amplo foramine facto.

29 Satius fuerit poſt purgationem initio inſtitutam venam pertundere, quàm febris incrementum expectare, maximè verò ſi affulſerit plethora, aut ſolennis aliqua vacuatio fuerit ſuppreſſa. De temporis miſſionis ſanguinis delectu non inter omnes conuenit. Aliis placet hora paroxyſmi, qua commotus humor ſe ſequaciorem præbeat:aliis improbatur. Sedtutiùs die paroxyſmum præcedente vena ſecatur.

30 Vide ne flatu tantùm turgeant.

Atque vbi niger & crassus sanguis effluit, pro ratione virium & multitudine sanguinis deplendum est. Si tenuis & flauus, statim claudenda vena est, feréque aperitur basilica sinistri brachij, vel saluatella, siue splenica vena inter annularem & auricularem sita, si quidem 31 viribus metuimus. Atque aliquando periculi gratiâ, vt qualis sit sanguis, cognoscamus, vena inciditur.

31 Interna enim axillari pertusa maior fit præ vasis capacitate spirituum effluxio. Attamen splenicæ illius & paruarum eiusmodi venarum sectionem Gal. irridet lib. de curatione per sang. mistionem.

Suppressa purgatio suo modo incitanda est. Est & in quartana thermarum & balnei vsus. A balneis (inquit Galen. lib. 1. ad Glauc.) penitus arcendi non sunt: à quibus si omnino abstineant, solis contenti frictionibus plurimùm iuuari possunt. Galenus videtur omnino reiicere, nisi consuetudini 32 aliquid concederet. Hippocrates & Arabes, recentioréſque practici hoc modo vtuntur. Ante signa coctionis 33 dulcia quidem balnea, leuiter calfaciẽtes thermas, vt breuis mora sit, permittunt, ídque ante cibum, obstructionis metu, 34 extráque paroxysmum, vt die accessionem prçcedente. Apparentibus verò manifestis signis coctionis, fortiora balnea & stuphas permittunt, eadémque frequentiora. Quorum iusta ratio esto. Nam in quartana, per initia quidem, 35 omnis motus corporis & animi, qui quidem vehemens sit, vitandus est. Postea verò is conuenit, siue fiat 36 per pharmaca, siue 37 per potiones, & alia quæuis remedia. Debent autem & thermæ, & balnea ex dicta materia comparari: gra-

ria exempli. Chamæmelum, melilotum, anethum, herba fœniculi, posteà etiam calamenthum, melissophyllum, pulegium, stœchas, origanum: coquãtur aquâ, vnde lauacra fiant, & vapor thermarum excitetur. Iam apparentibus signis coctionis, à thermis & balneo tempestiuus vsus est theriacæ. Quartanarios (38 inquit Gal.) multos sæpè hoc ordine curaui: eo die, quí accessionem præcedit, vomitũ à cœna commoui: postridie mane cremorem absynthij exhibui, tum duabus horis ante accessionem, theriacam dedi, ídque tam fœliciter cessit, vt postea nõ redierit accessio. Hoc modo igitur ex Gal. Arabibus, & recentioribus Medicis in quartana te habebis. Vbi iam apparent signa coctionis manifesta, pridie accessionis, ex decocto sem. atriplicis vel raphani ad ℥.5. vel 6. dato, aqua, vel ptisana tepida digito immisso in gulã, penna illita oleo, 39 vomitum à cœna commouebis. Stomachum oleo absynthij inunges, somnum in noctem procurabis manè.

32 Cui tamen perpetuò parendum non est. Non enim semper inhærere iis, quibus assueuimus, sed & contraria tentare nonnunquam nos oportet. Gal. comment. ad aphor. 50. lib. 2.

33 Qualia, quæ ex aqua potabili comparata calore temperata sunt, & leuiter digerunt.

34 Quam cibi nondum cocti, & humores crudi caloris impetu ad cutim protrusi ingenerarent.

35 Quamuis enim tum temporis mitis sit febris, & intermissionis diebus ad consueta munia æger redire possit, concitatiore tamen corporis motu, aut animi contentione, verendum ne melancholia efferetur, & proinde concepto incendio febris ingrauescat.

36 Vt si in expressione ʒ. 2. aut ʒ. 3. folicul. sennæ in quantitate suff. apozematis superior, cum ʒ. 1. seminis

anis. infusorum dissolueris cathol. & syr. de scolopend. aut capill. ven. vel lupulor. ana ℥. 1. confectionis hamech ʒ. 2. vel huius loco, diacarthami, aut electarij de succo rosarum tantundem. Pridie accessionis, quo tempore se admotum natura componit, commodiùs sumetur.

37 Præparantes, roborantes, vt per electaria, condîta, &c.

38 Ex Gal. lib. de Theriaca ad Pison. cap. 26. Theriaca (inquit) exugens atram è venis & liene bilem, veluti virus quoddam, quartanis & melancholicis affectibus plurimùm confert.

39 Impuritas enim ventriculi cibo permista faciliùs vacuatur, iuxta aph. 13. lib. 4.

℞. summitatum absynthij M. ß. fiat decoctio in aqua ad ℥. 3. colatura detur, quæ modico cinamomi cõdiri potest. Ex quo duabus horis antè accessionẽ, ℞. 40 theriacæ bonæ & antiq. ʒ. 1. vel ℈. 2. dissol. in vino albo tenui ad ℥. 3. in quo calido chamædreos pugillus maduerit. Alij etiam initio paroxysmi eundem potum imperant: hócque meminisse oportet, eum diem, qui præcedit paroxysmum commodissimum esse & pharmacis, & aliis remediis.

40 Videndum diligenter, ne theriaces vsu intempestiuo, vt pote ante coctionẽ, febrem ingemines, & ex euentu fermè incurabilem reddas.

Alia quoque 41 antidota interuallis sunt danda, multò magis vbi manifesta signa coctionis apparent. Plurimus vsus theriacæ, mythridatij, aureæ alexandrinæ, Dosis à ʒ. 1. ad ʒ. 2. ex vino, decoctione chamædreos, aqua ligustici (quæ ad stomachi inflationes pręcipuè valet) cuscutę, scolopẽdrij, fumariæ, lupulorum, capill. ven. valerianæ, calamenthi & rerum similium. Probatum quoque & hoc.

41 Cuiusmodi erunt, quæ incidant, obstructa soluant, cruditates tollant, flatus discutiant, vt diatria santalum, diatrium pipereon diaspolitic. & similia.

℞. 42 cinamomi ʒ.2. piperis ʒ.1. croci, myrrhę, styracis, sagapeni, ana ʒ.ß. benzoini ʒ.3. rad. gentianæ ʒ.2. excipiantur melle. Dosis ʒ.ß. aut ℈. 2. ex aqua calida. Eadem dosis castorei, vel bituminis Iudaici. Dentur autem duabus horis ante paroxysmum. Fotus & 43 illitiones non solùm stomachi, sed & viscerum, lienis pręsertim, primùm quidem ex iis, quę remolliunt & relaxant: deinde additis, quæ flatus discutiunt & apperiunt. Conuenit oleum chamæmelinum, aneth. absynthij. Adduntur & semina apij, rutæ, cumini. Solenne fuit veteribus Medicis, obseruatum quoque recentioribus, vt præter supra dicta remedia, quæ antè paroxysmū descripta sunt, 44 spinam, scapulas, brachia quoque inungerent, imminente febre. Cui rei conueniunt oleum chamæmelinum, de cucumere agresti, oleum, in quo rosmarinus coxerit, & ea quæ in paralysi dicta sunt. Sic enim præciditur causa paralyseos, quæ aliquando quartanariis accidit, ob crassos humores neruis impactos. Deinde rigor anteuertitur. Probatum hoc linimentum.

42 Hæc vsurpari non solent: quæ si in vsum reuocentur, summa cum cautione præscribentur. Facit autem hæc mistio ad ventriculi cruditates, flatus, obstructiones, & coctionem mirificè iuuat.

43 Sæpiùs enim hîc inflatur ventriculus, intumescit ac induratur lien: quibus partibus malè affectis litubus, fomentis, emplastris, & aliis eius generis remediis succurritur.

44 Ad lenienda ſymptomata, atque imprimis horroris vehementiam. Illitæ ſiquidem oleis calidioribus hæ partes præterquam quod frigori fortiter reſiſtunt, ſudoribus ſæpè ſenſim diffluunt: vnde ſubtracta materiæ, quæ factura erat paroxyſmum, parte, vel nullus ſequitur paroxyſmus, vel certe multò minor.

℞.ſucci rutæ ℥.2.olei ſcorpionum ℥.4.vini maluatici ℥.3. feruefiant ad ſucci conſumptionem, & addito ceræ momento fiat linimentum. Aliud.

℞.cinamomi, piperis ana ʒ.2.terantur tenuiſſimè & miſceantur: & poſtquam ſpinam oleo chamæ. inunxeris, puluerem inſpergito: ſequentibus paroxyſmis idem & in ſcapulis & brachiis facito.

Poſt hæc autem, quæ fieri debent imminente paroxyſmo, molli lecto ægrum reponito, bene contegito, lateres calidos perfuſos vino tenui odorifero, & linteolis conuolutos, 45 plantis pedum, & volis manuum admoueto, vel aliter contra frigus munito.

45 Sed cum ſuccenſus fuerit calor, lateres ſubmoueto, ne pro quartana continuam inducas.

Iam vigente morbo, vrinæ & ſudores moueantur. Cui rei melicratum è calamentho, mulſâ, in qua anethum, ruta & ſimilia coxerint: 46 gaiaci decoctum conuenit.

46 Dummodo quartana mitior ſit à ſucco melancholio, non atrabilario. Decoctum dilutius erit propter febrem: vt ſi maceres in libris aquæ 10. vel 12.℔.ß. gaiaci, & ſingula coquuntur ad tertias, addit. cichorio, vel oxalido & liquiritia ad finem decoctionis. Interim diligenter conſider. an tumidum ſit dextrum hypochondrium: tunc enim gaiaci vſus non admittendus.

De vomitu ſic habeto. Qui iſagogem ſeu Medicum ſcripſit, initio paroxyſmi extrema calfacit, in

remiſſione 47 vomitum prouocat. Græci à cœna vomitum ferè imperant.

47 Melancholici potiùs per inferiora purgandi, ex Hippocrate aphor. 9. lib. 4. Sed cum in quartana vomitus imperatur, id fit non ad coniunctam febris materiam, quæ raro per vas venoſum appellatum in ventriculum recipitur, ſed ad antecedentem exigendam.

Auicennas ante cibum, poſt cibum, hora ante paroxyſmum, initio paroxyſmi. Practicis recentiores initio vomitum prouocant, & ante paroxyſmũ. Commodiſſima hora eſt commota materiâ, & facilè ſequenti. Id fit initio & remiſſione paroxyſmi: fit etiam iam cœnatis.

In clyſteribus eadem ratio ſeruari debet, quæ in pharmacis. Primùm enim ex remollitiuis vocatis, adiecto furfurum cremore, prunorum & paſſul. decocto. Poſteà verò vbi materia cœpit cōcoqui, paulò acriores clyſteres conficimus. Diſſoluimus autem initio quidem caſſiam fiſtulam. Denique etiam cum materia decoctionis epithymum, folia ſennæ incoquimus, ad ʒ. 2. vel 3. hieram picram 48 diſſoluim. ad ℥. ß. vel Galeni, quæ leuior: vel Oribaſij, quæ acrior, Cuius hæc eſt deſcriptio.

48 Sepiùs melle incorporata datur bolo, vel pilulis deglutienda: rariùs propter inſignem amarorem diſſoluitur, vt antè dictum eſt.

℞. aloës ʒ. 2. & Gran. 6. ſpicæ nardi, aſari, maſtichis, croci, xylobalſami ana Gra. 9. corticis rad. ellebori nigri ℈. ß. terantur omnia, incorporentur ex decocto pulegij, vel ſucco abſynthij, alioqui melle, vt gratiora ſint. Diſſol. autē huius picrę melle incorporatæ ʒ. 2. 3. vel ℥. ß. qua & vti licet iam progreſſo morbo ad ʒ. 1. vel ℈. 4. ſi inde formentur pilulæ.

Alioqui imperabis pul. hieræ picræ ℥.1. pul. ſennæ ℥.ß. incorporabis ex ſucco abſynthij, in quo ſemiſcriptulum corticis rad. ellebori nigri madefeceris.

Quòd ad victum attinet, conuenit initio è materia media, interuallis quoque ab initio ad vigorem rebus acribus, vt ſinapi & pipere, & ſalſamentis vti licet: quanquam & poſt vigorem tempeſtiuus vſus eſt. Similiter 49 diatriũpereon, diaſpoliticon ad ℥.2. ex ℥.3. vini vel maluatici, vel tenuis & odoriferi, ídque ante paroxyſmum. Id autem fiet commodè, vel tertio, vel quarto quoque die. Salſamentis veterum ferè caremus, neque, vt ſalſamenta Græcis & Arabibus permittantur, quibúſuis rebus ſale condîtis vtendum eſt. Non enim bubula aut ſuilla, non icthiocola ſeu molluta, 50 in ſumma iis, quæ craſſum ſanguinem gignunt, quæ nimiùm ſiccant, quæ viſcidam materiam relinquunt, vti oportet. Nam ideo ſalſamenta imperantur, quia ſal incidit, attenuat, diſcutit excrementa, ſiccat, virtutem colligit & roborat.

49 Regione & tempeſtate frigida, necnon declinante ætate. Impenſiùs enim æquo electarium iſtud calfacit.

50 Tale aliquid ſcribitur à Galeno lib.3. de loc. mal. affect. cap. de melancholia.

Vitanda ſunt, 51 quæ refrigerãt & ſiccant, niſi tẽperẽtur aliquo, quod humectet. Siccãt capillares & refrigerãt, ſcolopendriũ, & alia, quibus hîc vtimur. Sed aliis, vt ſaccharo & aqua, corrigãtur. Refrigerãtia verò & humectantia prohibet ex Græcis Aëtius.

51 Vt enim ratione febris conducant, nocent tamen, humorem melancholicum altiùs impingendo. Quartana tamẽ ab atrabilario ſi fuerit, non æquè obſunt.

Auicennas permittit iusto modo, vt scilicet, facilis sint coctionis, boni chymi, quantitate modica, & si quidem nihil metuimus, ne inde vis concoctrix ventriculi offendatur, túmque corrigéda sunt. Numerat lactucas, endiuiam, melones, persica. Melius fuerit vti persicis conditis, cerasis & eiusmodi fructibus æstiuis, 52 qui saccharo condîri solent, & ita seruari. Alioqui persica coquuntur, si recentia sunt, nec condîta. Cerasa duobus vasis conclusa cum modico vino macerantur. Saccharum inspergitur: ita prodesse possunt, nec nocent. 53 Vino quoque contra errorem multorum persica infundi possunt. Nam hoc à vino accipiunt, quod & inde frigiditate temperantur, nec facilè corrumpuntur.

52 Alioqui enim si condîti non sint hi fugaces fructus, humores facilè generant obstructionis & putredinis authores.

53 Vinum sit album & oligophorum, capillo. vent. aut vnius decocto aspleni dilutum.

Lactuca & endiuia leniter feruefiant ad acetariam parandam. Saccharum inspergatur. Probantur conseruæ violarum, rosarum & borraginis. Sed perpetuò distinctio adhibenda est, vt in vsu horum omnium remediorum rationem ineamus naturæ, materiæ, ægri, cœli, regionis & reliquorum eiusmodi.

De 1 febre ardente.

Causas habet procatarcticas quidem, res non naturales, quæ siccāt & calfaciunt immodicè.

1 Quæ hoc nomine donatur κατ' ἐξοχὴν, & passim ab Hippocrate ignis, ob insignem, quo cæteras anteït febres, ardorem, appellatur. Quanquam tamen non tantùm de vero causo, sed etiam febre qualibet vehementissima, vt

ſynocho vtráque, interdum febris ardens dicatur. Fit à bile flaua in latioribus vaſis vnà cum ſanguine efferueſcente. Gal. comment. in ſent. 73. ſect. 2. libr. 1. Epidem. Quòd ſi, vt plerúmque fit, pituita ſalſa bili commiſceatur, ardens non exquiſita erit. Ex commentar. ad ſent. 13. libr. 4. de vict. rat. in morb. acutis.

Qualis eſt vehemens ardor ſolis, liberalior potus vini fortis, longa ſitis, alimenta quæ calfaciunt & ſiccant. Plurimus labor, venus, vigilia, cæteráque eiuſmodi: ex quo venæ exhauriuntur, exſiccantur, efferueſcit ſanguis, affectio ſequitur, quæ febris ardens appellatur. Huius indicia 2 pathognomonica eadem, quæ in tertiana: ſed vehementiùs aucta, niſi quòd neque præcedit rigor particulares acceſſiones, neque ſequitur excretio: nam hæc fieri ſolent in ardore, cum 3 omnino morbus iudicatur.

2 Pathognomonica cauſi ſigna duo ſunt præcipua, ſitis inexpugnabilis, & exurens calor. Gal. comment. in ſent. 34. ſect. 3. lib. 3. Epid.

3 Tum enim iudicatio fit & morbi ſolutio, quum febre ardente laboranti ſuperuenit rigor. Ex Hippocr. aphor. 58. lib. 4.

Sitis eſt vehemẽs, faſtidiũ, 4 iactatio corporis, 5 lingua arida, ſcabra, nigra, deliriũ, 6 ventris eroſio, effuſio alui perpallida, 7 vigiliæ interim perpetuæ,

4 A tenuium humorum acrimonia corpus vndique laceſſente.

5 Ab immodico calore, & tota corporis affectione ſicca.

6 Si contigerit humores acres hîc confluere.

7 Non enim hîc vlla ἀναθυμίασις, ſeu blanda ſanguinis euaporatio exurgit, quæ ſomni conciliandi ſit potens: imò continua fit acrium vaporum cerebrum exſiccantium ad caput metaſtaſis.

interim 8 profundi somni, eleuatis vaporib. crassis, qui cerebri meatus obfarciunt. Nonnunquam fatigata virtute, vigilandi impotentia, & falsus somnus, interim nimiùm exsiccato gutture, vox clangosa & propterea mala, part. 13. lib. 1. Porrhetic. ac veluti 9 rauca, pessimum signum & lethale. Celerrimè interficit hic morbus, 10 quarto aut sexto ferè die, cùm à merabile natus est. Nam & ardor est, in quo flauæ bili crudus humor aut pituita salsa commiscentur. In hoc genere magna corporis perturbatio, capitis grauitas & dolor, conuulsio, à quibus mors. Vrinæ crassæ sunt & turbulentæ.

De ea re historiæ scriptæ sunt ab Hippocr. libris Epidem. de Polyphanto, Philini vxore, & Sileno in Epidemiis. Actuarius cap. decimoquarto libr. 1. de vrinis adolescentis meminit: qui post densum & conturbatum lotium conuulsus expirauit.

Causa huius vrinæ crudus humor & crassus, putrefactæ bilis ardore agitatus, multo præditus spiritu: vnde turbatio: à qua in caput sublatus vapor crassus & mordax, qui dolorem, grauitatem, cõuulsionem, mortem denique inferre solet. Celerrimus hic morbus, atq; periculosissimus. Initio ergo præsagium instituendum est, vt calumniam declines.

8 Non morbi ratione, sed temporis, vt austrini. Comment. ad sent. 34. sect. 3. lib. 3. Epidem.

9 Ab arteriæ inæqualitate ex siccitate contracta.

10 Quia tantum ardorem perferre natura nequit. Itaque vel breui molestam causam excutit, vel ab eadem euincitur, & triumphata fatiscit.

Si itaque omnia supradicta accidentia statim initio magna sunt, si anxietas, timor modicus, rigor

ſubinde motus, ſudor lenis in fronte & clauiculis, multa delitia ſunt, ſqualeſcit cutis, carpuntur flocci, conuelluntur veſtes, ſtragula colliguntur, frequens motus eſt digitorũ, difficiliùs ſpiratur, 11 vehemens cordis motus eſt, extrema non ita calent, aut etiam frigeſcunt, nec facilè ad calorem reuocantur, ſi diebus paribus exacerbatur, ſi tertius & quartus difficiles ſunt, ſi vrinæ tenues, nigræ, crudæ, paucæ, aluus quoque adſtricta eſt, aut deficit, quæ colliquationẽ indicãt, vel ea excrementa, quæ ab Hippocrate, lib. 2. Prognoſt. 12 lethalia deſcribuntur, ſi guttæ 13 ſanguinis naribus extillent, ſi non ſitit pro ratione, curatio tentanda non eſt, ſed prædicenda mors. 14 Hyeme ferè periculoſior ardor eſt. Eorum verò ſi nihil eſt, aut lenia omnia, vel pauca quidem, & ea quidem minùs lethalia, deſperandum non eſt: quẽadmodum & ſpes eſt ſalutis, ſi omnino adfuerint contraria.

11 Propter conceptum incendium. Extremæ verò partes vel frigent, vel minùs calent, à reuocato è circumferẽtia corporis in eiuſdem centrum & meditullium calore.

12 Qualia aquoſa, candida, crocea, ſpumantia, pinguia, glutinoſa, nigra, liuida, æruginoſa, fœtida. Iſta ſanguinis ſtillicidia Philiſci, Epaminonis & Sileni exemplo improbantur Hippocrati conſtitutione temporis tertia libr. 1. Epidem.

13 Indicio enim eſt vel virtutis extinctionem in propinquo eſſe, vel reſolutam fore facultatem appetitricem, aut mentem labefactatam collabi.

14 Non enim eſt tempori congener. Itaque oportuit cauſam concurriſſe maximam, quæ contrarietatem temporis ſuperârit. Ex comm. ad apho. 34. lib. 2.

Differt à Synocho putrida. Synochus enim pu-

trefacto fit sanguine: ardor à bile. In synocho 15 vna est, sibíque similis ab initio ad finem exacerbatio. Ardor alternis diebus exasperatur. Iudicatur ferè hæmorrhagiâ, vomitu, sudore, alui deiectione, vrinis, in summa, excretione. Genus autem excretionis his signis iudicabis. Sanguinem è naribus ostendunt aures & ceruix rubentes, cætera pallida, spontaneæ lachrymæ, caligo oculorũ. Interim cum splẽdore grauitas capitis, colli, frontis & temporum, pulsatio venarum, quæ illic sunt, pruritus narium, contensio hypochondrij sine dolore, pulsatio spinalis arteriæ, faciei rubor, vrinæ, & alui excrementa sine causa manifesta candicantia, pulsus magnus, manus tremulæ.

Est autem salutaris fluxus sanguinis, si die fiat decretorio, quod & reliquis excretionibus criticis cõmune est. Si è directo fluit, si fluit affatim, non stillat guttatim. Stillare enim pessimum, præsertim quarto, ex sect. 3. lib. 3. Epid. Verna constitutione, aut calida, temperatis corporibus, & biliosis iis, qui nondum triginta annos superant, vel etiam agentibus annum 35 magis accidit. Vomitus autem signa sunt horror inferiorum partium, frigus, pulsus durus & inæqualis, mordax capitis dolor, tenebræ obiectæ oculis, ventriculi dolor, 16 inconstantia labri inferioris, tenuis sputatio. Fit post annum trigesimum. Pueris etiam & in febribus admodum biliosis. Sudorẽ prænuntiant 17 pulsus vndosus & præmollis, rigor proprius ferè ardoribus, cum imminet crisis, suppressa alu⁹ simul & 18 vrina, suppressa vrina & modicè mota aluus. Deliria incrementi, partes calidiores & rubidiores, vapor calidus, humida

anni cōstitutione fiūt magis. Sudores calidi esse debent, & toto corpore dispergi. Aliarum excretionum nulla propria signa sunt. Sed cum superiorum signa non apparent, & crisis imminet, inferiorem excretionem prædicimus per aluum, & vrinas. Interim etiam lumbis prægrauatis, tensis & dolentibus in mulieribus, mēstruorum fit eruptio salutaris.

15 Increscens, decrescens, aut æqualis. Quo fit vt his in synochis locum non habeat ille Hippocratis aphorismus. Circa finem & initium morborum omnia sunt remissiora, in statu vehementiora.

16 Is libri inferioris tremor fit à bile interiorem ventriculi tunicam, quæ oris partibus communis est, mordicante.

17 Significat enim multam subesse materiam, quam solui in sudores oporteat.

18. Siquidem transfertur ad cutem materia vrinis cum sudoribus communis.

Curatio.

Bilis repurganda & extinguenda. Primúmque animaduertendum, vtro remedio potiùs vtendum sit, phlebotomia, an cathartico. In idea & omninò exquisita, 19 phlebotomia omittenda est. Suspecta quoque in ea, quæ ad ideam proximè accedit. In aliis si numeri phlebotomiæ consentiunt, etiam ad animi deliquium, 20 authore Galeno, sanguis detrahi potest. Nunc verò animi deliquium expectandum non est. Veteres etiam 21 purgationibus vtebantur aliis quidē fortioribus, aliis leuioribus: præferendæ 22 leuiores. Hippocrates quarto de vict. ratione in morbis acutis 23 asinino lacte cocto, Gal. etiam sero vtebatur. Mollibus clysteribus ex iis, quæ feruorem febris extinguunt, vti licet: vt paratis

è ſero lactis, è decocto violarum, maluæ, roſti porcini, & ſimilium. Saccharum potiùs, quàm mel, in his diſſolue, oleum violatum potiùs, quàm commune. Catharticum conueniens 24 caſſia eſt in ſero lactis diſſoluta, aliquando etiam infuſum 25 rhabarbarum, quæque cap. de febre tertiana dicta ſunt. Maxima pars curationis in 26 extinguenda bile conſiſtit. Extinguitur commodiſſimè victus ratione. Decumbat igitur loco ſuaui auræ expoſito. Quòd ſi locus ſine ventulo eſt, flabello vtendum eſt.

19 Quia in ea ſola bilis putret citra ſanguinis copiam.

20 Galen. cap. 4. & 5. libr. 9. Method. & commentar. ad aph. 23. lib. 1. Aphoriſm.

21 Exoletæ ſunt fortiores iſtiuſmodi veterum purgationes, & ſcammoniacæ & acriores.

22 Sequax enim humor eſt bilis, qui cartharticis cedit clementioribus. Humores tamen turgere ſi contigerit, paulò fortioribus præſtabit vti.

23 Hoc lac ſelegit Hippocrates, quod nullius ſit acrimoniæ particeps, & coctione longa flatus ſuos demiſerit, quia humidiſſimum eſt, & promptiùs aluum ſubit.

24 Præſtiterit caſſiam bolo dare ad ℥. 1. vel ʒ. 10. cum rheo puluerato, aut alio carthartico: diſſoluta enim implacida eſt.

25 In decocto ſcilicet conuenienti, vt pectorali vulgò dicto: vel tamarindor. endiuiæ, lactuc. ſcariol. & ſimil. refrigerantium, vitatis tamen adſtringentibus.

26 Plus enim qualitate, quàm quantitate, peccat.

Mollis ſit culcitra, ſtragula & linteamina tenuiſſima, minimè aſpera, & ſordida. Ideóque contra errorem vulgi 27 ſubinde commutanda ſunt.

27 Niſi tempus inſtiterit criſis, quo nihil mouendum.

Lectus

Lectus amplior ſit, vt ſubinde locum commutet æger atque vt aër, qui imbibitur, frigidus ſit: corpus reliquum 28 non ita perfletur ac refrigeretur, præſertim acceſſionis initio, & incremento. Obſcurum aërem commendat Hippocrates. Alij 29 neque obſcurum, neque lucidum. De ea re iam diſceptatum eſt cap. de phrenitide. Æſtate etiam aër cubiculi flabellis excitari ac refrigerari poteſt: aqua putealis alioqui frigidiſſima è vaſe in vas ſæpiùs transfundatur, vt etiam ſtrepitus ad aures ægri perueniat. Solum inſternatur roſis, capreolis vitiũ, lactucis, nymphea, portulaca & ſimilibus, aquâ roſarum & aceto, aqua frigida: rami quoque è ſalicibus toto cubiculo componendi ſunt, ac ſubinde commutandi. Siccati enim iam lædunt. Quòd ſi aër non admodum calidus eſt, ſed temperatus, eo contentus eſſe poteris. 30 Victus potus ſit magis, quàm cib9 31 mulſa cocta, ſed diluta, noſtro more, aqua cocta modico ſaccharo cõdita. Quæ ex hordeo potiones, ſorbitiones, alimenta comparantur, detracto cortice hordei (ad tollendã ſiccitatem, cortex enim ſiccat) cõparentur: hordeata diluta ſint. Aqua frigidá ante vigorem vſui eſſe non poteſt. Aëtius permittit, ſi quintam partem aquæ temperatæ ad aquam frigidam adiicias. Verùm potius vtêris aqua, vt priùs, cocta, & modico ſaccharo violato côdîta, vt ſit octupla aqua, ſub octuplum ſaccharum.

28 Perflatum námque corpus minùs liberè perſpirat: vnde augetur putredo & febris.

29 Sæpiùs aër deligitur ad ægri arbitrium.

30 Vt iuſculum pulli gallinacei cum herbis refrigerantibus, oxalide, portul. lact. omphacio & ſimilibus alterati & cocti: gelatina ſine cinamomo, expreſſa, deſtillata,

Atque hæc quidem humida instituuntur, quia liquidus victus magis humectat, celeriùs & faciliùs coquitur.

31 Mulsæ vsus, quamuis dilutæ, non probatur. Satius erit saccharo edulcatam aquam coctam (Hippocraticam appellant) vsurpare, cui tantillum limonum, aut granatorum succi sit immixtum.

Alioqui pane priùs eloto, abiectáq; priore aqua, aquam conficies, quam panatam vocant, eámque frigidissimam propinabis, sed maximè in vigore, & declinatione particularis accessionis, multò liberiùs. Iam apparētibus signis coctionis, pruna multa aqua cocta cibo esse possunt. Præter hæc ceratum album refrigerans Galen. ilinendum est partibus, in quibus maior feruor est, vt hypochōdriis & thoraci. Dictum autem prius ex vna parte ceræ, quatuor partibus rosacei simul liquatis, vase duplici cōparari. Atque vbi refrixerit, in aquā frigidissimam demergi debet, subigíq; vel succo lactucæ, vel sempervivi, vel eorum, quæ refrigerant simul & humectant. Si in thorace feruor est, loco rosacei, violaceū eligendum est, meliúsque fuerit olea priùs elui. Rosaceum ex aqua rosarum, violaceum ex aqua violarum quæ quia statim incalescūt, subinde commutanda sunt. Fiunt & 32 cataplasmata ex farina hordeacea, subacta succo lactucarū, cucurbitæ, cucumeris, nenupharis, polygoni, plantaginis, capreolorum vitis & similium. Folia lactucæ, ramenta cucurbitæ, aut cucumeris, manibus contrectentur, & 33 admoueantur plantis pedum.

32 Talia cataplasmata viscida non sint: alioqui incendium penitiùs intrudendo suspecta.

33 Columbos alij per medium sectos: alij Tincan piscem admouent.

Extrema 34 quoque aqua frigidiſſima immergantur, cui, ſi vis, tantillum vini commixtum ſit ad penetrationem, vel ad refringendam frigidæ vim. Contineat in ore & lingua, folia portulacæ, lactucæ, aut acetoſæ. 35 Genitalia inuoluantur linteo ſubinde inculcato in miſcella ex aqua roſarum, vino tenui & aceto. Etenim mirabiliter contra æſtum facit. Poteris os colluere aqua frigida, vel ſimplici, vel refracta quinta parte temperatæ. Veteres etiam cohleare ſucci roſarum, 36 contra æſtum ſtomachi propinabant. Verùm in vſu horum omnium frigidorum obſeruandum tempus eſt. Nam 37 initio & augmento febris non conueniunt. In 38 vigore & declinatione cum iam in ſuperficie calor diffuſus eſt, æſtum extinguunt. Alij pulmones recens mactatorum animalium, columbos, pullos, catellos, diuiſos medios, &, vt dicunt, exenteratos, raſo capiti, pectori, plantis, hypochondriis admouent, vt tepido calore, calorem igneum foras attrahant, laxatis viis fuliginem ducant, & per accidens refrigerent.

34 Si tamen criſis proximè immineat, id minimè ferendum.

35 Confert iſta pudendorum refrigeratio propter eum, qui ſibi partibus cum principibus intercedit, conſenſum.

36 Valent in hunc vſum mala aurantia, citria, limones: orbiculatim ſecantur, & ex aqua roſacea & ſaccharo ſumuntur.

37 Tum enim calor internas partes grauiter exercens frigidorum appulſu fieret intenſior.

38 Summa ſummo in vigore febris vrgente neceſſitate detondetur capillitium, & roſaceo oleo caput totum inungitur. Hûc faciũt & irrigationes ex decoctis frigidis inſtituendæ, & ſuturæ præſertim coronariæ affundendæ.

Veteres thoraci, & pectori linteolum hydrelæo calente madefactum applicabant. Alioqui lanam, quantum manu capitur, in aqua & oleo roſaceo, vel violaceo calefactis madefactam, exprimebant è ſublimi in pectus, modicum quoque ſalis & aceti adiungi poteſt: ſic enim ſudorem excitant.

Ad refrigerium quoque lactucarum tenella 39 germina, calente poſca immergantur: deinde vel ſaccaro violato conſpergantur, alioqui ex oleo & aceto comedantur. Melius oleum roſaceum, ſed priùs abluatur. Practici recẽtiores miſcella ex oleo chamæmelino, aceto albo, & aqua roſarum, hypochondria, pectus & latera, qua maximè parte feruent, inungunt, & ita dolores mitigant. Galen. 40 lini ſemine in hydrelæo cocto, & tepido admoto hypochondriis, æſtum dolorémque mitigabat, oxymelite quoque diluto vtebatur, multo maximè, vbi obſtructionis ſuſpitio. Quietos 41 eſſe oportet, quantum febris patitur.

De ſyrupis & eorum vſu iam antè dictum eſt. Familiaris eſt iulepus roſatus, 42 ſyrupus de limonibus, violarum, oxyſacchara ſimplex, ſyrupus acetoſus. Verùm ſyrupos multa aquâ cocta, vel aquâ hordei excorticati, aquis ſcabioſæ, bugloſſi & ſimilibus dilui debent.

Aëtius 43 diacodio vtitur: nunc ſyrupo de papa. de nenuph. vti licet. Aquæ conueniunt diſtillatæ è cucurbita, cucumere, melone, portulaca, roſis, violis, oxalide & ſimilibus. Sed oportet vel quarta vel ſexta parte ſacchari condiri, vt fiant iulepi. Iuſculis quoque è carnibus vitulinis, iuniorum pullorum gallinaceorum, alteratis cum herbis refrigerãtibus

æſtum temperamus. Multa verò incidunt, vt deliria, vigiliæ, ſitis, linguæ ſcabricies, animi deliquia, dolores, ſingultus, tuſſes, colliquationes, aliáque eiuſmodi, contra quæ remedia propriis capitibus dicentur.

39 Hæc conueniunt tantùm robuſto ventriculo, & iiſdem aſſueto.

40 Ex cap. 9. lib. 3. Simplic. Eodem lini ſemine vtitur Hippocr. ſent. 49. lib. 4. de rat. vict. in morb. acutis, quia molliat ſine manifeſto calore: quod in omni ſedanda phlegmone eſt maximum.

41 Nam quietis commoda ſunt multa: morbi coctio, virium cuſtodia. Ex comment. Gal. in aphor. 6. lib. 6. & ad ſent. 48. lib. 4. de ratione vict. in morb. acutis.

42 Ex his ſyrupis cum aquis ſtillatitiis diſſolutis, vel decocto herbarum refrigerantium & humectantium, fiunt zulapia, apozemata, liberandis infarctubus, bili extinguendę, humori ad euacuationem præparando dicata, bis quotidie ſumenda, vel etiam quauis ſitis hora.

43 Sine ſpeciebus appellato. Exhibetur autem dormituris duorum cochlearium menſura.

De febre 1 *putrida continua.*

OBſtruuntur pori corporis & conſtringuntur, quia vel cutis denſatur frigore, vel contrahitur immodico calore, vel rerum adſtringentium contactu, vel balneorum naturalium, vel duritie obfarciuntur, & impinguntur humorum lentore, craſſitie copia. Præcluſis itaque ſpiramentis corporis, fumoſi effluxus quotidiani excrementi retinentur: nec iam perflatur calor & ſpiritus, quos neceſſe eſt libera tranſpiratione refrigerari, vt & excrementa diffluant, & externus aër excipiatur. Commutatur ergo natiuus calor à fuligine retenta acrior fa-

ctus, & alteratur in qualitatem præter naturam. Prætereà humores corporis, qui 2 motum caloris & ſpiritus conſequi ſolent, iam non perflantur, neque liberè agitantur. Itaque & peculiarem quendam calorem præter naturam cõtrahunt, & ab alteratis calore & ſpiritu commutantur. Tria ergò iam concurrunt, quæ putredinem faciunt: impeditur tranſpiratio, calor natiuus in igneum commutatur, 3 hinc putreſcit humor.

1 Quæ fit à concepta in humoribus putredine, quæ continenter & aſſiduè cor contingit, nec priùs deſinit, quàm exhauſta fuerit putredo, & quæ eſt à putredine vindicata humoris maſſa, ad priſtinam redierit naturæ gratiam. De febris huius cauſis vide Gal. lib. 9. 10. & 11. Method. medend.

2 Calor enim, ſpiritus & ſanguis vnum ſunt ſubiecto.

3 Iuxta vulgatum illud theorema. Corpora calida humida loco calido concluſa, niſi difflentur, ſtatim putredinem acquirunt. Ex Galeno cap. 7. lib. 8. Meth. cap. 5. lib. 4. de temperam. & lib. 5. de Sanit. tuend.

Quòd ſi hæc modica ſunt, diaria fit, tantùm alteratis calore & ſpiritu, non etiam putrefacta materia. Si verò maiora ſunt, putrefit humor. Et ſi hoc quidem in venis, continua eſt: ſi extra vaſa, 4 intermittens. Naſcuntur continuæ ex inflammatione partium: intermittentes non ita. In continuis maligna putredo eſt & periculoſa: in intermittentibus non ita.

4 Citiùs enim & expeditius tota diſcutitur materia, quàm cum in vaſis eſt immerſa.

Putrefit autem aliquando 5 ſanguis, nonnunquam pituita, aliàs etiam vel flaua, vel atra bilis. Et continuæ quidem materiã ferè habent putrefactam 6 in venis primis, quæ circa hepar ſunt, 7 ſuiſq; intermittentibus materia quidem & nonnullis accidentibus, 8 non omnibus tamen, reſpondent. Hinc febris continua pituitoſa, bilioſa, melancholica: verùm an ſanguinea aliqua ſit, non ſine re dubitatum ab antiquis: de quo certant Arabes cum Græcis. Galenus id pernegat. Idem etiam Alex. Aphrodiſeus in Problematis. Quòd ſi ſanguis putreſcit, parte quidem 9 tenuiore in bilem, craſſiore in melancholiam commutatur.

5 Et cùm maximo humores teneantur commercio, omnes putredinis participes fiunt. At ei potiſſimùm putredo attribuitur, qui copia maiore & cacochymiam inuexerit, & promptiùs computruerit.

6 Quæ per ſe continuæ ſunt febres, materiam habent putrefactam non in venis quidem omnibus, ſed præcipuè in maximis, vt iecoris, pulmonis, inter alas & inguina.

7 Nominibus ſecum conuenientibus.

8 Vt rigore & horrore intermittentes, & continuæ congeneres non ſunt.

9 Et iſta ſanguinis tenuioris in bilem commutatio huic controuerſiæ attulit occaſionem. Sed vt conſtet Galeni ſententia de ſanguine in ſynocho putrente libro ſeptimo Methodi propoſita, dicunt candidiores interpretes ſanguinem tenuiorem in bilem non demutari, cum putret, ſed bilis veluti naturam referre, vt acrimoniam & motum.

Contrà Galenum Auicennas multis diſputat. Hippocrates 6. Epid. febres quaſdam ἐξερύθρους, id eſt, valde rubentes facit. Galenus in Commentario valde rubentes intelligit à ſanguine, materia in

qua calor inſenſus eſt, vnde diffunditur & calor, & rubor in corpus.

Et quo tempore, ei qui continua febre laborat, pulſus magnus, velox, æqualis, vrinæ ſanis proximæ, horror nullus aut rigor, calor mitis ac vaporoſus, ſucculentum corpus eſt, ætas ad iuuentam inclinans, vernum tempus, regio & cætera temperata ſunt, veriſimile admodum febrem eſſe ſanguineam continuam. Verùm Galenus negat eſſe putridam: alij contrà Galenum certant his argumentis. Putredo (Galeno definitore) cõmutatio eſt putreſcentis ſubſtantiæ: exempli cauſa, ſanguinis ad corruptelam. Commutatio ergo motus eſt. Huius motus terminus à quo (vt loquuntur) ſanguis eſt incorruptus: terminus ad quem, bilis flaua, aut atra, in quam, igneo calore, ſanguis degenerat. In eo igitur motu ſubſtantiæ, quæ putreſcit, hoc eſt, ſanguinis forma deletur, & 10 noua inducitur, vt iam ſanguis non ſit, qui ſanguis fuit, ſed flaua vel atra bilis. Si ergo putredo eſt motus, ſuis terminis concluditur. At verò motum eſſe hæc verba indicant incluſa definitione, putredinis commutatio, & putreſcentis iam acquiſita noua forma. Cum iam è ſanguine bilis eſt, motus ille deſinit, ergo & putredo illa deſinit. Iam verò conſtituamus ſynochon illam Galeni ſine putredine, & ex ea commutationem in febrẽ bilioſam. In eo tempore cõmutationis febris eſt, & putredo eſt. Commutatio enim putreſcentis, &c. Febris ergo putrida eſt. Quòd ſi dicas non conſequi, quæritur cùm in eo motu febris ſit, ea aut putrida, aut non putrida eſt. Nemo enim dicat non putridam. Neque enim eſt talis, qualis

fuit quæ ſanguinea non putrida dicebatur, & iam putredo cœpta eſt. Reliquum ſit, vt ſemiputridam apelles mediam inter febrem ſanguineam non putridam, & febrem, quæ fit iam mutato ſanguine in flauam bilem, vel atram. Quæritur ergo cur non voces putridam, cùm portio humorũ iam putruerit. Nec enim neceſſe eſt 11 vniuerſam materiam putruiſſe, vt febris putrida ſit. Nec in omni febre putredo per vniuerſum corpus ſparſa eſt: ſed aliquando ſola parte aliqua, vel partibus reſedit. Et in intermittẽtibus putridis exiguum eſt, quod putruit: plurima materia integra eſt.

10 Noua enim eſt generatio, in qua ortus vnius alterius interitus exiſtit.

11 Non enim potis eſſet vitam conſiſtere, putredine corpus vniuerſum obſidente.

Neque ſatis conſtitutum eſt, cur putridam bilioſam appelles iam corrupto ſanguine in flauam bilem. Nam bilis illa ex 12 ſanguine facta vel putrida eſt, vel non putrida. Si non putrida, non erit febris bilioſa putrida. Alioqui eſtate, ætatis flore, cùm ſanguinis bona pars bilis fit, putredo eſſet, corruptio videlicet ſanguinis à calore præter naturam in flauam bilem. Si putrida bilis illa eſt, vnde putruit? Nam ea ætate & æſtate, cùm ſanguis in bilem commutatus eſt, bilis putrida non eſt. Rurſus ſi putrida eſt, quæritur an bilis putrida bilis ſit, an nõ bilis? Bilem non eſſe putredinis definitio & natura motus ſecũdum ſubſtantiam, quæ 13 mutatio appellatur, ſatis oſtendunt. Nam in putredine corruptio eſt, eius commutationis finis. Si corruptio, ergo ab eſſe ad non

esse motus. Bilis ergo putrefacta, bilis non est. Iam sic collige.14 Bilis putrida bilis non est,& tamen biliosam febrem putridam denominat: ergo eodem modo sanguis corruptus in bilem, etiam si sanguis non est,febrem sanguineam putridam denominabit. Quod si in tẽpore motus febris illa putrida est, dicetur putrida sanguinea potiùs,quàm biliosa. Nã lignum,dum corrumpitur, etiamdum lignum, nec dum cinis est.Eadem ratione in aliis.

12 Bilis per assationem sanguinis facta aliquando imputris est, vt cum per inedias, labores longos, vigilias, æstatem, bilescit sanguis: aliàs putrida, vt in febribus acri calore sanguinis corruptelam inducentibus.

13 Insistit in tempore mutationis, quo nondum bilem generatam ait.

14 Consecutio non est necessaria: quia tres reliqui humores,dum corrumpuntur,speciem non mutant,quamuis aliqua qualitate à sese differant.

Deinde queritur an 15 necesse sit sanguinem, qui etiam vehementer incaluit, conuerti in bilem? Quod si necesse dicas, cur igitur in reliquis generibus febrium, quas vel pituita vel bilis commouit, sanguis non corrumpitur? Cur in inflammationibus in bilem non degenerat? At in his etiam, vbi multos dies febris exarsit,sanguis 16 plurimus, ísque integer, per nares effluit? Idem è venis integer aliquando detrahitur, & in phlegmone apostema sanguineum facit, non biliosum? Ergo corruptus in venis febrem sanguineam faciet, non biliosam.Et cum scribit Galenus in febre sanguinea sanguinem putruisse in omnibus venis, vel ergo totus putruit,vel tantùm pars.Si 17 totus putruit,non constabit vita, toto scilicet sanguine partim in bi-

lem flauã, partim in atram conuerso. Oportet enim, vt consistat vita, sanguinem reliquos humores superare: qui si non superat, sed iam nullus est, nulla quoque vita est.

15 Hoc eget distinctione. Nam vel sanguis syncerus intelligitur, vel quatuor humores complexus: ille necessariò per febrem bilescit: hic non necessariò, quòd haud ita sit facilis pituitæ & melancholiæ in bilem commutatio.

16 Sanguis enim vbique vniusmodi non est: & potest in vna tantùm parte corrumpi, & in altera esse integer.

17 Ex cap. 3. lib. 9. Meth. sanguis totus omnibus sui partibus in synocho putret, neque tamen sanguis putridus est totus, quia recipere pristinam naturæ gratiam potest, haud aliter ac vinum, cum accessit.

Si tantùm pars putruit, cur 18 non & totus putruit, cùm toti sanguini præsens sit calor, & reliqua, quæ putredinem faciunt? Deinde si pars crassior, vt vult Gal. quæ natura sua & siccior & frigidior est, magis resistere debuit putredini, putrefacta est, & in atram bilem versa, & multò magis reliquæ celeriùs putruerunt, & in aliam substantiam conuersæ sunt, vt iam nullus sit sanguis. Sunt & alia permulta, quæ Arabum sententiam confirmant. Sed in eo laborandum magis, vt fideliter curemus, quàm vt subtiliter differamus.

18 Non enim, vt dictum est, omnibus sui partibus est ad putrendum æquè aptus.

Curatio.

In febribus putridis & continuis quædam intermittentibus respondent, nisi quòd neque rigor, neque frigus præcedit.

Non ſequitur vomitus, aut ſudor, intermiſſio nulla eſt, ſed tantùm remiſſio, quarum curatio eadem in genere, quæ intermittentium eſt, 19 ſeruata ea ratione, quæ in exquiſita tertiana & ardente dicta eſt. Sunt & 20 ſynochi peculiariter appellatæ febres. Aliæ quidem homotoni, quia ab initio ad finem vna eadémque exacerbatio eſt, ac veluti tenor vnus acceſſionis: aliæ ab initio ad finem perpetuò increſcunt, & epacmaſticos appellat Hippocrates: vt paracmaſticos, quę initiò efferantur, paulatim decreſcunt, quibus materia eſt ſanguis: qui in maximis venis concluſus, inguinibus & clauiculis interceptus efferueſcit. Is autem aliquando ſuperat quantitate, aliquando craſſior eſt, nonnunquam etiam putredinem contrahit: ex quorũ diſtinctione conſiliũ vniuerſale curationis transferri debet. Fingamus ergo Dionē iuuenem, aut ea ætate, qua deſinit adoleſcentia, continua febre laborare: pulſus magnus ſit, velox & æqualis, vrinæ ſanis proximæ: horror nullus aut rigor, calor mitis ac vaporoſus, corpore bene carnoſo, tumentibus venis, ſenſu diſtentionis, rubente facie: adſint quoque cætera, quę ſanguinis generationem oſtendant: ſtatim colliges frebricitare ex obſtructione, quam efficit ſanguinis plenitudo. Itaque 21 facilè conſilium eſt. Detracto enim ſanguine tollitur plenitudo, & depleta copiâ ſanguinis liberatur obſtructio. Nihil verò reliquũ eſt, quàm vt corpus, quod per febrem alteratũ eſt, ſuæ naturæ reſtituamus. Quod quia nimiùm incaluit, refrigerandũ eſt, vt hæc duo remedia ſanguinis miſſio, & 22 tempeſtiuus frigidæ vſus, vel eorũ quę refrigerant & humectãt, exactè percurēt ſynochon.

19 Curatio ſynochi imputris hîc potiùs deſcribitur, quàm putris.

20 Hæ ſynochorum differentiæ à Galeno explicantur lib. 9. Methodi & lib. 1. de differ. febr. Ex his illæ ὁμότονος appellantur, in quibus materia ei, quæ tranſpirat, par relinquitur: ἐπακμαστικοὶ, in quibus vberior, quàm quæ diſſipatur, reſtitat: vnde & increſcentes Latinis dictæ: παρακμαστικοὶ his contrariæ, vbi plus reſoluitur, quàm ſubinde ſuccenditur.

21 Facile eſt enim indicationem a morbifica cauſa, veluti plethora, petere, ex aph. 22. lib. 2. Aph. Debet autem ſanguis quam primùm mitti ex lib. 9. Method. metu ſuffocationis & ſyncopes, niſi ſudor multus hæmorrhagiáve è naribus eius vacuationis vice fungatur.

22 Vt in vigore febris, apparentibus coctionis ſignis, nulla inflammatione in viſceribus exiſtente, nulla in ventriculo imbecillitate, nulla item obſtructione. Frigidæ loco ſyrupos imperamus, acetoſum, de limonib. de acetoſitate citri, qui conuenientibus aquis, vt roſar. acetoſæ, cich. end. borrag. bugloſſ. abundè diluuntur.

Phlebotomia authoribus Græcis Medicis ex interna dextri brachij etiam 23 ad animi deliquium eſſe debet. Quòd ſi vires, aut 24 alia repugnant, quò minus tantùm materiæ ſemel auferatur, vacuationem partiri oportet. Et in mulieribus 25 propter menſtrua, in aliis etiam propter ſuppreſſam aliquam vacuationem, ea ſeruanda ratio, quam ſæpe diximus. Repetendum quoque, vt ſi quid vel cruditatis in ventriculo & primis venis, vel ſi quid veteris ſtercoris in inteſtinis, hoc quidem clyſtere molli: cruditas verò molli pharmaco ante phlebotomiam excludatur. Aut ſi res patitur & tempus, cruditas illa frictionibus, vnctionibus, & aliis remediis concoquatur. Poſt phlebotomiam duabus aut tribus horis mulſam Græci propinabant, ex hinc horâ ptiſanæ cremorem. Nunc verò mulſæ

loco, quæ quidem ſuſpecta eſt in magno calore, aqua cocta, cui octaua pars ſacchari commixta ſit, vtendum eſt: deinde hordeato, loco cremoris ptiſanæ.

23 Præſertim ſi plethora, aut viſceris inflammatio alicuius ſubeſt. Nam per largiorem illam ſanguinis miſſionem ſtatim totius corporis habitus refrigeratur, extinguitur febris, plurimis ſubducitur aluus, aliis ſudores erumpunt, deníque ſanitas reſtituitur. Gal. comment. ad aph. 23. lib. 1.

24 Ætas, tempus, ſtomachi affectus, geſtatio vteri, & ſimilia.

25 Quæ ſi ſuppreſſa ſint, primùm plenitudo, ſi adſit, minuitur ſecta baſilica: tum verò ſaphena pertunditur ad menſes prouocandos. Attamen ſcribit Gal. lib. de curandi ratione per ſanguinis miſſionem ſectam baſilicam menſtruorum fluxum præpedire ac reuocare. Sed hoc fortaſſe intelligẽdum de miſſione ſanguinis haud exigua, quæ nihil vacuandum naturæ relinquat.

Victus in reliquum tempus inſtituendus eſt, qui refrigeret & humectet. Is autem 26 tenuis ſit, & magna ex parte in ſorbitionibus. Itaque noſtro more iuſcula conueniunt è iunioribus pullis gallinarum, vel vitulina carne molliuſcula. Alteranda verò ex acetoſa, lactuca, & portulaca. Potus, aqua hordei, ſyrupus violatus, multa aquâ cocta dilutus, iulepus violatus, oxyſacchara ſimplex, ſyrupus acetoſus, iulepus Alexandrinus, oxymel ſimplex, dilutum, vel hæc 27 oxyſacchara.

26 Nam venæ ſectione imminutus calor pleniori cibo conficiendo non eſt. Itaque Hippocr. 4. de vict. rat. in acutis inediam ſuadet.

27 Oxyſacchar vulgò paratur ex ſacchar. ℔. 1. ſucc. grana. acidor. ℥. 8. aceti ℥. 4. & ſufficienti aquæ quantitate.

℞. aquæ coctæ. ℔. 4. ſacchari ℔. 2. aceti ℔. ß. Fiat potus clarificatus pro paſtu, & hora ſitis. Verùm in

aceti & ſacchari modo id obſeruandum eſt. In mulieribus, in gracilibus corporibus, in iis quibus inteſtina facilè mordentur & raduntur, aceti vſus ſuſpectus eſt, aut certè minuendus modus. Quantò maior calor eſt, tantò minor modus debet eſſe ſacchari. Apparentibus ſignis coctionis, nullus potus melior eſt aqua frigida. Poſteà etiam vino albo tenui, aquoſo, vti licet, ex quo & ſudores & vrinæ prouocantur.

In morbo, ſi reſiſtit aluus, clyſteribus mollibus incitanda eſt. Si verò etiam craſſities humoribus accedit, incidenda & attenuanda eſt, diluto oxymelite & aliis ſæpè enumeratis. Quòd ſi materia inciſa, vrinis aut ſudoribus vacuata non eſt, leui pharmaco vti licet, manna, caſſia, rhabarbaro. Præterea videndum eſt, ne denſata cutis, obſtructa vel occluſa obſtructionem faciat, à qua & putredo, & febris. Et, ſi quidem frigore denſata eſt, calidis laxantibus vtẽdum erit, vt chamæmelino. Si denſata, adſtringentibus: & ſiccata, ad ea quæ humectant, refugiendum eſt, vt hydrelæum. Et iam apparentibus ſignis coctionis, ad balneum aquæ dulcis. Si verò occluditur cutis humorum copiâ, vacuatione opus eſt: ſi humorum craſſitie, attenuantibus vtendum eſt.

Si lentore, detergendum. Practici maximam partem curationis in refrigerantibus collocant, quæ conficiunt ex hordeato mundato, prunis damaſcenis, glycyrrhiza, quatuor ſeminibus frigidis, endiuia, ſcariola, cichorio, lactuca, roſtro porcino, acetoſa, floribus violarum, nenupharis, bugloſſi, borraginis, & aliquando aliquid aceti adiiciunt. Nonnunquam ſyrup. capillorum veneris, portulacæ,

acetoſæ, & aliis ſupradictis vtuntur: ſyrupóſque diluunt aquis vel decoctis endiuiæ, capillorum veneris, portulacæ, acetoſæ & ſimilium.

De febribus 1 *colliquantibus.*

FEbres 2 hæ peſſimæ, in quibus ſubſtantia corporis multis modis diffluit: ídque aliquando paulatim, vt in maraſmo & febribus hecticis: nonnunquam verò ſtatim initio morbi ſubſtantia corporis diſſoluitur, carnoſum genus, pingue & ſolidum. Sed aliquando quidem fit effluxus ſubſtantiæ per inſenſibilem tranſpirationem.

1 Quæ ſunt de genere continuarum, quas oleagineas appellauit Galen. comment. in ſent. 28. ſect. 1. lib. 6. Epid.

2 Talium febrium κακοήθειαν ſatis indicat colliquatio febris peſtilentis ſymptoma inſeparabile, ex commentar. in ſent. 57. ſect. 3. lib. 3. Epid. In his igitur feruentior calor aliàs humores tantùm venis contentos liquat, nonnunquam corpus vniuerſum: carnes primùm, mox ſolida membra: quibus liquatis ſquamulæ cum vrinis excernuntur ex libr. 2. Prognosticῶn.

Atque hoc quidem dupliciter: nam aliquando fit paulatim, vt in febribus, quæ maraſmodes & hecticæ nominantur: aliàs verò breuiſſimo tempore.

Huius ſigna ſunt, 3 nares acutæ, oculi concaui, collápſa tempora, & cætera in eo prognoſtico enumerata. Sed longè periculum maius eſt, ſi id derepentè fit, ardore febris & igneo calore, qui quidem ſubſtantiã corporis reſoluunt in fumos, frugi quoque ſpiritum & naturalem per poros excludunt. Minus periculũ eſt, quum ex vigilia, inſigni purgatione, inedia, rebúſque eiuſmodi colliquatio facta eſt, eáque breui tempore reparari poteſt. Ex mœſtitiâ & grauioribus animi curis idem contingit, ſed ea colliquatio non ita celeriter inſtaurari poteſt.

3 Hæc

3 Hæc facies Hippocratica vulgò dicta, quæ fit ex colliquatione substantiæ in his partibus. Describitur ab Hippocrate sent.3.lib.1. Prognost.

Propriè tum colliquans febris appellatur, in qua feruidus, malignúsque calor est, qui non solùm per insensibilem transpirationem, sed per 4 manifestam excretionẽ exoluit corpus. In hac deiectiones alui rufæ, 5 crassiusculæ, fœtidæ, aliquando pingues & viscosæ, biliosis quoque spuma insidet, quæ feruorem indicat: vrinæ similes. Aliquando etiam appetente morte tenuis sudor, syncope, & mors, à resolutione corporis totius.

4 Id scilicet quod liquatum est non modò per halitum & insensibilem transpirationem, sed per deiectiones & vrinas vacuando.

5 In omni colliquante febre deiectiones & vrinas tales simul perpetuò apparere minimè existimandum est. Sufficit enim colliquationem vno excretionis genere manifestari.

Si itaque in febre acutissima statim initio ex facie illa mortifera colliquationem intelligas, maioribus remediis omninò abstinendum est: tantúmq; procurandum est, vt effluxum illum prohibeas, & causas syncopes anteuertas. In his febribus virtus ferè languida est, quæ maiora remedia non admittit.

Atque vbi videris alui excrementa rufa, grauiter olentia, spumosa, & vires languidas, non solùm maioribus remediis abstinendum, sed etiam syrupis, mellitísq; rebus, nisi eiusmodi syrupi plurimùm diluantur. Hippocrates 6 interdicit mulsa, quæ tantùm octauam partem mellis recipit. Duo remedia annotat, ptisanæ cremorem & aquam frigidam. Vtendum erit hordeato, lactuca, in summa,

rebus, quæ refrigerant & humectant. Aquę frigidæ tempus est, cum res meliùs habere cœpit, &, excrementa magis cocta sunt: quanquam & ante hoc tempus licebit vti frigida, si quidem æger vehementer appetit, vehementer sitit, & assuetus & potui frigidæ.

6 Itaque dicebat Galenus comm. 3. in lib. de vict. ratione in morbis acut. febribus colliquantibus aduersissimam omnium esse mulsam, vt iuuantissimam potionem aquæ.

Quòd si ab ea metus est, refringi potest decima parte vel octaua sacchari communis, vel violati, vel conseruæ rosarum veteris, alioqui eadem mensura syrupi violati, de papaue. de nenuphar. de acetosa, de agresta, de limonibus & aliis eiusmodi. Præterea 7 epithemata, illitiones, & hypochōdriis & thoraci conueniunt, quæ refrigerāt, humectant, leuiter adstringunt, ex aqua rosacea, aceti momento, oleo rosaceo, santalis. Constitui debét loco aura frigida perflato. Atque aliquando etiam flabello ventulum facere oportet. Et quia aliquando acrimonia excrementorum intestina exulcerari solent, clysteribus vtendum erit, qui refrigerent, humectent, leniant, quorum compositio ex cap. de dysenteria.

7 Cordi, iecori, ventriculo admouenda. Litus autem toti plerúmque spinæ instituuntur. Epithema erit eiusmodi. ♃. aquæ rosaceæ ℥. 6. aceti ℥. 1. aut circiter: santalor. pulueratorū. ʒ. 1. f. epith. Linimentum ex oleis refrigerantibus cerato refrigerante Galen. vnguento Comitissæ parabitur.

Cibus optimus hordeatum est, quod vt magis refrigeret, ex decocto lactucarum, vel seminum frigidorum, confici potest. Accidentia hîc multa sunt, de quibus postea.

De febre 1 ἀσσώδει.

HAnc febrem cognoſces ex eo, quòd perpetuò iactantur ægri, 2 nec vllam ſeruant figuram decubitus. Omnia faſtidiunt, hypochondria contenduntur, ſitiunt, vigilant, aut in leui ſomno delirant. Materia craſſus eſt humor, alioqui acris & bilioſus, tunicis ſtomachi & ventriculi imbibitus. Quanquam & ex ardore febris aliquando etiam difficili natura ægri, vel dolore interiori, alioqui grauiore, quædam accidentia eius febris eſſe poſſunt. Hippocrates 3 diluto oxymelite vtitur: nunc & ſyrupo acetoſo, & oxyſacchara vti licet, multò magis cum & bilioſus humor eſt, & calor acrior. Cicerum quoque decocto, 4 diluto abſynthij hordeato facto ex hordeo integro. 5 Purgatio leuis eſſe debet ex rhabarbaro. Victus incîdat & refrigeret. Tenuiſſimè nutriendum eſſe præcipit Hippocrates, ſi quidem permittunt vires. Neque 6 enim ſorbitiones admittit, antequam vrinæ maturentur, & malum remittatur.

1 Ἀσσώδης, ſeu faſtidioſa febris, velut ſuperior, & quæ adhuc aliæ ſequuntur, ad ardentem febrem veniunt referendæ. Hæc autem eo donata eſt nomine, quòd irrequieta grauiter ægrum exerceat. Vide Galen. commentar. ad ſent. 47. lib. 4. de victus ratione in acutis. Idem Galen. commentar. 2. in Prorrhet. ſent. 43. dupliciter fieri monet: vno quidem modo, quum virtus à corpore opprimitur, nullámque figuram facilè ſuſtinet: altero quum os ventriculi à prauis mordetur humoribus.

2 Ob naturæ infirmitatem.

3 Ad craſſos humores incidendos & attenuandos, bilémque refrigerandam.

4 Dilutum abſynthij ſaccharo edulcari debet: quia ingratum alioqui futurum.

5 Vt.♃.expreſſionem ʒ.2.rhei elect.in decocto tamarind. ping.ſemin.frigid. & flor.cardiacor.infuſi cum ℈.1. cinam. in colatura diſſol.ſyru.viol.multar.infuſionum ℥. 1.f.potio. Vel cathol.& ſyrup.de cichor.compoſiti cum rh.ana ℥.1.diſſolues in ſero lactis ad doſin.

6 Ne auocetur natura per acceſſionem alimenti à concoctione morbificæ cauſæ. At ex aph. 9.lib. 1. Aph. videndum quid æger ferat.

Obſcuro 7 loco iaceat æger,& molli lecto.Contineat corpus,&,vt minimùm fieri poſſit, diſiiciat. Hypochondria hydrelæo foueantur, in quo ſemen lini,althææ,& ſimilia coxerint.

7 Propter ægri impatientiam. Nam ſplendore ſpiritus excitati maiorem trahunt anxietatem.

Farina hordeacea ex eodem hydrelæo ſubigatur, & cataplaſma fiat,quod hypochondriis applicetur. Peſſimum hoc genus febris eſt, in quo celeriter 8 pulſus concidunt, & occaſio præripitur maiorum remediorum.

8 Delato humore,aut vapore tetro ad ipſum cor.

De Cardiaca.

NOn minùs grauis eſt & periculoſa 1 febris cardiaca.In hac vehemens æſtus eſt, facies rubet, magnus eſt cordis ſaltus, exigua, frequénſque ſpiratio.Reſidere volunt ſimiliter pulmonariis. Dolitant in regione cordis.Inclinante morbo, 2 ſudor tenuis fit,frigidus aliquando, inſtantis mortis nuntius,ab extincta facultate vitali, ex quo ſyncope, & mors. Alioqui vapor calidus per cutem exit, quod Medicum fallit, niſi & manum adhibeat ori & naſo.Hinc enim ſpiritus frigidus,ex his mors.

1 Quæ fit æſtuante ventriculi ore cor in ſympatheiam trahente. Funeſta eſt, & breui interimit. Vnde Hippocr.

aph.65.lib.4. In febribus circa ventriculum fortis æſtus, & cordis morſus, malum.

2 A copia humorum, quos ſudor attenuârit.

Initiò detrahendus ſanguis eſt inflammationis ſubtrahendæ ergô, aër frigidus imbibēdus, flabello quoque æger ventilandus. Victus refrigerās & humectans. Epithemata ex aqua 3 violarum, nenupharis, bugloſſi & borraginis, additis ſantalis & momento croci, ſyrupo de limonibus, de acetoſa, de nenuphare, acetoſus, violatus, de papauere ex quibus ſyrupis & aquis cordialibus iulepj confici debent. Loco lucido ſtare debent, ſuaui aura perflato. Altior ſit decubitus.

3 Vt ſi ſumantur earum aquarum ℥.6. ſantalorum pulueratorum ʒ. 1. croci ℈. ß. aceti modico addito. Pannus his intingitur, & thoraci è regione cordis applicatur. Aut paratur vnguentum ex ſantali citrini ʒ. 2. flor. violar. & nymphеæ ana ʒ.1. ceræ albæ & olei roſacei q.ſ. vngatur anterior thorax.

De febre lipyria.

QVæ ſit 1 hæc, non ſatis conuenit. Galenus libel. de inæquali intemperie cap.11. in eo genere reponit, in quo propter magnitudinem internæ inflammationis & malignum humorem interna ardent, externa refrigerantur. Id quod in medij corporis inflammationibus contingit. Nam internus calor inſtar cucurbitulæ calorem externarum partium intrò attrahit. Aëtius lypyriam putat, quæ ſequitur eriſypelas ventriculi.

1 Lipyria febris epialæ abſimilis non eſt. In ea enim perfrigerantur extrema, caleſcentibus internis. Comm. in ſent. 4. lib. 2. Prognoſt.. Ac quidem tanto feruore acerbatur, vt calor ad interitum perduci videatur. Vnde ex Actuario lib. 2 ſuę methodi λειπυρία appellatur, quia in ea πῦρ λείπεται, calor deficit.

Arabes pituitam craſſam & viſcidam, aut eiuſmodi bilem collectam in primis venis, & calorem vnà cum vaporibus ſuffocantem, ne videlicet, calor diſpergatur in corpus, cauſam faciunt huius febris. Alia quoque parùm veriſimilia de hac febre prodiderunt. Lipyria Græcorum primùm quidem 2 phlebotomia, deinde refrigerantium vſu, vt lactucæ ex aceto diluto, ac iam vrgente morbo largo hauſtu frigidæ aquæ curari debet.

2 Ad reuellendam fluxionem à parte affecta, à maiore ſanguinis copia imminentem. Conueniunt & cætera, quæ reuellendi vim habent, frictiones extremarum partium, ligaturæ, cucurbitulæ. Intereà abſtinendum omni medicamento purgante, præcipuè ſi ventriculus infeſtetur, ne à cathartico in affectam partem attractio fiat. Gale.libr.13. Method.

Cataplaſmata ex hordeacea farina ſubacta cum ſucco ſemperuiui & ſimilium hypochondriis applicentur: ſubinde commutentur.

Arabes ſyrupo acetoſo, oxymelite materiam craſſam incîdunt, poſtea etiam oxymelite diuretico, ſed perpetuò incidentibus aliquid admiſcent, quod ſtomachum roboret, vt ſyrupum roſatum, de agreſta. Quod perpetuum eſt in febribus phlegmaticis, vt cum incidimus, ſtomacho etiam conſulamus. Deinde purgant.

Purgatio 3 ex aloë, hiera, rhabarbaro. Interim incîdunt, vomitum cient, clyſteres acres imperant, vtuntur attenuante victu, eo modo ſtuphis & ſudoribus vtuntur, deinde etiam antidotis, quomodo in epiala dictum eſt.

3 Nuſquam catapotia præſcripſeris, ſi lipyria comitem ſolam habeat inflammationem.

De Hectica febre.

HEctica febris ex eo appellata, quia sic 1 radices egit calor febrilis, vt iam aut nullo modo, aut ægerrimè extingui possit. Difficultas sæpè nascitur, quod vel nimis confirmata est, vel coniuncta est hecticæ febris putrida, tumor aliquis præter naturam, vt 2 inflammatio, erysipelas, vlcus etiam pulmonum.

Tenuia corpora & pauci sanguinis ferè corripit, & celeriter consumit. Febres diarias, ardentes, & biliosas sequitur, rarò per se incipit, huiúsque origo aliquando primùm 3 nascitur à thoracis partibus: sed ferè priusquã vigeat inde nata hectica, mors est.

Vita longior, & curatio facilior, si à 4 vẽtriculo, hepate, renibus, vtero, ieiuno & colo intestinis. 5 Consumit calor hic hecticus humores corporis, deinde rorem illum, qui veluti commeatus quidam, & futurum alimentum, spatiis inanibus corporis concipitur, postea etiam substantiæ pinguis carniũ, fibrarũ & solidarũ partium humiditatẽ depascitur.

Hîc tabes, marasmus, & summa ariditas corporis, vbi consummata hectica est & incurabilis.

1 Solidum enim occupat corporis habitum, & solutus perdifficilis existit. Gal. lib. 1. de different. febr.

2 Vt quotidiana, vel quartana: sed tamen ita, vt hectica & putrida diuersis sint locis.

3 Interdum etiam sequitur diarrhæam, leienteriam & dysenteriam, ex lib. 1. de differ. febr.

4 Siquidem ab earum partium affectibus cor minùs afficitur, quàm à partium thoracicarum morbis.

5 Haud aliter ac lucernæ flamma, quæ absumit primùm oleum: dein humidum proprium ellichnij: postremò ellichnium ipsum. Hinc tres nascuntur hecticæ differentiæ.

Pulſum habet durum à ſiccitate arteriæ, debilem ab infirmitate facultatis vitalis, paruum & frequentem ab intemperie cordis, niſi aliquando vrgente neceſſitate ad frequentiam & velocitatem commutetur. Quod idem contingit à cibo, quo tempore calor hecticus nõ aliter efferueſcit, quàm calx viua, ſi aquam aut aliquid tale ſuperinfundas. Calor toto corpore æqualis eſt, ex quo 6 non dolent, nec ſe febricitare intelligunt. Quãquam ſi manum admoueas, ſenties paulò pòſt accerrimum, mordacémque calorem. Quòd ſi in hectica febre calor inæqualis eſt, ſentitur dolor, febríſque ab ægro intelligitur, iudicabis, aut eryſipelas, aut phlegmonem, aut febrem denique putridam complicari. Deſperatio eſt, cum hæc hecticæ coniuncta ſunt, præſertim ſi phlegmone, aut aliquid tale in parte principe incenditur, túmque difficillima curatio eſt, 7 indicationibus inter ſe pugnantibus. Hecticis aliquando oculi cauantur, naſus acuitur, collabuntur tempora, nudantur vngues, & acuti fiunt, pedes etiam aliquando intumeſcunt, ſqualeſcit cutis, à cibo augetur calor. 8 Calor maior in volis & plantis pedum, non reuera quidem, ſed quia 9 manifeſtior illîc eſt, aut fortaſſe, quia illîc extremæ venæ ſunt, & magis nudæ, eò procliuior motus caloris illîc eſt.

6 Hæc duo ſunt ſigna febris huius propria. Cæterùm non dolent, quia iam facta eſt alteratio.

7 Quando nimirùm conſummata eſt hectica. Alia enim hecticæ, alia complicatorum cum ea affectuum remedia.

8 Quanquam tamen calor per totum corpus ſit æqualis, ſeruata interim partium analogia. Nam ex Gal. lib. de inæq. intemp. tota febris hecticæ eſſentia ad intemperiei æqualitatem eſt referenda.

9 Vel quia temperatiores ſunt manuum volæ,& propterea ad omnem mutationis ſenſum percipiendum propenſiores.

Incipientem hecticam non facilè cognoſcimus: cognitam 10 faciliùs curamus. Reliqua genera non facilè curantur, facilè cognoſcuntur.

In curatione hæc maximè obſeruanda ſunt, an ſimplex ſit febris hectica, an coniuncta ſit febris putrida, eryſipelas, inflammatio, an ſyncope frequens incidat. Hæc enim remedia hecticæ interpellant. Simplex nullo 11 maiori remedio irritari debet. Maiora remedia ſunt, 12 phlebotomia & purgatio.

Deinde vehemens tum animi, tum corporis motus ex cap.7.& ſequentib.lib.9.Method.vitādus eſt. Vnicus ſcopus eſt, vt refrigeres & humectes: ídque partim balneis, partim alimentis, tum etiam epithematibus, rebúſq; non naturalibus. Quod ab balnea attinet, exoleuit iam 13 curioſus ille apparatus veterum balneorū, nec niſi cum periculo tentari poteſt. Exoleuit etiā cōſuetudo:& ſi quid in apparatu peccatum eſt, grauius eſſe ſolet: itaq; hoc tēpore proximè lectum ægri labrum aqua plenū diſponi poteſt.

10 Nihil enim adhuc, aut parum ipſius humidi primigenij exhauſtum eſt.

11 Partes exſiccatæ cùm ſint, exſiccari ampliùs per venæ ſectionem & purgationem minimè deſiderant: imò quod abſumptum eſt, id reſarciri volunt. Itaque ſatis fuerit ſimplici in hectica febris qualitatem alterare,& corpus reficere.

12 Quando vſurpanda ſit phlebotome, docet Hippocra. ſent.29.ſect.3.lib.6.Epid.& Gal.in commentario.

13 Tria etenim parabantur balnea: primo ex aqua moderatè calida corporis meatus & ſpiracula aperiebantur & laxabantur: altero è tepida humectabatur corpus: tertio ex frigida conſtringebantur pori. Ad hæc tria comparabant labra: nos vnò contenti ſumus.

Quòd si 14 vapor balnei ægri corpore excipitur, priusquam immergatur, salubre est. Itaque linteo conuolui potest, vt duobus pluribúsve hominibus teneatur, ita vt frigidũ aërem inspiret, reliquo corpore per raritatem lintei vaporem balnei excipiat. Iam rarefactis poris corporis, ac posteaquam æger vires receperit, satísque quieuerit, aliquoties aqua tepida & temperata immergi potest. Mora sit pro ratione virium. A balneo quoq; corpus oleo inungi potest, vel communi, vel nenupharino, vel violato, de cucurbita. Cęterùm quod aliquando monuimus, & hîc quoque summopere obseruandum est, nec oleum, vel rancidum sit, vel salsum, quod vix reperias multis in locis. Vbi itaque commodum oleum defuerit, butyrum recens vel per se, 15 vel priùs ex aqua violarum loturn vsui esse potest. Subiiciebant veteres balneum è frigida: quod suspectũ esse potest, nisi & vires constent, æstas sit, consuetudo frigidi balnei, temperamentum calidum & siccum, nulla cruditas, nullus tumor, nulla plenitudo. Alimenta imperari debent, lac asinæ, 16 vel mulieris, bubulum etiam vsui esse potest. Sed eligendum lac est, probandúmque 17 notis suis. Sugatur è mãma, vel recens mulctũ bibatur. Periculum fit mensuræ lactis datis primùm ℥.2. deinde 3. vel etiam 4. Quòd si in ventriculo non corrumpitur, paulatim augeatur modus ad ℔.ß. Corrumpi intelliges partim è ructu, maximè nidoroso, partim ex pulsu, qui debilior, tardior, rarior, languidior factus est. Quòd si ructus nidorosus est, poterit aliquid aquæ incoqui cum lacte. Si acidus, momentum mellis aut sacchari misceatur. Hordeatum quoque maximè con-

uenit, vel prisana ex tritico cōparata & colata, iusculum itē pulli gallinacei, in quo hordeū mundatū & excorticatū coxerit, alteratū cū lactuca & portulaca.

14 Sic cutis aperitur, vt vis aquæ penitiùs subeat. Cæterum pridie lotionis optimum erit clysterem blandum iniicere nullo cathartico, præter cassiam adhibito. Et quia sæpè fit, vt ob coctricis imbecillitatem cruda multa excrementa congerantur, licebit toto morbi cursu clysteres iterare. Parabuntur ex refrigerantibus humectantibus, herbis, seminibus, floribus, dissolutis cassia, facchar. ol. violaceo, nenuph. & simil. Si nutrientes prætereà esse oportuerit, ex decocto capitis arietini, vel aliarum carnium iusculo, instituentur.

15 Huius loco valebit vnguentum resumptiuum.

16 Lac muliebre præstantissimum est propter naturæ familiaritatem, quâ magis nutrit: quamuis Auicennæ magis refrigeret & humectet. Caprillum autem medium est. Sed de his vide cap. 6. lib. 7. Meth.

17 Lactis laudabilis hæ sunt notæ: spissitudo moderata, color albus, odor gratus, sapor dulcis, & cum instillatum in vnguem neque tardiùs, neque citiùs diffluit.

Et quia in hecticis vis attractrix infirmior est, 18 liquidiora sunto alimenta: alioqui aceti modicum, etiam si videri possit nocere, quia deficcat, misceatut. Lactuca, portulaca ex aceto diluto, aqua etiam aliquando frigida: quanquam modus esse debet, nec adeo gelida, nec multa exhiberi debet, 19 vbi nimis extenuatum corpus est.

18 Ad faciliorem distributionem. Partes enim ob siccitatē attrahendi facultate minùs valent: vnde atrophia. Probantur aliis alimenta solidiora, quòd diutiùs nutriant, & liquidiora celeriùs expirent. Sed vt illa concedantur, vires sæpiùs effœtæ his concoquendis non sunt.

19 Nam ex lib. 10. Meth. in iis qui parum sanguinis & carnis habent, ad partes solidas aqua celeriter peruadit, nulli, quod eius vim frangat, occurrens.

Potiones frigidiusculæ, solidiora alimenta non ita frigida, sed subtepida imperētur. Epithemata ex farina hordeacea, quam subiges è succo lactucæ, oxalidis, semperuiui & similium.

Portulaca per se contusa stomacho, & hypochondriis vtiliter apponitur. Alioqui.

℞. ceræ elotæ ℥.3. olei rosati similiter loti ℔. 1. Liquefiant in vase duplici. Liquefacta refrigescant. Vbi refrixerint, ex aqua frigidissima, lactucæ succo, vel portulacæ subigantur. Fiat cerotum. Inungatur venter, hypochondria & partes, vnde primùm hectica nata est.

Alioqui linteolum subinde inculcatum, omphacio, lactucæ, intybi, semperuiui, atque eiusmodi refrigerantium succo, hypochondriis & thoraci apponemus.

Verùm in horum omnium vsu animaduertendū est, alia quidē refrigerare & humectare, alia siccare.

Humectantibus vtemur, si alui profluuium non est: tum enim siccantibus vtendum est simul, 20 & refrigerantibus.

20 Ea præcipuè, quæ adstringunt, declinanda sunt, quia respirationi obsunt. Et vt tutior sit refrigerantium vsus, oleum amygdal. dulc. vel etiam liliaceum commiscetur.

Denique quia breui tempore admota remedia incalescunt, subinde commutare oportet. Præterea partes spirales non sine noxa diutiùs perferunt refrigerantia, sed inde dyspnœa nascitur: omnia itaque temperare oportet. Olea conueniunt 21 de nenuphare, de salicibus, cucurbita, papauere, violis, rosis, cydoniis, eadem seruata distinctione in vsu siccantium & humectantium. Supra omnia aër com-

ponendus eſt: qui ſi tẽperatus, alterari non debet: ſi calidior, vt æſtate, refrigerandus eo modo, quo capite de æſtu dicemus. Hyeme iam frigidior, quo tempore leuiter alterari debet, non tam igne, maximè è prunis, quàm leui flamma, aut vapore aquæ calidæ.

21 His oleis thorax antrorſum & retrorſum illinendus. Spina quoque cerato antè præſcripto inungenda.

In ratione alimentorum conſideranda eſt virtus. Nutriemus enim pro ratione virium, lacte vaccino, à quo recens butyrum extractum ſit, 22 lacte aſinæ: aut ſi nutriendum, quàm alterandum magis, lacte muliebri. Bubulum plurimùm nutrit, ſed ratione butyri nocere poteſt.

22 Aſininum lac omni lacte humidius, & nulla acrimonia infectum. Hipp. 4. acutor.

Caprillum quoque vſui eſſe poteſt. Sugi debet, vt antè diximus, vel recentiſſimè mulctum bili. Plurimùm nutrit panis ſæpiùs lotus in aqua, deinde ex lacte recens mulcto comeditur. Plurimùm laudatur aqua hordei, in qua cancrorum caro detractis teſtaceis coxerit.

℞. hordei mundati ℥.i. cancrorum excorticatorum ℥.2. bulliãt in ℔.2. aquæ, dum diſſiliat hordeũ. Oportet ante excorticatos cancros priùs diligenter ablui, vt omnem fœditatem odoris deponant, deinde coqui. Potionum eiuſmodi cancrorum mundatorum ſingulæ vnciæ ſingulis libr. aquæ hordei incoqui debent. 23 Similia ex cap. de phthiſi repeti poſſunt. In inſtaurando hordeata, in quibus etiam

vitellus oui dissoluatur. Aliquando quoque, vt refrigeres, semen portulacæ, lactucæ & similia concoquuntur.

23 Vel hoc paretur destillatum. ℞. decoct. caponis iuuenis, armi vitul. alterator. cum lact. oxalid. bugloss. borrag. portul. scariol. seminib. frigid. maiorib. florib. violar. bugloss. nymph. ℔. 6. micam panis vnius albiss. in lacte infus. limac. præparat. & in lacte infus. ℔. ß. coxarum ranar. ℥. 3. Ponantur omnia in alembico: destillentur in diplomate, seu balneo Mariæ. Hoc destillato vtatur sæpè cum saccharo pauco. Nutriet pleniùs, si testudo adiiciatur.

Si à syncope metus est, aliquid etiam vini granatorum, margaritarũ. semen acetosæ, & alia, 42 quæ cordialia appellantur. Iuscula carnium permittuntur, sed alterari oportet hordeo mundato, concocto oleribus, quæ refrigerant & humectant, lactuca, portulaca, scariola, &c. Permittitur in potu aqua, in qua aliquid sacchari dissolutum sit. 25 Vinum granatorum similiter dulcoratum. In viribus infirmis, expressionibus, colatitiis, distillatis, instaurantibus vtendũ erit. Si à profluuio alui metus est, aqua hordei paretur ex hordeo torrefacto, similiter & hordeatum. Quibus addi possunt gummi arabicũ, milium torrefactum, & alia eiusmodi, quæ sine calore aluum supprimunt. Auenatum loco hordeati ad tempus commodum est. Etenim fluxiones alui supprimit. Sed dum symptomatibus consulimus, febris habenda ratio, & ad huius remedia tempestiuè redeundum est. Caseus recens sine sale paulò firmioribus conuenit, vt vocata gelatina minùs firmis. Vinum dilutum bene contrà syncopem facit & lapsum virium. 26 Cibus duabus horis ante balneum

imperari debet, aut paulo post balneum. In balneo non est exprimendus sudor. Madidus enim vapor satis. Summatim in vsu balnei, ad vires diligenter animaduertere oportet. Multa, quæ ad hanc febrem pertinent, ex commentariis de sanitate tuenda, Methodo medendi, Libello de marcore colliges.

24 Vt rosæ, nymphea, aurum (quod quam vim cordi conferat, peritiores viderint) vnicornis cornu, saphyr. hyacinth. smaragd. vniones, santala, terra sigillata: quæ vel in zulapiis, vel conditis, vel opiatis exhibentur.

25 Vinum item album, tenue, oligophorum, optimè dilutum: quo tamen, nisi vires reclament, abstinendum.

26 Salubre est statim ante cibum aquam hordei sumere ad partium humectationem, vt ipsum alimentum faciliùs agglutinetur. Exemplo id fit cementariorum, qui parietes priùs aqua aspergunt, quàm aut calce, aut cemento, aut gypso incrustent.

De febre ex cruditate.

FEbris 1 hæc ferè debilis, sed periculo non caret. Desperatio est, cùm vel ventriculi, vel hepatis inflammatio accesserit, in qua quantus, qualis, quo loco intus crudus humor est, considerandum. Aliquando enim, cùm sanguis vtilis plurimus sit, cruditas exigua est. Contrà rursus, nonnunquam plurima cruditas est, exiguus verò sanguis reliquus. Humor crudus aliquando frigidior est, aliquando ad coctum succum accedit propiùs. Cruditas aliquando in primis venis, nonnunquam toto corpore aceruata est. Cruditatis in ventre & primis venis signa sunt, nausea, ructus, vellicatio, ac tormenta ventris, frequens borborismus, hypochondrij tumor atque 2 inflatio.

1 De hac Gale. lib. 4. Sanitatis tuendæ, & comment. in sent.31.sect.5.lib.6.Epid.

2 Cruditas enim plurima & flatulentus spiritus in venis mesaraicis continentur.

Alimenta ferè in flatus commutantur, ob caloris ventriculi imbecillitatem. Cruditatis totius corporis signa sunt vrinæ tenues, aquosæ, leuiter tinctæ, diuulsæ, conturbatæ, nonnunquam cum 3 sedimenti asperitate, calor faciei pallidus, aut alius quàm rubens, vt liuidus & plumbeus, totius corporis moles 4 subtumida, pulsus inæqualis, obscurus, paruus. Adiicienda sunt, quæ ad coniecturam adhibentur ex anteacta vita, otium, crapula, intempestiua exercitia, immoderata venus, & alia eiusmodi, quæ cruditatis coniecturam augent. Vocatus itaque ad eum, qui cum cruditate febricitat, ad hæc omnia animaduerte: & si quidem ad hæc omnia, vt malum faciei colorem, vrinarum cruditatem, pulsuum inæqualitatem & paruitatem, accesserit etiam totius corporis grauitas, tarditas, motus mentis & sensuum hebetudo, de remediis cogitandum non est, & de morte prænunciandum: multò magis, si qua subsit inflammatio ventriculi, vel hepatis. Illîc enim & crudorum succorum plenitudo est, & vires admodum infirmæ, 5 à quibus & syncope, & mors expectanda est. Si verò omnia leuia sunt, de remediis ita statuendum.

3 Debilis enim calor & materiæ contumacia læuem esse vetant, æqualémque hypostasin.

4 A flatu, & imperfecta assimilatione.

5 Ex cap. 5. libr. de curand. ratione per sanguinis missionem.

Phlebo-

Phlebotomia in hac febre 6 nunquam imperanda,niſi color faciei leuiter rubeat, pulſus ſit mediocriter magnus & vehemens,nec ita inæqualis,vrinę quoque meliùs colorentur. Hîc enim coniicimus frugi ſanguinem ſuperiorem eſſe cruditate. Itaque aperiatur baſilica anguſto foramine, ac 7 modica quantitate ſanguis detrahatur. Exibit primum ſanguis tenuis,ſubalbidus: at ſimulatq; cœperit fluere magis rubens,vena claudatur.Neque 8 tamen perpetuò expectanda eſt ſanguinis mutatio. Sed interim dum exit ſanguis,vires è pulſu & aliis recognoſcendæ ſunt. A phlebotomia imperanda mulſa,in qua aliquid origani,hyſſopi & ſimilium coxerit: &, ſi quidẽ humor craſſior eſt, oxymelite vti oportebit.Decumbant molli lecto, aëre temperato, dormiant & vigilent vtrúnque mediocriter; victus incîdat & attenuet. Sed aduertendum in vſu mulſæ & mellitorum.Aliquando enim acrimonia 9 mollis aluus irritatur: diarrhæa ſequitur: quæ ſi perſeuerat,hominem præcipitat. Itaque ſi inde metus eſt, vel bene cocta mulſa, ptiſanæ cremore vtendum eſt.In vſu attenuantium & incidẽtium tum alimentorum, tum medicamentorum, denique omnium, quæ vel intrò ſumuntur, vel foris admouentur, vitanda ſunt omnia,quæ nimis calfaciunt.Etenim febrem augent,humores crudos cõmouent,deiiciunt vires,ſyncopen accelerãt & mortem. Hæc igitur omnia non longè à medio recedant. Frictionibus & inunctionibus opus eſt. Atq; hæc quidem omnia,
10 vt cruditas cõcoquatur. Aſpero itaq; linteo crura,brachia, ſpina deinceps ordine perfricẽtur deorſum verſus, 11 dum incaleſcant. Poſtea verò oleo

dulci,non ſalſo,non rancido, alioqui butyro recẽti cædem partes inungantur. Hyeme etiã chamæmelino,anethino & ſimilibus,quę leniter quidem calfaciunt & digerunt. Sed perpetuò ad pulſum animaduertendũ eſt: qui ſi minor,obſcurior,magis inæqualis fieri videatur,omninò viribus conſulendũ. Vinum dilutum propinandum,mica panis ex vino, hordeatum,lac amygdalarũ,omnia quidem exigua quantitate, ſed non ita magnis interuallis repetita. Alioqui ſi conſtant vires, tenuis victus conuenit,& per interualla.Leue catharticũ phlegmagogum,vbi iam apparet aliquod ſignum coctionis.Maioribus pharmacis abſtinẽdum. Intempeſtiuis enim maioribus remediis vel necantur ægri, vel in periculum coniiciũtur,vnde vix poſſint reuocari.Animaduerte ergò ad vires 12 ex pulſu,ad coctionem ex vrinis. Vrinarũ hic ferè ordo eſt. Vbi expectatur ſalus, exeunt initio crudæ & aquoſæ, poſtea ſedimentum ponunt craſſum,diuulſum & aſperũ. Conturbãtur, ſed cõturbatæ ſedimentũ ponunt,celeriùs quidem, ſi quidẽ meliùs habet coctio: tardiùs,ſi non ita bene ſedimentum. Deinde melius fit, propiùs accedens ad album,læue & æquale. 13 Melius procedẽte morbo,iam non ſedimentum, ſed ſublimamentum,vel nebula in media vrina oſtẽditur.Cum iam appetit perfecta coctio,neque ſedimentũ,neque ſublimamẽtum, ſed tantùm nebula in ſummo vrinæ attollitur:atque ita vrinæ ad naturã redeunt,ſimúlque æger ad priſtinã valetudinem.Videndum quoque,ne te fallat vrinæ conturbatio. Perturbatur vrina, vel quia calor natiuus iam cruda concoquit: vel quia extinguitur. Vtrũque diſtingues ex pulſu,

Etenim si pulsus, quàm ante, melior, coctio cœpta est. Si verò minor, obscurior, magísque inæqualis, mors in propinquo est. Suffocatur calor multitudine materiæ: deinde quia humor crassus vias intercipit, multæque obstructiones fiunt. Clysteres, vbi resistit aluus, acriusculi infundantur. Alioqui, si à viribus metus est, remittenda sunt cætera remedia ad tempus, & tantùm viribus consulendum est. Vbi omnia mediocria sunt, mediocriter temperanda omnia, ac toto decursu morbi faciei color, vrinæ commutatio, & pulsus diligentissimè consideranda sunt. Ex his omnis remediorum ratio colligitur. Et in hac febre, quæ sæpè incidit, nullum leue peccatum est. In summa clementer cum hac febre agere oportet.

6 Galen. ibidem, & libr. 4. Sanitatis tuendæ. Attamèn si subflorida & subrubea facies eluceat, quæ indicio sit sanguinem laudabilem cruditatem adhuc sua copia exuperare, inconcinnum non erit venam secare.

7 Pro periti medici arbitrio, vt ad ℥.4. scilicet vasculum vnum & dimidium.

8 Sanguinis mutatio expectatur, cum vitiatus sanguis paucus, & frugi multus: at si ille superet, minimè. Item mutatio eadem ex lib. 2. de vict. rat. in acutis expectanda in inflammationibus à secta vena non longè dissitis.

9 Vt si maior eius copia adiiciatur, aut si ęger diutiùs vtatur.

10 Materiæ parte in halitus digesta.

11 Sed enim cum artus abundè calidi videbuntur, metúsque erit, ne ex ampla frictione lassitudines sequantur, tum desistendum.

12 Virtutis vitalis præcipua in morbis ratio habenda. Arteriæ pulsu se prodit. Itaque salutis & mortis indicium securius ex pulsu, concoctionis ex vrina, petitur.

13 Tunc enim fiunt vrinæ similes sanorum, quæ sedimento carent.

DE SYMPTOMATIS FEBRIVM.

QVæ cadűt in febres, vt & alios in morbos, ſymptomata, trium ſunt generũ: aut enim actiones læſæ, aut excremẽtorum & euacuatorum exceſſus, aut affectus corporum, ſeu mutatæ exiſtunt qualitates. Primi generis ſunt, ſomnus, vigilia, delirium, capitis dolor, ſyncope, ſitis, deiecta appetentia, rigor: Secundi, fluor, obſtipatio, ſudor, vomitus, hæmorrhagia: Tertij, linguæ ſcabrities, nigredo, icterus, & cætera id genus. Leuiora ſunt interdum, & quæ medicum minùs debeant exercere: aliàs grauiora, & quibus maiore cum diligentia & ſollicitudine, quàm febribus ipſis, ſit conſulendum. Dictum quidem eſt antea de iis febrium accidentibus, quæ ipſarum generationem neceſſariò ſequuntur, nec tamen curationem immutant: nunc ea traduntur, quæ præter communem aliorum ſortem curationem ad ſeſe trahunt, quòd cauſarum vicem obtineant. De his fuſiùs Gal. lib. 12. Methodi.

De ſomno & vigilia.

S 1 Omnus in febribus alius naturalis, alius præter naturam. Maximè 2 naturalis eſt in declinationibus, tum totius morbi, tum particularis acceſſionis. Præter 3 naturam verò initiis acceſſionum,

atque vbi multus humor vitiosus aceruatus in capite. Sic enim vitium rapitur in medium corpus, laborem facit, conuulsiones, timores, & alia eiusmodi. Ideo scriptũ ab Hippocrate. In quo morbo somnus laborem facit, mortale: si verò iuuat, non mortale. Laborem facit qui præter naturam est: iuuat, qui est naturalis.

1 Somnus & vigilia, vt animalis facultatis sunt symptomata, explicantur. Naturalis somnus in febribus causas arguit moderatas & vtiles: at qui præter naturam est, contrarias, vt in lethargicis: medius est interdum, vt in temulentis, qui à naturali recedens, nondum tamen est præter naturam, qualis in pueris etiam cernitur.

2 Tunc enim somnus calorem alienum refrigerat & restinguit, & natiuum adauget.

3 Qui symptomatis ægrum auget, materiâ in intimum corpus confluente, ex commentario in aphor. 1. lib. 2.

4 Quod funestum est ex Hippocrate aphor. 67. lib. 4. *In febribus ex somnis timores, conuulsiones, malum.*

Bonus est (inquit Hippocrates apho. 2. lib. 2.) qui delirium sedat, intelligens malum, qui delirium facit. Ac rursus. Somnus atque vigilia, vtráque si modum excesserint, malum. Neque enim omninò dormire bonum, aut vigilare. Sed hæc duo temperari debent, & maximè, vbi cruditas est. Somnus enim concoquit: vigiliæ verò digerunt, fuso calore in habitum corporis, atque ita repurgatis fumosis excrementis.

Habenda quoque morborum ratio. Est enim, cum 5 non ita dormiendum est, sed quantùm vires requirunt: quod in peste dicetur. Ac febres omnes somniculosas plenas esse periculo certum est: item quæ peruigiles sunt. Vtriúsque ergò accidentis cau-

ſa inueſtiganda eſt. In febribus 6 calor, ſiccitas, dolor, ferè vigilas inferunt: hinc celeriter vires concidunt, & facies illa Hippocratica inducitur. Nares acutæ, &c. Palpebræ vix ſe attollũt, pulſus ad inſtar chordulæ extenſæ præ duritie & ſiccitate arteriæ, Huic itaque malo anacollematis, vinculis, odoribus, potionibus, maturè ſuccurrendum.

5 Ac cùm noxius fuerit ſomnus, prohibendus iis, quæ ad lethargum præſcripta ſunt, clyſteribus, frictionibus, errhinis, partium vellicationibus, clamoribus, odoratu calidorum, aut frigidorum incidentium & tenuantium.

6 A Galeno lib. 3. de cauſis pulſuum tres vigiliarum cauſæ aſſignantur, calor, ſiccitas, dolor: quibus totidem contraria ſunt remedia opponenda, refrigerantia, humectantia, anodyna. Quæ refrigerant & humectant, partim aſſumuntur, partim admouentur. Aſſumuntur ſorbitiones, vt hordeata & amygdalata è recentibus hordeo & amygdalis, additis ſeminibus frigidis lactucæ, portul. melon. cucurb. aut papau. alb. ad ʒ. 2. & hora ſomni, vel media nocte, ſi ſomni difficultas ſuadeat, exhibendæ: potiones hypnoticæ, ex decocto ſeminum portul. lactuc. capitibus papau. alb. & ſimil. in quo. diſſoluantur ſyrupi, papauerinus, nenupharinus. violac. diacodium ſine ſpeciebus. Admouenda ſunt, linimenta, frontalia, cataplaſmata lotiones partium inferiorum. Horum omnium formulæ ſubiiciuntur.

7 Græci ſub horam ſomni manus & pedes ad articulos vinculis conſtringunt, dum defatigentur. Soluunt vincula, ſubducũt lumen, imperant ſilentium. In ratione vinculorum animaduertendum, ne corpus arthriticum ſit, aut ſint vlcera ad articulos. Sic enim ad alia remedia confugiendum eſt.

7 Vt Paulus Æginета cap. 41. lib. 2. Arthriticis verò vincula aptanda non ſunt, ne fluxio aliqua in articulos imbecillos, vel iam laborantes, vi doloris conuehatur.

Anacollemata, quæ frontalia appellant, ad repellendum commoda, ex olei rosacei ℥.1. aceti ʒ.2. cum oui candido.

Aliud.

℞. olei viol. & ros. ana ℥.ß. aquæ ros. vel betonicę, ℥.2. agitentur cum oui albumine. Fortius erit, si Gr. 6. vel eò plus opij addideris, aut ʒ.2. populeonis. Sed in vsu anacollematum habenda ratio naturarum. Nam pueris, mulieribus, epilepsiæ obnoxiis, & mollioribus corporibus eiusmodi refrigerantia stuporē inferunt, 8 lædúntque memoriam in reliquam vitam. In iis verò, qui remedia sustinere possunt, innouanda sunt sæpiùs: statim enim incalescunt.

8 Quinetiam lethargum promouent, vehementiorem cerebri frigiditatem cum humiditate coniunctam inducendo.

℞. capita 3. papaueris. In pul. redacta commisce oui albumini. Bene fiet, si albumen oui ex aqua rosacea priùs agites, & despumes. Aliud.

9 ℞. olei papaueris albi ℥.1.ß. populeonis ℥ ß. albuminis ouorū ij, vt antè, despumat. ℥. 2. lactis muliebris ℥. ß. Præferunt in hoc lac muliebre, si nutrix albo colore est, & puellam nutrit. Frontale siccum.

9 Vel tale fiat cataplasma. ℞. farinæ hordei subactæ cum succo lact. & oleo rosaceo ℥.1. vnguēti popul. ℥.1. f. cataplasm. Valentius hoc erit. ℞. flor. ros. viol. & nympheæ ana P.1. sem. hyposcyami, lactucæ, papau. alb. ana ʒ.2. coquantur, terantur, addendo olei papauerini ℥.1. populei ℥. 1. Reposita inter duas telas raras portio fronti applicetur. Hūc pertinebunt linimēta, qualia ex cerato refrigerante Galeni cum oleo rosaceo agitato, ex olei viol. ol. ros. & succ. solan. ana ʒ. 6. cum popul. & aceto, ex oxyrhodino cum albumine oui & aliis id genus confici solent.

℞.quatuor sem.frigidorum ana ℥.1.sem.papau.℈.2.florum nenupharis, violarum,anethi ana P.1. fiat ex omnib. puluis, qui inuoluatur in linteo duplici: deinde persumetur cum aqua rosarum & betonicę, aut cum vino albo diluto his aquis. Aliud.

℞. nenupharis,rosarum, violarum ana P.1.corticis radicis mandragoræ ℥.1.ß.sem.papa.albi,coriandri ana ℥.1.conquassentur crassiusculè,inuoluantur, & persumentur,vt priùs.

Potiones.

℞. syrupi papaueris, de nenuphare ana ℥. 6. decoctionis lactucarum ℥. 2. Capiat horâ somni. Aliud.

℞.lactucarum P.1.dactylos tres,caput vnum papaueris.Fiat decoctio ad ℥.4.cum ℥.1.syrupi rosati fiat potus. Vel.

℞. dactylos duos cum capite papaueris, fiat decoctio ad ℥.3.In col.dissol.sacchari rosati ℥.3. Conuenit vbi distillatio in pulmones cum vigiliis: ac ferè commiscemus ea, quæ adstringunt, vbi fluxio est,vt in dysenteria.

℞. syrup. de papau.℥.1. diacodij sine speciebus ℥.1.aquæ ferratæ ℥.ß.Detur hora somni. Conuenit & syrupus rosatus,aliàs per se,aliàs cum aliis. Olfacere oportet oleum de semine lactucæ, de nenuphare, violarum, cucurbitæ, aut ex his nares inungere. Alioqui refrigerantia,vt lactuca, flores violarum,nenupharis, semen & capita papaueris, semen album hyoscyami,coquuntur aquâ: vapor auribus & naribus excipitur: spongia in his immersa & expressa subinde naribus admouetur. Conueniunt molles frictiones plantæ pedum, linteamina bene

munda, instratum cubile refrigerantibus, susurri facti, identidem infusa aquâ. Sunt qui abraso capillo humectant caput spumâ seri lactis feruefacti: melius fuerit oleo rosaceo perfundere. Alij è floribus croci, demptis staminibus, aquam distillant, eius aquæ ad ℥.4. propinant hora somni. Quidam etiam probant manus & pedes ablui ex decocto refrigerantiũ. Bonũ quoque fuerit hordeata, lac amygdalarũ dissoluere ex decocto lactucarum, capitum papaueris & similiũ, iuscula alterari cũ multa lactuca, nodulos quoque fieri, qui iusculis incoquantur, vt.

℞. quatuor sem. frigidorum maiorum, portulacæ ana ʒ.ß. fiat nodulus. Vbi verò nimiùm somniculosi sunt, exprime succum è radice fœniculi, & indes naribus, aut spongiam imbues aceto, in quo priùs concisa radix fœniculi, hyssopus, nux moschata, aut quid simile coxerit. 10

10 Nam per cæcos neruorum meatus, qui ad partes illas perreptant, vapores cerebrum irrigantes & humectãtes, somnúmque tepôre suo conciliantes efferuntur. Parabitur autem lotio ex decocto foliorum salic. lactuc. vitium, florib. nymph. viol. chamæmeli. Licebit eodem decocto, (additis tamen aliquot cephalicis, vt beton. stœchade, & similibus) caput abluere: nam vapores acres resoluendo & refrigerando somnum conciliabit. Poterit quoque sacculus institui ex rosis, violar. cortice papauer. alb. seminibus lactucæ & hyoscyami, pulueratis, ac sæpè & sæpè naribus obiici.

De siti.

Sitis fit 1 ab humido deficiente, aut calido superante. Calori aliquando coniuncta est siccitas, vt in ardoribus: aliquando humiditas, vt in hydropicis, & quum pituita salsa ventriculo inhæsit.

1 Galen. cap. 30. lib. 1. Simplic. Sic comment. 1. in lib. Hippoc. de natur. humana, sitis (inquit) fit nobis siccescẽtibus. Est autem id symptomatis genus febrium fermè omnium indiuiduum, sed maximè continuarum omnium, ardentium, atque adeò tertianarum proprium.

Nascitur autem vel ita alterato toto corpore, vel certis partibus: quales sunt gula, stomachus, ventriculus, viscera, primùm intestinum, pulmo. Sitis quędam est, quæ nullo potu expleri possit, ideóque δίψακον Græci vocant. Etenim non aliter quàm qui à dipsade serpente morsi, inexplebili siti ardent. Idque aliquando in morbo contingit, de quo cap. de profluuio vrinæ. Aliquando id contingit iis, qui veteri vino 2 indulgentiùs sese ingurgitarunt: aut vinum alioqui calidum largiùs hauserunt: vel qui marinam aquã, ducis inopiâ, diutiùs biberunt: qui deniq; salsis & medicatis alimentis, vel etiam pharmacis ipsum contraxerunt. Vbi humidũ efferuescit, biliosus succus, salsáve pituita in ventriculi tunicis imbibita est, hoc idem accidit. At verò ex contrariis causis sitis nulla est, vel quia sentiendi facultas demortua est in ventriculo. Hoc verò in febribus maximis & ardentibus exitium denunciat. Est quum adsit iusta causa sitis, non sitiant tamen, qui febricitãt: tum quia, vt modò dicebatur, extincta est sentiendi facultas ventriculi: tum quia à capite 3 humiditas defluit, atque inde irrigatis partibus, vnde sitis incendi solet, non sitiunt.

2 Vinum enim meracius & largius epotum haud aliter in ventriculo, ac mustum in dolio, dum feruet, fumos & vapores calidos emittit, à quibus sitis.

3 Iuxta Hippocratis aphorism. 54. libr. 4. Quibus plurimùm siccæ tusses leuiter irritantes in febribus arden-

tibus fiunt, non multum ſiti infeſtantur. Nam (ait Galen. in commentario) madeſcunt quodammodo loca, quæ ad aſperam arteriam ſpectant.

Vitioſa quoque ſitis eſt, cum ſcilicet alienos potus appetimus ex natura humoris vitioſi imbibiti tunicis ventriculi, qualis eſt pica circa cibos, id eſt, abſurda mulierum appetentia, quæ vterum gerunt. Hæc itaque priùs diſtinguenda ſunt, quàm de potu fideliter decernas. Neque permittendum eſt, vt diutiùs ſitiant, maximè in febribus: atque vbi ſiccitas eſt. Quin & in declinatione cogendi ſunt, vt bibant. In acceſſionis principio & augmento potus prohibendus, ne veluti in fornacibus fabrorum ſuffuſa aquâ, aut alio liquore febrilis calor vehementiùs incendatur: ſed tum ſitis fallenda eſt madefacta lingua, vel etiam conuoluta folio lactucæ, acetoſæ, aut linteolo in aqua frigida, vel oxycrato madefacto. In vigore collutionibus iam vtendum, & gargariſmis: qui vbi inclinat, & vehementer ſitiunt, largiter ac confertim bibendum, quantùm, videlicet, haurire poſſint. Sic enim fit, vt ſubito motu & contrarietate potus excitatus calor foras diſſipetur.

Somnus 4 ſitim ſedat à ſiccitate, declinationibus tempeſtiuus. Sanguinē enim intrò colligit, vnde ſiccitas temperatur. Vigilia verò ſitim lenit à calore: calorē enim foras excludit. Ideóq; quicunque merum largius hauſerunt, ac per fumos & vapores calidos ſitiunt, iis non modò frigidæ potus, ſed etiā vigilia remedio eſt. Sedandæ ſiti ardentium, & eorum, qui calido & ſicco laborant, conueniunt, quæ refrigerant & humectāt: quale eſt dilutum oxycra-

tum, id eſt, aceti modicum, eiúſque tenuis & bene puri, multæ aquæ mixtum, vt facilè bibi poſſit. Acriore enim vtendum erit, vbi pituita ſalſa eſt, aut alioqui humiditas iuncta calori, vt in hydrope.

Aqua frigida, ſi neque infirmitas viſceris, neque 5
cætera prohibent, tempeſtiuè data, efficaciſſimè ſitim extinguit, quam calor & ſiccitas faciunt. Quòd ſi ab aqua frigida noxa metuitur, quinta parte tepidæ vini aquoſi, iulepi violati, aut roſati, parte ſubdecupla ſacchari temperari poteſt.

4 Hippocr.ſect.4.lib.6.Epid.

5 Nam ſi ſit aliquis humor collectus, qui perpetuam febris afferat conſecutionem, purgatione deturbandus. Sic vomitu reiectabile, inquit Galenus, extinguitur ſitis.

Aliud.

℞.ſeminis lactucæ & cucumeris ana ℥.ß. liquiritiæ recentis & raſæ ℥.1. bulliant in 6. ℔. aquæ. Aqua refrigerata per ſe vel cum modico aceti, vt priùs, aut aliis proximè dictis, bibatur. Hordeatum mundatum & excorticatum in quadrupla aqua bibitur. Ptiſana 6 vulgaris bene cocta ex hordeo mundato, recenti, ſucculento, excorticato, & glycyrrhiza ſimiliter recenti, & raſa, vtiliſſima eſt. Sed hæc Medico animaduertenda ſunt, alioqui ſitim facit, non extinguit. Cydonia & pira humidiora, cucurbita, cucumer in rotulas conciduntur, immittuntur vaſe aqua frigida pleno, vas in puteum ita demittitur: vſus tempore aqua bibitur, cùm vehemens ardor eſt. Mel roſatum more Veterum præparatum, aut ſaccharum roſatum, ſæpiùs refuſa aquâ roſacea factum, in octupla aqua diſſoluitur.

Cydonia, pruna, extrema lactucæ ac portulacæ, capreoli vitis, ramenta cucurbitulæ & cucumeris, aqua plantag. vel rosacea macerantur, & ore continentur. Similiter & granatorum succus, syrupi violacei ℥.1. in ℥. 4. decoctionis lactucæ. Iulepus violatus, rosatus, vel ex aqua & saccharo factus, saccharo quidem communi, vel violato. Vinum granatorum, syrupus limonum & similia cum aqua hordei, decocto glycyrrhizæ & similibus propinantur. Pilulæ sunt ab Antiquis commendatæ sub lingua retinendæ.

℞. semin. cucumeris ʒ. 4. gummi tragacanthi ʒ.2. gummi dissoluatur oui albumine, semina trita cōmisceantur, 7 fiant pilulæ.

Siccentur in vmbra, paulatim deglutiantur.

Circa guttur inunctio ex oleo rosaceo cum aquis, aut succis semperuiui, solani, vmbilici veneris, lactucæ, acetosæ, portulacæ, muccagine psylij, aliquot granis caphuræ, in quibus linteolum subtile & rarum subinde madefiat, ac frequenter apponatur. Conueniunt & ea, quæ contra æstum dicta sunt cap. de Febre ardente.

6 Cum ea ptisana vulgari, vrgente siti, dissoluuntur syrupi conuenientes, acetosus simplex, de limonibus, violaceus. Vel vtere conserua rosa. recenti in cyatho aquæ agitata. Sitim enim mirificè sedat. Sed potionis exhibendæ tempus imprimis captandum. Initiis accessionum à potu arcendus æger: in declinatione ad potum inuitandus largiorem: in incremento fallenda tantùm sitis.

7 Harum pilularum vna sub lingua teneatur, & humor saliua solutus paulatim deglutiatur.

De 1 linguæ ſcabritie & nigredine, totiúſque oris.

LIngua tunica veſtitur, quam communem habet cum toto ore, palato, larynge, gula, ſtomacho, internóque ventriculo: tum etiam anguſtiſſimas venas, per quas viſceribus communicat: ita fit, vt ex colore linguæ de viſcerum, venarúmque habitu coniiciamus.

1 Quæ linguæ ſcabrities & aſperitas fit ob immodicam ſiccitatem, vt nigror ob immoderatum calorem, Galen. commentar. in ſenten. 4. libr. 4. de rat. vict. in morb. acut.

Humores enim, aut certè vapores 2 è reliquo corpore eò ſublati, vbi iam non habent, quò vltrà progrediantur, in ſpongioſa lingua conſiſtunt, & corpus linguæ afficiunt, inducunt ſcabritiē, nigredinē, fiſſuras, ſiccitatē, aliáque id genus. Eadē quoque affectio totum os, quin & aſperam arteriam & œſophagum occupat. Scriptum ab Hippocrate 4. Aphoriſ. & 6. Epide. Quibus plurimùm ſiccæ tuſſes leuiter irritantes in febribus ardentibus fiunt, nō multùm ſiti infeſtantur, neque iis lingua exuritur, Aliquādo enim tenuis humiditas in os & linguam defluit, vel frequente tuſſi è vicinis corporibus glādulofis eadem humiditas excutitur. Pars quoque in partes inferiores defluit, vnde hæc omnia humectantur, ex quo neque multa ſitis, neque exuſtio. Peſſimum ſignum eſt, vbi nigreſcit lingua, & nimis ſcabra eſt. Hîc igitur in primis 3 prohibendi fumi ſunt, qui à reliquo corpore attolluntur, coriandris præparatis, ſaccharo roſato, interceptis viis, vt po-

steà dicetur. Lingua scabra hydrelæo tepido sæpiùs fouenda est. Sed oleum dulce sit, & bene lotum aqua pura, nulla qualitate vitiosa. Alioqui tantùm aqua tepida vtendum est: in qua, si vis, pręcoxerint semina cydoniorum, althææ, maluæ. Posteaquam verò abluta lingua est, scabrities & humor qui inhæsit, satis aspero linteo, spongia, cæruleo panniculo, cochleari argenteo, vel ad id parato instrumento detergenda, abradendáque. Sæpè enim veluti nigra fuligine obducta est lingua, quæ pertinaciùs hæret, nisi abradatur. Idque ferè fit ab adusta bile, & sursum lata, vnde iis & deliria, & profluuia sanguinis ferè contingunt. Aurelianus spongia aqua tepida imbuta absterget simul, & humectat. Quòd si humectandi consilium vincit, quia siccior lingua est, lini semen, cydoniorum, althææ, maluæ, psylij, portulacæ, myxaria seu sebesten, althææ radices, aliáque eius generis, quæ humectant & emolliunt, in aqua priùs coquenda sunt, in qua molle linteolum subinde inculcabis, atque ita linguam remollies. Vbi verò scabrities vincit, atque ideò abstergēdum magis asperiore linteo, panniculo illo cœruleo, extremitate baculi alligato, vel spongia vtêris, & in præscripta aqua aliquid sacchari candi dissolues, atque vbi satis humectatum, atque repurgatum os fuerit, frigida colluendum est. Cautio ne phreniticis & delirantibus, dum os abluis, in os digitum inducas. Mordicant enim, & digitum abscindunt. Cornelius Celsus penicillo è carpto linteolo & constructo, ne dissipetur, linguam deterget, quam priùs aqua calida inculcat: deinde melle vngit, & oleo rosaceo. Mel enim purgat & deterget. Rosaceum

reprimit,& ſiccefcere non ſinit.

2 Non enim lingua colorem mutat ratione aliquorũ humorum,niſi ij aut ventriculo contineantur,aut præ vehementi calore fuſi, atque in ſpiritum verſi, in ſublime ferantur. Comment.in ſent.14.ſect.5.libr.6.Epid.

3 Quia verendum eſt, ne fumorum iſtorum in cerebrum raptus phrenitidem committat.

Alioqui butyrum recens ſæpiùs ex aqua roſacea ablues, cui deinde ſaccharum commiſcebis. Quod ſi ſola ariditas,cerato roſaceo liquidiore vtitor,Saccharum candum retentum ore humectat & deterget. Paulus Celſo ferè conſentit, & roſaceum concorporatum melli plurimùm commendat.Sumach incoquatur mulſa,hinc ſcabritiem detergebis. Pruna damaſcena & ſebeſten incocta aqua roſacea humectando conueniunt,& reprimendo, ſuccus portulacæ, eiúſque folia ac reliquæ id genus herbæ priùs enumeratæ cap.de ſiti.

Archigenes ſale Indo vtebatur: nos ſaccharo cãdo.Auicennas bacculo ruſci,aut ſalicis deterget: oleo amygdalino cum modico ſaccharo optimo humectat & deterget.Quòd ſi oleum odioſum eſt, lacte amygdalino vtendum erit. Sed aliquando profundiùs ſcabrities inhæſit: cãcrum vulgus appellat. Tum Chirurgo vti oportet, qui depreſſa linguâ inſtrumẽtum ad id conueniens profundiùs immittat atque detergeat, ex quo gargariſmis vtendum eſt. ℞. 4 aquæ hordei aut ptiſanæ bene præparatæ ℥. 4.ſacchari violati,ſacchari candi ana ℥.ß.vel.

4 Hoc gargariſmate colluendum os: vel linteo aſpero demerſo lingua infricanda:vt ſi cochleari,aut inſtrumento conuenienti abradatur,mox abluatur.

℞.hordei

℞. hordei mundati ℥.1. tragacanth.alb.ſem.cydoniorum, ſem.maluæ, liquiritiæ recentis mundatæ,ſucci eiuſdem ana ℥.ß.Fiat decoctio in aqua puriſſima ad ℔.ß.In expreſſione diſſolue penidiorum ℥.2.Fiat gargariſmus,quo tepido vtatur. Alius.

℞.ſacchari candi,tragacanth.alb.gummi arabici ana ʒ.2.ſem.pſylij , cydoniorum , portulacæ ana ʒ.ß.conſeruæ violarum ℥.ß.Vniantur omnia:deinde diſſoluta in iulepi violati quantitate ſufficienti, gargariſmum faciunt contra ſcabriciem arteriæ,totiúſque oris interioris. Collum verò, qua maximè parte venæ ſunt & arteriæ, illinatur ſubinde hoc vnguento.

℞.olei violati ſæpiùs loti in aqua violarum ℥.2. butyri recentis ſæpiùs loti ex aqua roſarũ ℥. ß. Fiat vnguentum. Vulgus vtitur 5 foliis linguæ canis, quæ collo circumponit, aliiſque herbis plurimis. Frequens quoque illi eſt aqua caprifolij & arnoglosſi,ſimiliter & omphacio aliquando vtitur. Decumbere oportet in 6 alterum latus. Supinis & ore 7 hiãtibus celeriùs lingua exareſcit. Sternutationes linguam humectant, quia violento motu è vicinis partibus humidis humiditas in os exprimitur.

5 Hæc parum iuuant ſic admota. Addit interdum vulgus animalcula millepeda vocata, quia fortaſſe ſcriptum eſt à Dioſcoride ea lita cum melle anginis remedio eſſe.

6 Nam per ſupinos decubitus vena caua & aorta arteria incaleſcunt impenſiùs:vnde nimietas caliditatis, linguæ ſiccitatis & aſperitatis parens.

7 Oris enim hiatus madorem, ſeu ſaliuoſum humorem abſumit.

De dolore capitis in febribus.

DE dolore capitis iam multa dicta sunt, quæ in hunc locum referri possunt. Peculiariter in capitis doloribus, qui cum febre per initia iuuadunt, prima aut secunda remissione 1 sanguinem mittito, si vires & cætera permittunt. Verùm priusquam de phlebotomia decernas, videndum ne dolor hic propter adstrictam aluum, aut vapores ventris, non quia 2 materia in capite est, excitetur. Hîc enim, quod ad dolorem attinet, phlebotomia necessaria non est, sed clyster sufficit: vt si post septimum diem dolor primùm inuasit, sanguis quidem detrahendus non est: sed aluus liberaliter mouenda est, vel pharmaco mediocri, vel rhabarbaro, catholicò, vel clystere acriusculo. Quòd si nec clysteri quidem, aut pharmaco concedit dolor, cucurbitula occipitio, vel ceruici defigenda est: sine vulnere quidem, si tantùm vapor est causa: cum vulnere, si qua materia capite continetur.

1 Dolor capitis febris symptoma non semper curationem ad sese trahit. Etenim in crisi, ne naturæ motus interturbetur, eo etiam infestante, nihil moliendum. Scopis tamen assentientibus si sanguis sit mittendus, interna primùm secanda, si plethora adest: sin minùs, externa: dein vena frontis. Nam posteriora capitis dolenti vena in fronte secta iuuat, aphor. 68. lib. 5. Denique ex arteria, si res postulat: quanquam ista particularium capitis venarum pertusio haud ita sit frequens, vt prima ad librum superiorem exercitatione diximus.

2 Materiæ in capite contentæ indicia ex rubentibus oculis & facie, pulsu magno in temporibus, produntur.

Veteres raso capillitio aspersionibus plurimùm

vtebantur, & ex alto infusis liquoribus in eas partes capitis, quà per suturas anteriores humor in caput descenderet. Vtebantur ferè oxyrhodino, rosaceo cum aceti modico, si quidem calidior febris, talísque aëris conditio.

Frigidiore verò corporis habitu, & hyeme, chamæmelino cū aceti quinta parte, quod propè fiet, si ʒ.2.aceti, olei ℥.1. commisceas. Sed nunc ferè anacollematis, seu frontalibus vtimur, quæ frontem & tempora comprehendant ex eadem materia. Vel.

℞. olei rosarum ℥.2. olei communis, vel chamæmelini ℥.ß. Æstate frigidis, atque vbi feruentior febris est: vbi verò mitior febris, nec cœlum feruet, modò tepidis, modò calidis vtendum est. Aliquando proximæ mixturæ succum polygoni commiscemus, nonnunquam capita papaueris in oleis elixamus æstate, & vehementiori febre: alioqui serpillum, mentham, betonicam, saluiam, anethum, peucedanum, & similia.

Perseuerante dolore cataplasmata fingenda sunt.

℞. farinæ hordei M. 2. malaxentur cum succis fœniculi, & 3 olei rosacei ana quantum sufficit. Fiat cataplasma, quod in totam frontem & tempora extendatur. Quòd autem & subinde remedia commutari, priusquam nimiùm incalescant, quódque olea nec rancida, nec grauiùs olentia, nec salsa esse oporteat, iam sæpè dictum est.

3 Efficacius erit cataplasma, si olei rosacei loco, papauerinum adieceris.

Cornelius Celsus 4 rosas in aceto macerat, fascia in eo aceto madefacta maceratas rosas inuoluit:

fronti, & temporibus apponit, ſæpè innouat: alioqui lana in eo aceto inculcata vim remedij conſeruat, quod & in aliis remediis fieri poteſt, ne celeriùs incaleſcant, ſæpiúſque commutanda ſunt.

4 Ad huius imitationem ſimilia fiunt ex lactuca recenti, portulac. ſeminibus frigidis, ſemine papaueris, floribus violar. & nympheæ, ſingulis parum contuſis, & rariore panno exceptis.

Alij pane ex pſylij & ſimilium ſucco ſubacto cataplaſmata fingunt. Nonnulli eandem micam panis cum foliis hyoſcyami conterunt, vel papaueris recentis, deinde oxyrhodino commiſcent. Abſtinendum verò aſſidua potatione, collutione immodica, luce, calore, colloquiis, ingratis odoribus & vaporoſis, clamoribus, ſtrepitu, & vehementi animi motu. Auicennas & Arabes hac irrigatione vtuntur.

℞. florum chamæmeli M. ß. furfuris, violarum, roſarum an. ℥. ß. Fiat decoctio: materia ſacculo excipiatur, qui ſubinde madefactus in decocto exprimatur, deinde fronti ac temporibus apprimatur. Neotericorum formulæ ſunt.

℞. olei roſarum ℥. ß. olei violarum & lactis mulieris ana ʒ. 2. aceti albi ʒ. 1. panniculus in ea mixtura inculcatus applicetur fronti & temporibus. Aliud.

℞. aquæ roſarum & damaſci ana ʒ. 1. aquæ nenupharis ℥. ß. miſce, ſimiliter vtere.

Vitis capreoli & folia conciſa, tela inuoluta, & impoſita dolorem ſedant, & ſomnum conciliant: ſimiliter & reliqua materia, quæ refrigerat. Viden-

dum tamen, ne nimiùm refrigeremus, ideóque & aceto, & aliis eiusmodi, sed illo maximè, interdictum est, ne quis, videlicet, solo vtatur. Nam prætérquam quòd nimiùm refrigerat, neruis etiam inimicum est. Atque iis multò magis abstinendum est in pueris, mollioribus corporibus, & cælo frigido.

Auicennas in dolore capitis à febre abstinet stipticis refrigerantibus, quia timet ne inde materia compingatur, & crassescat nimiùm. Alioqui materia exprimatur, vbi catarrhus calidus est.

Delirium in vigore febrium multos prehendit ob capitis repletionem, inquit Galen. comment. in sent. 36. sect. 3. lib. 6. Epidem. De eo maximopere sollicitum esse Medicum minimè oportet, nisi fortè metuat, ne in phrenitidem concedat, vt ferè fit calidioribus in naturis, quæ ingentiore febrium ardore exercentur. Quanquam verò sepiùs leue est symptomatis id genus, huic tamen occurrere expedit, quia mente constare bonum. Si ergo à vaporibus acrioribus sursum latis fiat, sumenda & admouenda sunt, quæ illorum ascensum prohibeant, tum quæ discutiant. Qualia multa inuenias cap. de phrenitide libro primo. Si humores in vasis calidi huic malo materiam suggerant, secanda vena. Si fæces in intestinis restitantes, enemata subdenda. Discutient materiam capite contentam catelli exenterati, & calidè appositi.

De sudore.

SVdor excretio est serosi humoris per poros corporis. Causas 1 habet, efficientem quidem calorem, materialem vel vaporem, vel humiditatem. Vapor à calore, qui humores resoluit, deinde in superficiem corporis attollit, relaxat paros: sed vapor occursu cutis resistit, atque hîc in humorem conuertitur, non aliter quàm in aëre pluuia, in ollis coquinariis humor è vapore sublato, si quid solidum opponitur. Humor verò eo modo materia est sudoribus, vt etiam vrinis. Atque vt in his aliquid etiam bilis emungitur, ita & in sudoribus tenuior bilis expurgatur. Sed venosum genus per vrinas magis, habitus corporis per sudores expurgatur. Est cum calor externus attrahit humores, liquefacit, ac resoluit, quod in balneis & vaporariis intelligitur. Aliquando etiam medicamenta quædam partium tenuitate & calore humores liquefaciunt, ac celeriter in habitum corporis penetrant, secúmque liquefactos humores rapiunt, vnde sudor. Atque interim imbecillitate caloris natiui, ac prope dissoluta naturâ diffluit sudor, ísque ferè frigidus, 2 vt in malignis febribus. Nonnunquam etiam præ copia humorum aut alimenti, sudor fit, de quo scriptum ab Hippocrate aphor. 41. lib. 4. *Sudor multus à somno factus sine causa manifesta corpus vti pluri cibo significat. Quòd si non assumenti cibum hoc accidat, scire oportet, quòd indiget euacuatione.* Et ex copia humorum perpetuus ferè sudor est in febrium generib⁹, quas typhodeis, & helodeis appellabamus.

1 His causis duabus tertiam addere licet, vt corporis præparationem, scilicet raritatem.

2 In his enim vruntur interna, & externa frigent. Frigidus etiam ſudor elicitur præ caloris imbecillitate, propter quam calfieri non potuerit copioſior materia.

In febribus ſudor eſt optimus, qui fit 3 die critico, præcedentibus ſignis coctionis, qualitate tepens, toto diffluens corpore, ſubſtantia tenui, nullo graui odore, cum pulſu bono & vndoſo, & à quo leuatur febris, ægérque incipit habere ſalubrius: cõtrà verò peſſimus eſt ei contrarius. Quòd ſi ante criſim aut acceſſionem fit, malus eſt. Etenim vi exernitur, exprimitúrque. Poſt criſim & acceſſionẽ fuſo calore, laxato corpore, natura vincente ſalutaris eſt. Qui circà ceruicem tantùm & thoracem, aut toto quidem corpore, ſed exiguus, naturam languidam, vel copia grauatam ſignificat. Deterior tum eſt, vbi in ſupernis tantùm partibus. Nam ſi tum natura infirma eſt, ſyncopem denunciat: quòd ſi etiam frigidus eſt, iam ſyncope eſt. Alioqui ſi non ita infirma natura eſt, partem, vnde effluit ſudor, grauatam copia coniicies, vel aliter affectam. Qua parte ſudor, ibi morbus, inquit Hippocrates, aph.38. lib.4. vt & hoc. Frigidi ſudores cum acuta febre mortem, cum mitiore morbi longitudinem ſignificant, ex aph.27. lib. 4. Hæc omnia in febribus diſtinguere oportet, vt intelligamus, qui ſudor bonus, quíque malus ſit, qui reprimendus, & rurſus quem excitare oporteat. Eſt & genus ſudoris incogniti antiquis, qui paucis diebus hominem reſoluit, ferè ſimilis ei ſudori, quem cardiacũ dicebamus. Vocatur autẽ 4
Anglicus, quia in Anglia anno milleſimo quadringenteſimo octuageſimo ſexto populariter graſſari cœpit, quo correpti ſtomachi & capitis æſtuoſo

dolore cruciantur, toto corpore ſudorem fœtidum effundunt, ſitiunt, intra viginti quatuor horas animo deficiunt & moriuntur. De quo iam multa ſcripta ſunt. Sed qui eo tempore vixerunt, afferunt præcipuam cauſam mortis, quòd loco ſtare nequeant ægri, pedes, manúſque ad refrigerium iactent, ac ſuppreſſo ſudore moriantur.

3 Dies criticos ſudoribus dicatos expreſſit Gal. comment. in aphor. 36. lib. 4.

4 Nonnulli ſudorem eiuſmodi ad typhodem febrem retulerunt, cùm tamen ad peſtilentem potiùs videatur referendus. In Anglia, vnde nomen obtinuit, cœpit graſſari ob regionis illius humiditatem. Idem Germanos anno 1528. infeſtauit.

Itaque cautio fuit Anglis, vt qui interdiu corriperetur, 5 ſtatim cum veſte decumberet, foueret ſudorem: qui verò noctu, ſeſe colligeret, benè cooperiret vt efflueret medicus ſudor. Potu vtatur, qui temperet ſitim, cibo ſi carere poteſt, bene eſt: ſin minùs, frugaliter vtatur: nec ſe dimoueat lecto, nec iactet membra ad refrigerium. Eſt enim lethale, vt vix centeſimus quiſque euadat: aut ſi qui euadunt, in morbum his térque relabantur, & tandem concidant. Hæc ex Chronicis Angliæ, quas ſcripſit Polydorus Virgilius.

5 Sic Ariſtoteles ſect. 1. Problemat. iubet ægros febricitantes, potiſſimùm cùm ſudores eruperint, contineri.

Sudores verò in febribus aliàs cohibere, aliàs excitare oportet. Critici, ſi quidem reſiſtunt, excitari debent: ac ferè reſiſtunt, vel quia copioſior materia eſt, vel qualitate craſſior & lentior: alioqui

externa causa est. Propterea consuetudo est, vt syrupum acetosum cum ptisana, vel aqua hordei calida imperent: alioqui ptisanam vel aquam hordei saccharo condîtam. Atque hæc calida imperentur, vt citiùs penetrent in corpus.

In summa quæcunque vim habent aperiendi, nec adeò calefaciunt, mouendis sudoribus imperari debent.

Atque vbi materia crassior est, minúsque viscida, decoctum hyssopi, thymi, pulegij & similium, vel oxymeliti, vel syrupo acetoso miscendum est.

Verùm in sudoribus etiam criticis 6 modus quidem esse debet, quemadmodum & in reliquis omnibus criticis excretionibus.

6 Critica excretio etsi sistenda non est, si tamen vberior fuerit, metu nimiæ virium exolutionis, tutò sistitur. Nonnunquam enim natura suam semel molita euacuationē seipsam continere nequit, non secus, ac qui per decliue suum cursum instituerunt.

Modum verò tibi indicabit pulsus, qui per eiusmodi excretiones vehemens & magnus. Quo igitur tempore talis permanet, nihil ab excretione tibi metuẽdum est: vbi verò cœpit imminui & languescere, sistenda hęc excretio est. Historia est apud Galenum libell. de vsu respirationis. Imperitus quidā Medicus sudantem adolescentem in balneum deduxit, & extinxit, præter modum citatis sudoribus.

In 7 syncope copia grauante, inflammationibus viscerum, principiis morborum acutorum sudores mali. Etenim naturæ imbecillitate, non robore effluunt. Ab animi quoque molestia, conuulsionibus, magnis doloribus sudores commoti cohi-

beri debent, vt etiam qui 8 resoluto corporis habitu diffluunt. In sudoribus remissis neque satis fluētibus melius est aquam guttatim cadere, quàm tenuiter & parcè corpus madefacere.

7 Aqua frigidus est sudor, naturæ infirmitatem à crudis humoribus, vt antè dictum est, arguens.

8 Habitus corporis colliquatio abit in sudores: succorum verò in venis per deiectiones, aut vrinas.

Diapasmata Græci vocant, quæ ad sudores insperguntur, vt Alipasmata, quæ inunguntur, magísque cohibendis sudoribus. Diapasmata ex materia refrigerante & adstringente, vt est rosarum siccarum puluis, terra Samia, Cimolia, creta, alumen scissile, plumbum exustum, gypsum lotum, mala punica. Hæc singula commixta, vel per se subtiliter trita corpori asperguntur, vel astringēte oleo commixta inunguntur.

Ad 9 sinistram mammam, & totum ventrem remedia adhibēda sunt, ac subinde mutanda sunt. Cęterùm vbi tumor præter naturam in hypochondriis, adstringentibus abstinere oportet, vtendúmque pane ex rosaceo subacto: Alioqui farinam volatilem ex aqua, vel rosaceo subactam hypochondriis impones. Atque remedia, quæ sudores cohibent, fugere oportet.

9 Ab his enim partibus sudores effluunt copiosiores.

Aëtius cataplasmatis refrigerantibus sinistram mammam & totum ventrem comprehēdit: smegmatibus verò aut diapasmatibus, id est, puluisculis, collum, thoracem, alas, inguina conspergit. Corpus quoque ventilandum est, atque leuandum stragulis. Possumus succo plantaginis, portulacæ & simi-

lium media corporis irrigare: vniuersum corpus ceratis ex oleo adstringente inungere.

Paulus resistentem sudorem criticum, aut remissum, fotu, quiete, calido clystere, sorbilationibus, somno denique adiuuat.

Sudores ab animi molestia, conuulsione & similibus, extremitatum ligatura, fotu extremorum, vestimentis laneis compescit.

In summa nullus sudor vi exprimendus est. Sed vbi natura eam excretionem molitur, tum quidem adiuuanda est. Certissimum indicium salutaris sudoris è pulsu colliges, qui magnus & vndosus esse debet, si quidem sudor salutaris futurus est: ac præter cætera animaduerte, quæ sudoris causa extiterit.

Si enim præter natutam est, qualis est dolor animi, molestia, conuulsio, interior inflammatio, & similia: sudor quidem resoluit corpus, non leuat: itaque cohibendus est. Contrà verò si naturæ victoria est, pulsus magnus erit & vndosus, neque tum sudor cohibendus: sed si resistit, incitandus, dum incipiat pulsus languescere. Signa prognostica, è quibus præsagias sudorem, iam antè descripta sunt cap. de febre ardente.

Sudor qui grauiter olet, putridam, corruptámque materiam ostendit. Suspectus est, qui non soluit febrem, qui non minuit symptomata, qui alio die, quàm critico, existit.

De morbo Regio.

QVibus in febribus morbus regius 1 ante diem septimum accidit, malum, inquit Hippocrates. Tum scriptum ab eodem primo de morbis popularibus, multos seruatos, quibus die

quarto morbus regius accidiſſet,& lib.de rat.victus acutorum.Morbus regius ante ſeptimum ſi 2 cum horrore,ſalus:ſi ſine horrore, mors. Quæ quia pugnare videntur, meminiſſe oportet morbũ regium ante ſeptimum ferè exitioſum, 3 niſi ſequatur excretio, qualis eſt fluor ſanguinis è naribus, alui profluuium,vrina multa,ſudor,vomitus,& ſimilia.

1 Non enim ante diem ſeptimum bilem iudicatoriè efferri potis eſt,inquit Galen.comment.in eum Hippocr.locum.Adde quod etiamſi fiat poſt ſeptimum, periculo non vacat, vt ſi ſit ab obſtructione,inflammatione,vel ſcirrho.

2 Horror enim aut rigor ſequuturam indicant excretionem.

3 Sic Hippocrates ſent.67.ſect.2.lib.1.Epid.ſeruatos multos ante diem ſeptimum commemorat,quòd alia copioſa excretio eſſet conſequuta. Nam ante ſeptem dies alij quoque ſunt critici,in quibus omnimoda fieri poteſt excretio,ſed non ſolius bilis in cutem. Hæc enim ſola depulſio ad criſim non ſufficit ante ſeptimum.

Alioqui naturæ infirmitas oſtenditur, grauis intemperies,aut obſtructio hepatis, eiuſdem inflammatio, aut ſcirrhus. Quòd ſi initio morbi natura concidit,exigua ſpes reliqua eſt.

Poſt ſeptimum diem verò, ſi quidem criticus eſt, ſalutaris eſt.

Poſt ſeptimum ſignificare ſudorem ſcripſit Hippocrates lib.de 4 Iudicationibus,

4 In febribus enim ardentibus (inquit Hippocrates lib.de Iudicationibus) ſi poſteriùs ſeptimo die regius accidat morbus,indicium eſt ſublati ſudoris, & ſolutæ febris.

Si igitur poſt ſeptimum morbus regius fit, & criticus eſt, expectanda ſalus: multò magis, ſi qua excretio critica coniuncta eſt: vnde leuetur natura,

minuatur febris,eiúsque ſymptomata.

Verùm aliquando & morbus regius fit, & ſequitur excretio, & mori contingit. Ita Hermippus in Epidemiis cùm à morbo regio abundè excreuiſſet per aluum,mortuus eſt.

Phanagoræ ſeruus tertio die auriginoſus nihil excreuit,mortuus eſt.

Heraclides & alij permulti ſexto die auriginoſi ſeruati ſunt: quibus ſequuta per veſicam purgatio, turbata aluus eſt,vel profluxit ſanguis è naribus.

Præter remedia,quæ proprio capite de morbo regio deſcripta ſunt, conueniunt, balnea dulcia,vnctiones ex oleo chamæmelino,anethino, irino, aut cui roſmarinus incoctus ſit.

Potiones,quæ aperiant, rarefaciant, moueant ſudores,quæque partim capite de variolis, partim capite de ſudoribus deſcripta reperiuntur. Atque vbi extincta febris eſt, liberior vſus eſt aperientium. Oculis conueniunt fotus ex qua tepida,in qua ſummitas fœniculi,flores chamæmeli, anethi, roſmarini efferbuerint.Atque eadem aqua,& facies,& corpus vniuerſum ablui poteſt.

Oxyſacchara, Granatorum ſuccus cum modico melle albo,vel ſaccharo oculis inungitur. Errhina imperantur.

Ablutio faciei ex aceto albo tepido. Errhinotum vſus in balneis ex aceto acerrimo ſcyllitico, ſucco naſturtij,maioranæ,betæ, fœniculi, roſmarini. Elaterij momentum in lacte muliebri diſſolutum.

De diſſoluta 1 appetentia.

APpetentiæ ideo conſulédum eſt, quia longiore inedia vires diſpereunt. Itaque quantùm

morbus patitur, curandum vt æger aliquid appetat. Neque omnino denegandum est, quod æger appetit, etiamsi non ita morbo conuenire videatur. Scriptum enim est ab Hippocrate aph. 38. lib. 2. Parùm deterior potus aut cibus, &c. quòd ea quæ cum voluptate assumuntur, ventriculus amplexetur auidius, & faciliùs concoquat.

1 Dissoluitur appetentia, & cibi fastidium ingeneratur à vitiosis humoribus, quos imbibit ventriculus. Ad hanc quoque causam accedit virtutis imbecillitas, quæ præsertim calidam sequitur intemperiem.

Atque interim coguntur vti clysteribus, 2 qui nutriant, vbi nimiùm deiecta appetentia, nihil assumit æger, aut omnia reuomit. Similiter & cibum non sentientibus, & cardiacis, iuscula caponum, pullastrorum cum modico saccharo, hordeatum & amygdalogala.

2 Galen. lib. 5. Method. ait iniectos clysteres non ascendere ad ieiunum intestinum, & tenue vix pertingere. Primo de facultatibus naturalibus addit nihil nutrire posse, nisi quod concoctionis loca præterierit. Arabes contraria sunt in opinione. Agnoscit tamen Galenus lib. 3. de natural. facultatibus in intestinis vim coquendi, & ab his per mesaraïcas hepar aliquando attrahere contendit. Sic lib. 6. de symptom. causis clysteres vomitu reiici posse asseuerat. Vnde constat alimentum his quoque posse suppeditari. Clyster ita imperabitur. ℞. decocti caponis cum lactuc. portulac. & acetos. alterati lib. ß. vel lib. 1. sacchar. rosati, vel violati ℥. 1. vitellos ouorum duorum. f. clyster. Iniiciatur ante somnum, vel quo tempore æger cibum capessere solebat, sed repurgata priùs suis fæcibus per alium clysterem aluo.

Oribasius alicam, triticum, far, furfures, panes coquit, & decocta infundit nutriendo, & stercora duriora excludendo. Meliúsque fuerit, priusquam nu-

trientem clysterem iniicias, alio clystere intestinum repurgare, ac quantum fieri potest, & paulatim & profundum nutriens clyster infundatur.

Aëtius oua confracta in ptisanæ cremore, aut alicæ, iniicit vacuo intestino, hoc est, bene repurgato veteri stercore. Nunc vitellum oui in hordeato, lacte amygdalino, iure carnium dissoluemus. Potus sit 3 iulepus rosatus, distillatum: sed quia dulcia sunt, quarta pars vini granatorum adiici debet. Gelatina cum eodē vino, vel granis acidi granati, granatum quoque acidulum, cum modico saccharo exhibeatur. Iulepus factus ex succo depurato capreolorū vitis. Syrupus de agresta cum aqua cocta frigida. In conualescentibus sæpè humor aliquis reliquus est imbibitus ventriculo, vnde deiecta appetentia. Eos scripsit Hippocr. egere vacuatione.

3 Huius zulapij duo aut tria cochlearia breuibus interuallis sine aqua sunt assumenda. Vt. ℞. zulapij rosati ℥.3. succi granatorum ℥.1. commisce: capiatur per interualla.

Vacuatio olim ex hiera: nunc ex rhabarbaro. Optimum fuerit vacuans medicamentum imperare ex decocto eorum, quæ detergent, & maximè cicerum rubrorum, absynthij, hordei & similium. Cinamomum aceto scyllitico maceratur: estur matutino.

Incidit aliquando febricitātibus vomitus superfluus. Remedia ex lib. priore, cap. de cholera morbo & vomitu petenda sunt. Quinetiam incidunt hæmorrhagia, singultus, sincope, quorum remedia propriis capitibus descripta reperias, habita semper ratione causæ, seu febris copulatæ. Interim si aluus durior fuerit, mollienda clysteribus, ex iis, quæ par-

tim ardorem attemperent, remolliant, &, si fuerit opus, aliquid trahant. De profluentis alui remediis, tremore cordis & cardiaca febre abundè antè ductum est.

DE EXANTHEMATIBVS, PAPVLIS, VARIOLIS ET MORBILLIS.

CRiticæ sunt 1 interdum eiusmodi papulæ in synochis putridis. Atque aliàs quidem vbi appetet morbi solutio, circa labia tantùm & nares existunt: in aliis febribus à corruptorum succorum colluuie 2 toto ferè corpore, aut plurimis partibus erumpunt. In pestilenti constitutione & maligno genere febrium vlcerantur, saniem reddunt, & naturam carbunculi imitantur. Nonnunquam celeriter resiccantur & concidunt. Deteriores aliis quæ vel interna occupant, vel foris faciem. Plures deteriores paucioribus, maiores minoribus, diutiùs perseuerantes iis, quæ celeriùs decidunt, malæ quoque pruriginosæ & ardentes, quæque sunt 3 cum fluore alui, aut frequenti vomitu. Etenim melius est hîc aluum adstringi, multò magis vbi apparuerint, aut mediocriter solui.

1 Pustulæ siue eruptiones, quæ florum instar in cute exiliunt (vnde ἐξανθήματα Græcis nominantur) febribus præsertim malignis & pestilentibus superueniunt, vt constat ex sent. 51. sect. 3. lib. 3 Epid. Variolæ verò minutæ vulgò appellantur, in quibus cutis tantùm deturpatur, & quæ neque fœda vlcera, neque arthrîtidas inducunt, vt lues venerea inferre eius generis morbos consueuit. Morbili sunt rubri paucitate materię à variolis distincti. De generatione papularum istiusmodi paulò pòst differitur.

2 Itaque

2 Itaque ait Hippocrates in Coacis animaduersionibus. *Quibus in febribus exantemata erumpunt per corpus vniuersum, lethale, si non purulentus abscessus fiat.*

3 Metus est enim lethalis dysenteriæ ex acris humoris in aluum diadoche & effusione.

Vbi igitur apparent in febribus, recognoscenda sunt, quæ præcesserunt signa. Virtus consideranda est, si præcessit coctio, si virtus robusta, si febris leuior, facilior spiratio, cætera quoque meliora facta sunt, salutares papulas iudicabis, alioqui exitiosas. Nonnullis sub mortem & in morte certis partibus excitantur, Vulgus purpuram rubras id genus maculas appellat. Variolas aliquando febricula præcedit, ídque melius est, quàm consequi. Fiúntque ea omnia naturæ motu, quæ quod vel copia grauat, vel qualitate lædit, extrà propellit. Atq; aliquando tanta vitij multitudo, vt natura nequeat excludere, & papulis quidem scateat tota cutis, & pulmones, guttur, intestina, partésq; interiores eodem malo vitientur. Fit aliquando, vt quæ iam foras exierant, intrò recurrãt imbecillitate naturæ, Vere plurimùm præ copia, Autumno magis vitio humorum, cælo & constitutione calida & humida, infantibus ac pueris, post etiam adolescentibus, rariùs iuuenibus & viris, rarissimè senibus excitantur. Arabes ad 4 menstruum sanguinem partem causæ referunt, qui poris corporis inhæsit, & robore naturæ aliquando excluditur. Alioqui ad ea, quæ priùs, copiam vitiúmque sanguinis, referenda causa est. Sed à copia ferè rubent, nisi cùm iam corrupta materia est. A vitio repræsentant colorem succi redundãtis.

4 Causam hanc Arabes protulerünt, quòd hic morbus velut congenitus videatur, quem pauci, vel propè nulli

possint effugere. Non tamen dubio caret ista ratio. Nam si variolæ & morbili causam habeant à retentione reliquiarum menstrui sanguinis in corporis poris, cur mulieres, quibus supprimuntur menses, istiusmodi morbis non defœdantur? Adhæc non omnes hoc laborant affectu, cùm tamen in omnium poris nonnihil menstrui sanguinis relinquatur. Ideóque è recentioribus nonnulli causam ad aërem transtulerunt.

Minùs periculosæ, quæ rubent, aut albicant, quæque extant superficie corporis. Magis periculosæ, quæ flauæ, violaceæ, liuidæ, nigræ, quæque sanie virulenta sordent, aut latent in corpore.

Perniciem adferunt, quæ intrò redeunt, nisi cita aluo proluuies exeat. Periculum est, cum magnitudo febris, sitis vehemens, æstus, dyspnœa, iactatio corporis, dysenteria, vrinæ malæ, nigræ, animi deliquia & alia eiusmodi lethalia coniuncta sunt. Sunt qui paulò antè quàm erumpāt papulæ, veluti Epileptici concidunt. Vbi enim naturæ impetus superiora appetit, aliàs hoc accidens commouet, aliàs graues capitis dolores, quo tempore summa difficultas anhelitus aliquãdo fit, densatur sputũ, 5 pruriunt nares, facies rubet, fulgor oculis prætenditur, vox raucescit, 6 fluunt lachrimæ, pulsatio in spina, dolor in dorso, territatio in somniis, corpus veluti aculeis configitur, exiguæ notæ quasi capita acuum, aut milij magnitudine, rubent, quæ paulatim inaugentur, & numero crescunt, apparent ferè primo, secundo aut tertio die post febriculam. Melius 7 est citò apparere, celeriter augeri & maturari.

5 Ab incensis vaporibus caput petentibus.

6 Liquata scilicet in cerebro materia vi caloris, & in oculos prolabente.

7 Hinc enim roboris naturæ certa significatio fit,

atque etiam materiæ facilitatis.

Alij anginosi, quod plurimum est: nonnulli dysenterici, quidam etiam syncope moriuntur. 8 Morbillos magis biliosos esse volunt: Variolas magis sanguineas.

8 Propterea morbili citiùs, variolæ tardiùs erumpunt. Ex his sanies: ex illis nihil profunditur humoris.

Curatio.

Apparent ferè exanthemata intra diem tertium. Primo itaque aut secundo die 9 sanguis detrahendus est, sic enim meliùs transpirat corpus. Putredinis causa intercipitur, leuatur natura, & si quid vitij reliquum est, celeriùs in superficiem corporis repurgatur: alioqui periculum est, ne ex magna putredine ardentissima sequatur febris, & natura oppressa multitudine, vel nihil exponat in superficiem, vel tantùm partem vitij: quæ si per imbecillitatem naturæ, quæ nimiùm oppressa est, intrò recurrit, suffocatur æger, nisi beneficio naturæ initio reuocata materia vomitu, vel deiectione excludatur.

9 Si pletoricũ sit corp⁹, & metuatur, ne in effero illo materiæ orgasmo fiat humorũ in nobilẽ aliquã partem decubitus.

Tempestiuè igitur detrahendus sanguis est ex interna brachij. Verùm vbi iam malum euasit in habitum corporis, periculosa est phlebotomia, quia videlicet, à superficie in medium corpus vitiosam materiam reuocat. Cæterùm perpetuum non est abstinere phlebotomia, cùm iam papulæ in superficie corporis extiterunt. Etenim fit aliquando præcopia vitij, vt & plurimum reliquum sit in corpore, vrgeat vehementer difficultas spirandi, grauis sit febris: quo tempore, si nihil repugnat, vena secanda.

eſt. Alioqui ſanguiſugis vtendum erit, quas dorſo, ſcapulis & naribus affiges. Similiter cucurbitulis cum ſcarificatione.

Sunt, qui loco phlebotomiæ hæmorrhoidas, & menſes incitant, profluuium quoque ſanguinis è naribus.

Quòd ad purgationem attinet, 10 leues clyſteres ſatis eſſe poſſunt, qualis eſt ex diluto hordeato, in quo vitellus oui, & oleum chamæmelinum diſſolui debet. Alioqui in aquæ hordei, ℔. ß. caſſiæ autem ℥.6.modicum ſacchari,& vitellus oui diſſoluantur. Clyſteres diutiſſimè retinere oportet, & minimè acres eſſe, multò maximè, cùm iam materia in ſuperficiem commouetur. Pharmaca quoque 11 leuia eſſe debent, ex decocto iuiubarum, tamarindorum, prunorum, caſſia, manna, glycyrrhiza,iure galli veteris.

10 Clyſteres & purgationes non niſi vrgente neceſſitate vſurpantur, cum præſertim corpus extimum exanthematis ſcatet,quia intrò virulentam materiam reuocant. At papulis nondum extuberantibus non ita periculoſum leuiter purgare. Sic Gal. lib.5. Metho. ſeruatos inquit omnes ab exanthematis peſtilentibus,qui purgati antè fuerant.

11 Nam vehementiora alui profluuiam excitarent.

Aut vbi ardentior febris eſt, & bilis redundat in corpore,℥.1.aut ℈.4.rhab.in aqua endiuię infundantur. Fiat inde potus.Et ſimiliter in aliis humoribus leuiſſima quoque 12 pharmaca eligenda ſunt. Et quia hæc omnia vitia efferueſcente ſanguine fiunt, ſtatim initio laborandum eſt, vt feruor ſanguinis extinguatur,& putredo prohibeatur. Cui rei conueniunt,quæ refrigerant,& leuiter adſtringunt. Alimenta quoque eiuſmodi, & quæ contemperāt.

Conueniunt itaque ſyrupus de ribes, de aceroſitate citri, de granatis, & reliqui refrigerantes ſyrupi mox in peſtilentia numerandi, in quibus etiã miſceri poſſunt antidoti illîc deſcriptę ex 13 materia refrigerãte.

12 Hæc exhibentur primo, vel ſecundo die, antequam natura mouere incipiat, corpore cacochymo exiſtente & plethorico, ad vitandam bilis efferueſcentis occaſionem.

13 Vt conſeru. roſar. viol. nenuph. buglοſſ. borrag. pulu. diamargarit. frigid. raſur. eboris. cornu cerui, oſſ. de corde cerui, vnicorn. margarit.

Quòd ſi vehemens ſanguinis motus eſt, neque id genus remedij reſiſtit, natura iuuanda eſt, vt propellat foras.

Conueniunt igitur, quæ ſudores mouent, & in ſuperficiem corporis materiam adigunt: qualia ferè ſunt deſcripta à multis, ficus ſiccæ, paſſulæ, lens, ſemen apij, ſemen fœniculi, oxyſacchara, decoctum calamenthi, hyſſopi, ligni ſancti, ſyrupus acetoſus ſimplex, aqua hordei & ſimilia. In quorum delectu habenda eſt ratio 14 magnitudinis febris. Imperabis igitur ficuum ſiccarum ℥. ß. liquiritiæ ʒ. 2. bulliant in aqua ſufficiẽti, detur expreſſio ad ℥. 4. Cap. in ſiti, aut paſtu.

14 Vt ſi ingens ſit febris, temperatis: ſi læuis, fortioribus vtaris. Horum enim plurima impenſè ſunt calida.

Aliud.

℞. ſem. apij, & fœniculi ana ʒ. 1. lentium excorticatarum ʒ. 2. ficus ſiccas duas, bulliant in aqua ſufficienti, detur expreſſio. Aqua diſtillata è floribus lini huic rei confert, potéſtq; modico ſaccharo condiri. Alij 15 res rubras prætendunt corpori. Linteum inſuccatum in aqua fœniculi & apij, vel horum ſucco tepidum corpori admouent, & tepidum conſeruãt.

15 Sed quæ corpus non contingant, quòd quandam habeant adſtrictionem.

Nonnulli aquæ hordei ℥.3. vini ſubtilis ℥. 1. propinant. Aëre temperato collocandi ſunt initio, priúſquam appareant.

Somnus conceditur, ſed poſteaquam eruperunt, idem minuendus eſt.

Alimenta initio, quæ refrigerant & 16 leuiter adſtringant: poſtea verò quæ contemperant. Vbi apparet motus, frictio mollis cõuenit. Variolæ ferè ad ſeptimũ maturantur, quo tẽpore animaduertendũ aliàs quidem maturas eſſe, aliàs crudas. Quæ maturæ ſunt, molles, & plenæ ſanie, acu configantur. Molli linteolo ſanies detergeatur, quæque maiores ſunt, pluribus locis configi debent. Vbi iam ſanies deterſa eſt, ne ſuperſit cauitas, puluis aliquis ex iis, quæ implent, inſpergẽdus eſt: vt ex 17 amilo, thure manna thuris, aloë, lithargyro, ceruſa, farina fabarũ, cicerum, orobi, lupinorum. Atq; hîc habenda ratio partis eſt, ætatis, temperamenti, eáq; omnia ad cõſilium adhibenda ſunt, quæ adhiberi ſolent, cum vlcus carne replendum eſt, ne ſuperſit deformitas.

16 Ad partium robur, quò ſeſe ab impetu humorum tueantur.

17 Hi pulueres ſarcotici ſunt, non quòd reuera carnem regenerent, ſed quia dum ſaniem & ſordes detergent, caro faciliùs reſarciatur.

Crudæ, quæquæ duræ ſunt, nec maturæ, vapore decocti chamæmeli, caricarum, paſſularum, tritici, dactylorum pinguium & maturorum, ſem. althææ, lini, fœnugræci & ſimilium perfumandæ ſunt: tum eodem decocto fouendæ: poſt quæ linteum calens mediocriter imponendum, dum matureſcant.

Atque vbi maturuerint, vt priores, curandæ sunt.

Variolis 18 oculi, nares, pulmones, intestina sæpè læduntur & vestigia supersunt, vnde deformitas. Itaque vbi signa se produnt variolarum, muniendi sunt oculi fotu è succo granatorum, aqua rosacea.

℞. coriandri, sumach. ana ʒ.1. santali albi & rubri ana ℈. ß. in pul. redacta concorporentur albumini, meliúsque fuerit albumen oui, mixta aquâ rosacea, priùs agitari & despumari. Vel.

℞. 19 sumach. cõquassati ʒ.2. madefiant in aquæ rosſ. ℥. 2. Fiat fortis expressio: expressioni adde caphuræ Gr.4. Iam læsis oculis pistacia conteruntur, trita aqua rosacea madefiãt, expressioni farina hordei torrefacti commiscetur. Item.

℞. cerusæ lotæ ʒ. 5. sarcocollæ ʒ. 1.ß. tragacanthi ʒ.ß. opij. Gr. 4. cùm muccagine tragacanthi extracta in aqua plantaginis, fiat collyrium, quod postea dissoluatur in lacte muliebri, vel albuminibus ouorum.

Ori & gutturi conseruando 20 granatorum succus & berberorum. Si iam vlceratio est, abluatur primùm aquâ hordei, cui aliquid sacchari vel mellis, vt ad ℥.ß. commixtum sit. Deinde ex supradictis succis, diamoro & diacorio fiat gargarisma. Post collutionem oris, folium plantaginis inducat.

18 Quia à variolis oculis albugo, & sæpè cæcitas, naribus erosio, pulmonibus phthisis, intestinis vlcus impendet, partes hæ meritò veniunt muniendæ.

19 Hoc collyrium deterget, refrigerat, exsiccat & agglutinat. Opium verò immiscetur ad acerbissimum dolorem obtundendum.

20 Ex his in aqua rosarum & plantaginis, vel in aqua hordei dissolutis gargarismata parantur.

Pulmonibus 21 ſyrupus de papauere:poſtea diatragacanthum in decuplo decocto liquiritiæ, caricarum,paſſularum diſſoluatur.

Liquor ouorum extractus ex albuminibus, & diſtillatus,delet veſtigia,& illuſtrat faciem.

21 Sumendum erit è cochleari ſenſim lambendo, vel ex bacculo glycyrrhizæ, vt eius aliquid in aſperam arteriam iſto ſumendi modo deerret.

Naribus odoretur acetum roſaceum,item in quo roſæ coxerint. Excipiatur vapor è decocto roſarũ, ſantalorum. Linteolum quoque in his inſuccatum, vel in mixtura omphacij, aceti, aquæ roſarum ſæpè inducatur naribus.

Iam exulceratis, ceratum roſaceum,vel violaceũ mixta quarta parte muccaginis tragacanthi in aqua roſ.vel plantag.extractæ,conuenit.Inteſtinis decoctum roſarum & cydoniorum.

Delendis veſtigiis hæc conueniunt.

℞.lithargyri, ceruſæ lotæ,cadmiæ lotæ, pul. cannarũ aduſtarum,croci ana ℈.ß.Trita incorporentur cerato facto ex cera & oleo liliaceo. Conueniunt aqua fabarũ,aqua diſtillata è pedibus vituli, arietis, porcellorum, aqua diſtillata è melle, terebinthina, radice ſerpentariæ, limonibus, citrangulis, floribus fabarum,aqua quæ foliculis vlmorum includitur.

Bene repurgatur à vermiculis,& modico ſaccharo cando commiſcetur, vel cum melle & terebinthina diſtillatur.

℞.ceruſæ lotæ, amili farinæ, fabarum, cicerum, phaſiolorum,tragacanthi ana ʒ.2. Vniantur omnia lacte muliebri.

Aliud.

℞.mastichis,myrrhæ electæ, aloës hepaticæ, spicæ nardi, sanguinis draconis, olibani, opopanacis, bdellij,carpobalsami,croci,gummi arabici, styracis liquid.& rubr.ana ʒ.2.ß.terantur omnia,& cum terebinthina ad pondus omnium fiat distillatio in alembico.

℞.lithargyri argenti ℔.ß. Optimè trita decoquatur in ℔.2.aceti albi optimi, semper agitando, vsque ad consumptionem medietatis: deinde per filtrum distilletur, & in vase bene mundo reponatur. Postea.

℞.caphuræ ʒ.3. aluminis, boracis, ana ʒ.6. moschi Gr.4.Terantur omnia: quibus adde olei de tartaro ℥.1.ß.Bulliant omnia in ℔.2.aquæ ros.ad consumptionem tertiæ partis, semper commiscendo. Postremò per filtrum distillentur,& in ampulla bene clausa reponantur.

Oportebit primùm contingere maculas priore distillato:deinde secundo. Alia permulta è Practicis colliges.

De Varicibus.

VArix vena est dilatata & tortuosa, nata primò imbecillitatis vitio ex 1 sanguine crasso, melancholico,interim pituitâ mixta.

Quæ ab atra bile, atriorem cutem reddit: quæ verò à pituita,albiorem.Nascitur plurimùm in cruribus,interiori tibiâ. Aliquando in testiculis, ventre, temporibus. Supposita vulneri prohibet, ne vulnus coalescat. Itaque primùm hoc modo curanda est.

1 Ex Galen.commentar,3.in libr.de articulis sent.4.

Consulris ægri viribus, cæterísque ad phlebotomiæ consilium adhibitis, ex axillari brachij eiusdem lateris cum crure, in quo varix est, 2 sanguinem detrahes, nisi vitio lienis varix intumuerit. Tum enim è sinistra axillari sanguis detrahendus est.

2 Vt plethora imminuatur, & fluentis sanguinis commoda fiat retractio.

Misso sanguine vires reparandæ alimentis boni succi, ex quo imperandum pharmacum, quod vnà melancholiam & pituitam expurget, adhibita tamen ea ratione, vt ex colore varicis, tum etiam aliis humorem redundantem iudicemus. Vtérque humor cùm sit crassus, 3 primùm incidendus est & attenuandus, tum per interualla repurgandus.

3 Plerúnque contingit serosum esse sanguinem, qui tum incidi, & attenuari minus postulat.

Incidetur oxymelite, in quo hyssopi, aut radicis fœniculi aliquid maduerit, si quidem pituita redũdare videbitur.

Si verò atra bilis, eodem oxymelite, in quo cortex radicis capparis, aut tamarisci bullierit, adiectis interim seminibus anisi, apij & similium.

Pituita repurgatur agarico ad ℈.4. in eiusdem oxymelitis ℥.3. infuso cum granis aliquot zinziberis. Senna atram bilem repurgabit ad ℥.ß. aut ʒ.3. in eodem oxymelite, aut sero lactis infusa, adiectis ℈.4. cinamomi. Efficacior quoque potio, si ʒ. 2. eius pul. cum absynthij decocti ℥. 3. propines, aut epithymi tantundem loco sennæ.

Vtrunque humorem, qui ferè mixtus est in varice, hoc syrupo purgabis.

℞. betonicæ, cichorij, florum cordialium ana P. 1. liquiritiæ, anisi, cuscutæ ana ℈. 4. passularum mundatarum ℥.1.ß.polipodij queryni ℥. ß. agarici trochis. ʒ. 6. foliculorum sennæ electæ ℥. 1. ß. Fiat decoctio ad quartaria tria. In ea dissolue sacchari albissimi quartarium. Fiat syrupus mediocriter coctus, capiat ℥.1.ß. per interualla cum ℥.2.seri lactis, ptisanæ, aut aquæ hordei. Iam secta vena, & purgato corpore, 4 varicem in longum scarificabis, iniectis vinculis supra genu, vt tumeant magis, ita sanguinem è varice exprimes. Vbi satis vacuaueris, ei ipsi venæ sectæ varicosæ medeberis eo modo, quo venas vulneratas curare oportet.

4 De sectione varicum vide Paul. Æginetam cap.28. libri sexti.

* Itaque curato varicis vulnere, tum demum ad maligni vlceris curationem redibis. Hæc ex. 4. κτ᾽ γένη.

FINIS.

IACOBI
HOLLERII STEMPANI, MEDICI PARISIENSIS CELEBERRIMI, DE PESTE LIBELLVS,

Anto. Valetij scholiis illustratus.

EPidemia 1 morbus est aliquo anni tẽpore, certísque locis inualescens: qui si multos rapit, λοιμώδης, id est, pestilens appellatur, & λοιμὸς pestis est: qui morbus populariter grassans multos interimit. Súntque eiusmodi morbi 2 ab aëre omninò distinguendi, ab iis, quos σποραδικοὺς appellant, quibus antecedens 3 vitæ ratio causa est. Atque imprimis animaduertere oportet, vnde primùm clades eiusmodi publicæ oriuntur. Nam & ad curandi rationem pertinet. σποραδικοὶ vniuscuiúsque proprij sunt, tantúmque vexant populi vulgus, ac ferè quo tempore longa præcessit fames & annonæ raritas, cùm videlicet obuiis quibúsque alimentis sese ingurgitant, vnde humorum corruptela coaceruatur. Quòd si ferax annona sequitur, & frugum prouentus vberior, etiam

ſolito magis ſeſe replent. Sed non pura corpora quantò plus nutriuntur, tantò læduntur magis. Quod enim bene ſuccoſum eſt, multitudine aceruati victus priore vita corrumpitur. Ab hoc non adeò metuenda contagio. Alterum genus, quod ab aëre eſt cõtagioſum magis, nullíque parcit, temperatos, 4 ſcilicet, & alios corripit, quia communiter nobis, etiam nolentibus, idem hauriendus aër eſt. Ac ferè 5 Auſtri ac maritimi flatus, conſtitutio calida & humida, annus autumnalis, hoc eſt, quandò modò calor, modò frigus eſt, peſtem inuehunt. Cauſam alij è 6 cælo requirunt & decretis ſyderum. Alij in antegreſſæ cauſæ inueſtigatione minùs ſe torquent. Multò magis enitendum, vt præſentes cauſas declinemus, hoc eſt, aëris afflatus alioqui corrigamus, & in hac peſſima lue quantum arte & conſilio conceditur, nobis & aliis ſalutare auxilium afferamus. Aër enim aliàs cæde hominum & ſtrage, alioqui animalium, ſtagnantibus putridiſque aquis, aut maligno terræ halitu noxiis ventis, peſtifero denique influxu ſyderis, ſorde mechanicorum, vt coriareorum, corrumpitur.

1 Ex commentar. Gal. ad ſent. 20. ſect. 3. lib. 3. Epidem. Peſtem autem veteres febrem quidem pernicioſam, cuius calor præ aliis habeat, vt inſigniter ſit putridus, definierunt, ſed eius eſſentiam minimè explicarunt. Quicquid ſit, quia celeriter, continenter & vehementer mouetur, de genere eſt febrium continuarum acutiſſimarum, quiddam malignius habens à venenata ſorte, omnis vulgatæ putredinis modum ſuperante. Venenati id genus virus vitalem primùm ſpiritum (vt ſolet venenum omne ſua gemina proprietate cor vitæ fontem & domicilium petere) inuadit, tum verò in vniuerſa viſcera, totámque corporis molem diſpergitur.

2 Quod pestilentes morbi omnium popularium perniciosissimi, ab aëre, cælíve statu proficiscantur, docet Galen. præfatione in lib.1.Epid.

3 Sic in Æno frumento semiputri & leguminibus qui vesci fuerant coacti, communem in morbum inciderunt, cruribus vacillârunt. Testis quoque est Cæsar in commentariis Massilienses graui peste conflictatos esse in obsidione vrbis suæ ob esum hordei & panici exoletorum.

4 Aliqua tamen desideratur corporis præparatio: siquidem nulla efficiens causa quicquam agat, nisi propensum subiectum nanciscatur: alioqui enim à labe illa nullus foret immunis. Itaque promptiùs corripiuntur, qui humorum vitio redundant, qui cute rariore sunt, substantiáque molliore & debiliore. Temperatis etiam interdum non parcit, vt si maior fuerit vis auræ pestilentis in agendo, quàm temperamenti in resistendo.

5 Vt in Cranone lib.2.Epidem. Faciunt verò Austri maximas in aëre mutationes, cùm à calidiore loco, vt à meridie, flare incipiant, propterеáque sint calidi, & in humida loca perreptantes humidi fiant. Vnde tempestatis constitutio calida & humida exurgit putredini maximè obnoxia.

6 Pestis causa non ita ad cæleste defluuium referenda est, vt cælestium corporum virulentam aliquam expirationem esse existimemus (hoc enim impium esset cogitare) sed quòd suo motu & lumine aërem sic temperent, vt progenita de temperatura illa qualitas noxam mortalibus inferat. Huius autem temperaturæ ratio quia definiri nequit, cælo, velut occulta, accepta refertur.

Corruptus eadem lue nos inficit, ac deinceps publicè nos inspiratu & expiratu inficimur. Sed si accedit humorum corporis intemperies, & spiramentorum cutis raritas promptiùs subit lues in arterias, córque prehendit. Astrologorum placita sunt, 7 Saturni coniunctione cum Marte pestem inferri.

7 Idcircò Saturnum & Martem maleficos esse, necnon

peſtem inferre Genethliaci voluerunt, quòd vitæ noſtræ in calido innato humido primigenio perfuſo poſitæ, inſidientur: cùm ille ſiccus, hic frigidus perhibeatur. Sed his commentis minimè credendum.

Porphyrius ſcriptum reliquit, 8 cometas orientes tabem peſtémque mortalibus inferre, quibus occurrere non liceat. Sed Aſtrologi ſemel obſeruato ſydere legem ſtatuunt. Porphyrius idem ſequitur. Sed meminiſſe oportet, vt ſua cuique elemento vis inſit & perfectio, à cælo alterari. Verùm quia è cælo petuntur cauſæ nondum ſatis cognitæ, ſed coniectura quadam capta, quam inuexit ſemel oblatus euentus. Et aliis ſaluber Oriens, aliis peſtifer. Toti Italiæ, ac ferè Septentrioni, peſtiferi Auſtri ſunt, Aphricæ ſalutares. Quódque apud nos Eteſiæ faciunt, à media regione Aquilonum & Orientis afflantes, id Auſter efficit Aphris. Tanta vis in eiuſmodi Eteſiis, ſiquidem Græcis Medicis credimus, vt vim maiorem peſtiferámque anni præcedentis omnino corrigant, ſi cuíque regioni inſpirant tempeſtiuè. 9 Febricula ferè leuis eſt, vt ſtent, nec decumbant ægri. Hinc etiam vulgus ſomnum prohibet, motum imperat, ídque didicit longo vſu, quod confirmat ratio. Etenim lues intrò ad partes principes apperit. Reuellenda verò atque foras auocanda eſt: quod ſtatu, motúq; melius fit, quàm quiete, cùm ſomno in ima corporis colligatur. Vrina 10 ſanis interdum perſimilis, aliàs aquoſa, bilioſa, nigra, melancholia: dolor capitis multus & delirium à tetris vaporibus cerebrum petentibus, excrementa alui craſſa, grauiter olentia, multùm bilioſa, ſpumoſa: vomitiones bilioſæ, nigræ, inquietudo, nauſca, o-

re ventriculi cordi consentiente, fastidium, car dialgia, sitis, lingua scabra, ardor parte interiori: hypochondrij contentio, calore naturali imbecilliore facto, respiratio magna, alta, dyspnœa, sincope, sudor fœtidus. Frigent extrema, conuulsio fit, mors, viribus à veneno exolutis. Accidunt autem modo hæc, modò illa potius, prout veneni vis cerebrum aut hepar videtur magis labefactasse.

8 Qui præsertim ad Orientem vergunt, indicia plurimæ materiæ in aëre vitiatæ exhibentes. Solent enim ad Meridiem & Septentrionem potiùs ferri extra solstitia, cùm intra solstitia & ad Orientem materia ipsorum à Sole celeriùs dissipetur. Quare ibi si consistant, maiorem esse materiam, quàm quæ resolui possit, significabunt.

9 Vehemens quidem est febris, sed iudicio tangentis leuis.

10 Vel quia morbus non est in humoribus, vel superiores occupat thoracis partes, de quibus malè affectis non iudicatur ex vrina: vel, vt alij sentiunt, quia putredo non subest.

11 Si in superiore thoracis parte æstus consistat. In inferiore enim si sit, spiritus est demissior.

Signa futuræ pestilentiæ ex anno & aliis sunt, ignes in aëre volitantes, cometa vergens ad Orientem, Austrorum magna anni parte flatus, aliis orientibus, aliis occidentibus, aër turbidus, nebulosus. Vere pluuia rara, frigus, postea austrini flatus, vnde aër conturbatur, tum serenitas breuis sequitur, noctis frigus, vehemens calor interdum & ardor, variolæ, exanthemata, autumnalis æstus, ignes, inæqualitas caloris, frigoris, sereni & nubili cœli. Ranarum & reptilium, eorúmque, quæ ex putredine gignuntur, prouentus. Latibula refugiunt mures, talpæ, glires

pæ,glires & similia,quæ sub terra viuunt.

Addita inter signa.

Nulla interdum febris sensibilis: diastole minor, quàm systole: signa peculiarium humorum coporis sequitur color.

Diaria febris pestilentialis intra triginta horas interficit, sentiúntque vires paulatim exhalare, sæpéque neque 12 bubo, neque carbunculus apparet: sed totum venenum in corde hæret. Alia febris in quartum diem protrahitur. Omnia bona signa suspecta sunt. Cælum calidum, humidum, secundum ventos in Epid.

12 Vt cum debilior est natura, quæ aliqua ex parte sese nequeat exonerare.

Præseruatio.

CОrpus vacuum sit excrementis, non plethoricum. Obstructiones & adstrictiones declinentur, vt benè transpiret.

Cognoscenda causa est. Nam si cadauerum halitus aërem inficit, omninò procurandum, vt vel crementur, vel sepeliantur: deinde frequenti rogo aër repurgetur. Quòd si virus exhalat è terra, vt ex antris & specubus, omninò precludẽda via est, atque intercipienda flamma. Sed & aquarum stagnantiũ residentiúmque vapor declinari debet. Aëris verò pestifera conditio multò maximè, cùm is & turbidus & meridionalis est, aut marîtimus, multo igni ea parte structo, qua venti importantur, deinde etiam compitatim domi & priuatim tẽperanda est. Constat experientia Medicorum inspiratũ halitum ignis, esse antidotum cõtra pestem & putredinem. Nota est historia Hippocratis. Cùm ex Aphricæ

Æthiopiæq; locis pestifer halitus per mediũ mare Athenas inueheretur, cõsuluit ignes incendi, atque ita magna illa ciuitas lue vindicata est. Hoc idem Empedocles Grecis & Acron quidã consuluit. Possunt ignibus adhiberi 1 iuniperus, laurus, rosmarinus, myrrha, cinamomum, acorus, herbæ odoratæ, lauendula, saluia, &c. Potest excitari aceto fumus, ex vino & aqua rosarum, silice candenti, quem in aceto immerges, & subinde extingues. Ac priuatis ædibus multò magis eadem fiãt. Vestes quoq;, stragula omnia, vel santali fumo, vel aqua rosarum, aut similibus, quæ pòst dicentur, perfumari possunt. Rosæ & similia, acetum, &c. spargantur solo. Optimũ verò ac breuissimũ remedium secedere in salubre cælum, tenere corpus benè mundum & vacuum excrementis, haurire aërem Aquilonium, quia Aquilo ventorum saluberrimus est: atque fenestræ huic apertæ sint. Victus sit mediocris. Neque enim toleranda 2 fames & sitis, sed omnis incontinentia vitæ fugienda est, alimento siccante ac refrigerante vsurpato, quódque putredinem arceat. Itaque vtẽdum & omphacio, & acetosa, granatorum succo, limonum, citriorum, citrangulorum. Acetum, cappares, passulæ, cichoriũ, endiuia, in summa quæcunque vel acidula, vel subamara putredinem prohibent. Quanquam in horum vsu ratio anni partium temperamenti & aliorum ineunda est. Est etiam cur vino optimo, cinamomo, moscho, aliísque calefacientibus aromatibus vtamur. Auibus, piscibus saxatilibus, fructibus, cerasis, prunis, vua & ficu Iunio mense vti oportet. Hyeme passulis & ficubus siccis, pomis aut piris odoratis, amygdalis. Sed

omnia æstate, aqua rosacea: hyeme, vino odorifero suffocari possunt.

1 Odorata istiusmodi spiritus reficiunt, aërem depurant, cor & cerebrum contra venenum roborant. Vsus commodus erit matutino tempore.

2 Cibandi ratio talis ineatur. Sit euchymus cibus, minimè excrementitius, vel putredini opportunus: vt oua sorbilia, carnes auicularum. Vinum potui detur generosum quidem, sed dilutum aqua laudabili. Quæ acida sunt, quia putredinem mirificè arcent, maximè commendantur. Plenior hîc victus instituitur, quia viribus metuitur. Adde quod fames prætérquam quod vires exoluit, humorum etiam malitiam exasperat, præsertim biliosis.

Exercitatio 3 domi sit pro consuetudine: alioqui mediocris, aut in vicinis hortis, cælo benè puro, atque vbi Sol non euerberat. Sit exercitij locus non suspectus, non decliuis, non vaporosus, in sublime positus, quíque ab Aquilone potiùs affecto, aut eo vento, qui loco sit salubris. Aliis enim Zephirus, vt Italiæ: Aliis Subsolanus, vt nobis & Hyspaniæ salubrior est. Quin & qui pestifer nobis Auster est, multis partibus Aphricę salutaris est. Atque hinc salubres suos Etesias expectant. Vitentur colloquia cum suspectis, abigantur canes, catti, eiusmodíque animalia. Exercitio verò corpus excrementis repurgatur, puróque spiritu vegetari potest. Venus rara, hylaris vita, & sine animi curis. Optimum verò ac tutissimum remedium commutare solum, & in salubre secedere.

3 Calorem enim natiuum auget, & commodè corpus euacuat. Rhazes itaque commemorat in magna quadam pestilentia peremptos fuisse omnes, pręter venatores solos. At moderata esse debet exercitatio, ne ex ea concitatiore augeatur respiratio, quæ corruptum aërem proliciat.

Somnus & vigilia pro consuetudine mediocria. Atque imprimis resiccandum corpus, hoc est, declinanda plenitudo, & excremẽta sæpè purgãda sunt. Itaq; vbi venæ tument, 4 vtile est aperta vena aliquid sanguinis detrahere. Excrementa quotidie repurganda, reddita aluo molliori exercitio. Ac singulis hebdomadibus 5 Ruffi pilulis vtendum est, quæ non vno modo à Græcis & Arabibus describũtur.

4 Vbi plethora non est, sanguinem ad præcautionem detrahere inutile est. At vbi plenitudo, mittetur quidem, sed parca quantitate, vt liceat larga, vrtynte propter pestem necessitate.

5 Pilularum Ruffi hæc ferè descriptio est in Antidotariis. ℞. aloës ℥.2. myrrhæ & croci ana ℥.1. finguntur pilulæ cum vino aromatite. Crocus vires recreat: aloë immersos ventriculo humores educit: myrrha putredinem inhibet. Pregnantibus non exhibentur, quòd periculum sit internecionis fœtus ab amarore insigni. Non hæmorrhoïdas patientibus, quia venarum oscula aperiunt.

℞. aloës lotæ in aqua endiuiæ, vel acetosæ ℈.2. myrrhæ, croci ana Gr. 15. cum vino al. fiant pillulæ. 6 Dosis ʒ.1. aut ℈.2. Sumantur ante cibum aliquo tempore.

6 Antequam prehenderit pestis, minore quantitate hæ pilulæ dari debent, maiore verò, cùm iam inuaserit.

℞. 7 terræ sigillatæ, boli armenæ ana ʒ.ß. ex succo cyperi fiant pil.

7 In huiusmodi terra & bolo armena, tantum virium reposuere veteres ad arcendam pestem, vt nemo vnquam sit visus pestilentia interiisse, qui his antè sit vsus.

℞. aloës lotæ ℈. 4. boli armenæ ʒ. ß. croci. myr-

rhæ ana ℈.ß.

℞. aloës: croci ana ℥.ß. myrrhæ ℥.2. ex aceto fiant pil. Dosis erit ℥.1.

Alioqui impera pilulas duas communes.

℞. aloës ℥.1. myrrhæ, ammoniaci ana ℈. 1. aut ammoniaci æquum pondus cum aloë.

Bolus armena ad ℥.1. in vino albo tenui & aqua buglossi, calendulæ, acetosæ, imperatur.

℞. aloës lotæ in aqua scabiosæ ℥.2. myrrhæ lotæ in aqua acetosæ, croci, masticheš ana drach. 1. fiat massa. Meliores sunt, quæ aliquot iam diebus confectæ, quàm quæ recentes, quia meliùs compactæ, fermentatǽque sunt.

Pompeius in sanctuario, victo Mythridate, hoc reperit, nullo veneno lædi, qui hac antidoto vteretur. 8 Nuces duæ, ficus totidem, rutæ folia. 20. salis granum: teruntur omnia, manè excepta deuorantur: aut conspersa vino manè ieiunus deuoret. Ex Plinio, Dioscoride, 9 Sereno. Aëtius alij tribuit, quàm Mythridati. Ficus diuidatur, nucleus nucis tritus indatur, folia quinque ruthæ & granum salis, torrefiant leuiter in igne, conspergantur vino, & ita deuorentur.

8 Galenus huius medicamenti meminit lib. 2. de facultat. aliment. Sed cur tantas vires habeat, non alioqui expressit. Vt enim caricæ pingues & nuces obstructa liberent, rutha putredini aduersetur, videtur tamen non vsque adeo efficax esse antidotus.

9 Sic enim ait Serenus.

Ba demum ruthæ folium, salis & breue granum,
Iuglandésque duas, totidem cum corpore ficus,
Hæc oriente die pauco conspersa Lyæo
Sumebat, metuens dederat quæ pocula mater.

Cucumeris ſilueſtris radix in mortario teritur cũ foliis tenerioribus ſemperuiui, apij, coriandri bene triti. Mel additur, & puluis cinamomi aut 9. gran. piperis. Omnia mixta ſtanneo vaſe ſeruabis. Vtêris ieiunus caſtaneæ magnitudine ex vino tenui, albo, diluto aqua conuenienti. Poteris cum lue correptis verſari, aut iam correptus ſtatim ſaneſces.

Theriaca & mithrydatium nullis remediis cedũt. Datur bis in hebdomada 10 à ℈.1. ad ʒ.1. ex liquore conuenienti. Quales ſunt diſtillatæ aquæ, bugloſſ. borrag. melyſſophilli, calendulæ, roſmarini, maioranæ, abſynthij, violarum, roſarũ, citrei mali, limonum, acetoſæ, portulacæ, cichorij, hyperici, enulæ, raphani, ariſtolochiæ, gentianæ, laureolę, agrimoniæ, marrhubij, hyſſopi ſcabioſæ, tormentillæ, capparum, citrullorum, ſcordij, verbenacæ, iuniperi, & ſimilium. Nam & herbæ per ſe, aut earum maceratio, in vino, aceto, aut liquore conuenienti, qui peſti prodeſt, mirabiliter iuuant.

10 Iam correptis maiore quantitate datur, quia vi maiore, vt morbus depellatur, quàm vt præcaueatur, eſt opus.

Alij 11 caput egreſſuro domo præmanditur, vini odori modicũ ad ℥.2. ſuperbibitur, atque inde os colluitur, eodémq; excepto manib⁹ facies abluitur.

11 Vnde allium theriaca ruſticorum nominatur. Sed remedij id genus prophylactici Practicis veteribus non paucis improbatur.

Vulgus enulæ radice in aceto priùs macerata, deinde linteolo conuoluta, ſæpéque inſpirata naribus rectè vtitur.

Vrina propria alij vtuntur.

Stercoris columbini ʒ.1. trita ex aqua buglossi.
Syrupus de acetosa, acetositate citri, limonibus.
℞. cuprosæ albæ bene lotæ in succo limonum, & siccatæ in eodem succo ℈.1. pul. tormentillæ, rad. dictamni albi, gentianæ, enulæ, herbę turcicæ, scordij ana ℈.ß. fiat pul. detur cum aqua scordij.

In oleo scorpionum magna vis est. Nam si quis arterias temporum, manuum, pedum inungat, correptus pręterea occiput, gulam, pectus & vicina buboni illinat, magnum auxilium sentit.

Fit oleum scorpionum ex scorpionibus in oleo ebullitis. Sed hoc melius. ℞. aristolochię, gentianę, cyperi, corticum radicum capparum ana ℥.1. amygdalarum amararum ℔.1. conquassata reliqua in oleo coquantur, & aqua, si vis, conuenienti, vel vulgari. In colatura x. viui scorpiones immergantur: contineatur vas in furno pistrinali, vnde subtractus panis, benè clausum: deinde loco salubri subiecto assere reponatur. Vsus est, vt inde arterias temporum, manuum inungas.

Tapso barbaro magna vis inest. Nam id animalium natura docuit contra venena posse. Mustella enim decertans cum serpente, si virus sensit, statim eam herbam quæritat & mandit, atque ita instaurat pugnam. Et experimento vulgi certum est succum ex ea herba expressum in vino tenui & odoro, non solùm præseruare, sed liberare correptos.

Aqua è papauere rheade distillata maximè probatur rusticis.

℞. electarij lætificãtis Galeni ʒ.1. margaritarum splendidarum ℈.4. ossis de corde cerui, coralli rub. ana ℈.ß. vnicornis Gra. 6. pul. pilularum commu-

nium ʒ.1. Omnia diſſoluantur in ſyrup. de limonibus & acetoſitate citri ana ʒ. 6. aquarum ſcabioſæ, & abſynthij ana ℥. 2. fiat potus. Puluis per ſe cum bolo armena miſceri poteſt, & in cochleari ſumi cum vino tenui & odoro.

Coriandrum præparatum ieiunis, & à cibo.

Lac, à quo extractum eſt butyrum.

Mannæ granatæ, mell. ana ℥.3. terebinthinæ. ℥.1. ß. pulpæ granati acidi ℔.ß. cort. citri conditorum ℥.3. aquæ ſcabioſæ, melyſſoph. borrag. acetoſæ ana ℥.2. vini optimi ℔. ß. Per noctem diſtemperentur in liquoribus, poſtea diſtillentur in alembico.

℞. ſupradicti diſtillati ℥. 4. transfundantur per manicam Hippocra. cum cinamomi ʒ. ß. ſacchari borraginati ℥. ß.

Ariſtolochiæ rotundæ, baccarum lauri, gentianæ, myrrhę ana ℥. ß. Omnia trita excipiantur melle. Doſis ʒ.1. ß. cum vino aut decocto berberis, paſſularum & ſimilium.

12 Superſtitioſum eſt, & è regibus Perſarum ſumptum. In hæmatite lapide inſculpatur homo genibus flexis, cinctus ſerpente, vt dextra manu caput, ſiniſtra, caudam teneat: tum in aure in annuli capſula ſubiiciatur ſerpentariæ herbæ folium: deinde lapis eadem capſula fideliter indatur.

12 Tale quippiam ſuperſtitioſum retulit Galen. de terra Lemnia, in qua Dianæ ſacræ ſigillum eſſet impreſſum.

Oleum citriorum, ſeu ex eorum granis, laudatur: grana trita ex decocto berberorum & ſyrupo de limonibus.

℞. boli armenæ ʒ.1. vini ℥. 2. aquæ acetoſ. ℥. 1. ante ſomnum & ieiuno.

℞. theriacæ veteris ʒ.1. include in cæpa, & coque cæpam in furno pistrinali : vbi cocta fuerit, calidam iniicies in vini granatorum aut berberis ℥.4. expressionem bibes. Eadem cępa cum theriaca, ſucco tormentillæ iniicitur, & addita quarta parte ſyr. de limonibus propinatur herba turcica.

Ouum vtrinque perforatur, tota ſubſtantia vacuatur. In vacuam teſtam ℈.7. croci immittuntur. Traiecto per foramina bacculo tenui ouum tectum igni aſſatur dum vehementer caleat teſta : hæc cum croco ad ſummam tenuitatem teritur, tritis æquale pondus, aut ʒ.1. theriacæ adiicitur & ʒ.2. granorum ſinapi. Tota maſſa diuiditur in duas partes æquales, vtránque partem in 7. 10. vel 11. pilulas formandam : ſi euomuerit, rurſum dato alteras : ſi non euomuerit, ſaluus eſt. Sed pòſt dabis.

℞. ſaluiæ, hyſſopi, lauendulæ, foliorum quercus, ana M.1. bulliant in pinta vini ad conſumptionem trium partium, vinum propinatur.

℞. maſtiches ʒ.1. euphorbij ʒ.ß. ſpicæ ℈.1. fiat puluis, detur ex aqua gentianę, ſcabioſæ, aut ſimilis.

Aquarum endiuiæ, nenupharis, acetoſæ ana ℥.1. ß. aceti ʒ.2. theriacæ ℈.1. vel ex aqua ſcordij eadem theriaca propinatur.

℞. corticum citri ℥.ß. ficus duas: ſcord. berberis ana P.1. fiat decoctio in aqua calendulæ ad ℥.3. expreſſioni adde theriacæ ʒ.1. boli armenæ ʒ.ß.

℞. ſucci acetoſæ depurati ℥.2. vini granatorum & berberis ana ℥.1. theriacæ ℈.2. vel tryphæræ Sarracenicæ tantundem.

Ac perpetuò meminiſſe oportet, diſtinguenda inter curandum calida à frigidis, vt rectè vtaris.

Frigida, ſunt roſæ, viol. caphura, acetoſitas citri, vinum granatorum, berberorum, lac acetoſum, acetum, nenupharis flores, aqua roſarum, acetoſæ, &c. Succus limonum, citrangulorum, omphacium.

Calida, moſchus, lignum aloës, cariophylli, &c.

Trochiſci è caphura.

℞. tragacanthi albi, ſpodij electi, gummi arabici albiſſimi, ſeminis pſylij ana ʒ.ß. ſacchari candi, liquiritiæ mundæ, ſemin. cucurbitæ, citrulli, portulacæ ana ʒ.1. penidiarum ℥.ß. caphuræ ℈.1. ſucci citranguli, panis ſacchari ana quant. ſufficit, fiant trochiſci. Doſis magnitudo lupini cum iulepo Alexandrino.

℞. ſacchari roſati, triaſantali, diatragacanthi frigidi an. ℥.1. fol. auri puri numero 5. margaritarũ, hyacynthorum, oſſis de corde cerui ana Gr. 16. fiat pul.

Boli armenæ ʒ.1. ex vino tenui, oxycrato, aqua conueniente. Alij priùs abluunt: alij tritam conſpergunt aqua conuenienti, ſiccant, & tertiò ita terunt ac ſiccant.

℞. terræ ſigillatæ ʒ.2. terantur, ſuperaffundatur vinum tenue odoriferum: ſiccetur: ſecundò ac tertiò ita fiat. Deinde adde baccarum lauri tritarum ʒ.1. rad. ireos & tormentillæ ana ℈.2. cinamomi ʒ.ß. croci Gra. 6. cum acetoſitate citri fiant trochiſci ponderis ʒ.1. Dentur cum ſucco conuenienti.

℞. boli armenę, vt ſuprà deſcriptæ & præparatę ℥.1. rad. tormentillæ, tunici, diptamni, ſantalorum rub. ana ʒ.1. raſuræ eboris, ſpodij, corticum citri ana ʒ.ß. marg. ſplendidarum ℈.2. fragmentorum rubini, granati, ſmaragdi, ſapphyri, hyacynthi ana ℈.1. raſuræ cornu vnicornis ʒ.ß. fiat pul. Detur in

vino ſubtili diluto aqua acetoſæ. Alioqui addatur ſacchari albiſſimi in aqua roſarum, moſchata, vel caphurata. Diſſoluitur & ſiccatur. Doſis ad ℈.4.

℞. ſupradicti pul. ℥.1. ſacchari ℔.1. miſce. Deinde.

℞. ſucci acetoſæ & pomorum odoriferorum ana ℥.6. bulliant vſque ad conſumptionem tertiæ partis ſemper deſpumando: diſſoluto ſaccharo finge trochiſos ponderis ʒ.2.

Vel ad ſingulas libras ſacchari pone ʒ. 10. pulueris, & facias condîtum.

℞. ſetæ nouiter tinctę ℔.1. immergatur per diem in aqu. roſar. acetoſæ, & pomorum redolentium ana ℔.1. Deinde bulliat, donec aqua rubeat: in qua diſſol. ſacch. ℔.3. & cùm fuerit debitè coctum, adde pul. ℥.3. ſi bolos facere volueris: vel ſi opiatam, ℥.4.

Poſſunt quoque pul. ſyrup. aut conſeruis miſceri. Syrup. de granatis acetoſis, dulcibus, limonibus, perſicis, acetoſitate citri, de prunis, de ſucco acetoſę, de ribes, berberis, de ſucco cucurbitæ, de pomis odoriferis, roſar. violatus. Iulep. de bugloſſ. borrag. melyſſophyllo, roſatus, viol. de aqua viol. borrag. ſcabioſæ, pimpinellæ, ſucco cydoniorum.

Conſeruæ ex iiſdem, & confectiones commodæ deaurantur pro diuitibus.

℞. boli armenæ, vt priùs ℥.1.ß. cinamomi ℥.1. rad. dictamni & tormentillæ ana ℥. ß. radicis tunici, coriandrorum præparatorum ana ʒ.3. rhabarbari electi ʒ.2.ß. zinziberis, terræ ſigillatæ, corticum citri, ben albi & rub. corall. rubri, ſantalorum citrinorum, limaturæ eboris, margaritarũ ana ʒ.2. carabe, macis ana ʒ.1. ſeminum acetoſæ, endiuiæ, portulacę, ſpodij, ligni aloës, oſſis de corde cerui ana ℈.2.

ſetæ combuſtę ʒ.ß.auri & argenti limatorum ana ℈.1.ambiæ Gr.6. ſpicæ nardi Gr.4.moſchi Gr.1. vel inſtar loci, moſchi, caphuræ Gr.6. Si addatur vnicornis ℈.1.melius fuerit.Fiat puluis.Diuinus appellatur à Sarracenis.

℞.tormentillæ,diptamni,tunici an.℥.ß.ſem.citruli,boli armenæ an. ʒ. 2. oſſis de corde cerui, coralli albi & rub.trium ſantalorum an. ʒ.ß.rhabarbari ʒ. 1.ß.ſpicę nardi.Gr.4.caphuræ ʒ.1.

℞.cinamomi vnc.ß.zedoariæ drach.2.boli armenę pręparatę drach 6.ſem. acetoſę & citri,corticis citri ana drach.3 rad.tunici, diptamni, tormentillæ, limaturæ eboris ana drach.1.ß. oſſis de corde cerui drach.1.fragmentorum ſmaragdi, rubini,granati & ſapphyri ana ℈. 1. fiat puluis qui incorporetur cum conſerue acetoſę & bugloſſ.an ℥.3. ſacchari ℔.1.ß. vel ℔.2.

Paruulis verminoſis.

℞. centonici in aceto fortiſſimo per diem infuſi, boli armenę in aqua abſynthij infuſę an. ℥.1. rad. diptamni,raſuræ cornu cerui aduſti, ſeminis cauliũ an.drach.2.ſem. citri,corticum citri,radicis tormentillæ,tunici,terrę ſigillatę,margaritarum ſplendidarum,coriandri pręparati ana drach.2.ß.fragmentorum ſapphyri,ſmaragdi,hyacynthi,granati an.drac. 1.corall.rub.ʒ.ß.ſetę combuſtę,ſem.plantaginis an. ℈.2.oſſis de corde cerui, raſuræ eboris an. drach. ß. vnicornis ℈. 1.ambræ drach.1.fiat pul.detur ſtomacho vacuo cum aqua portulacæ,vel vino lymphato cum aqua acetoſę vel portulacæ : lactantibus cum modico lactis.

℞.ſem. iuniperi drach.2.ß. cariophyllorum, ma-

cis,nucis moſcharę,zinziberis,zedoarię ana drac.2. vtriúſque ariſtolochiæ, rad.gentianæ, tormentillæ, diptamni,tunici herbæ,rad.enulæ ana drach.2. ſaluiæ,ruthæ,balſamitæ, pulegij ana drac.1. baccarum lauri,doronici Romani,ſem.acetoſæ,ſem.citri,cinamomi,macis, olibani, boli armenæ, terræ ſigillatæ, ſpodij, oſſis de corde cerui,raſuræ eboris, margaritarum,fragmentorũ ſaphyri, ſmaragdi, coralli rub. ligni aloës,ſantali rub. & moſchatellini ana vnc. ß. conſeruæ roſarum, bugloſſ. nenupharis, theriacæ ana ℥.1.panis ſacchari ℔.3.fiat electarium cum aqua roſarum & ſcabioſæ.

℞. rad. tormentillæ recentis ℔.1.rad. enulæ ℥.4. radicis berb.betonicæ.& diptamni an. ℔. ß. acetoſæ cum ſeminibus ℔.2.vel acetoſæ vnc.xx. ſeminis eiuſdem ℥.4. bugloſſi & borraginis cum floribus roſ.rub. ſilueſtrium ana ℔.1.pimpinellæ & ſcabioſę an. ℔.ß. ſucci limonum ℔.1.theriacę ℔.ß. aquæ vitę ex optimo vino factę & ſæpiùs diſtillatæ ℥.2. ſantali albi & rub.ſpodij,ben albi & rubri,margaritarum ſplendidarum ana vnc.1.ß. oſſis de corde cerui vnc.1. raſurę eboris ℥.ß.croci drach.2.caphuræ vnc.2.foliorum auri ℥.ß.folia auri in porphyro vel marmore plurimùm agitabis cum modico mellis,vt omnino coniuncta ſint, & repone in ampulla vitrea bene clauſa cum aqua vitæ. Sic dimitte per dies 15. Item margaritas tritas repone in alia ampulla cum ſupradictis, libra ſucci limonum, bene obturetur per 15.dies. Radices optimo vino lauentur, terantur, deinde ſiccentur cum herbis & floribus loco bene mundo in vmbra.Reliqua omnia reponantur in vaſe vitreato, & ſuperfundatur

Aqua mirabilis ad peſtẽ quæ deſcribitur à Gainerio libello de Peſte capite de bezoardicis.

aqua vitæ, ſuccus limonum &c. bene obturando, ne quid exhalet. Vas fouea tripedanea ſepelies, locus ſit humidus, calce viua inſtratus, cui inſideat vas. Deinde circundetur & cooperiatur vinaceis, vel fimo equino, aut vaccino omnino tegatur. Tum infundatur aqua, vt par ſit humiditas loci. Illîc permitte 12. dies. Sed ſæpè, vt quarto quoque die, vinacea & fimum commuta. Tota materia tranſponatur in alembicum vitreum bene ſigillatum, ne quid expiret. Fiat diſtillatio lento igne, & ſine fumo. Aqua rurſus iniiciatur in relictum magna, & iterum diſtilletur, ac tertiò ſine fæcibus diſtilletur in balneo mariæ. Reponatur fideliter vaſe vitreo. Doſis cochleare vnum.

Geſtata proſunt, carbunculus, rubinus, granatus. Hic, etſi non in pretio ſit, aliis generibus præferendus, ſapphyrus, hyacynthus, agathus, &c.

℞. aceti albi ℥.6. aquæ roſ. & violarum an. ℥.1.ß. caphuræ ℈. 1. moſchi Gr. 1. ß. caphura & moſchus conterantur, cum ſpongia ſæpè odorentur.

℞. roſ. rub. ℔.3. viol. ℔.1. aceti fortiſſimi ℔.2. caphuræ ʒ.3. moſchi ℈.2. conquaſſentur omnia ſimul, & ponantur in alembico vitreo, diſtillentur. Quod diſtillauerit iterum ingeratur in magma, & rurſus diſtilletur. Loco roſarum & violarum, ſi recentes haberi non poſſunt, imperabis roſa. & violarum an. ℔.1. aquarum earundem an. ℔.ß. Poteſt cortex citri adiici, & moſchus & caphura minore doſi tamen immitti, cum eadem calet. Diſtillata bene reponatur aqua, & inde facies abluatur, & ſpongia imbuta ſæpè inſpiretur. Poteris quoque addere ambræ, ligni aloës an. ʒ.2. aut ſolas aquas condite eiuſ-

modi aromatibus, deinde commiſce aceto albo.

Sed quia fortaſſe maculas faciei mulierum inferrent.

℞. lithargyri argenti ℔. ß. optimè teratur, decoquatur in ℔.2. aceti albi optimi vſque ad conſumptionem medietatis, ſemper cum ſpata commiſcendo. Deinde per filtrum diſtilletur, & in vaſe benè mundo reponatur.

Deinde.

℞. caphuræ ʒ.3. aluminis rochæ, boracis ana ʒ. 6. moſchi Gra.4. terantur omnia: quibus adde olei tartari ℥.1.ß. Et omnia pone in ℔.2. aquæ roſarum. Bulliant ad conſumptionem tertiæ partis, ſemper commiſcendo, & poſtea per filtrum diſtilletur, & in ampulla bene clauſa vſui reſeruetur.

Pomum hyeme ita parabis ℞. ſtyracis calamitæ, corticis citri ana ʒ.2. ben albi & rub. menthæ ſiccæ, cariophyll. ligni aloës, cardamomi, valerianæ, calami aromatici, myrtillorum ana ʒ.1. ſantalorum citrinorum, maſtiches, caphuræ ana ʒ.1.ß. macis, nucis moſchatæ, cinamomi, ambræ ana ʒ.ß. moſchi ℈.1. ladani puriſſimi ℥.3.ß. cum aqua melyſſophyll. fi. pomum.

Æſtate verò ſic. ℞. florum nenupharis, violarum, bugloſſi, roſ. rub. ſantalorum rub. & citrinorum, ſpodij ana ℥.1.ß. caphuræ ʒ.3. corticis citri ʒ.2. macis, nucis moſchatæ, maioranæ, calendulæ, marrubij, ſtyracis calamitæ, cardamomi, maſtichis, zedoariæ, ligni aloës, cubebarum ana ʒ.ß. ambrę ℈.1. moſchi ℥. ß. ladani ℥. 3. conquaſſentur cum aqua roſar. Poſtremò addatur ambra & moſchus, fiat pomum perforatum.

℞. salis communis vsti, marmoris albi, pumicis, corallorum alborum ana ʒ. 1. corticis citri ana ʒ.1.ß. mastichis drach.1.moschi Gra.4.fiat pul. subtilissimus.

Multa alia id genus remedia ad præseruationem faciunt, de quibus Practicos consulere potes.

CVRATIO IAM CORREPTORVM.

Videndum imprimis, an venenum cor appetat. Celer enim morbus est, & qui naturam inopinato obsessam perimit derepente.

Videndum etiam ánne vitalis facultas deficiat. Initiò ergo vtrúnque præstandum est, tum iis quæ antidota sunt, tum motu, frictione & similibus, quæ foras euocant. Sed quia aliquantùm vigilia, motu, & frictione spirituum inanitio fit, habenda perpetuò vitæ ratio. Nam vt naturalis & animalis facultas integræ sunt, vitalis concidit. Initiò igitur detur aliquot supradictorum antidotorum. Vel.

℞. rad. tormentillæ, betonicæ, dictamni, gentianæ, morsus diaboli, cum rad. & herba croci ana ʒ.1. fiat pul. Dosis ʒ.2. cum vino aqua rosarum lymphato. Et vt sunt vires, distillatum cum vino granatorum, berberorum, aqua tormentillæ, &c. Expressiones, colatitia, alterata, vt dictum est. Tum de vacuatione cogitandum.

Phlebotomia, si omnia permittunt. Alioqui purgatio, vt in humoribus.

Hellebori ʒ.1.pomo concluditur. Pomum conuoluitur ſtuppa, aqua roſarum priùs madefacta & expreſſa,& ita in cineribus coquitur. Abiicitur helleborus.Pomum cōſperſum puluere aliquo ſalutari datur fortioribus quidem : nam debilioribus ſecūdo pomo iterum coquitur. Secundum pomum datur.Iulep è vino granatorum, berberorū,aqua hordei cum ſaccharo,ex aquis intybi.Aqua ſaccachara-ta cum iulepo violat.aromatizato pul.ſupradictis.

Cibus è media materia,qui facilè coquatur.

Aër obiectus aut ſalutaris ſæpè commutatus, vt cubile molle,&c.Somno abſtineat, niſi vires diſſolutæ videantur.

Auicennæ familiare hoc erat ad peſtem alexiterium.

℞.aquæ roſarum ℥.2.vini albi, aut clari, tenuis, odoriferi ℥.1. boli armenæ tritæ ſubtiliſſimè ʒ.1. Si euomat,malum eſt.Sed abluatur os vino. 14 Deinde repetatur antidotus. Debet enim,vt etiam non reuomat, ſæpiùs iterari. Quanquam qui retinent, ferè euadunt.

14 Vel.℞.raſuræ cornu vnicornis gran. 6. ſyrupi de limonibus ℥.ß. aquar. oxalidis & ſcabioſæ ana ℥.1.ß. detur potio. Pauperibus mythridatij ℈.ij. cum ℥. iij. aquæ oxalidis ſufficient.Hæc ſubinde repetenda à purgationibus,aut iniectionibus,quia veneni frangendi, abſumendi, fugandi & educendi, potior cura eſſe debet.

Clyſteribus,balanis lenibus, 15 catharticis, quotidie aluus lenienda.

15 Longiùs progreſſa peſtis catharticis oppugnatur vehementioribus,etiamſi illa humores conturbent,& hoc nomine videantur omittenda:leuioribus enim non cedit. Verùm nefas eſt periclitatores Empiricos conſectari:quorum alij anti-

monium præparatum ad grana 4. vel 5. cum conseru. bugloss. rosarum, aut ouo sorbili exhibent: alij dacrydium ad gran. 6. 7. cum ʒ.1. theriacæ: vel pulueris mercurij calcinati ʒ.ß. cum aqua cardui, aut conserua, vel opiata cardiaca. Hæc enim hypercathartica sunt, & naturæ infensissima. Itaque si promiscuè humores educere velis, sic præscripseris. ℞. cath. ʒ. 6. agar. trochiscati ℈ 2. electar. diacarthami. ʒ. 1. ß. syrup. acetos. simplic. ℥. ß. theriaces ℈. 1. cum aqua lupuli, aut scabiosę, vel vino albo, f. potio. Vel. ℞. diapruni solutiui & electar. de succo ros. ana ʒ. 2. syrup. de limonib. ℥. ß. trochisc. de caphura ℈. 1. cum aquis scabiosæ & cardui f. potio. Vel.

℞. cathol. senn. & rh. dupl. ʒ. 6. confect. hamech ʒ. 2. elect. diamargar. frigid. ℈. 2. syrup. de scolopend. ℥. ß. cum aquis buglossi & borraginis f. potio.

16 Epithemata cordi ex aqua rosarum, violarũ, bugloss. &c. cum aceto, vino granatorum, caphura, santalis, &c. & modico vini.

16 Hæc epithemata tum cordi, tum hepati admouentur. ℞. aquar. bugloss. scabios. card. bened. ana ℥. 4. aceti rosacei ℥. 3. electar. de gemmis ʒ. ß. caphuræ, ossis de corde cerui ana ℈. 1. theriaces veteris & mythridatij ana ʒ. 1. croci gran. 4. Misceãtur omnia pro fomento cordis tepido, cum spongia, vel linteolo, vel panno scarlatæ. Item. ℞. aquarum cichorij. oxalid. & rosar. ana ℥. 4. vini granat. ℥. 3. aceti rosacei ℥. 1. puluer. corall. rub. & santal. omnium ana ʒ. ß. Misc. pro epithemate hepatis. Non sunt frigida imponenda, non quæ recipiant adstringentia multùm, quia hîc repellere noxium est. Cæterùm ad roborandas recreandásque vires conferent electar. vel opiatæ, ex diamargarito, diarhodo, aromatic. ros. conserua bugloss. cichorij & simil.

DE BVBONE

Febri pestilenti aliàs superuenit bubo, vel etiam eam antecedit, aliàs succedit eidem. Ante febrem bubonem enasci optabilius est, quia naturæ valentis significationem affert.

Conſtat experimento phlebotomiam nocere iam eunte bubone, & vtendum attrahentibus, cucurbitulis,cauteriis,potu bezoardico,frequēti quidem,ſi reuomant.Iteretur tertiò.

Phelebotomia niſi quid, diſſuadeat, à vena cephalica,ſi ſub auribus ſit bubo, vel extrema manu, ſi ſub mento: aliàs ab eadem: deinde à venis linguæ fiet. Si ſub alis, à media: ſi in inguinibus, à ſaphena, ſciatica extremorum pedum ſecundum rectitudinem.Ita & cucurbitulæ.A venæ ſectione vitetur ſomnus,ne venenum intrò rapiatur.

Bezoardica.

Laudatur plurimùm theriacæ ℨ.1. Cæpa cauata concoquitur,& apponitur loco.

Alij ita coctam cæpam aceto immergunt. Alij vini granatorum, & ſyrup. de acetoſitate citri ana ℥.1. ß. atque ita ſuccum exprimunt: cúmque ℨ.2. aquæ tormentillæ, vel ſucco propinant: materiam emplaſtri modo buboni apponunt.

℞. Valerianę ℔.ß. rad. ebuli. ℥.3. lybiſtici cum rad. ℥. 1. Bulliant in aqua & oleo chamęmel. ana quantùm ſufficit.Deinde piſtentur cum dicto oleo, & ſuperponantur,vel addatur radix diptamni.

Diachyl.℥.2. ammoniaci, galbani ana ℥.ß. cum oleo Scorpionum incorporentur.

Vtendum quoque ſanguiſugis,cucurbitulis cum ſcarificatione,&c.Alij omninò circuncidunt,& extrahunt.

Cauteria, ſi vires valent. Tenaculis etiam candentibus extrahunt.

Calcis viuæ ℔.2.cineris purgati & cribrati,aluminis rochæ ana ℔.ß.de quibus fiat lixiuium. Sed

ita vt materia induretur,quantitate paruæ auellanę vnguento alicui miſceatur.

Catelli, 17 gallus,&c.Pulmones animalium.

17 Vt ſi viua hæc animalia per medium diſſecentur, & calidè applicentur. Alij panem è clibano calidum admouent, aut denique tale aliquid aliud, quod cutis corporis ſpiracula relaxando fuliginem,aut virus educat.

Scabioſa teritur. Tribus horis retenta carbonem curat.Lyſimachia ſimiliter.

Cum oleo de Scorpionibus anagallis malaxetur: addatur aliquid myrrhæ aut veteris theriacæ. Alioqui maturandum apoſtema. Maturatum ſagitta aperiendum, vel theriaca veteri, qua parte acuitur, & mollius eſt apoſtema. Siquidem hinç via ſit puri, fiat apertio ad modum folij myrthi, vel oliuæ. Caueantur venæ, arteriæ, nerui. Secta parte ſi dolor oriatur, lana in oui albumine intincta ponatur.Sic per diem maneat. Si dolor contingat, deterge priùs, & intinge in oui liquore,& modico olei roſacei.

Eſchara tollatur, modico butyro, oui vitello, farina triticea mixtis in vncia olei roſacei, & vitellus oui ſimul agitetur.

Carbunculus.

Carbunculus à melancholico ſanguine eſt, velut clauus quidam paruus, qui malignior factus puſtulas quaſi ab igne vrendas,eſcharam,ardorem, dolorem intolerabilem facit,rubens, viridis,niger. Parui,oblongi deteriores,vicinia liuet,ardet in partibus carnoſis & vicinis nobilium.

Bezoardica. Emittantur fœces ventris, mittatur ſanguis etiam ad lipothymiam, habita ſemper ra-

tione virium, &c. Scarifica punctim: emplastrum è pane medio malaxatur cum succo plantaginis, adhibetur, vt & cætera, quę discutiunt modicè & refrigerãt. Vel ex plantagine, lentibus, pane cibario coctis in aqua. Granata acida aceto cocta ad putrilaginem, & linteolo extensa, initio ac statu.

18 Liliorum radix recens emplastri modo: deinde superpone folia caulium, betę, &c.

18 Hoc Galeni emplastrum est 14. Meth. Non vsqueadeò probatur: quia metus est ne vi adstrictoria materiam venenatam intrò regerat. Attamen si carbo parum caleat, parum doleat, parum rubeat, apponetur.

Bonus armentorum fimus, siccus ex aqua subactus.

Quidam practici maturant. Galen. prohibet vti pus mouentibus, quia nõ maturant, sed putrefaciunt.

Scabiosa, cauda equina, Sapphyrus circumagitur carbunculo, deinde retinetur è directo. Albertus Magnus multos carbones vidit vnius sapphyri gestatione curatos. Tapsus barbatus, Theriaca, Mythridatiũ. Sed remedia celeriter exarescunt. Subinde itaque commutanda.

Sanguisugę, gallinę.

Defensiua circa locum. ℞. ol. ros. ℥. 3. aceti ros. ℥. 1. boli armenæ quantum sufficit ad inspissandum.

℞. vnguenti populei, olei rosati & myrtyllorum ana ʒ. 2. vini granatorum ℥. 1. ß. boli armenę, terrę sigillatę ana quod sufficit.

Possunt emplastra malaxari cum succo plantaginis.

Cotula fœtida trita circumponitur.

Supra verò ſtercus humanum calidum, vel vitellus oui recens agitetur cum ſale benè trito.

Naſturtium vel vrtica cum ſale teratur, & malaxetur cum ol. liliaceo. Allium tritum per ſe, vel cum pipere, & auellanarum nucleo, detracta pelle.

Terebinthina cum nitro, carne paſſularum, cum ſale vel ſtercore paſſeris, columbarum.

Mel & ol. cum ſale trito cocta,

Cor turturis recenter detractum & deuoratum ſingulare remedium. Fotus ante ſcarificationem, & alia. Chamæmeli ℥. 3. ſpicæ Celticæ ℥. 2. maioranæ ℥. 2. bulliant in aqua, cum ſpongia fiat fotus. Deinde ventoſæ affigantur cum multo igne. Fiat idem fotus, tum ſcarifica punctim, & cucurbitula apponatur, vbi res vrget.

FINIS LIBELLI DE PESTE.

